

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FREDERIK II's ENKE
DRONNING SOPHIES
KOPIBØGER

1588-1617

UDGIVNE VED

SVEND THOMSEN

AF

SELSKABET FOR UDGIVELSE AF KILDER TIL DANSK HISTORIE

KØBENHAVN
I KOMMISSION HOS G. E. C. GAD

TRYKT I FR. BAGGES KGL. HOFBOGTRYKKERI

1937

FREDERIK II's ENKE
DRONNING SOPHIES
KOPIBØGER

1588-1617

UDGIVNE VED

SVEND THOMSEN

AF

SELSKABET FOR UDGIVELSE AF KILDER TIL DANSK HISTORIE

KØBENHAVN
I KOMMISSION HOS G. E. C. GAD

TRYKT I FR. BAGGES KGL. HOFBOGTRYKKERI

1937

Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie har den 22. September 1932 besluttet at udgive Dronning Sophies Kopibøger ved Bibliotekar cand. mag. *Svend Thomsen* under Tilsyn af Arkivar Dr. phil. *Holger Hjelholt* og Museumsdirektør Dr. phil. *M. Mackeprang*.

Svend Aakjær. Erik Arup. Louis Bobé. Johs. Brøndum-Nielsen. William Christensen. Knud Fabricius. Aage Friis. Astrid Friis. Georg Galster. Holger Hansen. Holger Hjelholt. Ellen Jørgensen. Bjørn Kornerup. Alfr. Krarup. Axel Linvald. M. Mackeprang. Emil Marquard. Eiler Nystrøm. Poul Nørlund. Jørgen Olrik. Carl S. Petersen.

Indhold.

Forord	VII
Enkedronningens Lensmænd.....	XV
Kopibøgernes Indhold kronologisk ordnet..	1
Bestallinger	337
Hofreglementer.....	375
Personregister	386
Sagregister.....	405

Forord.

Da Frederik II i 1572 ægtede sin Niece Sophie af Meklenborg, maatte han efter Skik og Brug sikre sin Dronning et standsmæssigt Underhold for det Tilfældes Skyld, at hun skulde blive Enke. En efter Aftale med Rigsraadet udstedt Forskrivning*) anviste hende som Livgeding at maatte nyde og bruge Krongodset paa Lolland og Falster tillige med Nykøbing By og Slot, paa samme Maade som Kongen selv havde brugt det. De andre Købstæder Nakskov, Maribo By og Kloster, Nysted, Saksøbing og Stubbekøbing, desuden ogsaa Karlebyerne og Krønge Birk, der var henlagt til Underhold for Landsdommeren, var dog undtaget, og Kronen forbeholdt sig udtrykkeligt Landshøjheden, Adelsens Rostjeneste og Skatterne, ogsaa Told og Accise, med hvilke Ting Dronningen altsaa intet skulde have at gøre.

I 1588 døde Frederik den II efter kort Tids Sygdom, og Dronning Sophie, der hidtil havde levet i lykkelig Ubemærket-hed kun optaget af sin Ægtefælle og sine Børn, blev pludselig en af Forgrundsfignere ved det danske Hof. Hun var paa dette Tidspunkt ikke mere end 31 Aar og havde været holdt helt uden for Politik. Af de syv Børn, hun havde faaet, var de to ældste Elisabeth og Anna allerede i den Alder, at man var begyndt at forhandle om passende Ægteskaber for dem. Den ældste Søn Christian var 11 Aar, de andre Børn helt ned til 5 Aar.

Enkedronningen synes ret hurtigt at have ladet sig bevæge til ikke at gøre Fordring paa Andel i den Formynderregering, som Rigsraadet maatte nedsætte paa Grund af den udvalgte Konges Mindreaarighed, men paa den anden Side forstod hun fuldt ud at udnytte den velvillige Stemning, hun til Gengæld

*) L. Laursen: Danmark-Norges Traktater II S. 307.

kunde regne med hos Rigsraadet, til at sikre sig personlig Indflydelse og økonomisk Fordel. Ved mundtlige Forhandlinger, der begyndte straks efter Kongens Død og fortsattes, da Dronningens Fader Hertug Ulrik af Meklenborg kom herop til Begravelsen, opnaaede hun efterhaanden værdifulde Tilsagn fra Rigsraadets Side. Skønt hun som Enkedronning egentlig fra nu af skulde have sit personlige Underhold af Livgedinget — Børnene var hun naturligvis ikke forpligtet til at underholde — blev det dog aftalt med Rigsraadet, at hun fremdeles skulde opholde sig ved Hoffet hos Børnene og have den afgørende Indflydelse paa alt, hvad der angik disses personlige Forhold, Ret til at repræsentere Kongehuset og fri Hofholdning paa de Slotte, hvor hun vilde opholde sig. Desuden paatog Rigsraadet sig paa Statens Bekostning at lade udføre den Ombygning af Nykøbing Slot, som Frederik II allerede før sin Død havde planlagt*).

Enkedronningen kastede sig straks med Iver over den nye Opgave at styre det udstrakte Krongods paa Lolland og Falster, og den herved stærkt forøgede Korrespondance nødte hende til at indrette et Kancelli, som fulgte med hende, hvor hun opholdt sig. Muligvis har den kongelige Kancellisekretær Jakob Trolle været behjælpelig hermed. Han synes ialtfald efterhaanden helt at være kommet i Enkedronningens Tjeneste**), inden han i 1592 blev Lensmand paa Frederiksborg Slot. I Sommeren 1589 var han saaledes paa Rejse til Meklenborg til hendes Fader. I Foraaret 1591 fulgte han hende paa en Rejse til Tyskland, og nogle egenhændige Notitser, han i 1592 har gjort paa første Blad i de tre ældste Kopibøger om disses Indhold og Bestemmelse, viser hans personlige Berøring med Kancelliet.

Dronning Sophies Enkestand kom til at strække sig over 43 Aar, og fra den største Del af dette lange Tidsrum, da hun altsaa for en væsentlig Del repræsenterede Kronen over for Undersaatterne paa Lolland Falster, er der i hendes Arkiv blandt andre Ting***) bevaret en Række Kopibøger, som ved-

*) Troels-Lund: Under Christian den Fjerdes Mindreaarighed I. S. 25 og 43 (2. Udg. (1911) af »Christian den Fjerdes Skib paa Skanderborg Sø«).

**) Se Side 88, desuden Kancelliets Brevbøger 23/9 1589 og 18/9 1591.

***) Dronning Sophies Arkiv opbevares nu i Rigsarkivet som en Del af den Samling, der benævnes »Kongehuset«. Denne er bl. a. dannet ved Opløsning af en ældre Samling »Danske Kongers Historie«.

rører Styrelsen af Livgedinget. I disse Kopibøger finder man et Brevstof, der i alt væsentligt svarer til og supplerer det, man har i »Kancelliets Brevbøger«. Nærværende Udgave udgør derfor paa et enkelt Omraade et Supplement til Rigsarkivets store Publikation, men den fremlægger desuden Materiale til en Belysning af, hvorledes en af vore mest fremtrædende og indenfor sin Begrænsning betydeligste Dronninger levede i sin Enkestand. Til yderligere Kundskab om Livet ved det lille Hof i Nykøbing er udover det Bidrag, Kopibøgerne giver, som Tillæg medtaget nogle Hofreglementer og Bestallinger for de Mennesker, Enkedronningen tog i sin Tjeneste.

De medtagne Brevkopibøger er følgende:

1) »Copier wdi Drotningens naffn wdgangen . . . begyntis Anno [15] 88. 89. tegnelse och Register.« En Kopibog i Pergamentbind over danske Missiver og aabne Breve*) fra 6/7 1588—4/12 1589 hovedsagelig til Lensmænd og andre paa Lolland og Falster. Betegnes med T. o. R.

2) »Tegnelse Som er vdgaet till Raadit och Andre vdi Rigit vdi Drotningens naffn Aar 1588: 99(!) 90: 91: 92« Kopibog i Pergamentbind over danske Missiver fra 6/8 1588 til 4/5 1592. Betegnes med T.

3) »Register. Copier vdi Drotningens [naffn] vdgaet Anno 1590: 91: 92«. Kopibog i Pergamentbind over danske aabne Breve hovedsagelig vedrørende Lensmænd og andre paa Lolland og Falster 8/2 1590—16/5 1592. Betegnes med . . . R.

4) Kopibog over danske Missiver fra Dronning Sophie til Lensmænd og andre paa Lolland og Falster 5/1 1590—4/4 1592. Uden Bind. Betegnes med D. M.

5) Kopibog over danske aabne Breve og Missiver fra Dronning Sophie vedrørende Halsted Kloster og Kristoffer Rosen-gaard 25/7 1588—20/9 1591. Ikke indbundet. Betegnes med R. o. T. vedr. Halsted Kloster.

6) Kopibog over tyske Missiver (og enkelte aabne Breve) fra Dronning Sophie især til danske (hovedsagelig Lensmænd og andre paa Lolland og Falster), men dog ogsaa en Del til tyske. Indeholder tillige en Del Supplikker. Fra 1/10 1592—25/10 1617. Uden Bind. Betegnes med T. M.

*) Aabne Breve eller Registre er saadanne, som begynder med »Gøre alle vitterligt«; lukkede Breve (Missiver, Tegnelser) begynder med »Vor Gunst tilforn«.

7) Kopier af Bestallinger for forskellige Funktionærer i Dronningens Tjeneste 1589—1626. Ikke indbundet. Betegnes med
 Best.

8) Kopier af (eller Koncepter til) forskellige Hofreglementer (uden Datum). Ikke indbundet. Betegnes med Hofregl.

En vis Vaklen med Hensyn til Stoffets Indførelse mærkes i Begyndelsen i det nye Kancelli. Man er begyndt i Juli 1588 med en Protokol over saavel aabne som lukkede Breve til Lensmænd og Undersaatter paa Livgedinget, og en Maaned senere tages en ny Protokol i Brug, hvori indføres Missiver til Lensmænd uden for Livgedinget, til Regeringsraadets Medlemmer og andre, men fra 1590 gaar man over til en anden Gruppering. For Fremtiden indføres Missiver til Lensmænd og Indbyggere paa Lolland og Falster i en Bog, medens Missiver til alle andre ligesom tidligere indføres i en anden. Desuden paabegyndes en samlet Fortegnelse over alle de udstedte aabne Breve.

Alle Brevene i de anførte Kopibøger er medtaget, ogsaa det beskedne Antal, der strengt taget ikke angaar Livgedingets Styrelse. Dette gælder ogsaa de i Kopibogen over tyske Missiver indførte Supplikker, der belyser Enkedronningens Svar paa samme. Enkelte Supplikker, som intet positivt nyt føjer til, er dog udeladt.

Med Hensyn til Sproget lægger man Mærke til, at alle Skrivelser i de første Aar er udstedt paa Dansk, men i Tiden mellem 24. Maj og 1. Oktober 1592 finder et Omslag Sted. Fra dette Tidspunkt sker der ikke flere Indførelser i de hidtil brugte danske Kopibøger, af hvilke ingen er udskrevet, men alt indføres i en eneste, meget omfangsrig Kopibog af en Skriverhaand, som ikke er optraadt før, og Sproget er fra nu af Tysk i saa godt som alle udgaaende Breve. Grunden til dette Sprogskifte er maaske at søge i en Del Personforandringer, som netop i denne Periode fandt Sted blandt Enkedronningens nærmeste Omgivelser. I Juni 1592 blev Jakob Trolle Lensmand paa Frederiksborg Slot og maa saaledes være fratraadt som Kancellisekretær. I samme Maaned udnævner Enkedronningen Tyskeren Winhold Sibrand*), der allerede omkring 1. Februar var kommet til Danmark, til Kansler og Raad, og i November bliver Hans Hartmann*) fra Flensborg Rentemester, medens

*) Se Side 344, 349.

Johannes Oberberg*) fra Haderslev allerede i Februar 1592 var blevet Kammerskriver. Nogen større praktisk Betydning har dette Sprogskifte iøvrigt ikke haft, da Enkedronningen kun sjældent henvendte sig direkte til sine Undersaatter, men som Regel besvarede alle Supplikker gennem sine Lensmænd.

Hvis man af de i Kopibøgerne opbevarede Breves Tal skulde slutte noget om Enkedronningens Interesse for Livgedinget, synes det, som om hun i de første Aar har været langt mere optaget deraf end i de følgende, navnlig det Par Aar, da Dr. Sibrand stod ved hendes Side og ledede hendes politiske Tovtrækning med Rigsraadet, men det vil naturligvis være ganske ørkesløst at drage Slutninger af denne Art. Alle Oplysninger, vi har om Enkedronningen, viser, at hendes Interesse for Godsets Styrelse og for økonomiske Forhold i det hele taget var usvækket til det sidste. Det aftagende Antal Breve fra Aarene henimod 1617 og den fuldstændige Mangel paa Kopibøger fra de følgende Aar maa derfor forklares ved, at Koncepter i stort Antal, muligvis ogsaa Kopibøger, er gaaet tabt.

Nærværende Udgave slutter sig i alt væsentligt til »Kancelliets Brevbøger«, hvad angaar Principperne for Excerpteringen af Stoffet og Formen, hvorunder dette er lagt frem. Saaledes er Ordenes gamle Former kun ændret, naar det har været nødvendigt for at undgaa Misforstaaelser, hvorimod Sætningsbygningen er noget moderniseret. Stoffet er sammentrukket ved Udeladelse af Formler og Gentagelser. M. H. t. Sted- og Personnavne gælder det, at europæiske Landes og danske Købstæders og Landskabers Navne gengives i moderne Form. Danske Adelsfamiliers Slægtsnavne skrives ligeledes i Nutidsform. Ved Patronymika, der snart ender paa -sen, snart paa -søn, -son eller -sun, bruges altid Endelsen -sen, men forøvrigt er Brevbøgernes Maade at stave Person- og Stednavne, altsaa ogsaa tyske Adelsnavne, bevaret, idet der dog er anvendt en simplificeret Retskrivning, der især gaar ud paa Udeladelsen af saadanne unødvendige Dobbeltbogstaver, som intet oplyser om Datidens Udtale, samt Anvendelser af Bogstaverne u, v, i og j paa samme Maade som i moderne Sprog. Dette gælder de danske Brevbøger. I de tyske Aktstykker er Skriverens tyskfarvede Gengivelse af de danske Sted- og Personnavne i det

*) Se Side 352.

store og hele bevaret, dog ligeledes med nogle Udeladelser af de alt for rigeligt brugte overflødige Bogstaver. Naar et Person- eller Stednavn forekommer flere Gange og i forskellige Former i et Brev, er det gengivet i den Form, der nærmer sig mest til den moderne.

Inden for Brevbøgernes Gruppe er Stoffet ordnet strengt kronologisk*). Bestallingsamlingen, der helt igennem er udstedt paa Tysk, er af Kopisten ordnet saaledes, at de enkelte Bestallingsklasser kommer i en bestemt standsmæssig Orden. Inden for disse Klasser er Stoffet nu blevet ordnet mere konsekvent kronologisk, end det var, men der er ikke flyttet Aktstykker fra Brevbøgernes Gruppe til denne Samling eller omvendt. Der findes saaledes hist og her i Kopibøgerne (f. Ex. Side 100, 145, 153) aabne Breve, der i Virkeligheden er Bestallinger, medens paa den anden Side en Spiseordning, der i Formen er en Instrux for Hofmarskallen, findes indført blandt Bestallingerne under samme Datum som Hofmarskallens Ud nævnelse.

Hofreglementerne er aftrykt ordret, dog med den Begrænsning, at store Bogstaver kun er anvendt i Egennavne og efter Punktum, at u erstatter Manuskriptets v, naar det er en Selvlyd, samt at Skilletegn og Ordsammensætninger er brugt som i moderne Sprog.

Enkedronning Sophies Arkiv har i vore Dage flere Gange været Genstand for Historikernes Interesse. Troels-Lund benyttede den politiske Del deraf, da han i Begyndelsen af Halvfemserne i »Christian den Fjerdes Skib paa Skanderborg Sø I—II« gjorde op med tidligere Tidens Opfattelse af Mindreaarighedsperioden. Lidt senere behandlede Dr. M. Mackeprang Enkedronningens Godsadministration i en Afhandling i Historisk Tidsskrift: Dronning Sofie og livgedinget. Et stykke dansk landbrugshistorie fra tiden 1600 (Hist. Tidsskr. 7. Rk. III. S. 527—55), og endelig har Dr. H. Hjelholt benyttet Arkivet til den Skildring af Dronning Sophies Liv som Enke paa Nykøbing Slot, der findes i hans Bog »Falsters Historie« (1934—

*) Et Par Rettelser: Miss. af 21/7 1590 fra R. o. T. vedr. Halsted Kloster findes ogsaa indført i T. o. R. under 20/7 1589 (skal være 21/7), der formentlig er det rigtige Aar. Miss. af 8/9 1591 er fejlagtig i Teksten sat under 1590.

35). Nogle af Enkedronningens Breve har ogsaa været trykt enkeltvis, og forsaavidt det har været Udgiveren bekendt, er der gjort opmærksom herpaa i Noter.

Til Slut bringer jeg min ærbødige Tak til *Carlsbergfondet*, *Den grevelige Hjelmstjerne-Rosencroneske Stiftelse* og *Det Finneske Legat*, der har bekostet denne Bogs Udarbejdelse og Trykning. Ligeledes takker jeg Rigsarkivets Embedsmænd, og blandt dem navnlig Arkivar *E. Marquard*, for den Hjælp de har ydet mig under Arbejdet. Den største Tak skylder jeg dog mine to Tilsynsførende Arkivar Dr. phil. *Holger Hjelholt* og Museumsdirektør Dr. phil. *M. Mackeprang*, af hvilke den førstnævnte som den paa Rigsarkivet altid til Stede værende naturligvis har baaret den tungeste Del af Tilsynsbyrden. Dr. *Hjelholt* har desuden vist mig den Velvilje at konferere mit Manuskript med Kopibøgerne og meddelt mig en Mængde gode Raad.

København i November 1937.

Svend Thomsen.

Enkedronningens Lensmænd paa Lolland og Falster.

Halsted Kloster og Ravnsborg.

Kristoffer Rosengaard 1/5 1588—1593 († 17/5 1593).

Knud Urne 4/5 1594—6/5 1613.

Jørgen Grubbe 1/5 1614—1624.

Axel Urne 1624—1627.

Lavrids Grubbe 1627—32.

(Fra 1613—1614 findes der ingen Lensmand, men Lenet forvaltes af Ridefogeden Karsten Nielsen og Lensskriveren Lavrids Hansen. Se Side 318).

Aalholm og Øen.

Frederik Hobe 1/5 1588—97 († mellem 12. og 30. Maj 1597).

Anders Dresselberg*) 1597—1606.

Knud Urne 1606—1616.

Lavrids Grubbe 1616—1627.

Kristoffer Urne 1627—1629.

Palle Rosenkrantz 1629—42.

*) Følg brev til Bønderne om at svare ham som Lensmand er udstedt 29/9 1597, Lensbrev først 24/8 1598 (»Dokumenter vedr. Dronning Sophies Livgeding«).

Nykøbing.

Niels Friis 1586—1592 (opsagt til 1/5, gaaet af 16/7).

Frederik Hobe 8/10 1592—1597.

Anders Dresselberg 1/5 1600—

Knud Urne 1606—16.

(Der er ikke opbevaret nogen Udnævnelse til Lensmand

XVI

over Nykøbing Len senere end Andreas Dresselbergs, men i Kvitteringer for Ekstraskatter findes saa vel Knud Urne Lavrids Grubbe, Kristoffer Urne, Axel Urne, Palle Rosenkrantz og Joachim von Barnewitz omtalt som Lensmænd eller Befalingsmænd paa Nykøbing Slot.)

1588.

6. Juli (Kronborg). Miss. til Laurits Brockenhuus. Jørgen Ernst Worm har paa Enkedronningens Vegne talt med ham om af de ved Slottet [Nyborg] værende Stod at udtage 4 af de aller smukkeste og bedste til Hertug Christian, Kurfyrste til Sachsen, til hvem de er skænket af Dronningens Husbonde, den afdøde Konge, før dennes Død. De skal holdes i god Græsgang og Forvaring, til de sammen med flere andre kan sendes til Kurfyrsten. T. o. R. 3.

— Miss. til Corfvidts Viffert. Han skal saa billigt som muligt lade købe 100 gode, føre Staldøksne, duelige til at opstalde og lade Enkedronningen vide, hvor meget han har lovet eller givet for dem. Han skal senere faa Godtgørelse for sit Udlæg og Besked om, naar de skal sendes videre og hvorhen. T. o. R. 3 b.

— Miss. til Claus Glambek. Han skal stadig holde nogle Foler, om hvilke Enkedronningen har talt med ham, i god Græsgang og vel forvaret indtil videre Besked. T. o. R. 3 b.

7. Juli. (—). Miss. til Christoffer Rosengaard. Han skal snarest muligt sælge det Fæmon, Køer, Kalve eller andet ungt Fæ, der nu findes paa Halstedt Kloster og føre Indtægten til Regnskab, da det er Enkedronningens Hensigt at afskaffe det gamle Fæmon og ved første Lejlighed i Stedet skaffe det Fæmon til Klosteret, som hun herefter vil have holdt der. T. o. R. 4.

— Kvittans til Christoffer Rosengaard, Embedsmand i Rafnsborg Len, for 42 Dlr. og 1 Ort, som han har modtaget i Inventarium paa Øensgaard af den tidligere Lensmand Morten Venstermand og nu indleveret i Enkedronningens eget Kammer. T. o. R. 51 b.

9. Juli (Kronborg). Miss. til Niels Friis og Morten Venstermand. Da Enkedronningen har forlenet Frederik Hobe med sit Livgedings Hus Aalleholm og Øensgaard, skal de være til Stede, naar Christoffer Rosengaard, Befalingsmand i Rafnsborg Len, som tilforn har modtaget dem paa Enkedronningens Vegne, overleverer dem til Frederik Hobe. De skal da besigte Slottets og Gaardens Inventar, Bygningerne samt de til Slottet og Gaarden liggende Skove og give alt beskrevet fra sig under deres Signeter. T. o. R. 4.

— Miss. til Christoffer Rosengaard. Naar Frederik Hobe indfinder sig hos Christoffer Rosengaard med Lensbrevet, skal denne overantvorte ham Aalleholm Slot og Øensgaard med Inventarium, Breve og Registre. T. o. R. 4 b.

12. Juli. (—). Miss. til Niels Kaas. Han skal, saaledes som Enkedronningen sidst aftalte med ham, modtage nogle Guldkæder, forvaret i et Skrin, efter den hermed følgende Fortegnelse, hvilke Ting overbringes af Drengen Jochim. T. o. R. 5.

20. Juli. (—). Aab. Brev om Afgiften af Dronningens Mølle under Kronborg. Mats von Brunsvig, Møller i nævnte Mølle, har berettet, at Møllen, da den først blev sat i Afgift, blev takseret til 5 Læster Mel aarlig. Han beklager, at Møllen ikke kan afstedkomme at yde denne Afgift, hvorfor hans Formand har maattet forlade den, og han selv paa Grund af denne store Afgift er kommet tilgæters. Han har derfor begæret at maatte nøjes med at give 4 Læster aarlig. Da Møllen er sat til en højere Afgift, end den kan taale, og for at Mølleren, der har den, kan blive ved med at have sin Bjergning deraf, har Enkedronningen bevilget, at Mats von Brunsvig maa nøjes med at give 4 Læster Mel aarlig af nævnte Mølle indtil videre. T. o. R. 51 b.

— Miss. til Gert Rantzau, hvorved Indholdet af foranstaaende aabne Brev meddeles ham med Paalæg om at indføre Nedsættelsen i Jordebogen og fremtidig føre den til Regnskab. Det meddeles endvidere, at Mølleren har faaet eftergivet 1 Læst Mel, hvormed han reterer i Landgilden fra Paaske 1587 til Paaske 1588. Ogsaa dette skal føres til Regnskab. T. o. R. 5.

— Miss. til de 4 Regeringsraader [Niels Kaas, Peder Munk,

Jørgen Rosenkrantz, Kristoffer Valkendorf]. Nogle Adelsburser blandt den afdøde Konges Drabanter og Knægte samt nogle Enspændere, som nu er blevet aftakket, har hos Enkedronningen ansøgt om Anbefalingsskrivelser til forskellige Fyrster og Herrer, som hosliggende Seddel udviser, og de selv ydermere kan berette om. Da Enkedronningen er betænkelig ved at anbefale saa mange Personer paa saa mange Steder, men dog gerne under enhver efter hans villige, tro Tjeneste, Stand og Lejlighed at faa en Anbefaling til det Sted, han ønsker, beder hun Regeringsraaderne udstede saadanne Anbefalingsskrivelser for dem. — Nemlig for: Morten Thesmer til Kongen i Polen med Heste, Appelmann til Hertugen af Parma, Jochim Smidt til Kurfyrsten af Sachsen som Enspænder, Cort Platte til Bispen af Halberstadt som »Hingstreuter«, Hans von Halle til Kurfyrsten af Brandenburg som Drabant, Christoffer von Termel til Markgreven af Ansbach som Drabant, Thomas Hartzberg til Kurfyrsten af Sachsen som Enspænder med 2 Heste, Hans Wilhelm von Nimitz til Kurfyrsten af Brandenburg. T. o. R. 5 b.

20. Juli (Kronborg). Miss. til Gert Rantzau. Denne Brevviserske, Enke efter afdøde Jørgen Degn i Valdbye¹, har berettet, at hendes Husbonde nogen Tid før sin Død af Lensmanden har fæstet en øde Jord, der ligger til Slottet [Kronborg], og derfor i Fæste har lovet 5 Dlr., som hun paa Grund af Armod ikke kan betale, hvorfor hun har andraget om at faa dem eftergivet. Enkedronningen har bevilget dette. Naar hun henvender sig til Adressaten med dette Brev, skal han lade hende være forskaanet og utiltalt for nævnte 5 Dlr. og føre det til Regnskab. T. o. R. 6.

24. Juli. (—). Miss. til Niels Friis². Jonas von Halle har berettet, at Rentemester Christoffer Valkendorf straks efter Kongens Død har opsagt ham hans Aarsløn, Hofklædning og Maanedsløn paa en Hest, da han ikke længere er i Rigens Bestilling, og har andraget hos Enkedronningen om at maatte nyde det, der er forskrevet ham af den afdøde Konge. Han har forelagt Enkedronningen det ham af den afdøde Konge givne Bestallingsbrev, og hun har af dette set, at den nævnte

¹ Valby i Holbo H. ² Lensmand paa Nykøbing Slot.

Aarsløn, Hofklædning og Maanedsløn paa en Hest er ham forskrevet paa Livstid at udrede af Nykøbing Slot. Enkedronningen er ikke tilsinds at svække dette Bestallingsbrev, men meget mere at bekræfte det, og har taget nævnte Jonas von Halle i sin Tjeneste, saa at han herefter skal lade sig bruge i hendes Tjeneste i alle Maader, ganske som han har ladet sig bruge i Kongens. Niels Friis skal derfor aarlig give Jonas von Halle, saalænge han lever, den Aarsløn og Klædning til egen Person og Maanedsløn paa en Hest, som han har faaet i Kongens Tjeneste, og som hans Bestallingsbrev lyder paa. Endvidere har Enkedronningen bevilget ham 2 Maaneders Løn, som han skal have tilgode siden Opsigelsen af nævnte Løn, saaledes som han selv nærmere ved at berette. Det paalægges Niels Friis, naar Jonas von Halle besøger ham med dette Brev, at udbetale de 2 Maaneders resterende Løn og ligeledes føre dette til Regnskab. T. O. R. 6 b.

25. Juli (Kronborg). Forleningsbrev, fra 1. Maj 1588 at regne, for Christoffer Rosengaard¹ til Herlufstrup paa Halstedt Kloster og Raufnsborg Len med de Underbirker og Len, som nu er tillagt og underliggende. 1) Christoffer Rosengaard skal oppebære al Klosters og Lenets visse og uvisse Rente og Indkomst, hvert Aar sælge denne Enkedronningen til Bedste saa godt som muligt og gøre hende Regnskab derfor. Hans Regnskab skal begynde fra 1. Maj 1588 og gaa til 1. Maj 1589 og saaledes videre. 2) Han skal have Tilsyn med Ladegaarden og Avlen, Humlehaven og anden slig Nytte og Brug, som falder ved Klosteret og Lenet og kan bruges Enkedronningen til Bedste. 3) Han maa ikke fiske i noget af de Enemærke-Fiskevande, som ligger under Klosteret, men kun i de Fiskevande, som Enkedronningen har Part i sammen med Adelen eller andre — eftersom hendes Part kan taale. Han skal ligeledes frede Jagten, som hører til Lenet, og kun lade jage og skyde paa de Steder, hvor han har Part med Adelen, og som er Adelens eget Arvegods. 4) Han skal ogsaa

¹ Foruden de i Kopibøgerne medtagne Lensbreve findes i en Pakke »Dokumenter vedr. Dron. Sophies Livgeding« nogle Lensbreve, de fleste i Original, saaledes Frederik Hobes af 8/10 1592 (Nykøbing), Knud Urnes af 4/5 1594 og 29/9 1606 (begge Gange Halsted Kloster) og Andreas Dresselbergs af 24/8 1598 (Aalholm) og 1/5 1600 (Nykøbing).

have Tilsyn med det Inventarium, Enkedronningen lader sende til Klosteret, eller hvad det kan forøges med af Klosterets aarlige Indkomst, saa at det ikke ved hans Skyld bliver for-dærvet. 5) Han maa paa Klosteret og i Ladegaarden holde disse efterskrevne Folk og give dem i aarlig Løn: Christoffer Rosengaard selv 300 Dlr., 2 Svende hver 10 Dlr. om Aaret, 1 Dreng til Sko 8 Dlr. og almindelig Hofklædning paa sig selv-fjerde, Slotsfogeden til Klædning og Løn 20 Dlr., Slotsskriveren do. do. 24 Dlr., Underskriveren do. do. 20 Dlr., Ridefogeden do. do. 20 Dlr., 1 Brygger, som ogsaa skal være Bager, til Løn og Klæder 10 Dlr., Bryggerens Svend do. do. 8 Dlr., 1 Kældersvend do. do. 8 Dlr., 1 Redesvend do. do. 8 Dlr., 1 Kok do. do. 16 Dlr., 2 Kokkedrenge til Sko og Klæder hver 4 Dlr., 1 Fadeburskvinde, som ogsaa skal se til Kørerne og Malkningen, til Løn og Klæder 9 Dlr., 2 Piger, som ogsaa sammen med Fadeburskvinden skal have Tilsyn med Kørerne og Kalvene, desuden malke og gøre Smør, hver do. do. 4 Dlr., 1 Portner do. do. 8 Dlr., 1 Arbejdskarl do. do. 6 Dlr. Endvidere skal i Ladegaarden holdes: 1 Ladegaardsfoged, der til Klæder og Løn skal have 10 Dlr., 4 Tærskemænd om Vinteren, som ikke regnes i Ugekost uden for 2 Personer. De faar ingen Løn, men naar de tærsker, faar de Penge for, hvad de udretter, 2 Karle til at røgte Øksne, Køer og Ungfæ baade om Vinteren og om Sommeren hver til Klæder og Løn 5 Dlr., 1 Svinemand, som røgter Svin og Grise, do. do. 2 Dlr., 1 Faaredreng, som vogter Faar og Geder, 2 Dlr., 1 Vognsvend til Arbejdsvognene til Løn, Sko og Klæder 8 Dlr. 6) Enkedronningen har til Christoffer Rosengaards og Folkenes Underhold paa Slottet og Ladegaarden bevilget efterskrevne Fetalje: 4 Læster 12 Tdr. Mel og Rug, 5 Læster $2\frac{1}{2}$ Pd. Malt, 2 Skippd. 8 Lispd. Humle, 216 Sider Flæsk, 20 Kroppe Nødekød, $175\frac{1}{2}$ Kroppe Faarekød, 176 Kroppe Gaasekød med alt andet, som følger med slagtede Kroppe, $5\frac{1}{2}$ Tdr. Smør, 2 Læster $1\frac{1}{2}$ Tdr. Sild, $1\frac{1}{2}$ Læster 4 Tdr. Torsk, $10\frac{1}{2}$ Vorder Cabelau og Langer, 3512 Stk. Hvilling, 7024 Stk. Flynder, 156 Høns, 7 Tdr. 2 Skpr. Gryn, 1 Læst Ærter. Hvad angaar Talg fra Slagtningen, maa han bruge den til Lys om Vinteren. Han maa ogsaa faa Foder og Maal til 4 af hans egne Rideklipper, 4 Tdr. Havre om Ugen, desuden Foder og Maal til 2 Arbejdsheste, som det er nødvendigt at holde paa Klosteret og i Lade-

gaarden, 2 Tdr. Havre om Ugen. 7) Enkedronningen har ogsaa bevilget Christoffer Rosengaard for hans Umage Tiendeparten af al den uvisse Rente, som kan falde i Lenet, undtagen Oldengælden, som hun forbeholder sig og forlanger Regnskab for. 8) Han maa heller ikke i nogen Maade lade Skovene i Lenet forhugge, og Vindfælder og fornede Træer maa han ikke sælge, men lade ophugge til Brændsel i Klosteret. 9a) Han skal holde Bønder og Tjenere, som bor i Lenet, ved Lov, Skel og Ret og ikke tilstede, at de uforrettes mod Loven, 9b) eller besværes ved nogen ny Indfæstning eller andre usædvanlige Paalæg. 10) Han maa heller ikke afhænde nogen af de vornedes Sønner, som er født paa Godset, men skal gøre sig Umage for, at de Gaarde og Huse, som nu staa øde, snarest muligt efterhaanden igen opbygges og opsættes, og baade udi disse og i al anden Maade have Tilsyn baade i Lenet og paa Klosteret og i Lade-gaarden, saa at der i alle Maader holdes rigtigt Enkedronningen til Bedste, som det sig bør. T. o. R. 47. (Christoffer Rosengaards Forleningsbrev findes ogsaa i R. o. T. vedr. Halsted Kloster, 1.)

25. Juli (Kronborg). Forleningsbrev, fra 1. Maj 1588 at regne, for Frederik Hobe paa Aalleholm Slot og Øens Gaard og Len. Han skal holde efterskrevne Folk og maa i aarlig Løn give dem: Frederik Hobe selv 300 Dlr., hver af hans 2 Svende 10 Dlr., hans Dreng til Sko 2 Dlr., og almindelig Hofklædning til sig selvfjerde, Slotsfogeden til Løn og Klædning 20 Dlr., Slotsskriveren do. do. 24 Dlr., Skriverens Dreng 5 Alen groft engelsk Klæde og 2 Dlr. til Sko, Ridefogeden til Klædning og Løn 20 Dlr., 1 Brygger, som ogsaa skal være Bager, til Løn og Klæder 10 Dlr., Bryggerens Svend do. do. 8 Dlr., 1 Kældersvend do. do. 8 Dlr., 1 Redesvend do. do. 8 Dlr., 1 Kok do. do. 16 Dlr., 2 Kokkedrenge hver til Sko og Klæder 4 Dlr., 1 Fadeburskvinde, som skal se til Kørne og Malkningen, til Løn og Klæder 9 Dlr., 2 Piger, som og med Fadeburskvinden skal have Tilsyn med Kørne og Kalvene, desuden malke og gøre Smør, do. do. hver 4 Dlr., 1 Portner do. do. 8 Dlr., 1 Arbejdskarl do. do. 6 Dlr. I Ladegaarden skal der holdes: 1 Ladegaardsfoged do. do. 10 Dlr., 8 Tærskemænd om Vinteren, som i Ugekost kun regnes for 4 Personer. Der gives dem ingen Løn, men naar de tærsker, faar de Penge for, hvad de udretter, 2 Øksnerøgttere, der om Vinteren regnes

for 1 Person i Ugekost, til Løn og Klæder for hver paa et halvt Aar $2\frac{1}{2}$ Dlr., 2 Karle til at røgte Kørerne baade Vinter og Sommer og tillige Ungfæet, hver til Klæder og Løn 5 Dlr., 1 Faaredreng, som røgter Faar og Geder, 2 Dlr., 1 Hakkelseskærer om Vinteren til Løn $2\frac{1}{2}$ Dlr., 1 Vognsvend til Arbejdsvogne til Løn, Sko og Klæder 8 Dlr. Paa Øens Gaard: 1 Ladegaardsfoged til Løn og for Klæder 10 Dlr., 1 Kvinde, som koger og varer Kørerne, do. do. 7 Dlr., 1 Pige, som varer Kørerne og Kvæget med Kvinden, til Løn 4 Dlr. og 2 Par Sko, 2 Arbejdskarle, som og kan hjælpe at tærse om Vinteren, hver til Løn 5 Dlr., 1 Vognsvend til Løn 5 Dlr., 2 Vognheste til Gaardsbehov tilsammen 1 Skp. Havre om Dagen. Og til Underhold for sig selv og Slottets og Ladegaardens Folk har Enkedronningen bevilget Frederik Hobe efterskrevne Fetalje: 5 Læster og 2 Tdr. Mel, $6\frac{1}{2}$ Læster Byg, $7\frac{1}{2}$ Skippd. Flæsk, 27 Kroppe Nødekød, $208\frac{1}{2}$ Kroppe Faarekød, 5 Tdr. Gryn, 1 Læst Ærter, 189 Kroppe Gaasekød, $5\frac{1}{2}$ Tdr. 6 Lispd. 4 Skaalpd. Smør, 2 Læster $3\frac{1}{2}$ Tdr. Sild, $1\frac{1}{2}$ Læst $5\frac{1}{2}$ Tdr. Torsk, $10\frac{1}{2}$ Vorder Kabliav, 3774 Stk. Hvilling, 7548 Stk. Flynder, 206 Høns. Han maa ogsaa have Foder og Maal paa 3 af sine egne Rideklipper, 3 Tdr. Havre om Ugen, desuden Foder og Maal paa 2 Arbejdsheste, som behøves paa Slottet og Ladegaarden, 2 Tdr. Havre og til 2 Arbejdsheste paa Øens Gaard 1 Skp. Havre om Dagen. Han skal holde Enkedronningen og hendes Søn Hertug Christian Slottet til tro Haand i en ærlig adelig Slotslov. (Iøvrigt med samme Indhold som Pkt. 1—4, 7, 8, 9a og 10 af Christoffer Rosengaards Forleningsbrev af samme Datum.) T. o. R. 49 b.

6. Aug. (Frederiksborg). Miss. til Christoffer Valkendorf. Enkedronningen, der har i Sinde at lade lave Tøj til 6 Heste, som skal gaa for hendes Søns, den udvalgte Konges Vogn, beder Christoffer Valkendorf om at skaffe denne Brevviser Casper Sadelmager et Deger hvidgarvet Læder, en barket Oksehud, for 2 Dlr. Raahaar, for $\frac{1}{2}$ Dl. Sejlgarn og 2 Pd. Traad. Siden skal han føre det til Regnskab. T. 3.

7. Aug. (—). Miss. til Casper Markdanner. Enkedronningen ved, at der paa Koldinghus staar et nyt Sæt Køkkentøj, som blev lavet til hendes Søn Hertug Ulrik af Holsten, og da der er Brug for det paa Frederiksborg, skal

Casper Markdanner saa snart som muligt sende det derover med Markus Køkkenskriver enten med Skib eller med Vogn, hvad han synes er bedst. T. 3 b.

8. Aug. (Frederiksborg). Miss. til Enevold Kruse. Da Enkedronningen hører, at Rentemester Christoffer Valkendorf til Glorup ikke er i København, og da hun gerne vil have lavet 8 Ruller af Messing eller Kobber, beder hun Enevold Kruse om at lade nævnte Ruller forfærdige, saa de med det første kan sendes til hende. Samtidig sender hun 2 Ruller af Træ, efter hvilke de andre skal laves, 4 af hver Slags. Han skal derefter føre det til Regnskab. T. 3 b.

— Miss. til Christoffer Valkendorf. De to Brevvisere Simon Fogelfanger og Jacob Weidemand har berettet for Enkedronningen, at de har noget tilgode af deres Aarsbesolding, den ene for et halvt Aar, den anden for et helt, som Christoffer Valkendorf videre kan se af hoslagte Sedler. De begærer at maatte faa betalt, hvad de har fortjent. Og da Jørgen Ernst Worm overfor Enkedronningen har tilkendegivet, at han var til Stede, da de blev antaget, og at denne Løn da blev dem lovet og tilsagt, begærer hun af Christoffer Valkendorf, at han, naar de besøger ham med dette Brev, vil betale dem, hvad de har fortjent, saa de ikke mere skal henvende sig til Enkedronningen om denne Sag. T. 4.

— Miss. til Regeringsraadet. Denne Brevviser Jacob Trommeter har berettet overfor Enkedronningen, at den afdøde Konge i Adam Normands, Eustackius von Thiuns og Jørgen Ernst Worms's Nærværelse har lovet ham et halvt Hundrede Dlr. for at lære afdøde Vælske Jacobs Søn ved Navn Jacob Falster at blæse Trompet. Han beder derfor, da han har paataget sig dette, om at nævnte 50 Dlr. maa blive ham betalt. Enkedronningen begærer af Regeringsraadet, at det, naar Jacob Trommeter henvender sig til det, enten vil betale ham 50 Dlr. eller tilfredsstille ham paa anden Maade. T. 4 b.

16. Aug. (—). Aab. Brev¹ om, at Christoffer Rosen-gaard faar den gejstlige Jurisdiktion i Rafvensborg

¹ Tr. i Danske Magazin 4. R. 5. Bd. Side 158—159 efter en Afskrift i Povl Rogerts Saml. til Laalands Historie, i Kgl. Bibl., Thottske Saml. 730 Fol.

og Halsted Kloster Len. Eftersom Steen Brahe til Knudstrup, Embedsmand paa Helsingborg, har haft den gejstlige Jurisdiktion i Befaling, da han var forlenet med Rafvensborg og Halsted Kloster Len, har Enkedronningen betroet Christoffer Rosengaard, der nu er Embedsmand paa Halsted Kloster, ovennævnte gejstlige Jurisdiktion. T. o. R. 52 b.

16. Aug. (Frederiksborg). Aab. Brev om, at Frederik Hobe faar den gejstlige Jurisdiktion, eftersom Hak Ulfstand har haft det før ham. Udtog i T. o. R. 53.

— Miss. til Niels Friis. Knud Urne til Søegaard har begæret af Enkedronningen, at hun vilde skænke ham nogle Stykker Vildt til hans Bryllup. Niels Friis skal, naar Knud Urne besøger ham med dette Brev, lade skyde 2 Stk. Vildt, og ikke mere, i de til Slottet liggende Skove og lade Knud Urne faa dem. T. o. R. 7.

— Miss. til Christoffer Rosengaard. Da Vejen mellem Halsted Kloster og Maribo Kloster er saa slet, at den vejfarende Mand har ondt ved at komme frem, naar det er Regnvejr, skal Christoffer Rosengaard tilholde Bønderne i sit Len at lade gøre gode Veje med Stenbro eller istandsætte dem paa anden Maade, saa de kan være færdige, naar Enkedronningens Rejse falder der forbi, for at hun kan komme saa hurtigt frem som muligt. T. o. R. 7 b.

18. Aug. (—). Miss. til Christoffer Valkendorf. Fridts Treboe har overfor Enkedronningen berettet, at der ved Frederiksborg Slot og i de omliggende Søer ingen Fiskerbaade findes, som er duelige at bruge. Han begærer at faa 2 Baade ligesom dem, Jochim von der Lip har faaet. Enkedronningen beder Christoffer Valkendorf om, naar Fridts Treboe besøger ham, da at lade lave 2 Fiskerbaade til denne, som kan være tjenlige i Søerne her. T. 5.

19. Aug. (—). Miss. til Giert Rantzau. Enkedronningen har i Sinde at bortskænke nogle Hopper uden for Landet, men mangler nogle i det Antal, som hun vil sende, og da hun har faaet at vide, at der ved Esrum skal være nogle Unghopper, skal Giert Rantzau udvælge 3 brune Hopper af de smukkeste og bedste, hver i fjerde Aar, som han kan tænke sig vil være tjenlige til en saadan Gave. Siden skal han lade dem opstalde og tæmme, saa de des bedre kan føres, gøre dem fede

og smukke ved god Fodring og holde dem parat i god Forvaring, til Enkedronningen vil sende dem bort sammen med flere andre. T. 5 b.

20. Aug. (Frederiksborg). Miss. til Christoffer Valkendorf. Enkedronningen har befalet Kontrafejerer i København at male den afdøde Konge, da han laa Lig. Han har nu vist Enkedronningen dette Kontrafej og overantvortet hende det, og hun har været tilfreds dermed. Da hun imidlertid slet ikke dengang har aftalt noget med ham, skal Christoffer Valkendorf, naar denne Mand henvender sig til ham, aftinge med ham og udbetale ham, hvad han har fortjent for nævnte Kontrafej. Siden skal han føre det til Regnskab. T. 5 b.

30. Aug. (—). Miss. til Giert Rantzau. Karine Nielsdatter, Borgerske i Helsingborg, har for Enkedronningen berettet, at hendes afdøde Mand Anders Hattemager har faaet noget Uld fra Kronborg Slot og betalt det hele med Undtagelse af 14 Dlr., for hvilke Slotsskriveren paa Kronborg forfølger hende med Retten. Hun beder om, at Enkedronningen i Betragtning af hendes Armod vil eftergive hende denne Sum. Da Enkedronningen mener, at hun ikke er saa formuende, at hun kan betale Pengene, skal Giert Rantzau, naar hun besøger ham med dette Brev, lade hende være forskaanet og utiltalt for nævnte 14 Dlr. og føre det til Regnskab. T. 6.

31. Aug. (—). Miss. til Regeringsraadet. Enkedronningen meddeler, at hun førstkommende Mandag agter at rejse til sit Livgeding paa Lolland og Falster, og da hun gerne ser, at den udvalgte Konge og de andre Herrer og Frøkener, hendes Børn, kommer under tilbørligt Opsyn, men har bragt i Erfaring, at Jochim Leist, Embedsmand paa Frederiksborg, og Gierdt Rantzau, Embedsmand paa Kronborg, har Orlov, saa hun ikke kan lade Hs. Majestæt og de andre Børn opholde sig der paa Stedet eller sende dem til Kronborg, anser hun det for godt og raadeligt, at de rejser til København og opholder sig der, indtil hun kommer tilbage fra sit Livgeding. Hun beder derfor Regeringsraadet meddele hende sin Betænkning, hvorvidt hun skal lade Hs. Majestæt og de andre Børn blive der paa Stedet, indtil hun kommer tilbage, eller lade dem rejse til København, og anmoder om at faa

Svar i Morgen, saa hun ved, hvad hun skal rette sig efter.
T. 6 b.

3. Sept. (Kbhvn.). Miss. til Giert Rantzau. Den afdøde Konge har, da han levede, tilskrevet Enkedronningens Embedsmand paa Halsted Kloster Christoffer Rosengaard, at han ikke maatte fiske eller lade fiske i efterskrevne Søer: Huorbye¹ Sø og Nyrup² Sø, Seeborg³ Sø, Lange Sø⁴, Isserød Sø⁵, Alerup Sø, Hiortholm Sø og Forum Sø, eller i nogen Diger eller Fiskedamme i Giert Rantzaus Len, og da Enkedronningen erfarer, at denne lader fiske i nogle af disse Søer, begærer hun, at han holder sig fra dem og ikke lader fiske deri, saaledes som det har været Skik i den afdøde Konges Tid. T. 7 b.

7. Sept. (—). Miss. til Detlef Holck. Den afdøde Konge har tilskrevet Enkedronningens Embedsmand paa Halsted Kloster Christoffer Rosengaard, dengang han var forlenet med Københavns Slot, at han ikke maatte fiske eller lade fiske i efterskrevne Søer: Leide⁶ Sø ved Vegsøe, Fogel Sø⁷ og Oester Sø⁸ ved Søsom, Kirkesø, som ligger ved Knardrup, Syndersøe ved Vederløsselille, Bastrup Sø, Veel Sø ved »Thamage«⁹. Derfor begærer Enkedronningen af Detlef Holck, at han ogsaa skal afholde sig fra disse Søer og ikke lade fiske deri, saaledes som det har været Skik i den afdøde Konges Tid. T. 7.

8. Sept. (Nykøbing). Miss. til Niels Friis. Der skal ved Nykøbing Slot have staaet en Kirke, som for nogen Tid siden skal være nedbrudt, og det berettes, at Henning Gjøre til Kielstrup, da han havde Nykøbing Slot i Forlening, har ladet bygge nogle Huse paa Kirkens og Kirkegaardens Grund. Da Enkedronningen mener, at denne tilhører hende paa Kronens Vegne, skal Niels Friis nøje undersøge, med hvad Vilkaar Henning Gjøre har bygget paa nævnte Grund, og dersom det befindes, at den tilhører Enkedronningen paa

¹ Horneby (Hornbæk Sogn). ² Nyrup (Tikøb Sogn). ³ Søborg (Holbo H.). ⁴ Langesø (Uggeløse Sogn). ⁵ Isterød Sø, d. s. som Sjæl Sø. ⁶ Løjet el. Hove Sø. ⁷ Fugle Sø. ⁸ Øster Sø. ⁹ Muligvis Vejle Sø ved »Tange«. Dette Navn synes tidligere at være brugt om den Landstrimmel, der skiller Vejle Sø fra Fure Sø.

Kronens Vegne, skal han rejse Paatale og afdele nævnte Bygning ved Retten. T. o. R. 7 b.

8. Sept. (Nykøbing). Aab. Brev til Borgerske i Nykøbing Anne Bendix Nielsens. Denne har berettet, at hendes afdøde Mand af tidligere Konger og Dronninger i Danmark har faaet bevilget, saa længe han levede, at maatte lade samle og hente to eller tre Læs Tros og fornet Træ om Ugen fra Nykøbing Slots Skove. Enkedronningen bevilger Anne Bendix Nielsens for hendes Alders Skyld at maatte gøre dette paa Livstid, dog er ikke hermed ment, at hun maa lade grønt eller fornet Træ hugge fra Roden, ikke heller hugge Grene af noget Træ, da ellers dette aabne Brev skal være forbrudt. T. o. R. 53.

10. Sept. (Aalholm). Aab. Brev om Kontrakt med Gierthrud Rosenow i Lybæk. Niels Friis, Embedsmand paa Nykøbing Slot, har paa Enkedronningens Vegne indgaaet en Kontrakt og Handel med Borgerske i Lybæk Gierthrud Rosenow eller hendes Befuldmægtigede, efter hvilken Gierthrud Rosenow i 2 Aar fra dette Brevs Datum skal overtage al Byg, Rug og Havre, som i disse 2 Aar kan aflades fra Nykøbing Slot og Len, og betale 1 Dl. for hver Td. Rug og Byg og $\frac{1}{2}$ Dl. for hver Td. Havre. Enkedronningen samtykker ved dette aabne Brev i nævnte Kontrakt, dog saaledes at Gierthrud Rosenow og hendes Arvinger skal være forpligtet til i hvert af disse 2 Aar at betale Enkedronningens Lensmand paa Nykøbing Slot følgende Summer: første Gang førstkommende Juledag 2000 Dlr., til Paaskedag 2000 Dlr. og til Mikkelsdag derefter hele Restsummen. Og hvis nævnte Gierthrud Rosenow eller hendes Arvinger kommer tilagters og ikke er saa formuende, at de til Terminerne eller nogen Tid derefter kan betale de lovede Penge eller tilfredsstille Enkedronningen efter den Forskrivning, som Niels Friis har faaet af Gierthrud Rosenow og hendes Befuldmægtigede, saa skal denne Skade alene tilregnes Enkedronningen og ikke i nogen Maade Niels Friis eller hans Arvinger. T. o. R. 53 b.

12. Sept. (—). Miss. til Niels Friis. Enkedronningen vil lade opbygge en ny Mølle ved sit Slot Nykøbing og har befaleet Paaske Tømmermand i Lenets Skove at udse nogle Egetræer, som kan være tjenlige til Møllen. Naar han besøger

Niels Friis, skal denne lade Skovfogederne, hver i sit Gebet i Lenet, følge ham ud i Skovene, saa han kan udse og mærke, hvad der behøves til Møllens Bygning. T. o. R. 8.

13. Sept. (Halsted Kloster). Aab. Brev om, at Asmus von Lybæk, hvem den afdøde Konge har tilstaaet Guldborg Færge tilligemed en af Kronens Gaarde i Lundbye paa Falster, fremdeles maa beholde nævnte Færge og Gaard med Tilliggende kvit og frit uden Landgilde, Gæsteri, Ægt, Arbejde og anden kongelig Tyngde og Besværing indtil videre. Han skal desuden, naar der er Olden, have fri Olden til 20 Svin i Kronens Skove paa Falster og ligeledes til nødtørftig Brændsel Vindfælder og fornede Træer fra nævnte Skove indtil videre Besked, dog skal dette anvises ham af Skovfogederne eller dem, som har disse Skove i Befaling. Asmus von Lybæk skal være forpligtet til at holde gode Færger sammesteds og overføre, hvem der kommer did, for en skellig Færgeløn, desuden holde Gaarden ved Hævd og Magt og være Enkedronningens Lensmand paa Nykøbing Slot hørig, lydige og følgagtig. T. o. R. 54 b.

— Aab. Brev om, at Jacob Ebbesen, Borgmester i Nysted, hvem den afdøde Konge har bevilget at maatte oppebære Afgiften af Korntienden af Østhofte Sogn i Fusse Herred paa Lolland, fremdeles hvert Aar maa lade oppebære nævnte Afgift og bruge den kvit og frit indtil videre. T. o. R. 55.

14. Sept. (Halsted). Aab. Brev om, at Peder Grubbe til Aalstrup, hvem den afdøde Konge har forlenet med Kronens Landgilde af nogle Gaarde, nemlig: 2 i Landkierke Sogn i Skodtsebulle, som Boril Lauritsen og Claus Olufsen bor i, 1 Gaard i Ryde Sogn i Nybølle, som Jon Hansen bor i, og 1 Gaard i Sylsted Sogn i Høgerbye, som Madts Stege bor i, maa oppebære den Landgilde, som til Enkedronningen og Kirketjeneste paa Kronens Vegne aarlig plejer at gives af nævnte Gaarde. T. o. R. 55 b.

18. Sept. (Aalholm). Miss. til Frederik Hobe. Der ligger til Slottet [Aalholm] en Teglovn, som Enkedronningen ikke længere vil holde ved Magt, da hun ikke behøver at brænde flere Sten til Slottets Bygning. Han skal derfor nedlægge Teglovnen, og hvad Teglmesteren har faaet af ham paa

Regnskabet af Fetalje eller Penge, skal han føre til Regnskab. T. o. R. 8 b.

18. Sept. (Aalholm). Miss. til Frederik Hobe. Der er ved Slottet og paa Øen nogle Geder og 5 Køer, som er blevet i Inventarium. Frederik Hobe skal tage disse Geder og 2 af Køerne i sin Genant og lade dem slagte. Hver af Gederne beregnes som et Lam og hver Ko som et Slagtenød. De andre 3 Køer skal blive paa Øen til Folkenes Underhold. T. o. R. 8 b.

— Aab. Brev til Bønderne i Fusse Herred, som ligger til Aaleholm Slot. Enkedronningen vil forbedre sit Slot Aaleholms Avl og gøre den større end hidtil, og da hun har bragt i Erfaring, at det skal være de omliggende Byer besværligt at drive og udføre denne Avl, befaler hun alle de ovennævnte Bønder strengt, naar Embedsmanden paa Aaleholm Slot, Frederik Hobe, tilsiger dem, da at komme med Plove og Harver og hjælpe at pløje og harve Avlen sammen med de andre til Slottet liggende Bønder, ligeledes at enhver kommer med sine Heste og Vogne at køre Gødning ud, naar han bliver tilsagt dertil. T. o. R. 9.

— Miss. til Frederik Hobe. Enkedronningen har lagt Mærke til, at der paa Ladegaardens Mark er mange Steder bevokset med Tjørn og andet, som, dersom det blev afryddet, kunde blive til Engbund eller Agerland. Frederik Hobe skal paa Enkedronningens Vegne antage en Mand, som kan bortrydde og rense baade Tjørn og andet af Ladegaardsmarken, saa den kan blive des mere brugelig. Den Løn, han paa Enkedronningens Vegne bliver forligt med ham om, skal han føre til Regnskab. T. o. R. 9 b.

19. Sept. (Nykøbing). Aab. Brev til Kronens Bønder, som ligger til Aaleholm Slot. Enkedronningen befaler alle strengt, naar Embedsmanden paa Aaleholm Slot, Frederik Hobe, tilsiger dem, at grøfte og grave omkring alle nævnte Aaleholms Marker og derpaa sætte gode færdige Gærder og ligeledes at grøfte og gærde fra Stubberup Mark og over til Laagerup Sø og derefter tværs over Marken ned til Markesø, eftersom Frederik Hobe anviser dem, og siden hvert Aar oprense Grøfterne og holde Gærderne ved god Hævd og Magt. Da endvidere Enkedronningen har befalet

Frederik Hobe at indtage Rodens Enghave med andre Vænger og gøre dem større, skal de ogsaa grøfte og indgrave denne og paa Grøfterne sætte gode Stengærder og andre Gærder, som det bliver dem anvist. T. o. R. 9 b.

19. Sept. (Nykøbing). Miss. til Frederik Hobe. Han skal sælge al den Landgilde, Korn, Smør eller andre Varer, som i dette Aar kan undværes fra Aaleholm Slot, saa dyrt som muligt. Det Beløb, det sælges for, skal godtgøres ham i Regnskabet. T. o. R. 10 b.

20. Sept. (—). Aab. Brev om Frederik Hobes Genant. Denne har berettet, at der i hans aarlige Genant af Aaleholm Slot er regnet med Kroppe af Øksne, Faar, Lam og Gæs, men han begærer at faa alt dette levende. Enkedronningen bevilger hermed, at Frederik Hobe maa faa saa mange levende Øksne, Faar, Lam og Gæs, som der staar Kroppe i hans Forleningsbrev. Han behøver ikke at gøre Enkedronningen Regnskab for Huder, Skind eller Tælle, men skal derimod være forpligtet til at holde Slottet med frit Lys og Tælle Aaret om og maa ikke tilregne Enkedronningen det i nogen Maade. Det befales Rentemesteren paa Københavns Slot at godtgøre Frederik Hobe nævnte levende Øksne, Faar, Lam og Gæs i hans Regnskab. T. o. R. 56.

— Følg brev for Frederik Hobe¹ til Provster, Præster, Kirketjenere, Præstetjenere og alle andre i Aaleholm Len, som er undergivet den gejstlige Jurisdiktion, at de herefter skal lyde ham. T. o. R. 10.

— Miss. til samme. Han skal sende et Par Øksne til Meklenborg til Jomfruen Ane Pendige, hvilket han skal føre til Regnskab. Udtog i T. o. R. 10 b.

— Miss. til samme. Da Enkedronningen vil lade Rodis Enghave gøre meget større, end den er nu, skal Frederik Hobe paa hendes Vegne udvide den henimod Fredløf² Fang og siden lade gøre gode Grøfter og Gærder om den. Han skal desuden ødelægge den Gaard, som Albret Skotte bor paa i nævnte Enghave, og ligeledes skal han indtage de andre

¹ Trykt i Danske Magazin 4. R. 5. Bd. Side 159 efter Afskrift i Karen Brahes Mnskr. Nr. 280 af Fuglse Herreds Provstebog, hvor ogsaa en Bemærkning om Brevets Publikation tillige med de Paagældendes egenhændige Underskrifter findes. ² Frejlev, Musse H.

to Haver og lade dem gaa længere ind i Skoven, end de nu gør, og siden holde dem ved god Hævd. T. o. R. 11.

22. Sept. (Vordingborg). Miss. til Niels Friis. Enkedronningen har erfaret, at der ingen Grøfter er omkring Ladegaardsmarken ved Nykøbing Slot, og da hun gerne ser, at nævnte Mark med det første kan blive omgravet med Grøfter, skal Niels Friis antage en Graver og træffe Aftale med ham om at grave de nævnte Grøfter. Niels Friis skal ogsaa skaffe ham Bønder til Hjælp, saalænge Arbejdet varer, og hvad han bliver forligt med denne Mand om, skal han føre til Regnskab. Da Enkedronningen endvidere har erfaret, at hun ikke vil have ret stor Fordel af selv at drive Gedis Ladegaard, skal Niels Friis udleje den paa to Aar for Landgilde, og af de Bønder, som hidtil har gjort Ægt og Arbejde til nævnte Ladegaard, skal han tage Penge i Stedet og føre det til Regnskab. T. o. R. 11.

— Miss. til samme. Denne Brevviser, Thomis Olsen i Riserup¹ har berettet, at hans Gaard ved Paasketid er brændt, og bedt om, at Enkedronningen i dette Aar vilde forskaane ham for hans Landgilde. Niels Friis skal lade Thomis Olsen være fri for Halvdelen af Landgilden i dette Aar og indføre det i Regnskabet. T. o. R. 11 b.

— Miss. til samme. Disse Brevvisere Morthen Andersen og Rasmus Pedersen i Gondtsemagle² i Falster har berettet, at de sidder for en stor Landgilde, saa at de, naar de har betalt denne, ikke har meget tilbage at opholde deres Hus med. De har derfor bedt om nogen Forskaanelse i deres aarlige Landgilde. Da Enkedronningen erfarer, at deres Landgilde er meget stor i Forhold til deres Avling, og da der endnu er to øde Gaarde, skal Niels Friis indtil videre nedsætte Landgilden for Morthen Andersen og Rasmus Pedersen og for de to øde Gaarde med et halvt Pund Korn. T. o. R. 12.

— Aab. Brev om, at Hr. Laurits Pedersen i Sandby, der har berettet, at han har en liden Jord i Væрге, som fra Arilds Tid har fulgt Præstegaarden og hans Formænd, og hvoraf der aarlig er givet 1 Pd. Byg til Kronen, maa bruge og beholde samme Jord kvit og fri for al Afgift indtil videre. T. o. R. 56 b.

¹ Riserup i Nørre-H. paa Falster. ² Gundslevmagle.

29. Sept. (Frederiksborg). Miss. til Niels Friis. Jonas von Halle har for nogen Tid siden ladet sig ansætte som Skovrider paa Falster, og for saadan Tjeneste var bevilget ham i Forlening en Gaard ved Navn Sørup, hvilken Gaard han nu efter nogen Forhandling godvillig og gerne har afstaaet til Enkedronningen og Kronen. Niels Friis skal igen annamme Sørup Gaard under Slottet [Nykøbing] og siden undersøge, med hvad Vilkaar og Besked Bonden, som nu bor paa Gaarden, har faaet den. Hvis endvidere nævnte Jonas von Halle har noget tilgode enten af Maanedspenge, Aarspenge eller andet, eller hvis Bonden, som er i Gaarden, er ham noget skyldig, skal Niels Friis hjælpe ham at faa det, saa han ikke kan beklage sig over Enkedronningen. T. o. R. 12 b.

— Miss. til Christoffer Valkendorf om, at Opvægter i Dyrehaven der ved Slottet, Hans Meyer, har faaet bevilget at maatte faa 1 Læst Rostockerøl sise frit til sit Bryllup. Udtog i T. 8.

— Miss. til samme om, at der maa bevilges Drabant Mikkeld Mesker von Margendall 1½ Læster Rostockerøl sise frit til hans Bryllup. Udtog i T. 8.

1. Okt. (—). Aab. Brev til Bønderne i Rafvensborg og Halsted Kloster Len. Enkedronningen har hørt, at mange Bønder i Lenets Landsbyer understaar sig med Hunde at jage Rugeænder og Ællinger, hvorved de ødelægger mange Fugle om Aaret. Enkedronningen vil have saadan Andejagt afskaffet og forbyder med dette aabne Brev alle Bønder, der bor i Lenets Landsbyer, saavel hendes egne som andres Tjenere, herefter paa nogensomhelst Maade at drive eller jage Ænder med Hunde. Disse skal holdes inde i Bøndernes Huse og Gaarde. Fordrister nogen sig til at gøre herimod, skal han have forbrudt et Par Øksne til sit Herskab. T. o. R. 57.

— (**Kronborg**). Miss. til Christoffer Rosengaard. Enkedronningen har set, at der i Æblehaven, som ligger til Halsted Kloster, staar mange unyttige Træer, baade Ask og andre, som hun vil have omhugget. Christoffer Rosengaard skal lade disse unyttige Træer udrydde og afhugge. T. 8 b.

— Miss. til Claus Glambek [Skanderborg Len]. Enkedronningen behøver nogle Malkekøer paa sit Livgeding

Halsted Kloster, og da hun har hørt, at der i Ladegaarden ved Skanderborg skal være fluks unge Køer, beder hun Adresaten om med Overbringeren af Brevet at sende hende 24 af de bedste og smukkeste Malkekøer, som findes, til Halsted Kloster og desuden skaffe gode Drivere til Køerne gennem Lenet. T. 8 b.

1. Okt. (Kronborg). Miss. til Christoffer Rosengaard. Han skal saa dyrt som muligt sælge al den Landgilde, Korn, Smør eller andre Varer, som i dette Aar kan undværes fra Halsted Kloster, og Beløbet, det sælges for, skal han føre til Regnskab. Det vil blive ham godtgjort paa Renteriet. T. o. R. 13.

— Aab. Brev om Christoffer Rosengaards Genant ligelydende med det, Frederik Hobe fik [^{20/9}, 1588] angaaende sin Genant, som lyder paa Kroppe, men som blev ham bevilget i levende Fæ. Udtog i T. o. R. 56 b.

2. Okt. (—). Fuldmagt for Frederik Hobe, Embedsmand paa Aaleholm Slot, Peder Grubbe til Alstrup og Morthen Venstermand til Krøgginge til med det første at undersøge, hvorledes Kronens Skove til Halsted Kloster og Rafvensborgh Len er fredede og medfarne, og give deres Besigtelse beskrevet. T. o. R. 13.

— Aab. Brev om, at Enkedronningen bevilger Christoffer Rosengaards Begæring at maatte fiske i de Søer, som ligger til Halsted Kloster. Han maa dog ikke fiske eller lade fiske til Upligt i de nævnte Søer. T. o. R. 56 b.

6. Okt. (Frederiksborg). Miss. til Claus Glambek. Da Enkedronningen har faaet at vide, at der ved Skanderborg Slot skal være mange unge Foler, som hun nu med Tiden vil have opstaldet, beder hun Claus Glambek om med Overbringerne af dette Brev at sende alle de unge Hingstfoler, som er i tredje og fjerde Aar, til Frederiksborg. Desuden skal han udvælge 8 af de smukkeste Hopper, som kan findes der, og som er i tredje eller fjerde Aar, og ligeledes medgive Brevviserne disse. Han skal ogsaa sende Enkedronningen et klart Register over Foler og Hopper. T. 9.

7. Okt. (—). Miss. til Christoffer Valkendorf. Denne Brevviser Daniel Fuglefænger har berettet for Enkedronningen, at den afdøde Konge for nogen Tid siden har antaget ham som Fuglefænger og lovet ham til Besol-

ding 10 Dlr. om Aaret og en Hofklædning, af hvilken Besolding han i 2 Aar ikke har faaet andet end en Hofklædning. Han beder nu om at maatte faa sin fortjente Løn. Enkedronningen begærer af Christoffer Valkendorf, at han, naar Daniel Fuglefænger besøger ham med dette Brev, vil udbetale ham den Løn, han har tilgode, og da en af de andre Fuglefængere nu er aftakket, og nævnte Daniel har lovet at ville lade sig finde flittig i sin Bestilling, beder hun om, at Christoffer Valkendorf for Fremtiden vil give ham den Løn, den anden Fuglefænger havde. T. 9.

7. Okt. (Frederiksborg). Miss. til samme. Fiskemester Fridts Treboe har ladet berette for Enkedronningen, at nogle Fiskere, der er i Tjeneste her, siger, at de har noget af deres Løn og Aarsbesolding tilgode. Han beder om, at disse Fiskere, hvis de skal blive i Tjenesten, og han have Villighed af dem, maa faa betalt, hvad de har fortjent hver især, saaledes som Christoffer Valkendorf vil kunne se af hoslagte Seddel. Enkedronningen begærer, at Christoffer Valkendorf betaler de nævnte Fiskere, hvad de har fortjent, og endvidere, at han lader Fridts Treboe faa 200 Favne temmelig store Reb og 400 Favne smaa Reb, som Fridts Treboe selv nøjere ved at forklare. Hvad Christoffer Valkendorf paa denne Maade udgiver, skal han føre til Regnskab. T. 9 b.

— Miss. til samme. Enkedronningen har handlet med denne Brevviser Liuder Grefvin von Brunsvig om en Ring besat med mange Diamantstene og ligeledes faaet adskillige Stifter af ham, som baade er besat med Diamanter, Rubiner og Perler. Christoffer Valkendorf skal, naar Liuder von Brunsvig besøger ham med dette Brev, snarest muligt betale ham for nævnte Ring og Stifter, saa han ikke skal have at beklage sig over Enkedronningen. Christoffer Valkendorf vil ydermere kunne se alting, hvorm Enkedronningen er blevet enig med Liuder von Brunsvig, af hoslagte af hende selv underskrevne Seddel, og han skal føre alt til klart Regnskab. Hvad de Halsbaand angaar, som Liuder von Brunsvig havde med sig, har Enkedronningen befalet Mester Hans Guldsmed at give Christoffer Valkendorf nøjagtig Besked. T. 10.

12. Okt. (Frederiksborg). Miss. til Manderup Parsberg. Enkedronningen har skrevet til Claus Glambek, Embedsmand paa Skanderborg, om at sende hende noget Vogntømmer, men da det er besværligt at føre dette Tømmer over Land, begærer hun af Manderup Parsberg, at han, naar Brevviseren Rasmus Nielsen kommer til Aarhus dermed, skaffer denne en god Skude, som kan indtage og derefter føre det over til Issefjorden og ind til Sundbye¹ Færge. T. 10 b.

— Miss. til Claus Glambek. Enkedronningen har faaet at vide, at der ved Skanderborg Slot skal findes meget Vogntømmer, og da hun netop behøver saadant baade til sine egne Vogne og til Rustvogne, har hun paalagt denne Brevviser at hente det til Frederiksborg. Hun begærer derfor af Claus Glambek, at han skaffer Brevviseren saa meget Vogntømmer, som findes og kan undværes fra Slottet. T. 10 b.

20. Okt. (—). Miss. til Niels Friis. Han har berettet, at han paa Enkedronningens Vegne har afregnet med Jonas von Hald og ladet denne faa alt, hvad han havde tilgode, baade hans Besolding og hvad han havde af Gaarden, som han var forlenet med, men som han nu har afstaaet til Enkedronningen, foruden dette Aars Landgilde. Jonas von Hald har berettet, at han har haft nævnte Gaard i 3 Aar, men ikke faaet mere end 1 Aars Landgilde af den, hvorfor han begærer, at Enkedronningen vil lade dette Aars Landgilde tilfalde ham. Niels Friis skal overlade Jonas von Hald dette Aars Landgilde og føre det til Regnskab. Enkedronningen er tilfreds med, at Bonden som sidder i Gaarden, indtil videre nyder den Benaadning, som den afdøde Konge har givet ham. T. o. R. 13 b.

25. Okt. (—). Kvittans til Morthen Venstermand til Krøgginge paa 400 Dlr., som han er blevet Enkedronningen skyldig i Afgift af Øens Len fra 1. Maj 1587 til 1. Maj. 1588, og som han nu har indleveret i hendes eget Kammer. T. o. R. 52.

26. Okt. (—).² Miss. til Christoffer Valkendorf. Enkedronningen behøver i Urtehaven ved Slottet nogle Enebærstager baade til Gange og andet nødvendigt, og da hun

¹ Frederikssund. ² Bærer Aarstallet 1589, men er indført blandt Breve fra Oktober 1588.

ikke ved, hvor man saa snart kan faa saadanne, beder hun Christoffer Valkendorf, hvis der er nogle at faa i København, da at lade købe et Tusind Stk. og sende dem til Frederiksborg. Udgiften derved skal han føre til Regnskab. T. 11.

27. Okt. (Frederiksborg). Miss. til Frederik Hobe. Enkedronningen sender med disse Brevvisere til Aaleholm Slot 9 unge Stude og en Tyr, som hun vil have der paa Ladegaarden. Frederik Hobe skal annamme dem blandt det andet Fæ indtil videre. T. o. R. 14.

7. Nov. (—). Miss. til Claus Glambek. Enkedronningen har paalagt disse Brevvisere at lade overføre til hende alle Hopper og Hingstfoler samt en »Staahest«, som gaar ved Slottet [Skanderborg]. Naar da disse Mænd besøger Claus Glambek med Enkedronningens Brev, skal han overlevere dem nævnte Hopper, Foler og »Staahest« og skaffe dem gode Folk til at føre dem gennem hans Len. Han skal ligeledes lade dem faa det Rytteri, som den afdøde Konge havde i det grønne Hus, saaledes som Jørgen Hess skal berette for ham, saavel Sadler og Sporer som andet, der findes, samt den lille Vogn. T. 11 b.

— (**Kronborg**). Miss. til Casper Markdanner. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at en Pige ved Navn Karen Hansdatter, som en Tid lang har tjent paa Koldinghus og i denne Tjeneste forholdt sig ærlig og vel, nu vil begive sig i det hellige Ægteskab. Hun har begæret af Enkedronningen, at denne vil bevilge hende noget til Bryllupskost. Casper Markdanner skal fra Slottet [Koldinghus] lade nævnte Karen Hansdatter give 1 Pd. Korn og 2 Tdr. Øl til hendes Bryllup og siden føre det til Regnskab. T. 11 b.

15. Nov. (Frederiksborg). Miss. til Christoffer Valkendorf angaaende 2 Læster Rostockerøl, som det blev bevilget Simon de Thre at maatte faa sise frit til sit Bryllup. Udtog i T. 12.

17. Nov. (—). Miss. til samme. Mester Giert Kontrafejer, Borger i København, har nu udført for Enkedronningen, hvad hun har befaleet ham at male, og foruden den Betaling, som han har faaet for sit Arbejde, har hun lovet at ville lade ham give 1 Td. Smør og 1 Slagteokse. Disse Ting skal

Christoffer Valkendorf paa Enkedronningens Vegne tilstille Mester Giert og føre det til Regnskab. T. 12.

19. Nov. (Frederiksborg). Miss. til Niels Friis. Enkedronningen har for nogen Tid siden haft Digemester Jochim von der Lippe paa Nykøbing Slot, for at han der skulde undersøge, om der nogetsteds var Lejlighed til at indrette Diger og Fiskedamme. Da Enkedronningen af Jochim von der Lippe har faaet at vide, at hvis hun til Foraaret vil sende Fisk dertil, skal de gamle Damme, som er der, i Tide indrettes med Dæmninger, Poster og Render, har hun nu aftinget med denne Brevviser, Christen Graver, at han med sine Folk skal fuldføre nævnte Arbejde, og bevilget dem Dagløn for hver Person. Naar det ikke er Vejrlig, saa han kan arbejde med dem, skal de have Underhold paa Slottet. Niels Friis skal skaffe Christen Graver gode Egeposter, Bøgerender og Hjælp med Bønder i den Tid, Arbejdet varer, og frit Underhold til hans Folk, naar de ikke arbejder, desuden betale dem for saa mange Dage, som de har Arbejde der. Enkedronningen har paalagt Jochim von der Lippes Tjener at have Opsyn med alting baade med nævnte Graveres Dagløn og med Render og andet nødvendigt. Niels Friis skal lade alting forfærdige paa nævnte Damme efter hans Underretning og skaffe Jochim von der Lippes Tjener frit Underhold, saalænge han er der paa Enkedronningens Vegne. Udgiften herved skal han føre til Regnskab. T. o. R. 14 b.

20. Nov. (Kronborg). Miss. til Christoffer Valkendorf. Enkedronningen behøver et halvt Hundrede Stk. Vogns kud, som ikke kan faas i Helsingør. Christoffer Valkendorf skal derfor købe disse for hende i København, sende hende dem snarest og føre Udgiften til Regnskab. T. 12 b.

24. Nov. (—). Miss. til Anders Thott. Johan Taube til Ønsted¹ og Oluf Rosensparre til Skaroldt² har begæret af Enkedronningen, at hun vil hjælpe den enes unge Søn, den andens unge Datter til Kristendom. Hun beder derfor Anders Thott om, at han, da han er der, hvor disse Folk bor, vil rette sin Lejlighed efter snarest muligt at begive sig til Johan Taubes Gaard og derefter til Oluf Rosensparres og være Enkedronningens Stedfortræder hos dem begge. Hun sender

¹ Önnestad, Østre Gønge H. ² Skarhult, Froste H.

ham hoslagt 2 forgyldte Bægere, som han skal give i Faddergave fra Enkedronningen efter vedlagt skriftlig Besked. T. 12 b.

24. Nov. (Kronborg). Miss. til Giert Rantzau. Denne Brevviser Hans Lauritsen i Morum¹ i Holbo Herred har berettet, at han sidste Aar er blevet 1 Pund Rug skyldig af sin aarlige Landgilde og i dette Aar 1 Fjerding Smør og 1 Pund Rug. Han beder om, at Enkedronningen af Hensyn til hans lange Tjeneste, Skrøbelighed og Alderdom vil eftergive ham nævnte 2 Pund Rug og 1 Fjerding Smør. Da Enkedronningen har erfaret, at han er en udlevet og fattig Mand, skal Giert Rantzau, naar Brevviseren besøger ham, eftergive ham nævnte 2 Pund Rug og 1 Fjerding Smør og føre det til Regnskab. T. o. R. 15.

— Miss. til Niels Friis. Beboerne paa Feye, Femø og Askøe har givet tilkende, at de fra Arilds Tid har faaet deres Brændsel for Penge og Korn fra Kronens Skove paa Falster og Lolland, hvilket nu formenes dem, og de beder om, at dette nu saavel som tilforn maa tilstedes dem. Da alle, som bor paa nævnte Øer, er Enkedronningens egne Tjenere, skal Niels Friis lade dem faa deres nødtørftige Brændsel fra Kronens Skove til Nykøbing Slot, dog uden Skade for Skovene. Og hvad han paa denne Maade afhænder for Penge eller Korn, skal han føre til Regnskab. T. o. R. 15 b.

28. Nov. (—). Miss. til Corfvits Viffert og Stien Brahe angaaende noget Linde- og Esketræ, som Enkedronningen behøver til 2 Vogne og ønsker at faa saa snart som muligt. Udtog i T. 13.

— Miss. til Peder Reedtz om noget Pæretræ, som laa i Sparepenge paa Antvorskov Slot, hvilket Træ Enkedronningen vilde have til nogle Vogne. Udtog i T. 13.

10. Dec. (—). Miss. til Niels Friis. Da Matthias Røfver, Enspænder, hvem Enkedronningen har bevilget Kroen ved Gedtsør, har begæret at faa tillagt nogle Enge eller Agerland udover det, som nu ligger dertil, og hun ikke ved, paa hvilke Betingelser samme Kro bliver bortforlenet, ikke heller hvormeget Agerland eller Engbund, der ligger dertil, skal Niels Friis med det første undersøge, hvilke Enge, Agerland eller anden Rente og Rettighed der ligger til nævnte

¹ Maarum.

Kro, saa Enkedronningen deraf kan erfare al Lejligheden. T. o. R. 16.

10. Dec. (Kronborg). Miss. til Christoffer Valkendorf. Enkedronningen behøver alle Slags Urter og Sukker til Udspisning baade i Køkkenet og til andet nødvendigt og begærer af Christoffer Valkendorf, at han lader købe nævnte Ting i København efter indlagte Register og sender det til Kronborg snarest muligt. Udgiften derved skal han føre til Regnskab. T. 13 b.

12. Dec. (—). Miss. til Peder Reedtz. Jørgen Hess har tilkendegivet Enkedronningen, at det falder ham besværligt alene at have Opsyn med alle de unge Foler paa Antvorskov Slot, og begærer, at Enkedronningen vil bevilge ham en Dreng eller to til Hjælp. Peder Reedtz skal bevilge Jørgen Hess en eller to Dreng, som med ham kan vare og have Opsyn med nævnte Foler, og give disse Dreng Ophold. T. 13 b.

14. Dec. (—). Miss. til Christoffer Valkendorf. Denne Brev viser Jeremias von Dressen, som for nogen Tid siden blev sendt hid af Kurfyrsten af Sachsen med 6 graa Heste, er nu aftakket. Enkedronningen begærer af Christoffer Valkendorf, at han giver ham hans fortjente Løn og desuden 10 Dlr. i Foræring, fordi han er kommet her til Landet paa den Maade. Udgiften derved skal Christoffer Valkendorf føre til Regnskab. T. 14.

16. Dec. (—). Miss. til Frederik Hobe. Enkedronningen vil indtage en Folehave af Birkeskoven mellem Sorsmarck og Vixnis. Frederik Hobe skal derfor i nævnte Birkeskov udse en belejlig Plads til denne Folehave og derefter tilsige alle Kronens Bønder i Sorsmarck, Vixnis og Kallø Birker, at de indtager, grøfter og graver den og siden altid holder den ved god Hævd. Hvis Frederik Hobe finder, at det er nævnte Bønder for meget til Besværing, skal han antage en Graver, som kan hjælpe at grøfte og grave; hvad han giver ham derfor, skal han føre til Regnskab. Enkedronningen sender hoslagt aabent Brev til Bønderne i nævnte Birker om at indgrave nævnte Folehave, hvilket han skal lade læse for dem. T. o. R. 17.

— Aab. Brev til Kronens Bønder i Sorsmarck, Vixnis og Kallø Birk, som tjener til Aaleholm Slot, om at de, naar Frederik Hobe, Embedsmand paa Aaleholm Slot, til-

siger dem, skal omgrøfte og indgrave en Folehave i Birkeskoven mellem Sorsmarche og Vixnis, eftersom nævnte Frederik Hobe udviser og afmærker, og siden aarlig holde den ved god Hævd og Magt. T. o. R. 16 b.

19. Dec. (Kronborg). Miss. til Christoffer Valkendorf. Da Enkedronningen behøver adskilligt Læder til nogle Vogne, som hun vil lade lave, skal Christoffer Valkendorf, naar Casper Sadelmager besøger ham med dette Brev, lade denne faa 2 Deger hvidgarvet Læder og 2 Deger Ruslæder. Udgiften skal han føre til Regnskab. T. 14.

23. Dec. (—). Miss. til Corfits Viffert. Enkedronningen har for nogen Tid siden skrevet til ham om adskilligt Tømmer, som en af Snedkersvendene der paa Slottet har udtaget hos Borgere i Malmø. Corfits Viffert skal sende dette Tømmer til Kronborg saa snart som paa nogen Maade muligt. T. 14 b.

— Miss. til Christoffer Valkendorf. Jesper Snedker har berettet for Enkedronningen, at Renteskriver Hans Mikkelsen i København skal have noget tørt Vogns kud, som hun gerne vil have til allehaande forskellige Arbejder, hun lader udføre. Christoffer Valkendorf skal tilkendegive dette for Hans Mikkelsen, saa han overlader hende nævnte Vogns kud. Siden skal Christoffer Valkendorf betale ham derfor. Han skal ligeledes med nogle af Rustvognene saa snart som muligt sende baade Stenkul og Stangjern, saa meget som behøves til Beslag paa de Vogne, Enkedronningen lader forfærdige der. Udgiften derved skal han føre til Regnskab. T. 14 b.

24. Dec. (—). Miss. til Stien Brahe om noget Aske- og Lindetræ, som han skal skaffe Enkedronningen til noget Arbejde, hun lader udføre. Udtog i T. 15.

27. Dec. (—). Miss. til Christoffer Valkendorf. Enkedronningen har købslaaet med denne Brev viser Adrian Kolff om nogle Smaragder, som hun vil lade bruge til sine Børns Udstyr, og af ham faaet 90 Stk., for hvilke hun skal give ham 90 Dlr. Christoffer Valkendorf skal, naar Adrian Kolff besøger ham med dette Brev, udbetale ham disse 90 Dlr. og føre det til Regnskab. T. 15.

1589.

7. Jan. (Kronborg). Miss. til Fru Inger Oxe. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at Fru Inger Oxe og hendes Medarvinger har en Gaard i Nakskov, som Frederik Hobe, hendes Embedsmand paa Aaleholm Slot, nu har i Værge, og som hun gerne vil tilkøbe sig af dem alle for dens Værdi. Hun begærer derfor af Fru Inger, at denne, hvis Gaarden er til at faa for Penge, vil være Enkedronningen behjælpelig hos sine Medarvinger og skrive til dem alle, da Enkedronningen ikke ved, hvormange de er, om at fastsætte en Pris for nævnte Gaard, som de mener, den er værd. Saa vil Enkedronningen betale dem den efter Godtfolks Sigelse. Enkedronningen beder om snart at faa Svar, saa hun ved, hvad hun kan rette sig efter. T. 17.

8. Jan. (—). Miss. til Christoffer Valkendorf. Denne Brevviser Lyder Grefving af Brunsvig har været hos Enkedronningen og ladet hende se nogle Halsbaand, Ringe og Perler. Hun har handlet med ham, til den nøjeste Pris, om 2 Halsbaand og 30 Unser Perler, som hun straks har faaet, og hvorfor hun skal give ham en anselig Sum Penge, saaledes som Christoffer Valkendorf yderligere kan se af indlagte Seddel. Naar han besøger Christoffer Valkendorf med dette Brev, skal denne efter Seddelen betale ham nævnte Sum Penge i Daler og føre Udgiften til Regnskab. T. 17 b.

— Miss til Christoffer Rosengaard. En Bonde, der ligger til Halsted Kloster, har i Ulleholdt¹ Skov noget Jord og Agerland, som Enkedronningen vil have lagt ind under Klosteret. Christoffer Rosengaard skal undersøge Sagen og indtage nævnte Jord og Agerland under Halsted Kloster og derefter enten et andet Sted udlægge lige saa meget af Klosterets Jord for Bonden eller nedsætte hans aarlige Landgilde. T. o. R. 20.

9. Jan. (—). Miss. til Christoffer Valkendorf, hvem Enkedronningen for nogen Tid siden har skrevet til om noget

¹ Ugleholt i Stokkemark Sogn.

Jern, der skal bruges til de Vogne, hun vil have beslaaet ved Frederiksborg. Det Jern, Christoffer Valkendorf dengang sendte til Frederiksborg, har Smeden, som skulde arbejde dermed, klaget over og sagt, at det ikke var brugeligt til saadant Arbejde. Christoffer Valkendorf skal derfor, naar denne Brevviser besøger ham, lade ham faa den Slags Jern, der synes denne Mand tjenligt til nævnte Arbejde. Enkedronningen har befaleet, at det andet Jern skal sendes tilbage til København til Christoffer Valkendorf. T. 17 b.

10. Jan. (Kronborg). Miss. til Johan Svob. Admiral Peder Munk til Estvadgaard har af Enkedronningen begæret at maatte faa 2 Foler, der findes paa Vordingborg Slot, den ene i tredje Aar, kastaniebrun, den anden, der bliver et Aar, blakket med en hvis Blis. Enkedronningen har bevilget Peder Munk dette, naar han vil sende Bud efter dem. Johan Svob skal, naar Peder Munks Folk besøger ham, uhindret lade dem medtage nævnte Foler. T. 18.

— Miss. til Ditlef Holck. Denne Brevviserske Nelleche, Enkedronningens »Neyersche« [Syerske], har berettet, at hun endnu har nogle Læs Ved tilgode af det, hun hvert Aar plejer at faa fra Københavns Slot. Hun beder derfor, om Enkedronningen vil være hende beforderlig, saa hun snarest muligt kan faa det resterende Brændevad. Ditlef Holck skal, naar Brevvisersken besøger ham, lade dette ske. T. 18 b.

— Miss. til Christoffer Rosengaard. Kronens Bønder i Rafvensborg og Halsted Kloster har klaget over, at det nu forbydes dem at faa Bygningstømmer, Hjultømmer og Brændsel i Kronens Skove for Penge eller Korn mere, end det fra Arilds Tid har været Skik. Da disse Bønder jo imidlertid bør kunne faa deres nødvendige Bygningstømmer, Hjultømmer og Brændsel mod Betaling fra Kronens Skove til Halsted Kloster, skal Christoffer Rosengaard lade dem faa det — dog uden Skade for Skoven — og føre Indtægten til Regnskab. T. o. R. 20 b.

— Miss. til samme. Da Avlen, som ligger til Halsted Kloster, er meget ringe, og Enkedronningen gerne vil have den gjort noget større, hvilket ikke let kan ske uden ved at ødelægge en Landsby, Rudbierg, som ligger der ved Klosteret,

skal Christoffer Rosengaard udvise og opsigte de 4 Mænd, som bor i Rudbiery, og lægge de nævnte Gaardes Agerland, Enge og anden Belejlighed under Halsted Klosters Avl. T. o. R. 21.

11. Jan. (Kronborg). Kvittans til Niels Friis, Embedsmand paa Nykøbing Slot, for 2000 gl. Dlr., som han har indbetalt i Enkedronningens eget Kammer paa Regnskabet for Korn, som han har solgt fra Nykøbing Slot. T. o. R. 59.

12. Jan. (—). Miss. til Christoffer Valkendorf. Enkedronningen sender ham med Eustackius von Tünen nogle Nagler, som hun gerne vil have forgyldt. Christoffer Valkendorf skal give Naglerne til en Sværdfejer ved Navn »mmerall«¹, for at han kan forgylde dem for Enkedronningen, og han skal lade denne faa det nødvendige Guld, saa de kan blive gjort færdige snarest muligt. Udgiften skal han føre til Regnskab. T. 18 b.

— Miss. til Frederik Hobe og Christoffer Rosengaard. Eyler Rud har tilkendegivet, at nogle af Kronens Bønder i Ottersløf² og Kastager har nogle Skæpper Land liggende udenfor hans Enemærker, som ligger noget afsides for dem, og at han derimod har nogle Skæpper Land, som ligger noget behageligere for disse Bønder. Han begærer derfor at maatte mageskifte med nævnte Bønder, som han siger er tilfredse med et saadant Mageskifte. Enkedronningen har samtykket deri og befaler Frederik Hobe og Christoffer Rosengaard at undersøge Sagen, og hvis de finder, at nævnte Bønder er tilfredse med dette Magelæg og har Fordel deraf, skal de være til Stede ved Mageskiftet og paase, at Kronen og Bønderne ikke forurettes. T. o. R. 21 b.

— Miss. til Fru Agnethe [Skenck]. Enkedronningen har noget vigtigt at lade hende forstaa. Hun skal derfor med det allerførste indrette sig paa at begive sig over til Enkedronningen sammen med sin Datter for at erfare Enkedronningens Vilje. Denne sender hende hoslagt sit Pasbord, for at hun kan komme desto hurtigere afsted. T. 36.

19. Jan. (—). Miss. til Christoffer Valkendorf. Mester Jacob Skomager i København har til Enkedronningen overleveret et Register over, hvad han har udført for den af-

¹ muligvis Lamoral van Wessel, Sværdfejer.

² Utterslev, Lollands Nørre-H.

døde Konge, for Enkedronningen og for hendes kære Sønner og Døtre. Dette Register sender hun vedlagt til Christoffer Valkendorf, som skal betale Mester Jacob derefter, naar denne henvender sig til ham om Betaling. Siden skal han føre det til Regnskab. T. 19.

20. Jan. (Kronborg). Miss. til Frederik Hobe. Enkedronningen har hørt, at Mogens Gjõe til Bremmersvold agter at stævne en Herredsfoged for en Dom, denne har afsagt mellem Hak Ulfstand til Hekkebjerg, Befalingsmand paa Kalundborg, og Mogens Gjõe om en Jord, som nævnte Herredsfoged har tildømt Kronen og Ugerup [Taagerup?] Kirke. Da det er i Frederik Hobes Len, skal denne paa Tinge forsvare den nævnte Sag og deri varetage Enkedronningens Bedste. T. o. R. 22.

21. Jan. (—). Miss. til Christoffer Valkendorf. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at der ved Slottet bruges meget Hø, Havre og Straafoder til hendes egne Ride- og Kudskheste, saa det kan befrygtes, at der med Tiden vil blive Mangel paa Foder. Hun ser derfor gerne, at nævnte Rideheste kan blive sendt hen til et andet Sted, og beder Christoffer Valkendorf om snarest muligt at tilskrive hende, hvorhen det efter hans Mening er bedst at sende de nævnte Rideheste, saa hun kan rette sig derefter. T. 19.

22. Jan. (—). Miss. til Fruerne Susana Lykke, Lissebet Malthesdatter, Margrethe Lange, Ingeborg Juel, Anne Bild, Agnethe Skenck, og Jomfruerne Helvig Krabbe, Lisebet Høg, Vibeke Ulfstand, Anne Tamisdatter, Karene Skinkel og Margrethe Prip. Enkedronningen har noget vigtigt at meddele dem og beder dem derfor snarest muligt at rette deres Lejlighed efter at begive sig til hende og være der Midfaste Søndag den 9. Marts førstkommende. De skal medtage N. N. N. og derefter høre Enkedronningens Vilje. Enkedronningen sender dem hoslagt sit Pas, saa de kan komme des hurtigere afsted. T. 19 b.

24. Jan. (—). Miss. til Christoffer Valkendorf. Enkedronningen har udsendt Simon von Saalen til Udlandet, for at han paa hendes Vegne skal tilforhandle sig adskillige Slags Silketøj. Han har nu sendt Enkedronningen noget, saaledes som Christoffer Valkendorf yderligere vil kunne se af hoslagte Seddel. Christoffer Valkendorf skal, naar denne

Brevvisers Tjener besøger ham, betale denne efter Seddelens Ordlyd. Han skal ogsaa, hvis nævnte Simon von Saalen yderligere udlover mere i Udlandet for Silketøj paa Enkedronningens Vegne, og det kommer hende til Bedste, tilbagebetale ham dette, saa det ikke for Enkedronningens Skyld skal blive ham til Hinder og Skade. Hvad Christoffer Valkendorf paa denne Maade udbetaler ham, skal han føre til Regnskab. T. 20.

25. Jan. (Kronborg). Miss. til Regeringsraadet. Lauge Beck til Forsløf har berettet for Enkedronningen, at den afdøde Konge havde tilsagt ham noget Gods til Mageskifte i Rafvensborg Len mod som Vederlag at faa udlagt noget af Lauge Becks Arvegods i Halstedt Kloster Len, hvorefter Kongen havde befalet gode Mænd at besigte Godset for begge Parters Vedkommende. Men da Hs. Majestæt paa Grund af sin alt for tidlige og højbedrøvelige Død ikke har kunnet fuldføre sin Bevilling, har Lauge Beck meget indstændigt anmodet Enkedronningen om at give sit Samtykke til nævnte Mageskifte, da det af ham til Magelæg begærede Gods er hende tilskrevet for Livstid. Enkedronningen har ladet undersøge Forholdet med dette Gods, og da hun ikke kan se, at dette Mageskifte i nogen Maade er til Skade for hende eller Kronen, har hun bevilget det. Hun begærer derfor af Regeringsraaderne, at de, naar Lauge Beck yderligere hos dem anmoder om nævnte Mageskifte, ogsaa vil samtykke deri, saa Enkedronningen og Lauge Beck kan komme til en Ende dermed. T. 20.

— Miss. til Kapitlet i Lund. Chorfits Viffert til Nes, Befalingsmand paa Malmøhus, har efter Enkedronningens Begæring købt nogle Læster Havre til hende, men da hun har bragt i Erfaring, at samme Havre ikke ligger saa belejligt ved Ladested, at hun kan faa den over til Kroneborg saa hurtigt, som hun gerne vilde, medmindre Chorfits Viffert faar Hjælp af Bønder, som kan føre den ned til Ladestedet, og da de Bønder, Kapitlet er forlenet med, bor nærmest der omkring, saa beder Enkedronningen Kapitlet om for denne Gang at indrømme hende, at nævnte Bønder maa hjælpe til med at nedkøre Havren til de Steder, som Chorfits Viffert vil anvise dem. T. 21.

28. Jan. (—). Miss. til Regeringsraadet. Enkedronningen har for nogen Tid siden skrevet til dette for at høre dets Mening

om, hvor hun bedst kunde sende Ridehestene hen. Regeringsraadet har foreslaaet hende at sende dem til Antvorskov, men da hun kun ugerne ser, at Staldmesteren, Eustachius von Tynen, for adskillige Hvervs Skyld kommer saa langt bort fra hende, har hun været paa Frederiksborg og talt med Befalingsmanden, Jochim Leist, om at holde de nævnte Heste. Han har svaret, at de godt kunde staa paa Frederiksborg, dersom der skete nogen Tilførsel af Havre. Hun begærer derfor, at Regeringsraadet skriver til Oluf Bilde, Befalingsmand paa Abramstrup, eller andre Lensmænd i Nærheden, hvem det synes bedst, om at tilforhandle sig nogle Læster Havre og sende dem til Frederiksborg. T. 21.

29. Jan. (Kronborg). Miss. til Christoffer Valkendorf. Enkedronningen har befalet Diderik Guldsmed fra Odense at forfærdige adskilligt Arbejde for hende. Christoffer Valkendorf skal lade denne faa saa meget Guld og Sølv, som han behøver til dette Arbejde, saaledes som Enkedronningens hoslagte Seddel angiver. 21 b.

— Miss. til Machabeus. Enkedronningen tilsender ham 3 Myndehvalpe, som hun gerne vil have opfødt, indtil de er aarsgamle. Han skal lade nævnte Hvalpe opføde i sit Len [Sorø] og give dem til saadanne Bønder, som kan have godt Tilsyn med dem. T. 22.

30. Jan. (—). Miss. til Christoffer Valkendorf. Denne skal, naar Staldmester Eustachius von Tynen igen sender Bud til ham for at faa Penge, mod Kvittring give ham 100 Dlr. til allehaande, som han skal give ud paa Enkedronningens Vegne, og for hvilket han skal gøre Christoffer Valkendorf rigtigt Regnskab. Da Enkedronningen endvidere har befalet Niels Guldsmed fra København at lave nogle forgyldte »Pekeler« [Pokaler?] til hende og til dette Arbejde ladet ham faa nogle Lod Guld og Sølv, skal Christoffer Valkendorf føre Tilsyn med, at han intet andet Arbejde foretager sig ind imellem, saa ikke Enkedronningen for hans Efterladenheds Skyld skal blive forsømt. Behøver han mere enten Guld eller Sølv til dette Arbejde, skal Christoffer Valkendorf lade ham faa det. Enkedronningen har desuden befalet Villom Frandtsen, Guldsmed, at forfærdige nogle Stifter til hende, hvortil han behøver

noget Kroneguld. Christoffer Valkendorf skal lade ham faa det nødvendige Kroneguld, og hvad han giver ud paa denne Maade, skal han føre til Regnskab. T. 22.

4. Febr. (Kronborg). Miss. til Niels Friis. Peder Friis paa Falster har begæret til Høsten at faa nogle af Kronens Bønder til Hjælp til at indhøste hans Avl. Enkedronningen har hertil bevilget ham 20 af Kronens Bønder i 2 Dage. Niels Friis skal derfor, naar Peder Friis til Høsten gør Fordring paa disse Bønder, lade dem tilsige og have Opsyn med, at de ikke besværes yderligere. T. o. R. 22 b.

5. Febr. (—) Miss. til Frederik Hobe. Enkedronningen har hørt, at Frederik Hobe har en Gaard i Nakskov, som tilkommer ham paa hans Hustrus Cetzele Urnes og afdøde Albret Oxes Arvingers Vegne, hvilken Gaard Enkedronningen gerne vil tilforhandle sig af dem alle. Hun har derfor skrevet til Fru Inger Oxe, Jørgen Brahes Efterleverske, om denne vil bevilge hende sin Part i Gaarden og siden forhandle med de andre Arvinger, saa Enkedronningen kan købe nævnte Gaard for dens Værdi. Fru Inger Oxe har svaret, at Enkedronningen gerne maa faa hendes Part, men nævnte Gaard skal være tilskrevet Frederik Hobes Hustru i hendes Livstid, hvorfor Enkedronningen ikke kan faa den, medmindre Frederik Hobe vil afstaa den. Hun begærer derfor af ham, at han kommer til Forstaaelse med nævnte Albret Oxes Arvinger om Gaarden, saa hun derefter kan faa den. Hun vil betale dem alle for den. Hvis han vil indvilge heri, skal han snarest muligt lade hende det vide. T. o. R. 23.

13. Febr. (—). Miss. til Christoffer Valkendorf. Enkedronningen behøver til de Vogne, som hun har begyndt at lade lave, $1\frac{1}{2}$ Deger hvidgarvet Læder. Christoffer Valkendorf skal, naar Chasper Sadelmager besøger ham med dette Brev, lade ham faa $1\frac{1}{2}$ Deger hvidgarvet Læder, saa Arbejdet med Vognene kan have Fremgang, og føre dette til Regnskab. T. 22 b.

— Miss. til Stheen Brahe. Enkedronningen har paalagt denne Brevviser Klaus Vildtskytte at skyde nogle Urhøns til hende i Stheen Brahes Len [Helsingborg Slot og Gønge H.]. Denne skal derfor være Klaus Vildtskytte behjælpelig og lade vise ham Steder, hvor der er

Urhøns, saa han der kan faa nogle til Enkedronningens Behov. T. 22 b.

15. Febr. (Kronborg). Miss. til nogle af Regeringsraadet. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at Regeringsraadet i den udvalgte Konges, Christian den Fjerdes, Navn har ladet en Befaling udgaa til nogle af Regeringsraadet om at skulle dømme mellem Hak Ulfstand til Hichebierg, Befalingsmand paa Kalundborg, og Kronens Bønder og Tjenere, der ligger til Aaleholm Slot, som har klaget over Hak Ulfstand og hans befuldmægtigede Foged Jens Pofvelsen. Da Enkedronningen ugerne ser, at nævnte Kronens Bønder, som har suppliceret mere, end rigtigt er, over nogen, derfor skal deles og tiltales, dersom de dømmes paa Liv og Gods, men snarere ønsker, at begge Parter vil vise Mindelighed, saa anmoder hun disse Regeringsraader om, at de, naar Hak Ulfstand og de nævnte Kronens Bønder mødes i Retten for dem, og der findes Brøst hos nogle af Bønderne, da vil forhandle med Hak Ulfstand, saa han ikke begærer Bøndernes Skade eller Fordærv, men for Enkedronningens Forbøns Skyld eftergiver dem det, saa der ingen Dom overgaar dem. T. 40 b.

— Miss. til Frederik Hobe. Fru Lissebet Friis til Berritsgaard, Jacob Hvitfeldts Efterleverske, har berettet, at der aarlig sker hende stor Skade paa hendes til Berritsgaard liggende Ager- og Fæland i Kyllerup Mark paa Grund af Landevejen og Færdselen til Sakskebing og Rørbek. Hun er til Sinds at indtage den gamle Vej i sin Mark og udlægge en ny paa et andet Sted et Stenkast derfra, dog ikke før hun har faaet Enkedronningens Bevilling dertil. Da nu Frederik Hobe paa Aastederne har undersøgt Sagen og berettet, at den Vej, Fru Lissebet vil udlægge, ikke bliver Enkedronningen eller de vejfarende til nogen Skade, og at hun desuden vil lade den nye Vej indrette paa egen Bekostning, tillader Enkedronningen, at Fru Lissebet indtager den nævnte gamle Vej og udlægger en anden belejlig Vej i Stedet. Frederik Hobe skal, naar Fru Lissebet henvender sig til ham desangaaende, give Samtykke dertil paa Enkedronningens Vegne. T. o. R. 23 b.

18. Feb. (—). Miss. til samme. Enkedronningen har tidligere skrevet til ham, at han, naar Mester Hans Kobbertækker havde fuldendt Arbejdet med at lægge Skifer paa Aalholm Slot,

skulde betale og derefter aftakke ham. Frederik Hobe har nu meddelt, at der er aftalt med nævnte Mester Hans, at han skal istandsætte to Taarne med, hvad Enkedronningen dertil har bestemt, hvorfor det synes Frederik Hobe raadeligst ikke at aftakke ham. Enkedronningen er tilfreds med, at han bliver i samme Bestilling, og da han ikke har Arbejde nu paa Aalholm Slot, vil hun finde sig i, at han tager Arbejde andensteds. Frederik Hobe maa derfor give ham Orlov i nogle Maaneder, imod at han forpligter sig til at komme igen, naar han bliver tilsagt, og fuldende det aftalte Arbejde. T. o. R. 18 b.

22. Febr. (Kronborg). Miss. til Christoffer Valkendorf. Berendt Tromether har berettet for Enkedronningen, at den afdøde Konge for nogle Aar siden sendte en Enspænder ved Navn Hans Kiøn til Italien, og at nævnte Enspænder paa Grund af Sygdom blev borte Aar og Dag, hvorfor Kongen lod hans Heste tage og spænde for en Vogn. Nogen Tid efter er nævnte Enspænder kommet tilbage med forrettet Ærinde. Da har Kongen lovet at ville betale ham for hans Heste, hvilket er Jørgen Worm og Hans Stralendorff vel bekendt, og nævnte Enspænder har paa dette Tidspunkt købt en Hest af Berendt Tromether, som han skulde give ham 25 Dlr. for, naar Kongen vilde betale ham hans Heste. Imidlertid er Enspænderen rejst til Holsten og straks derefter blevet ihjelskudt, hvilket Christoffer Valkendorf vil kunne se mere om i Berendt Tromethers hoslagte Supplik. Og da ingen endnu har meldt sig, som vil tage Arv og Gæld efter Enspænderen, beder nævnte Berendt Tromether om Enkedronningens Forskrift hos Christoffer Valkendorf, saa han kan faa sine 25 Dlr. af de Penge, den afdøde Konge var Enspænderen skyldig. Enkedronningen begærer derfor af Christoffer Valkendorf, at Berendt Tromether faar disse Penge. T. 23.

— Miss. til samme. Hans Sadelmager behøver 4 Elsdyrshuder og 2 Huder hvidgarvet Læder til noget Arbejde, Enkedronningen har paalagt ham at udføre. Christoffer Valkendorf skal lade ham faa disse Huder og hvad andet, han behøver til nævnte Arbejde, og føre det til Regnskab. T. 23 b.

22. Febr. (Kronborg). Miss. til samme. Christoffer Valkendorf har gennem Enkedronningens Kammerjunker Jørgen Errendts Worm sendt hende et Sølvfad og en Sølv-tallerken, for at hun skulde se disse Ting. Enkedronningen har syntes godt om Mønsteret paa nævnte Fade og ser gerne, at Tallerkenerne bliver lavet saaledes som de Tallerkener, hun nu hermed tilsender ham. Han skal derfor lade de andre Tallerkener lave efter disse og sørge for, at Arbejdet fremmes. Han skal ligeledes hos Guldsmed Hans Volther bestille 10 Lod »gickwetz« Sølv, som Enkedronningen behøver, og siden give det til Hans Sadelmager, saa denne sikkert kan være hos Enkedronningen med det i Morgen. T. 24.

— Miss. til samme. Peder Pofvelsen, Perlestikker, har bedt Enkedronningen om, at hun vilde give ham Orlov til København og desuden hjælpe ham til at faa noget paa Haanden af sin Aarsløn. Christoffer Valkendorf skal, naar Peder Pofvelsen besøger ham desangaaende, give denne saa mange Penge, som han selv synes er rigtigt, saa Peder Pofvelsen straks igen kan komme tilbage til Kronborg og fuldende det Arbejde, han har paabegyndt. T. 24.

26. Febr. (Frederiksborg). Miss. til samme. Enkedronningen har af denne Brevviser Jørgen Sterenborg fra Lybæk købt og modtaget nogle Unser Perler og nogle Lod Guld og Sølv, saaledes som det Brev, hun har givet ham paa Betalingen, yderligere udviser, og da Jørgen Sterenborg har givet hende temmelig godt Køb baade paa Perler og paa Guld og Sølv, ser hun gerne, at der fastsættes visse Terminer, til hvilke han kan faa nævnte Penge. Dette skal Christoffer Valkendorf paa Enkedronningens Vegne komme overens med Jørgen Sterenborg om og derefter betale ham til de fastsatte Terminer. T. 24 b.

— Miss. til Fru Anne Hans Skinkels. Denne har meddelt, at hun paa Grund af Skrøbelighed ikke har kunnet efterkomme Enkedronningens Anmodning om at begive sig over til hende. Enkedronningen er vel tilfreds med denne Undskyldning, men ser dog gerne, at Fru Annes Datter, Jomfru Karen Skinkel, begiver sig over til hende for at høre hendes Vilje, og hvis det kunde ordnes saaledes, at hun vil være en af Enkedronningens daglige Jom-

fruer, ser Enkedronningen det gerne. Hun begærer endvidere af Fru Anne, at hun beder en Frue af sine Slægtninge om at tage over til Enkedronningen med Jomfru Karen Skinkel. Hvis hun ikke synes om at være hos Enkedronningen, er denne tilfreds med, at hun igen rejser hjem. T. 25.

27. Febr. (Kronborg). Miss. til Christoffer Valkendorf. Mester Hans Ratt, Guldsmed, af hvem Enkedronningen for nogen Tid siden har faaet nogle Unser Perler, for hvilke hun skulde give ham 200 Dlr., har meddelt hende, at den afdøde Konge har givet ham 312 Dlr. til et halvt Hundrede Guldhægter, han skulde forfærdige til denne, men da disse Hægter var blevet færdige, behagede de ikke Kongen, hvorfor Hans Ratt selv maatte beholde dem og udnytte dem paa anden Maade, medens Kongen skulde have de 312 Dlr. tilbage. Han begærer nu af Enkedronningen, at de 200 Dlr., som hun er ham skyldig, maa afkortes i disse 312 Dlr. Dette skal Christoffer Valkendorf lade ske, naar han gør Regnskab med Hans Ratt. Vedlagt sender Enkedronningen Hans Ratts Brev paa de 312 Dlr. T. 25 b.

28. Febr. (Frederiksborg). Miss. til Niels Friis, der har berettet for Enkedronningen, at Sørupgaard nu er ledig, og spurgt, om han skulde bortfæste den eller ej. Enkedronningen vil, at den bliver bortfæstet til Bønder, dog paa saadant Vilkaar, at de, hvis hun i Fremtiden selv vil bruge den, afstaar den og faar deres Indfæstning tilbage. T. o. R. 24.

— Miss. til Samme. (Sml. Aab. Brev af 26/3 1589.) Denne Brevviser Hr. Peder, Sognepræst til Eskildstrup Kirke, har berettet, at der til hans Sogn ikke er mere end 30 Skattebønder, som er meget forarmede, og for nogen Tid siden skal der ogsaa fra hans Præstegaard være kommet $7\frac{1}{2}$ Pd. Byg, der er blevet lagt til Sørupgaard, men nu gives til Nykøbing Slot. Desuden har den afdøde Konge, da han hørte om Hr. Peders Armod, bevilget ham til sit Underhold at maatte oppebære Bispetienden af Eskildstrup Sogn ad gratiam, hvilken Tiende Niels Friis paa Enkedronningens Vegne tilligemed andre har inddraget under Slottet. Han begærer derfor, at Enkedronningen i Betragtning af hans daarlige Stilling vil lade ham beholde denne Tiende endnu nogen Tid. Da Enkedronningen intet kender til Hr. Peders

Omstændigheder saa lidt som til Sognets ringe Tilstand, skal Niels Friis undersøge begge Dele og med det første tilskrive hende derom, saa hun kan rette sig derefter. T. o. R. 24 b.

3. Marts (Frederiksborg). Miss. til Christoffer Rosengaard. Nogle af Kronens Tjenere i Halsted Sogn, som hidtil har ligget under andre Len og været forlenet til andre, men nu er lagt under Enkedronningens Livgeding Halsted Kloster, har givet tilkende, at de besværes med samme Ægter, Arbejde og Hovtjeneste som Enkedronningens andre Ugedagsmænd og Tjenere i Halsted Sogn, og nu, da der er paabudt almindelig Landeskat, er de blevet skrevet for hel Skat. De begærer at maatte nyde samme Begunstigelse paa Skatten som Enkedronningens andre Ugedagsmænd og Tjenere i nævnte Halsted Kloster Sogn, med hvem de svarer lige Ægt, Arbejde og Tyngde. Christoffer Rosengaard skal lade dem være fritaget for halv Skat ligesom Enkedronningens andre Ugedagsmænd og indføre det i sine Registre for Mandtal og Pengeskat. T. o. R. 25.

4. Marts (—). Miss. til Regeringsraadet (Peder Munk, Jørgen Rosenkrantz, Christoffer Valkendorf). Raadet har meddelt Enkedronningen gennem Tagge Krabbe, Hofsinde, at det ikke har kunnet skaffe 2 Heste, som det har villet sende til Kejseren, og at det nu har hørt, at der paa Antvorskov Slot skal staa nogle unge Heste, som kunde bruges til nævnte Sendelse, hvorfor man begærer, at Enkedronningen vil lade udvælge nogle af de nævnte unge Heste dertil. Enkedronningen har gjort sig Ulejlighed og ved grundig Undersøgelse bragt i Erfaring, at der paa Antvorskov Slot ingen saadanne Heste findes, som man kan sende til Ære for en mægtig Potentat. Det er alle unge Heste i tredje eller fjerde Aar, hvorfor det synes hende raadeligst, at Regeringsraadet ved en Enspænder sender Hs. kejserlige Majestæt Folkene med Skydehesten og, naar Raadet i Fremtiden kan opspørge nogle smukke Heste, da sender dem efter til Kejseren paa et belejligt Tidspunkt. Enkedronningen beder Raadet om med det første at meddele hende sin Mening desangaaende. T. 26.

— Miss. til Ditløf Holck. Denne Brevviser Hans Polach, Graver, har berettet, at han af den afdøde Konge er blevet antaget til at have Opsyn med Dæmningerne ved

Vartho, for hvilket han skulde have samme Underhold, som Fiskerne aarlig faar, nemlig en almindelig Hofklædning, 10 Dlr. i Løn, 1 Oksehud til Støvler og Maanedskost hver Maaned, hvilket nu unddrages ham. Han beder om, at der maa gives ham, hvad Kongen har bevilget og tilsagt, hvis han skal blive længere i sin Bestilling. Enkedronningen begærer derfor af Ditløf Holck, at han skal give nævnte Hans Polach Maanedskost hver Maaned, som Kongens andre Fiskere faar det, og desuden til rette Tid Løn og Hofklædning, saa han ikke i Fremtiden skal have noget at klage over. T. 26.

4. Marts (Frederiksborg). Miss. til Christoffer Rosengaard. Han har faaet Befaling til at opsigte 4 Bønder i Rudbjerg, der ligger til Halsted Kloster, og lægge Jorden, som hører til de 4 Rudbjerg Gaarde, ind under Halsted Klosters Avl. Disse Bønder har nu begæret at maatte besidde deres Gaarde endnu i nogle Aar eller ialtfald til efter Byghøsten, men da Enkedronningen med det første vil have forbedret Avlen i Halsted, kan dette ikke lade sig gøre. Enkedronningen ser dog gerne, at disse Bønder, naar nogen Gaard i Lenet bliver ledig, faar den i Stedet uden Indfæstning, og befaler Christoffer Rosengaard at lade dette ske. T. o. R. 25 b.

5. Marts (—). Miss. til Regeringsraadet. Dette har tilskrevet Enkedronningen, at det har modtaget Breve fra Statholderen og Holstens Raad om Hyldningen og andre vigtige Sager, og som desuden melder, at dette Raad ogsaa har tilskrevet Enkedronningen, hvilke Breve denne dog endnu ikke har faaet. Endvidere har Regeringsraadet skrevet, at det i Morgen vil begive sig til Frederiksborg og raadslaa med Enkedronningen om allehaande vigtige Sager. Denne er tilfreds hermed og vil afvente Regeringsraadets Ankomst. T. 26 b.

8. Marts (—). Miss. til Jochim Lest. Enkedronningen har for nogen Tid siden befalet Jochim Lest paa hendes Vegne at antage 1 eller 2 Snedkere til at forfærdige nogle Karme og andet nødvendigt for hende. Da hun nu hører, at disse Karme er færdige, og at nævnte Snedkere ønsker at faa deres Betaling derfor, skal Jochim Lest gøre op med dem og udbetale dem, hvad de har fortjent for dette Arbejde. Siden skal han føre det til Regnskab. T. 27.

12. Marts (Frederiksborg). Miss. til Niels Friis. Da der nu skal tages fat paa Bygningen paa Nykøbing Slot, og da Niels Friis behøver mange Penge til Løn for de Folk, som skal opføre nævnte Bygning, skal han skrive til Rentemester Christoffer Valkendorf til Glorup, saa denne efterhaanden kan give ham de Penge, han behøver. Niels Friis skal give ham Kvittering for Pengene og føre godt og klart Regnskab over dem. T. o. R. 26.

13. Marts (—). Miss. til Christoffer Valkendorf. Enkedronningen har ladet antage nogle Snedkere, som paa Kronborg for Dagløn har forfærdiget al Slags Arbejde til hendes Døtres Udstyr, og da de nu har arbejdet nogle Dage, saaledes som Christoffer Valkendorf ydermere kan se af vedlagte af Enkedronningen underskrevne Seddel, skal han, naar disse Snedkere henvender sig til ham, udbetale enhver efter hans Fortjeneste og siden føre det til Regnskab. T. 27.

14. Marts (—). Miss. til Niels Friis. Arrild Hvitfeldt til Odersberg, Rigens Kansler og Befalingsmand paa Trøgeveld, har berettet, at den afdøde Konge for nogen Tid siden af ham og hans Søsken har faaet 2 Gaarde paa Falster, af hvilke den ene, som ligger i Vegerløsse, giver 2 Pd. Korn og Gæsteri, den anden i Stouby paa Gedsøer 3 Pd. Korn, men at de til Vederlag ikke har faaet mere end 2 Pd Korn paa Lolland i Tøens og endvidere, at der aldrig er udstedt noget Mageskiftebrev mellem Kongen og dem. Da de ikke har faaet Fyldest for de 3 Pd. Korn, begærer de at maatte faa Gaarden i Stouby, som giver de 3 Pd. Korn, tilbage. Da Enkedronningen om denne Sag ikke ved andet, end hvad Arrild Hvitfeldt har berettet, skal Niels Friis undersøge de nævnte Gaardes Forhold, og viser det sig, at Arrild Hvitfeldt paa sine Broderbørns Vegne intet Vederlag har faaet for de 3 Pd. Korn, skal Niels Friis snarest muligt meddele Enkedronningen det, saa hun kan give Arrild Hvitfeldt Svar, naar han eller nogen paa hans Vegne gør yderligere Krav paa nævnte Gaarde.

14. Marts. Efterskrift: Ligeledes skal Niels Friis meddele Enkedronningen, om de nævnte Gaarde ligger bekvemt for Nykøbing Slot, eller hvor de ligger, saa hun bedre kan rette sig derefter. T. o. R. 26 b.

19. Marts (—). Miss. til Frederik Hobe. Enkedronningen

har erfaret, at der i Øens Skove er mange fornede og gamle Træer, som ikke er brugelige til Olden. Frederik Hobe skal derfor, da der behøves Brændsel til Aalholm Slot, lade nævnte fornede Træer omhugge og føre dertil, efterhaanden som der er Brug for dem. T. o. R. 27 b.

19. Marts (Frederiksborg). Miss. til Frederik Hobe. I hans Forleningsbrev staar der, at han ikke skal afhænde Vindfælder eller fornede Træer fra Kronens Skove, der ligger til Aalholm Slot, men lade det altsammen føre til dette Slot. Da imidlertid Enkedronningen erfarer, at nogle Skove i Frederik Hobes Len ligger saa langt afsides, at det vil være besværligt at føre Vindfælder og fornede Træer derfra til Aalholm Slot, ønsker hun, at han skal sælge saadanne Træer til hvem, der behøver dem, og føre det til Regnskab. T. o. R. 28.

— Miss. til Christoffer Valkendorf, Rentemester. Enkedronningen har af denne Brevviser Liuder Grefving fra Brunsvig faaet nogle Stifter til sine Døtres Udstyr, saaledes som han kan se af hoslagte Seddel. Christoffer Valkendorf skal paa hendes Vegne betale Liuder Grefving nævnte Sum Penge i Daler efter Seddelens Ordlyd, naar han henvender sig til ham med Enkedronningens Brev. Siden skal han føre Udgiften til Regnskab. T. 44 b.

23. Marts (—). Miss. til Regeringsraadet. Simon von Saalen, der for nogen Tid siden er blevet udsendt for at skaffe allehaande Gyldenstykker, Fløjls og Silkevarer til Enkedronningens Døtres Udstyr, har nu været hos denne og vist hende nævnte Gyldenstykker og andet, hvoraf hun har faaet adskillige Stykker, saaledes som det Brev, hun har givet ham derpaa, ydermere melder om. Enkedronningen begærer af Regeringsraadet, at det snarest muligt betaler Simon von Saalen, hvad hun har faaet af ham, saa han kan holde sit Løfte og Tilsagn udenlands. T. 27 b.

— Miss. til Niels Skram. Godtslov Budde, Befalingsmand i Biørnen¹ Kloster, har anmodet Enkedronningen om at staa Fadder til hans unge Søn, og da hun hører, at Niels Skram bor ikke langt fra Godtslov Budde, begærer hun af ham, at han den 5te April begiver sig til Børnun¹ Kloster og der næste Dag personlig træder i Enkedronningens Sted paa

¹ Børglum.

tilbørlig Maade. Hun sender ham hermed sin Faddergave og beder ham om at overbringe den til rette Tid. T. 28.

25. Marts (Frederiksborg). Miss. til Regeringsraadet. Enkedronningen har for nogen Tid siden sendt Enspænderen Mathias Røfver til Hertug Hendrik af Brunsvig og givet ham sit Pas, for at han kunde komme saa meget desto hurtigere frem. Mathias Røfver har imidlertid fortalt, at da han paa Hjemreisen sammen med en af Hertugens Tjenere kom til Roskilde og dør paa Enkedronningens Pas forlangte 3 Vogne af en Borgmester ved Navn Reynoldt Frantzos, saa gav denne Borgmester ham mange Ukvemsord og vilde til sidst paa ingen Maade agte Enkedronningens Pas, men afviste ham og sagde, at der var en Biskopgaard, som han kunde gaa til, hvis han vilde have Vogne. Da Enkedronningen hører, at det er anden Gang, nævnte Borgmester har foragtet hendes Pas, begærer hun af Regeringsraadet, at det indstævner ham og straffer ham tilbørligt, saa hun kan høre, at han ikke ustraffet har vist saadan Modvillighed. T. 28.

— Miss. til Christoffer Valkendorf. Enkedronningen behøver alle Slags Urter og Sukker til Udspisningen baade i Køkkenet og til andet nødvendigt. Christoffer Valkendorf skal derfor lade købe dette efter hoslagte Register og sende det til Frederiksborg snarest muligt. Hvad han giver ud derfor, skal han føre til Regnskab. T. 28 b.

26. Marts (—). Aab. Brev¹ til Hr. Peder Jørgensen, Sognepræst i Eskilstrup. Denne har af den afdøde Konge faaet bevilget i nogen Tid til sit Underhold at maatte oppebære Biskopstienden af Eskilstrup Sogn. Da Enkedronningen erfarer, at nævnte Sogn skal være meget ringe, saa Sognepræsten ikke vel kan have sit Ophold deraf, bevilger hun hermed, at han fremdeles indtil videre maa oppebære nævnte Biskopstiende, som aarlig gives til Kronen, og kvit og frit anvende den til sit Underhold. T. o. R. 59 b.

2. April (—). Miss. til Fru Hildeborg Eylir Krafses. Da Enkedronningen har noget vigtigt at meddele hende, skal hun med det allerførste indrette sig paa at rejse over til denne og der erfare hendes Vilje. T. 45.

¹ Sml. Miss. af 28/2 1589.

2. April (Frederiksborg). Ligelydende Miss. som foranstaaende til Fru Thalle Arildt Ugerups. Udtog T. 45.

5. Apr. (—). Miss. til Niels Friis. Enkedronningen har tidligere tilskrevet Niels Friis, at hun har bevilget Matthias Røfver Kroen ved Gedtsoer, og da denne nu har begæret at maatte faa Kroen overdraget, skal Niels Friis indvise ham i den. Da Enkedronningen desuden har bragt i Erfaring, at der ikke ligger meget Agerland dertil, skal Niels Friis yderligere bevilge ham noget Agerland til Brug, og hvad Niels Friis paa denne Maade tillægger ham, skal han snarest muligt meddele Enkedronningen, saa hun kan give Matthias Røfver Brev paa nævnte Kro og Agerland. T. o. R. 28 b.

6. April (—). Miss. til Christoffer Valkendorf. Enkedronningen har for nogen Tid siden skrevet til Christoffer Valkendorf om at give Brevviseren Liuder Grefver fra Brunsvig nogle Penge for de Stifter, hun har faaet af denne. Nu har nævnte Liuder Grefvers Husbonde Hans Busch fra Brunsvig berettet for Enkedronningen, at Christoffer Valkendorf vilde betale hans Tjener nævnte Sum Penge i adskillige Terminer, og han har begæret at faa disse Penge udbetalt med det første, saa han desto bedre kan holde Løfte og Forskrivning, som han selv har givet andre. Han har i Stedet lovet Enkedronningen at ville lade betale i Terminer, hvad hun ellers herefter faar hos ham. Enkedronningen begærer derfor af Christoffer Valkendorf, at han, hvis det er ham muligt, udbetaler denne Mands Tjener, Liuder Grefver, den Sum, hun er ham skyldig for Stifter, da han har sagt, at han selv skal udgive den paa Leipziger Marked. T. 29.

8. April (—). Miss. til Endvoldt Kruse. Enkedronningen har i Sinde at lade lave nogle Rustvogne, men da hun hører, at der paa Frederiksborg Slot ikke findes saa meget Jern og Stenkul, som behøves dertil, begærer hun af Endvoldt Kruse, at han lader Brevviseren Blasius Smed faa saa mange Jernstænger og saa meget Stenkul, som han behøver til nævnte Arbejde. Siden skal han føre det til Regnskab. T. 29 b.

9. April (—). Miss. til samme. Enkedronningen behøver meget Jern til sine Ridehestes Beslag og begærer af Endvoldt Kruse, at han, naar denne Brevviser besøger ham, lader

ham faa saa mange Jernstænger, som han behøver, til nævnte Hestes Beslag, saa han snarest muligt kan lade det føre til Frederiksborg. Envold Kruse skal endvidere lade bestille 20 Bøger halvslagen Guld hos Guldsmed Hans Walther, og naar det er færdigt, skal han betale Guldsmeden derfor og snarest muligt sende det til Enkedronningen. Udgiften derved skal han føre til Regnskab. T. 30.

12. April (Frederiksborg). Miss. til Fru Anne Falk, Chlaus Eriksens Efterleverske. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at Regeringsraadet har skrevet til Fru Anne Falk om ved første Lejlighed at begive sig til hende. Da hun imidlertid netop skal tiltræde en Rejse, beder hun Fru Anne om ikke at begive sig paa Vej til hende, men blive hjemme. Enkedronningen vil da skrive, naar hun skal komme til hende. T. 30.

13. April (—). Miss. til Frederik Hobe. Da han til 1. Maj skal gøre Regnskab for Aalleholm Len, ønsker Enkedronningen, at han snarest muligt sender hende 4000 Dlr. af Slottets Indkomst eller, om Pengeindtægten endnu ikke er saa stor, da det mest mulige. T. o. R. 19.

23. April (—). Miss. til Fru Karrene Holgers. Enkedronningens Datter Frøken Anna skal rejse til Skotland og behøver nogle Jomfruer i sit Følge, og da Enkedronningen har hørt, at Fru Karrene har en Jomfru hos sig ved Navn Karene Abildgaard, som Enkedronningen gerne vil have med i sin Datters Følge, begærer hun af Fru Karrene, at hun taler med Jomfruen om at tjene Enkedronningen med denne Rejse til Skotland, og at hun ogsaa opnaar Jomfruens Moders og Broders Samtykke til Rejsen. Naar denne er fuldendt, skal Jomfruen igen komme til Fru Karrene, dersom Gud vil spare hendes Liv. Enkedronningen begærer endvidere, at hun, naar Karene Abildgaard og hendes Moder og Broder har givet Samtykke, snarest muligt begiver sig over til hende med nævnte Jomfru. Enkedronningen sender hoslagt sit Pas, saa hun kan komme desto hurtigere afsted. T. 30 b.

— Miss. til Fru Angenette [Skenck] paa Panum. Denne har, da hun sidst var paa Frederiksborg, lovet Enkedronningen, at hendes Datter Jomfru Margrethe Prip

maatte være en af Enkedronningens Datters, Frøken Annas, Jomfruer og følge hende til Skotland. Enkedronningen beder nu Fru Angenette om at indrette sig paa snarest muligt at begive sig over til hende med sin Datter. Da endvidere Fru Ingeborg Juul, Thygge Krabbes til Bustrup, ikke har Lejlighed til at begive sig til Enkedronningen med Jomfru Anne Thommisdatter, begærer Enkedronningen af Fru Angenette, at hun tager Anne Thommisdatter med sig i Følge, saa hun ikke behøver at ulejlige andre med at følge sig til Enkedronningen. Denne har skrevet til Anne Thommisdatter om snarest at begive sig til Fru Angenette. Hoslagt sender Enkedronningen sit Pasbord, saa de kan komme desto hurtigere frem. T. 31.

23. April (Frederiksborg). Miss. til Tyge Krabbes Frue. Da denne sidst var hos Enkedronningen paa Frederiksborg, lovede hendes Jomfru, Anne Thamisdatter, at ville være en af de Jomfruer, der skal følge Enkedronningens Datter, Frøken Anna, til Skotland, og da Enkedronningen nu erfarer, at hun ikke er i Stand til selv personlig at begive sig til hende med Jomfru Anne Thamisdatter, har hun tilskrevet Fru Agnethe Skenck, Jørgen Prips Efterleverske, om at tage Jomfru Anne Thamisdatter med sig i Følge. Jomfru Anne skal derfor med det allerførste begive sig til Fru Agnethe Skenck og være i Følge med hende til Enkedronningen. Denne har sendt Fru Agnethe Skenck sit Pasbord, saa hun kan komme desto hurtigere afsted med nævnte Jomfru. T. 31 b.

25. Apr. (Kbhvn.). Aab. Brev¹ om, at Christoffer Jørgensen, Borger i Nykøbing, hvem den afdøde Konge har bevilget en Gaard paa Falster, kaldet Orup, tilligemed 2 øde Byggesteder kvit og fri for Ægt og Arbejde indtil videre, faar Lov til at beholde nævnte Gaard og Byggesteder kvit og fri for Ægt og Arbejde. Han skal dog give den sædvanlige Landgilde til Kronen derfor og hvert Aar i rette Tid betale denne Skyld til Lensmanden paa Nykøbing Slot, desuden bygge og forbedre samme Gaard og holde den ved Magt. T. o. R. 60.

28. Apr. (Frederiksborg). Kvittans til Frederik Hobe,

¹ Sml. Miss. af 27/6 1589 og Aab. Br. af 21/10 1589.

Embedsmand paa Aaleholm Slot, for Indbetaling til Enkedronningens eget Kammer af 4000 gl. Dlr. paa Regnskabet over Aaleholm Slots Indkomster. T. o. R. 60 b.

29. Apr. (Frederiksborg). Forleningsbrev for Matthias Røfver paa Gedtsøer Kro paa Falster med al den Ager og Eng, som nu ligger dertil, og som den tidligere Kromand havde i Værge. Han maa bruge og beholde den kvit og fri for al Tynge og Afgift indtil videre. Han maa desuden faa nødtørftigt Brændsel af Vindfælder og fornet Træ efter Lensmandens Udvisning og fri Olden, naar der er Olden, til 20 hjemfødte Svin paa Kronens Skove, der ligger til Slottet. Enkedronningen har ogsaa bevilget Matthias Røfver 4 Parter af den 36te Part af Gedis Gaards Jord, som Gedis Bymænd har haft i Leje før ham, hvoraf aarlig svares 26 Mk. dansk 10 Sk. og 2 Alb. Denne Jord maa han ligeledes beholde og bruge uden Afgift. Matthias Røfver skal til Gengæld være forpligtet til at skaffe Fremmede og andre, som gæster Kroen, nødtørftigt Underhold af godt Øl og god Mad for en billig Penge, saa vejfarende Mænd, saavel Fremmede som Landets Indbyggere, ikke med Billighed kan beklage sig. T. o. R. 61.

— Miss. til Niels Friis. Enkedronningen har faaet at vide, at Gedis Kro, som hun har forlenet Matthias Røfver med, er meget bygfalden, saa han ikke vel kan bo der, medmindre Husene repareres. Dette skal Niels Friis lade gøre, hvor det er fornødent, saavel med Tag som med Bygningstømmer, saa Matthias Røfver kan bo tilfredsstillende der. Hvad Niels Friis anvender til Forbedring af nævnte Kro, skal han føre til Regnskab. T. o. R. 29.

2. Maj (—). Kvittans til Christoffer Rosengaard, Embedsmand paa Halsted Kloster, for 3000 gl. Dlr., som han har indbetalt i Enkedronningens eget Kammer paa Regnskabet for Halsted Kloster Len. T. o. R. 61 b.

— Miss. til Regeringsraadet. En Borger i København Johan Marij har været hos Enkedronningen og vist hende et Stykke Bliant paa 57 Alen. Hun har faaet det af ham, og hun vil nu lade gøre »Borthicher« deraf til den udvalgte Konge. Hun er blevet enig med ham om 4 Dlr. for Alen. Regeringsraadet skal, naar nævnte Johan Marij henvender sig til det med dette Brev, paa hendes Søns Vegne som hans regerende Raad

betale ham for hver Alen af dette Stykke Bliant. Johan Marij har ogsaa vist Enkedronningen et Udkast til den afdøde Konges Gravmæle, som Regeringsraadet har givet ham Befaling til at udføre. Hun begærer nu, at Regeringsraadet vil lade Udkastet til Kongens Gravsted, som det saaledes er til Sinds at ville lade opstille, fremmes saa meget som muligt. T. 31 b.

15. Maj (Frederiksborg). Miss. til Peder Reedtz. Enkedronningen har givet Fochas Safrasche 2 Malkekøer. Peder Reedtz skal, hvis han kan undvære nogle Køer fra Antvorskov, give ham 2 Køer, som han kan være tjent med, og siden føre det til Regnskab. T. 32.

— Miss. til Christoffer Valkendorf, Rentemester. Enkedronningen behøver endnu nogle Sølvstifter til sine Døtres, Frøkenernes, Vogne. Christoffer Valkendorf skal give den Guldsmed, som har lavet de andre Stifter, saa meget Sølv og Guld, som han behøver til nævnte Stifter. Enkedronningen har givet ham en Seddel, som han kan have at rette sig efter. T. 45 b.

— Miss. til Niels Friis. Enkedronningen vil have et smukt Stod ved Nykøbing Slot, og da hun erfarer, at der ikke ved Slottet er nogen indhegnet Have, som nævnte Stod kan gaa i, skal Niels Friis der paa Stedet udse en belejlig Plads til Hopperne og snarest muligt lade den indhegne. T. o. R. 29.

16. Maj (—). Miss. til Fru Ide Falk Gjões. Da nogle af Frøken Annis Jomfruer, som har lovet Enkedronningen at ville være i Følge med hende ud af Landet, nu er ankommet, og de andre skal være undervejs, skal Fru Ide Falk Gjões snarest muligt begive sig til Enkedronningen. T. 32b.

21. Maj (—). Miss. til Rasmus Skriver. Enkedronningen har bevilget denne Brevviser Simon Fuglefænger at maatte faa $\frac{1}{2}$ Læst Rostockerøl sise frit og at maatte udtage det i Helsingør. Rasmus Skriver skal, naar Simon Fuglefænger besøger ham med Enkedronningens Brev, lade dette ske og siden føre det til Regnskab. T. 32 b.

— Miss. til Regeringsraadet. En Mand fra Lybæk, Mester Stephanus Theger, har givet Enkedronningen nogle Carmina, som han har gjort over den afdøde Konge,

hvorfor hun efter Lejligheden har foræret ham noget. Men da hun erfarer, at Mester Stephanus har dediceret nævnte Carmina til den udvalgte Konge Christian den Fjerde, begærer hun af Regeringsraadet, at det paa hendes Søns Vegne som hans regerende Raad ogsaa forærer Mester Stephanus noget, efter som det selv synes, for nævnte Carmina. T. 33.

4. Juni (Kbhvn.). Aab. Brev til Bønderne i Stokkemærk Sogn. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at der i Stokkemærk Sogn er nogle øde Jorder og Nymarkejorder, som Kronens Undersaatter sammesteds har fæstet til deres Gaarde. Disse Bønder begærer nu af hende at maatte beholde saadanne Jorder, som de har fæstet, paa Livstid og endvidere, at deres Efterkommere under eet maa kunne fæste saavel nævnte Gaarde som øde Jorder og Nymarkejorder. Da nævne Bønder i Stokkemærk Sogn alene hører under Kronen, og da de kan have Fordel deraf, bevilger Enkedronningen deres Begæring. Dog maa de ikke bortleje nævnte Jorder til andre, og hvis der kommer nogen, som vil bygge paa disse øde Jorder og give Skyld og Landgilde deraf, forbeholder Enkedronningen sig at træffe anden Bestemmelse med dem. T. o. R. 62.

— Stadfæstelse for Bønderne i Stokkemærk Sogn paa Dronning Doreteis Bevilling til nævnte Bønder, at de aarlig maa give 104 Mk. danske for 4 Læster og 4 Pd. Korn at betale paa Rafvensborg Slot inden 8de Dag efter Jul, uanset om Kornet er lidet eller meget værd. Denne Bevilling er stadfæstet af Kong Hans, der ogsaa bekræfter, at Bønderne skal være fri for alle ulovlige Paalæg eller Tynger og af Kong Frederik den Første, dat.: København, Torsdag efter Knud Konges Dag [14. Juli] 1530, ligeledes af Kong Christian den Tredie, dat.: Nakskov, Onsdagen efter Maria Magdalene Dag [23. Juli] 1550 (dog skal Bønderne gøre Ægt og Arbejde til Kongens Teglovn, naar Lensmanden paa Rafvensborg tilsiger dem) og af Kong Frederik den Anden, dat.: Nykøbing p. Falster 15. Nov. 1570. Til Enkedronningens Stadfæstelse er knyttet det Forbehold, at Bønderne nu, da Avlen til Halsted Kloster er forbedret og falder de omkringboende Bønder besværlig, skal harve 2 Gange om Aaret til nævnte Kloster. T. o. R. 63.

10. Juni (—). Aab. Brev til Kronens Bønder i Stokke-

mark Sogn. Disse har klaget over, at det nu formenes dem at hugge i deres Askeskove og Ellemoseskove mere, end de har gjort fra Arilds Tid, og de begærer at maatte faa fri Skovhugst igen i disse Skove. Skønt Enkedronningen har erfaret, at nævnte Forbud er nedlagt, fordi Bønderne hidtil har hugget for meget og i Utide i deres Skove, har hun dog bevilget Kronens Bønder i Stokkemærk Sogn, at de maa hugge det nødvendige i deres Aske- og Ellemoseskove, dog saaledes at hvis nogen af dem hugger i Utide eller utilbørligt, skal han staa til Rette og straffes efter Recessen. Det befales Lensmanden paa Halsted Kloster flittigt at have Indseende hermed. T.o.R. 65.

11. Juni (Kbhvn.). Miss. til Niels Friis. Peder Friis, der fornylig har fæstet Kronens Gaard Torkilstrup, har givet tilkende, at nogle af Kronens Bønder i Torkilstrup By har vovet at ville tage nogen Jord fra Torkilstrup Gaard, som de for lang Tid siden har mageskiftet med Henning Sparre, da han havde denne Gaard. Han begærer, da han har betalt et stort Stedsmaal for nævnte Gaard, at maatte nyde og bruge den Jord, som har ligget til Gaarden paa det Tidspunkt, da han fæstede den. Niels Friis skal, da nævnte Jord tidligere er mageskiftet med Kronens Bønder, og disse har faaet god Fyldest derfor, foreholde Bønderne i Torkilstrup paa ingen Maade at befatte sig med nævnte Jord under Trusel om Straf. T. o. R. 29 b.

17. Juni (—). Miss. til Hendrik Gyldenstjerne. Enkedronningen har for nogen Tid siden forstrakt ham med 3000 Dlr., som ifølge hans Forskrivning skal betales hende igen Aarsdagen efter eller tidligere, hvis Enkedronningen behøver disse Penge, nemlig $\frac{1}{2}$ Aar efter at Hendrik Gyldenstjerne har faaet Tilsigelse derom. Da Enkedronningen til Julen skal udbetale nogle Penge, kan hun ikke, som hun ellers gerne havde villet, lade disse 3000 Dlr. blive staaende, men Hendrik Gyldenstjerne maa være betænkt paa at opfylde sin Forskrivning og allersenest nu til Julen tilbagebetale denne Sum Penge. Hun stoler paa, at det sker uden nogensomhelst Forsømmelse eller Undskyldning da hun ellers nødes til at fordre nævnte Sum Penge samt Erstatning for mulig Skade hos hans Forlovere. T. 33 b.

— Miss. som ovenstaaende til Tygge Brahe, hvorved

Enkedronningen opsiger ham 1000 Dlr. Udtogi T. 33b.

19. Juni (Kbhvn.). Miss. til Morthen Venstermand. Hanskal til Enkedronningen paa Slottet sende 1 Tønde Smør, som er lavet i Aar i den store Ladegaard, saa den kan komme i Morgen i god Tid. Siden skal han føre det til Regnskab. T. 34.

20. Juni (—). Miss. til Sthen Brahe. Enkedronningen agter i den kommende Vinter at opstalde et Antal Øksne i Ladegaardene paa sit Livgeding. Sthen Brahe skal i sit Len [Helsingborg Slot og Gønge H.] for Enkedronningen købe 30 gode, færdige Staldøksne, som kan være duelige til at stalde. Hun vil give ham de udlagte Penge igen, naar han henvender sig til hende derom. T. 34.

— Miss. som ovenstaaende til Jørgen Brahe om 24 Øksne, til Hans Spegel om 24 Øksne, til Arildt Hvitfeldt om 24 Øksne, til Corfits Viffert om 50 Øksne og til Machabeus om 40 Øksne. Udtogi T. 34.

— Miss. til Niels Friis. Enkedronningen har erfaret, at det fra Arilds Tid har været Sædvane, at 20 Personer skulle have et Maaltid Mad 4 Dage om Ugen paa Nykøbing Slot, men at Niels Friis nu har forment dem dette, fordi det ikke bliver godtgjort ham i Lensregnskabet. Niels Friis skal bespise nævnte Personer som hidtil og føre Udgiften derved til Regnskab, saa det senere kan blive ham godtgjort. T. o. R. 30.

— Miss. til Christoffer Rosengaard. Kronens Bønder i Rafvensborg og Halsted Kloster Len har berettet, at nogle af dem fra Arilds Tid har faaet deres Bygningstømmer, Hjultømmer og Brændsel fra Kronens Skove i disse Len kvit og frit, og de andre har faaet det for Penge, men at dette nu fuldstændigt formenes dem af Christoffer Rosengaard. Bønderne beder om at maatte faa dette Tømmer i Fremtiden paa samme Vilkaar som hidtil. Christoffer Rosengaard skal, naar nogen af de nævnte Bønder besøger ham, lade dem faa det nødvendige Bygningstømmer, Hjultømmer og Brændsel frit eller for en billig Betaling, ligesom det hidtil er sket. Samme Bønder har ogsaa berettet, at de ingensteds i Købstæderne paa Lolland kan faa Tømmer til deres Vejrmøller, naar disse bliver bygfældige, og har begæret af Enkedronningen, at hun vil lade dem købe saadant Tømmer i nævnte

Kronens Skove. Christoffer Rosengaard skal, naar disse Bønder besøger ham, lade dem faa det nødtørftige Mølletømmer for Penge fra nævnte Skove og føre Indtægten derfor til Regnskab. T. o. R. 30 b.

20. Juni (Kbhvn.). Aab. Brev til Bønderne i Sønder- og Nørre-Herred paa Lolland. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at Kronens Bønder i Sønder- og Nørre-Herred paa Lolland til deres Gaarde har fæstet nogle øde Jorder og Nymarkejorder af Christoffer Rosengaard, Embedsmand paa Halsted Kloster. De har begæret af hende at maatte beholde disse Jorder paa Livstid og endvidere, at det maa tillades deres Efterkommere under eet at fæste nævnte Gaarde og øde Jorder og Nymarkejorder. Enkedronningen bevilger hermed dette, saafremt de selv bruger Jorderne og ikke bortlejer dem til andre, men hvis der kommer nogen, som vil bygge paa disse øde Jorder og give Skyld og Landgilde deraf, forbeholder Enkedronningen sig at træffe anden Bestemmelse med dem. T. o. R. 65 b.

— Aab. Brev om Tiende til Hr. Christoffer, Sognepræst til Halsted Kirke, tilligemed Degnen. Disse har berettet, at deres aarlige Tiende er formindsket, fordi Enkedronningen har ladet afbryde de 4 Gaarde i Rudbjerg og lagt Marken ind under Halsted Kloster, hvis Avl derved er blevet meget forbedret. De begærer af Enkedronningen, at hun af Halsted Kloster vil bevilge dem den samme Tiende, som de tilforn har faaet af nævnte Gaarde i Rudbjerg. Enkedronningen bevilger hermed, at nævnte Hr. Christoffer herefter i Stedet for sin Tiende maa faa 12 Traver Byg, 4 Traver Rug, 4 Traver Havre, 4 Skpr. Ærter, 8 Skpr. Byg som Almissekorn, 4 Lam, 4 Gæs, 4 Læs Ved, til Mikkelsdag 20 Sk. Penge, og endvidere, at Degnen i Stedet for sin Tiende hvert Aar maa faa 4 Skpr. Byg, 2 Gæs, 16 Brød, 40 Æg, 2 Sk. Penge. Dette skal Lensmanden paa Halsted Kloster hvert Aar rettidig udbetale. T. o. R. 66 b.

— Aab. Brev om, at Jens Falster til Kosløsse [Korselitse], hvem den afdøde Konge har bevilget 2 øde Jorder paa Falster kvit og fri for Afgift, maa beholde disse 2 øde Jorder kvit og fri for al Tynge og Afgift i dette Aar. Dersom han siden vil beholde dem, skal han til Kronen udrede den Landgilde, som

plejer at gives af dem, og betale den rettidig til Lensmanden paa Nykøbing Slot. Men hvis Enkedronningen faar i Sinde selv at lade de nævnte øde Jorder bruge eller træffer anden Bestemmelse, forbeholder hun sig at maatte faa dem tilbage igen. T. o. R. 67 b.

20. Juni (Kbhvn.). Aab. Brev om, at Enkedronningen har bevilget Søfren Jensen, Skriver i Halsted Kloster, at han hvert Aar maa faa Foder og 1 Td. Havre til Maal [for 1 Hest] hver Uge og desuden nødtørftigt Brændsel fra Kronens Skove, saa længe han er i Stillingen som Skriver i Halsted Kloster. Dette skal Lensmanden udbetale ham. T. o. R. 68.

21. Juni (—). Aab. Brev om de lollandske Præsters Privilegier.¹ Disse Præster har berettet, at der for nogle Aar siden er sket en Forandring saavel i de Privilegier og Friheder, som de og tidligere Præster har haft i rolig Hævd over deres Præstetjenere og Annexpræstegaarde, som i andre Rettigheder, hvilke Privilegier er givet og konfirmeret af tidligere Konger i Danmark. Hvis saadan Forandring i deres Frihed skal blive bestandig, vil en Part af dem faa deres nødtørftige Underhold meget forringet. De begærer derfor, at Enkedronningen skal bevilge dem at maatte beholde de Privilegier, som tidligere Konger har givet dem og deres Formænd. Skønt Enkedronningen ugerne ser, at der sker en Forringelse i deres gamle Privilegier, saa er hun dog ikke i Stand til at gøre nogen Forandring heri, da hun har set, at det er den afdøde Konges, hendes kære afdøde Husbonds, Forordning, hun i saa Fald maatte ændre, hvad hun ugerne gør. Enkedronningen har dog bevilget Ansøgerne, at de af deres Præstetjenere og Annexgaarde maa beholde Ægt og Arbejde indtil videre, men forbeholder sig selv alene al anden Herlighed, der kan falde af nævnte Gaarde. Hvis der forefalder nogen Rejse eller lange Ægter i Olleholm eller Haldsted Kloster Len, skal nævnte Præstetjenere lige med Kronens andre Tjenere møde med deres Heste og Vogne paa de Steder, hvor de bliver tilsagt af Lensmanden, og gøre deres tilbørlige Tjeneste. T. o. R. 68 b.

— Følgebrev til menige Præste- og Annex-tjenere

¹ Tr. i Danske Magazin 4. Rk., 5. Bd., Side 164—65, efter Afskrift i Karen Brahes Mnskr. Nr. 280.

i Lolland¹, som hidtil har ligget til Aalholm Slot og Halsted Kloster, om herefter at svare menige Præstemænd i Lolland og gøre dem samme Ægt og Arbejde, som de tidligere har gjort Præsternes Formænd der paa Stedet, og som de er pligtige at gøre. Enkedronningen befaler dem ligeledes strengt, naar de tilsiges af Embedsmændene paa Lolland eller deres Befuldmægtigede til paa Kronens Vegne at gøre Langægt, da at lade sig finde villige dertil, saafremt de ikke vil straffes. T. o. R. 31 b.

21. Juni (Kbhvn.). Aab. Brev om nogle Gæsteripenge til Superintendent over Fyns Stift Mester Jacob Madtsen. Denne har berettet, at han af den udvalgte Konge Christian den Fjerde har faaet bevilget i Aaret 1588 at maatte oppebære de Gæsteripenge, som Præsterne i Fyns Stift er pligtige at give Kronen, og at han i lige Maade efter saadan Bevilling har oppebaaret Gæsteripenge af Præsterne paa Lolland og Falster, der nu er tilskrevet Enkedronningen som Livgeding. Han begærer af Enkedronningen for denne Gang at maatte beholde nævnte Gæsteripenge, som i Aaret 1588 er faldet paa Lolland og Falster. Enkedronningen bevilger ham Pengene for denne ene Gang, men han skal herefter ikke befatte sig med nævnte Præsters Gæsteri uden hendes videre Bevilling. T. o. R. 69 b.

— Aab. Brev om Afgiften af Kronens Part af Korn-tienden fra Lande Sogn paa Lolland for Aaret 1588, som den afdøde Konge har bevilget Thomas Skriver, Byfoged i Nyested, at maatte oppebære. Denne har begæret af Enkedronningen at maatte beholde den af ham oppebaarne Afgift, hvilket hun bevilger ham for denne Gang. Han skal herefter ikke befatte sig mere med nævnte Tiende. T. o. R. 70 b.

— Miss. til Christoffer Rosengaard. Enkedronningen har for nogen Tid siden befalet ham at udvise de fire Bønder i Rudbjerg og derefter lægge Rudbjerg Mark ind under Lade-gaarden ved Halstedt Kloster. Da hun nu erfarer, at Gaardene paa nævnte Rudbjerg endnu ikke er nedbrudt, skal Christoffer Rosengaard lade dette ske. Findes der noget brugeligt Tømmer i dem, skal han anvende det til Enkedronningens Bedste, eller ogsaa skal han, naar nogen af Kronens Bønder

¹ Tr. i Danske Magazin 4. Rk., 5. Bd., Side 166, efter Afskrift i Karen Brahes Mnskr. Nr. 280.

henvender sig til ham om Bygningstømmer, give dem det. T. o. R. 18.

21. Juni (Kbhvn.). Aab. Brev til Kronens Bønder — saavel jordegne som Skattebønder — i Raffensborg og Halsted Kloster Len. Da Enkedronningen har ladet afbryde de 4 Gaarde i Rudbierge og lagt Marken til Ladegaarden ved Halsted Kloster, og Avlen saaledes er meget forbedret, og da hun erfarer, at det vil falde besværligt for Klosterets Ugedagsmænd at drive samme Avl alene, har hun bestemt, at Kronens andre Bønder der i Lenet, saavel jordegne som andre, hvert Aar, naar Avlen skal høstes i Jorden og af Jorden, skal hjælpe Klosterets omkringboende Bønder dermed, saaledes som det er sædvanligt andre Steder her i Riget ved Kronens Slotte og Gaarde. Hun befaler derfor alle strengt at hjælpe til med Arbejdet, naar Lensmanden paa Halsted Kloster lader dem tilsige. I modsat Fald vil de blive tiltalte og straffede efter Recessen. T. o. R. 19.

— Miss. til Frederik Hobe. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at den Jordebog, som findes paa Aalholm Slot, ikke er saa rigtig, at man kan rette sig derefter, og at der endnu staaer de Gaarde og den Landgilde deri, som forlængst er bortskiftet og eftergivet. Frederik Hobe skal snarest muligt lade udfærdige en rigtig Jordebog over alle Gaarde, alt Gods og Landgilde, som nu ligger eller gives til Aalholm Slot. T. o. R. 33.

— (**Frederiksborg**). Miss. til Christoffer Rosengaard, hvorved meddeles ham det aabne Brev af 26. Juni 1589 til Bønderne i Lollands Nørre- og Sønder-Herred angaaende Skovhugst. Det befales ham desuden at standse den paabegyndte Tiltale mod Bønderne, som disse har anmodet Enkedronningen om at blive fri for. T. o. R. 32.

— Miss. til samme¹. Enkedronningen har til evig Ejendom af alle Albret Oxes Arvinger faaet en Gaard i Nakskov Købstad, som Frederik Hobe, Embedsmand paa Aalholm Slot, nu sidst har haft i Værge. Christoffer Rosengaard skal straks paa Enkedronningens Vegne annamme denne Gaard under Klosteret. T. o. R. 32 b.

26. Juni (Kbhvn.). Aab. Brev² til Kronens jordegne

¹ Muligvis fejl Datering. Se 11/7 s. A. ² Sml. Miss. til Chr. Rosengaard af 21/6 1589.

Bønder i Lollands Sønder- og Nørre-Herred om Skovhugst. Enkedronningen har erfaret, at Bønderne har hugget til Upligt i de Skove, der ligger til deres Gaarde, saa Skovene derved i Tidens Løb forhugges. Hun har derfor givet Christoffer Rosengaard, Embedsmand paa Halsted Kloster, Befaling til at have nøje Indseende med, at ingen hugger eller lader hugge i nævnte Skove. Hvis Bønderne behøver Bygnings- og Hjultømmer, Brændsel eller Tømmer til andet nødvendigt Brug, skal det udvises dem af Skovfogederne der paa Stedet. Drister nogen af Bønderne sig til at handle herimod, vil han blive straffet efter Recessen. T. o. R. 72 b.

26. Juni (Kbhvn.). Miss. til Chasper Markdanner. Denne Brevviser Hans Molthan, som for nogen Tid siden har gjort Urtehaven ved Nyegaardt færdig, har været hos Enkedronningen, som har givet ham Befaling til at udvælge en Plads for hende ved Nykøbing Slot, hvor han kunde anlægge en Urtehave. Dette har han gjort, men sagt, at han ikke kan begynde paa nævnte Urtehave før først paa Aaret. Enkedronningen begærer derfor, at Chasper Markdanner for hendes Skyld vil give Hans Molthan Underhold paa Koldinghus Slot denne Efterhøst og Vinter over. Hun vil sende Bud efter ham, saa han saa tidligt som muligt kan begynde paa nævnte Urtehave. T. 34 b.

27. Juni (—). Miss. til Niels Friis. Enkedronningen har for nogen Tid siden bevilget denne Brevviser Christoffer Jørgensen, at han maatte beholde en Gaard, der kaldes Oderup, tilligemed 2 øde Byggesteder kvit og fri uden Ægt og Arbejde. Hun erfarer nu, at nævnte Gaard ligger nær ved Nykøbing Slot, saa han ikke kan forskaanes for Ægt og Arbejde, og endvidere at Christoffer Jørgensen ikke er Lensmanden saa hørig og lydig, som Kronens Undersaatte er pligtige. Niels Friis skal snarest tilsige Christoffer Jørgensen at svare samme Tyng og Arbejde af Oderupgaard, som Kronens andre Bønder plejer og er pligtige at gøre. Findes han modvillig heri, skal Niels Friis bortfæste Oderupgaard med de øde Byggesteder til en anden, som vil svare Tyng, Arbejde og andet deraf. T. o. R. 33 b.

1. Juli (Frederiksborg). Miss. til Christoffer Valkendorf. Enkedronningen har givet Guldsmeden Niels Trudt-

sen en Sadel at beslaa foruden noget andet Arbejde, og hun hører nu, at intet deraf er gjort færdigt. Han skal paa hendes Vegne strengelig Dag og Nat uspart foreholde Niels Trudtsen at gøre nævnte Arbejde færdigt for Enkedronningen, saa hurtigt det paa nogen Maade er ham muligt, og have Indseende med, at Niels Trudtsen ikke befatter sig med noget andet Arbejde, før nævnte Sadel og andet Arbejde er færdigt, saa Enkedronningen ikke for hans Forsømmelses Skyld skal blive forhindret. T. 34 b.

1. Juli (Frederiksborg). Miss. til Fru Thalle Arildt Ugerup. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at Fru Thalle har en smuk Ganger, og da hun til en Udsendelse behøver en saadan, begærer hun af Fru Thalle, at hun, hvis hun for Tiden har en smuk Ganger, snarest muligt sender den til Enkedronningen. Dersom Enkedronningen synes om den, vil hun betale, hvad Fru Thalle ønsker derfor. T. 35.

— Miss. enslydende med ovenstaaende til Fru Karen, Axel Gyldenstjernes. Udtog i T. 35.

2. Juli (—). Miss. til Envoldt Kruse. Enkedronningen behøver nogle Deger Skomagerlæder til Sengesække, som hendes Døtre, Frøkenerne, skal have med sig paa Rejsen. Envoldt Kruse skal derfor, naar Jørgen Sadelmager besøger ham med dette Brev, lade ham faa 2 Deger Skomagerlæder og desuden Lærred og Ringe, som han behøver til disse Sengesække, og tage Kvittering derfor. Siden skal han føre det til Regnskab. T. 35 b.

[]¹ **Juli (Kronborg).** Miss. til samme. Da Hans Rantzau, Befalingsmand paa Rensborg, har givet Enkedronningen tilkende, at han snarest vil gøre hende Regnskab for Rensborg Slots og Lens Indkomst, og derfor nu har sendt sin Skriver til København med dette Regnskab, skal Envoldt Kruse, naar Hans Rantzaus Tjener melder sig hos ham med nævnte Regnskab, snarest muligt gennemgaa dette og derefter give ham Kvittans derpaa. Enkedronningen vil selv ydermere kvittere ham, naar han henvender sig til hende. T. 35 b.

11. Juli (—). Miss. til Albret Oxes Arvinger. Enkedronningen har hørt, at alle Albret Oxes Arvinger har en Gaard i Nakskov, som hun gerne vil købe af dem.

¹ Uden Datering, men indført mellem Breve fra 2. og 11. Juli.

Hun har for nogen Tid siden skrevet til Fru Inger Oxe om paa hendes Vegne at forhandle med de andre Arvinger om at lade Enkedronningen faa Gaarden til Købs. Inger Oxe har svaret, at hun, naar Arvingerne blev samlet, vilde faa deres Samtykke til nævnte Køb. Da Enkedronningen erfarer, at de nu alle er samlet paa Gisselfeld for at skifte Arvegodset efter deres afdøde Forældre, begærer hun af dem alle, at de vil lade hende faa nævnte Gaard i Nakskov til Købs. Hun vil betale den efter Godtfolks Sigelse og beder om at faa Svar paa sit Tilbud. T. o. R. 34.

11. Juli (Kronborg). Miss. til Niels Friis. Enkedronningen har tidligere skrevet til ham om at udse og indhegne en belejlig Plads, hvor nogle Hopper kan gaa. Da hun endnu ikke har hørt, om dette er sket, befales det ham snarest muligt at skrive udførligt til Enkedronningen herom. T. o. R. 34 b.

— Miss. til Regeringsraadet. Enkedronningen har af Strange Matsen, Borger i København, faaet 25 Alen engelsk Klæde, som hun skal betale med 8 Dlr. for hver Alen. Dette Klæde har hun ladet bruge til Klædning for den udvalgte Konge og til sine andre Sønner og Døtre. Enkedronningen begærer af Regeringsraadet, at det, naar Strange Matsen henvender sig til det, vil sørge for, at han faar 8 Dlr. for hver Alen af nævnte Klæde, og siden lade Udgiften føre til Regnskab. T. 36.

13. Juli (—). Miss. til samme. Enkedronningen har af adskillige Kræmmere, baade indenlandske og udenlandske, samt af Juvelerer faaet forskellige Slags Varer, baade Klenodier, Halsbaand og Silketøj til sine Døtres Udstyr, for hvilke Varer hun har givet dem sit Brev paa, at de med det første skulde blive betalt. Disse Kræmmere og Juvelerer har nu henvendt sig til Enkedronningen og begæret, at det, hun saaledes har faaet af dem, snarest muligt maa blive betalt, saa de kan holde de Tilsagn, som de har givet paa andre Steder. Og da Enkedronningen nu erfarer, at nogle Terminer, som hun havde aftalt med nævnte Kræmmere og Juvelerer, er gaaet, uden at de har faaet den Betaling, som Enkedronningen havde skrevet til Christoffer Valkendorf om, saa begærer hun af Regeringsraadet, at det, naar nævnte Kræmmere og Juvelerer henvender sig til det om Betaling og har Enkedronningens Brev

derpaa, da vil give Ordre til at betale, hvad Enkedronningen har faaet til sine Døtres Udstyr, og siden lade det føre til Regnskab. T. 36 b.

13. Juli (Frederiksborg). Miss. til Casper Markdanner. Doktorinde Brabare, som længe har været og endnu er i Enkedronningens daglige Tjeneste, har berettet for denne, at hun for nogen Tid siden har forstrakt en Mand ved Navn Nielaus Guldsmed i Kolding med 40 Dlr., som han har givet hende en Forskrivning paa. Hun har endvidere berettet, at Casper Markdanner paa den udvalgte Konges Vegne skal indkræve nogen Gæld hos nævnte Nielaus Guldsmed, og at han ikke kan faa Betaling af denne, medmindre han gør Indførsel i hans Hus og Gaard. Hun begærer derfor, at Casper Markdanner, naar han fordrer Betaling af nævnte Nielaus Guldsmed og gør Indførsel i hans Gaard, da ogsaa paa hendes Vegne vil tage førnævnte 40 Dlr. til sig. Enkedronningen anmoder Casper Markdanner om at gøre dette og sende Pengene til Doktorinde Brabare. Vedlagt sendes ham det Brev, som denne har faaet af Nielaus Guldsmed. T. 37.

14. Juli (—). Miss. til Niels Parsberg paa Roskildegaard, Doktor Knubbert i Ringsted Kloster, Christen Friis paa Antvorskov Slot og Knud Rud paa Korsør Slot. Frøken Dorethea, Hertug Hans's Datter af Holsten, er paa sin rette Hjemrejse herfra og til Holsten til ligemed sine Folk og Tjenere. Enkedronningen begærer, at N. N., naar Frøken Dorethea ankommer til N. N., vil lade hende ligge og faa, hvad hun bør have til fyrsteligt Underhold, og eftersom Enkedronningen har givet Frøken Dorethea nogle af sine Hoftjenere og sine egne Vogne med i Følge, skal N. N. i lige Maade paa Hjemrejsen hjælpe disse med godt Underhold baade for Heste og Folk. Siden skal de føre Udgiften derved til Regnskab. T. 38.

16. Juli (—). Miss. til Jacob Krabbe. Enkedronningen har hørt, at han skal have en smuk Ganger, og da hun nu til en forefaldende Lejlighed behøver en Ganger, begærer hun, at han, naar hendes Staldsvend besøger ham med dette Brev, sender denne Ganger til hende med Staldsvenden. Dersom Enkedronningen kan bruge den, vil hun betale ham den efter hans Forlangende. T. 38 b.

16. Juli (Frederiksborg). Miss. til Rasmus Skriver. Enkedronningen har bevilget Hans Sadelmager at maatte faa 2 Læster Rostockerøl sise frit til sit Bryllup. Dette skal Rasmus Skriver lade ske, naar Hans Sadelmager besøger ham med Enkedronningens Brev, og siden føre det til Regnskab. T. 38 b.

20. Juli (—). Miss. til Laurits Brockenhuus. Enkedronningen har tidligere skrevet til denne om, at Peder Perlestikker skulde komme over til hende. Da hun nu igen behøver ham til noget Arbejde, som snarest skal gøres færdigt, skal Laurits Brockenhuus tilsige ham hurtigst muligt at begive sig over til Enkedronningen. Hoslagt sender hun sit Pasbord, saa han kan komme desto hurtigere afsted. T. 39.

— Miss. til Christoffer Rosengaard. Da Enkedronningen erfarer, at det er nødvendigt at holde en Kornmaaler og en Markvogter ved Halsted Kloster, skal Christoffer Rosengaard antage saadanne Folk. Enkedronningen vil give dem hver 9 Dlr. om Aaret. Da endvidere Avlen til Halsted Kloster er blevet meget større end hidtil, og det bliver nødvendigt at antage flere Tærskere om Vinteren, end Christoffer Rosengaards Forleningsbrev melder om, skal han, naar Kornet er indhøstet, antage yderligere 4 Tærskere. Enkedronningen vil bevilge efterskrevne Fetalje til Underholdning for Kornmaaleren, Markvogteren og de 4 Tærskere: 5 Pd. 4 Skpr. Rug, $5\frac{1}{2}$ Pd. 6 Skpr. Malt, $7\frac{1}{2}$ Lispd. Humle, 1 Td. Smør, 1 Skippd. Flæsk, $3\frac{1}{2}$ Slagtenød, 7 Faar og Lam, $3\frac{1}{2}$ Tdr. Sild, $2\frac{1}{2}$ Tdr. 1 Fjerding Torsk, 1 Td. 2 Skpr. Gryn, hvilket Christoffer Rosengaard skal føre til Regnskab. T. o. R. 35.

22. Juli (—). Aab. Brev om, at denne Brevviser, Hans Berckhan, der har begæret at maatte bruge Kronens Falkelejer paa Lolland og Falster, faar Bevilling paa at maatte bruge disse indtil videre. Herfra undtages dog de Falkelejer, som maatte tilhøre Kronens Bønder, hvem Hans Berckhan ikke med dette aabne Brev maa hindre i frit at benytte saadanne. Han maa heller ikke bortleje nævnte Falkelejer til andre, men selv bruge dem, og han skal svare saadan Told og Rettighed af dem, som sædvanlig svares deraf, og som man plejer at give af andre Falkelejer i Riget. T. o. R. 73.

25. Juli (Kbhvn.). Kvittans til Christoffer Rosen-

gaard til Herlufstrup paa et Aars Regnskab fra 1. Maj 1588, da han først fik dette Kloster og Len, til 1. Maj 1589. Han har som Befalingsmand for Halsted Kloster og Røfvensborg Len gjort Regnskab for Lenets Indtægt og Udgift, ligeledes for Ladegaardens Avl paa Halsted Kloster saavel som for Stiftets Indkomst i dette Len. Han har tidligere indbetalt 3000 Dlr. i Enkedronningens eget Kammer og blev nu paa dette Aars Regnskab skyldig: 20 Rosennobler og 4385 $\frac{1}{2}$ Dlr. 1 $\frac{1}{2}$ Mk. 3 $\frac{1}{2}$ Sk. 3 Pen., som Mønten før gik, hvilke han har betalt til Enkedronningen. Tilbage bliver hos ham ved Klosteret: 2 $\frac{1}{2}$ Læster Byg, 156 Tdr. Havre, 6 Tdr. Ærter, 8 Skpr. Vikker, 24 Køer, 42 Svin, 16 Grise, 16 Faar og Lam, 2 Orner, 1 Vædder, 1 Gaas og 10 Høns, som han fremdeles skal staa Enkedronningen til Regnskab for. T. o. R. 71.

26. Juli (Frederiksborg). Miss. til Jørgen Rosenkrantz. Enkedronningen vil gerne have en smuk Ganger til sin Datter Frøken Anna, men da hun allevegne forgæves har ladet spørge efter en saadan, der kunde være Frøken Anna tjenlig, og da hun nu har hørt, at han skal have en smuk, skimlet Ganger, anmoder hun ham om at sende hende denne. Hvis den behager hende, vil hun betale den fuldt ud, men hvis den ikke er brugbar, vil hun straks sende ham den igen. Enkedronningen vilde ikke ulejlige ham med denne Begæring, hvis hun kunde faa Gangeren andensteds. T. 39 b.

— Miss. til Axel Gyldenstjerne. Enkedronningen har hørt, at Axel Gyldenstjerne skal have smukke, blakkede Heste, og da hun nu behøver nogle Vognheste, begærer hun, at Axel Gyldenstjerne vil unde og med det første tilsende hende disse blakkede Heste. Hun vil betale ham dem fuldt ud, eller ogsaa skal Axel Gyldenstjerne, naar Enkedronningen engang har nogle Heste, han kan være tjent med, faa disse i Stedet. T. 39.

31. Juli (—). Miss. til Rasmus Skriver. Hans Kirkmandt, Arkelimester paa Kronborg, har begæret af Enkedronningen at maatte faa 2 Læster Rostockerøl sise frit til sin Datters Bryllup. Enkedronningen har bevilget dette, og Rasmus Skriver skal, naar han besøger ham med dette Brev, lade ham faa de 2 Læster Rostockerøl sise frit og siden indføre det i sit Regnskab. T. 40.

3. Aug. (Frederiksborg). Miss. til Rasmus Lange. Hermandt Sværdfejer har begæret af Enkedronningen at maatte faa 1 Læst Rostockerøl sise frit til sit Bryllup. Rasmus Lange skal, naar han besøger ham med Enkedronningens Brev, lade dette ske og siden føre det til Regnskab. T. 40.

5. Aug. (—). Miss. til Envoldt Kruse. Willum Frantsen, Guldsmed og Borger i København, har til Enkedronningen overgivet nogle Guldstifter, som han paa hendes Befaling har forfærdiget, saaledes som vedlagte Register angiver. Envoldt Kruse skal, naar Willum Frantsen besøger ham med dette Brev, betale ham Arbejds løn for disse Stifter og føre det til Regnskab. T. 41.

6. Aug. (—). Miss. til Gert Rantzau. Der er paa Frederiksborg Mangel paa Havre, baade til Enkedronningens egne Vognheste og til Ridehestene, og da Enkedronningen hører, at der ikke er Forraad af Havre i noget af de omliggende Len undtagen i Kronborg Len, og der er for kort Tid til at forskrive den fra længere bortliggende Len, begærer hun af Gert Rantzau, at han skal lade 300 Tdr. Havre komme til Frederiksborg, saa der ikke skal blive Mangel paa Havre der. Hun har ladet befale, at de der-værende Rustvogne efterhaanden skal føre det derhen, saa Bønderne i Kronborg og Frederiksborg Len ikke skal besværes i deres Høst. Hun stoler vist paa, at det vil ske. T. 41 b.

7. Aug. (—). Miss. til Envoldt Kruse. Enkedronningen har sendt Johan Kældersvend til Envoldt Kruse med Regnskab over, hvad der paa et Aar er forbrugt af Vin. Hun begærer af denne, at han, naar Johan Kældersvend kommer til København og møder med sit Regnskab, med det første vil gennemgaa dette og derefter give ham Kvittring derfor. Hoslagt sender Enkedronningen de Sedler, som er blevet overgivet hende hver Uge i dette Aar, saa han kan rette sig derefter. T. 42.

— Miss. til samme. Enkedronningen behøver til den store Fuglehærd i Dyrehaven nogle Favne Merlinger og sender ham hoslagt Størrelsen og Længden paa hver Slags. Envoldt Kruse skal i København købe saa mange Favne af hver Slags for hende, som angivet, og sende hende dem. Udgiften skal han føre til Regnskab. T. 42 b.

7. Aug. (Frederiksborg). Miss. til samme. Niels Friis, Embedsmand paa Nykøbing Slot, har paa Enkedronningens Vegne indgaaet den Kontrakt med Gierthrud Rosenoes fra Lybæk, at denne skulde have alt det Korn, som kunde afgives fra Nykøbing Slots Len, og betale det i 3 Terminer: sidste Jul 2000 Dr., sidste Paaske 2000 Dr. og Resten førstkommende Mikkelsdag. Den første Termin har hun overleveret Niels Friis 2000 Dr., som han derefter har indbetalt til Enkedronningens eget Kammer. Den anden Termin har Gierthrud Rosenoes sendt Enkedronningen selv 1000 Dr. Det andet Tusind Dr. skulde hun efter Enkedronningens Befaling have betalt en Juveler, hvilket dog endnu ikke er sket, fordi hun ikke har kunnet blive enig om nogen Handel med nævnte Juveler. Hun har meddelt Enkedronningen, at hun med det allerførste vil sende Niels Friis det andet Tusind for dermed at gøre Fyldest for den anden Termin. Niels Friis, der intet Bevis har paa, at noget af anden Termin er betalt, har begæret nu, da han har sendt sin Skriver til København for at forelægge sit Regnskab for Enevold Kruse, at maatte faa Kvittering for det, som Gierthrud Rosenoes har betalt Enkedronningen. Enevold Kruse skal, naar Niels Friis's Tjener kommer med sit Regnskab, give denne Kvittering for det ene Tusind Dr. Hvad det andet Tusind angaar, vil Gierthrud Rosenoes sende det til Niels Friis snarest muligt. T. o. R. 35 b.

8. Aug. (—). Miss. til Niels Skram. Da Enkedronningen har bragt i Erfaring, at der paa Droningborg skal være Foler, som nu skal tilrides, har hun sendt sin Karl til Niels Skram for at føre disse Foler til Berideren paa Antvorskov. Niels Skram skal overlevere Karlen saa mange Foler, som er gamle nok og tjenlige at rides til, og give ham saa mange Folk med, at de kan føre dem til Aarhus. T. 42 b.

— Ligelydende Miss. som ovenstaaende til Laurits Brockenhuus om Foler fra Nyborg Slot til Berideren paa Antvorskov. Han skal være Enkedronningens Karl behjælpelig med gode Færger. T. 43.

9. Aug. (—). Miss. til Fru Anne Hans Skinkels. Da Enkedronningen for nogle Uger siden har hjemforlovet Fru Annes Datter Karene Skinkel til hende, og da den Tid, Enkedronningen har givet Datteren Orlov, nu er udlø-

bet, og Enkedronningen har Brug for hende, skal Fru Anne uopholdelig lade sin Datter rejse til Enkedronningen. T. 43.

9. Aug. (Frederiksborg). Miss. til Peder Munk. Eusthachius von Tiumen, Staldmester, har for nogen Tid siden talt med Peder Munk om, at denne skulde sende Skipper Christen til Enkedronningen for at undersøge, hvor stor og lang Frøken Annis Vogn var, saa han siden kunde tage Vare paa det Skib, der skal tage nævnte Vogn ombord. Peder Munk skal lade Skipper Christen komme til Frederiksborg den næste Dag og undersøge Vognen, saa intet forsømmes. T. 43 a.

— Miss. til Regeringsraadet. Da Enkedronningen sidst var i København, meddelte hun Regeringsraadet, at der behøvedes noget Bly til de 2 Taarne paa Aaleholm Slot, hvilket dette lovede snarest muligt at sende, men Frederik Hobe, Enkedronningens Embedsmand paa Aaleholm Slot, har nu givet denne tilkende, at endnu intet Bly er ankommet dertil, og at det vil gøre Tømmeret i de 2 Taarne stor Skade, hvis de skal staa uden Tækning i Vinter. Enkedronningen begærer derfor, at Regeringsraadet vil sørge for, at det til Taarrene nødvendige Bly snarest muligt kommer dertil. Hun har sendt en Blytækker, som Frederik Hobe har antaget, til Regeringsraadet, for at han kan gøre Rede for, hvor meget Bly der behøves. T. 44.

10. Aug. (—). Miss. til Fru Giørrildt Pedersdatter. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at Fru Giørrildt Pedersdatter har faaet en smuk, stærk, graa eller hvid Ganger fra Sverrig, som hun synes godt om, og som hun selv plejer at ride i Marken, og da Enkedronningen til sin Datter Frøken Annes Udstyr behøver en smuk Ganger, anmoder hun Fru Giørrildt om at overlade hende denne Ganger. Enkedronningen vil betale hende den godt enten med Penge eller med Heste, hvad hun synes bedst om. Hun stoler paa, at Fru Giørrildt Pedersdatter ikke afslaar hendes Begæring om denne Livganger og vil være hende bevaagen derfor med al Gunst og Naade. T. 45 b.

— Miss. til Regeringsraadet. Da Enkedronningen har bragt i Erfaring, at den skotske Gesandt, som for nogle Uger siden afsejlede til Skotland, igen er kommet til Hel-

singør, og at de andre Gesandter, som var i København, ogsaa har begivet sig til Helsingør, agter hun i Morgen Aften at rejse fra Frederiksborg til Kronborg og der tale med de skotske Gesandter. Hun begærer derfor af Regeringsraadet, at det ogsaa i Morgen vil begive sig til Kronborg og der vente paa nævnte Gesandters Forslag. T. 44 b.

10. Aug. (Frederiksborg). Kvittans til Eustackius von Thünen, Staldmester, for Modtagelsen af nogle Sølvstifter, der vejede 192 Lod Sølv, til Enkedronningens Datter, Frøken Annas, Vogntøj. T. o. R. 73 b.

21. Aug. (Kronborg). Miss. til Frederik Hobe. Denne Brev viser Niels Huns i Navelstie har givet tilkende, at hans Hus og Gaard med alt, hvad han havde, er brændt. Han staar i Restance med 1 Dl. 2 Mk. 3 Sk. 2 Alb., 1 Faar, 1 Lam, 5 Høns, 1 Gaas, 9 Skpr. Havre og 2 Skpr. Byg af Landgilden, hvilket han paa Grund af Armod ikke kan præstere. Enkedronningen har eftergivet ham denne Gæld, og naar han besøger Frederik Hobe med dette Brev, skal denne lade ham være kvit og fri derfor. Der er endvidere brændt et Gadehus i Hielm, hvis Beboer staar i Restance med 12 Sk. af sin Landgilde. Dette Beløb har Enkedronningen ogsaa eftergivet, og Frederik Hobe skal ligeledes lade denne Mand være kvit og fri derfor og føre det til Regnskab. T. o. R. 36 b.

— Miss. til samme. Frederik Hobe har for nogle af Kronens Tredingsfogeder, Tingfogeder og Sognefogeder i Olleholm Slots Len givet Enkedronningen tilkende, at disse fra Arilds Tid har faaet eftergivet noget af deres Landgilde for deres Umages Skyld, og paa deres Vegne begæret af Enkedronningen, at hun vilde vedblive dermed. Dette bevilges indtil videre for følgende: Jørgen Lauritsen i Thorebye, Hans Beem i Meubulle, Hans Færgemand i Sundby, Laurits Hugaf i Skottemark, Hans Eriksen i Seddinge, Rasmus Lauritsen i Nebbelundt, Jens Poulsen i Rudbye¹, Mats Nielsen i Vandthouf² samt Slottets Birkefogeder eller deres Stedfortrædere. Siden skal Frederik Hobe føre det til Regnskab. T. o. R. 37.

2. Sept. (—). Aab. Brev til Møller Peder Rasmussen om Abildhaven ved Stadagger. Den afdøde Konge har beskikket denne Brevviser Peder Rasmussen, Møller i Kronens

¹ Rødby. ² Vantore.

Mølle ved Stadaggergaard, til at føre Tilsyn med Abildhaven ved nævnte Gaard, røgte de gamle Træer og pode og impe de unge samt paa enhver anden Maade vogte og forbedre nævnte Have og holde den ved god Magt. For sin Umage hermed har Peder Rasmussen faaet et Fradrag paa 1 Pd. Mel i sin aarlige Landgilde. Enkedronningen bevilger hermed, at Peder Rasmussen fremdeles indtil videre for saadan Tjeneste og Umage maa faa samme Fradrag i sin aarlige Landgilde, naar han i rette Tid indbetaler Resten af den Landgilde, som gives af Møllen. Han skal være forpligtet at passe og forbedre nævnte Have, som han vil ansvare, og saa han kan vente sig Tak og Naade derfor af Enkedronningen. Lensmanden paa Nykøbing Slot skal lade ham være kvit for nævnte Pd. Mel af Landgilden. T. o. R. 74.

2. Sept. (Kronborg). Miss. til Niels Friis om at lade Kronens Fogeder i Nykøbing Len faa noget af deres Landgilde eftergivet for deres Umages Skyld (Sml. Miss. til Frederik Hobe af 21. Aug. 1589). Udtog i T. o. R. 37 b.

— Miss. til Hak Holgersen om, at Hans Nielsen i Rørbech maatte bo paa Kronens Gods i den Gaard, han har fæstet. Udtog i T. o. R. 37 b.

— Miss. til Envold Kruse. Niels Friis, Embedsmand paa Nykøbing Slot, har berettet for Enkedronningen, at da hans Skriver kom til Envold Kruse med sit Regnskab, regnede denne ham til Mangel i Udspisningen paa Nykøbing Slot og Bønsgaard 44 Dlr. 8 Sk. og ligeledes 8 Pd. Mel, som plejer at gives af Thingstedt Mølle, 7 Pd. Mel af Stubbekøbing Mølle og 1 Pd. Mel af Stadagger Mølle. Da Enkedronningen erfarer, at Thingstedt og Stubbekøbing Møller ikke formaar at udrede det nævnte Mel, har hun eftergivet dem det. Hvad det Pund Mel af Stadagger Mølle angaar, har hun bevilget Mølleren det for hans Umage med at impe og pode i hendes Abildhave ved Stadaggergaard. Envold Kruse skal derfor, naar Niels Friis's Fuldmægtige besøger ham med Enkedronningens Brev, i Regnskabet godtgøre denne de 44 Dlr. 8 Sk. saavel som det Mel, Møllerne staar tilbage med. Enkedronningen har ogsaa eftergivet Niels Friis de 62¹/₂ Dlr., som Bønderfogderne har beholdt hos sig, og de 6 Dlr. 1 Ort, som han har ført til Regnskab for Papir og Blæk. Disse Beløb skal Envold Kruse ogsaa godskrive ham i Regnskabet. T. 46.

5. Sept. (Frederiksborg). Kvittans til Niels Friis, Embedsmand paa Nykøbing Slot, paa 2534 $\frac{1}{2}$ gl. Dlr. 2 Pen., som han har indbetalt i Enkedronningens eget Kammer paa sit Lensregnskab fra 1. Maj 1588—1. Maj 1589. T. o. R. 75.

7. Sept. (—). Miss. til Envold Kruse. Frederik Hobe, Enkedronningens Embedsmand paa Aaleholm Slot, har berettet for denne, at da hans Skriver kom til Envold Kruse med sit Regnskab, var der nogle Persiller, som denne ikke kunde lade ham passere, medmindre han fik Enkedronningens Bevilling dertil, først 2 $\frac{1}{2}$ Dlr. for Papir og Blæk, item 28 Dlr. 1 Ort for de Tærskere, som han har holdt i 4 $\frac{1}{2}$ Uge over et halvt Aar, ligeledes 2 $\frac{1}{2}$ Pd. 1 $\frac{1}{2}$ Skp. Havre til at fede Høns og Gæs, 3 Tdr. Lunborgsalt, 6 Tdr. Baisalt, 312 Skpr. Humle, som Frederik Hobe har brugt til sit og Slotsfolkenes Underhold, skønt hans Forleningsbrev intet melder derom, desuden nogen Folkeløn, nemlig: 1 Skovfoged, der har faaet 7 Dlr., 1 Møller 3 Dlr. og 1 Humlemand 3 Dlr., item det Præstegæsteri, som Bispen over Fyns Stift har oppebaaret, og som beløber sig til 39 Dlr. 1 $\frac{1}{2}$ Sk., item har Præsten i Nysted, Mester Jacob, og Præsten i Ulsløf, Hr. Peder, faaet 2 Pd. Byg og 2 Pd. Rug, som gives dem aarlig i Stedet for Tienden. Alle disse Persiller og Mangler har Enkedronningen eftergivet Frederik Hobe i hans Regnskab, og naar han henvender sig til Envold Kruse med dette Brev, skal denne godskrive ham dem alle i Regnskabet. T. 47.

— Miss. til Corfits Viffert. Enkedronningen har for nogen Tid siden skrevet til Corfits Viffert om, at han i sit Len skulde købe 50 Stk. Staldøksne til hende, og da det nu er paa Tide, at disse Øksne drives til Aaleholm Slot, har hun paalagt denne Brevviser at føre nævnte Øksne til dette Slot. Han skal, naar denne Mand besøger ham med Enkedronningens Brev, give ham Øksnene og hjælpe ham med gode Drivere, saa langt hans Len strækker sig. Enkedronningen vil betale ham, hvad han har givet eller lovet for nævnte Øksne, naar han meddeler hende Beløbet. T. 48.

— Ligelydende Miss. som ovenstaaende til Arildt Hvitfeldt om 24 Øksne, til Hans Speigel om 24 Øksne, til Christen Friis om 40 Øksne og til Niels Parsberg om 30 Øksne. Udtog i T. 48.

7. Sept. (Frederiksborg). Miss. til Ditløf Holck. Enkedronningen har, foruden til Ditløf Holck, skrevet til nogle gode Mænd i Sjælland og Skaane om hver i sit Len at købe nogle Øksne til hende, og da det nu er paa Tide, at disse Øksne bliver drevet til hendes Livgeding, og hun behøver nogle Personer til at følge dem frem, begærer hun, at han i nogen Tid bevilger hende 4 Liggere fra Slottet, som kan følge nævnte Øksne frem til Aaleholm Slot, nemlig: den ene til Chorfits Viffert, den anden til Hans Speigel, den tredie til Niels Parsberg, og denne Ligger skal paa Vejen tage nogle Øksne med, som Arild Hvitfeldt har købt til Enkedronningen, den fjerde skal rejse til Antvorskov og der ligeledes modtage nogle Øksne. Enkedronningen sender samtidig til Ditløf Holck sit Brev til hver af de nævnte gode Mænd, at de skal overlade Brevviserne disse Øksne, desuden ogsaa sit Pasbord, saa de kan komme afsted saa hurtigt som muligt. Hvad de Øksne angaar, som Ditløf Holck har købt til hende, vil hun med det første lade dem hente, og naar han lader hende vide, hvad han har givet eller lovet for dem, skal hun betale ham igen derfor. T. 48 b.

9. Sept. (—). Miss. til Tolderne i Helsingør. Enkedronningen behøver nogle Stk. Vognskud og hvidt Lindetræ til sine Døtres Kister og Skrin. Tolderne skal derfor fra Konningsborg [Køningsberg?] forskrive 100 Stk. Vognskud og 10 Stk. hvidt Lindetræ, saa det snarest muligt kan komme til Helsingør, og Enkedronningen overgive det til Snedkere, som kan lave de nævnte Kister og Skrin deraf til hende. Ligeledes skal Tolderne, naar Fiskemester Jochim von der Lippe henvender sig til dem, skaffe ham, hvad han behøver af Garn, Merlinger eller Ruser til Fiskeredskab der ved Slottet efter vedlagte Seddel. Siden skal de føre det til Regnskab. T. 49.

— Miss. til Christen Skeel. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at der paa Endelaug skal være meget Daavildt, og da det nu er paa Tiden, at nævnte Daavildt skydes eller slaas, har hun paalagt Marquart Brochdorff, Hofsinde, tilligemed en Pandesvend og en Slagter at skyde og slaa nogle Stykker Daavildt der paa Øen og siden indsalte dem. Christen Skeel skal derfor være nævnte

Marquart Brochdorff behjælpelig med gode Folk til at drive Vildtet og siden skaffe Slagteren baade Træ og Salt til Indsaltningen. Han skal desuden hjælpe dem paa enhver Maade. T. 49 b.

9. Sept. (Frederiksborg). Miss. til Christian Mackabeus. Denne Brevviser Hendrik Slagter er, da Manderup Parsberg fik Skanderborg Slot, blevet forløvet og har tilbudt Enkedronningen sin Tjeneste, men da hun ikke foreløbig behøver denne og dog gerne ser, at han bliver hjulpet paa det bedste, beder hun Christian Mackabeus om i nogle Aar at antage ham som Slagter paa Klosteret [Sorø] for den Besolding, som andre Slagtere har faaet. Enkedronningen stoler paa, at han vil opføre sig, som han bør, ellers vilde hun ikke have anbefalet ham. T. 50.

12. Sept. (—). Miss. til Christen Friis. Enkedronningen har for nogen Tid siden ladet hente nogle unge Hopper fra Skanderborg Slot, som hun vil have gaaende ved Aaleholm Slot. Da de nu sidste Sommer har gaaet ved Antvorskov, skal han, naar disse Brevvisere besøger ham med Enkedronningens Brev, lade dem faa Hopperne og deres Føl, saa de kan følge dem frem til Aaleholm Slot. Han skal ogsaa hjælpe dem med gode Folk til at fremlede Hopperne, saa langt som hans Len strækker sig. T. 50 b.

16. Sept. (Kronborg). Miss. til Envoldt Kruse. Enkedronningen har i nogle Uger paa Frederiksborg haft nogle Perlestikkere siddende, som har gjort hendes Døtres, Frøken Annes og Frøken Lizebets, Klæder og Bestikning færdig. De skal nu hver have deres fortjente Løn derfor, saaledes som vedlagte Seddel udviser, og naar Perlestikkerne besøger ham med Enkedronningens Brev, skal han udbetale denne Løn og siden føre det til Regnskab. T. 50 b.

22. Sept. (—). Miss. til samme. Enkedronningen har paa Frederiksborg en Tid lang haft adskillige Arbejdsfolk, som har gjort hendes Datter Frøken Annes Udstyr færdigt. Disse vil nu have Betaling, og Enkedronningen har skrevet til Kansler Niels Kaas og de tilforordnede regerende, Jørgen Rosenkrantz og Christoffer Valkendorf, herom. Regeringsraaderne har svaret Enkedronningen, at de, naar hun gjorde Anfordring paa nævnte Betaling, vilde sørge

for, at enhver blev betalt. Enkedronningen har derfor nu paa-
lagt Staldmester Eustachius von Tynenn at berette for En-
vold Kruse, hvor meget enhver har fortjent, hvorefter denne
skal foretage Udbetalingen og siden føre det til Regnskab.
T. 51.

22. Sept. (Kronborg). Miss. til Laurits Brockenhuus.
Christoffer Valkendorf til Glorup, Befalingsmand paa
Vordingborg, har foræret Enkedronningen 2 rødbro-
gede Heste, og da hun gerne vil have en tredie dertil
og har hørt, at Laurits Brockenhuus skal have en
saadan rødbroget Hest, anmoder hun ham om at overlade
hende den og sende den til hende med Overbringeren af Brevet.
Dersom den er af samme Farve som hendes egne, vil hun betale
ham tilfredsstillende, naar han vil lade hende vide Prisen, eller
ved Lejlighed give ham en anden Hest derfor. T. 51 b.

— (**Frederiksborg**). Miss. til Regeringsraadet. Simon von
Saalen, Borger i København, har besøgt Enkedronningen og
givet tilkende, at der endnu er 8000 Dlr. tilbage af
den Sum Penge, hun skylder ham for Silketøj og andet,
som hun har faaet til sine Døtres, Frøken Annas og Frø-
ken Lizebets, Udstyr. Han begærer af Enkedronningen,
at hun skal skrive til Regeringsraadet om at gennemgaa hans
Kvitteringer og Breve og snarest muligt udbetale ham, hvad
der maatte være til Rest, saa han kan holde sine Løfter overfor
andre i Udlandet. Enkedronningen beder derfor Regerings-
raadet om at gennemgaa de Kvitteringer og Beviser, Simon
von Saalen har fra den udvalgte Konge, og hvis hun endnu er
ham noget skyldig paa de af hende underskrevne Registre og
Breve, da snarest muligt betale ham det, saa han kan beholde
sit gode Navn og Rygte udenlands. T. 52.

26. Sept. (—). Kvittans til Peder Reedtz, Befalings-
mand paa Solt Slot¹, paa 33 Køer og 16 Kvier og
Tyre, som han, da han var forlenet med Antvorskov Slot,
efter Enkedronningens Skrivelse har sendt derfra til Aale-
holm Slot, og ligeledes paa 2 Køer, som han har ladet Fockes
Safaske faa. T. o. R. 75.

— Kvittans til samme for 500 Dlr., som han har
indbetalt i Enkedronningens eget Kammer for noget

¹ Saltø, Ø. Flakkebjerg H.

Havre, der kom fra Nykøbing Slot til Antvorskov, da han var forlenet med dette Slot. T. o. R. 75 b.

29. Sept. (Frederiksborg). Miss. til Envold Kruse. Hans Sthralendorff, Skænk, har berettet for Enkedronningen, at den afdøde Konge aftakkede nogle Tjenere baade fra Vinkældereren og fra Bagerset, som daglig havde opvartet ham, og at de, som blev i Tjenesten, siden har haft denne Besværing, medens Enkedronningen dengang forbedrede den Besolding noget, som de i Aaret 1588 til 1589 har faaet¹. Hans Sthralendorff har desuden berettet, at der nu ikke gaar saa meget til nævnte Vinskænk- og Bagerpersoner, som i den afdøde Konges Tid, og begæret af Enkedronningen, at hun vilde forbedre disse Personers Besolding noget. Enkedronningen har undersøgt nogle af disse Personers Vilkaar og forbedret dem endnu en Smule, saaledes som vedlagte Seddel udviser. Envold Kruse skal, naar Hans Sthralendorff besøger ham med Enkedronningens Brev, betale disse Kælder- og Bagerpersoner efter Seddelens Ordlyd og siden føre det til Regnskab. T. 52 b.

5. Okt. (Nykøbing). Miss. til Niels Parsberg. Enkedronningen behøver endnu nogle Øksne, som hun vil have opstaldet paa sine Gaarde Bønnit og Stadtagger. Hun har paalagt Brevviseren Knudt Morthensen at købe nogle Øksne til hende paa det kommende Roskilde Marked og begærer nu, at han, naar Knudt Morthensen besøger ham med dette Brev, ved sine Tjenere vil være ham behjælpelig med Købet. T. 53.

— Miss. til Gert Rantzau. Da Bygningen paa Nykøbing Slot er begyndt, og der dertil behøves mange og forskellige Slags Laase, og da der er kommet en Mand til Enkedronningen, som vil lave disse Laase, hvis hun vil træffe Aftale med ham om Prisen for hver Laas, skal Gert Rantzau, som har ladet lave adskillige Laase paa Kronborg og kender noget til den Slags, straks skrive til Enkedronningen, hvad han har givet for hver Laas, lille eller stor, samt desuden hvad Dørhængsler, Dørhaandtag, Vinduesjern og den Slags har kostet, saa Enkedronningen kan rette sig derefter. T. 53 b.

— Miss. til Frederik Hobe. Da Bygningen af Nykøbing Slot nu er begyndt, og da dertil behøves adskillige Slags

¹ Teksten er her noget uklar, men dette er antagelig dens Mening.

Tømmer, har Enkedronningen bevilget Niels Friis, Embedsmand paa Nykøbing Slot, at han til nævnte Bygnings Behov maa lade hugge 8 Egetræer i Aalholms Len. Dette skal Frederik Hobe lade ske. T. o. R. 38.

11. Okt. (Halsted Kloster). Kvittans til Frederik Hobe til Bosserup paa et Aars Regnskab for Aalholm Slots Len fra 1. Maj 1588, da han først fik dette Slot, til 1. Maj 1589. Han har gjort Rede og Regnskab for Lenets Indtægt og Udgift, ligeledes for Biskopstiende og Præstegæsteri og for Aalholm Slots og Øens Ladegaards Avl. Han har tidligere indbetalt 4000 Dlr. i Enkedronningens eget Kammer og blev nu efter dette Regnskab Enkedronningen skyldig: 2532¹/₂ Dlr. 1 Ort 11 Sk. 3 Pen., som Mønten før gik, hvilken Sum han den 28. Maj, den 11. Juni og d. 7. Sept. har indbetalt i hendes eget Kammer. Tilbage bliver hos ham paa Slottet som Beholdning: 10 Skpr. »¹/₃« Hvede, 10 Læster 3 Pd. 1 Skp. Rug og Mel, 4 Læster 4 Pd. 6¹/₂ Skpr. Byg, 3 Læster 2¹/₂ Pd. 15¹/₂ Skpr. Havre, 2 Pd. 8 Skpr. Ærter, 2¹/₂ Otting 6 Skaalpd. Smør, 5 Sider Flæsk, 1 Fjerd. Torsk, 16 Skpr. Humle, 3¹/₂ Skpr. Hørfrø, 2 Lispd. 2 Skaalpd. ren, heglet Hør, 6 Lispd. Blaar, 2 Lispd. 2 Skaalpd. Uld og Lod, 3 Lispd. 1¹/₂ Skaalpd. Stangjern, 5 Stude, 17 Studekalve, 2 Tyre, 3 Tyrekalve, 46 Køer, 28 Kvier, 12 Kviekalve, 18 Faar, 21 Lam, 32 Høns, 13 Svin og Grise, 4 Heste og 48000 Mursten, som han fremdeles skal staa Enkedronningen til Regnskab for. T. o. R. 75 b.

13. Okt. (Vordingborg). Aab. Brev om, at Frederik Hobe, der har begæret at faa bevilget levende Svin til sin Genant i Stedet for som hidtil Skippund Flæsk, for Fremtiden maa faa 200 levende Svin, naar der er Olden, og ellers 15 Skippd. Flæsk. Enkedronningen har endvidere bevilget, at Frederik Hobe maa faa og tilregne sig Femtedelen af al den uvisse Rente, som falder i Aaleholms og Øens Len. Rentemesteren i København skal godtgøre Frederik Hobe nævnte levende Svin, Skippund Flæsk og uvisse Rente i hans Rengskab. T. o. R. 82.

17. Okt. (Kronborg). Miss. til Axel Gyldenstjerne. Da Enkedronningen har bragt i Erfaring, at hendes Datter Frøken Anna, den trolovede Dronning i Skotland, endnu er i Norge paa Aggerhuus Slot, og da hun gerne vil have Frk.

Anna herved til Danmark, begærer hun af Axel Gyldenstjerne, at han følger hende ned til Varberg. Enkedronningen har beordret nogen til at modtage hende der og siden følge hende videre herved. T. 54.

21. Okt. (Frederiksborg). Aab. Brev til Bønderne i Lollands Sønder- og Nørre-Herred om Skovhugst. Kronens jordegne Bønder i disse Herreder har klaget over, at det formenes dem at bruge de Skove, der staa paa deres Enge, og som deres Agre løber paa, mere end det har været Skik fra Arilds Tid. De begærer af Enkedronningen at maatte bruge deres Markskove og Engskove til uden Udvisning at hugge, hvad der er rimeligt og nødvendigt til deres Gaarde. Enkedronningen bevilger hermed dette indtil videre, dog saaledes, at hvis nogen hugger eller lader hugge til Upligt i de nævnte Skove, saa de ikke kan staa for Syn, skal han staa til Rette og straffes efter Recessen. T. o. R. 81.

— Aab. Brev¹ om, at Enkedronningen har bevilget Christoffer Jørgensen sin Gaard Orup med de 2 øde Byggsteder kvit og fri for Ægt og Arbejde i hans Livstid, dog saaledes, at han aarlig skal give Kronen 9 Pd. Byg og den sædvanlige Smaaredsel af nævnte Gaard og i rette Tid betale denne Skyld til Lensmanden paa Nykøbing Slot. Han skal bygge og forbedre samme Gaard og holde den ved god Hævd. Han skal ogsaa være nævnte Lensmand hørig og lydlig som Enkedronningens andre Undersaatter. Gør han herimod, skal dette Brev være forbrudt. T. o. R. 82 b.

— Miss. til Fru Dorrethe Jørgen Rosenkrantz's. Enkedronningen agter at rejse fra Frederiksborg til Varberg og der oppebie sin Datter Frk. Annas, den trolovede Dronning i Skotlands, Ankomst, og da hun gerne vil have sine andre Børn under godt Opsyn saalænge, beder hun Fru Dorrethe om at blive hos disse i København, til hun har fuldført nævnte Rejse. Hun skal indrette sig paa at være hos Enkedronningen i København paa Torsdag. T. 54.

— Kvittans til Niels Friis til Hessellager paa et Aars Regnskab fra 1. Maj 1588 til 1. Maj 1589 for Nykøbing Slots Len. Han har gjort Rede for Lenets Indtægt og Udgift samt Avlen, indbefattet Stadagger og Bønnitsgaard, og end-

¹ Sml. Aab. Brev af 25/4 1589 og Miss. til Niels Friis af 27/6 89.

videre for Stiftets Indkomst. Han har d. 11. Jan. og 7. Aug. indbetalt 3000 Dlr. i Enkedronningens eget Kammer og blev paa dette Regnskab, der indbefatter den skyldige Rest og Beholdning fra hans forrige Regnskab, skyldig: 6619 Dlr. 12 Sk. 3 Pen., hvoraf han i Dag har leveret Enkedronningen 2534 $\frac{1}{2}$ Dlr. 2 Pen. Han bliver derefter ialt skyldig: 4084 $\frac{1}{2}$ Dlr. 12 Sk., som Mønten før gik, 5 Læster 5 Pd. 5 Skpr. Rug og Mel, 26 Læster 3 Pd. $\frac{1}{2}$ Fjerd. Byg og Malt, 775 Tdr. 1 $\frac{1}{2}$ Skp. 1 Fjerd. Havre, 19 $\frac{1}{2}$ [Tdr. ?] Ærter, $\frac{1}{2}$ Td. Byggryn, $\frac{1}{2}$ Skp. 1 Fdk. Havregryn, 3 Tyre, 24 $\frac{1}{2}$ Øksne og Plovstude, 28 Stude og Studekalve, 6 Tyrekalve, 1 Tyregilding, 90 $\frac{1}{2}$ Køer, 33 Kvier og Kviekalve, 130 Svin og Grise, 327 Faar og Lam, 7 $\frac{1}{2}$ Tdr. 1 $\frac{1}{2}$ Fjerd. 5 Skaalpd. Smør, 82 $\frac{1}{2}$ Svinehoveder, 7 Svinerygge, $\frac{1}{2}$ Fjerd. Svinefødder, 3 $\frac{1}{2}$ Kroppe og 1 Stk. Nødekød, 47 $\frac{1}{2}$ Faare- og Lammekroppe, 32 $\frac{1}{2}$ Gæs og Gaasekroppe, 1 $\frac{1}{2}$ Fjerd. Ister, $\frac{1}{2}$ Lispd. $\frac{1}{3}$ Skaalpd. Talg, 2 $\frac{1}{2}$ Td. Mjød, 2 Tdr. Tyskøl, 1 $\frac{1}{2}$ Fjerd. Eddike, 1 Læst 1 Td. 3 $\frac{1}{2}$ Ol saltet Sild, 1 Td. saltet Kuller, 1 Lispd. 1 Skaalpd. Bergfisk, 3 $\frac{1}{2}$ Vorder Langer og Kabliau, 5 Vorder Rokker, 1087 Flyndere, 270 Hvillinger, 7 $\frac{1}{2}$ Ol tørre Bundgarnssild, 4 Pd. 1 $\frac{1}{2}$ Skp. 1 Fjerdg. Lønborgsalt, 1 $\frac{1}{2}$ smalle Læster 2 Tdr. 1 Fjerdg. Baisalt, 160 $\frac{1}{2}$ Høns, 1 Skippd. 4 Lispd. osmundt Jern, 29 $\frac{1}{2}$ Læster 3 Tdr. tomme Tønder, 3 Lispd. Bly, 16 Alen 1 $\frac{1}{2}$ Kvarter rødt Engelsk, 7 Lispd. 2 $\frac{1}{2}$ Skaalpd. Uld og Lod, hvorfor Niels Friis fremdeles skal staa Enkedronningen til Regnskab. Derimod har Niels Friis i dette Aar udover sin Indtægt og Oppebæring udgivet: 46 $\frac{1}{2}$ Side og 1 Stk. Flæsk, 40 Skpr. Humle, 28 Pillerokker, 2 $\frac{1}{2}$ Td. 1 Fjerdg. saltet Torsk, $\frac{1}{2}$ Td. 1 $\frac{1}{2}$ Fjerd. Aal, 3 $\frac{1}{2}$ Lispd. 2 Skaalpd. Stangjern, som skal afkortes ham paa næste Aars Regnskab, og dette er opskrevet paa en Seddel og overgivet til Slotsskriveren, saa han kan vide at rette sig derefter. T. o. R. 77.

21. Okt. (Frederiksborg). Kvittans til Niels Friis til Hessellager paa Regnskab for Biskopstiende og Præstegæsteri i Nykøbing Slots Len fra 1. Maj 1588 til 1. Maj 1589. Indtægten beløber sig, efter at alle Udgifter og Indtægtsformindskelser er fradraget, til 3 $\frac{1}{2}$ Læster 1 $\frac{1}{2}$ Skpr. $\frac{1}{2}$ Fjerdg. Byg og 32 Tdr. Havre, som Niels Friis har ført til Indtægt i Nykøbing Slots Regnskab fra 1. Maj 1588 til 1. Maj

1589, der nu er overgivet til Enkedronningen. Han er aldeles intet blevet skyldig paa dette Stifts Regnskab. T. o. R. 79 b.

21. Okt. (Frederiksborg). Aab. Brev om, at Kronens Bønder i Halsted Kloster og Rafvensborg Len, der har dristet sig til at fiske i Vesterborg Sø, Herringe Sø, Korsebeck Sø og Ladegaards Sø, herefter aldeles ikke maa fiske eller lade fiske i nævnte Søer, hvis de ikke vil straffes som dem, der har overtraadt Enkedronningens Mandater. Lensmanden skal have Indseende med, at denne Forordning overholdes. T. o. R. 80 b.

— Aab. Brev om, at Enkedronningen har forlenet Fru Anna Lunge til Grimstrup, Knud Stensens Efterleverske, med Øen Vensholm, der ligger til Halsted Kloster. Hun maa kvit og frit bruge og beholde den indtil videre. T. o. R. 81.

— Miss. til Niels Friis. Enkedronningen har for nogen Tid siden skrevet til Niels Friis om at lade indtage en Have til nogle Hopper, hvilket er sket. Nu vil Enkedronningen gerne have denne Have omgravet med en Feldgrøft. Niels Friis skal snarest antage en Graver og aftale med denne, hvad han skal have for dette Arbejde, samt siden betale ham derfor. Da endvidere Enkedronningen har paalagt Hans Hann at udse en belejlig Plads ved Nykøbing Slot, paa hvilken hun kan lade en Isgrube indrette, skal Niels Friis lade denne gøre færdig efter hans Anvisning. Endelig har Enkedronningen hørt, at nogle af Kronens Vandmøller der i Lenet er bygfældige, saa det kan frygtes, at hun ikke skal faa den aarlige Landgilde, som plejer at svares deraf. Da saadant maa forekommes, skal Niels Friis lade alle bygfældige Vandmøller i Lenet reparere, og hvad han lader anvende til nævnte Feldgrøft, Isgrube og Vandmøller, skal han føre til Regnskab. T. o. R. 38.

— Miss. til Borgmester og Raad i Saksøbing. Denne Brevviser, Hendrik Pillemand, der tidligere har været Foged paa Enkedronningens Gaard Stadagger, har givet tilkende, at han har nedsat sig i deres By og gerne vil bruge sin Handel og Vandel der som en anden Borger, dersom han i nogen Tid kan blive fri for Byskat, og beder Enkedronningen om, at hun for hans lange Tjenestes Skyld vil hjælpe ham

til at opnaa sit Ønske. Enkedronningen begærer derfor af Borgmester og Raad, at de i nogle Aar for hendes Forbøns Skyld forskaaner nævnte Hendrik Pillemand for Byskat. T. o. R. 40 b.

21. Okt. (Frederiksborg). Miss. til Fru Citselle Oxe, om hun vilde bevilge Melckor N: at maatte bo paa Dronningens [Gods] i Sørup. Udtog i T. o. R. 40 b.

— Miss. til Niels Friis. Kronens Bønder i Nykøbing Len har beklaget sig til Enkedronningen over, at Kornet i dette Aar er slaaet fejl for dem, saa nogle af dem ikke har faaet igen, hvad de saaede. De beder hende om i Betragtning af deres Elenighed at eftergive dem en Del af Landgilden eller hjælpe dem paa anden Maade. Skønt Enkedronningen ved, at hun, dersom hun eftergiver en, to eller flere af Kronens nødstedte Bønder noget af Landgilden, ikke vil blive fri for Overløb af Folk, som ikke behøver det, har hun dog overvejet Sagen, og af den, der er forarmet og ikke kan yde al sin Landgilde, vil hun være tilfreds med at faa Halvparten af Landgilden i Penge — 1 Dl. for hver Td. Korn — og den anden Halvpart i Korn. Niels Friis skal derfor af alle Enkedronningens Undersaatte i Nykøbing Len, som ikke kan fremskaffe hele deres Landgilde, modtage Penge for Halvparten og Resten i Korn. Han skal dog have Indseende med, at under dette Skin [kun] de, der har det Behov, bliver forskaanet. Siden skal han føre det til Regnskab. T. o. R. 39.

22. Okt. (—). Miss. til samme. To af Kronens Bønder paa Falster, den ene i Karleby, den anden i Melse, har berettet, at deres Huse og Gaarde for kort Tid siden helt er nedbrændt, saa de ikke har reddet noget deraf. De har derfor begæret, at Enkedronningen paa Grund af deres Armod vil eftergive dem dette Aars Landgilde. Niels Friis skal, naar disse Bønder henvender sig til ham, eftergive dem Halvparten af dette Aars Landgilde. Enkedronningen har desuden eftergivet denne Brevviser Søfren Jull i Tholkilstrup 1 Pd. Korn af hans Landgilde for dette Aar, for hvilket Pd. Korn Niels Friis skal lade ham være kvit og utiltalt. Endvidere har denne Brevviser Christen N. i Sørup givet tilkende, at den aarlige Landgilde af hans Gaard er 6 Pd. Byg, men at han i nogle Aar har faaet bevilget i Stedet for Halvparten af Kornet at maatte give 3 Fjerding Smør. Han har

begæret ogsaa i Aar at maatte gøre dette. Enkedronningen tillader det, og Niels Friis skal, naar nævnte Christen i Sørup henvender sig til ham herom, bevilge det. Siden skal han føre det altsammen til Regnskab. T. o. R. 41.

24. Okt. (Kbhvn.). Miss. til Lauridts Brockenhuus. Denne Brevviser Christoffer Rasmussen i Eggebølle i Danmark Sogn paa Lolland har berettet for Enkedronningen, at han er født i Gurrebye Sogn i en Gaard, som tilhører Heming Valkendorf, og at Mogens Gjões fuldmægtige Foged tiltaler ham paa Heming Valkendorfs Vegne for hans Fødested. Han begærer nu Enkedronningens Hjælp til altid at maatte blive boende i Kronens Gaard Eggebølle. Enkedronningen har forklaret Heming Valkendorf Sagen med denne Bonde og begæret af ham, at denne hans Vornedsøn maatte blive boende. Han har svaret Enkedronningen, at han har bevilget Lauridts Brockenhuus det Gods, han havde paa Lolland, til Magelæg, og derfor mener, at han ikke har nogen Ret over nævnte Bonde¹, men hvis Enkedronningen vil have dette, skal hun henvende sig til Lauridts Brockenhuus derom. Enkedronningen begærer derfor af denne, at nævnte Vornedsøn altid maa blive boende i Eggebølle eller andetsteds paa Kronens Gods uden at blive tiltalt for sit Fødested. Hun vil til Gengæld bevilge ham en af sine Vornedsønner, naarsomhelst han begærer dette af hende. Hun beder ham om at lade hende vide, hvad han mener om denne Sag, med Overbringeren af Brevet, saa hun ved, hvorledes hun skal forholde sig. T. 54 b.

— Miss. til Lodvik Munk. Enkedronningen vil herefter ikke holde saa mange Adelsbørn hos sine Sønner, Hertug Christian og Hertug Ulrik, som hidtil, da de nu flux vokser til og bliver store. Hun har ogsaa bragt i Erfaring, at Lodvik Munks Søn ikke har synderlig Lyst til Skolen, og vil derfor gerne anbefale ham til Hertug Phillip af Holsten, hvis Lodvik Munk ønsker det. Hun har derfor befalet at sende ham over til Lodvik Munk og beder denne ikke optage det, som om hun skulde være ham eller Sønnen ugunstigt stemt, thi paa hvad Maade han ellers begærer hendes Befordring af Sønnen enten med Anbefaling til Hertug Phillip af Holsten eller en anden Herre udenlands, skal

¹ Et Ord i Teksten ulæseligt.

hun være ham og Sønnen med al Gunst og Naade bevaagen. T. 55 b.

26. Okt. (Kronborg). Miss. til Laurits Brockenhuus. Enkedronningens Søn¹, Hertug Hendrich Julius af Brunsvig, har skrevet til hende og bedt om, at hun vilde forære ham nogle unge Hopper. Hun vil derfor gerne samle nogle smukke Hopper og med det første sende Hertugen dem. Da hun har hørt, at Laurits Brockenhuus skal have et smukt Stod og deriblandt ogsaa smukke Hopper, anmoder hun ham om snarest muligt at sende hende en saadan. Hun ser gerne, at den er af den spanske Art. Han skal ogsaa lade hende vide, hvad hun skal give derfor. Hun vil da fuldt ud betale ham den og være ham bevaagen derfor med al Gunst og Naade. T. 56.

— Ligelydende Miss. om at bevilge Enkedronningen en Hoppe til Hak Ulfstand, Chorfits Viffert, Jacob Seefeld, Lauge Beck, Axel Brahe, Peder Brahe, Peder Reedtz, Johan Barnekov, Jacob Krabbe og Chlaus Glambek. Udtog i T. 56 b.

— Miss. til Fru Kirstene Sten Bildes. Enkedronningen har paalagt Fiskemester Jochim von der Lippe at lade fiske nogle Laxeforeller til hende i Aaerne ved Herresvad Kloster. Da Fru Kirstene har Herresvad Kloster i Befaling, skal hun, naar Jochim von der Lippe besøger hende med Enkedronningens Brev, lade ham vise, hvor de fleste Laxeforeller der omkring er at faa. Hun skal desuden skaffe ham de nødvendige Folk til Fiskeriet og fri Heste og Vogne, saa langt som hendes Len strækker sig. T. 56 b.

— Miss. til [Adressatens Navn findes ikke i Kopibogen]. Da Enkedronningen har i Sinde at lade en Skydehest afrette, som hun vil sende udenlands, skal N. N. straks sende Lange Jørgen, som altid har afrettet Skydeheste, over til hende, saa han kan komme snarest muligt og erfare hendes Vilje. T. 57.

29. Okt. (Halmstad). Miss. til Hendrik Gyldenstjerne. Frøken Anna, den trolovede Dronning af Skotland, skal nu være paa Rejse ned til Danmark, og Enkedronningen har derfor tilskrevet Sthien Brahe og Axel Gyldenstjerne om

¹ Svigersøn.

at følge hende, men da Enkedronningen erfarer, at hendes Datter skal over noget af det svenske Gebet og derfor gerne vil have hende i god Varetægt paa denne Rejse, begærer hun af Hendrik Gyldenstjerne, at han, naar Frk. Anna kommer til hans Len, følger med hende ned til Varberg og tager gode Folk og Skytter med, som kan ledsage hende hid. Ligeledes beder Enkedronningen ham, hvis han ved noget om Frøken Annas Ankomst, at lade hende det vide med hendes Bud. T. 57.

31. Okt. (Varberg). Miss. til Axel Gyldenstjerne. Da Enkedronningen tidligere har begæret af Axel Gyldenstjerne, at han sammen med Sthen Brahe, Befalingsmand paa Helsingborg, skulde følge hendes Datter, Frøken Anna, den trolovede Dronning i Skotland, ned til Danmark, hvor Enkedronningen vilde modtage Frøken Anna et Sted paa Grænsen, vil Enkedronningen lade Axel Gyldenstjerne vide, at hun, Gud ske Lov, er ankommet til Varberg og der vil vente paa Frøken Anna. Og da nu¹ det er at frygte, at der skal blive megen efter, saa begærer hun af Axel Gyldenstjerne, at han i Betragtning heraf rejser derned med Enkedronningens Datter saa hurtigt som muligt. T. 57 b.

3. Nov. (—). Miss. til samme. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at Kong Jacob af Skotland er ankommet til Norge til hendes Datter, og da hun ikke ved, i hvad Hensigt det er sket, om Kong Jacob vil ledsage Frøken Anna til Skotland eller besøge hende, undrer hun sig højlig over, at Axel Gyldenstjerne, skønt Enkedronningen er saa nær ved, ikke har meddelt hende Kongens Ankomst og Begæring. Hvis Kong Jacob begærer at faa hendes Datter med sig til Skotland, kan hun ikke formene eller afslaa ham det, dog at det sker med Axel Gyldenstjernes og andre af Rigens Raads Samtykke. Hun beder ham derfor i Hast at sende et paalideligt Bud til hende med Besked om Kong Jacobs Hensigt, saa hun kan vide at forholde sig derefter. T. 58.

8. Nov. (—). Miss. til Gert Rantzau. Enkedronningen har for nogen Tid siden meddelt ham, at hun til Jul vilde holde sin Vinterlejr hos ham paa Kronborg, men da hun har

¹ Teksten ulæselig.

bragt i Erfaring, at det endnu vil vare 2 eller 3 Uger, før hun kan komme til Kronborg, og da hun paa Frederiksborg har nogle Arbejdsfolk, som hun ikke let kan være borte fra, er hun til Sinds, da Tiden er fremrykket, at holde nævnte Vinterlejr paa Frederiksborg. Gert Rantzau skal derfor ikke indkøbe noget til denne Vinterlejr's Behov, men anvende det paa anden Maade. Enkedronningen har (ikke¹) skrevet til Morthen Venstermand, Befalingsmand paa Frederiksborg, at han kan vide at rette sig derefter. Post scriptum: Enkedronningen sender hoslagt en Kopi af Wilhelm Schuerts og de andre skotske Gesandters Brev, saa han deraf desbedre kan se, hvordan Sagen forholder sig. Hun meddeler ham endvidere, at hun bliver i Varberg, indtil hun faar sikker Besked fra sin Datter om Kongen af Skotland. Derefter vil hun straks begive sig til Kronborg. T. 58 b.

8. Nov. (Varberg). Miss. til Morthen Venstermand. Da der endnu vil gaa nogle Uger, før Enkedronningen kan ankomme til Kronborg og holde Vinterlejr der, og meget af den dertil bestemte Tid gaar hen, og da Enkedronningen kun ugerne vil være borte fra de Folk, hun har i Arbejde paa Frederiksborg med at gøre hendes Datter Frøken Litsebets Udstyr færdigt, agter hun at holde nævnte Vinterlejr paa Frederiksborg. Han skal derfor sørge for at skaffe og indkøbe det fornødne til en fyrstelig Hoflejr. T. 59.

10. Nov. (—). Miss. til Regeringsraadet. Hendrik Gyldenstjerne til Aagaardt, Befalingsmand paa Aggershuus², har været hos Enkedronningen og berettet, at Wilhelm Schuert, Johannes Gineus og Pethrus Junius har skrevet til ham og tilkendegivet, at Kongen af Skotland var afsejlet fra Skotland med 7 Skibe og sikkert var ankommet til et Sted ved Norge. Dette Brev, som var dateret i Møllesundt den 31. Oktober, har Hendrik Gyldenstjerne ladet Enkedronningen se. Han har endvidere berettet for Enkedronningen, at en Hollænderskipper, som er ankommet til Marstrand med sit Skib, har sagt, at han for nogle Dage siden er løbet ind ad det vestre Gab i Flecherøen og straks derefter løbet ud igen ad det østre Gab. Han har set nogle Skibe ligge i nævnte Flecherøen med mange Flagstænger og meget Folk

¹ Ordet bør sikkert udgaa. ² Skal være Baahus.

paa. Han var af den Mening, at det var »flesche« Skibe, og da Enkedronningen har bragt i Erfaring, at Kong Jacob sikkert skal være i Norge og har begivet sig saa langt bort fra sit Land og Rige i den Hensigt at ville ledsage sin trolovede Brud, Frøken Anna, til Skotland, saa har hun selv overvejet Sagen og tilsidst besluttet, at da hun engang sammen med sine Slægtninge og Regeringsraadet har lovet Kong Jacob sin Datter, saa vil hun paa ingen Maade forholde ham hende, men tillade, at hun følger med Kongen til Skotland. Hun har tilskrevet Sthen Brahe, Befalingsmand paa Helsingborg og Axel Gyldenstjerne, Statholder i Norge, at hvis Kong Jacob begærer at faa Frøken Anna med sig til Skotland, skulde de samtykke deri og paa ingen Maade hindre det. Hvad angaar Frøken Annas Medgift og andet nødvendigt, kan man vel sende det til Kong Jacob næste Foraar. Enkedronningen har ogsaa ladet Sthen Brahe forstaa, at han, naar Frøken Anna var afsejlet, straks skulde begive sig hened til Danmark. Hun begærer af Regeringsraadet, at det lader hende vide sin Mening om Sagen med hendes Bud, saa hun kan forholde sig derefter. Hun stoler paa, at Regeringsraadet vil bifalde, hvad hun saaledes har besluttet. Hvis hun ikke havde taget Person, Stand og den fremrykkede Aarstid i Betragtning, vilde hun paa ingen Maade have tilstedet dette. T. 59 b.

13. Nov. (Varberg). Miss. til Hendrik Gyldenstjerne. Enkedronningen har for nogen Tid siden med et Skib ved Navn »Gabriel« sendt Hofsinderne Marquart Brochdorff og Jesper Trolle til Oslo til sin Datter Frøken Anne, trolovet Dronning i Skotland. Da Enkedronningen imidlertid nu hører, at Marquart Brochdorff og Jesper Trolle har forladt dette Skib og begivet sig til Oslo inden-skærs, og da Skibet »Gabriel« endnu siges at ligge i Marstrand Havn, skal Hendrik Gyldenstjerne give Kaptajnen ombord Besked om at begive sig til København med Skibet, saa snart Vinden er ham gunstig. T. 60 b.

20. Nov. (Frederiksborg). Miss. til Regeringsraadet. Enkedronningen har den foregaaende Aften paa Frederiksborg faaet Regeringsraadets Skrivelse om, at det har noget vigtigt at meddele hende og begærer derfor at faa at vide, naar og hvor det kan komme til at tale med hende. Hun beder

Regeringsraadet begive sig til Frederiksborg, hvor hun venter dets Ankomst. T. 61.

24. Nov. (Frederiksborg). Miss. til Christoffer Rosengaard, i hvis Len Enkedronningen gerne vil unde en af sine gamle Tjenere en af Kronens Gaarde nogenlunde nær ved Halsted Kloster. Da hun erfarer, at en Gaard ved Navn Søegaard ligger ret belejligt for denne gamle Tjener, skal Christoffer Rosengaard udvise den Bonde, som bor i Søegaard, saa han rømmer den snarest muligt, og Enkedronningens Tjener kan faa den, naar hun sender ham derhen. Siden skal Christoffer Rosengaard skaffe Bonden, som er blevet udvist, en anden af Kronens Gaarde uden Stedsmaal. T. o. R. 42.

28. Nov. (—). Miss. til Regeringsraadet. Sthen Brahe, Befalingsmand paa Helsingborg, og Axel Gyldenstjerne, Statholder i Norge, har tilskrevet Regeringsraadet, hvilket Brev Corvits Viffert, Befalingsmand paa Malmøhus, og Jørgen Brahe, Befalingsmand paa Landskrone, har opbrudt. Da Enkedronningen derigennem har faaet vigtige Ting at vide, om hvilke hun gerne vil raadslaa med Regeringsraadet, meddeler hun dette, at hun næste Dag vil rejse fra Frederiksborg til København og derefter forhandle med det. Hun har holdt Corvits Viffert og Jørgen Brahe tilbage, for at de kan rette sig efter, hvad der bliver besluttet i denne Sag. T. 61 b.

2. Dec. (—). Miss. til samme. Enkedronningen har hørt, at der paa Roskildegaard ikke skal være mere Havre til de Rustvognsheste, som staar der, end til 2—3 Dages Behov. Hun beder derfor Regeringsraadet sørge for, at der bliver sendt noget Havre dertil, eller ogsaa at Rustvognshestene bliver ført andetsteds hen. Hun beder Regeringsraadet betænke, at der ikke er længe til, at disse Heste skal sendes op til Norge. T. 62.

3. Dec. (—). Miss. til Niels Parsberg. Kong Jacob af Skotland skal nu være i Norge og kan ventes herved til Danmark. Enkedronningen vil til hans Ankomst gerne have nogle Kamre, Senge og over Borde paa Frederiksborg omdraget enten med flamske Sengeklæder eller med Silketøj. Niels Parsberg skal til dette Brug skaffe flamske Sengeklæder eller andet Silketøj, saa meget han kan

faa, begive sig til Frederiksborg, saa snart det er ham muligt, og derefter omdrage de nævnte Kamre, Senge og over Borde dermed. Enkedronningen sender ham hoslagt sit Pasbord, saa han kan komme desto hurtigere afsted. T. 62.

4. Dec. (Frederiksborg). Miss. til Frederik Hobe. Denne har givet tilkende, at Præsten i Nysted hvert Aar af Aalholm Slot har faaet 1 Pd. Byg og 1 Pd. Rug for sin Tjeneste, Præsten paa Øen ligeledes og Degnen 8 Skpr. Byg, og ønsker at kende Enkedronningens Vilje i denne Sag. Da Enkedronningen erfarer, at disse Præster og Degnen faar Løn for den Tjeneste, de gør ved hendes Slot og Gaard, er hun tilfreds dermed. Frederik Hobe skal derfor hvert Aar udbetale de nævnte Personer denne Løn. Da hun desuden erfarer, at Færgemanden ved Guldborg Færge af Aalholm Slot har faaet 1½ Pd. Byg om Aaret og 1 Svin, naar der var Olden, og Færgemændene ved Gofvens¹ Færge og Vordingborg Færge ligeledes hver 1 Pd. Byg og 1 Svin, naar der var Olden, for at føre Enkedronningens Heste, Øksne, Folk og andet frem og tilbage, og da Enkedronningen ser, at disse Mænd ikke kan besørge Overføringen uden Betaling, skal Frederik Hobe i Fremtiden udbetale dem den nævnte Løn. Rug, Byg og Svin skal godtgøres ham i hans Regnskab. T. o. R. 39 b.

— Miss. til samme. Enkedronningen har for nogen Tid siden sendt Jørgen Hess til Aalholm Slot, for at han der paa hendes Vegne skulde have Opsyn med de unge Foler og Stodene, og da den afdøde Konge har givet ham en Bestilling, ifølge hvilken han altid har faaet nogle Penge, skal Frederik Hobe i Maanedes- og Aarsløn give ham Penge og Klædning, som hans Bestilling lyder paa. Ligeledes skal Frederik Hobe give ham 10 Dlr. tilbage, som han har lagt ud til en Stalldreng, der har røgtet de unge Foler. Siden skal han føre det til Regnskab. T. o. R. 42 b.

— Aab. Brev om, at Frederik Hobe, der i sin Genant ikke har faaet Humle og Salt til Udspisning, for Fremtiden maa faa bevilget 6 Tdr. Baisalt, 3 Tdr. Lønborgsalt og saa meget Humle, som kan medgaa til Brygningen af hans Byg- og Maltgenant. Da desuden Enkedronningen for nogen Tid siden har befalet Frederik Hobe til Aalholm Slot at

¹ Gaabense.

antage 1 Møller, 1 Humlemænd, 1 Vægter, 1 Skovfoged, 1 Fisker og 1 Dreng til at vogte Ungfoler hele Aaret, saa skal han give de nævnte Personer aarlig Løn enhver efter sin Stand og føre det til Regnskab. Enkedronningen har desuden bevilget ham efterskrevne Fetalje til de nævnte Personers Underhold: 1 Læst Rug, 1 Læst Byg, 1 Td. Smør, $\frac{1}{2}$ Læst Sild, 3 Tdr. Torsk, 20 Lam, 1 Okse og 20 Gæs. Denne Udspisning er beregnet fra 1. Maj 1589 til 1. Maj 1590 og saaledes videre frem. Rentemesteren i København skal godtgøre Frederik Hobe nævnte Salt, Humle, Folkeløn og Udspisning i hans Regnskab. T. o. R. 83.

5. Dec. (Frederiksborg). Miss. til Envold Kruse. Enkedronningen behøver til nogle Sengesteder, der skal laves til hendes Datter Frøken Litsebets Udstyr, adskillige Slags Læder, Ringe og hvidgarvet Garn, saaledes som denne Brevviser, Hans Dravandt, yderligere skal berette. Envold Kruse skal der i Byen, mod Kvittering, lade denne faa 2 Huder hvidgarvet Læder, 200 Ringe og saa meget hvidgarvet Garn, som han behøver til nævnte Sengesteder. Siden skal han føre Udgiften til Regnskab. T. 62 b.

— Miss. til Niels Friis. Hertug Ulrik af Meklenborg, Enkedronningens Fader, har meddelt hende, at han har bragt i Erfaring, at der er ansat en Kleinsmed paa Nykøbing Slot til at lave Ører, Hængsler, Laase og Vinduesjern, hvem Hertugen ikke er tilfreds med, men holder for at være et letfærdigt Menneske. Niels Friis skal ikke lade denne Mand faa noget Arbejde paa Slottet, og hvis han paa nogen Maade igen kan faa den Bestilling taget tilbage, som Regeringsraadet har givet denne Mand, skal han gøre sit Bedste dertil. Enkedronningen vil snarest muligt skaffe Niels Friis en anden god Kleinsmed, som kan gøre nævnte Arbejde færdigt. T. 63.

— Miss. til Niels Parsberg. Kong Jacob af Skotland er nu i Norge, og Enkedronningen formoder, at han kommer ned til Danmark med det første. Hun vil gerne til Kongens Ankomst have nogle Kamre draget med flamske Sengeklæder og andet Silketøj, hvorfor hun har skrevet til 4 Fruer her i Landet om at drage disse Kamre, men da Enkedronningen erfarer, at de ikke let vil kunne gøre det alene, medmindre de faar nogle Borgersker til Hjælp, skal Niels

Parsberg lade tilsige 4 Borgersker i Roskilde, som skal skaffe saa mange Sengeklæder, de kan faa der i Byen, og begive sig dermed til Frederiksborg saa snart som muligt og drage nævnte Kamre. T. 63 b.

9. Dec. (Frederiksborg). Miss. til Niels Kaas, Kansler. Da Enkedronningen erfarer, at Kong Jacob har holdt Bryllup i Norge med hendes Datter, og hun ikke ved, om det vil være passende at holde Taksigelse derfor i Kirkerne til Gud den Almægtige, har hun sendt sin Hofprædikant, Mester Albret, til Niels Kaas for at tale med ham derom. Enkedronningen beder Niels Kaas om at raadslaa med Mester Albret og lade hende vide, hvad han bestemmer sig til at gøre. T. 64.

10. Dec. (—). Miss. til Christoffer Valkendorf. Da Enkedronningen formoder, at Kong Jacob af Skotland kommer ned til Danmark, og da hun gerne til hans Ankomst vil have nogle Kamre draget paa Frederiksborg, har hun skrevet til Ditløf Holck, Befalingsmand paa København, at han i den Anledning skulde forskrive 4 af de fornemste Borgersker i Køge til Enkedronningen. Han har ladet denne forstaa, at han tidligere har skrevet til nogle i Køge om at drage paa København Slot og derfor mener, at der ikke er flamske Sengeklæder at faa i Køge. Da Enkedronningen har erfaret, at der skal være [formuende¹] Folk i Næstved, som sikkert har flamske Sengeklæder, begærer hun af Christoffer Valkendorf, at han forskriver 4 Borgersker til hende fra Næstved. De skal skaffe sig saa mange flamske Sengeklæder, som de kan faa, og snarest muligt begive sig dermed til Frederiksborg for at rede de nævnte Kamre. T. 64.

17. Dec. (—). Miss. til Stheen Maltesen. Enkedronningen venter med det første nogle fremmede Herrer til Frederiksborg, og da hun ved den Lejlighed behøver adskillig Opvartning baade paa den ene og den anden Maade, kan hun, skønt hun har givet Stheen Malthesen Orlov i nogen Tid, ikke undvære hans Tjeneste som Marskal. Han skal derfor snarest muligt begive sig over til hende, saa han kan være der 2 Dage efter Nytaarsdag. T. 64 b.

— Miss. til Doktor Jehan Knubbert. Enkedronningen

¹ Ordet ulæseligt.

har bragt i Erfaring, at der i Ringsted laves nogle store grønne glasserede Potter, hver paa ungefær en Otting, med Ører i. Hun behøver saadanne Potter og begærer af Jehan Knubbært, at han til hende køber 10 der i Byen og med det allerførste sender dem til hende. Hun vil betale ham dem straks, naar de ankommer. T. 65.

23. Dec. (Frederiksborg). Miss. til Fru Tale Arild Ugerups. Enkedronningen venter nogle fremmede Herrer til Kronborg med det første og behøver til deres Senges Udstyr nogle Dundyner. Hun beder Fru Tale om at komme hende til Undsætning og laane hende 10 gode Dundyner, som kan bruges til nævnte fremmede Herrers Senge, og lade Enkedronningens Bud faa dem med. Enkedronningen vil skaffe hende Dynerne igen, naar de fremmede Herrer rejser derfra. T. 65 b.

29. Dec. (Kronborg). Miss. til Frederik Hobe. Da Enkedronningen mener, at Arbejdet med at lægge Skifer, som en Skiferdækker Mester Hans efter hendes Befaling for nogen Tid siden har begyndt paa Aalholm Slot, nu maa være gjort helt færdigt, og da Skiferdækkeren intet andet Arbejde har paa Slottet, før Enkedronningen faar det Blik, som hun har bestilt til Taarnene, skal Frederik Hobe aftakke og betale nævnte Skiferdækker og føre Betalingen til Regnskab. T. o. R. 20.

1590.

1. Jan. (Frederiksborg). Miss. til Holger Gagge. Der behøves paa Frederiksborg 400 Favne Reb til Fiskeredskab, saaledes som Fridts Threbo nøjere skal berette for Holger Gagge. Han skal lade Fridts Threbo faa nævnte 400 Favne Reb mod Kvittring og siden føre det til Regnskab. T. 68.

2. Jan. (—). Miss. til samme. Enkedronningen venter nogle fornemme Herrer dertil og behøver til den daglige Udspising adskillige Slags Urter og Sukker, hvilket Holger Gagge, naar Casper Apotheker besøger ham, mod Kvittring, skal lade ham faa og siden føre til Regnskab. T. 68.

5. Jan. (Frederiksborg). Miss. til Niels Friis. Han har meddelt Enkedronningen, at der til Nykøbing Slot ligger 5 Vandmøller, men at dei $\frac{3}{4}$ Aar ikke har kunnet male paa Grund af Vandmangel, hvorfor han har sin Nød med at faa malet Mel og Malt til Slottet. Han begærer derfor Bevilling til paa hendes Bekostning at maatte lade opbygge en Hestemølle. Da Enkedronningen erfarer, at det er vanskeligt at faa Korn malet til Slottet, og at denne Brøst kan forekommes med en ringe Udgift, bevilger hun dette. Hvad han anvender derpaa, skal han føre til Regnskab. D. M. 4.

— Miss. til Holger Gagge. Enkedronningen vil gerne lade klæde 5 af sine Dreng og 1 Lakaj, som daglig varter op hos hende. Til disse Klæder behøves adskillige Slags Snore og Klæde og andet, som han nøjere vil kunne se af hoslagte Seddel. Han skal, naar Peder Skrædder besøger ham med dette Brev, lade denne faa, hvad Seddelen lyder paa, og siden føre det til Regnskab. T. 68 b.

8. Jan. (—). Miss. til samme. Paa Frederiksborg behøves til adskillige Beslag nogle Skippd. Jern og Stenkul. Holger Gagge skal, naar Blasius Smed besøger ham med Enkedronningens Brev, lade ham faa 3 Skippd. Stangjern og 10 Læster Stenkul og siden føre det til Regnskab. T. 69.

10. Jan. (—). Miss. til Regeringsraadet. Dronning Anna har sendt Jørgen Brahe, Befalingsmand paa Landskrone, til Enkedronningen med nogle Breve, hvoraf denne ser, at hendes Datter og Kong Jacob af Skotland lykkelig og vel er ankommet til Varberg, hvor de vil tøve indtil førstkommende Mandag, fordi Dronningen skal være noget ilde tilpas, men hvis det bedres med hende, vil Kongen og Dronningen begive sig paa Rejsen herved før dette Tidspunkt og med en Enspænder lade Enkedronningen vide, naar de begiver sig fra Varberg. Da Tiden forhales meget, før de kommer herved, agter Enkedronningen at blive paa Frederiksborg den følgende Dag, men førstkommende Mandag vil hun sikkert begive sig til Kronborg. Enkedronningen beder Regeringsraadet om ligeledes at rette sin Lejlighed efter at komme derhen paa nævnte Tid og raadslaa med hende om allehaande forefaldende Ting. Hun vil ikke undlade at meddele Regerings-

raadet, at Jørgen Brahe har sagt, at han, da han i Tirsdags blev sendt fra Varberg, bestemt lovede Kongen at ville være hos ham igen næste Mandag, og at han af den Aarsag ikke kunde komme til Regeringsraadet, men straks begav sig paa Tilbage- rejsen derop. T. 69.

17. Jan. (Kronborg). Miss. til Frederik Hobe. Da han har tilkendegivet Enkedronningen, at den Vandmølle, der ligger ved Aalholm Slot, ikke kan formale saa meget Rug og Malt, som behøves til dette Slot, og ønsker at faa at vide, om hun vil have opsat en Vejrmølle, meddeles det ham, at han paa et belejligt Sted ved Slottet skal lade en saadan opføre, saa hun ikke i Fremtiden som tidligere skal være i Nød for at faa Korn malet. Udgiften derved skal han føre til Regnskab. D. M. 4 b.

30. Jan. (—). Miss. til Niels Friis. Den udvalgte Konges Regeringsraad, Niels Kaas, Peder Munk, Jørgen Rosenkrantz og Christoffer Valkendorf, har meddelt Enkedronningen, at de venter nogle fremmede Herrer og Fyrster herind i Riget og til adskillig Udfodring vil behøve nogle Tusinde Tønder Havre, og da de har bragt i Erfaring, at hun paa sit Livgeding har megen Havre, som hun vil sælge, anmoder de om, at denne Havre maa overlades til dem paa den udvalgte Konges Vegne. Niels Friis skal, hvis han har Havre, som ikke er lovet bort til nogen Købmand, og som kan undværes fra Nykøbing Slot, overlade den til Regeringsraadet, naar dette sender Skib derefter. Hvad Betalingen angaar, vil Regeringsraadet give Enkedronningen samme Pris pr. Td. som andre Købmænd og betale den med det første. Han skal ogsaa med dette Bud lade Enkedronningen vide, hvor mange Tønder Havre, Regeringsraadet kan faa, saa hun og de ved, hvad de kan rette sig efter. D. M. 4 b.

— Lignende Miss. som ovenstaaende til Frederik Hobe og Christoffer Rosengaard om Havre. Udtog i D. M. 5.

2. Febr. (—). Miss. til Christoffer Rosengaard. Enkedronningen har for nogen Tid siden skrevet til ham om en Gaard, Sørup, ved Halsted Kloster, som hun vilde bevilge Catrin Perlestikkerske og hendes Husbond. Han skal, naar Catrin Perlestikkerskes Husbond eller hendes

Fuldmægtige henvender sig til ham med Enkedronningens Brev, overlade ham nævnte Gaard og være ham behjælpelig paa enhver Maade. Enkedronningen vil snarest, naar hun faar at vide, i hvilket Sogn nævnte Gaard ligger, give Catrin Perlestikkerske sit Livsbrev derpaa. D. M. 5.

8. Febr. (Kbhvn.). Kvittans til Fru Birgitte Rosenkrantz til Svanholm, Peder Bildes Efterleverske, der til Enkedronningens eget Kammer har indbetalt 1000 Dlr. Hovedstol og 60. Dlr. Rentepenge for et Aar, som hun var Enkedronningen skyldig. Da Enkedronningen ikke har Birgitte Rosenkrantz's Hovedbrev paa nævnte 1000 Dlr. hos sig, lover hun at sende det til denne, saa snart hun kommer til Frederiksborg. R. 4.

9. Febr. (Kronborg). Miss. til Fru Anne Hans Skinkels. Fru Anne har for nogen Tid siden lovet Enkedronningen, at hendes Datter Jomfru Karenne Skinkel maatte følge Enkedronningens Datter, Dronning Anna, til Skotland. Hun har ogsaa været med paa Rejsen, der imidlertid er gaaet anderledes, end man har tænkt, og da Dronning Anna og hendes Gemal Kong Jacob af Skotland nu er kommet her til Riget og i nogen Tid vil opholde sig hos Enkedronningen, har denne givet Jomfru Karenne Orlov i denne Tid for at rejse hjem til Fru Anne, indtil Rejsen igen skal foretages. Da denne Rejse efter Enkedronningens Mening ikke har fundet Sted, men er blevet forhindret af adskillig Ubelejlighed, og da Jomfru Skinkel derfor ikke har kunnet opfylde sit og Moderens Tilsagn om at følge Dronning Anna over til Skotland og blive hos hende der i nogen Tid, stoler Enkedronningen paa, at Fru Anne fremdeles efter sit forrige Løfte vil lade Datteren følge Dronningen paa Rejsen til Skotland nu til Foraaret og siden tøve derovre saa lang Tid, som hun tidligere har lovet. Enkedronningen formoder, at Dronning Anna vil forholde sig saadan overfor Jomfruen, at denne ikke kan beklage sig, og vil ogsaa, naar dette Aar er gaaet, igen sende Skib efter hende, saa hun kan komme her til Landet og hjem til Fru Anne. Hun stoler nu paa det Løfte, Fru Anne har givet, hvormed denne gør hende synderlig til Vilje. Hun vil gengælde det med al Gunst og Naade. T. 69 b.

24. Febr. (Kbhvn.). Miss. til Christoffer Rosengaard. Da

Katrin Perlestikkerske ikke paa Grund af adskilligt Arbejde for Enkedronningen kan flytte til Sørup i Halsted Kloster Len, som Enkedronningen har forlenet hende og hendes Husbond med, saa tidligt, som hun gerne vilde, har hun anmodet Enkedronningen om denne Gang at lade pløje og saa til Gaarden. Christoffer Rosengaard skal, naar Katrin Perlestikkerske eller hendes Fuldmægtige besøger ham med dette Brev, paa Enkedronningens Vegne lade pløje og saa baade Byg og Havre. Den dertil medgaaede Sæd skal de tilbagebetale ved Mortensdags Tide, og Christoffer Rosengaard skal da fordre den af dem. D. M. 5 b.

24. Febr. (Kbhvn.). Miss. til Niels Friis. I Henhold til de Breve, Niels Friis har modtaget fra sin Tjener i Lybæk om Giertrud Rosenou dersteds, og som han har sendt til Jacob Trolle, har denne tilkendegivet Enkedronningen, at Giertrud Rosenou, der skylder hende en Sum Penge, er behæftet saadan med Gæld og derfor anfægtes haardt af sine Kreditorer der i Byen, saa Enkedronningen maa formode, at hun ikke i lang Tid vil komme til sin Betaling. Hun har derfor skrevet til Hendrik Rantzau, Statholder i Fyrstendømmet Slesvig Holsten, at han paa hendes Vegne i Lybæk hemmeligt skulde undersøge, hvorledes det forholdt sig med Gertrud Rosenous Gæld, og om Enkedronningen med Lempe kunde komme til sin Betaling, da hun ikke gerne saa hendes Ulykke og Fordærv, eller om Enkedronningen ved andre Midler kunde faa, hvad der tilkom hende, saaledes som han af hoslagte Kopi ydermere vil kunne se. Niels Friis skal med det første sende nævnte Brev over til sin Tjener, der endnu ligger i Lybæk, og derhos tilskrive ham, at han snarest skal begive sig til Hendrik Rantzau med Enkedronningens Skrivelse og mundtlig berette for ham om denne Handel og om, hvad der i Lybæk er foretaget imod Gertrud Rosenou af hendes Kreditorer, samt i det hele taget, hvorledes hendes Sag staar nu i Øjeblikket, saa han ved, hvorledes han siden skal handle paa Enkedronningens Vegne. Da endvidere Enkedronningen til Midfaste venter Hertug Hendrik Julius af Brunsvig og Lyneborg her til Riget, skal Niels Friis indrette og udstyre Kamre og Gemakker paa Gieditsgaard, saa de kan være bekvemme og tjenlige, naar

Hertugen ankommer, og ligeledes sørge for det bedst mulige Logi i Nykøbing By. Han skal i alle Maader sørge for, at Hertugen bliver godt betjent baade med Logi og fyrsteligt Underhold. D. M. 6.

6. Marts (Kbhvn.). Miss. til Tyge Brahe¹. Han har for Enkedronningen berettet, at han efter den afdøde Konges Begæring med den Indsigt, som han med synderlig Flid og Studering, ikke uden stor Bekostning, har erhvervet i den astronomiske Kunst, paa Øen Hven har anrettet og fuldført en anselig Bygning og indrettet den med dertil erhvervede nye fornemme Instrumenter til den astronomiske Kunsts Indførelse og Forbedring, saa at den afdøde Konge har haft synderligt Velbehag i denne hans flittige og fornemme Kunst. Og da samme Kunst er anrettet og fuldkommet af Tyge Brahe, har denne altid [ønsket], at et af hans egne Børn, som hertil maatte findes duelig, efter hans Død maatte nyde og beholde Øen med alt, hvad han der har indrettet. Det har derfor været hans Forsæt at erhverve Tilladelse hertil hos den afdøde Konge, og Tyge Brahe har nu begæret af Enkedronningen, at hun vilde bevidne, hvad hun havde hørt af den afdøde Konge om dette Tyge Brahes Forsæt. Enkedronningen vil da ikke unnlade at udtale, at hun erindrer, og at det er hende aldeles vitterligt, at hun har hørt af Kongen nogen Tid før hans Død, at Tyge Brahe har forgivet ham at ville instituere et af Tyge Brahes egne Børn, som maatte findes duelig i den astronomiske Kunst. Dette kan hun endnu mindes at have hørt af den afdøde Konge, og det vil hun ikke forholde Tyge Brahe, hvem hun iøvrigt vil være bevaagen med al Gunst og Naade. T. 70 b.

12. Marts (Frederiksborg). Miss. til Christian Mackabeus. Doktor Johannis Knopper, Abbed i Ringsted, har været hos Enkedronningen og bedt hende om at staa Fadder til hans unge Datter. Da Christian Mackabeus er nærværende der paa Egnen, beder Enkedronningen ham om at indrette sig paa at være i Ringsted førstkommende Lørdag og siden om Søndagen træde i Enkedronningens Sted som

¹ Tr. i Eiler Nystrøm: Epistolæ et acta ad vitam Tychonis Brahe pertinentia, Kbh. 1928, S. 51.

Fadder. Enkedronningen sender hoslagt sin Faddergave og beder ham om at overgive den til rette Tid. T. 71 b.

13. Marts (Frederiksborg). Miss. til Niels Friis. Da Enkedronningens Fader Hertug Ulrik af Meklenborg har skrevet til hende, at han sammen med andre fremmede Herrer og Fyrster har i Sinde at begive sig ind i Riget, og har anmodet om at maatte overnatte i Giedis By og ikke paa Giedisgaard, skal Niels Friis straks lade drage og fli i Giedis Kro, saa Hertugen der kan faa et fyrsteligt Gemak, og sørge for, at de Folk, han har med sig, bliver vel logeret i Byen. D. M. 6 b.

14. Marts (—). Miss. til Fru Anne Hans Skinkels. Enkedronningen har for nogen Tid siden givet hendes Datter Jomfru Karrenne Skinkel Hjemlov i 4 Uger som Følge af det Tilsagn, baade Fru Anne og Datteren har givet Enkedronningen, om at være i Følge med dennes Datter Dronning Anna til Skotland. Da Tiden for denne Hjemlov næsten er udløbet, stoler Enkedronningen paa, at Fru Anne Hans Skinkels efter sit forrige Løfte vil lade Datteren deltage i denne Rejse, følge Dronning Anna til Skotland og siden tøve der, saa længe som hun tidligere har lovet. Enkedronningen beder Fru Anne om at være villig hertil samt om, at Jomfru Skinkel maa være hos hende igen allersenest den 25. Marts førstkommende. Hun formoder, at Dronning Anna skal forholde sig saadan overfor Jomfruen, at denne ikke skal have Grund til at beklage sig, og hun stoler paa, at Fru Anne Hans Skinkels vil give sin Tilladelse og dermed gøre Enkedronningen synderlig til Vilje. Hun vil gengælde denne Villighed med al Gunst og Naade. T. 72.

17. Marts (—). Miss. til Envold Kruse. Enkedronningen har i Helsingør ladet forfærdige nogle Halsbaandsfoer baade med Overdragning og Beslag, som skal bruges til Enkedronningens Datter Frøken Lisebets Udstyr, som han yderligere vil kunne se af hoslagte Seddel. Han skal, naar Brevviseren besøger ham med dette Brev, betale denne for Arbejdet med nævnte Halsbaandsfor og siden føre det til Regnskab. T. 72 b.

— Miss. til Niels Parsberg. Enkedronningen har sendt 6 Karle fra den store Stald, som paa Antvorskov Slot skal

hente nogle Heste og føre dem til Frederiksborg. Niels Parsberg skal have saa meget Forraad af baade Havre, Hø og Straafoder, som behøves til disse Heste for en Nats Tid der paa Bispegaarden. T. 73.

22. Marts (Frederiksborg). Miss. til Envold Kruse. Peder Perlestikker fra Svendborg har hos Enkedronningen forarbejdet nogle Unser Perler til hendes Datter Frøken Lissebets Udstyr og skal derfor have 31 Dlr., saaledes som Envold Kruse ydermere kan se af hoslagte Seddel. Han skal, naar Peder Perlestikker besøger ham med Enkedronningens Brev, betale denne de 31 Dlr. og siden føre det til Regnskab. T. 73.

29. Marts (Kronborg). Miss. til Morthen Venstermand. Enkedronningen har i [Ordet udeladt] ved Frederiksborg 8 unge Hopper gaaende, som hun gerne vil have oversendt til Halsted Kloster. Morthen Venstermand skal skaffe 2 Personer der ved Slottet og overgive dem Hopperne, saa de kan drive dem til Halsted Kloster og overgive dem til Christoffer Rosengaard, Enkedronningens Embedsmand der. Han skal strengelig foreholde de nævnte Personer at have godt Opsyn med Hopperne. Enkedronningen sender hoslagt et Brev til Christoffer Rosengaard om at modtage Hopperne, desuden ogsaa et Pasbord til Personerne, saa de kan komme desto hurtigere afsted. T. 73 b.

— Miss. til Christoffer Rosengaard. Enkedronningen har sendt disse 2 Brevvisere med 8 unge Hopper, som hun vil have gaaende ved Halstedt Kloster. Naar de ankommer, skal Christoffer Rosengaard straks tage sig af dem og lade dem gaa for sig selv et Sted ved Klosteret eller et andet Sted i Lenet. Hvis der ikke findes et belejligt Sted til dem at gaa, skal han med det første lade Enkedronningen det vide, saa hun kan forholde sig derefter. D. M. 7.

3. April (Kbhvn.). Miss. til Fru Anne Hans Skinkels. Da Fru Anne nu paa Enkedronningens Begæring har ladet sin Datter Jomfru Karrenne Skinkel komme over til hende og samtykket i, at Jomfruen følger Enkedronningens Datter Dronning Anna til Skotland, og da Fru Anne nu begærer af Enkedronningen, at hendes Datter maa

blive hjemforlovet, naar Skibene begiver sig paa Hjemreisen, maa Enkedronningen dertil svare, at hun stoler paa, at Fru Anne efter sit tidligere Løfte tillader, at Datteren bliver der i Landet hos Dronning Anna et Aars Tid. Enkedronningen beder Fru Anne om at tjene hende heri i Betragtning af, at Dronning Anna kommer aldeles ubekendt der til Landet og derfor vil være ilde stedt, hvis hun ingen har hos sig, som hun kender. Naar nævnte Aar er forløbet, vil Enkedronningen igen sende et Skib efter hende eller ogsaa fragte et Skib under Skotland til hendes Hjemrejse. Fru Anne maa ikke tvivle paa, at Datteren jo med Guds Hjælp skal komme hjem til hende igen til den bestemte Tid. Enkedronningen er sikker paa, at hendes Datter skal forholde sig saaledes overfor Jomfru Skinkel, at denne ikke kan beklage sig derover, og hun forlader sig vist paa, at Fru Anne og Datteren vil være hende til Vilje i denne Sag, hvad hun vil forskyldte med al Gunst og Naade. T. 74.

3. April (Kbhvn). Miss. til Christoffer Rosengaard. Denne Brevviser Christen Andersen har tilkendegivet Enkedronningen, at han er blevet vanfør efter en Sygdom, saa han ikke kan hjælpe sig som før, og begærer, da han nødig vil gaa omkring og bede om sit Brød, at maatte faa en af Kronens Gaarde i Halsted Kloster Len for en billig Indfæstning. Christoffer Rosengaard skal, naar der bliver en ringe Gaard ledig i Lenet, lade ham faa den for en billig Indfæstning og lade ham svare aarlig Landgilde og Tyngde deraf ligesom Kronens andre Bønder og Tjenere i Lenet. D. M. 7.

8. April (Kronborg). Miss. til Envold Kruse. Enkedronningen har skænket Kong Jacob af Skotland nogle af de sjældne Daadyr, som findes i Dyrehaven ved Frederiksborg. Disse vil Kong Jacob have med sig til Skotland, og der maa derfor laves nogle Kister, som nævnte Dyr kan sættes i. Envold Kruse skal med det første sende 3 Tylvter Deler til Frederiksborg, som disse Kister kan laves af, og føre det til Regnskab. T. 74 b.

23. April (Frederiksborg). Aab. Brev om, at Enkedronningen har bevilget Christopher Rosengaard, Embedsmand paa Haldstedt Kloster, at maatte antage og holde 1 Smed, 1 Fisker og 1 Hakkelseskærer og hvert

Aar give Smeden 8 Dlr., Fiskeren 6 Dlr. i Løn og Hakkelse-skæreren efter hans Fortjeneste. Desuden har Enkedronningen til disse Personers Underhold bevilget ham flg. Korn og Fetalje: $\frac{1}{2}$ Læst Rug, $\frac{1}{2}$ Læst 4 Tdr. Byg, 2 Tdr. Ærter, 16 Lam, $\frac{1}{2}$ Td. Smør. Nævnte Udspisning begynder 1. Maj 1589 og gaar til 1. Maj 1590. Rentemesteren i København skal godtgøre Christopher Rosengaard nævnte Fetalje og Folkeløn i hans Regnskab. R. o. T. vedr. Halsted Kloster. 4 a.

23. April (Frederiksborg). Aab. Brev om Christopher Rosengaards Part af den uvisse Rente fra Halsted Kloster Len. Christopher Rosengaard til Herlufstrup, der ifølge sit Lensbrev paa Halsted Kloster har faaet bevilget Tiendeparten af Lenets uvisse Indtægt, klager over, at den Tiendepenning, som kan falde i Lenet, beløber sig til en ringe Ting, saa han ikke kan nøjes dermed, og over at han besværes meget ved at skulle færdes i Lenet blandt Bønderne, hvorved han sætter meget til. Han begærer derfor, at der maa blive bevilget ham noget mere. Enkedronningen bevilger hermed, at Christopher Rosengaard fra 1. Maj 1589 og indtil videre, saa længe han beholder Lenet, maa faa Femteparten af den uvisse Rente, som han oppebærer i Lenet. Rentemesteren i København skal godtgøre ham dette i hans Regnskab. R. o. T. vedr. Halsted Kloster. 5 a.

26. April (Kronborg). Miss. til Jørgen Rosenkrantz og Christoffer Valkendorf. Enkedronningen har ladet gøre et Overslag over, hvor mange Heste og Vogne hun skal have med paa Rejsen til Brunsvig, og ser deraf, at hun kommer til at mangle 40 Heste, saaledes som de vil kunne se af hoslagte Seddel. Hun begærer derfor, at de sørger for, at disse 40 Heste med det første maa blive købt, saa der ikke skal være Mangel paa Heste, naar hun paabegynder sin Rejse. T. 75.

27. April (—). Miss. til samme. Enkedronningen meddeler dem, at hun i Morgen otte Dage, den 5te Maj, agter sammen med Hertug Hendrik Julius af Brunsvig og hele Hoflejren at rejse fra Kronborg til Frederiksborg og blive der, indtil hun begiver sig paa Rejsen til Brunsvig. Hun hører imidlertid, at der intet synderligt Forraad af Fetalje eller andet nødvendigt findes paa Frederiksborg, og

begærer derfor af Jørgen Rosenkrantz og Christoffer Valkendorf, at de ordner det saaledes, at Morthen Venstermand, Befalingsmand paa Frederiksborg Slot, fra København Slot skal kunne faa, hvad han behøver til nævnte fremmede Herrers Udspisning. T. 75 b.

5. Maj (Frederiksborg). Miss. til Christoffer Valkendorf. Enkedronningen erfarer i Dag ved Ankomsten til Frederiksborg sammen med Hertug Hendrik Julius af Brunsvig, at der kun findes Forraad af Havre paa Slottet til den ene Nat, og da hun vil blive der i nogen Tid sammen med Hertug Hendrik, er det nødvendigt, at der bliver sendt nogle Hundrede Tønder Havre dertil. Hun begærer derfor af Christoffer Valkendorf, at han sørger for, at der sikkert næste Dag maa blive sendt saa megen Havre, som behøves til Fodring af Hertug Hendriks og hendes egne Heste i denne Tid. Han maa vel kunne forstaa, hvilken Spot Enkedronningen maa høre, hvis Hertugens Heste ingen Havre faar. T. 75 b.

7. Maj (—). Miss. til Hans Spiegel. Enkedronningen agter med det første selv personlig at hjemføre sin Datter Hertuginde Litsebet af Brunsvig og Lyneborg til Hertug Hendrik af Brunsvig og behøver derfor nogle Jomfruer, som kan følge hende paa denne Rejse. Da hun erfarer, at Hans Spiegels Datter Jomfru Lisebet Spiegel er hjemme hos ham, og hun gerne ser, at Jomfru Lisebet følger med hende paa denne Rejse, begærer hun, at han vil tillade Jomfru Lisebet dette, og at hun snarest maa indfinde sig hos hende, da Tiden til at begynde Rejsen snart er inde. Naar Rejsen er fuldendt, vil hun gerne lade Jomfruen rejse hjem til ham igen. Enkedronningen sender ham hoslagt sit Pasbord for Datteren, saa denne kan komme des hurtigere afsted, og vil for denne Tjeneste være ham bevaagen med al Gunst og Naade. T. 76.

13. Maj (—). Miss. til Laurits Brockenhuus. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at der paa Nyborg Slot er 5 unge Foler, som med Tiden skal tilrides. Han skal, naar denne Brevviser besøger ham med Enkedronningens Brev, overgive ham de 5 Foler, saa han kan føre dem til Berideren paa Antvorskov Slot. T. 76 b.

13. Maj (Frederiksborg). Miss. til Casper Markdanner. Enkedronningen ser gerne, at 2 af hendes Heste, som hun har sendt denne Brevviser over til Casper Markdanner med, kommer til at gaa i Dyrehaven ved Koldinghus. Dette skal han lade ske, naar han faar Hestene overleveret, og naar Tiden kommer, da de ikke længere kan gaa der, skal han opstalde dem indtil nærmere Besked. T. 77.

14. Maj (—). Aab. Brev om Retten til at bruge Kroens Falkelejer paa Lolland og Falster. [Pladsen til Bevillingshaverens Navn staar tom. Brevet er iøvrigt enslydende med det, der blev udstedt 22. Juli 1589 (T. o. R. 73) til Hans Berckhan.] R. 5.

15. Maj (—). Miss. til Envold Kruse. Enkedronningen har befalet Fredrik Leyel, Tolder i Helsingør, at skaffe 100 Stk. Vognskud, 10 Stk. Lindetræ og 29 »riske¹ Mather², som hun vilde have til sin Datters Udstyr. Dette har han i sin Tid leveret og meddelt Enkedronningen, at han har givet 47 Dlr. og 5¹/₂ Sk. derfor. Envold Kruse skal, naar Fredrik Leyel sammen med de andre paa Toldboden kommer til ham med sit Regnskab, godtgøre ham disse Penge i Regnskabet. T. 77.

16. Maj (—). Miss. til Christen Friis. Enkedronningen sender nu nogle unge Foler til Antvorskov Slot, som skal gaa paa Græs der ved Slottet sammen med de andre, som forud er der. Christen Friis skal sørge for, at de kommer i god lukket Græsgang, og have godt Opsyn med, at ingen af dem lider nogen Skade. T. 77 b.

21. Maj (—). Miss. til Kansleren [Niels Kaas]. Enkedronningen har for nogle Dage siden faaet dennes Skrivelse og deraf set, at han ikke har kunnet udrette synderligt i Holsten af det, som han sammen med de andre af Raadet skulde udrette, hvilket hun derfor lader bero indtil videre. Dog beder hun ham om, at han vil anvende al sin Flid og alle Midler, for at Sagen kan faa en Ende. Hun bemærker endvidere, at som hun fornylig traf Aftale med ham om sin Rejse til Brunsvig, saaledes staar den endnu fast, og hun vil den 29. Maj paabegynde Rejsen fra Frederiksborg til Roskilde og siden videre ud af Landet. Kansleren skal i hendes

¹ riske = fra Riga eller russiske? ² Maatter?

Fraværelse have godt Opsyn med den udvalgte Konge Christian den Fjerde og gøre, hvad der er til Gavn for ham. Post Scriptum: Enkedronningen tilkendegiver ogsaa Kansleren, at Kurfyrsten af Sachsen har skrevet til Hertug Hendrik Julius af Brunsvig, at han i egen Person vil komme til Wolfenbüttel, naar hun hjemfører sin Datter. T. 78.

22. Maj (Frederiksborg). Forleningsbrev paa Livstid for Katrinne Perlestikkerske paa Sørup Gaard i Hålsted Kloster Sogn med al Ager, Eng og Mark, som nu ligger dertil, og som hendes Formand har haft i Værge, kvit og frit uden al Tynge og Afgift. Enkedronningen bevilger ogsaa, at hendes Husbond Jens Jacobsen efter hendes Død maa beholde nævnte Gaard, dog saaledes at han siden deraf skal yde saadan Landgilde og Arbejde, som fra Arilds Tid er ydet af denne Gaard. De maa ogsaa faa frit Brændsel fra Skovene, der ligger til nævnte Gaard, dog uden at hugge til Upligt, og ligeledes fri Olden i Skovene til deres egne hjemmefødte Svin, naar der er Olden. De skal bygge og forbedre Gaarden og holde den ved god Hævd. Enkedronningen har ogsaa bevilget dem indtil videre at maatte fiske i den Sø, der ligger til Gaarden, med et Gangvod og ikke videre. R. 5 a.

23. Maj (—). Miss. til Christoffer Rosengaard. Enkedronningen, der gerne vil have indtaget et Sted, hvor hun kan lade sit Stod gaa, har hørt, at der ved »Ladegaard«¹ er en belejlig Plads dertil, som hedder Lindis. Christoffer Rosengaard skal straks lade denne Plads indtage og indhegne, saa den kan være færdig, naar hun sender sine Hopper dertil. Han skal ogsaa tilsige Bonden i denne Ladegaard om at holde sit Fæ og Kvæg borte fra dette Sted. D. M. 7 b.

— Miss. til samme. Han har tilkendegivet Enkedronningen, at en af Kronens Tjenere i Bierbye ved Navn Niels Bossen har skrevet et falsk Brev for dermed at tilvende sig nogle Læster Rostockerøl sise frit, hvorfor Christoffer Rosengaard har ladet ham tiltale paa Tinge. Og efter at han er forfulgt med Loven, er han kommet til Christoffer Rosengaard og har tilbudt at betale 1000 Dlr. som Bod. Da Enkedronningen, hvis Vilje i denne Sag Christoffer Rosengaard begærer at faa at vide, har hørt noget om Niels

¹ Muligvis er Navnet faldet ud.

Bossens Forhold, er hun tilfreds med, at Christoffer Rosengaard tager imod de 1000 Dlr. af ham. Ligeledes erfarer Enkedronningen, at en Præstekone ved Navn Johanne Hr. Niels's efter sin Husbonds Død har taget en Sten, som har ligget paa Glomsøe Kirkegaard, og lagt den i Kirken over sin Husbond, hvorfor Christoffer Rosengaard ligeledes har ladet hende tiltale, og at hun derefter har tilbudt at betale ham 50 Dlr. paa Enkedronningens Vegne. Christoffer Rosengaard, der ogsaa har ønsket at erfare Enkedronningens Vilje i denne Sag, skal modtage de 50 Dlr. af hende og siden lade saavel Niels Bossen som Johanne Hr. Niels's være kvit og utiltalt for disse Sager. De Penge, han faar, skal han føre til Regnskab. D. M. 8.

23. Maj (Frederiksborg). Miss. til Christoffer Rosengaard. Enkedronningen har for nogen Tid siden faaet en Gaard i Nakskov fra alle Albrit Oxes Arvinger, men erfarer nu, at denne Plads ikke er saa stor, at hun kan lade det Hus, hun har ladet nedbryde paa Halsted Kloster, sætte op der. Da hun har hørt, at der lige op til Gaarden i Nakskov belejligt ligger et stort Jordsmon, skal Christoffer Rosengaard paa hendes Vegne tilforhandle sig dette af de rette Ejere og tage nøjagtigt Bevis derpaa, og hvad han giver herfor, skal han føre til Regnskab. D. M. 8 b.

24. Maj (—). Miss. til Envold Kruse. Denne Brevviser, Hans Remsnider fra Helsingør, har paa Frederiksborg hos Enkedronningen forfærdiget noget Arbejde til Fru Lisebets, Hertuginde af Brunsvigs, Udstyr, hvad han yderligere vil kunne se af hoslagte Seddel. Han skal, naar Hans Remsnider besøger ham med dette Brev, træffe Aftale med ham om Løn for nævnte Arbejde og derefter betale ham derfor. Siden skal han føre det til Regnskab. T. 78 b.

27. Maj (—). Kvittans til Rentemester Ennevold Kruse paa 1000 Dlr., som han har leveret i Enkedronningens eget Kammer, hvilke 1000 Dlr. er bevilget Enkedronningens Datter Fru Elisabet, Hertuginde af Brunsvig og Lyneborg, til Haandpenge paa Rejsen her af Landet. R. 6.

31. Maj (Vordingborg). Miss. til Christoffer Valkendorf. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at der til den

paa Nykøbing Slot paabegyndte Bygning med det første vil behøves nogle Ege til Murlejder og indvendigt Tømmer til Taarnet, og da hun hører, at disse ikke saa snart kan fremskaffes, medmindre hun kan faa dem i Vordingborg Len, som Christoffer Valkendorf er forlenet med, begærer hun af denne, at han sørger for, at der i hans Len maa blive hugget 20 gode Ege til nævnte Bygning. Siden skal han sørge for, at de snarest muligt bliver tilhugget. Hun vil give sin Embedsmand paa Nykøbing Slot, Niels Friis, Befaling til at lade Tømmeret save og hugge efter Bygmesterens Angivelse. T. 78b.

3. Juni (Nykøbing). Miss. til Christen Friis. Enkedronningen har sendt denne Brevviser med nogle unge Foler fra Aaleholm Slot til Antvorskov, for at de skal gaa paa Græs der, samt desuden befalet Lythicke Berider at tage Vare paa dem, »naar de i Sommer er overgangen«. Christen Friis skal, naar Folerne kommer til Slottet, tage dem ind i Folehaven sammen med de andre Foler, han forud har faaet, og siden have godt Opsyn med dem. T. 79.

— Miss. til Frederik Hobe. Da Enkedronningen med Tiden vil behøve nogle Tusinde Mursten og har bragt i Erfaring, at der ligger en Teglovn i Frederik Hobes Len, som disse Sten kan brændes i, skal han lade tilføre nævnte Teglovn saa mange Læs Ved, som han kan tænke sig vil behøves, men dog ikke lade noget hugge, som er til Skade for Skoven. Siden skal han antage en Teglmester, som kan brænde nævnte Mursten for Enkedronningen, og hvad han saaledes anvender, skal han føre til Regnskab. D. M. 9.

— Miss. til Niels Friis. Enkedronningen har for et Aar siden bevilget afdøde Mathias Røfver at maatte udtage 2 Læster Rostockerøl sise frit til sit Bryllup, men hører nu, at han ikke fik det dengang, fordi han ikke havde noget Bevis derpaa. Hans Efterleverske Lisabet har nu anmodet hende om at skrive til Niels Friis, at hun maa være utiltalt for disse 2 Læster Rostockerøl. Han skal, naar hun henvender sig til ham, lade dette ske og siden føre det til Regnskab. Enkedronningen vil forsvare det hos Regeringsraadet, naar hun kommer sammen med det. D. M. 9.

— Miss. til samme. Denne Brevviser Niels Andersen,

Borger i Nykøbing, har givet Enkedronningen tilkende, at han i nogle Aar har haft den afdøde Konges Brev paa en øde Jord paa Falster, hvoraf han aarlig har skullet give 1 Pd. Byg, men i de sidste 2 Aar har han paa Grund af Forarmelse ingen Landgilde kunnet betale og begærer nu af Enkedronningen, at hun i Betragtning af hans Armod og Alderdom vil forskaane ham for disse 2 Aars Landgilde. Niels Friis skal, naar Niels Andersen besøger ham med Enkedronningens Brev, lade dette ske og føre det til Regnskab. Og naar dette Aar er forbi, skal han paa Enkedronningens Vegne lade opføre en Bygning paa nævnte øde Jord og finde anden Anvendelse for den til hendes Bedste. D. M. 9 b.

3. Juni (Nykøbing). Miss. til samme. Borckort von Papenheim til N. har begæret af Enkedronningen, at hun vilde forære ham nogle Stykker Vildt til hans Datters Bryllup. Niels Friis skal, naar Borckort von Papenheim henvender sig til ham med Enkedronningens Brev, lade skyde 3 Stk. stort Vildt og 3 Raadyr og ikke mere i Skovene, der ligger til Slottet, og overlevere dem til hans Fuldmægtig. D. M. 10.

— Miss. til Christoffer Valkendorf, Corfits Viffert og Arild Hvitfeldt. Da Simon von Salien, Borger i København, har meddelt Enkedronningen, at han endnu har nogle Tusinde Daler tilgode af Betalingen for det, som hun har faaet af ham til sine Døtres Udstyr, og da hun desuden yderligere til sin Datter Hertuginde Lisebet af Brunsvigs Udstyr har modtaget adskillige Slags Silketøj og andet hos ham og givet ham sit Brev derpaa, anmoder hun Christoffer Valkendorf, Corfits Viffert og Arild Hvitfeldt om, at de, hvis det er muligt, vil sørge for, at Simon von Salien faar nogle af de Penge, som hans Register og Brev lyder paa. T. 79 b.

4. Juni (—). Miss. til Niels Friis. Møllerne i Thingsted-, Kundbye¹ samt Stadaggermølle har meddelt Enkedronningen, at de saa godt som slet intet har kunnet male paa Grund af den svære Tørke sidste Aar, hvorfor de ikke kan betale noget af Landgilden for deres Møller og begærer af hende, at hun i Betragtning af deres Omstændigheder vil forskaane dem for dette Aars Landgilde. Da det maa befrygtes, at Møllerne vilde blive lagt øde, hvis Landgilden blev

¹ Fejlskrift for Lundbye.

fordret ad Rettens Vej, skal Niels Friis, naar disse Møllere henvender sig til ham med Enkedronningens Brev, for denne Gang eftergive dem al Landgilden med Undtagelse af 1 Pd. Mel, som de skal levere ham. Siden skal han føre det til Regnskab. D. M. 10.

4. Juni (Nykøbing). Bestalling for Hans Molthan som Urtegaardsmand ved Nykøbing Slot eller andetsteds, hvor Enkedronningen behøver ham. Han skal udvise Flid og Vindskibelighed i denne Tjeneste. Enkedronningen har, saa længe hun er til Sinds at beholde ham i sin Tjeneste, bevilget ham 40 Dlr. om Aaret i Løn samt efterskrevne Fetalje og Korn: 7 Tdr. Rug, 12 Tdr. Malt, 24 Skpr. Humle, 3 Slagteøksne, 14 Sider Flæsk, 24 Lam og Faar, 16 Gæs, 3 Fjerdg. Smør, 400 tørre Hvingler, 1 Td. saltet Fisk, 2 Tdr. Sild, $\frac{1}{2}$ Td. Aal, 2 levende Svin, 20 Høns, 1 Td. Gryn, 4 Skpr. Salt, desuden en sædvanlig Hofklædning om Aaret. Nævnte Løn, Hofklædning og Fetalje skal udredes ham af Nykøbing Slot af Lensmanden der. R. 6 a.

— Kvittans til Niels Friis, Embedsmand paa Nykøbing Slot, der har overgivet Enkedronningen et Brev fra Hendrik Rantzau, Enkedronningens Statholder i Landet Holsten, lydende paa, at denne af Niels Friis har faaet et Brev paa 3846 $\frac{1}{2}$ Dlr. 10 Sk. 2 Alb., som Gertrud Rosenow, Borgerske i Lybæk, paa Enkedronningens Vegne har givet til Niels Friis. Enkedronningen kvitterer hermed Niels Friis for nævnte Sum 3846 $\frac{1}{2}$ Dlr. 10 Sk. 2 Alb. R. 7.

— Aab. Brev, hvorved Enkedronningen tillader Peder Andersen, Borger i Nykøbing, indtil videre at maatte faa 2—3 Læs gammel Tros og fornet Brændeved om Ugen fra Kronens Skove, der ligger til Nykøbing Slot. Dog maa han ikke hugge hverken grønt eller fornet Træ fra Roden og heller ikke hugge Grene af Træerne eller tage Økse med sig i Skoven, da ellers dette Brev skal være forbrudt. R. 7.

— Miss. til Niels Friis om at levere Peder Huege, Færgemand i Giedisbye, 6 Tdr. Korn og siden føre det til Regnskab. Udt. i D. M. 12.

— Miss. til samme om at maatte lade fange 5 Kalve af det store Slags Vildt og siden lade dem føre, hvorhen han lyster, efter hans eget Behov. Udt. i D. M. 12.

4. Juni (Nykøbing). Miss. til samme. Denne Brevviser Christen Kieldsen, Degn fra Nørkierke Sogn, har meddelt Enkedronningen, at han har fæstet en øde Jord i nævnte Sogn, og at han for kort Tid siden er kommet for Skade at brække sit Ben. Han beder derfor Enkedronningen om i Betragtning af hans Elendighed og Armod at eftergive ham noget af hans Landgilde. Naar han henvender sig til Niels Friis, skal denne eftergive ham $\frac{1}{2}$ Pd. Korn af Landgilden og siden føre det til Regnskab. D. M. 12.

— (**Gedesby**). Forleningsbrev for Mattias Røfvers Efterleverske Lissebet paa Gedis Kro paa Falster med al den Ager og Eng, som nu tilligger, og som hendes afdøde Husbond har haft i Værge og Brug, desuden 4 Parter af den 36te Part af Gedis Gaards Jord, hvoraf aarlig gives 26 Mk. dansk 10 Sk. 2 Alb., at maatte bruge kvit og frit uden Afgift til 1. Maj 1591. Hun maa ogsaa faa det nødvendige Brændsel af Vindfælder og fornede Træer, som skal udvises hende af Lensmanden der paa Stedet. Desuden maa hun ogsaa nyde fri Olden, naar der er Olden, til 20 af hendes egne hjemmefødte Svin i Kronens Skove, der ligger til Slottet. For alt dette skal Lissebet Mattias Røfvers være forpligtet til at skaffe fremmede og andre, som hænder at gæste Kroen, god Redelighed med Øl og Mad, det godt er, for en billig Penge, saa den vejfarende Mand, fremmede saa vel som Indbyggerne, som gæster nævnte Kro, ikke med Billighed skal have noget at beklage sig over. R. 7 b.

— Aab. Brev, hvorved Enkedronningen paa Livstid bortfæster til Knud Søfrensen i Sørup en af Kronens øde Jorder i nævnte Sørup Mark. Han skal aarlig give Kronen 1 Pd. Byg, som plejer at gives deraf, og hvert Aar i rette Tid betale denne Skyld til Lensmanden paa Nykøbing Slot. Enkedronningen forbeholder sig dog, at Knud Søfrensen, naar hun sender en anden Lensmand til Nykøbing Slot, da skal fæste den øde Jord paany og give sædvanlig Indfæstning derfor. R. 8.

— Miss. til Niels Friis. Enkedronningen erfarer, at Avlen til Bønnetgaard er meget ringe, og da hun gerne ser, at den kunde blive forbedret noget, og erfarer, at der er nogle Gaarde deromkring, som ligger belejligt for Bønnet, skal Niels Friis opsigte de 2 Bønder i Huegelstrup, saa de flytter

ud af deres Gaarde, og til Gengæld skaffe dem andre af Kronens Gaarde. Siden skal han lade lægge deres Ager og Eng ind under Bønnet, og desuden skal han igen indtage den Eng til Gaarden, som kaldes Threlleborgeng. Han skal endvidere lade rydde en Enghave paa Hesenæs og lade kaste en Grøft derigen- nem, saa Engen kan gro desto bedre, og Vandet faa Afløb fra den. Hvad han paa denne Maade anvender, skal han føre til Regnskab. D. M. 10 b.

4. Juni (Gedesby). Miss. til Niels Friis. Han har tilkendegivet Enkedronningen, at en af Kronens Møller i Stubbe- købing paa Falster, som har gaaet med 2 Kværne, er helt øde, saa den Landgilde, der plejer at gives deraf, i nogle Aar ikke er blevet betalt. Han ønsker derfor at vide, om Møllen skal ligge helt øde, eller om hun vil have den bygget op igen. Niels Friis skal med det første tage sig af denne Mølle og lade opføre en god Bygning med en Kværn derpaa. Siden skal han lade nogle forstandige Folk afgøre, hvad nævnte Mølle herefter kan give. Hvad han anvender paa Møllen, skal han føre til Regnskab. D. M. 11.

— Miss. til samme. Nogle af Kronens Tjenere i Staf- verbye og Fischerbye paa Giedtsøer har berettet for Enkedronningen, at de fra Arilds Tid har haft Græsbed til deres Heste, Køer og andet Smaakvæg i Giedis Skov for [Tallet udeladt] for hvert Hoved, men at de, da Mønten blev opsat,¹ har maattet give mere. De begærer af hende, at hun vil forskaane dem derfor i nogen Maade. Hun har i Betragtning af deres Omstændigheder givet dem en Ned- sættelse, og naar de henvender sig til Niels Friis med hendes Brev, skal han paa hendes Vegne for dette ene Aar tage halvt saa meget af dem, som de har givet i tidligere Aar, og siden føre det til Regnskab. D. M. 11 b.

— (**Gedser**). Miss. til samme. Denne Brevviser Christof- fer Jørgensen, der er blevet Niels Friis paa Enkedron- ningens Vegne 200 Dlr. skyldig, har begæret af hende, at

¹ Under Syvaarskrigen stiger Daler til 4 Mk. dansk = 2 Mk. lybsk. Saa søger Kongen at »opsætte« Mønten, d. v. s. bringe den danske Mark paa samme Fod som den lybske, men Planen blev ikke gennemført, hvorfor man kom til at regne med »Mønten, som nu gaar (1 Mk. dsk. = 1 Mk. lyb.) i Modsætning til »Mønten, som før gik« (1 Mk. dsk. = $\frac{1}{2}$ Mk. lyb.).«

hun vilde eftergive ham noget af denne Sum. Hun har paa Godtfolks Bøn eftergivet ham 50 Dlr. af Summen, og naar han besøger Niels Friis med dette Brev, skal denne kvittere ham for disse 50 Dlr. og indføre det i sit Regnskab. D. M. 11 b.

12. Juni (Güstrow). Miss. til samme om at lade fange 30 Harer og levere dem til Jochim og Videcke Lests Tjenere. Udt. i D. M. 12 b.

— Miss. til Frederik Hobe om at hjælpe Anne Krøfvells, Borgerske i Rostock, til at faa sin Betaling af de Bønder i Aalholm Len, som var hendes afdøde Husbond noget skyldig. Udt. i D. M. 12 b.

11. Juli (Bramstedt)¹. Miss. til Fredrik Leyell. Enkedronningen har afsendt Jochim Spegelbiere, Enspænder, fra Bramsted med nogle Breve til Kong Jacob af Skotland. Fredrik Leyell skal, da det er hende magtpaaliggende, paa hendes Vegne hjælpe ham til at komme ombord paa det første Skib af skotsk, engelsk eller anden fremmed Nation, der kommer i Sundet og vil sejle til Skotland eller England, saa han kan komme dertil og udrette Enkedronningens Ærinde. T. 80.

18. Juli (Kolding). Miss. til Tygge Brahe². Enkedronningen har for nogen Tid siden forstrakt ham med 1000 Dlr., der skulde have været tilbagebetalt til sidste Omslag, men hun har paa hans Anmodning givet ham Henstand til Dagen efter Pinsedag sidstforgangen, til hvilken Herredagen var berammet, saaledes at Pengene da skulde erlægges uden videre Forhaling. Hun havde heller ikke tænkt sig andet, end at dette Løfte var blevet opfyldt, og da hun nu har nogle Pengeudgifter, saa hun har Brug for disse Penge, begærer hun af Tygge Brahe, at han skal udbetale denne Sum Penge med Renter uden Forhaling paa den tilstundende Herredag i Kolding. Han maa betænke, at hun nu af Velvilje har ventet udover den sidst berammede Tid, og anmoder derfor om at faa Pengene tilstillet uden Forhaling efter hans sidste Løfte, saafremt hun ikke skal nødes til at søge sin Betaling ved andre Midler. Han skal med det første give hende Svar, saa hun ved, hvad hun skal rette sig efter. T. 80.

¹ I Holsten tæt ved Segeberg. ² Tr. i Eiler Nystrøm Epistolæ et acta ad vitam Tychonis Brahe pertinentia. Kbh. 1928, S. 52.

18. Juli. (Koldinghus). Miss. til Niels Parsberg. Enkedronningen har en Stodhest gaaende ved Bisserup, og da det nu snart er paa den Aarstid, da den skal tages ind paa Foder, skal Niels Parsberg tage den ind i sin egen Stald. Hvad der medgaar til den, skal han føre til Regnskab, og Enkedronningen forventer, at det bliver ham godtgjort i Regnskabet. T. 80 b.

25. Juli (—). Miss. til Grevinde Ebbe. Denne har begæret, at Enkedronningen skulde hjælpe hende hos sin Søn den udvalgte Konge, saa hun endnu en Tid maatte blive i Kongens Lande og udføre sine Ærinder og Hverv. Hun ønsker desuden af Kongen noget Gods i Halland til Magelæg for noget Gods, hun har i Norge. Enkedronningen har talt derom med sin Søns Regeringsraad og tvivler ikke om, at dette har meddelt Grevinde Ebbe, hvad det er muligt at gøre i denne Sag. Grevinde Ebbe skriver ogsaa om en Foræring, som hun ved sine Fuldmægtige har ladet præsentere for Enkedronningen. Skønt denne ikke har ladet nævnte Foræring modtage, takker hun dog Grevinde Ebbe derfor og er hende med al Gunst og Naade bevaagen. T. 81.

28. Juli (—). Aab. Brev, hvorved Enkedronningen bevilger, at Thomis Skriver, Borgmester i Nysted, indtil videre hvert Aar maa faa og lade oppebære Afgiften af Kronens Part af Korntienden for Østofte Sogn i Fussesherred, som afgangne Borgmester sammesteds Jacob Ebbessen sidst har haft i Værge, og bruge den uden Afgift. R. 8 a.

29. Juli (—). Miss. til Morten Venstermand. Han skal lade Jacob Krabbe til Røsseholm, hvem Enkedronningen har givet en Tyrekalv og en Kviekalv af den store Slags Fæ, som findes ved Frederiksborg Slot, faa disse, naar han henvender sig til ham med dette Brev herom. Morten Venstermand skal siden indføre det i sit Regnskab, og Enkedronningen haaber, det vil blive ham godtgjort i dette. T. 81 b.

3. Aug. (—). Miss. til Christoffer Rosengaard. Denne Brev viser Rasmus Jensen, Borger i Nakskov, har meddelt Enkedronningen, at han sidste Aar af Christoffer Rosengaard har købt det Korn, der kunde undværes fra Klosteret og skulde sælges, og at han har maattet betale det

temmelig dyrt. Han klager over, at han ikke har kunnet afhænde det saa dyrt paa Markedet, men maattet sælge det for en ringere Pris end den, han selv har givet derfor, og for at forvinde det derved forvoldte Tab har han begæret af Enkedronningen, at hun vilde bevilge ham nogle Læster Korn af dette Aars Afgrøde for 1 Dlr. pr. Td. Dette har hun gjort, og Christoffer Rosengaard skal derfor af Landgilden, som oppebæres for dette Aar paa Halsted Kloster, lade Rasmus Jensen faa 15 Læster Korn til Købs for kun 1 Dlr. pr. Td., saa han i nogen Maade kan komme over sit forrige Tab. Siden skal han føre det til Regnskab. D. M. 12 b.

9. Aug. (Koldinghus). Miss. til Thyge Brahe¹. De 1000 Dlr., som Enkedronningen har forstrakt ham med, og som skulde være tilbagebetalt paa nuværende Herredag i Kolding, har han ved gode Folk anmodet om at faa Respit med til nogle Uger efter førstkommende Mikkelsdag. Enkedronningen indvilger i at vente til 14 Dage efter Mikkelsdag, naar han til den Tid sikkert og uden videre Forhaling betaler hende Pengene. Han maa betænke, at hun af Velvilje har ventet med Betalingen fra Pinsedag, da Pengene skulde være betalt, og til nævnte Dag efter Mikkelsdag. Thyge Brahe skal derfor til nævnte Termin uden videre Ophold betale Hovedsummen med Renten, saafremt hun ikke skal nødes til at søge sin Betaling ved andre Midler baade hos hans Forlovere og hos ham selv. T. 81 b.

— Miss. til Hendrik Gyldenstjerne. Enkedronningen har for nogen Tid siden forstrakt ham med 3000 Dlr., der ifølge hans Forskrivning skulde betales tilbage igen Aarsdagen efter eller tidligere, $\frac{1}{2}$ Aar efter at han fik Besked derom, hvis Enkedronningen selv behøvede Pengene. Da nu Enkedronningen forrige Aar opsagde Pengene, anmodede Hendrik Gyldenstjerne hende om at lade Summen blive staaende endnu et Aar paa Rente hos ham, hvilket hun bevilgede. Hun meddeler ham imidlertid nu, at hun til førstkommende Jul skal bruge nogle Penge, hvorfor hun desværre ikke kan lade de 3000 Dlr. blive staaende længere hos ham. Han skal derfor være betænkt paa at betale Pen-

¹ Tr. i Eiler Nystrom: *Epistolæ et acta ad vitam Tychonis Brahe pertinentia*. Kbh. 1928, S. 53.

gene allersenest til Julen ifølge sin Forskrivning. Enkedronningen stoler paa, at dette sker uden nogen Forsømmelse eller Undskyldning, da hun ellers nødes til at fordre Pengene med Erstatning for Skade og andet hos hans Forlovere. T. 82.

9. Aug. (Koldinghus). Miss. til Hak Ulfstand. De 1000 Dlr., Enkedronningen har forstrakt Thyge Brahe til Knudstrup med, og som Hak Ulfstand er gaaet i Borgen for overfor hende, har hun opsagt til Betaling paa nærværende Herredag i Kolding. Thyge Brahe har nu begæret af Enkedronningen at faa Frist til nogle Uger efter førstkommende Mikkelsdag, hvilket hun har bevilget, mod at han til nævnte Termin uden videre Forhaling betaler hende nævnte Sum Penge. Da Hak Ulfstand er Thyge Brahes Forlover, beder hun ham tilholde denne at betale Summen med tilbørlig Rente 14 Dage efter Mikkelsdag uden yderligere Forhaling, saa Enkedronningen, der af Velvilje har givet ham Henstand til denne bestemte Termin, engang for alle kan komme til sin Betaling. Saafremt der atter sker Forhaling, nødes hun til med andre Midler at søge sin Betaling hos dem begge. T. 83.

— Miss. til Fru Ide Falk Gjões. Enkedronningen har for noget siden ved forskellige Lejligheder forstrakt hende med ialt 2000 Dlr., som ifølge hendes Forskrivning til Enkedronningen skulde betales tilbage igen Aarsdagen efter eller tidligere, nogen Tid efter at hun fik Besked derom, hvis Enkedronningen selv fik Brug for Pengene. Enkedronningen meddeler hende nu, at hun til førstkommende Omslag skal bruge en betydelig Sum Penge, hvorfor hun desværre ikke kan lade nævnte 2000 Dlr. blive staaende længer, men hun skal bruge dem til nævnte Udgift. Fru Ide maa derfor være betænkt paa at udbetale Pengene allersenest inden førstkommende Juleaften. Enkedronningen stoler paa, at dette sker uden nogen Forsømmelse, saafremt hun ikke skal nødes til at fordre Summen med Erstatning for Skade og andet hos hendes Forlovere. T. 83 b.

— Miss. til Peder Munk. Enkedronningen har forstrakt Fru Ide Ulfstand, Falk Gjões Efterleverske, med 1000 Dlr., som Peder Munk har lovet for hos hende. Denne Sum har Enkedronningen opsagt til Tilbagebetaling

Juleaften, fordi hun nu førstkommende Omslag skal udbetale en betydelig Sum Penge, og da Peder Munk er en af Fru Ide Ulfstands Forlovere, beder Enkedronningen ham om at tilholde denne til Juleaften endelig og uden yderligere Forhaling at tilbagebetale Pengene med rigtig Rente, saafremt hun ikke skal nødes til med andre Midler at søge sin Betaling hos dem begge. T. 84.

[9. Aug. (Koldinghus)]. Lignende Miss. som ovenstaaende til Hak Ulfstand. Udtog i T. 84.

— Lignende Miss. til Lodvig Munk til Quistrup og Erik Lykke til Skoufgaard, da de er Forlovere for Fru Ide Falk Gjæs for 1000 Dlr. Udtog i T. 84.

— Miss. til Fru Karen Rønnov, i hvilken Enkedronningen opsigter hende 400 Dlr. at betale til Jul. Udt. i T. 84 b.

— Miss. til Fru Karen Rønnovs Forlovere. Erik Hardenberg til Mattherup og Eyller Brockenhuus til Nakkebøll, om at de skal tilholde Fru Karen Rønnov at betale Enkedronningen. Udtog i T. 84.

— Miss. til Henning Valkendorf om at skulle betale 2000 Dlr. til Juleaften. Udt. i T. 84 b.

—¹ Miss. til Henning Valkendorfs Forlovere Absolon Gjæe og Niels Skram. Udt. i T. 84 b.

12. Aug. (—). Miss. til Niels Friis. Da Enkedronningen har antaget Borckort Smed til paa Nykøbing Slot at skulle beslaa hendes Heste og gøre andet forefaldende Arbejde, skal Niels Friis tage imod ham paa Slottet og udbetale ham, hvad hun har bevilget ham i hans Bestillingsbrev, samt siden føre det til Regnskab. D. M. 13.

14. Aug. (—). Kvittans til Christoffer Rosengaard paa 2736 Dlr. 1 Mk. 5¹/₂ Sk. dansk paa Regnskabet for Halsted Kloster Len for 1. Maj 1589 til 1. Maj 1590. R 9.

15. Aug. (—). Kvittans til Christopher Rosengaard til Herlofstrup paa et Aars Regnskab for Halsted Kloster og Rafvnsborg Len fra 1. Maj 1589 til 1. Maj 1590. Han har gjort Rede for Indtægt, ogsaa Biskops-tiende og Præstegæsteri, og Udgift samt Avlen, og hvad han er blevet skyldig fra sidste Aars Regnskab eller havde i Behold er

¹ De 6 sidste Breve er uden Datum og Stedsangivelse, men findes indørt efter Brevet til Peder Munk af 9/8.

medtaget i Beregningen. Han har den 28. April og 18. Maj i dette Aar indbetalt 6500 Dlr. til Enkedronningens eget Kammer. Og efter at alt er lignet mod hinanden, er han paa dette Regnskab blevet Enkedronningen skyldig 2736 Dlr. 1 Ort og 5½ Sk., som Mønten før gik, hvilke han har indbetalt til denne. Ved Halsted Kloster forbliver flg. Beholdning: 3 Læster 1 Skp. Byg, 233 Tdr. Havre, 5 Tdr. 1 Skp. Ærter, 10 Skpr. Vikker, 30 Svin, 2 Orner, 10 Grise, 8 Hopper, 61½ Tylvter 1 Stk. Savdeller, hvorfor han fremdeles skal staa Enkedronningen til Regnskab. R. 9.

16. Aug. (Koldinghus). Miss. til Erik Mogensen. Han har tilkendegivet Enkedronningen, at der til Landsdommeriet paa Lolland og Falster skal have ligget et Birk ved Navn Krøinge Birk, der i en af hans Formænds Tid er skiftet derfra, uden at der er udlagt nogensomhelst Bønder, Tjenere, Birk eller Vederlag i Stedet. Han begærer derfor, at Enkedronningen til nævnte Landsdommeri i Stedet for Krøinge Birk og tillige som Vederlag for Umage og Besvær, han har paa Landstinget med at dømme i Kronens Sager, vil udlægge et andet Birk. Enkedronningen kan dog ikke afstaa nogen af de Bønder eller Tjenere, der ligger til hendes Livgedings Huse og Gaarde, for Avlens Skyld, som skal blive ved hendes Slot og følge dermed, men da hun er af den Mening, at han bør betænkes med noget for denne sin Umage, har hun betroet Hak Ulfstand, Befalingsmand paa Kalundborg, paa hendes Vegne at forhandle med Erik Mogensen og enes med ham om, hvad der kan tilkomme ham for denne hans større Umage og Besvær. Enkedronningen beder derfor Erik Mogensen være villig til en saadan Forhandling og samtykke i, hvad hun lader ham foreslaa. Hvad Hak Ulfstand paa hendes Vegne enes med ham om, vil hun give ham sit aabne Brev paa, idet hun stoler paa, at han skal blive vel tilfreds dermed. D. M. 20 b.

20. Aug. (—). Kvittans for Frederik Hobe til Boserup paa Regnskabet for Aalholm Slots og Øensgaard Len fra 1. Maj 1589 til 1. Maj 1590. Han har gjort Rede for Indtægt, ogsaa Biskopstiende og Præstegæsteri, og Udgift samt for Avlen, og deri er medregnet, hvad han er blevet skyldig paa sidste Aars Regnskab, eller han har

haft i Behold. Og efter at Indtægten er lignet mod Udgiften, blev han Enkedronningen skyldig 7043 $\frac{1}{2}$ Dlr. 9 Pen., som Mønten før gik, hvoraf han den 17. Maj og den 15. Aug. har indbetalt 5200 Dlr. Endvidere har han af Enkedronningens Indkomster gjort Forskud til Aalholm Slots Bygning samt købt og sendt til Københavns Slots Behov for 1389 $\frac{1}{2}$ Dlr. 26 $\frac{1}{2}$ Sk. 1 Alb., som Mønten før gik, hvilken Sum igen skal erlægges til Enkedronningen i Kolding førstkommende Juledag af Rigets Rentekammer. Frederik Hobe bliver altsaa paa dette Aars Regnskab Enkedronningen skyldig 453 $\frac{1}{2}$ Dlr. 5 $\frac{1}{2}$ Sk. 5 Pen., som Mønten før gik, som han snarest muligt skal indbetale til hende. Desuden bliver i Behold paa Slottet 1 Læst 3 $\frac{1}{2}$ Pd. 2 $\frac{1}{2}$ Skpr. 1 Treding Hvede, 3 Læster 1 Skp. Rug og Mel, 9 $\frac{1}{2}$ Læster 2 Skpr. Byg og Malt, 5 Læster 2 Pd. 10 Skpr. Havre, 3 $\frac{1}{2}$ Pd. 2 $\frac{1}{2}$ Skpr. Ærter, 1 $\frac{1}{2}$ Td. 1 $\frac{1}{2}$ Fjerdg. 4 $\frac{1}{2}$ Skaalpd. Smør, 33 Sider Flæsk, $\frac{1}{2}$ Td. Torsk, 58 Skpr. Humle, 53 Al. Drejl, 28 Al. Hørlærred, 118 Al. Blaarlærred, 2 Lispd. 2 Skaalpd. Uld og Lod, 2 Skippd. 4 Lispd. 5 $\frac{1}{2}$ Skaalpd. Stangjern, 3 Øksne, 6 Stude, 1 Tyr, 3 Tyrekalve, 31 Studekalve, 68 Køer, 8 Kvier, 31 Kviekalve, 16 $\frac{1}{2}$ Faar, 49 Lam, 9 Gæs, 18 Høns, 34 Svin og Grise, 2 Heste og 47,550 Mursten. R. 10.

20. Aug. (Koldinghus). Miss. til Envold Kruse. Disse Brevvisere, 2 Remsnidere, den ene fra København, den anden fra Helsingør, har anmodet Enkedronningen om Betaling for det Arbejde, de efter hendes Befaling har forfærdiget til hendes Døtres Behov. Envold Kruse skal af Rentekammeret betale enhver af dem for dette Arbejde efter hans underskrevne Seddel og siden føre det til Regnskab. T. 84 b.

26. Aug. (—). Aab. Brev, hvorved Enkedronningen bekræfter en Overenskomst, som Niels Friis, Embedsmand paa Nykøbing Slot, efter hendes Befaling har afsluttet med en Hollænder Claus Johannsen om Forpagtning af Kronens Gaard Bønnid paa Falster for en aarlig Afgift. Niels Friis er kommet overens med Claus Johannsen om, at denne skal forpagte Gaarden med dens tilliggende Avl for 300 Dlr. om Aaret at betale til Lensmanden, og at Forpagtningen skal begynde Mikkelsdag 1590. Naar Enkedronningen, hendes Fuldmyndige eller nævnte Claus Johannsen ikke læn-

gere vil have denne Kontrakt, skal det gives den anden Part tilkende ved St. Hansdags Tide, og hvis nævnte Claus Johannsen forinden findes forsømmelig med at betale Afgiften eller rømmer bort fra Betalingen af disse 300 Dlr., skal Niels Friis ikke lide nogen Skade derved eller erstatte Enkedronningen Summen, men denne skal alene bære Tabet. R. 11 b.

26. Aug. (Koldinghus). Miss. til Niels Friis. Han har meddelt Enkedronningen, at Kronens Tjenere paa Falster og Øerne i den forgangne Sommer ikke har faaet saa meget Byg igen, som de har saaet, en Del af dem slet intet, hvorfor nogle ikke kan yde deres aarlige Byglandgilde, og han begærer derfor at faa at vide, hvorledes han skal forholde sig med Oppebørslen af denne Landgilde. Da Enkedronningen saaledes erfarer, at der der i Lenet skal være stor Mangel paa Landgildebyg, og dog ugerne ser, at Bønderne skal blive retslig forfulgt derfor, skal han lade de af Kronens Bønder, der ikke er saa formuende, at de kan skaffe Byg, give 1 Td. Rug eller ogsaa 1 Dlr. for hver Td. Byg. De, der er aldeles forarmede og intet kan yde, skal han paa Herredsting tage klare Vidnesbyrd om og derefter give nogen Nedsættelse, men han skal have Indseende med, at den formuende ikke ogsaa bliver forskaanet. Siden skal han føre det til Regnskab. D. M. 13 b.

— Miss. til samme. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at han har ladet bygge et Hus paa den nørre Ladegaard ved Nykøbing Slot, hvilket hun er tilfreds med. Han skal, hvis dette Hus endnu ikke er gjort helt færdigt, sørge for, at dette sker, og siden føre Udgiften til Regnskab. D. M. 14.

30. Aug. (—). Miss. til samme. Da Enkedronningen sidst var i Giedisbye, gav hun ham Befaling til at afbryde det nørre Hus paa Giedisgaard og siden sætte det op paa et bekvemt Sted ved Giedis Kro. Hun hører nu, at dette allerede er sket, og han skal derfor i dette Hus lade indrette gode, bekvemme Gemakker, saa hun, i Tilfælde af at hun maa blive der nogen Tid, kan tilbringe nogle Nætter der. Hvad han anvender derpaa, skal han føre til Regnskab. D. M. 14.

— Miss. til samme om at lade Mester Philip Brand,

Bygmester, faa 2 Øksne, som Enkedronningen har foræret ham, og lade dem føre over til Wismar til ham. Udtog i D. M. 14 b.

4. Sept. (Koldinghus). Kvittans til samme for Biskepstiende og Præstegæsteri i Nykøbing Len fra 1. Maj 1589, da han sidst gjorde Regnskab for den gejstlige Indkomst og intet blev skyldig, til 1. Maj 1590. Efter Fradrag i Indtægten af Udgifter og eftergivne Beløb blev Niels Friis skyldig 27 Dlr., $3\frac{1}{2}$ Læster $8\frac{1}{2}$ Skpr. 1 Fdk. Byg, $31\frac{1}{2}$ Tdr. $\frac{1}{2}$ Skp. Havre, som han har ført til Indtægt paa Nykøbing Slots Regnskab fra 1. Maj 1589 til 1. Maj 1590. Han er derefter intet skyldig paa nævnte Stiftsregnskab. R. 12 b.

— Kvittans til samme paa hans Regnskab for Indtægt, Udgift og Avl af Nykøbing Len samt Stadagger og Bønidtsgaard fra 1. Maj 1589 til 1. Maj 1590. Heri er medtaget, hvad han blev skyldig paa foregaaende Aars Regnskab, og hvad der blev i Behold paa Slottet. Og efter at Indtægten og Udgiften var lignet mod hinanden, blev Niels Friis Enkedronningen skyldig $12747\frac{1}{2}$ Dlr. 1 Mk., som Mønten før gik, hvoraf han den 4. Juni har indleveret i Enkedronningens eget Kammer det Beløb $6346\frac{1}{2}$ Dlr., som Mønten før gik, som Giertrud Hans Rosenows var Enkedronningen skyldig for Korn og andre Varer, hun har faaet af forgangne Aars Indkomst fra Nykøbing Slot. Til Nykøbing Slots Bygning har Niels Friis af Enkedronningens Indkomst givet Penge og Varer i Forskud til et Beløb af $6385\frac{1}{2}$ Dlr. 6 Sk., som igen skal betales Enkedronningen i Kolding førstkommende Juledag af Rigets Rentekammer. Niels Friis bliver altsaa paa dette Aars Regnskab Enkedronningen skyldig og har i Behold paa Slottet: $15\frac{1}{2}$ Dlr. 3 Skpr. $\frac{1}{2}$ Fdk. Hvede, 4 Pd. 9 Skpr. $1\frac{1}{2}$ Fdk. Rug og Mel, $34\frac{1}{2}$ Læster 3 Pd. $9\frac{1}{2}$ Skpr. $1\frac{1}{2}$ Fdk. Byg og Malt, 245 Tdr. $1\frac{1}{2}$ Skp. 1 Fdk. Havre, $8\frac{1}{2}$ Skpr. Ærter, $2\frac{1}{2}$ Tdr. 1 Fdk. Byggryn, $2\frac{1}{2}$ Skpr. Havregryn, 3 Tyre, $21\frac{1}{2}$ Øksne og Plovstude, 36 Ungstude og Studekalve, 5 Tyrekalve, 75 Køer, 42 Kvier og Kviekalve, $115\frac{1}{2}$ Svin og Grise, 287 Faar og Lam, 5 Tdr. 1 Fjerdg. 10 Skaalpd. Smør, $435\frac{1}{2}$ Sider $1\frac{1}{2}$ Stk. Flæsk, $460\frac{1}{2}$ Svinehoveder, 331 Svinerygge, 1 Otting Svinefødder, 1 Fjerdg. Nødekød, 51 Kroppe Faarekød, $20\frac{1}{2}$ levende Gæs og Gaasekroppe, 1 Fjerdg. Ister, 7 Skaalpd. Talg, $2\frac{1}{2}$ Tdr. Mjød, 2 Tdr.

Tyskøl, $\frac{1}{2}$ Fjerdg. Eddike, 1 Td. saltet Fisk, 8 Tdr. 1 Fjerdg. saltet Sild, $2\frac{1}{2}$ Fjerdg. saltet Aal, 1 Lispd. 1 Skaalpd. Bergfisk, $1\frac{1}{2}$ Vorde 2 Stk. Langer, 9 Vorder 2 Stk. Rokker, 320 Stk. Hvilling, 1617 Stk. Flynder, 15 Ol tørre Bundgarnssild, $77\frac{1}{2}$ Skpr. 1 Fdk. Humle, 3 Fdk. smaat Salt, 1 smal Læst $5\frac{1}{2}$ Tdr. $1\frac{1}{2}$ Fjerdg. stort Salt, 14 Høns, 3 Skippd. 7 Lispd. 4 Skaalpd. Stangjern, $17\frac{1}{2}$ Lispd. osmund Jern, 3 Lispd. Bly og 19 Læster 3 Stk. tomme Tønder, hvorfor han fremdeles skal staa til Regnskab. Hvad der var optegnet fra foregaaende Aars Regnskab, er dels blevet tilbørligt forklaret af Niels Friis, dels er det eftergivet ham. R. 13.

8. Sept. (Halsted Kloster). Aab. Brev om Christopher Rosengaards Genant. Denne har berettet, at hvad han faar af Svin i sin Genant, er beregnet i Sider Flæsk. Han begærer af Enkedronningen, at hun vil unde ham noget mere og bevilge ham 200 levende Svin om Aaret, naar der er Olden, i Stedet for Sider Flæsk, og, naar der ikke er Olden, saa meget, som hans Lensbrev lyder paa, i levende Svin. Enkedronningen bevilger hermed dette, og Rentemesteren i København skal godtgøre Christopher Rosengaard de nævnte 200 levende Svin i hans Regnskab. R. o. T. vedr. Halsted Kloster, 6 a. og R. 22.

11. Sept. (Haderslevhus). Miss. til Frederik Hobe. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at der ved Aalholm Slot skal være meget ungt Fæ, og hvis dette bliver paa Ladegaarden der i Vinter, vil hun ikke kunne holde saa mange Staldøksne, som hun ellers vil. Han skal derfor snarest sende et halvt Hundrede Kvie- og Studekalve til Stadaggersgaard og lade dem levere til Niels Friis, Enkedronningens Embedsmand paa Nykøbing Slot, til hvem hun har skrevet om at modtage nævnte Fæ der. D. M. 14 b.

— Miss. til Niels Friis om Modtagelsen af det i forrige Brev nævnte Kvæg, som Enkedronningen vil have staaende paa Foder paa Stadaggersgaard. Hvad det andet gamle Fæ angaar, som allerede er der, skal han sælge det saa dyrt som muligt og føre Indtægten til Regnskab. D. M. 15.

20. Sept. (Koldinghus). Miss. til Hak Ulfstand. Han har for nogen Tid siden anmodet Enkedronningen paa Hol-

ger Ulfeldts Vegne om at laane denne nogle Penge, hvortil hun da erklærede, at hun vilde gøre Overslag over sine Omslagsforpligtelser, om hun kunde undvære nogle. Dette har hun nu gjort og kan for Tiden ikke forstrække Holger Ulfeldt med nævnte Penge, hvad Hak Ulfstand paa hendes Vegne skal tilkendegive ham. En anden Gang vil Enkedronningen gerne laane ham disse Penge, naar han henvender sig til hende derom. T. 85.

23. Sept. (Koldinghus). Miss. til Niels Friis. Han har meddelt Enkedronningen, at han for nogen Tid siden har modtaget hendes Skrivelse om at afhænde det Fæ, der var paa Stadagger, men at han ikke kan faa synderligt for dette Fæ for Tiden, og at der desuden deriblandt findes smukt, ungt Fæ. Enkedronningen kan dog paa dette Tidspunkt ikke forandre sin Bestemmelse, fordi det er den store Slags Fæ, han skal faa i Stedet, hvorfor han skal rette sig efter hendes forrige Skrivelse og afhænde dette Fæ for dets Værdi. Hun meddeler ham desuden, at hun har foræret Mester Philip Brandt, Bygmester, et Par Øksne. Niels Friis skal derfor, naar Mester Philip henvender sig til ham om disse Øksne, lade ham faa et Par af de bedste, som findes paa Stadagger, og siden — efter hendes forrige Skrivelse — lade dem føre over til Wismar til Mester Philip. Denne har endvidere tilkendegivet Enkedronningen, at han ikke til Vinter kan holde saa mange Folk som hidtil, og begæret af hende, at hans nævnte Folk maatte passere frit over Færgestedet. Niels Friis skal, naar Mester Philips Folk bliver hjemsendt, lade dette ske. Ligeledes har Claus Maler meddelt hende, at han slet ingen Penge har faaet for sit Arbejde, siden han er kommet der til Slottet, og derfor begæret, at hun vilde forstrække ham med 100 Dlr., hvilket Niels Friis skal gøre paa hendes Vegne og siden fordre dem af ham igen, naar han bliver betalt for sit Arbejde af Regeringsraadet. D. M. 15.

— Miss. til samme, som skal lade Claus Møller vise, om der findes noget Sted paa Falster, hvor Stranden løber op, saa man i Fremtiden kan inddæmme den og lave ferske Søer. Herom skal han siden indberette til Enkedronningen. Udt. i D. M. 15 b.

23. Sept. (Koldinghus). Miss. til Niels Friis. Kronens Tjenere paa Falster har tilkendegivet Enkedronningen, at de i forgangne Sommer ikke har faaet saa meget Korn igen, som de har saaet, hvorfor den største Part af dem er blevet forarmet og ikke kan yde deres aarlige Landgilde. De begærer derfor af hende at faa noget af Landgilden eftergivet. Da hun erfarer, at der blandt disse Kronens Bønder skal være saa stor Armod, at hun ikke vilde beholde mange Bønder paa Gaardene, hvis hun forlangte Landgilden af dem alle, har hun overvejet Sagen og besluttet at ville eftergive nogle af dem, der findes aldeles forarmede, en Del af deres Landgilde. Men da hun ikke kan vide, hvilke af dem der er saa forarmede, at de ikke kan yde nævnte Landgilde, skal Niels Friis undersøge disse Bønders Vilkaar. De mest forarmede skal han eftergive saa meget af Landgilden, at han kan tænke sig, de kan være hjulpet dermed, og føre det til Regnskab samt tage klare Tingsvidner paa Bøndernes Forarmelse og have Indseende med, at den, som evner at betale, ikke under dette Skin bliver forskaanet. D. M. 16.

— Aab. Brev, hvorved Enkedronningen paa 2 Aar bevilger Hans Hansen en af Kronens Gaarde i Stubdrup paa Falster, som han nu bor i, kvit og frit uden Afgift. Han skal nu som tidligere være villig til at udføre alle Sager og Ærinder, som Lensmanden paa Enkedronningens Vegne paa-lægger ham. R. 15.

28. Sept. (—). Miss. til Christoffer Valkendorf. Paa Enkedronningens Livgedings Hus Nykøbing skal der laves nogle store Vindeltrapper, og dertil har hun paa Lolland og Falster ladet fælde nogle Ege. Da hun hører, at der endnu mangler nogle, skal Christoffer Valkendorf lade hugge 4 gode Ege i sit Len [Vordingborg] og sende dem til Niels Friis paa Nykøbing Slot. T. 85 b.

— Miss. til Christoffer Rosengaard om at lade hugge 4 Ege, føre dem til Nykøbing Slot og levere dem til Niels Friis, saa der kan blive lavet Vindeltrapper af dem. Udt. i D. M. 16 b.

— Miss. til Frederik Hobe om at lade hugge 2 Ege og forsende dem til Nykøbing Slot. Udt. i D. M. 16 b.

— Miss. til Niels Friis. Da denne har tilkendegivet Enkedronningen, at der til Vindeltrappen paa Nykøbing

Slot vil behøves nogle Egetræer, meddeler hun ham, at hun har tilskrevet Christoffer Valkendorf, Befalingsmand paa Vordingborg, og Christoffer Rosengaard, Befalingsmand paa Halsted Kloster, om hver at lade hugge 4 Ege i sit Len, brugelige til nævnte Trapper, og sende dem til Nykøbing Slot, desuden skrevet til Frederik Hobe om i lige Maade at lade hugge og fremsende 2 Ege. Niels Friis skal selv lade hugge 2 Ege i Nykøbing Len og fremsende dem til Brug for nævnte Vindeltrapper. D. M. 16 b.

4. Okt. (Havervad). Miss. til Niels Kaas, Peder Munk og Jørgen Rosenkrantz. De har for nogle Dage siden ved Peder Gyldenstjerne, Danmarks Riges Marsk, og Breide Rantzau, Befalingsmand paa Thrannekier, anmodet Enkedronningen om at skrive til Peder Rantzau til Trøgborg og Jørgen Sehested til Sthorse¹ om med andre gode Mænd at opfylde det dem paalagte Hverv om den Trætte, som er mellem Albrit Friis og Hans Blome, Befalingsmænd paa Riberhus og Haderslevhus. Dette har Enkedronningen gjort, men Peder Rantzau og Jørgen Sehested har besværet sig, idet de mener intet at have med en saadan Befalings Sager at gøre, naar de engang har frasagt sig Raadsbestillingen. Enkedronningen erfarer ogsaa, at hendes Frænde, Hertug Phillipus af Holsten og Slesvig har Del i den Ejendom, som nævnte Befaling angik, og synes det derfor raadeligst, at det bliver meddelt Hertugen, inden Befalingen udføres. Hun begærer derfor af Niels Kaas, Peder Munk og Jørgen Rosenkrantz, at de venter med denne Befaling til 3 Uger efter Mortensdag. Hun vil da forordne 2 Mænd af det holstenske Raad i Peder Rantzaus og Jørgen Sehesteds Sted, som paa dette Tidspunkt sammen med de andre forordnede gode Mænd kan udføre nævnte Befaling. T. 85 b.

9. Okt. (Koldinghus). Miss. til Frederik Hobe. Enkedronningen har sendt denne Brevviser Lambert Pandesvend afsted med en Hoppe, som hun vil have gaaende ved Aalholm Slot. Frederik Hobe skal paalægge Jørgen Hes at have godt Opsyn med den. D. M. 17.

10. Okt. (—). Miss. til Steen Maltessen. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at Ingeborg N., som for noget siden har

¹ Skal være Nordsee i Bovenau Vest for Kiel.

været Fadeburskvinde paa Kronneborg, er kommet af Tjenesten, og at der nu skal antages en anden i hendes Sted. Dertil har hun bestemt denne Brevviserske. Steen Maltessen skal, naar hun henvender sig til ham med Enkedronningens Brev, antage hende som Fadeburskvinde paa Slottet og lade Gierthrud, som lang Tid tilforn har været i samme Tjeneste, overlevere hende alt, hvad Fadeburskvinden bør have at raade over til Slottets Behov. T. 86 b.

10. Okt. (Koldinghus). Miss. til Christoffer Rosengaard. Denne Brevviser Hans Matsen, Borger i Haderslev, har tilkendegivet for Enkedronningen, at en Broder til ham, Hans Savskærer, der boede i Vinnebye paa Lolland, for nogen Tid siden er død der paa Jacob Seefeldt til Visborgs Gods. Denne Hans Savskærer skal — da hans Hustru var ham utro og i et Aar ikke havde været hos ham — have overgivet unge Hans Fynbo i Vinnebye, en af Jacob Seefeldts Tjenere, nogle Penge, han selv havde tjent, til troer Haand, i Gemme og Forvaring, sine Børn til Bedste, hvorefter han er død uden at have gjort Testamente eller Rede for disse Penge. Skønt unge Hans Fynbo ikke benægter at have faaet disse Penge af ham, skal der nu føres Trætte om dem af Jacob Seefeldt, som vil gøre Krav paa dem. Hans Matsen begærer af Enkedronningen at blive hjulpet til Rette paa sine Broderbørns Vegne. Christoffer Rosengaard skal undersøge hele Sagen og siden hjælpe ham til disse Penge, saa vidt som ske kan med Lov og Ret, saa Enkedronningen kan blive forskaanet for hans videre Overløb. D. M. 17.

27. Okt. (—). Miss. til Christoffer Valkendorf. Enkedronningen har for nogen Tid siden skrevet til ham om i sit Len at købe 40 gode, færdige Staldøksne til hende, og da han nu ønsker at vide, hvorhen de skal sendes, anmoder hun ham om at sende dem til hendes Embedsmand paa Aaleholm Slot Fredrik Hube. Hoslagt sender hun Christoffer Valkendorf et Brev til Fredrik Hube om at modtage disse Øksne. Hvad Betalingen for dem angaar, vil hun erlægge den, naar han henvender sig til hende herom. T. 86 b.

— Miss. til Frederik Hobe. Hak Ulfstand til Hikkeberg, Hofmester og Befalingsmand paa Kalundborg Slot, har til

Bedste for Enkedronningen købt 40 gode, færdige Øksne, som hun vil lade opstalde paa Aalholm Slot. Frederik Hobe skal, naar Hak Ulfstands Fuldmægtig overgiver ham nævnte Øksne, modtage dem og opstalde dem paa Ladegaarden der. D. M. 17 b.

30. Okt. (Koldinghus). Miss. til Absalon Gjøe. Enkedronningen har for nogen Tid siden paa hans Begæring hjemsendt hans Datter Jomfru Karrene Gjøe. Da han dengang bevilgede Enkedronningen, at naar hun igen ønskede Datteren over til sig, skulde hun komme og være i hendes Dagligjomfrukammer, anmoder hun ham nu herom, og om at han snarest vil sende Datteren til hende. T. 87.

2. Nov. (—). Miss. til Niels Friis. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at Ladegaarden ved Nykøbing Slot er meget bygfældig, saa det i Fremtiden bliver nødvendigt at bøde derpaa. Han skal aldeles intet lade lave ved nævnte Ladegaard, da hun har i Sinde at lade den helt opbygge. D. M. 18.

— Miss. til samme. Denne Brevviser Frandts Falck, som han har sendt til Enkedronningen, har meddelt hende, at han vil opbygge Møllen ved Nykøbing Slot saa kunstfærdigt, at hun vil finde Behag deri. Hun ved dog ikke, om han er saa kunstfærdig til sit Arbejde, som han foregiver, men da han vil forpligte sig til, hvis Møllen ikke bliver ustraffeligt bygget, at gøre Arbejdet helt uden Betaling, skal Niels Friis paa Enkedronningens Vegne træffe Aftale med ham om at bygge 2 nye Kværne for hende paa Nykøbing Mølle og skaffe ham det nødvendige Tømmer dertil, hvilket han siden skal føre til Regnskab. Niels Friis skal tage et skriftligt Bevis af ham paa, at han vil gøre Arbejdet for slet intet, hvis det ikke bliver saa kunstfærdigt udført, som han har lovet. D. M. 18.

16. Nov. (—). Miss. til Ditlef Holck. Da Mester Giert Kontrafejer har begæret af Enkedronningen, at hun vil hjælpe hans unge Datter til Kristendom, anmoder Enkedronningen Ditlef Holck, da han er til Stede i Byen, om at gøre dette i hendes Sted. Hun sender hoslagt sin Faddergave, som han skal overlevere. T. 87.

20. Nov. (—). Miss. til Niels Friis. Enkedronningen har

bevilget Mickel von Wesensten, Enspænder, at maatte faa Giediskro førstkommende Paaske. Han klager nu over, at der til nævnte Kro ligger en meget ringe Avl, og begærer, at hun vil bevilge ham 7 Dele af den 36te Part af Giedisgaards Jord. Niels Friis skal til Enkedronningen erklære sig om, hvor meget der kan saas og enghøstes i nævnte Kros Jord, og hvor meget 3 Parter af nævnte Jord kan beløbe sig til, saa hun kan give ham videre Besked, naar han skal have hendes Brev derpaa. Hun meddeler endvidere Niels Friis, at hun gerne vilde have, at Mickel von Wesensten baade kunde blive Kromand i Giediskro og hendes Skovfoged i hele Nykøbing Len, hvorom Niels Friis ogsaa skal indsende sin Betænkning. D. M. 18 b.

20. Nov. (Koldinghus). Miss. til Frederik Hobe. Enkedronningen har foræret Hertug Ulrik af Meklenborgs Medicus Doktor Johannes Heyn, en god Slagteokse. En saadan skal Frederik Hobe med det første sende til Rostock og der overlevere til hans Faktor, saa denne siden kan bringe den til Johannes Heyn, og dette skal han føre til Regnskab. D. M. 19.

21. Nov. (—). Miss. til Niels Friis. Nogle af Kronens Tjenere paa Falster har meddelt Enkedronningen, at Kornet i dette Aar er slaaet meget fejl for dem, saa en Part af dem ikke har faaet saa meget igen, som de har saaet. De begærer derfor af hende, at hun vil give dem nogen Nedsættelse i Landgilden for i Aar, saaledes som Niels Friis ydermere vil kunne se af vedlagte Supplik. Han skal rette sig efter hendes forrige Skrivelse og efter Omstændighederne give enhver, der er forarmet, nogen Nedsættelse eller Henstand, og hvad han saaledes paa hendes Vegne bevilger, skal han føre til Regnskab. D. M. 19.

22. Nov. (—). Miss. til samme. Denne Brevviser Jep Kruse, der bor i Ulsløf, Yderstrup Sogn paa Falster, har meddelt Enkedronningen, at han i dette Aar har lidt stor Skade, idet hans Kvæg er død for ham. Han har heller ikke faaet saa meget Korn i Aar, at han kan yde sin Landgilde, begærer derfor at faa Nedsættelse i denne, saaledes som Niels Friis ydermere vil kunne se af vedlagte Supplik. Niels Friis skal undersøge hans Forhold, og hvis det er rigtigt, at hans Kvæg er død, skal han paa hendes Vegne give ham

nogen Nedsættelse i Landgilden eller give ham et Aars Henstand. Hvad han paa hendes Vegne bevilger ham af Nedsættelse, skal han føre til Regnskab. D. M. 19 b.

6. Dec. (Koldinghus). Miss. til Giord Pedersen. Enkedronningen har noget vigtigt at meddele ham og beder ham derfor om at rette sig efter at være hos hende førstkommende Torsdag og erfare hendes Vilje. Hun vil derfor være ham med al Gunst bevaagen. T. 87 b.

— Lignende Miss. som ovenstaaende til Eyler Brockenhuus og Fru Anne Anders Persens. Udtog i T. 87 b.

24. Dec. (—). Miss. til Niels Friis. Han har meddelt Enkedronningen, at der ikke kan males paa Vandmøllen ved Nykøbing Slot, og anmodet om at maatte flytte Hørup¹ Vejrmølle dertil og sætte den op ved Slottet. Enkedronningen bifalder, at dette sker. Hvad han anvender derpaa, skal han føre til Regnskab. D. M. 20.

26. Dec. (Frederiksborg). Kvittans til Frederik Hobe, Embedsmand paa Aalholm Slot, der af Enkedronningen har faaet bevilget et Laan paa 15,000 Dlr. i nogle Aar mod aarlig Rente, og som nu har afbetalt 10,000 Dlr. af nævnte Hovedstol. R. 15 b.

— (**Koldinghus**). Kvittans til Fru Karen Rønnoy til Huitkield, Jens Bildes Efterleverske, paa 24 Dlr., der er 1 Aars Rente af 400 Dlr., som denne skylder Enkedronningen. Samtidig med Kvitteringen opsiger Enkedronningen Laanets Hovedstol til Tilbagebetaling den 24. Dec. 1591. R. 15 b.

1591.

13. Jan. (Skanderborg). Miss. til Niels Friis. Da Enkedronningen har bevilget Mickel von Wesennsteen at maatte faa Gedts Kro paa Falster, som afdøde Matthias Røfver tidligere var forlenet med, skal Niels Friis lade ham indvise i nævnte Kro og lade ham nyde og bruge den efter Forleningsbrevets Ordlyd indtil videre Besked. Han skal ogsaa tilholde Matthias Røfvers efterladte Hu-

¹ Sikkert Fejlskrift for Sørup.

stru, at hun nu maa være betænkt paa at holde, hvad hun har lovet Mickel von Wesennsteen med Hensyn til Trolovelse og Ægteskabs Handel, saa det engang kan komme til en Ende dermed.

Post scriptum. Enkedronningen meddeler Niels Friis, at hun af forskellige Grunde ikke har givet Mickel von Wesennsteen sit aabne Brev paa nævnte Kro, saaledes som hun har skrevet til ham. Han skal dog indvise M. v. W. og ellers rette sig efter hendes Skrivelse, indtil hun selv faar Lejlighed til at komme derover. D. M. 21.

3. Febr. (Dronningborg). Miss. til Niels Friis. Mats Kleinsmed har meddelt Enkedronningen, at han ikke kan faa saa meget Kul og Ved, som han behøver til det Arbejde, han er begyndt med paa Nykøbing Slot. Han begærer derfor, at hun vil sælge ham nogle fornede Træer fra Nykøbing Skove, saa Arbejdet kan faa bedre Fremgang. Niels Friis skal, naar Mats Kleinsmed henvender sig til ham, sælge ham 2—3 fornede Træer af Skovene der, saa han siden paa egen Bekostning kan lade dem hugge og hjemføre. D. M. 21 b.

10. Febr. (—). Miss. til Frederik Hobe. Da Enkedronningen agter at begive sig ud af Landet og til Hertug Hendrik Julius af Brunsvig og gerne først vil tale med Frederik Hobe, skal denne, da det er magtpaaliggende, straks naar han har faaet dette Brev, rette sin Lejlighed efter at være hos hende i Kolding paa Lørdag 3 Uger, som er den 27. Febr., og der høre hendes Vilje. D. M. 21 b.

— Miss. til Christoffer Rosengaard. Han har meddelt Enkedronningen, at Bønderne i Lenet klager haardt over Mangel paa Saakorn i Aar, Byg saa vel som Havre, og derfor har begæret, at hun vil lade saa meget Korn oplægge, at de for Penge kan købe deraf, hvad de behøver til Saakorn, hvorfor han ønsker at vide, hvorledes hun vil, han skal forholde sig dermed. Han skal oplægge saa meget Korn, at Bønderne kan være tjent dermed, og til Foraaret sælge dem, hvad de behøver til Saakorn. Siden skal han føre det til Regnskab. D. M. 22.

— Kvittans til Envold Kruse til Hiermindtsløfgaard, kgl. Majestæts Rentemester, der i Enkedronningens eget Kammer har indleveret 147 Rosennobler, 23 Dobbelddukater, 17

Engelotter og 20 ungerske Gylden, ialt til en Værdi af 400 ungerske Gylden efter ungersk Vægt, hvilken Sum er bevilget til at forlænge Enkedronningens Døtre Frøken Augustas og Frøken Hedevids Kæder med. R. 19.

10. Febr. (Dronningborg). Aab. Brev om nogen Genant til Erik Mogensen til Brambsløkke, Landsdommer paa Lolland og Falster. Denne har berettet, at Krøninge Birk tidligere har hørt til Landsdommeriet, men at det i tidligere Landsdommeres Tid er blevet fraskiftet uden nogetsomhelst Vederlag. Han har derfor begæret, at Enkedronningen for den store Umage, han har med hendes Sager, vilde betænke ham med noget i Stedet for nævnte Birk. Da Enkedronningen ikke kan afse nogen af de Bønder eller Tjenere, som ligger til hendes Livgedings Huse eller Gaarde, for Avlens Skyld, har hun bevilget Erik Mogensen for hans Umage at maatte faa følgende Genant indtil videre i Stedet for Krøninge Birk: af Nykøbing Slot 1 Læst Byg, af Aaleholm Slot 1 Læst Rug, af Halsted Kloster 2 Pd. Havre, 10 Lam, 16 Gæs, 10 Par Høns, 1 Td. (?) Smør, 6 Fedesvin, naar der er Olden, og 2 Græsøksne. Denne Genant skal begynde 1. Maj 1590 og gaa til 1. Maj 1591 og saaledes videre, saa længe han er i denne Landsdommers Bestilling. Embedsmændene paa Livgedingets Gaarde skal i rette Tid lade Erik Mogensen faa denne Genant. R. 19.

22. Febr. (Koldinghus). Miss. til Morten Venstermand. Denne har for nogen Tid siden meddelt Enkedronningen gennem Jørgen Erns Worm, at han for adskillige Aarsagers Skyld ikke kunde holde sit Bryllup i Randers, saaledes som Enkedronningen dengang havde ventet. Hun meddeler ham derfor, at hun nu straks agter at begive sig paa Rejse herfra til Hertug Hendrik Julius af Brunsvig og Lyneborg, og at hun, da hun har faa Jomfruer hos sig at tage med paa denne Rejse, er til Sinds at tage hans Fæstemø Jomfru Anne Andersdatter med sig, hvad hun herved lader ham vide. Naar hun kommer hjem igen, kan han lade sit Bryllup holde. T. 89.

26. Febr. (—). Miss. til Niels Skinkel. Da Enkedronningen har noget meget magtpaaliggende at meddele ham, skal han rette sig efter at være til Stede hos hende i Morgen eller førstkommende Søndag for at erfare hendes Vilje. T. 89.

28. Febr. (Koldinghus). Miss. til Frederik Leill. Enkedronningen har givet nogle Vævere i Helsingør noget at væve for hende, og da disse nu anmoder om at faa noget paa Haanden for Arbejdet, skal Frederik Leill paa hendes Vegne betale den ene 15 Dlr., den anden 6 Dlr. Hun vil betale ham det igen, naar hun kommer til Kronneborg. T. 89 b.

25. Marts (Wolfenbüttel). Miss. til Niels Friis. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at Bygmesteren Philip Brandt nu med det første agter at begynde paa Bygningen af det fjerde Hus paa Nykøbing Slot, men da hun, som Niels Friis sikkert erindrer, laa i Forhandling med nævnte Bygmester om, at han skulde gøre Køkkenet noget rummeligere end først aftalt, hvilken Forhandling af forskellige Aarsager ikke blev ført til Ende, saa skal Niels Friis, da hun med Guds Hjælp har i Sinde snarest muligt at komme der til Slottet, tilsige Mester Philip om slet ikke at begynde paa Bygningen af det fjerde Hus, før hun ankommer. Hun stoler dog paa, at Niels Friis imidlertid skaffer Forraad af Sten, Kalk, Tømmer og andet nødvendigt, saa det kan ligge rede, naar Bygmesteren igen skal begynde. D. M. 22 b.

2. Maj (Segeberg). Miss. til Christoffer Valkendorf. Enkedronningen havde bestemt paa sin Hjemrejse at overnatte i Vordingborg, men da hun nu erfarer, at der skal være nogen Sygdom, vil hun ikke gerne dvæle der. Christoffer Valkendorf skal, hvis det forholder sig saaledes med Byen, ordne det saadan, at Enkedronningen kan overnatte, naar hun er kommet over til Knudtsbye, og der skal han skaffe, hvad der er fornødent for Enkedronningen og hendes Følge. T. 89 b.

15. Maj (Frederiksborg). Miss. til Niels Kaas, Peder Munk og Jørgen Rosenkrantz. Enkedronningen har i Gaar modtaget deres Skrivelse, hvori de meddeler, at Tidspunktet nu er forhaanden, paa hvilket Enkedronningens Søn agtede at begive sig til Norge, at desuden alting, som den udvalgte Konge skal have med sig, er gjort færdigt, og at de derfor henstiller, at denne begiver sig til København førstkommende Mandag, saa alt vedrørende hans Rejse kan fremmes. Enkedronningen bifalder deres Mening, og Kongen skal førstkommende Mandag begive sig til Køben-

havn. Hvad angaar, at de har begæret, at Enkedronningen skulde følge med Kongen til København samme Dag, kan hun ikke forholde dem, at hun endnu er noget træt efter sin forrige Rejse, saa hun ikke kan følge med Kongen samme Dag, men hun skal sikkert komme til Slottet Onsdagen derefter. T. 90.

26. Maj (Frederiksborg). Aab. Brev om to Bønders Fri-tagelse for deres Fødested. Niels Friis, Embedsmand paa Nykøbing Slot, har for to Bønder Jørgen og Hans Tomisen, barnefødt paa Kronens Gods i Torreby i den Gaard, hvor Peder Fynbo bor, som da laa til Præsten i Flinthinge, begæret af Enkedronningen, at de maa være fri og forskaanet for deres Fødested, skønt de endnu ikke har betalt Lensmanden, hvad de skulde give derfor. Enkedronningen bevilger dette, saa de to Bønder herefter maa bosætte sig og ernære sig, hvor og paa hvilken god Mands Gods de kan, uden at tiltales for deres Fødested. R. 20.

26. Maj (—). Miss. til Niels Friis. Enkedronningen har erfaret, at den store Stald ved Nykøbing Slot er brøstfældig paa Taget, saa det i Tidens Løb vil være til Skade for Tømmeret. Niels Friis skal med det første lade denne Stald »skelne« og reparere. Da hun endvidere har sendt en Urtegaardsmand til Slottet for at anlægge en Urtehave til hende, men nu hører, at det vil falde Kronens Bønder besværligt at arbejde der, har hun bevilget Urtegaardsmanden, at der maa holdes 3 Svende til ham i denne Sommer. Niels Friis skal antage 3 Personer, som kan hjælpe Urtegaardsmanden at fuldføre den Urtegaard, han har paa-begyndt, og træffe Aftale med dem om Løn for Sommeren. Han skal herved ramme hendes Gavn og Bedste. Hvad han giver ud baade til at »skelne« nævnte Hus og til de 3 Personers Underhold, skal han føre til Regnskab. D. M. 23.

— Miss. til Christoffer Rosengaard. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at han paa Gaarden Søegaard [Sørupgaard?], som hun nu har forlenet Katrin Perlestikkerske med, har ladet saa 9 Tdr. Byg, 4 Tdr. Havre og 1 Td. Ærter, og at han nu paa hendes Vegne kræver dette Korn igen af Katrin Perlestikkerske. Denne har begæret af Enkedronningen at faa eftergivet nævnte Saakorn, hvad Enkedronningen bevilger. Christoffer Rosengaard skal derfor lade hende og

hendes Mand være kvit og utiltalt derfor og føre det til Regnskab. D. M. 23.

26. Maj (Frederiksborg). Miss. til Frederik Hube. Enkedronningen har skænket Jomfru Polette Passow 2 gode Malkekøer og ser derfor gerne, at hun faar dem med det første. Frederik Hube skal snarest muligt sende dem over til Wismar til Polette Passow og lade dem overgive til hendes Faktor der. Siden skal han føre det til Regnskab. D. M. 23 b.

— Miss. til samme. Enkedronningen har for nogen Tid siden for en Genant bortlejet sin Ladegaard Bønnit og Avlen dertil med Køer og anden Affødning til Klaus Hollænder, og denne har nu begæret af hende for samme aarlige Afgift yderligere at maatte faa 10 Køer og 1 Tyr. Dette har hun bevilget, og Frederik Hobe skal, naar Klaus Hollænder besøger ham, lade ham faa de 10 Køer og 1 Tyr. Siden skal han føre det til Regnskab. D. M. 24.

— Miss. til Niels Friis. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at Huset paa Sørup er meget bygfældigt, saa det med Tiden maa repareres, og endvidere, at den, der beboer Sørup, ikke behøver saa meget Husrum, som der nu findes. Niels Friis skal derfor med det første nedbryde det Hus, som nu staar paa Sørupgaard, og igen opbygge det sammesteds halvt saa stort. Hun har endvidere bragt i Erfaring, at der ved Gaarden Bønnit ligger en øde Vandmølle, af hvilken der i lang Tid aldeles ingen Landgilde er ydet, og Klaus Hollænder, til hvem hun har forlenet Bønnitgaards Avl for en Genant, har begæret af hende, at hun vilde unde ham samme Mølle uden Afgift og lade Husene derpaa sætte i Stand, saa vilde han skaffe alt Mølleredskabet tilligemed Kværnen. Hun har bevilget ham dette, og Niels Friis skal gøre nævnte Møllehus i Stand og siden tilholde Klaus Hollænder at skaffe Kværn og andet nødvendigt til Møllen samt altid, saa længe han har nævnte Ladegaard ved Bønnit, holde den i god Hævd. Hvad Niels Friis anvender hertil, skal han føre til Regnskab. D. M. 24.

3. Juni (—). Miss. til samme. Mester Philip Brandt har anmodet Enkedronningen om at blive forstrakt med 100 Dlr. for en Tid. Dette har hun bevilget, og Niels Friis skal, naar Mester Philip Brandt henvender sig til ham, paa

hendes Vegne laane ham 100 Dlr. og tage nøjagtigt Bevis af ham derfor, at han snarest muligt igen betaler dem tilbage. D. M. 24 b.

3. Juni (Frederiksborg). Miss. til samme. Han har fornylig meddelt Enkedronningen, at der paa Stadagger ingen Mejerske var, og at han gerne vilde have en til at føre Tilsyn med alting der paa Enkedronningens Vegne. Denne har nu antaget denne Brevviserske Gedsche Pethers, hvem Niels Friis skal træffe Aftale med om hendes Løn til Mikkelsdag og derefter sende til Stadagger, at hun kan tage Opsynet med Kørerne der. Enkedronningen har bevilget hende at maatte beholde et af sine Børn hos sig. Hvad han kommer overens med hende om som Løn, skal han føre til Regnskab. D. M. 25.

— Miss. til Christoffer Rosengaard. Enkedronningen agter at købe 1 eller 2 Gaarde i Nakskov til at lade oplægge Korn i. Han skal paa hendes Vegne købe 2 belejlige Gaarde i Byen og tage nøjagtig Forvaring derpaa. Siden skal han lade opføre gode Bygninger, saaledes som hun fornylig har aftalt med ham, og hvad han giver ud baade til Købet af Gaardene og til Opbygningen, skal han føre til Regnskab. D. M. 25.

— Miss. til samme. Denne Brevviser Hans Jørgensen i Danmarch paa Lolland har tilkendegivet for Enkedronningen, at hans Hustrus Faster har givet ham en Kalv, fordi han har hjulpet hende til Rette efter hendes Husbonds Død, og nu skal Ridefogden paa Halsted Kloster med Underfundighed have faaet Kvinden til at benægte at have givet ham nævnte Kalv, og Ridefogden skal have ladet ham fængsle, men ingen andre end Ridefogden har anklaget ham for denne Kalv, hvad Christoffer Rosengaard yderligere kan se af vedlagte Supplik. Han beder om at maatte vederfares, hvad Lov og Ret er. Christoffer Rosengaard skal, naar Hans Jørgensen besøger ham med dette Brev, undersøge Sagen og, hvis det viser sig, at han har noget at klage over nævnte Ridefoged, hjælpe ham til hans Ret. D. M. 25 b.

— Miss. til samme. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at der paa Halsted Kloster ikke er nogen synderlig Lade til at opstalde Øksne i, hvorfor hun gerne vil have bygget en saadan. Dette skal han gøre paa et belejligt Sted

og herved ramme Enkedronningens Gavn og Bedste, og hvad han anvender hertil, skal han indføre i sit Regnskab. D. M. 26.

3. Juni (Frederiksborg). Miss. til Ditlef Holck. Han skal tilsige Nille Neyerske [Syerske] snarest at begive sig til Enkedronningen for at erfare hendes Vilje. Da endvidere Enkedronningen sidst talte med Ditlef Holck i København, fortalte han, at der etsteds i Byen var en smuk lille Hund, som han nok mente at kunne faa. Kan han det, skal han sende den til Enkedronningen, saa hun kan se den. T. 90 b.

16. Juni (—). Miss. til Anders Thott. Enkedronningen har for nogen Tid siden paa Anders Thotts Anmodning forstrakt ham med 1000 Dlr., der ifølge hans Forskrivning skulde betales hende tilbage Aarsdagen efter eller tidligere, nogen Tid efter at han fik Besked derom, hvis Enkedronningen selv behøvede Pengene. Hun meddeler ham herved, at hun til førstkommende Omslag skal udbetale en betydelig Sum Penge og derfor ikke længere kan lade nævnte 1000 Dlr. blive staaende hos ham, hvad hun ellers gerne vilde. Han skal derfor være betænkt paa at opfylde sin Forskrivning og betale Enkedronningen Pengene allersnarest inden førstkommende Juleaften. Hun stoler paa, at det sker uden nogen Forsømmelse eller Undskyldning, hvis hun ikke skal nødes til at kræve Pengene med Erstatning for Skade hos hans Forlovere. T. 90b.

— Opsigelsesbreve som ovenstaaende til Steen Bilde, Jens Oluf Bilde og Neels Pedersen, hvert paa 1000 Dlr. at betale til Juleaften førstkommende, og til Fru Karenne Rønnoy paa 400 Dlr. til samme Termin. Udtog i T. 91.

— Miss. til Niels Friis. Enkedronningen har for nogen Tid siden lovet afdøde Matthias Røbber, tidligere Kromand i hendes Kro paa Geditsøer, at ville skaffe ham nogle Læster Rostockerøl sise frit, hvilket dog af forskellige Grunde ikke skete dengang. Mickel von Wesennsteen, som har faaet denne Mands Enke, har berettet for hende, at Niels Friis kræver Sise for 13 Læster Rostockerøl af ham paa afdøde Matthias Røbbers Vegne, og har begæret at maatte blive forskaanet derfor. Da Enkedronningen nu engang har givet Løfte om noget saadant, skal Niels Friis lade Mickel von Wesennsteen være utiltalt for nævnte Sise, og hvis det ikke

bliver bevilget Enkedronningen, at han maa blive forskaanet for denne Sise, er hun tilfreds med, at Niels Friis lægger det ud af hendes Indkomster af Nykøbing Len og siden fører det til Regnskab. D. M. 26.

17. Juni (Frederiksborg). Miss. til samme. Enkedronningen sender ham med denne Brevviser 4 Heste, som hun vil have staaende paa Nykøbing Slot. Han skal, naar de kommer dertil, modtage dem, og han maa, naar det behøves, bruge dem til Arbejdet ved Slottets Bygning. D. M. 26 b.

6. Juli (—). Miss. til Envold Kruse. Da Enkedronningens Lensmænd, der har Husene og Gaardene i Forvaltning paa hendes Livgeding Lolland og Falster, har meddelt hende, at de nu er færdige med sidste Aars Regnskab og gerne vil vide, hvor dette skal forhøres, skal Envold Kruse, naar nævnte Lensmænd besøger ham, lade deres Regnskab gennemgaa og siden kvittere derfor. Hoslagt sender hun ham de forrige Aars Regnskaber, saa han kan rette sig efter dem. T. 91.

— Miss. til samme. Smeden ved Frederiksborg Slot har berettet for Enkedronningen, at han behøver Jern til saavel den udvalgte Konges Heste som til Enkedronningens egne. Han skal derfor, naar Smeden henvender sig til ham om Jern til disse Hestes Beslag, mod Kvittering lade ham faa saa meget, som dertil behøves, og siden føre det til Regnskab. T. 91.

17. Juli (—). Miss. til Hak Ulfstand. Enkedronningen agter i den kommende Vinter at opstalde et Antal Øksne paa Foder i sine Ladegaarde paa Lolland. Hak Ulfstand skal i sit Len [Malmøhus] til dette Brug tilforhandle sig 40 gode, færdige Staldøksne og inden førstkommende 7. Sept. forsende dem til Enkedronningens Embedsmand paa Halsted Kloster, Christoffer Rosengaard. Hun sender ham hoslagt sit Pasbord, saa han desto hurtigere kan lade nævnte Øksne fremsende. Hvad han giver for disse Øksne, vil hun betale ham igen, naar han henvender sig til hende derom. T. 93.

— Miss. til Corfits Viffert om at indkøbe 40 Øksne til Enkedronningen, til Oluf Rosensparre om 20 Øksne, der alle skal sendes til Halsted Kloster. Ligeledes fik Christen Friis Brev om at købe 30 Stk., Hermann Juel om 30 Stk.,

Christian Mackabeus 30 Stk., Niels Parsberg 20 Stk., Ditlef Holck 30 Stk., Arrild Hvitfeldt 30 Stk., og Petter Reedtz 30 Stk., der alle skal sendes til Aaleholm Slot. Udtog i T. 93.

18. Juli (Frederiksborg). Miss. til Frederik Leill. Den afdøde Konge har for nogen Tid siden indgaaet en Kontrakt med afdøde Herman Stenhugger i Helsingør om, at denne skulde lave 6 Løver, som Kongen vilde have staaende paa Brønden paa Haderslevhus. Da Enkedronningen nu hører, at disse Løver er færdige, og Herman Stenhuggers Efterleverske begærer, at Løverne bliver ført til Haderslevhus, saa hun siden sammesteds kan faa sin Betaling derfor, skal Frederik Leill, naar der kommer Skib til Helsingør, som hører hjemme i Haderslev eller deromkring, sende de 6 Løver dertil med dette Skib og ikke lade det afgaa, før det har taget nævnte Løver ombord. T. 91 b.

24. Juli (Kbhvn.) Miss. til Envold Kruse. Enkedronningens egne Drengene har tilkendegivet hende, at de ikke har faaet de Penge, som er bevilget dem aarlig til Sko og andet nødvendigt. Da hun selv har talt med Regeringsraadet om disse Drenges Løn, og dette ved denne Lejlighed har samtykket i den, anmoder hun Envold Kruse om hvert Aar at udbetale dem denne. Ligeledes meddeler Enkedronningen, at denne Brevviser Morten N., som en Tid lang har tjent i hendes egen Stald, har begæret at blive forløvet, saa han kan forsøge sig videre paa et andet Sted. Hun har forløvet ham og beder nu Envold Kruse give ham, hvad han med Rette har tilgode af Aarsløn og andet, samt føre det til Regnskab. T. 92.

26. Juli (Frederiksborg). Miss. til Niels Parsbergs Frue. Regeringsraadet har paa den udvalgte Konges Vegne bevilget at ville holde Morthen Venstermands og Ditlef Holcks Bryllup paa Kronneborg nu førstkommende Søndag. Da Enkedronningen gerne ser, at Inger Rosenkrantz paa sin Højtidsdag kunde ske tilbørlig Ære og Tjeneste, og da hun desuden er Enkedronningen saa højt anbefalet, at denne vil være hende i Moders Sted, saa beder hun, da hun har hørt, at ingen af Inger Rosenkrantz's nære Slægtninge saa hurtigt kan komme herover, Niels Parsbergs Frue om at ville

have den Umage førstkommende Søndag paa Kronneborg at rede og udfli Inger Rosenkrantz til Brud sammen med hendes Søster Lisebet Rosenkrantz. Hun gør dermed Enkedronningen en Tjeneste, hvorfor denne vil være hende med al Gunst og Naade bevaagen. T. 92 b.

8. Aug. (Nykøbing). Miss. til Frederik Leill. Han har paa Enkedronningens Vegne købt et Fad Vin, som hun gerne vil have over til Nykøbing Slot, hvorfor han skal lade nævnte Fad Vin fylde i Amer og snarest oversende dem. Naar han henvender sig til Staldmester Eustachius von Tynen, skal denne skaffe ham en Rustvogn til Vinen. Han skal ligeledes, naar Hofskænk Ebbe Munk overgiver ham 1 Ame Vineddike, sende denne med sammen med den anden Vin. T. 93 b.

— Miss. til Ebbe Munk. Enkedronningen har til sit daglige Behov Brug for noget Vineddike, som hun ikke kan faa der paa Stedet, og da hun dog gerne snarest muligt vil have noget til Nykøbing Slot, skal Ebbe Munk med det første tilsende hende 1 Ame Vineddike. Hun har befaleet Fredrik Leill, Tolder i Helsingør, at han paa en Rustvogn skal sende hende denne Vineddike sammen med nogen anden Vin, som hun har bestilt hos ham. Siden skal Ebbe Munk føre det til Regnskab. T. 93 b.

12. Aug. (—). Miss. til Niels Friis, Frederik Hobe og Christoffer Rosengaard.¹ Enkedronningen har antaget denne Brevviser Asmus Holst som Rotte- og Musefænger, for at han skal fordrive alle de Rotter og Mus, som findes paa Nykøbing Slot og paa hendes Gaarde paa Falster. Hun har derfor bevilget ham 3 Dlr. om Aaret i Løn samt frit Underhold, naar han er paa Slottet eller Gaardene for at fordrive Rotter og Mus. Niels Friis skal udbetale ham de 3 Dlr. aarlig samt skaffe ham Underhold og siden føre det til Regnskab. D.M. 27.

13. Aug. (—). Miss. til Niels Friis. Kronens Bønder paa Gedtsøer har tilkendegivet Enkedronningen, at de i en tidligere Lensmands Tid har lovet at betale 4 $\frac{1}{2}$ Mark dansk for at blive fri for at gøre det Arbejde, de har gjort

¹) Kun Brevet til N. Fr. er indført i Registranten, men lignende Mis-siver er afsendt til de to andre Lensmænd.

til hendes Gaard Gedisgaard. De klager nu over, at de baade maa betale disse Penge og desuden gøre Arbejde, naar de tilsiges, og begærer at faa nogen Forskaanelse i nævnte Pengeafgift. Da Enkedronningen hører, at disse Bønders Arbejde gøres til Nykøbing Slot, fordi det er under Bygning, vil hun i Betragtning af deres fattige Vilkaar forskaane dem noget. Niels Friis skal derfor paa hendes Vegne eftergive hver Bomand paa Gedtsør $1\frac{1}{2}$ Mk. dansk og ikke kræve mere end 3 Mk., indtil nævnte Bygning er gjort færdig. Siden skal han føre det til Regnskab. D. M. 27.

13. Aug. (Nykøbing). Aab. Brev, hvorved Enkedronningen tillader, at Pofvel Abraham, Borgmester i Nykøbing, indtil videre hver 14. Dag maa faa et Læs gammelt Tros og Brændevod af fornede Vindfælder fra Kronens Skove, der ligger til Nykøbing Slot. Dog er ikke hermed ment, at han maa lade hugge grønt eller fornet Træ fra Roden, ikke heller lade afhugge Grene, da ellers dette Brev skal være forbrudt. R. 20 b.

— Miss. til Niels Friis. Enkedronningen har hørt, at den Urtehave ved Nykøbing Slot, som kaldes Rosenggaard, er omsat med gamle Gærder, og da hun gerne i Stedet vil have sat gode Planker omkring den og det Gærde, som nu staar, taget bort, skal Niels Friis med det første købe saa mange Deler, at han kan lade sætte Planker om nævnte Have dermed. Hvad han anvender dertil, skal han føre til Regnskab. D. M. 27 b.

— (**Frederiksborg!**). Miss. til samme. Enkedronningen har bevilget Frederik Hobe, Embedsmand paa Aalholm Slot, at hans Tjener maa skyde 2 Hjorte i Kronens Skove paa Falster og selv beholde dem. Niels Friis skal, naar Frederik Hobes Fuldmægtig henvender sig til ham, vise ham, hvor han kan skyde de 2 Hjorte, og siden lade ham føre dem bort. D. M. 28.

14. Aug. (Nykøbing). Aab. Brev, hvorved Enkedronningen bevilger, at Niels Friis, Embedsmand paa Nykøbing Slot, der paa hendes Vegne har bortsolgt nogle Hundrede Sider Flæsk og ved Leveringen opdaget, at 58 Sider deraf var forraadnet og aldeles ubrugeligt, maa faa Godtgørelse for disse 58 Sider Flæsk. Rentemesteren i Køben-

havn skal ved Regnskabsaflæggelsen godtgøre Niels Friis disse 58 Sider ubrugeligt Flæsk. R. 20 b.

14. Aug. (Nykøbing). Miss. til Niels Friis. Han har efter Enkedronningens Befaling sammen med Digemester Jochim von der Lipe forhandlet med denne Brevviser Mikkell Graver om, at denne paa egen Bekostning skulde grave nogle Dæmninger og Grøfter ved Nykøbing Slot og derfor, hvis Enkedronningen gav Samtykke, lovet ham 22¹/₂ Dlr., 1 Td. Øl og 1 Side Flæsk. Denne Løn skal han betale ham, efterhaanden som Arbejdet bliver gjort, og siden føre det til Regnskab. D. M. 28.

22. Aug. (—). Miss. til samme. Enkedronningen har skænket sin Kammertjener Willom von der Wense 200 Tdr. Havre af dette Aars Landgilde, og naar hans Fuldmægtige henvender sig til Niels Friis om disse 200 Tdr. Havre, skal han lade dem faa dem. Ligeledes har hun givet sin Sekretær Hans Rostrup en Skude Brændevad. Niels Friis skal i Lenets Skove lade denne Ved hugge og for 3 Dlr. fragte en Skude, som kan tage Veden ombord, løbe til København dermed og overgive den til Hans Rostrup. Hvad han giver ud hertil, skal han føre til Regnskab. D. M. 28 b.

— Miss. til samme. Hr. Olluf Andersen, Sognepræst til Nore Alsløf Kirke, har tilkendegivet Enkedronningen, at Præstegaarden, han bor i, er meget forfalden, saa han frygter for, at Husene engang skal falde ned over ham og tilføje ham selv eller hans Hustru og Børn Skade. Da Enkedronningen har bragt i Erfaring, at nævnte Gaard er saa aldeles forfalden, at den med Tiden maa repareres, skal Niels Friis i Kronens Skove her lade ham udvise en Eg til Bygningstømmer, saa han kan udbedre sin Præstegaard dermed. Enkedronningen har ogsaa bevilget ham ¹/₂ Pd. Korn af Bispetienden, hvilket Niels Friis ligeledes skal give ham. Niels Friis skal desuden give Agt paa, om han lader opføre nogen Bygning paa nævnte Gaard, og Kornet skal han føre til Regnskab. D. M. 29.

— Miss. til samme. Enkedronningen, der har befalet ham at indtage en Plads i Stranden og opbygge den med god Grundvold, saa hun siden kan lade en Hestemølle opføre derpaa, har bragt i Erfaring, at Vandet med Tiden vil bort-

skylle denne Grundvold, hvis der ikke kommer Pæle uden om den. Niels Friis skal derfor i Kronens Skove lade hugge et halvt Hundrede gode Egepæle og siden lade dem sætte uden om nævnte Grundvold. D. M. 29.

22. Aug. (Nykøbing). Miss. til Frederik Hobe og Christoffer Rosengaard. Enkedronningen agter ved sit Livgedings-Hus Nykøbing at lade opsætte en Hestemølle, men har bragt i Erfaring, at hun ikke kan lade den opføre paa det udviste Sted, medmindre der kommer gode Egepæle uden om, da ellers Vandet vil bortskylle Grunden. Adressaten skal derfor, naar Niels Friis, Embedsmand paa Nykøbing Slot, sender en Tømmermand, lade ham udvise et Hundrede gode Egepæle i Kronens Skove, der ligger til Adressatens Len, og lade ham hugge dem i den ham opgivne Længde og Størrelse. Siden skal han lade dem føre til Nykøbing Slot. D. M. 29 b.

— Miss. til Niels Friis. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at der paa Geditsgaard er meget gammelt Inventar, baade Borde, Senge og Bænke, og da det kan frygtes, at det bliver stjaalet eller raadner, hvis det bliver staaende længere, skal Niels Friis overlevere dette gamle Inventar til Mickel von Wessensteen, Kromand, og tage Bevis derfor af ham, at han siden kan opbevare det i Kroen. D. M. 29 b.

— Miss. til Fru Inger Oxe. Der er en Trætte mellem Peder Grubbe til Aalstrup og Enkedronningens Embedsmand paa Halsted Kloster Christoffer Rosengaard paa hendes Vegne om Thorøbye Skov, som skal være blevet rebet for nogle Aar siden af Fru Inger Oxes afdøde Broder Peder Oxe, da han var forlenet med Rafnsborg Len. Da Enkedronningen har bragt i Erfaring, at dette Rebsbrev, hvormed Thorøbye Skov kan forsvares, ikke er til at finde der paa Stedet, endvidere at den udvalgte Konge har tilskrevet alle Peder Oxes Arvinger om dette Rebsbrev, men endnu ikke faaet Svar derpaa, begærer hun af Fru Inger Oxe, at hun ved allerførste Lejlighed lader søge i Peder Oxes Brevkiste efter Rebsbrevet og, hvis det findes, sender det over til Enkedronningen inden 14 Dage. T. 94.

— Miss. til Christoffer Valkendorf i Anledning af den i foregaaende Brev nævnte Trætte om Thoreby Skovs Rebning. Da Enkedronningen har erfaret, at Christoffer Val-

kendorf tillige med Arrild Hvitfeldt til Odersbiørg, Rigens Kansler, har faaet det Hverv enten at ordne det saadan med Peder Grubbe, at nævnte Rebning kan blive ved Magt, eller ogsaa paa et andet Sted udlægge ham hans Part, saa ser hun gerne, at Christoffer Valkendorf, da hun nu er nærværende paa Stedet, kunde udføre dette Hverv, før hun rejser bort herfra. Hun anmoder ham derfor om at være villig til at begive sig over til Lolland og udføre dette Hverv inden 14 Dage eller allerhøjest 3 Uger. Hun vil ligeledes forhandle med Arrild Hvitfeldt derom, og dersom Christoffer Valkendorf vil beramme en Dag, stoler hun paa, at Arrild Hvitfeldt skal møde paa Aastederne til nævnte Tid. Hun sender ham hoslagt nævnte Befaling,¹ saa han bedre kan se, hvad det drejer sig om. T. 94 b.

29. Aug. (Aalholm). Miss. til Frederik Leill. Jørgen von Eppingenn og Christoffer Coniatt, som for nogen Tid siden rejste til Skotland med Dronning Anna, er nu kommet tilbage og har besøgt Enkedronningen. Da hun gerne for deres Tjeneste og Villighed vil forære dem noget, anmoder hun Frederik Leill om, naar Jørgen von Eppingenn og Christoffer Coniatt besøger ham med hendes Brev, da at laane hende 200 Dlr. og give hver af dem 100. Han skal tage et nøjagtigt Bevis derfor af hver, og naar Gud vil, at Enkedronningen har fuldendt sin Rejse og kommer over til Frederiksborg eller Kronneborg, vil hun give ham de 200 Dlr. igen, naar han henvender sig til hende derom. T. 95.

— Aab. Brev, hvorved Enkedronningen bevilger Mester Jacob Matsen, Superintendent i Fyns Stift, at han maa oppebære Præstegæsteripengene for Lolland fra Anno 1591 til Anno 1592, og ligeledes at han i det kommende Aar 1592 og til 1593 maa faa Præstegæsteripengene fra Falster og bruge dem uden Afgift. Naar disse Aar er ude, skal Mester Jacob Matsen ikke i nogen Maade befatte sig med nævnte Præstegæsteri. R. 21.

1. Sept. (Halsted Kloster). Miss. til Christoffer Rosen-gaard. Denne Brev viser Oluf Bonde i Brydebølle har tilkendegivet Enkedronningen, at den Gaard, han bor i, i afdøde Peder Oxes Tid er blevet forhøjet og sat op til

¹ Se Kancelliets Brevbøger 7/8 1591.

4 Pd. Byg, $2\frac{1}{2}$ Mk. dansk og 2 Skpr. Havre, medens der tidligere kun blev givet 1 Øre grot og 2 Skpr. Havre deraf, og har bedt om Eftergivelse af noget af det nævnte Paalæg i Landgilden. Da Enkedronningen erfarer, at Gaarden ikke er i Stand til at yde nævnte Landgilde, er hun tilfreds med, at han i 2 Aar bliver forskaanet for noget deraf. Christoffer Rosengaard skal paa hendes Vegne eftergive Oluf Bonde $\frac{1}{2}$ Pd. Byg i dette og næste Aar og ikke mere og føre det til Regnskab. D. M. 30.

8. Sept. (Halsted Kloster). Miss. til Abbedissen i Maribo. Enkedronningen er i Færd med at lade en Vandmølle opføre paa Stranden ved sit Livgedings Hus Nykøbing, men har bragt i Erfaring, at der hertil vil behøves nogle Hundrede Egepæle. Hun har tilskrevet sine Lensmænd paa Lolland og Falster om at lade hugge nogle Hundrede Egepæle til dette Behov, men har faaet at vide, at der ikke er saa mange, som hun ønsker. Hun begærer derfor af Abbedissen, at denne bevilger hende, at hun maa lade sin egen Tømmermand hugge 30 gode Ege, der kan være tjenlige til Pæle, i Maribo Klosters Skove, og at Abbedissen vil tilskrive hende sin Mening derom, inden hun rejser fra Lolland, saa hun ved, hvad hun skal rette sig efter. Enkedronningen vil for denne Villighed være hende med al kongelig Gunst og Naade bevaagen. D. M. 30 b.

— Miss. til Niels Friis. Da Enkedronningen gerne vil lade grave en Fiskepark i Laurits Brings Vang, skal Niels Friis sammen med Jochim von der Lippe forhandle med Graveren ved Nykøbing Slot om, hvad hun skal give ham for denne Dam. D. M. 31 b.

— Miss. til Christoffer Rosengaard. Kronens Bønder i Stokkemærk Sogn har tilkendegivet Enkedronningen, at der er taget Syn paa deres Skove, og at der paa nogle af disse Elle- og Askeskovsparter findes meget, som er hugget til Upligt. De beder derfor, at hun vil afstaa fra den Tiltale, som i den Anledning er rejst imod dem. Hun har nu eftergivet Bønderne denne Skovhugst, men saaledes, at hvis nogen af dem i Fremtiden forhugger sine Skovsparter, saa de ikke kan staa for Syn, saa skal han straffes paa det strengeste derfor. Christoffer Rosengaard skal standse den paa-begyndte Retsforfølgning og lade Bønderne være utiltalt for nævnte Skovhugst, men han skal have Indseende med, at saa-

dan ulovlig Skovhugst ikke mere sker i disse Skove, og hvis nogen fordrister sig hertil, skal han lade ham tiltale og straffe tilbørligt. D. M. 31.

8. Sept. (Halsted Kloster). Aab. Brev, hvorved Berethe N., Hr. Peders Efterleverske i Ryde, der efter Mandens Død i Veyleby paa Lolland har tilkøbt sig en jordeggen Bondegaard, som ligger til Aaleholm Slot, fritages for den Langægt, Pløjning og Harvning, som ydes af denne Gaard, hvilket hun har begæret af Enkedronningen paa Grund af sin Alderdom. Dette bevilges indtil videre, naar hun i rette Tid betaler den sædvanlige Landgilde af nævnte Gaard til Lensmanden paa Aaleholm. R. 21 b.

9. Sept. (—). Miss. til Niels Friis¹. De hæderlige og højlærde Mænd, Sognepræsterne paa Kronens Øer Askøe, Femøe, Feø og Bogøe, der ligger til Nykøbing Slot, har tilkendegivet Enkedronningen, at de kun har lidt Jord og Eng til deres Gaarde, ungefær 2 eller 3 Tønder Sæd, nogle slet intet, hvorfor de begærer af hende, at hun i Betragtning af deres fattige Forhold vil bevilge dem nogen Jord til deres Gaarde. Da hun har bragt i Erfaring, at nævnte Præsters Vilkaar er meget slette, og da hun gerne ser dem befordret til det bedste, har hun bevilget dem, at naar nogen af Kronens Bønder paa nævnte Øer afgaar ved Døden, maa Præsterne, hver paa den Ø, hvor han er Præst, faa samme Jord til sin Gaard uden Indfæstning, dog skal Præsten i rette Tid svare den Landgilde, som efter Jordebogen gives af nævnte Gaard, og hvis han vil købe Bondegaarden, skal han gøre det med Arvingers Minde. Niels Friis skal derfor lade de nævnte Præster faa Jord paa disse Betingelser, naar de henvender sig til ham derom. Enkedronningen har ogsaa bevilget Præsterne paa de nævnte Øer, at de maa blive fri for Lang- og Kortroning og hvad andet Arbejde og Tynge, som svares af nævnte Bondegaarde. Niels Friis skal lade dem være fri for dette Arbejde og ramme Enkedronningens Gavn og Bedste ved at passe paa, at ingen af disse Præster, hvis han er saa rigeligt forsynet med Præsterente og Jord, at han ikke kan klage, under dette Paaskud faar nogen Jord. D. M. 31 b.

¹ Tr. i Danske Magazin 4. Rk. 5. Bd. S. 168—69 efter Afskrift i Karen Brahes Mnskr. Nr. 280.

9. Sept. (Halsted Kloster). Miss. til Frederik Hobe. Enkedronningen har tidligere skrevet til ham om nogle Egepæle, som han skulde lade hugge til hende, naar Niels Friis sendte ham en Tømmermand, men han har undskyldt sig med, at der ikke fandtes saadanne Ege i hans Len. Enkedronningen har imidlertid bragt i Erfaring, at der er megen Egeskov i Frederik Hobes Len, og begærer derfor, at han, naar Niels Friis sender ham en Tømmermand, i Skovene lader denne udvise og hugge saa mange Egepæle, tjenlige til nævnte Hestemølle, som Enkedronningens forrige Brev lød paa, og som det er ham muligt at finde. D.M.32.

10. Sept. (—). Stadfæstelse fra Enkedronningen for Beboerne i Østre-Nørlunde, Vestre-Nørlunde, Østre-Karlebye, Vestre-Karlebye og Ringsebye paa et Brev fra Frederik den Anden, dateret 5. Juli 1567¹, i hvilket han stadfæster Kristian den Tredies og Kong Hans's Brev paa nogle Jorder, som disse Bymænd har indtaget af deres Fæled og indhegnet. R. 22 a.

14. Sept. (Aalholm). Aab. Brev til Kronens Bønder i Regebølle, Godsted, Aalevestgaard, Karlebye og Øster-Ølsløf, der ligger til Enkedronningens Gaard Øen. Disse har berettet, at de giver Bolgalte til Øensgaard, og at det i nogle Lensmænds Tid har været dem paalagt at give 2 Dlr. for hver Bolgalt, men at de tidligere har givet noget mindre, hvorfor de begærer af Enkedronningen at maatte nøjes med at give 1 Dlr. for hver Bolgalt om Aaret. Enkedronningen bevilger dette. R. 23 a, b.

— Miss. til Frederik Hobe. Han har meddelt Enkedronningen, at meget af Inventaret paa Øensgaard er ubrugeligt og noget aldeles værdiløst, og vil derfor gerne vide, hvorledes han skal forholde sig dermed. Han skal af Inventarium slette alle Sengeklæder, Lagener og Bordduge, desuden skal han købe gode Dynevaar og af de gamle Dyner lade lave 2 eller 3 gode Dyner. Det gamle Kobbertøj, som findes, skal han afhænde og anskaffe andet godt brugbart Kobbertøj i Stedet. Enkedronningen meddeler ham endvidere, at Indbyggerne i Nysted har berettet for hende, at deres Kirke

¹ Kancelliets Brevbøger 1566—1570 S. 219.

saa vel som deres Raadhus er meget bygfældige, saa de med det første maa opføre gode Bygninger, og derfor begærer, at hun vil hjælpe dem med nogle Tusinde Mursten. Frederik Hobe skal, naar Borgmester og Raad i Nysted besøger ham, til disse Bygningers Behov lade dem faa halvsjette Tusind Mursten. Hvad han udsletter af Inventarium eller lader lave paa ny, Kobbertøj eller Dyner, desuden de nævnte Mursten, skal han føre til Regnskab. D. M. 32 b.

15. Sept. (Aalholm). Kvittans til Frederik Hobe til Bosserup, Befalingsmand paa Aaleholm Slot, paa Lensregnskabet for Aalholm og Øensgaard fra 1. Maj 1590 til 1. Maj 1591. Han har gjort Rede for Indtægt og Udgift, ogsaa Biskopstiende og Præstegæsteri, samt Avlen. I Regnskabet er medtaget, hvad han blev skyldig paa foregaaende Aars Regnskab, og hvad der blev i Behold paa Slottet. Han blev paa dette Regnskab skyldig 6292 $\frac{1}{2}$ Dr. 1 $\frac{1}{2}$ Ort 1 Sk. 1 Pen., Mønten før gik, af hvilke han den 10. Maj og 4. Juli til Enkedronningens eget Kammer har indbetalt 4980 Dr. Han har desuden af Enkedronningens Indkomst staaet i Forskud for, hvad der er købt og sendt til Københavns Slots Behov til et Beløb af 300 $\frac{1}{2}$ Dr. 25 $\frac{1}{2}$ Sk. 1 Alb., Mønten før gik, hvilken Sum igen skal erlægges Enkedronningen af Rigets Rentekammer førstkommende Helligtrekonger 1592 i Kiel. Frederik Hobe bliver altsaa endelig paa dette Aars Regnskab skyldig 1011 $\frac{1}{2}$ Dr. 1 $\frac{1}{2}$ Ort 7 Sk. 3 Pen., Mønten før gik, som han med det allerførste skal indbetale til Enkedronningen. Heraf har Frederik Hobe den 29. Aug. 1591 paa Aaleholm Slot til Enkedronningen indbetalt 91 Rosennobler (= 318 $\frac{1}{2}$ Dr.), der skal godtgøres ham paa næste Aars Regnskab. Han har desuden i Behold paa Slottet: 3 Læster 1 Pd. $\frac{1}{2}$ Skp. Hvede, 4 Læster 3 $\frac{1}{2}$ Pd. 5 $\frac{1}{2}$ Skpr. Rug og Mel, 19 Læster 5 Pd. 1 Skp. Byg og Malt, 3 $\frac{1}{2}$ Læster 4 Pd. 18 Skpr. Havre, »4 $\frac{1}{2}$ Pd. 8 Skpr. $\frac{1}{3}$ Ærter, 9 Tdr. $\frac{1}{2}$ Otting $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{4}$ af 1 Otting Smør«¹, 6 Sider Flæsk, 2 Tdr. Aal, 3 Fjerdg. Torsk, 105 Skpr. Humle, 159 Al. Drejl, 28 Al. Hørlærred, 569 Al. Blaargarn, 2 Lispd. 2 Skaalpd. Uld og Lod, 4 $\frac{1}{2}$ Lispd. 5 Skaalpd. Stangjern, 14 Stude, 3 Tyre, 12 Studekalve, 56 Køer, 5 Kvier, 16 Kviekalve, 227 Faar og Lam,

¹ Der synes at mangle noget i Teksten.

18 Gæs, 4 Høns, 47 Svin og Grise, 1 Oldensvin, 2 Heste, 95,250 Mursten, som han fremdeles skal staa til Regnskab for. R. 23 b.

16. Sept. (Nykøbing). Miss. til Frederik Hobe. Han har tilkendegivet Enkedronningen, at Fulse Kirke paa Lolland, som hun har Jus patronatus til, er meget bygfældig, saa Sognefolket ikke i Regnvejrr kan opholde sig i den, og vil gerne vide, hvorledes han skal forholde sig med denne Kirke. Da Enkedronningen har bragt i Erfaring, at Kirken ikke er saa formuende, at den kan bekoste Genopbygningen, skal han lade alle de andre Kirker i Fulse Herred komme den til Hjælp med noget, hver efter sin Evne, og hvis han ikke kan faa saa meget fra Kirkerne i Fulse Herred, at nævnte Kirke igen kan opbygges, er Enkedronningen til Sinds at ville lægge 40 eller 50 Dlr. til og ønsker, at han snarest lader Bygningen foretage, saa den med det første kan blive færdig. Hvis han lægger 40 eller 50 Dlr. til af Enkedronningens Penge, skal han føre det til Regnskab. D. M. 33.

17. Sept. (—). Miss. til Christoffer Valkendorf. Enkedronningen, der i nogen Tid har været paa sit Livgeding Lolland og Falster, vil nu begive sig over til Sjælland og meddeler Christoffer Valkendorf, at hun førstkommande Torsdag d. 23. Sept. vil komme til Vordingborg og overnatte der. Han skal til hendes Ankomst skaffe, hvad han kan tænke sig behøves for en Nat, og desuden sørge for de fornødne Vogne til det Gods og de Folk, hun har med sig. T. 95.

— Lignende Miss. som ovenstaaende til Arrild Hvitfeldt, Ditlef Holck og Niels Parsberg. Udtog i T. 95 b.

20. Sept. (—). Miss. til [Christopher Rosengaard]. Da Enkedronningen yderligere har forbedret Avlen til Haldstedt Kloster, og da hun erfarer, at der kan sættes nogle flere Øksne paa Stald der, skal Christopher Rosengaard, naar alle de Øksne er ankommet, som Enkedronningen har forskrevet til Opstaldning, antage endnu 2 Øksnerøgttere og give dem Ophold og Løn, som de fortjener, for et halvt Aars Tid. Da Enkedronningen desuden har antaget en Urtegaardsmand til Haldstedt Kloster og lovet ham 10 Dlr. om Aaret til Løn og Klædning samt en sædvanlig Hofklædning, skal Christopher Rosengaard ogsaa tage denne Mand paa

Kost og give ham Løn og Hofklædning. Udgiften til Røgterne og Urtegaardsmanden skal han føre til Regnskab. R. o. T. vedr. Halsted Kloster. 7.

20. Sept. (Nykøbing). Kvittans til Christoffer Rosengaard til Herlufstrup, Befalingsmand paa Halsted Kloster og Rafnsborg Len, paa Regnskabet fra 1. Maj 1590 til 1. Maj 1591. Han har gjort Rede for Indtægt og Udgift, ogsaa Biskopstiende og Præstegæsteri, samt Avlen. I Regnskabet er medtaget, hvad han blev skyldig paa foregaaende Aars Regnskab, og hvad der blev i Behold hos ham. Den 10. Maj og 10. Juli har Christoffer Rosengaard indbetalt i Enkedronningens eget Kammer 7500 Dlr. Han blev paa dette Aars Regnskab Enkedronningen 2463 Dlr. 1 Mk. $2\frac{1}{2}$ Sk. 1 Alb. 1 Pen. skyldig, af hvilket Beløb han har staaet i Forskud ved Halsted Klosters Bygning og ved Indkøb af Varer, som er sendt til Københavns Slots Behov, for ialt $1099\frac{1}{2}$ Dlr. 5 Sk. 1 Alb. 1 Pen., som Mønten før gik, hvilke igen skal erlægges til Enkedronningen af Rigets Rentekammer førstkommende Helligtrekonger 1592 i Kiel. Tilbage blev i Behold ved Halsted Kloster 1 Læst Rug, $4\frac{1}{2}$ Læster $2\frac{1}{2}$ Pd. 4 Skpr. Byg, 189 Tdr. $1\frac{1}{2}$ Skp. $1\frac{1}{2}$ Fdk. Havre, 5 Tdr. 1 Skp. 1 Fdk. Ærter, 18 Svin, 2 Orner, 20 Grise, 500 Al. Blaargarn, $61\frac{1}{2}$ Tylvt Fyrredeler, 21 Læster Kalk, som han fremdeles skal staa til Regnskab for. R. 24 b.

— Aab. Brev til Kronens Bønder i Thorevig, som ligger til Halsted Kloster. Disse har berettet for Enkedronningen, at de i alle tidligere Lensmænds Tid har givet 1 Ko i Indfæstning af en Eng ved Navn Koenen. De beder Enkedronningen om, at hun ogsaa vil bevilge, at de maa faa Engen for nævnte Indfæstning. Dette bevilges. R. 25 b.

— Miss. til Frederik Hobe. Til Tækningen af Vindeltrapper, som er opsat paa Halsted Kloster, behøver Enkedronningen nogle Skifersten, og da hun har bragt i Erfaring, at der paa Aalholm Slot, som Frederik Hobe har i Forlening, er nogle Skok tilhugne Skifersten, som hun vil lade bruge hertil, skal han, naar Christoffer Rosengaard, Embedsmand paa Halsted Kloster, sender Bud om Skifersten, lade ham faa saa mange Skok hugne Skifersten, som han behøver til nævnte Vindeltrapper. D. M. 33 b.

20. Sept. (Nykøbing). Miss. til Christoffer Rosengaard. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at der ved Halsted Kloster engang om Aaret holdes Marked, og at der sammesteds paa Kirkegaarden og paa Gaden gøres Ild, hvoraf kunde opstaa allehaande Ulykke med Vaade og Ildebrand paa nævnte Kloster. Dette Marked vil Enkedronningen aldeles ikke have holdt saa nær ved Klosteret, men paa et andet Sted ude paa Heden. Christoffer Rosengaard skal derfor udse et belejligt Sted paa Heden, hvor samme Marked kan holdes, og derefter paa Tinge kundgøre for Menigmand, som vil besøge dette Marked, at han skal begive sig til dette Sted og sælge sine Varer der, og han skal have Indseende med, at der ikke holdes Marked paa noget andet Sted end det af ham paa Enkedronningens Vegne anviste. Det er desuden berettet for Enkedronningen, at Vejen mellem Sebyegaard og Nakskov er saa daarlig, at den fremmede saa vel som hendes egne Bønder ikke kan komme frem, naar de skal til Købstaden med Korn og andre Varer, da Vognene undertiden bliver staaende fast, hvorfor man har begæret af hende, at hun vilde tillade, at Kronens Tjenere maatte hjælpe med at gøre den nævnte daarlige Vej i Stand. Christoffer Rosengaard skal tilsige saa mange af Kronens Bønder, som kører til Torvs ad denne Vej, og lade dem hjælpe til med at udbedre nævnte daarlige Vejstrækning. D. M. 33 b.

— Miss. til Niels Friis. Fru Anne Lunge til Grimstedt, Knud Stensens Efterleverske, har meddelt Enkedronningen, at en Jomfru ved Navn Caren Grubbe, der i nogen Tid har været hos hende, nu er afgaaet ved Døden, og at hendes Arvinger gerne vil gøre hende en ærlig Jordefærd, hvorfor hun begærer af Enkedronningen, at denne til Begravelsen vil give hende 1 Stk. stort Vildt. Niels Friis skal, naar hun henvender sig til ham med Enkedronningens Brev, i Skovene, der ligger til Nykøbing, lade skyde 1 Stk. Adelvildt og overgive det til hendes Fuldmægtige. D. M. 34 b.

— Miss. til Christoffer Rosengaard omhandlende den forbedrede Avl til Halsted Kloster. D. M. 34 b.

[Dette Brev er ikke medtaget, da det saa godt som ordret

svarer til det nederst paa Side 138 meddelte Brev fra R. og T. vedr. Halsted Kloster og øjensynlig er samme Brev, der blot af Skriveren er indført to Steder.]

21. Sept. (Nykøbing). Miss. til samme. Denne Brevviser Søffren N., Degn ved Halsted Kloster, har tilkendegivet Enkedronningen, at Auuede¹ Sogn har været Annex til Halsted Kirke, men da den afdøde Konge for nogle Aars siden før sin Død havde bragt i Erfaring, at Skolepersoner i Fyns Stift ikke havde saa meget til Underhold, at de dermed kunde fremme deres Studier i Skolerne, forordnede han, at naar de paagældende Degne døde, skulde alle Kirker og Annexer i Fyns Stift [indtil en Mil fra nogen Købstad²] tillige med den tilliggende Rente tilfalde Skolepersonerne i de nævnte Skoler, og at disse deri skulde gøre den sædvanlige Tjeneste, som deres Formænd har gjort. Herved er Auuede Kirke kommet fra Halsted Kirke. Han begærer nu, at Enkedronningen vil hjælpe ham til igen at faa Auuede Annex, og at Skolepersonen i Stedet maa blive forsørget paa et andet Sted. Christoffer Rosengaard skal sammen med Superintendenten over Fyns Stift overveje Sagen og sørge for, at enten nævnte Søffren Degn igen faar Auuede Annex og deraf giver til Skolepersonen, som har gjort Tjeneste der, den Afgift, som hidtil er givet deraf, eller ogsaa forliger dem paa anden Maade, og naar noget Degnekald der omkring bliver ledigt, skal han lade nævnte Skoleperson faa det og nu straks lade Søffren Degn frit beholde nævnte Annexsogn til Halsted Kirke, saaledes som det tidligere har været. D. M. 35.

— Aab. Brev til Anders Møller, som har bygget en Vejrmølle, der staar i Vindebye paa Lolland, Halvparten paa Kronens Grund, den anden Halvpart paa et almindeligt Overdrev, og som nu begærer at maatte fæste Møllestedet. Enkedronningen tillader hermed nævnte Anders Møller, at han af hendes Embedsmand paa Halsted Kloster Christoffer Rosengaard maa fæste nævnte Møllested og siden bruge og beholde den fri for hver Mands Tiltale. R. 30.

¹ Fejlskrift for Aunede. ² Findes ikke i Kopibogen, men i en samtidig Afskrift af Originalen i Fyns Bispearkiv, trykt i Danske Magazin 4. Rk. 5. Bd. S. 169.

21. Sept. (Nykøbing). Miss. til Frederik Hobe. Enkedronningen har set Stubberup Sø og vil gerne med det første have den udstukket og udgravet, hvorfor Frederik Hobe snarest skal lade denne Sø udløbe og derefter tilsaa. Desuden skal han lade gøre gode Gærder ved den ene Side langs med den »høje« Skov til Herridtsløf Markgærde og fra den anden Side Dæmningen langs med Skoven til Stubberup Markgærde, og hvad der findes deri af Stubbe og andet, skal han lade borttrydde, efter som Lejligheden fordrer. Han skal ligeledes indtage Langemose langs med Vramark og ned til Møllemarke og lade saa deri, som han mener, det er til Enkedronningens Bedste. D. M. 35 b.

22. Sept. (—). Miss. til samme. Enkedronningen vil gerne have anlagt en Urtehøve ved Aalholm Slot. Frederik Hobe skal antage en dygtig Urtegaardsmand og komme overens med ham om, hvad han paa hendes Vegne skal betale ham om Aaret. Løn og Underhold skal han føre til Regnskab. D. M. 36.

— Miss. til Christoffer Rosengaard. Han har med delt Enkedronningen, at han, naar han paa hendes Vegne lader noget færge over fra Sjælland til Falster, maa betale lige med en fremmed, og begærer, at hun vil give Færgemændene en vis aarlig Genant. Enkedronningen billiger, at der gives Færgemændene i Vordingborg og Gofvens hver 1 Pd. Byg om Aaret.¹ Dette skal Christoffer Rosengaard gøre paa hendes Vegne og føre det til Regnskab. D. M. 36 b.

— Miss. til samme. Da Enkedronningen erfarer, at han vil blive hende en Sum Penge skyldig paa sit Regnskab, og da hun behøver Penge til Køb af nogle Øksne, skal han udbetale hende 600 Dlr., saa hun sikkert kan faa dem til Mikkelsdag, da det er meget magtpaaliggende. Da hun ogsaa har noget vigtigt at meddele ham, skal han rette sin Lejlighed efter at komme til hende en Dag eller to efter Mikkelsdag for at høre hendes Vilje. D. M. 36 b.

— Miss. til samme. Der har været Trætte mellem Enkedronningen og Peder Grubbe til Aalstrup om Thorbye

¹ I Overskriften staar der $\frac{1}{2}$ Pd. Byg til hver, i Teksten derimod 1 Pd., og Navnet Gofvens er faldet ud.

Skov, hvorfor der er udgaaet kongelig Befaling til Christoffer Valkendorf, Befalingsmand paa Vordingborg, og Rigens Kansler Arrild Hvitfeldt, Befalingsmand paa Thrøgeveldt, at de skulde forhandle med Peder Grubbe om, at det Reb, som er dømt paa nævnte Thorbye Skov, maatte forblive, som det har været hidtil. Disse Mænd har med Enkedronningens Samtykke truffet den Overenskomst med Peder Grubbe, at nævnte Reb skal blive bestaaende i 3 Aar, og han skal i dette Tidsrum have 90 Læs Gærdsel af Thorbye Skov hvert Aar. Christoffer Rosengaard skal lade disse 90 Læs Gærdsel udvise i Kronens Skove, der ligger til Thorbye, saa Peder Grubbe ikke skal kunne beklage sig over nævnte Kontrakt. D. M. 37.

22. Sept. (Nykøbing). Miss. til Niels Friis. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at Gedis Kro er meget bygfældig, og Mickel von Wesensten, som har denne Kro, har henvendt sig til hende og begæret, at hun snarest vilde lade den istandsætte. Da hun hører, at der paa Gedisgaard staar en Stald, som ikke bruges, billiger hun, at den bliver taget ned og sat op paa Gedis Kro. Niels Friis skal lade dette gøre, forsyne den med godt Tag og gøre gode, bekvemme Lossementer deri, saa han kan faa godt Ophold der. Hvad han anvender derpaa, skal han føre til Regnskab. D. M. 37 b.

— Kvittans til Niels Friis til Hesellagger, Embedsmand paa Nykøbing Slot, paa Regnskabet fra 1. Maj 1590 til 1. Maj 1591. Han har gjort Rede for Indtægt og Udgift samt Avlen. I Regnskabet er medtaget, hvad han blev skyldig paa foregaaende Aars Regnskab, og hvad der blev i Behold hos ham. Han har den 9. Maj indbetalt 4000 Dr. i Enkedronningens eget Kammer, og til Opførelsen af Nykøbing Slotsbygning har han lagt ud i rede Penge og Varer for 3897 $\frac{1}{2}$ Dr. 2 Sk., som Mønten før gik, hvilken Sum skal betales igen til Enkedronningen af Rigets Rentekammer til Helligtrekonger 1592 i Kiel. Han blev paa dette Regnskab Enkedronningen skyldig 221 $\frac{1}{2}$ Dr. 1 Ort 3 Sk. $\frac{1}{2}$ Alb., som Mønten før gik, og i Behold paa Slottet blev: 1 Læst 3 $\frac{1}{2}$ Pd. 9 $\frac{1}{2}$ Skpr. Rug og Mel, 31 $\frac{1}{2}$ Læster $\frac{1}{2}$ Pd. 11 Skpr. 1 Fdk. Byg og Malt, 301 Tdr. 4 Skpr. Havre, 9 $\frac{1}{2}$ Skpr. 1 Fdk. Ærter, 4 Skpr. Bønner, 3 Tdr. 2 $\frac{1}{2}$ Fdk. Byggryn, 3 Skpr. Havregryn, 1 Tyr, 1 Tyre-

gilding, $6\frac{1}{2}$ Øksne og Plovstude, 47 unge Stude og Studekalve, 3 Tyrekalve, 43 Køer, 45 Kvier og Kviekalve, 40 Svin og Grise, $88\frac{1}{2}$ Faar og Lam, 5 Tdr. $1\frac{1}{2}$ Fdk. 14 Skaalpd. Smør, $1105\frac{1}{2}$ Sider $1\frac{1}{2}$ Stk. Flæsk, $772\frac{1}{2}$ Svinehoveder, 662 Svinerygge, $\frac{1}{2}$ Fjerdg. Svinefødder, $7\frac{1}{2}$ Kroppe $1\frac{1}{2}$ Fjerd. 1 Stk. Nødekød, $117\frac{1}{2}$ Kroppe Faarekød, $14\frac{1}{2}$ levende Gæs og Gaasekroppe, $1\frac{1}{2}$ Lispd. 5 Skaalpd. Talg, 1 Td. $\frac{1}{2}$ Fjerdg. Eddike, $2\frac{1}{2}$ Tdr. Mjød, 2 Tdr. Tyskøl., $2\frac{1}{2}$ Tdr. saltet Sild, 1 Lispd. 1 Skaalpd. Bergfisk, $1\frac{1}{2}$ Vorde 3 Stk. Langer, $4\frac{1}{2}$ Vorder 1 Stk. Rokker, 617 Stk. Flynder, 5 Ol tørrede Bundgarnssild, 1 smal Læst $1\frac{1}{2}$ Fjerdg. Baisalt, 15 Skpr. Humle, $1\frac{1}{2}$ Skippd. $5\frac{1}{2}$ Lispd. Stangjern, 3 Lispd. Bly, 3 Fyrredeler, 44 Læster Kalk, $18\frac{1}{2}$ Læster 2 Stk. tomme Tønder, som han fremdeles skal staa til Regnskab for. Samtidig har Niels Friis gjort Regnskab for Biskopstiende og Præstegæsteri, som han har oppebaaret i Lenet fra 1. Maj 1590, da han sidst aflagde Regnskab og intet blev skyldig, til 1. Maj 1591. Han blev paa dette Regnskab Enkedronningen skyldig 27 Dlr., $3\frac{1}{2}$ Læster 11 Skpr. Byg, 32 Tdr. Havre, som han har ført til Indtægt i sit Lensregnskab, for 1. Maj 1590 til 1. Maj 1591. R. 26.

U. D.¹ (Nykøbing). Forleningsbrev for Enspænder Mickel von Wessensteen paa Gedsøer Kro paa Falster. Han maa indtil videre bruge al den Ager og Eng, som nu ligger dertil, og som afgangne Matthias Røfver har haft i Væрге, uden Afgift. Han maa faa det nødvendige Brændsel af Vindfælder og fornet Træ, hvilket Lensmanden der paa Stedet skal lade ham udvise. Desuden maa han nyde fri Olden i Gedis's Skove til 20 af hans egne hjemmefødte Svin, naar der er Olden. Enkedronningen har endvidere bevilget Mickel von Wessensteen 4 Parter af den 36te Part af Gedisgaards Jord, af hvilken Gedis's Bymænd har de andre Parter i Leje, og desuden maa han uden Afgift bruge den Jord og Eng, som Christen Pedersen i Gedisgaard hidtil har haft. Til Gengæld skal Mickel von Wessensteen være forpligtet til at skaffe fremmede og andre, som gæster Kroen, god Redelighed med Øl og Mad, det godt er, for en billig Penge, saa den vejfarende Mand, fremmede saavel som Indbyggere, ikke med Billighed kan beklage sig derover. Han skal ogsaa have godt Tilsyn med Kronens Skove, der ligger paa

¹) Staar mellem Breve fra 22. og 23. Sept.

Giedsøer, saa intet deraf forhugges til Upligt, og ikke heller noget Vildt skydes uden Enkedronningens Tilladelse. Han skal ogsaa bygge og forbedre nævnte Krogaard og holde den ved god Hævd og Bygning, som det sig bør. I lige Maade skal han have Opsyn med Gedisgaard, saa den ikke yderligere forringes. R. 29.

23. Sept. (Nykøbing). Aab. Brev, hvorved Enkedronningen bevilger Otte Christensen, Ridefoged ved Halsted Kloster, 25 Tdr. Havre om Aaret til Foder og Maal paa en Hest. Lensmanden skal give ham dette og føre det til Regnskab. R. 28 b.

— Aab. Brev om, at Enkedronningen har taget Eustacius Bruns i sin Tjeneste som Svarver [Drejer] ved sit Livgedings Huse paa Lolland og Falster, eller hvor hun lader ham tilsige. Han skal skikke sig trolig og med al Flid og Vindskibelighed i nævnte Tjeneste og udføre det Arbejde, som Lensmændene paa Enkedronningens Vegne paalægger ham. Enkedronningen har, saa længe hun er til Sinds at beholde ham i sin Tjeneste, bevilget ham 10 Dlr. til Besolding og flg. Fetalje og Korn: 2 Pd. Malt, 1½ Pd. Rug, 1 Fjerdg. Smør, 1 Slagtestud, 2 Oldensvin og 4 Gæs. Han skal desuden have en sædvanlig Hofklædning hvert Aar. Besolding, Fetalje og Hofklædning skal udredes ham af Halsted Kloster, og dette skal Lensmanden sørge for. R. 30.

— Miss. til Niels Friis. Enkedronningen har eftergivet Peder Fris's Hustru Kiersten Valslef 1 Pd. Korn af deres aarlige Landgilde, hvorfor Niels Friis skal lade dem være utiltalt for dette Pd. Korn og føre det til Regnskab. D. M. 37 b.

— Miss. til samme. Da Enkedronningen har ladet udse et Sted paa Stranden, hvor hun med det første vil have opført en Hestemølle og et Slagtehus, og da hun nu selv har vist ham, hvordan han skal lade lægge Grundvolden derunder, skal han snarest muligt paabegynde og fuldføre nævnte Hestemølles Grundvold paa Stranden, saa hun siden ved Lejlighed kan lade opføre en god Bygning derpaa. Da hun endvidere har bragt i Erfaring, at Sørupgaard er meget bygfældig, saa den Mand, der bor deri, næsten ikke kan opholde sig der,

medmindre den bliver bygget om, skal Niels Friis lade bygge en god Bondebygning til nævnte Sørupgaard, saaledes som han kan tænke sig, det er fornødent. Desuden skal han lade den Lade, som nu staar der, tække med Straa, og hvad han anvender saa vel til Grundvolden som til Bygningen af Sørupgaard, skal han føre til Regnskab. D. M. 38.

23. Sept. (Nykøbing). Miss. til Frederik Hobe. Enkedronningen har foræret sine Kammertjenere Willom von der Wennse og Jochim Barnewitz henholdsvis 200 og 100 Tdr. Havre, hvilket Frederik Hobe skal give dem, naar de henvender sig til ham derom, og siden føre til Regnskab. D. M. 38.

29. Sept. (Kronborg). Miss. til Niels Kaas. Da Enkedronningen sidst var paa Frederiksborg, lovede hun Niels Kaas, som var hos hende, at de Penge, som han og de andre Regeringsraader paa den udvalgte Konges Vegne var hende skyldig, maatte blive staaende indtil førstkommende Kieler Omslag. Imidlertid maa hun nu meddele ham, at hun til førstkommende Mortensdag skal erlægge 3—4000 Dlr. til sine Kreditorer, men ikke i Øjeblikket har saa mange Penge og ikke heller ved, hvor hun skal faa dem i en Hast. Og skønt hun ugerne saa tidligt begærer nogen af disse Penge i Strid med det Løfte, hun har givet Niels Kaas, er hun dog nødt til at gøre dette og beder ham derfor om, at han sammen med de andre Regeringsraader, som er hos ham, vil sørge for, at der førstkommende Mortensdag til Enkedronningen selv udbetales 4000 Dlr. af nævnte Penge, da det er meget magtpaaliggende for hende. Hvad Resten angaar, maa den gerne blive staaende til førstkommende Kieler Omslag. T. 95 b.

3. Okt. (—). Miss. til Fru Beathe Bilde. Enkedronningen har for nogen Tid siden hjemforlovet Fru Beathe Bilde, der dog skulde komme til hendes Jomfrukammer igen, naar hun begærede det. Da Enkedronningen nu igen behøver Fru Beathe Bilde, skal denne med det første begive sig over til hende og være i hendes Jomfrukammer som tidligere. T. 96.

— Miss. til Fru Karene Rønnov. Dennes Søn, Henning Bilde, har i nogle Aar været hos Enkedronningens Søn Hertug Ulrik af Slesvig og Holsten, og Enkedronningen har hørt, at han flux vokser til og bliver stor,

saa det ikke er tjenligt, at han bliver der længere. Fru Karene Rønnov skal derfor med det første fordre ham tilbage fra Hertug Ulrik, og hvis hun vil have ham til nogen udenlandsk Potentat og dertil begærer Enkedronningens Hjælp enten med Forskrift eller paa anden Maade, er denne villig dertil. Hun maa heller ikke opfatte det saaledes, at Enkedronningen er hende eller Sønnen ugunstigt stemt, da det kun er sket, fordi han er meget stor og vokser til, og Enkedronningen ikke vil have saa store Personer hos Hertugen. T. 96.

6. Okt. (Kronborg). Miss. til Bispen paa Fyn¹. Da Enkedronningen sidst var paa Lolland, gav hendes Befalingsmand paa Halsted Kloster, Christoffer Rosengaard, hende tilkende, at en Præst ved Navn Hr. Niels havde forholdt sig utilbørligt i sit Embede ved i Fuldskab at have besøvet en af sine egne Tjenestepiger og med hende avlet et Barn. Da denne Præst frivilligt bekendte det, og da han havde mange Børn og desuden har forholdt sig godt baade i Levned og Lærdom siden efter, begærede Christoffer Rosengaard, at Enkedronningen skulde tage imod hans Bøder og eftergive hans Forseelse, hvilket hun samtykkede i paa de Vilkaar, at det kunde ske uden Forsmædelse eller Forargelse for Menigheden og med Bispens Bevilling. Bispen har nu meddelt Enkedronningen, at han ikke tør eftergive en saadan Forseelse uden hendes skriftlige Tilladelse, idet desuden den afdøde Konge har ladet en Skrivelse² udgaa om, at han havde bragt i Erfaring, at der her i Riget tildrog sig saadan Forargelse, som ikke medførte Straf, hvorfor han befalede alle Bisperne hver især at have godt Tilsyn med saadant, og hvis saadan Forseelse efter den Dag tildrog sig, da at afsætte samme Person og istedetfor indsætte en god, ærlig og uberygtet Mand, som kunde gøre den kristne Menighed i og udenfor Kirken den tilbørlige Tjeneste. Skønt Enkedronningen vel ved, at en saadan Tilladelse kan give et daarligt Eksempel for andre, dersom der ikke bliver anvendt Straf, har hun dog i Betragtning af den stakkels Præsts Lejlighed og Vilkaar, hans mange Børn og det Levned, han har ført efter denne Dag, eftergivet ham, dog saaledes at han i Bispens og andre gode og ærlige Præsters Nær-

¹ Originalen findes i Fyns Bispearkiv. ² Se Kancelliets Brevbøger 28/6 1579.

værelse faar Absolution. Bispen skal, naar Hr. Niels har faaet dette, igen lade ham faa sit forrige Kald og siden lade ham være fri for denne Sag. T. 96 b.

8. Okt. (Frederiksborg). Miss. til Niels Friis. Enkedronningen har sendt denne Brevviser med nogle Hopper, som hun vil have gaaende sammen med de andre, hun har der [ved Nykøbing]. Niels Friis skal, naar Brevviseren har overbragt ham saamange Hopper, som hun har befalet ham, lade dem gaa sammen med de andre og holde godt Opsyn med dem. D. M. 38 b.

— Miss. til Frederik Hobe. Enkedronningen har sendt denne Brevviser fra Frederiksborg til sit Livgeding Nykøbing, og som hun sagde til Frederik Hobe, da hun sidst talte med ham, vil hun have den ældste graa Fole op til Frederiksborg. Naar Brevviseren derfor begærer denne Fole, skal han overgive ham den, saa han kan føre den derop. D. M. 38 b.

17. Okt. (Kronborg). Miss. til Niels Friis. Denne Brevviser Rasmus Jepsen i Skielbye paa Falster har meddelt Enkedronningen, at hans Gaard sidste Aar er brændt helt ned, saa han aldeles intet har beholdt til at hjælpe sin Hustru og fattige smaa Børn med, hvorfor han begærer, at Enkedronningen vil tage hans Armod og Elendighed i Betragtning og give ham nogen Nedsættelse i hans Landgilde og desuden hjælpe ham noget til en Bygning igen. Niels Friis skal paa Enkedronningens Vegne eftergive ham Halvparten af dette Aars Landgilde og desuden hjælpe ham til Bygningen fra Kronens Skove. D. M. 39.

2. Nov. (—). Miss. til samme. Enkedronningen har tidligere befalet ham til hendes Bedste at lade oplægge 60 Læster Byg og sælge Resten, men befaler ham nu, at han aldeles intet Byg maa sælge fra Slottet, men skal lade det oplægge, til han siden faar hendes Vilje derom at vide. Dog skal han af nævnte Byg lade 30 Læster lave til Malt og ligeledes lade dette henligge i god Forvaring.

Post scriptum.

Enkedronningen har endvidere bragt i Erfaring, at afdøde Peder Hvitfeldt skal have noget Gods i Pant af Kronen, nemlig: 2 Gaarde i Ulsløf By i Fulse Herred og 8 Gaarde og 2 Gadehuse i Harby i Synder Herred i Skibelundt

Birk paa Falster¹, og da hun ikke ved, paa hvad Maade de er kommet fra Kronen, om det er som Pant eller ved Mageskifte, skal Niels Friis med det første undersøge Forholdet med disse Gaarde for hende, saa nøje han kan, og snarest meddele hende, om Peder Hvitfeldts Arvinger endnu har disse Gaarde i Pant eller har faaet dem ved Mageskifte eller paa anden Maade fra Kronen. D. M. 39 b.

10. Nov. (Kronborg). Miss. til Christoffer Rosengaard. Køgemester Matthias Berneckow har begæret af Enkedronningen, at hun vilde sælge ham 100 Tdr. af sin Indkomst af Havre, og dette har hun bevilget ham til en Pris af 2 Mk. dansk for hver Td. Christoffer Rosengaard skal, naar Matthias Berneckows Fuldmægtige henvender sig til ham med Enkedronningens Brev, lade dem faa 100 Tdr. af denne Havre og tage nævnte Betaling derfor. D. M. 40.

— Miss. til Christoffer Rosengaard. Enkedronningen traf sidst den Aftale med ham, at hun i Frederiksborg Len vilde bestille 20 Øksne, som manglede i det Antal, der kunde opstaldes paa Foder i Halstedt Kloster. Da hun imidlertid aldeles ingen Øksne kan faa til Købs i Frederiksborg Len, skal han købe 20 til hende, hvor han kan faa dem, og opstalde dem paa Foder. Udgiften derved skal han føre til Regnskab. D. M. 41 b.

— Miss. til Frederik Hobe. Da Enkedronningen sidst var paa Aalholm Slot, udsaa hun en Plads, hvor hun vilde have sine Hopper gaaende. Denne Plads, der ligger fra Freløf Mark og Helleraadts Gab derefter lige mod Syd til Nysted Vej, dernæst fra Nysted Skovvej lige frem til Threllerod og fra Threllerod lige mod Nord i Freløf Markgårde igen, skal han indtage og lade lave gode Grøfter og Gærder deromkring. Hvad han anvender derpaa, skal han føre til Regnskab. D. M. 42.

13. Nov. (—). Miss. til Hendrik Gyldenstjerne. Enkedronningens Fader, Hertug Ulrik af Meklenborg, og hendes Datter Fru Lisabet, Hertuginde af Brunsvig, har bedt hende om snarest muligt at skaffe dem nogen

¹ Foranstaaende Stedangivelser er fejlagtige. Ulslev ligger i Musse H. Harby er muligvis indentisk med Hoby i Sønder-H. paa Lolland, der sammen med Skibelunde og V. Ulslev var en selvstændig Del af det kgl. Birk Bredemade. (Erik Knudsen: Birkernes Historie 1500—1660. Manuskript i Rigsarkivet.)

Østerling, og da hun ikke ved, paa hvad Maade hun skal skaffe disse, medmindre hun kan faa dem fra Norge, begærer hun af Hendrik Gyldenstjerne, at han til hende køber 6 Læster Østerling og siden sender dem ned til hende med en Skude. Hvad han lover eller giver for nævnte Østerling, Tønder eller Fragt, vil hun betale ham, naar han meddeler hende Summen, eller naar nævnte Østerling kommer herved. T. 97 b.

16. Nov. (Kbhvn.). Miss. til Christoffer Rosengaard. Enkedronningen har sendt denne Brevviser afsted med en af sine Heste, som hun vil have staaende paa Foder ved Halstedt Kloster. Han skal modtage Hesten, naar den kommer, og lade den blive ved Klosteret under godt Opsyn. Havren, som medgaar til Fodringen, skal han føre til Regnskab. D. M. 40.

— Miss. til Frederik Hobe. Enkedronningen har antaget denne Brevviser Mickel Passow til sammen med Jørgen Hess at skulle have Opsyn med hendes Foler paa Aalholm. Hun har lovet ham 14 Dlr. i Løn om Aaret og en sædvanlig Hofklædning. Frederik Hobe skal, naar han ankommer til Aalholm, antage ham paa nævnte Vilkaar og udbetale ham Løn, saa længe han er i denne Bestilling, og give ham samme Underhold som Jørgen Hess. Udgiften derved skal han føre til Regnskab. D. M. 40 b.

8. Dec. (—). Miss. til Niels Friis. Enkedronningen skrev sidst til ham, at han sammen med Jochim von der Lipe skulde gøre Overslag over, hvor meget hun skulde betale Paasche Tømmermand for paa egen Bekostning der paa Stedet at opføre en Mølle og et Slagtehus, og han har derefter sendt hende begges Betænkning og Overslag. Hun meddeler ham nu, at hun er blevet til Sinds at lade det bero i nogen Tid med nævnte Mølle og Slagtehus, og han skal derfor helt standse Byggeriet derpaa og intet foretage dermed, før han erfarer hendes Vilje. Hvad Grus og Sten angaar, som kommer fra det gamle Hus, kan han lade det føre hen i Stranden, hvor han synes, det er bedst. D. M. 40 b.

9. Dec. (—). Miss. til Frederik Hobe. Enkedronningen har tidligere skrevet til ham om at lade hugge nogle Pæle i sit Len til den Mølle, hun vilde lade bygge ved Nykøbing Slot, men da hun nu har ændret sin Beslutning og vil

opsætte nævnte Mølles Bygning i nogen Tid, skal han, hvis han ikke har sendt disse Pæle til Nykøbing Slot, lade dem føre til Øensgaard. Hvis han har ladet nogle af disse Pæle afsende, skal han lade dem hente tilbage igen og siden bruge dem til Øens Bygning, som, efter hvad Enkedronningen erfarer, skal være bygfældig. Endvidere har Kronens Bønder i Vexnes, der skulde give 1 Dlr. for hver Td. Korn af Landgilden, henvendt sig til Enkedronningen, da hun var paa Jagt paa Vexø, og begæret at maatte blive fri for at betale den Mark dansk, som de endnu resterede af hver Daler. Hun meddelte dengang Frederik Hobe sin Mening om Bøndernes Begæring, men da disse nu igen har henvendt sig til hende om ovennævnte Nedsættelse af deres Landgilde, skal han, da hun ikke husker, hvilken Bestemmelse hun dengang tog sammen med ham med Hensyn til Bøndernes Vilkaar og Nedsættelsen, snarest muligt lade hende dette vide, saa hun kan give Bønderne tilbørligt Svar derefter, naar de igen henvender sig til hende. D. M. 41.

12. Dec. (Kbhvn.). Miss. til Niels Friis. Da Hertug Ulrik af Meklenborgs herværende Gesandter nu er færdige til at drage tilbage til Meklenborg, skal Niels Friis sørge for, at de paa Nykøbing Slot saa vel som i Gedtsøer faar bekvemme Lossementer og Ophold, idet han skaffer dem, hvad der behøves til tilbørligt Underhold, desuden Hø, Havre og andet nødvendigt. Han skal endvidere bestille Skuder, som kan ligge rede og overføre dem tilligemed deres Folk og Gods til Varminde, naar Vinden er gunstig. Hvad han udgiver derfor, skal han føre til Regnskab. D. M. 42.

17. Dec. (Frederiksborg). Miss. til Regeringsraadet. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at Regeringsraadet paa den udvalgte Konges Vegne har tilskrevet 2 af Lensmændene i hendes Livgeding Lolland og Falster, at de skulde lade hugge nogle Knæ og Indholt til Brug for Kongens Skibe, og det er berettet hende, at saadant siges at være sket med hendes Tilladelse, og at Arrild Hvitfeldt til Odersbjerg, Rigens Kansler og Befalingsmand paa Trøggeveld, skulde have begæret det af hende. Hun kan derfor ikke forholde Regeringsraadet, at hun vel mindes, at Arrild Hvitfeldt henvendte sig til hende angaaende Hugningen af dette Tømmer,

men hun svarede ham, at hun selv vilde tale med dem alle derom. Har Arrild Hvittfeldt fortalt dem noget andet, saa har han ikke dengang forstaaet hendes Mening ret. Hun begærer derfor af Regeringsraadet, at det sørger for, at nævnte Skibstømmer ikke hugges i nogen af Kronens Skove i Livgedinget, men i andre Kronens Skove her i Riget, saa nævnte Skove ikke skal blive forhugget. T. 97 b.

22. Dec. (Kbhvn.). Miss. til Frederik Hobe. Da Enkedronningen har forstrakt Erik Mogensen til Bramslykke, Landsdommer paa Lolland og Falster, med 1000 Dlr., skal Frederik Hobe, naar Erik Mogensen henvender sig til ham om disse 1000 Dlr., lade ham faa dem af Aalholm Slots Indkomst og tage en Forskrivning af ham derpaa, som han kan tænke sig, at Enkedronningen kan være sikret med. Udgiften skal han føre til Regnskab. D. M. 42 b.

— Miss. til samme. Enkedronningen har for nogen Tid siden skrevet til ham om at tage en Mand i hendes Tjeneste ved Navn Mickel Passow til at have Opsyn med Folerne paa Aalholm, og om at han skulde give denne Mand samme aarlige Løn og Besolding som Jørgen Hess. Da hun nu erfarer, at dette vil løbe for højt op, skal Frederik Hobe give Mickel Passow 14 Dlr. i aarlig Løn og en sædvanlig Hofklædning eller 10 Dlr. i Stedet og hver Maaned 4 Dlr. til Kostpenge. Hans Løn og Genant skal begynde fra det Tidspunkt, hun først forskrev ham til Slottet, og til Aarsdagen derefter og saaledes videre, saa længe han er i hendes Tjeneste. Hvad han giver ud til Løn og Maanedspenge, skal han føre til Regnskab. D. M. 42 b.

26. Dec. (—). Miss. til Niels Friis. Enkedronningen har for nogen Tid siden ladet indrette nogle Damme paa Falster, men erfarer, at de endnu ikke er helt færdige, hvorfor Niels Friis snarest skal lade Dammene ved Halschouf og Skottrup¹ gøre færdig og desuden i Løbet af Vinteren ved Hjælp af Kronens Bønder lade Dammen lige ved Slottet rydde for Dynd, saa den kan være færdig til Foraaret. Hvad Dammen ved Bønnit angaar, skal han snarest muligt lade den gøre færdig baade med Poster, Render, »Sked« og andet nødvendigt, saaledes som Digemesteren Jochim von der Lipe og Graveren

¹ formentlig Skjoltrup.

Mikkel, som Enkedronningen nu har taget i sin Tjeneste, har forklaret og anvist. Hvad han anvender herpaa, skal han føre til Regnskab. D. M. 43.

26. Dec. (Kbhvn.). Miss. til samme¹. Han skal straks til Foraaret lade købe 20 Skok Krebs i Rostock til Enkedronningen og, naar han har faaet dem over til Falster, lade dem udsætte i Halschouf Dam, som hun nylig har ladet indrette. Udgiften derved skal han føre til Regnskab. D. M. 45.

— Aab. Brev om, at Enkedronningen har taget Mikkel Graver i sin Tjeneste. Han skal lade sig bruge som Graver i hendes Livgedings Lande Lolland og Falster og have godt Tilsyn med de Dæmninger, som hidtil er forfærdigede, eller som han skal lave for Enkedronningen, saa de paa ingen Maade kommer i Forfald. Og hvis Enkedronningen faar i Sinde at ville have nye Dæmninger lavet paa Lolland og Falster, skal Mikkel Graver være pligtig at forfærdige dem, dog med Hjælp af Kronens Bønder. Hvis der ikke bliver givet ham nogen af Kronens Bønder til Hjælp, skal Lensmanden i det Len, hvori han skal udføre nævnte Arbejde, være pligtig at slutte Overenskomst med ham om Arbejdet og siden, naar det er færdigt, paa Enkedronningens Vegne give ham hans fortjente Løn. For saadan Tjeneste har Enkedronningen bevilget ham til Løn og Underholdning: 16 Dlr. i Aarsløn, 6 Al. engelsk, 6 Al. Foerdug, 4 Al. Sardug og 4 Al. Lærred samt flg. Fetalje: 3 levende Svin, 3 Fjerdg. $\frac{1}{2}$ Otting saltet Sild, 3 Fjerdg. $\frac{1}{2}$ Otting saltet Fisk eller i Stedet 2 Vaager Bergfisk, 3 Fjerdg. Gryn, 6 Tdr. Rug, 7 Tdr. Byg og 7 Skpr. Humle. Desuden vil Enkedronningen indtil videre skaffe ham frit Hus og Bolig og fornødent Brændsel ved Nykøbing Slot. Besolding, Underhold og Klædning skal udredes ham af Lensmanden paa Nykøbing Slot. R. 31.

— Miss. til Christoffer Rosengaard. Enkedronningen har af Jochim von der Lipe erfaret, at der ved Halsted Kloster er en Dam, i hvilken hun kan have Krebs. Christoffer Rosengaard skal derfor til Foraaret i Rostock eller Meklenborg købe 30 Skok Krebs til hende og lade dem udsætte i den Dam, som Jochim von der Lipe anviser dertil. Udgiften derved skal han føre til Regnskab. D. M. 45.

¹ Kopibogen har Aaret 1592 for denne og de følgende 3 Skrivelser.

27. Dec. (Kbhvn.). Miss. til Niels Friis. Denne Brevviser Christoffer Skriver, Borger i Nykøbing, har tilkendegivet, at han i nogen Tid har haft Kronens Gaard Orderup¹ og deraf aarlig givet den sædvanlige Landgilde, og at han endvidere har forbedret samme Gaard ved Bygning, hvorved han er kommet noget tilagters, og da han nu kommer bort fra Gaarden, begærer han, at Enkedronningen vil tage hans Vilkaar i Betragtning og ligeledes, hvad han har forbedret paa nævnte Gaard, og eftergive ham noget af dette Aars resterende Landgilde. Da Enkedronningen har bragt i Erfaring, at han har opbygget Størsteparten af nævnte Orderupgaard, vil hun i Betragtning af hans Vilkaar eftergive ham noget af dette Aars Landgilde, hvorfor Niels Friis, naar Christoffer Skriver henvender sig til ham med dette Brev, paa Enkedronningens Vegne skal eftergive ham 4 Pd. Korn og føre det til Regnskab. D. M. 45 b.

1592.

24. Jan. (Frederiksborg). Miss. til Niels Friis. Denne Brevviser Peder Skammelsen i Sundmørsle² paa Falster har beklaget sig til Enkedronningen over, at Niels Friis's Ridefoged Danniell Hansen skal have fæstet en øde Jord, som han havde, bort til en Husmand, fordi Kornet sidste Aar slog fejl for ham, saa han blev 3 Tdr. Byg skyldig paa Landgilden. Han beretter ogsaa, at denne Husmand har taget hans Korn fra ham, mens det stod paa Marken, og han begærer igen at maatte faa nævnte øde Jord, som han har brugt i mange Aar, saaledes som Niels Friis yderligere vil kunne se af vedlagte Supplik. Da Enkedronningen ikke ved, paa hvad Maade han har mistet nævnte Jord, skal Niels Friis undersøge Sagen, og hvis der er sket ham nogen Uret af Ridefogeden, skal han hjælpe ham til Rette, som ret og billigt kan være. Han skal desuden ved første Lejlighed erklære sig i Sagen, saa hun kan give Peder Skammelsen Svar, hvis han yderligere henvender sig til hende. D. M. 46.

25. Jan. (—). Miss. til samme. Da Hertug Ulrik af Mek-

¹ Orupgaard paa Falster. ² formentlig Sønder-Ørlev.

lenborgs Gesandter har begæret af Enkedronningen, at hun skulde give sig tilfreds med den Snedker og hans Hustru og eftergive den Forseelse, denne vilde begaa mod hende, saa har hun for deres Skyld tilgivet og tillader, at Snedkeren og hans Hustru maa blive ved Arbejdet der indtil Paaske, men ikke længer. Niels Friis skal til Paaske straks give nævnte Snedker og hans Hustru Tilsigelse om at drage helt bort fra Slottet og Landet og ikke mere befatte sig med noget Arbejde. Han skal heller ikke antage nogen i denne Mands Sted, men Enkedronningen vil selv forskrive en til ham, som kan overtage Arbejdet i hans Sted. D. M. 46 b.

31. Jan. (Kbhvn.). Miss. til samme. Han har meddelt Enkedronningen, at han paa Slottet [Nykøbing] har liggende henved 60 Læster Byg, og at det vilde være til Skade for hende, om hun lod det ligge længe. Han skal derfor sælge saa meget deraf som muligt og føre Indtægten derved til Regnskab, men dog beholde saa mange Læster Malt og Rug i Forraad, som han kan tænke sig vil behøves, hvis Enkedronningen faar i Sinde at ville holde Hus der. D. M. 46 b.

19. Febr. (Frederiksborg). Miss. til Christoffer Valkendorf. Arrild Hvitfeldt til Odersberg, Rigens Kansler og Befalingsmand paa Thrøggeveldt, har paa sine Broderbørns Vegne og Peder Brahe paa egne Vegne for Enkedronningen ladet berette, at da Rørbek Skov blev rebet, skal der være udlagt 10 Reb til Thoderød, som de mener, disse ingen Ret har til, da de alene hører til Rørbek, idet Skovene skal være indsvoret og indredet af Biskop Carl og 16 Riddermænds Mænd til Rørbeks Mænd og Berrits Mænd og ikke til Thoderød, hvilke er Udejere og ligger til Birkit. De begærer derfor, at Enkedronningen vil forordne nogle gode Mænd, som kan undersøge de Breve og Beviser, de har derpaa, og siden lade hende vide, hvorledes det forholder sig. Enkedronningen begærer nu, at Christoffer Valkendorf paa hendes Vegne tillige med Frederik Hobe, Embedsmand paa Aalholm Slot, vil have den Umage, saa snart det er ham muligt, at indstævne Arrild Hvitfeldt og Peder Brahe eller deres Fuld-mægtige og undersøge de Breve og Bevisligheder, de har. Siden skal de skriftlig meddele Enkedronningen, om de tilkender Thoderødsmændene eller dem fra Rørbek Ret til de udlagte

10 Reb, saa hun selv kan forordne derom, hvad ret og tilbørligt er. T. 101.

19. Febr. (Frederiksborg). Miss. af samme Indhold som foranstaaende til Frederik Hobe. (D. M. 47).

— Miss. til Niels Friis. Enkedronningen agter straks efter Paaske at begive sig til Nykøbing Slot og for-tøve der nogen Tid, hvorfor han skal sørge for Forraad af, hvad han kan tænke sig gøres fornødent, i den Tid Enkedronningen opholder sig der. D. M. 47 b.

20. Febr. (—). Miss. til samme. Da Enkedronningen har bragt i Erfaring, at Niels Friis i den Tid, han har været forlenet med Nykøbing Slot, ogsaa har haft Ladegaarden ved Slottet, og da hun ikke kan undvære denne fra Slottet, hvis hun selv vil holde Hus der, og vel kan eragte, at han, dersom han mister Ladegaarden, ogsaa vil være tilfreds med at afstaa Lenet, da han hellere vil have sin Stilling forbedret end forringet, saa er hun under disse Omstændigheder tilfreds med ham og opsiger ham Nykøbing Slot og Len. Han skal indrette sig paa til 1. Maj førstkommende at gøre alt klart baade paa Slottet og i Lenet, saa vel Inventarium som andet, saa han, nar hun sender en anden derhen, kan overgive ham Slottet og Lenet. Han maa ikke optage dette, som om hun skulde være ham med Ugunst bevaagen. D. M. 48.

4. Marts (—). Miss. til Fru Margrette Lauge Brocks. Enkedronningen har noget vigtigt at meddele hende og beder hende derfor om med det allerførste at begive sig til hende for at erfare hendes Vilje. T. 101 b.

— Miss. til Axel Gyldenstjerne. Da han fra Norge har sendt Enkedronningen 3 smukke, blakkede norske Heste til Foræring saavel som nogle Elendsklove¹, der i rette Tid er hugget af Elendsdyr, takker hun ham naadigst derfor og modtager dem med kongelig Gunst og Naade. Han har dermed gjort hende en synderlig Tjeneste og Glæde, som hun siden vil gengælde ham. T. 102.

5. Marts (—). Miss. til Peder Munk. Enkedronningen agter straks efter Paaske at begive sig paa en Rejse uden Lands og behøver derfor et godt Skib, som kan føre hende over Søen, hvorfor hun har i Sinde at begære et

¹ Elsdyrsklove.

saadant af den udvalgte Konges Regeringsraad saa vel som af Peder Munk. Da denne paa den udvalgte Konges Vegne har Skibene i Forvaltning og desuden ved, hvilke Skibe der kunde være Enkedronningen tjenlige til samme Overfart, beder hun ham, naar der bliver bevilget hende et Skib, da at sørge for et godt Skib til hende og desuden dueilige Folk derpaa, saa han ved, at Enkedronningen er godt tjent dermed. T. 102.

10. Marts (Frederiksborg). Miss. til Frederik Hobe. Enkedronningen har antaget en Fisker i sin daglige Tjeneste og nu sendt ham til Nykøbing Slot, hvor han skal have sit Underhold. Da hun har medgivet ham nogle Fiskeredskaber, som hun vil have i god Forvaring paa Aalholm, skal Frederik Hobe, naar Fiskeren kommer til Slottet og overgiver ham disse Fiskeredskaber, lade dem hænge hen i god Forvaring, saa han kan tænke sig, at de ikke fordærves. D. M. 48 b.

— Miss. til Niels Friis. Enkedronningen har taget en Fisker, som hun herefter vil bruge, i sin Tjeneste og sendt ham til Nykøbing Slot, hvor Niels Friis skal give ham Underhold med Mad og Øl. Hun har ligeledes paalagt denne Brevviser Marckus N., at han snarest muligt skal begive sig over til Meklenborg og der hente nogle Elritser til hende, hvorfor han behøver en Kiste til at føre dem i. Denne skal Niels Friis lade lave paa Slottet til ham efter hans Anvisning, og Udgiften derved kan han føre til Regnskab. D. M. 48 b.

12. Marts (—). Miss. til Envold Kruse. Nogle af Vognsvendene samt andre, som er der paa Slottet i daglig Tjeneste, har tilkendegivet Enkedronningen, at en Del af dem har et Aars Besolding tilgode, andre mere, hvorfor de har bedt hende om at hjælpe dem til at faa deres fortjente Løn. Enkedronningen begærer derfor, at han, naar nævnte Tjenere besøger ham, finder Raad til at betale dem, hvad de har fortjent. Hoslagt sender hun ham til Underretning en Fortegnelse over de paagældendes Navne. T. 102 b.

14. Marts (—). Miss. til Tyge Brahe¹. Da Fyrst Ulrik af Meklenborg har skrevet til Enkedronningen og bedt hende om at skaffe ham en Prøve af den Jord, som kaldes

¹ Tr. i Eiler Nystrom: Epistolæ et acta ad vitam Tychonis Brahe pertinentia. 1928, S. 61.

Smergel, som Glasbrænderne altid »leyer« [køber?], og som nu fornylig skal være fundet paa Hven, beder Enkedronningen Tyge Brahe om at sende hende 1 Otting heraf, saa hun siden kan sende den til Fyrst Ulrik. Ligeledes beder hun ham, da hun ikke har synderligt mere af den brændte Antimonium, som han sidst sendte hende, om at sende hende endnu noget deraf, hvorved han gør hende en synderlig Tjeneste. T. 102 b.

23. Marts (Frederiksborg). Miss. til Frederik Hobe. Da Enkedronningen med det første agter sig til Meklenborg, behøver hun nogle Skuder og Færger til at overføre de Folk, Heste og Vogne, hun har med. Frederik Hobe skal derfor lade alle Skuder, som er i Nysted og deromkring i Lenet, løbe over til Gedtsøer snarest muligt, saa de kan være der den 3. April førstkommende og tage Enkedronningens Folk og Gods ombord og løbe over til Werminde dermed. D. M. 49.

— Miss. som ovenstaaende til Niels Friis om at fordre Skibe til Enkedronningen fra Nykøbing og Gedtsøer for den 3. April at føre hendes Folk og Gods over fra Gedtsøer til Wernominde. Desuden skal han sørge for, at alle de Skuder og Færger, der er i Stubbekøbing og ved Gofvens Færge, løber over til Vordingborg Færge og er der den 31. Marts, saa de kan tage det Gods ombord, som Enkedronningen har med. D. M. 49 b.

4. April (Nykøbing). Miss. til Christoffer Rosengaard. Enkedronningen har givet Willem von der Wennse 200 Tdr. Havre og lovet at ville levere den i Lybæk. Christoffer Rosengaard skal derfor lade fragte en Skude og i den indskibe de 200 Tdr. Havre, hvorefter han skal lade den sejle til Lybæk. Udgiften derved skal han føre til Regnskab. D. M. 49 b.

— Miss. til Frederik Hobe. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at Fulse Kirke paa Lolland er faldet helt sammen, saa der ikke kan holdes Tjeneste der, medmindre den bliver bygget helt op paa ny, og Henning Gjøe har meddelt hende, at han paa egen Bekostning vil genopbygge nævnte Fulse Kirke, hvis hun vil bevilge, at alle Fulse Herreds Kirker maa komme ham til Hjælp hver efter sin Evne med et Beløb af 400 Dlr. For at ikke Guds Tjeneste skal blive mere

forsømt, billiger hun, at Henning Gjøe faar de 400 Dlr. af nævnte Kirker i Fulse Herred. Frederik Hobe skal foranstalte, at hver af Herredets Kirker kommer Fulse Kirke noget til Hjælp hver efter sin Evne, saa det kan beløbe sig til 400 Dlr., og naar han faar disse Penge af Kirkerne, skal han sende dem til Henning Gjøe og lade ham skriftlig forpligte sig til at opbygge Fulse Kirke og derved i alle Maader handle saadan, at det kan være den menige Mand i Sognet til Bedste. D. M. 50.

5. April (Nykøbing). Aab. Brev om, at Enkedronningen indtil videre bevilger denne Brevviser Jahan Biørnsen, Borger i Købstaden Nykøbing, 10 Læs Brændevæd om Aaret af Vindfælder og fornede Træer fra Kronens Skov Klausskov ved Nykøbing Slot. Lensmanden paa Nykøbing Slot skal lade Jahan Biørnsen faa nævnte 10 Læs Brændevæd aarlig. R. 33.

5. April (Gedeskro). Miss. til Fredrik Leiell. Han skal for Enkedronningen i Sundet købe 8 Amer god Rhinskvin og siden ved første Lejlighed sende den til Rostock. Hvad han giver for denne Vin, vil Enkedronningen give ham igen, naar han henvender sig til hende derom. Han skal ogsaa snarest lade hende vide, om hun faar Vinen eller ej. T 103.

11. Maj (Haderslevhus). Miss. til Kansleren Niels Kaas. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at Herredagen i Danmark nærmer sig, men ved ikke, om nogen af Lensmændene i hendes Livgeding Lolland og Falster har stævnet Sager, som angaar hende, for Herredagen, eller om de selv er stævnet af andre, hvad hun dog ikke formoder. Hvis nogen Sag kommer for, som angaar Enkedronningen, beder hun Niels Kaas hjælpe hendes Lensmænd fra Lolland og Falster, saa meget det er ham muligt. T. 103 b.

16. Maj (—). Aab. Brev om noget Gods paa Falster kaldet Calente og Vingods, som den afdøde Konge har bevilget Else Hansdatter, Efterleverske efter Mester Niels Jespersen, Superintendent over Fyns Stift, at maatte bruge, saa længe hun sidder ugift i sit Enkesæde. Diderik Fyrning, Guldsmed og Borger i Odense, har nu berettet for Enkedronningen, at han har henvendt sig til Else Hansdatter for at faa hende til Ægtehustru og begærer, at Enkedronningen vil lade denne beholde nævnte Gods, saa længe

hun lever, eller saa længe hun ugift sidder Enke efter Diderik Fyrning. Enkedronningen bevilger, at Else Hansdatter maa beholde nævnte Calente og Vingods med al Rente og Rettighed, vist og uvist, saa længe hun lever. Men hvis hun overlever Diderik Fyrning og igen gifter sig, skal dette Brev være forbrudt. Hun skal hvert Aar, saa længe hun er forlenet med nævnte Gods, deraf give $\frac{1}{2}$ Læst Korn til 2 Kapellaner i Nykøbing og Stubbekøbing tillige med, hvad hun ellers har plejet at give. Hun skal holde Bønderne paa dette Gods ved Lov, Skel og Ret og ikke uforrette nogen mod Loven eller besvære nogen med ny Indfæstning eller andre usædvanlige Paalæg og ikke forhugge de tilliggende Skove til Upligt. R. 33 b.

17. Maj (Haderslevhus). Miss. til Frederik Leill. Da Enkedronningen for noget siden har tilskrevet ham om paa hendes Vegne at købe 8 Amer Vin og sende den til Rostock til Hertug Ulrik af Holstens Lossemente og om ved første Lejlighed at lade hende vide, om samme Vin var sendt eller ikke, saa udtaler hun sin Forundring over at have bragt i Erfaring, at der aldeles ingen Vin er kommet til Rostock. Han skal derfor med det allerførste lade hende vide, om han har sendt denne Vin eller ej. Han skal desuden for Enkedronningen og til hans fyrstelige Naades Underhold i Sundet købe 15 Pd. Peber, 15 Pd. Ingefær, 3 Pd. Muskatblommer, 3 Pd. Nelliker, 4 Pd. Kanel, 10 Pd. smaa Rosiner, $\frac{1}{2}$ Kurv store Rosiner, 250 Pd. Sukker og 100 Pd. Svedsker og siden sende det til Rostock og lade det aflevere i Enkedronningens Søns Lossemente. Hvis han kan faa en smuk brasiliansk Kat, som er hvid under Ansigtet, skal han ligeledes købe den til Enkedronningen, og hvis der kommer Citroner fra Spanien, skal han købe saa mange, han kan faa, og med det første sende dem til Güstrow. Hvad han lægger ud til Vin, Urter eller andet, vil Enkedronningen igen betale ham, naar han henvender sig til hende derom. T. 103 b.

23. Maj (—). Miss. til Fru Margrette Lauge Brocks. Denne har overfor Enkedronningen givet tilkende, at Tiden, hun har lovet at blive paa Frederiksborg hos Enkedronningens Døtre, næsten er udløbet. Desuden har hun meddelt, at hendes Søsterdatters Bryllup, ved hvilken

Højtid hun gerne vilde tjene denne, snart skal finde Sted, at endvidere hendes Datter er sygelig, saa hun ikke skal have langt igen, og at hun frygter, Enkedronningen skal udeblive noget over Tiden, saa hun ikke i tilbørlig Tid kan tjene sin Slægt og sin Datter. Da Enkedronningen ikke selv ved, hvornaar hun kan komme til Landet igen, og ugerne ser, at Fru Margrette Lauge Brocks saaledes skal forsømme nogen af sine Slægtninge for hendes Skyld, tillader hun denne at rejse til sine Slægtninge eller sin Datter og vise dem tilbørlig Ære og Tjeneste, men Enkedronningen ønsker, at hun bagefter kommer tilbage hos hendes Døtre og har dem i Agt og Opsyn, indtil Enkedronningen igen kommer ind i Riget. For at Frøknerne i hendes Fraværelse kan være under godt Opsyn, har hun tilskrevet Fru Dorrethe Jørgen Rosenkrantz's om midlertidig at være i Fru Margrette Lauge Brocks Sted. Denne skal derfor lade Fru Dorrethe Jørgen Rosenkrantz's vide, naar hun rejser derfra. T. 104. b.

23. Maj (Haderslevhus). Miss. til Fru Dorethe Jørgen Rosenkrantz's. I Anledning af Fru Margrette Bildes i forrige Brev omtalte Begæring om at maatte rejse bort fra Enkedronningens Døtre i nogen Tid for at tjene saa vel sin Søsterdatter som sin egen Datter, anmoder Enkedronningen Fru Dorrethe Jørgen Rosenkrantz's om, naar Fru Margrette lader hende vide, at hun vil rejse, da at være hos Frøknerne saa længe og have dem i god Agt og Opvaring. Hun gør dermed Enkedronningen en angenem Tjeneste. T. 105.

— Miss. til Borgmestre og Raad i København. Enkedronningen har taget Mester Christoffer Badskær, Borger i København, i sin Tjeneste, saa han altid, naar hun behøver ham, skal være til Tjeneste paa hendes Rejser, eller naar hun paa anden Maade befaler ham noget. Denne Mester Christoffer har berettet for Enkedronningen, at han nu, medens han er i hendes daglige Tjeneste og følger hende paa denne Rejse, bliver besværet i København med Vagt og adskilligt andet, og har derfor bedt om en Intercessions-skrivelse fra hende til Borgmestre og Raad, saa han kan blive fritaget for saadan Besværing. Da han har været flittig og vindskibelig i sin Tjeneste hos Enkedronningen, saa hun ikke i

nogen Maade kan klage derover, er hun ham bevaagen og ser gerne, at han bliver hjulpet saa godt som muligt, hvorfor hun beder Borgmestre og Raad om, naar nævnte Mester Christoffers Fuldmægtige henvender sig til dem, for hendes Skyld at lade ham være fri for den Besværing, som falder i Byen, saa længe og fordi han er i hendes Tjeneste. T. 105 b.

24. Maj (Haderslevhus). Miss. til Fru Mette Hendrik Gyldenstjernes. For nogen Tid siden har Enkedronningen paa forskellige Tidspunkter laant hendes afdøde Husbond Hendrik Gyldenstjerne 2000 Dlr., der efter hans Forskrivning til Enkedronningen skulde betales til denne igen Aarsdagen efter eller tidligere, nogen Tid efter at det blev ham tilsagt, saafremt Enkedronningen selv behøvede disse Penge. Enkedronningen tilkendegiver hermed Fru Mette Hendrik Gyldenstjernes, at hun førstkommende Omslag skal udgive en betydelig Sum Penge, saa hun desværre ikke kan lade de 2000 Dlr. blive staaende hos Fru Mette, hvorfor hun skal være betænkt paa at betale Hovedstol og Rente, allersenest til Juleaften og derved opfylde sin afdøde Husbonds Forskrivning. Enkedronningen stoler paa, at det sker uden nogensomhelst Forsømmelse eller Undskyldning, saafremt hun ikke skal nødes til at fordre nævnte Penge med Skadeserstatning og andet hos hendes afdøde Husbonds Forlovere. T. 106.

24. Maj (—). Miss. til Arild Hvitfeldt, Knud Rud og Jørgen Brahe. Enkedronningen erindrer om de 1000 Dlr., som hun har laant afdøde Hendrik Gyldenstjerne, og som de har lovet for, hvilke Penge Enkedronningen har opsagt Hendrik Gyldenstjernes Efterleverske Mette Rud at betale til førstkommende Juleaften uden videre Forhaling, da hun selv nu til førstkommende Omslag skal betale en betydelig Sum Penge. Og da de er afdøde Hendrik Gyldenstjernes Forlovere, begærer Enkedronningen, at de skal tilholde hans Efterleverske at opfylde Forskrivningen. Saa- fremt det ikke sker, nødes Enkedronningen til at fordre Pengene hos dem. T. 106 b.

1. Okt. (Halsted Kloster). Miss. til Borgmester og Raad i Nakskov. Asmus Jensen, der ogsaa er Borgmester i Nakskov, og Otto Christensen, Enkedronningens Ridefoged, har tilkendegivet hende, at hendes tidligere Lensskriver paa

Halsted Severin Jensen er afgaaet ved Døden og ifølge sit afhørte Regnskab er blevet hende en anselig Sum Penge skyldig, for hvilken Sum disse Mænd af hans efterladte Enke Maria er blevet formaaet til at gaa i Borgen. Men skønt Enken var til Stede, da hendes tidligere Husbonds Regnskab blev revideret, og dengang var fuldkommen tilfreds, skal hun dog nu, da der skal betaales, komme med alle Slags Udflugter og flittigt bruge unyttige Indvendinger for maaske derved at trække Tiden ud for Kautionisterne. Disse har nu indstændigt anmodet Enkedronningen om en Intercessionsskrivelse til Borgmester og Raad for hurtigere at blive hjulpet til deres Ret, og Enkedronningen begærer derfor af Borgmester og Raad, at de alvorligt tilholder Enken Maria straks at tilfredsstille nævnte Kautionister eller, hvis hun ikke kan dette, at de da lader beskrive alt hendes rørlige og urørlige Gods, intet undtaget, og lader det sætte som Underpant for Kautionisterne indtil den endelige Betaling. T. M. 6.

6. Nov. (Frederiksborg). Miss. til Christoffer Rosengaard. Han skal med Overbringeren af dette Brev sende Katrina Perlestickerske til Frederiksborg og desuden meddele hende, at hun maa forblive en Tid lang hos Enkedronningen. T. M. 6 b.

— Miss. til samme. Enkedronningens Hofjunkere Stüring Boll, Christoffer Askiott, Alexander Papenheim og Hartwig Lutzouw har søgt om og faaet Bevilling paa hver at maatte købe 100 Tdr. Havre af hende og faa den frit leveret i Kronborg. Han skal derfor leje en Skude og sende de nævnte 400 Tdr. Havre til Kronborg med Overbringeren af dette Brev, og siden skal han føre det til Regnskab. T. M. 7.

— Miss. til Friederich Hobe. Enkedronningen erindrers ganske vist, at nogle Gaarde paa Langeland tidligere har hørt til Aalholm Len, men er dog i Tvivl om, hvorvidt disse Gaarde ogsaa er blevet leveret ham ved hans Overtagelse af Lenet. Han skal derfor med Overbringeren af dette Brev udførligt meddele hende skriftligt, hvad der er ham bekendt om nævnte Gaarde. T. M. 7 b.

1593.

13. April (Haderslev). Miss. til Friederich Hobe. Han skal ved første Lejlighed sende 50 Tdr. Havre over til Rostock til Enkedronningens Søn Hertug Ulrichs Hofholdning og siden føre det til Regnskab. T. M. 12.

1. Okt. (Kolding). Miss. til samme. Han skal snarest sende Enkedronningen Kopi af afdøde Christoffer Rosengaards Bestalling samt udførlig Beretning om Bygningen paa hendes Livgeding Nykøbing, og om hvorvidt Bryggerhuset kan blive opbygget i Aar. T. M. 12.

17. Okt. (—). Miss. til samme. Hvad denne Brevviser, Enkedronningens Undersaat, har klaget over og ansøgt hende om, kan Friederich Hobe udførligt se af hoslagte Supplik. Da hun imidlertid ikke kender noget til Supplikantens Forhold og ikke ved, om Sagen forholder sig som indberettet, skal han stævne Parterne for sig, undersøge Sagen med Flid og Grundighed og forsvare nævnte Supplikant, saa vidt ske kan med Rette. Supplikanten er Lauritz Spoull i Norrekirkeby paa Falster, Modparten Henrich Gjøe, hvis Vornedsøn denne Bonde har været. T. M. 12 b.

6. Dec. (Kolding). Miss. til Niels Bergger i Odense og Peter Frantzen i København. Enkedronningen meddeler herved Adressaten, at den tidligere Lensmand paa Halsted Kloster afdøde Christoffer Rosengaards Arvinger hos hende har beklaget sig over, at de endnu har en anselig Sum Penge tilgode for Korn, som nævnte Christoffer Rosengaard har solgt fra Lenet, hos forskellige Købmænd, hvoriblandt ogsaa Adressaten. Da denne Gæld ogsaa berører Enkedronningen og desuden forlængst er forfalden, paa-minder hun hermed Adressaten om snarest muligt at tilfredsstille nævnte Rosengaards Arvinger, da hun ellers vil gribe til andre Midler. T. M. 13.

29. Dec. (—). Miss. til Friederich Hobe. Enkedronningen meddeler ham, at hendes Lensskriver er kommet til Kolding med sit Regnskab den 28. ds., men da Rentemesteren er rejst til Skanderborg, og Renteskriveren

ikke uden Ordre tør afhøre Regnskabet, har hun befalet nævnte Lensskriver igen at begive sig til Livgedinget og forblive der indtil nærmere Besked. Hun erindrer ham desuden endnu engang om, at hun tidligere har befalet ham ikke at forstrække Bygningen med Penge uden hendes Bevilling. T. M. 13 b.

1594.

31. Marts (Frederiksborg). Miss. til Ewalt Kruse. Da denne Brevviser, Enkedronningens Lensskriver, fra Nykøbing er kommet til Ewalt Kruse med Regnskab over de Omkostninger, hun har afholdt paa den udvalgte Konges Vegne ved Bygningen i Nykøbing, anmoder hun Ewalt Kruse om saa snart som muligt at ekspedere Lensskriveren og hans Regnskab. T. M. 20.

4. April (Kronborg). Miss. til Friederich Hobe. Enkedronningen har lovet denne Brevviser Peter Peters 25 Dlr. i Fragt for at føre det paa vedlagte Seddel nævnte Gods, som hun har ladet bringe ombord i hans Skib, fra Kronborg til Nykøbing. Friederich Hobe skal, naar Skipperen ankommer til Nykøbing, tage imod Godset og omhyggeligt opbevare det paa et Sted for sig selv samt betale Skipperen Fragten. Udgiften skal blive ham godtgjort i hans Regnskab. T. M. 20.

19. April (Nykøbing). Miss. til Ewalt Kruse. Det er troværdig berettet Enkedronningen, og hun erfarer det ogsaa selv daglig, hvorledes der endnu staar tilbage at betale hende 3000 Dlr. til Daglejere, Snedker o. a. samt for det, som i dette Aar er indkøbt af Sten og Kalk og anvendt til Bygningen. Endvidere er der ogsaa efter Bygmesterens Udsagn stor Mangel paa allehaande Forraad til Bygningens Opførelse, saaledes som det tilstrækkeligt fremgaar af vedlagte Seddel. Da Lenet, der, som Regnskabet viser, hidtil i dette Aar og lige til dette Tidspunkt har forstrakt Bygningen med en anelig Sum, fuldstændig er blottet for Penge, anmoder Enkedronningen Ewalt Kruse om, at han for at fremme Arbejdet

med denne Brevviser vil sende nævnte Sum til hendes Lensmand Friederich Hobe og desuden sørge for, at Forraad efter hoslagte Seddels Ordlyd maa blive bragt til Veje snarest muligt. Skulde der mod Forventning ske Mangel eller Forsømmelse heri, vil Bygmesteren og alle hans Folk komme til at gaa ledige, og hele Bygningen maa ligge ufærdig hen. Hvad de Summer angaar, som Enkedronningen tidligere har lagt ud, haaber hun, han til rette Tid vil huske sin Skrivelse og sit givne Løfte. T. M. 20 b.

21. April¹ (Nykøbing). Miss. til Arilde Hvitfeldt. Hvad Enkedronningen tidligere har talt med Arilde Hvitfeldt om angaaende det omstridte Markskel mellem hende og Henrich Gjõe og hans Fæller, og at han paa hendes Anmodning har lovet hende at være til Stede, naar Sagen kommer for, vil han sikkert kunne erindre. Da hun gerne ved lovlige Midler vil have denne Strid bragt til Ophør, har hun dertil udpeget Mandag efter Laudate, der bliver den 29. i denne Maaned,² og begærer derfor af ham, at han skal komme til Nykøbing Dagen før og den følgende Dag sammen med andre, som hun har forordnet dertil, tage det omstridte Markskel i Øjesyn og hjælpe til med at dømme, saa at Trætten saa vidt muligt løses, og Parterne kommer overens. Hun vil med al kongelig Naade være ham bevaagen derfor. T. M. 25.

4. Maj (—). Miss. til Knut Venstermand og Eylert Rud. Enkedronningen anmoder Adressaten, da hun har i Sinde at overdrage Halsted Kloster Len til Knut Urne, om at være til Stede paa dette Sted næste Mandag ved Daggry og paa hendes Vegne overvære Overdragelsen af Klosteret og Inventariet og give alt beskrevet. T. M. 21 b.

— Miss. til Prinsen [Christian IV]. Enkedronningen meddeler ham herved, at Henrich Gjõe 3—4 Dage efter, at hun er kommet til sit Livgeding, har understaaet sig at jage i hendes Fredsskov og Enemærker og ogsaa har skudt en Hare. Han har ikke ladet det blive derved, men da han under Jagten blev alvorligt tiltalt af hendes Skovrider, netop da han havde skudt Haren, optog han ganske vist sine Hunde, men da han straks samme Dag var taget til Stadager, slap han

¹ afsendt 2 Gange (²¹/₄ og ¹⁷/₇). ² i sidste Skrivelse 6te Aug.

der igen af Trods og Overmod sine Hunde løs i Enkedronningens Fredsskove og Indhegninger og jagede af sit onde Hjertes Lyst. Hvad Enkedronningen maa taale af Indtrængen og Hovmod af ham og hans Tjenere paa hendes ferske Søer, mærker hun daglig, og hele Kurve fulde af Fisk, som hendes Skovrider fornylig har frataget hans Fiskere paa disse Søer, vidner tilstrækkeligt derom. Da imidlertid Enkedronningen ikke har givet mindste Anledning til saadan Trods, Hovmod og Ondskab, der ikke er mindre krænkende for Prinsens Højhed og Rettigheder end for hendes egen, og da det ikke anstaar sig hende at taale sligt længere, saa lever hun i det utvivlsomme Haab og den moderate Tillid, at Prinsen, som hun venligt og moderligt beder derom, sammen med hende vil hævde sin Højhed og gennem sine Raader med fornøden Alvor sørge for, at slig uordentlig og opsætsig Jagt bliver afskaffet. Skulde dette mod Forventning ikke ske, og skulde nævnte Gjøre faa Lov til at vedblive med sin Ondskab, maa Prinsen finde sig i, at Enkedronningen griber til andre Midler, hvad hun dog helst, om muligt, vil undgaa, og hvis Gjøre da kommer til at undgælde, kan det ikke nytte, at han beklager sig over Enkedronningen, hvilket hun hermed udtrykkelig og endelig tager Forbehold overfor. T. M. 22.

8. Maj (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Hvad denne Brevviser har anmodet Enkedronningen om, vil han kunne se af vedlagte Supplik. Saafremt det forholder sig som berettet, skal Knut Urne forsvare ham, saa vidt som med Rette ske kan. T. M. 23.

13. Maj (—). Miss. til samme. Til Opførelsen af nogle Bygninger skal han straks i Halstedt Len lade hugge 8 Risege, 1 Fod tykke i Firkant og mindst 8 Alen lange, og efter de tilstundende Helligdage skal han lade dem føre til Nykøbing Færge. Nævnte Risege skal han ikke lade hugge paa eet Sted, men paa forskellige Steder, hvor Enkedronningens Skove ikke tager Skade af det. De Træer, som er længere end 8 Alen, skal ikke hugges, men blive staaende. T. M. 23.

13. Juni (—). Miss. til samme. Hvad denne Brevviser Carsten Matzsen til Langholm har klaget over hos Enkedronningen, vil Knut Urne kunne se tilstrækkeligt af Supplikken. Da hun ikke kender noget til Sagen og ikke har faaet grundig

Besked om den, skal han med Flid undersøge dens Omstændigheder og snarest muligt skriftligt indsende en sandfærdig Beretning om den. T. M. 23 b.

21. Juni (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Han skal for Tiden, indtil han faar nærmere Besked, ikke indkræve de Gæs, Høns, Lam og Faar, som Enkedronningens Bønder og Tjenere skal yde i aarlig Landgilde. Hvad Æggene angaar, er hun tilfreds med, at disse nu bliver indkrævet og ved Lejlighed sendt til hende i Nykøbing. T. M. 24.

26. Juni (—). Miss. til Ewaldt Kruse. Da Enkedronningens Bygmester Phillip Brandin atter vil komme til Ewaldt Kruse i Anledning af de Penge, han endnu har tilgode, og da hun kun daarligt kan undvære ham dernede, anmoder hun Ewaldt Kruse om for hendes Forbøns Skyld saa hurtigt som muligt at skaffe Phillip Brandin, hvad der tilkommer ham. T. M. 24.

4. Juli (—). Miss. til Knut Urne. Da det troværdigt er berettet Enkedronningen, at Færgebroen i Taars er meget bygfældig, og hendes Undersaatter i Kiobelouw med Rette pligter at bygge den op igen, skal Knut Urne til Opbygningen af nævnte Færgebro udvise dem 9 Bøge i Enkedronningens Skove, hvor det er mindst skadeligt, og paase, at Broen bliver solidt bygget og saaledes, at han kan forsvare det for Enkedronningen. T. M. 24 b.

16. Juli (—). Miss. til Christoffer Valkendorf. Enkedronningen, der behøver nogle gode Staldøksne, som hun ikke kan faa her paa Stedet, anmoder Christoffer Valkendorf om at købe 40 Stk. til hende og sende dem til Nykøbing paa hendes Regning. Han gør hende derved en Tjeneste, og hun vil foruden at yde god Betaling ved forefaldende Lejlighed være ham bevaagen derfor med al kongelig Naade. T. M. 25.

— Miss. enslydende med ovenstaaende til Lawe Beck om 20 Staldøksne og til Peter Reedtz om 40. T. M. 25.

17. Juli (—). Miss. til Arilde Hvitfeldt angaaende en Trætte mellem Enkedronningen og Henrich Gjøe. (Samme Tekst som i Brev af 21. April 1594). T. M. 25.

18. Juli (—). Miss. til Niels Friis. Da der i Nykøbing Len i Anledning af det omstridte Markskel atter er kommet nogen Irring imellem Enkedronningen og Eylart Kruckow,

til hvis Bilæggelse hun har Brug for Sønderherreds Rets- eller Tingbog, som Niels Friis's Ridefoged Daniel tidligere har haft i Værge, og da hun ikke finder denne Bog sammen med de andre Lenssager, begærer hun af ham, at han sikkert inden 14 Dage tilstiller hende de Rets- eller Tingbøger, som er blevet holdt under hans Lænsforvaltning, saa Enkedronningen og Kronen ikke derigennem lider nogen Skade. Hun stoler ganske paa, at han vil udføre dette, og er ham med Naade bevaagen derfor. T. M. 25 b.

29. Juli (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Enkedronningen meddeler ham hermed, at hun har foræret denne Brevviser, Abel Schnitker [Snedker?], 4 Læs Hø og 2 Læs Halm af det gamle Hø og Halm, hvilket Knut Urne derfor skal udlevere denne. T. M. 26.

13. Aug. (—). Miss. til Friederich Hobe. Enkedronningen meddeler ham herved, at hendes Undersaatter, Andreas Olsen fra Trovig i Birckid Sogn og Steffen Nielsen fra Birckid, Nørre-Herred i Halstedt Len, har klaget stærkt til hende og meddelt, at deres Huse og Gaarde er nedbrændt fuldstændigt sidste Vinter, hvorfor de beder om Eftergivelse af deres Landgilde fra 1. Maj 1593 til 1. Maj 1594. Af kristelig Medlidenhed med dem og i Betragtning af deres store forestaaende Fattigdom har Enkedronningen bevilget dette, og Friederich Hobe skal lade dem være utiltalt for denne Landgilde og ikke besvære dem i Anledning af Enkedronningens Begunstigelse, men da han fornylig i sit Lensregnskab har ført nævnte Landgilde, som han nu ikke faar, til Indtægt, skal den senere trækkes fra i den Sum, han blev Enkedronningen skyldig paa Regnskabet. T. M. 26 b.

5. Sept. (—). Miss. til samme. Enkedronningen meddeler ham herved, at hendes Undersaatter Knudt Jeppesen og Lauritz Olsen fra Waals og Lauritz Jorgensen fra Skierne, der alle bor i Nykøbing Len, har klaget stærkt til hende og meddelt, at deres Huse og Gaarde er fuldstændigt nedbrændt, hvorfor de beder hende om for denne Gang at eftergive dem den aarlige Landgilde. Af kristelig Medlidenhed med dem og i Betragtning af deres store Nød og forestaaende Fattigdom har Enkedronningen bevilget dem dette, og Friederich Hobe skal derfor ikke kræve Landgilden

fra 1. Maj 1593 til 1. Maj 1594 af disse 3 Bønder eller besvære dem i Anledning af hendes Begunstigelse. Det skal godtgøres ham i Regnskabet. T. M. 27.

10. Sept. (Nykøbing). Miss. til Ewaldt Kruse. Da Enkedronningens Bygmester Philip Brandin atter maa begive sig til Ewaldt Kruse angaaende de Penge, han har tilgode, og da hun næppe kan undvære ham en Dag uden betydelig Skade for hende, anmoder hun ham om at ekspedere Philip Brandin saa hurtigt, det er ham muligt. Hun vil ved forefaldende Lejlighed være ham erkendtlig derfor. T. M. 27 b.

11. Sept. (Gedser). Miss. til Friderich Hobe. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at Christoffer Skrivers Hus i Nykøbing kan købes for 550 Dlr., og at Købet paa Grund af Christoffer Skrivers Gæld skal foregaa hos Pawel Abraham. Friderich Hobe skal til Bedste for Enkedronningen købe dette Hus med alt Tilliggende og betale det. Det vil blive ham godtgjort i hans Regnskab. T. M. 28.

12. Sept. (—). Miss. til Ewalt Kruse. Som han vil erindre, har Enkedronningen til Opførelsen af sit Livgedings Hus i Nykøbing forstrakt den udvalgte Konge med en betydelig Sum Penge. Da hun ikke tvivler om, at der til det forestaaende Omslag i 1595 vil blive forordnet Omslagsforvaltere til Kiel paa den udvalgte Konges Vegne, begærer hun hermed af Ewalt Kruse, at han sørger for, at hun af dem uden Forhaling og Opsættelse faar sine udlagte Penge igen til rette Omslags Tid. Hun er ham med al kongelig Gunst bevaagen og venter hans skriftlige Svar paa denne Skrivelse. T. M. 28.

13. Sept. (—). Miss. til Hans Hartman, Rentemester. Enkedronningen har modtaget hans Skrivelse og deraf set hans Undskyldning, med hvilken hun er tilfreds. Da hun nu ligger i Gitzør og kun venter paa Vind, kan hun ikke svare paa hans Skrivelse, men saa snart hun med Guds Hjælp er kommet til Güstrow, skal det ikke blive glemt. Vedlagt sender hun ham ogsaa til Efterretning sin Furér- og Foderseddel. Da hun ikke tager Hoffolk med derover, sender hun ham sin Mundkok, Køkkenskriver, Hvedebrødsbager og Jæger tilligemed deres Folk, og alle disse skal han skaffe nødtørftig Spise og Drikke til hendes Tilbagekomst. T. M. 28 b.

13. Sept. (Gedser). Miss. til Friederich Hobe om, at han skal skaffe Enkedronningens Bygmester Philip Brandin 2 Øksne, som hun hvert Aar skænker ham til hans Hus-holdning. T. M. 29.

28. Sept. (Cismar). Miss. til samme. Enkedronningen erindrer ham om, at han skylder hende nogle Penge fra Lensregnskaberne, og da hun nødvendigvis skal bruge dem til forestaaende Omslag, skal han være beredt til at sende hende Summen til denne Tid. Hvis Rentemesteren Ewalt Kruse har svaret i Anledning af de Penge, han skal betale Enkedronningen, skal Friederich Hobe straks sende hende Svaret. T. M. 29 b.

— Miss. til Knut Urne. Han skal snarest muligt, velforvaret i en Skude, sende Enkedronningen hele det Forraad, som han for Tiden har af gammel Havre. Hvis Forraadet er under 300 Tdr., skal han sende saa meget af den nye Havre med, at det bliver 300 Tdr. Det er hende end mere kært, om Forraadet overstiger 300 Tdr. I saa Fald skal han samle det hele og sende det over til hende. Det vil senere blive godtgjort ham paa Regnskabet. T. M. 29 b.

— Miss. til Friederich Hobe. Med Overbringeren af dette Brev, Enkedronningens Fyrbøder skal han, velforvaret i en Skude, sende hende 5 Amer af den bedste Vin, som Johan von Etwich har i sin Kælder, foruden alt, hvad der er opskrevet paa vedlagte Seddel og underskrevet af hende. Det vil blive godtgjort ham paa det kommende Regnskab. T. M. 30.

3. Okt. (—). Miss. til samme. Da Enkedronningen nu har besluttet at ville afhøre de tilbageværende Lensregnskaber for Nykøbing Len, skal han straks og uden Forhaling sende hende disse. T. M. 30 b.

15. Okt. (—). Miss. til samme. Det forekommer Enkedronningen ikke lidet mærkeligt, at han slet ikke har svaret paa hendes Skrivelse, hvori hun befalede ham at lade hende vide, om Rentemesteren Ewalt Kruse havde svaret paa hendes Brev om de Penge, han skyldte hende, og at han selv skulde være beredt til ved kommende Omslag at betale det resterende Beløb fra det aflagte Regnskab — men har forbigaaet hendes Brev i Tavshed, som om han slet ikke havde modtaget det. Hun befaler ham derfor endnu en Gang at

give fuld Besked ikke blot om de nævnte Sager, men ogsaa om hvor langt man er kommet med Stalden, Slagtehuset og Møllen. De Kakkelovne, han lader sætte op, skal han straks lade ophede, saa hun til enhver Tid kan tage dem i Brug. T. M. 30 b.

7. Nov. (Cismar). Miss. til Diterich Blome. Enkedronningens Lensmand paa Aalholm, Friederich Hobe, har tilkendegivet hende, at en Skude tilhørende hendes Undersaat Lauritz Olufsen fra Rødby er strandet ved Femern i Stormen og Uvejret fornylig og indtil nu tilbageholdt af Stedets Øvrighed. Da dette er mod Ret og Billighed, og da den stakkels Mand ogsaa uden dette har lidt Tab nok, begærer Enkedronningen, at han sørger for, at Manden uden videre Udflugter igen faar sin Skude tilbage. Dermed sker, hvad ret og billigt er, og hun vil med al kongelig Naade vise sig erkendtlig derfor. T. M. 31.

7. Dec. (—). Miss. til Friederich Hobe. Hvad han skriftligt har berettet om den Voldsdaad, som Diterich Gartner har øvet mod hendes Husfoged Gregers Jurgensen paa Nykøbing Slot og i Borggaarden der, har hun læst og med Flid overvejet, og da hun aldeles ikke vil taale saadan Ondskab og Voldsomhed paa sine Huse og Len, end mindre lade den passere ustraffet, befaler hun Friederich Hobe alvorligt at lade nævnte Diterich Gartner tiltale ved Retten for øvet Vold og Brud paa Borgfreden, og hvad Straf denne dømmer ham til, skal han fuldbyrde paa ham andre til Eksempel. Da Enkedronningen endvidere med det første vil genopbygge og forbedre Stubbekøbing Mølle og andre af hendes bygfældige Møller, skal han i Løbet af Vinteren skaffe nødtørftigt Forraad af Bygningstømmer fra Skovene i Aalholm og Nykøbing Len og lade det føre til Nykøbing. T. M. 31 b.

1595.

3. Marts (Cismar). Miss. til Friederich Hobe. Da Enkedronningen vil have de Marker, som ligger ved hendes

Søndre Ladegaard, skilt fra Wedtbymændenes Marker og indhegnet, skal Friederich Hobe paa nævnte Sted foranstalte en ret Oldingegang og bekræfte det rigtige Markskel med et Gærde. T. M. 40.

15. Marts (Cismar). Miss. til samme. Da Enkedronningen har besluttet hurtigst muligt at bryde op og begive sig til sit Livgeding, skal han straks sende hendes Heste over til hende. Han skal ogsaa bestille Færgerne fra Rødby og alle de andre Skuder, som Enkedronningen brugte sidste Efteraar til sin Overfart, og indrette sig paa sikkert i egen Person at være med disse Skuder og Færger Lætare Søndag, som er den 30. Marts, i Warnemunde og vente paa hendes Ankomst der. Da de nævnte Fartøjer i den forløbne Vinter kan have lidt al Slags Skade, skal han alvorligt befale Folkene og selv flittigt paase, at alle Fartøjer og især den Færge, som Enkedronningen personlig skal bruge, bliver udrustet paa det bedste med alt nødvendigt. Da Enkedronningen har i Sinde ved sin Ankomst at bespise sit Følge, skal han med ikke mindre Flid sørge for at skaffe tilstrækkelige Forraad af alt nødvendigt i Køkken og Kældere. T. M. 40.

12. April (Doberan). Miss. til Gabriel Grabow. Overbringeren af dette Brev har Enkedronningen givet Ansættelse som Slutter og lovet 30 Rdl. ialt om Aaret. Gabriel Grabow skal straks afskedige den anden Slutter og indsætte denne i hans Sted. Med Hensyn til den Byg og Havre, som hun har lovet at ville sende fra sit Livgeding til Cismar, vil hun ordne det saaledes, at den skal blive ført over til ham, saa snart hun med Guds Hjælp kommer derover selv. T. M. 41.

23. April (Nykøbing). Miss. til Hans Meier alias Drejer i Kronborg. Enkedronningen begærer af ham, at han skal købe 5000 Bræddesøm, 10,000 Bøhnsøm og 10,000 store Dørsøm til hende, alle efter den Prøve, som nærværende Brevviser vil levere ham, og sende hende dem med denne. Og da hun daglig har Brug for saadanne Søm, skal han i Skaane til hendes Bedste bestille og lade smede $\frac{1}{2}$ Td. af de nævnte Bræddesøm, 1 Td. Bøhnsøm, 1 Td. af de store Dørsøm og $\frac{1}{2}$ Td. af de smaa Dørsøm og, naar han har faaet dem, med belejligt Bud sende dem til Stubbekøbing til Enke-

dronningen. Hvad de udlagte Penge og andre Omkostninger angaar, skal han med Tak faa dem igen, naar han har indsendt sin Regning. T. M. 41.

3. Maj (Nykøbing). Miss. til Erick Mogensen, Landsdommer paa Falster og Lolland. Da det bekendte omtvistede Markskel mellem Stangerup og Rhaa skal behandles næste Mandag, det er den 5. Maj, begærer Enkedronningen af ham, at han bryder op, saa han kan være hos hende i Morgen Aften for næste Dag, Mandagen, at bivaane Rets handlingen sammen med hendes Lensmand og Udsendinge. T. M. 41 b.

16. Maj (—). Miss. til Knut Urne. Enkedronningen har faaet de 400 Tdr. Havre. Da hun imidlertid ikke kan faa Forraadet til at slaa til, skal han straks og uden Tøven sende hende endnu 200 Tdr. Thi hvis han har solgt den Havre, som han har haft liggende, kan han jo for Pengene købe saa meget, at Manglen bliver afhjulpet. T. M. 42.

17. Juni (—). Miss. til samme. Han skal efter den skete Aftale straks skaffe Enkedronningen 30 Øksne, og da hun ikke har i Sinde at forskrive de Øksne, der skal opstaldes til Efteraaret, fra Sjælland og andre Steder, skal han i det ham betroede Halsted og Ravnsborg Len af Enkedronningens Undersaatter for passende Pris købe saa mange af dem, som er til at faa, og som hun kan opstalde. For at han lettere og bedre kan gøre dette, forbyder Enkedronningen hermed alvorligt, at hendes Undersaatter maa sælge Øksne til fremmede eller Indbyggerne, hverken adelige, Skrivere, Fogeder, Borgere eller andre, af hvad Navn nævnes kan, medmindre hun forinden har købt nok til sit Brug. Hun erindrer ogsaa ved denne Lejlighed om, at tidligere et alvorligt Mandat¹ er blevet publiceret i Danmarks Rige, hvori det udtrykkelig blev forbudt at udskibe eller udføre Græsøksne af Riget, hvilket Forbud hun alvorligt vil have overholdt. Han skal holde godt og flittigt Opsyn med, at dette for Fremtiden ikke sker i det ham betroede Len, og hvis nogen skulde befindes at handle paa Trods heraf, skal ikke alene Overtræderen lide tilbørlig Straf, men Enkedronningen vil ogsaa gaa alvorligt i Rette med Lensmanden. T. M. 42 b.

¹ 17. Aug. 1588. Se V. A. Secher: Forordninger, Recesser. Bd. 2 S. 521.

17. Juni (Nykøbing). Lignende Miss. som foranstaaende til Friederich Hobe. T. M. 42 b.

16. Juli (—). Miss. til Knut Venstermand. Enkedronningens Tjener og Undersaat Peter Asmussen fra Hjelmholdt har beklaget sig stærkt til hende over, at Knut Venstermands Hunde, som hans Vildtskytte havde med sig i Marken, har ihjelbidt 12 Faar og 4 Lam for ham, og da han med Rette har søgt Erstatning herfor hos Knut Venstermand, saa har denne hidtil ikke været til Sinds at give en saadan. Enkedronningen begærer nu af ham, at han vil give hendes Tjener billig Erstatning for lidt Skade, saa hun kan blive fri for den Slags Besværinger. Skulde dette mod Forventning ikke ske, vil hun være nødt til paa Grund af sin høje Stilling at tænke paa andre Midler og Veje, hvad hun dog hellere vil forskaane Knut Venstermand for. T. M. 43.

21. Juli (—). Miss. til Knut Urne. Enkedronningen oversender ham med hans Tjener, der overbringer dette Brev, noget Garn med Befaling til saa snart som muligt at lade væve Sengebolster deraf paa 5 Kvarters Bredde. T. M. 43 b.

31. Juli (—). Miss. til Hans Schirmeister. Da han i sin Skrivelse til Enkedronningen meddeler, at man formoder, at Humlen vil lykkes godt i Aar, skal han, naar Hertug Ulrich af Meklenborg lader købe Humle ind til sin Husholdning, huske paa Enkedronningen og til hendes Bedste indkøbe 100 Dromt Humle og underrette hende om, hvornaar Pengene skal erlægges. Hvis Humlen er meget billig, maa han gerne købe 200 Dromt. Da Rentemesteren har begæret at faa at vide, hvor mange Læster Korn hun — med Guds Hjælp — vil kunne levere ham i den kommende Tid, meddeler hun Hans Schirmeister, at hun ialt vil kunne levere ham 30 Læster Korn, men hun kan i Øjeblikket ikke sige noget om, hvor mange Læster Rug der vil blive blandt de 30. Hvis hun ikke kan skaffe Rug, skal han dog sikkert faa 30 Læster Byg alene, men ikke før 4 Uger efter Mikkelsdag, og dette beder Enkedronningen Hans Schirmeister svare Rentemesteren paa hendes Vegne. T. M. 43 b.

6. Aug. (—). Miss. til Steno Brahe. Præsten Hr. Oluf Andres i Nør Alsø har meddelt Enkedronningen, at

han som Formynder for de Børn, hans Søster har med en Borger ved Navn Valentin Klaus, bosat i Steno Brahes Len Kalundborg, har en Fordring paa denne paa 50 Dlr. Hovedstol i Kraft af Segl og Breve, som tidligere er blevet udstedt. Og skønt Gælden er rigtig, aabenbar og bekendt, har han dog ikke paa Grund af misundelige Menneskers Hindring kunnet faa, hvad der med Rette tilkommer Børnene. Da han imidlertid gerne endnu engang i Børnenes Navn og til Bedste for dem vil indfordre denne Gæld og aldeles ikke trøster sig til at opnaa dette uden Steno Brahes særlige Hjælp og Bistand, har han bedt Enkedronningen om en Intercessions-skrivelse til Steno Brahe, og da hun ser, at denne hans Bøn ikke udspringer af Trang til Vinding, men snarere af den trofaste Hengivenhed, han med Rette nærer for sin Søsters Børn, vil hun yde ham sin Forbøn hos Steno Brahe og begærer derfor, at nævnte Præst Hr. Oluf for hendes Skyld maa være ham anbefalet paa det bedste, og at han uden Omsvøb vil hjælpe ham til, hvad hans er med Rette. Han vil vide ved sin kristelige Bøn at gøre sig fortjent dertil af Steno Brahe. T. M. 44 b.

8. Aug. (Nykøbing). Søpas for Marcus Knudtsen. Enkedronningen har nu sendt denne Brevviser hendes Fisker Marcus Knudtsen og hans Folk paa Sildefangst til »Malmøsuad« for at fange og salte Sild til hende. Hun beder alle og enhver af Christian den Fjerdes Raader, Lensmænd, Udliggere, Borgmestre, Fogeder, Toldere og andre, som handler paa Kongens Vegne, om ikke alene at lade hendes Tjener Marcus Knudtsen og hans Folk fiske og salte frit ved denne Sildefangst, men ogsaa om ved enhver forefaldende Lejlighed at være ham behjælpelig og for hendes Skyld befordre ham til det bedste. T. M. 45.

15. Sept. (—). Søpas for Severin Matzsen til Jylland enslydende med Marcus Knudtsens af 8/8 1595. T. M. 45.

16. Aug. (—). Miss. til Hertug Johannes af Holsten¹. Hvad Overbringerne af dette Brev, Enkedronningens Undersaatte fra hendes Livgeding Lolland, har klaget over og bedt hende om, vil Hertug Johannes tilstrækkeligt kunne se af vedlagte Supplik. Da hun nu imidlertid saavel af den givne Beretning og mange Omstændigheder som ogsaa af den flittige Efterforskning, hun har foretaget, forstaar,

¹ Hans den Yngre af Slesvig-Holsten-Sønderborg.

at de nævnte Supplikanter ikke af Ondskab, List eller med Overlæg, men snarere af ligefrem Enfoldighed og Uvidenhed har begaaet en saadan Fejl, fordi de ikke var kendt paa disse Steder og heller ikke havde været i Pløn og passeret Hertugens Toldsted, saa er hun med Rette nødt til at føle kristelig Medlidenhed med dem og indvilger i den Forbøn, de har bedt hende om. Hun beder derfor venligt Hertug Johannes om at tage de stakkels højstbedrøvede Bønders Enfold og Uvidenhed i Betragtning og sørge for, at de fratagne Heste igen bliver tilstillet Enkedronningens Undersaatter. Hertug Johannes gør derved en Barmhertighedsgerning, og hun vil derfor ved forefaldende Lejlighed vise samme venlige Imødekommenhed. T. M. 45 b.

16. Aug. (Nykøbing). Supplik til foregaaende Skrivelse. [Navnene mangler.] Supplikanterne meddeler Enkedronningen, at de for kort Tid siden sejlede fra Lollands Albue med nogle Heste til Hellighaffn, men da de kom ud paa Havet, var Guds Vejr og Vind dem saadan imod, at de nødtes til at løbe ind til en Købstad, som kaldes Kiel, og da de ikke kunde sælge deres Heste der, fik de i Sinde at ride til Lybæk med dem, men da de paa Vejen kom tæt forbi Arentzbøck og — saa sandt Gud hjælpe dem — ikke vidste af noget Toldsted og heller ikke kunde Sproget, kom Skrивeren fra Arentzbøck ved Navn Pouil og tog 9 af deres Heste — han har dem endnu — fordi, som han sagde, de havde undladt at betale Told til Hertug Hans i Pløn, uanset at de svor, at de ikke vidste noget om dette Toldsted, fordi de aldrig havde været der i Landet før, hvorfor de var villige til at give ham dobbelt Told, hvis det ikke kunde være andet. Da de saare bedrøvede saa, at hverken Bøn eller Penge kunde hjælpe, drog de videre ad Lybæk til i den Formening, at de havde betalt mere end Told nok paa en Gang, men da de var kommet en lille Mil fra Arentzbøck, kom der i en Landsby en tyk, stærk og drukken Mand tilstede, som lod sig kalde Hans Foged til Arentzbøck, og spurgte dem, om de ikke vilde drikke en Pot Øl eller to med ham, saa vilde han købe nogle Heste af dem. De svarede, at det ikke var saa godt fat med dem, at de kunde drikke med ham, da Hertug Hans's Skrивer fra Arentzbøck havde taget 9 Heste fra dem. Han svarede dem da paa sit Maal, at han skulde have de andre, hvis de ikke gav ham 1 Ortsdaler i Told af hver Hest. Og da han hørte og saa,

at de ingen Penge havde, tog han den bedste Hest i Flokken, førte den ind i Kroen, hvor han sad og drak Øl, og sagde, at han vilde beholde den Hest for 5 Dlr., som skulde være Told for de 20 Heste. Saaledes og ikke anderledes gik dette forud fortalte til, saa sandt hjælpe dem Gud. Da de aldrig før har været der i Landet, ikke heller denne Gang eller tidligere var kommet igennem Pløn, ja end ikke vidste eller saa og endnu ikke ved, hvor Pløn ligger, og heller aldrig har hørt Tale om det Toldsted, saa mener disse fattige Mænd, at Hestene er frataget dem med stor Vold og Uret, og de beder derfor Enkedronningen om hendes Forbøn hos Hertug Hans, saa han i Betragtning af deres Fattigdom, og fordi denne Forseelse ikke er begaaet af ond Vilje, men af Ukendskab til dette Toldsted — endnu vil tage mod den Told, som tilkommer ham af dem, og siden unde dem deres Heste kvit og fri igen. (Paa Dansk.) T. M. 46.

6. Sept. (Nykøbing). Miss. til Gabriel Grabow. Da Enkedronningen har bragt i Erfaring, at der i Cismar rundt omkring i Skovene er saa nogenlunde med Olden, hvorfor hun naturligtvis siger Gud tilbørlig Tak, skal Gabriel Grabow paa den Tid af Aaret, da man sætter Svin paa Olden, sørge flittigt for, at der bliver drevet saa mange Svin ud i Skoven, som der er Brug for, og som Oldenfoderet kan taale uden at forringes. T. M. 47 b.

22. Sept. (—). Miss. til Hertug Hans af Holsten. Enkedronningen har modtaget Hertugens Svarskrivelse paa den Forbøn, som hun havde henvendt til ham i Anledning af de Heste, som var blevet frataget nogle af hendes Undersaatte i Hertugens Amter Pløn og Arensbøk, og hun takker søsterligt for hans venlige Tilbud og Føjelighed. Men skønt han venskabeligt indvender, at Hestene tildels allerede er solgt og sendt bort, har hun dog det utvivlsomme Haab og beder ham søsterligt om, at han ikke blot vil give hendes Undersaatte de endnu forhaandenværende Heste tilbage, men ogsaa en ringe Erstatning for alle de andre i Betragtning af, at de er stakkels fattige, paa Stedet ukendte Bønder, der heller ikke har været i Pløn, hvorfor de ikke af Ondskab, List eller Bedrag, men af ren Enfoldighed og Uvidenhed har undladt at betale Told til Hertugen og altsaa

er kommet i denne Ulykke uden Skyld. Da alt dette billigvis bør vække en kristelig Medlidenhed, tvivler hun ikke om, at Hertugen vil vise venskabelig Godvilje og Føjelighed. T. M. 48.

22. Sept. (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Da Enkedronningen har bragt i Erfaring, at hendes Kornhus og begge hendes Gaarde i Nakskov i nogen Grad er bygfældige og paa nogle Steder faldet sammen, skal han, nødtørfdigt men ikke overflødigt, forny, forbedre og genopbygge nævnte Kornhus og Gaarde, og hvad han anvender dertil, skal blive ham godtgjort paa Regnskabet. T. M. 48 b.

— Miss. til samme. Da Enkedronningen i dette Aar i det ham betroede Len Halstedt Kloster vil lade opstalde et temmelig stort Antal Øksne, og da ogsaa hendes Svineavl — Gud ske Lov — i Aar er taget ret stærkt til, skal Knudt Urne antage endnu en Øksnerøgter og en Svinedreng, for at Øksne og Svin kan blive desto flittigere passet. Og da saadanne Personer ikke er medtaget i hans Lensbrev, vil hun aarlig til deres Løn og Underhold give ham følgende Viktualier og Penge: 4½ Pd. Mel, 5 Pd. Malt, 16 Skpr. Humle, 4 Skpr. Ærter, 18 Sider Flæsk, 1½ Oksekroppe, 2 Otting Smør, 2 Tdr. Sild, 1½ Td. saltet Fisk, 6 Stk. Kabliau og Langer, 4 Skpr. Gryn. Øksnerøgteren vil hun give 5 Dlr. aarlig, Svinedrengen 4 Dlr. Nævnte Viktualier og Penge skal fremtidig godtgøres ham i hans Regnskab. T. M. 49.

— Miss. til Mester Jacob Matzsen, Biskop paa Fyn.¹ Fra troværdig Side har Enkedronningen erfaret, at Hr. Rasmus, Pastor i Carleby, paa Grund af sin høje Alder ikke er i Stand til at passe det ham paahvilende Embede tilbørligt og derfor, for at ikke Gudstjenesten skal blive forsømt, trænger til en Kapellan eller Coadjutor. Da den hidtidige Kapellan i Ottersløf, Hr. Jacob, af fornemme Folk bliver rost for sin Dygtighed, sin rene Lære og sit ærbare Liv, begærer hun af Mester Jacob Matzsen, at han for hendes Forbøns Skyld hjælper denne Hr. Jacob til nævnte Kapellani i Carleby før nogen anden. Han gør hende hermed en særlig Tjeneste. T. M. 49.

23. Sept. (—). Miss. til Friederich Leiell. Enkedronningen oversender ham hermed ... Pd. Hørgarn med An-

¹ Tr. Danske Magazin 4. Rk. 5. Bd. S. 172 efter Original i Fyns Bispearkiv.

modning om, at han vil gøre hende den Tjeneste at lade væve saa mange Alen Drejlslærred deraf paa 6 Kvarters Bredde, som Garnet kan blive til. Omkostninger og Væveløn vil hun med Tak betale ham, naar han sender hende sin Regning, og hun er ham med Naade bevaagen derfor. T. M. 49 b.

24. Sept. (Nykøbing). Miss. til Friederich Hobe. Da Enkedronningen til sin Husholdning i Cismar behøver nogle Tdr. Havre, skal han snarest muligt sende 300 Tdr. Havre derover. Det skal blive godtgjort ham i hans Regnskab. T. M. 50.

27. Okt. (—). Miss. til samme. Enkedronningen meddeler ham hermed, at hun tidligere har lovet den meklenborgske Rentemester nogle Læster Rug for passende Betaling. Naar han altsaa som Følge af dette Tilsagn sender sine Folk til hende og kræver denne Rug, skal Friederich Hobe, der jo ved, at hun ingen Rug kan sælge eller undvære fra Nykøbing Len, med Overbringeren af Brevet lade hende vide, hvor mange Læster Rug han nu kan bortsælge fra Aalholm Len, og hvor hurtigt han kan levere dem, saa hun kan opfylde sit Tilsagn, som hun ikke vil svigte. Han skal dog sørge for at beholde mindst 2 Læster i Forraad til hendes Hofholdning. T. M. 50.

29. Okt. (—). Miss. til Knudt Urne. Enkedronningens Undersaat og Bondefoged i Brydebolig i Westenschouf Sogn har tilkendegivet hende, at han aarlig skal give 5 Pd. Byg i Landgilde af sin Gaard og besværes saa meget derved, at han ikke længer er i Stand til at udrede en saadan Landgilde til hende, hvorfor han beder om at blive forskaanet for en Del deraf. Da han er Bondefoged, og Enkedronningen har forstaaet paa Knudt Urne, at han er tro og flittig i denne Bestilling, har hun givet Afkald paa $\frac{1}{2}$ Pd. Byg af hans Landgilde. Dog gælder Begunstigelsen kun for dette Aar fra 1. Maj 1595 til 1. Maj 1596. Knudt Urne skal altsaa for denne Gang ikke kræve ham for mere, og dette vil senere blive ham godtgjort paa Regnskabet. T. M. 50 b.

— Miss. til samme. Enkedronningens Undersaatte og Tjenere i Gluslund, Danmare, Landkiercke og Westenschouf Sogne i Halsted Kloster Len har tilkendegivet hende, at der paa de Steder, hvor de bor, ingen

Skove findes, hvor de for passende Betaling kan faa nødvendigt Træ til Brændsel og Gærder, og derfor begærer, at hun skriftlig vil befale Knut Urne at lade dem udvise saadant i Danmare og Toreby Skove. Enkedronningen har overvejet deres Nød og forstaaet paa Knut Urne, at Bønderne fra Arilds Tid har købt deres Brændsel og Gærde træ fra disse Skove. Han skal derfor tilstaa hendes nævnte Undersaatter mod billig Betaling at forsyne sig — til Nødtørft, ikke til Overflod — fra de nævnte Skove, men han skal have flittigt Opsyn med, at Brændet bliver udvist og hugget af gamle fornede Træer uden Skade for Skoven. T. M. 51.

4. Nov. (Nykøbing). Miss. til Michel Wesenstein i Gitzor, Jurgen ved Goltberg Færge og Martin Schnering ved Gobens Færge. Det er troværdigt blevet fortalt Enkedronningen, at mange Købmænd, baade fremmede og hjemlige, daglig besøger Gobens (resp. Gitzor, Goltberg) Havn og sælger det medbragte Gods: Salt, Fisk, Humle, Staal og andre Varer uden Forskel til Bønderne og modtager Korn derfor i Stedet for Betaling. Da der herved ikke blot bliver handlet mod Nykøbing Bys Frihed og Privilegier, i hvilke saadant Forkøb udtrykkelig er forbudt, men ogsaa Borgernes Næring kendeligt skades og svækkes, forbyder Enkedronningen alvorligt, at nogen fremmed eller Indvaaner for Fremtiden maa drive saadant Forkøb i nævnte Havne. Hvis nogen drister sig til at handle herimod, og Borgmester og Raad i Nykøbing klager derover, skal Adressaten straks paa deres Begæring tage Sejl og Ror fra den fremmede eller hjemlige Købmand, som har drevet Forkøb, og holde ham tilbage, saa længe indtil nævnte Borgmester har tiltalt ham ved Retten i Kraft af sine Friheder og Privilegier. T. M. 52.

5. Nov. (—). Miss. til Johannes Schirmeister. Enkedronningen meddeler ham herved, at hun ifølge den skete Aftale har sendt 400 Tdr. Havre til Henrich Guseber i Rostock til sin Søn Hertug Ulrichs Hofholdning. Johannes Schirmeister skal sørge for, at denne Havre ved første Lejlighed bliver hentet, og at Skipperen derpaa paa ret Vis bliver kvitteret. T. M. 52 b.

— Miss. til Knut Urne. Han skal til Hertug Ulrichs Hofholdning saa snart som muligt sende 400 Tdr. Havre over

til Rostock til Heinrich Guseber og tilstille denne de hoslagte Breve. T. M. 53.

9. Nov. (Nykøbing). Miss. til Claus Johansen Hollænder. Da Enkedronningen om kort Tid vil bryde op herfra og tidligere har indsat ham til at være Foged paa Gaarden Stadagger og betroet ham Husholdningen og Forvaltningen der, vil hun hermed endnu engang alvorligt erindre ham om hans Pligt: Korn saavel som Kvæg, Smør, Mælk, Ost og alt lignende — med Undtagelse af Øksne, som Lensmanden skal sælge — som fremkommer i Aarets Løb ved Agerbrug og Kvæg-avl, udover hvad der behøves til Husholdningen, skal han sælge og derved trofast agte paa Enkedronningens Bedste og sin Ed og Pligt. Hun vil senere forlange rigtigt Regnskab for det alt-sammen af ham. T. M. 53.

14. Nov. (—). Miss. til Marten Venstermand. Hvad Overbringeren af dette, Enkedronningens Tjener og Undersaat, Asmus Pedersen fra Aalstrup, har klaget over til hende og bedt om, vil han kunne se udførligt af hoslagte Supplik, og da Asmus Pedersens Krav er grundet paa Marten Venstermands afdøde Faders Lauwe Venstermands Haand og Segl, og Gælden altsaa er klar og uimodsigelig, og da han kun søger at faa, hvad han med god Ret er beføjet til, har hun ikke villet nægte ham den søgte Intercession og Forbøn. Hun begærer derfor af Marten Venstermand, at han betaler og tilfredsstiller denne hendes Undersaat uden videre Udflugter og Forhaling efter Forskrivningens Ordlyd, saaledes som det er ret og rigtigt og ham selv til Ære. T. M. 53 b.

20. Nov. (Rødby). Miss. til Knut Urne. Han skal af de Give-Svin [Landgilde -?], som Enkedronningens Tjenere og Undersaatter i Halstedt Len nu skal udrede, antage saa mange levende Svin, som han bekvemt kan holde paa Klosteret — uanset om de maaske ikke er fede. Da hun tidligere har truffet Aftale med ham om Hør og Blaar, som hendes Bønder skal spinde for hende, vil hun ikke undlade at meddele ham, at hun ogsaa i Nykøbing har en anselig Mængde Blaar, og hvis den Hør og Blaar, som er tilstede i hans Len, er spundet op inden Enkedronningens snarlige Hjemkomst, skal han kræve mere af den Blaar, som er i Nykøbing, og give Bønderne den at spinde. Enkedronningen

tvivler heller ikke om, at han efter den trufne Aftale fremtidig vil holde 15 Øksne i Behold i sit Len, saa hun kan komme i Besiddelse af dem, naarsomhelst hun vil. T. M. 54.

23. Nov. (Cismar). Miss. til Friederich Hobe og Knut Urne. Adressaten skal saa hurtigt som muligt sende 400 eller i det mindste 350 Tdr. Havre over til Enkedronningen og tage den fra Ahlholm eller Nykøbing (Halstedt) Len, hvor det lettest kan ske. Og da hun mærker, at hun vil komme til at mangle Havre til Hofholdningen, er det hendes alvorlige Vilje og Befaling, at Bønderne skal yde al den Havre, de er pligtige at give hende aarlig, i Korn ikke i Penge. Men hvis Bønderne mod Forventning ikke skulde være i Stand til at yde Havren, skal Adressaten beregne Havren saa højt i Penge, at han for disse straks kan indkøbe saa megen Havre til Enkedronningen, som Bønderne skulde have givet. T. M. 54 b.

[U. D. og St.]. Miss. til Knut Urne om at sende den Fisk, han har faaet tilsendt af Hartman, og desuden Høns og Æg over til Enkedronningen. Udtog i T. M. 55.

1596.

29. Jan. (Cismar). Miss. til Friederich Hobe. Enkedronningen har modtaget hans Brev med Skipperen og meddeler ham, at Havren er blevet bragt godt over. Hun mener ogsaa, at denne Havre vil strække til, men hvis hun alligevel skulde komme til at mangle noget, vil hun lade det hente fra Halstedt. Hun har ogsaa i sin Kammertjeners Fraværelse aabnet den Skrivelse, Friederich Hobe har sendt denne gennem Brevviseren, og deraf set, at Udførsel af Rug, Havre, Flæsk og Svin er forbudt der paa Stedet. At nu saavel Enkedronningens som Rigets andre Undersaatter lyder dette Bud og ikke handler derimod, er billigt, og han skal alvorligt sørge for, at dette sker, men da et saadant Forbud ikke ogsaa kan gælde Enkedronningen, og da hun allerede forlængst har solgt sit Korn til den

fyrstelige meklenborgske Rentemester, skal Friederich Hobe levere ham dette, naar han forlanger det. T. M. 62.

29. Jan. (Cismar). Miss. til Knut Urne. Det er blevet berettet for Enkedronningen, at nogle af hendes Bønder paa Falster har klaget over hendes Ridefoged der Marten Nielsen i Anledning af en af ham købt Arv efter en afdød Mand ved Navn Jens Robersen. Da hun gerne vil vide, hvordan det hænger sammen med denne Sag, skal Knut Urne ufortøvet sammen med Peter Grubbe, som hun vil skrive til desangaaende, begive sig til Nykøbing, og der skal begge i Nærværelse af hendes Lensmand paa dette Sted, Friederich Hobe, som skal stævne Bønderne dertil — eller, hvis Friederich Hobe er forhindret paa Grund af Legemssvaghed eller af anden Grund, i Nærværelse af hendes Husfoged Hans Grabow — spørge Bønderne under Ed, hvordan det hænger sammen med den Sag og det Besvær, som nævnte Ridefoged skal have paaført dem. Bøndernes Udsagn skal de nedskrive og tilsende Enkedronningen. Ridefogeden skal de paa hendes Vegne give Tilhold om indtil Sagens Afgørelse at afholde sig fra at holde Ting og Rettergang, indtil hun igen kommer tilbage til Stedet. Knut Urne skal udføre dette snarest. T. M. 62 b.

— Miss. til Peter Grubbe om sammen med Knudt Urne at undersøge Sagen mod Marten Nielsen (jfr. foregaaende Miss.). T. M. 63.

15. Febr. (—). Miss. til Friederich Hobe. Enkedronningen har modtaget hans Skrivelse dateret Nykøbing d. 8. dennes og deraf set, at paa hendes Befaling alle Bønderne, der havde noget at klage over Marten Niels eller andet at klage over, er blevet afhørt af Friederich Hobe, Peter Grubbe, Knut Urne og Hans Grabow, og at deres Klage er blevet nedskrevet, hvilket hun er tilfreds med. Hun har desuden atter skrevet til Peter Grubbe og Knut Urne om sammen med Friederich Hobe og Hans Grabow ogsaa at afhøre de andre Bønder, som har Lyst til at klage, og nedskrive deres Udsagn og sende det til hende, hvad hun ikke tvivler om, at de vil gøre. Imidlertid befaler hun ham alvorligt paa hendes Vegne at tilsige Marten Nielsen, at han skal afholde sig helt fra sin Tjeneste og sit Embede, ikke drage i Rette med nogen af hendes Bønder og Undersaatter, hvem det end er, eller tiltale nogen i By eller

paa Land, heller ikke stævne nogen til sin Bopæl eller andetsteds og samtale med dem, men forholde sig stille i Nykøbing indtil hendes snarlige Ankomst dertil. At ogsaa den Gæld, som Marten Nielsen er kommet i Besiddelse af fra Jens Robbersens Arv, og som staar ude blandt Bønderne, er beslægtet, er hun ikke blot vel tilfreds med, men hun vil ogsaa, at hvad han ellers maatte have staaende hos hendes Bønder og Undersaatter ligeledes skal beslægtlægges indtil hendes Ankomst. For at intet skal blive forsømt paa Grund af denne ubehagelige Sag, skal Friederich Hobe paa hendes Vegne befale hendes Kornskriver Pauwel Niels indtil videre at forvalte Embedet og have Opsyn med Ting og Ret. Angaaende den Skade, Heinrich Gjõe igen har gjort paa hendes Vildtbane, maa hun for Øjeblikket lade det bero med det Vidnesbyrd, som foreligger herom, indtil hendes Ankomst. Saa skal der nok blive klaget tilbørligt. Med Hensyn til Salg af Staldøksne skal han have Enkedronningens Bedste for Øje, og jo dyrere, han kan sælge dem, desto kærere er det hende. Dog maa han efter den skete Aftale beholde saa mange tilbage, som hun har nødig til sin Hofholdning. Angaaende den Rug, som hun har lovet at sælge den meklenborgske Rentemester, har hun skrevet til ham og meddelt ham, at naar han atter begærer samme, skal han forlange den af Friederich Hobe. Saa snart hun faar hans Svar, vil hun sende Friederich Hobe det, med hvem han saa skal forhandle om Købet. Friederich Hobe skal dog sørge for at beholde saa meget af den aalholmske Rug i Forraad, som er nødvendig til hendes Hofholdning, da Rugen fra hendes andre Ladegaarde ikke egner sig saa godt til Bagning. Forresten bryder Enkedronningen sig slet ikke om det Forbud mod at føre Korn ud af Riget med Skib. Hvad hun sælger af sit Korn paa denne Maade, skal hun nok forsvare. T. M. 64.

15. Febr. (Cismar). Miss. til samme. Da Foraaret nu nærmer sig, agter Enkedronningen atter at begive sig til sit Livgeding. Det vilde være hende bekvemt at sejle over til Rødby fra Hilligenhaffen, men hun ved ikke, om dette vil være farligere paa Grund af de Sandrev, der findes hist og her i Havet, og om det var bedre og sikrere at sejle fra Warnemünde til Gitzør. Friederich Hobe skal derfor med al Flid erkyndige sig hos Skippere om, hvilket Sted

man sikrest og med mindst Fare kan sejle over fra, og skriftligt meddele Enkedronningen dette. T. M. 65 b.

15. Febr. (Cismar). Miss. til Friederich Hobe. Enkedronningen oversender ham med denne Brevviser en Vindspiller og befaler ham at lade Hvalpene, der falder efter den, opføde og passe i Aalholm Len med trofast Flid, som om de var hans egne. Hvis Vindspilleren faar mere end 6 Hvalpe, skal han kun lade 6, der ligner hinanden saa meget som muligt paa Haarene, leve og opføde, enten det nu er Vindhunde eller Vindspillere, og lade dem patte, saa længe som Moderen finder sig deri. De andre skal han lade drukne. T. M. 65 b.

— Miss. til Peter Grubbe. Enkedronningen er ham taknemlig, fordi han paa hendes Anmodning sammen med hendes Lensmænd Friederich Hobe og Knut Urne og hendes Husfoged Hans Grabow har forhørt de Klager, som nogle Bønder har indbragt over hendes Ridefoged Marten Niels, har nedskrevet dem og sendt dem til hende, og hun skal ved forefaldende Lejlighed vise sig erkendtlig derfor. Men da hun af Friederich Hobes Skrivelse har set, at der endnu findes nogle Bønder, som vil klage over nævnte Ridefoged, saa har hun igen befalet sin Lensmand i Halstedt Knut Urne snarest at begive sig til Nykøbing for i Forbindelse med Peter Grubbe o. a. at holde Forhør over disse Bønder (o. s. v. som i Miss. til ham af 29/1 1596) og indsende skriftlig Beretning derom til Enkedronningen. T. M. 66.

— Miss. til Knut Urne omtrent enslydende med foregaaende Missive til Peter Grubbe. Han skal atter begive sig til Nykøbing og deltage i Forhør over Bønderne og flittigt agte paa, at intet ved særlig Gunst bliver undertrykt. T. M. 67.

26. Febr. (—). Miss. til Friederich Hobe. Han skal snarest muligt skaffe Enkedronningen 64 Tdr. graa Ærter og 16 Tdr. hvide Ærter, der er gode og kan bruges til Udsæd. Hvis der findes Forraad af saadanne Ærter i Halstedt Len eller hos ham selv i Alholm, skal han afsende saa meget som ovenfor nævnt deraf, hvis ikke skal han der paa Stedet købe dem af hendes Undersaatter eller andre, sende dem over til hende og føre Udgiften til Regnskab. T. M. 67 b.

26. Febr. (Cismar). Miss. til samme. Enkedronningen har set, hvad han i sin Skrivelse har meddelt hende om Rugen, som hun har lovet at sælge til den meklenborgske Rentemester, men hun vil ikke skjule for ham, at hun hidtil ikke har modtaget noget Svar fra nævnte Rentemester. Hun er ikke desto mindre af den Mening, at naar Rentemesteren kommer til Friederich Hobe og vil give mere end nogen anden for Kornet, saa skal den, der vil give mest, være nærmest til at faa Kornet, enten det nu er Rug eller Byg. Hvad angaar Enkedronningens Ankomst, og hvornaar hun vil bryde op derfra, saa skal hun rettidig give ham Meddelelse derom. Han skal forøvrigt passe godt paa, at en Færge eller to og en Skude eller tre bliver skaanet noget med at føre Øksne over, saa de ikke ødelægges for meget, men kan komme tilstede paa Enkedronningens Befaling og være til Tjeneste for hende. Da han ligeledes har ønsket at faa at vide, hvad hendes Under-saatter paa Falster, som ikke kan yde deres Landgilde i Korn, skal betale for 1 Td. Byg, og derhos berettet, at de fra Arilds Tid ikke har givet mere end 1 Dlr., saa vil Enkedronningen ogsaa nu lade det blive derved. Dog skal han flittigt agte paa, at de, der har Korn, kommer til at give Korn og ikke Penge. T. M. 68.

— Miss. til samme. Som Følge af den indsendte Klage over Marten Nielsen befaler Enkedronningen Friederich Hobe alvorligt paa hendes Vegne at holde nævnte Marten Nielsen til at stille tilstrækkelig Borgen for alle Krav, som hun hidtil har eller kan faa paa ham. Hvis Friederich Hobe ogsaa selv vil gaa i Borgen for ham, vil hun nøjes med ham alene. Men hvis Marten Nielsen skulde komme til at mangle Kautionsster, og Friederich Hobe ogsaa vægrer sig ved at gaa i Borgen for ham, befaler hun endnu engang denne alvorligt straks retsligt at beslaglægge Marten Nielsens Hus og Gaard og alt det rørlige og urørlige Gods, han har i Enkedronningens Livgeding Lolland og Falster, og herved udvise saa megen Flid og Alvor, at hun ikke siden har Grund til at beklage sig derover. Desuden er det hendes alvorlige Befaling, at Knut i Sørup og Jens Hansen i Lystrup paa samme Maade skal stille tilstrækkelig Borgen for alle videre Krav. Hvis de skulde mangle Kaution, skal Friederich Hobe fængsle dem

begge indtil Enkedronningens snarlige Ankomst. Hun vil desuden, at Husfogeden Hans Grabow personlig fra Begyndelsen til Enden skal være til Stede ved alle disse Overenskomster, Kautitioner og Beslaglæggelser, og at der skal gives ham en skriftlig Kopi af hver. T. M. 68 b.

15. Marts (Cismar). Miss. til Friederich Hobe. Han erindrer uden Tvivl, at Enkedronningen tidligere har lovet den meklenborgske Rentemester Andreas Meier 30 Læster Byg og Rug, hvoraf denne allerede har modtaget 15 Læster Byg. Naar han har i Sinde at hente Resten — og Enkedronningen har lovet at levere ham 7 Læster Rug og 8 Læster Byg — skal Friederich Hobe paa Anfordring lade ham faa dette Korn til billigste Pris, som gives paa Lolland og Falster, da hun er ham særlig bevaagen. T. M. 69 b.

19. Marts (—). Miss. til samme. Skønt Enkedronningen tidligere har meddelt ham, at hun vilde sejle over fra Warnemunde med sit Følge, og derfor befalet ham at skaffe saa mange Færger og Skuder dertil paa det anmeldte Tidspunkt, som behøvedes til Overfarten, saa er hun dog nu i den Situation, at hun maa lade sine Døtre sejle over fra Hillighenhaffen til Rødby. Friederich Hobe skal derfor til deres Behov sende en god Færge, hvori Enkedronningens Døtre kan være tilstrækkeligt sikre, og saa mange Skuder, som behøves til at overføre 20 Heste og 5 store Vogne, til Hillighenhaffen Lørdag eller Fredag før Palmesøndag. Og for at hendes Døtre kan være desto mere sikret, skal han sende Claus Hollænder fra Stadagger tillige med gode Skibsfolk, som kender Farvandet mellem Hillighenhaffen og Rødby, derover ombord paa den Færge, som Frøknerne skal sejle med, og befale dem straks at melde deres Ankomst til Hillighenhaffen i Cismar. Og da Enkedronningen har beordret sin Kammerer Jochim Barnetz med til Frøknernes Tjeneste og altsaa ikke har nogen tilbage hos sig, som er kendt med de Skippere, som skal komme til Warnemunde, og som kan lade Gods, Vogne og Heste, som hun har med, bringe ordentligt ombord, skal Friederich Hobe selv tilligemed Martin Hollænder følge over med Skuder og Færger til Warnemunde og, saa snart han er ankommet, melde dette i Doberan. T. M. 69 b.

19. April (Nykøbing). Miss. til samme. Da Enkedronningen af hans Skrivelse har set, at Laden paa hendes Ladegaard Øen er gammel og helt igennem bygfældig, saa det er nødvendigt at rive den ned og gøre den bedre, befaler hun ham snarest muligt at nedbryde Laden og lade den bygge op paa ny. Dog skal han igen anvende, hvad der er brugbart af det gamle Tømmer, og hvad der kommer til at mangle, skal han erstatte med nyt. Udgiften vil blive ham godtgjort paa Regnskabet. T. M. 70 b.

— Miss. til Knut Urne. Da Enkedronningen vil, at hendes Bønder og Undersaatter i Nørre-Herred i Halsted Len skal levere de Lam, som de hvert Aar er pligtige at give hende, gildede, skal Knut Urne kundgøre de nævnte Bønder Enkedronningens Befaling og strengt holde over, at den bliver efterlevet. T. M. 71.

15. Maj (—). Miss. til samme. Hvad Knut Urne har forebragt Enkedronningens Kammerjunker Jochim Barnetz angaaende Ridefogden, har han meddelt hende. Hun vil, at den Mand, som ønsker at træde i hendes Tjeneste som Ridefoged, snarest muligt skal henvende sig ved hendes Hof, saa hun selv kan tale og forhandle med ham, og han ogsaa kan skaffe sig udførligere Besked. Men hvis Manden, der ønsker at faa denne Tjeneste, er gift og altsaa har Kone og Børn, kan hun slet ikke bruge ham, og det er unyttigt, at han henvender sig ved hendes Hof. Da Knut Urne gennem sin Lensskriver har ladet forespørge hos Enkedronningen, om hendes Bønder og Tjenere skal betale det Smør, de hvert Aar er hende skyldig, med Smør eller i Stedet derfor med Penge, svarer hun, at Bønderne nu som tidligere skal give Penge — men 17 Dlr. for hver Td. Smør. T. M. 71 b.

16. Maj (—). Miss. til Friederich Hobe. Enkedronningen har af hans Skrivelse desværre set, at 3 Gaarde i Ahlholm Len, nemlig Hans Tomisens i Fuelsøe, Christen Schmidts i Herritzlof og Hans Petersens i Kitting fornylig fuldstændigt er nedbrændt, hvorved disse Bønder er kommet i saa stor Besværing og Fattigdom, at de ikke kan udrede den skyldige Landgilde for i Aar — fra 1. Maj 1595 til 1. Maj 1596 — og derfor begærer at faa den eftergivet. I Betragtning af Bøndernes Fattigdom og af kristelig

Medlidenhed bevilger Enkedronningen hermed dette, og Friederich Hobe skal derfor ikke besvære de nævnte Bønder mere for denne Gang. T. M. 72.

21. Maj (Nykøbing). Miss. til Friederich Hobe. Da Enkedronningens Rentemester nu er ankommet, og da hun paa Grund af andre Forretninger, hvortil hun snart vil bruge ham, ikke kan opholde ham længe der paa Stedet, og da ogsaa den Tidsfrist, hun i sidste Aar har givet sine Lensmænd til at sende Regnskaberne, snart er gaaet, befaler hun hermed Friederich Hobe i Løbet af 8 Dage at sende sin Lensskriver med Regnskabet over Aalholm Len til Afhøring. T. M. 72 b.

— Miss. til Friederich Hobe og, mutatis mutandis, Knut Urne. Enkedronningen meddeler Adressaten, at hendes Forraad af Senge til Hofholdningen er taget af, og at hun derfor har Brug for en anselig Mængde Fjer til Erstatning. Da hun imidlertid ikke i en Hast, og saa snart hun gerne vilde, kan faa saadanne Fjer fra fremmede Steder, skal Adressaten bringe denne Mangel til Bøndernes Kundskab i Aalholm (Halsted Kloster) Len og dertil paa hendes Vegne anmode Bønderne om, at enhver, som har en Helgaard, godvillig og af undersaatlig Lydighed overfor Enkedronningen snarest muligt kommer hende til Hjælp med 1 Skaalpund gode Fjer. Hun vil til Gengæld ved forefaldende Lejlighed vise Erkendtlighed for saadan undersaatlig Lydighed og Godvilje. Naar Bønderne har lovet og tilsagt Enkedronningen dette Skaalpund Fjer, hvad hun ikke tvivler om, at de vil, skal Adressaten opkræve det hos enhver, der har en Helgaard, og snarest muligt indsende det til hende tillige med rigtigt Regnskab. T. M. 73.

13. Juni (Frederiksborg). Miss. til Friederich Hobe. Enkedronningen meddeler ham, at hun har talt med Arildt Hvitfeldt i Anledning af de Penge, som Frantz Urne var hendes tidligere Ridefoged Martin Nielsen skyldig og nu skulde betale, og om hvorledes hun skulde komme i Besiddelse af disse Penge. Da man imidlertid troværdigt har fortalt hende, at nævnte Frantz Urne, fordi Martin Nielsen er rømt, ikke blot skal have vægret sig ved at betale Pengene, men endogsaa vil begynde en ny Proces mod Martin Nielsen i Anled-

ning af disse Penge, skal Friederich Hobe paa Enkedronningens Vegne indhente Raad hos Arildt Hvitfeldt om, hvorledes hun skal forebygge dette, saa hun kan komme i Besiddelse af nævnte Penge. Og naar Arildt Hvitfeldt har meddelt ham de Midler og Veje, som er tjenlige i denne Sag, befaler Enkedronningen ham atter straks og ufortøvet paa hendes Vegne tilbørlig at gøre alt, hvad Arildt Hvitfeldt raader til, og sende hende fuldstændig Indberetning derom. T. M. 73 b.

18. Juni (Frederiksborg). Miss. til Knut Urne. Da Enkedronningen behøver noget Kul til sin Hofholdning, skal Knut Urne lade brænde 60 Læster Kul i sit Len, Halsted, og sende det til Nykøbing til hende. T. M. 74.

23. Juni (—). Miss. til Friederich Hobe. Som han vil erindre, har Enkedronningens tidligere Ridefoged Martin Nielsen paa Grund af nogen Gæld forfulgt Frantz Urne saa vidt med Rigens Dele, at han nu ved Ridemænd skal gøre Indførsel i nævnte Frantz Urnes Gods og derved faa fuld Betaling. Da imidlertid Martin Nielsen ikke blot i sin Tjeneste har forholdt sig utilbørlig og strafværdigt overfor Enkedronningen, men ogsaa af den Grund er rømt sin Vej, er hun til Sinds og er retsligt beføjet til at gøre Krav paa alt hans Gods og tage det til sig. Friederich Hobe skal derfor, saa snart han hører, at Ridemændene vil indføre Martin Nielsen i Frantz Urnes Ejendom, sende Enkedronningens nuværende Ridefoged derhen fra Nykøbing med Fuldmagt og Befaling til paa hendes Vegne at beslaglægge og tage til sig det Gods og de Penge, som bliver anvist nævnte Martin Nielsen. De paaløbende Omkostninger skal Ridefogeden føre til Regnskab. T. M. 74 b.

25. Juni (—). Miss. til Knut Urne. Da Enkedronningen til sin Søn Prinsens Behov har lovet Rentemesteren Ewalt Kruse 1000 Tdr. Havre, skal Knut Urne overlade Ewalt Kruse disse 1000 Tdr. Havre, saa snart han forlanger dem, komme overens med ham om Prisen og føre det til Regnskab. T. M. 75.

3. Aug. (Nykøbing). Miss. til Friederich Hobe. Enkedronningen har af hans Indberetning set, at 2 Kvinder, Anne og Marine Heglemagers i Toreby i Ahlholm Len, er blevet anklaget som berygtede for Trolddom, sat i

Fængsel og endelig efter foregaaende retslig Afhøring af Vidnerne og efter Tingsvidner dømte til at straffes paa Livet, saafremt Enkedronningen som deres af Gud indsatte høje Øvrighed ikke af Naade vilde skænke dem Livet, hvilket altsammen vidtløftigere kan ses af den udstedte skriftlige Dom. Skønt nu det paahviler Enkedronningen i Kraft af hendes høje Embede at straffe de onde og beskytte de fromme, og skønt hun især hader Trolddom af Hjertet, synes hun dog, at de indleverede skriftlige Vidnesbyrd og Tingsvidner mere hviler paa Mistanke og onde Formodninger end paa aabenbare Misgerninger. Hun befaler derfor, at de nævnte 2 Kvinder Anne og Marine Heglemagers ikke skal straffes paa Livet, men paa deres Gods samt forvises Landet. T. M. 75 b.

12. Sept. (Frederiksborg). Miss. til Friederich Hobe og Knut Urne. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at der i dette Aar kun er ringe Olden i hendes Livgedings Len Nykøbing og Ahlholm (Halsted Kloster), og da hun paa sine Ladegaarde og andre Steder selv opføder et temmelig stort Antal Svin, befaler hun hermed Adressaten, at han ikke maa indtage fremmede Svin — hvoriblandt hun indbefatter hendes egne Bønders Svin — paa hendes Enemærker og andre Steder, hvor Svin i Betragtning af den ringe Olden kan holdes, men frede og forbeholde disse for Enkedronningens egne Svin. T. M. 76.

14. Sept. (—). Miss. til Friederich Hobe. Efter at Enkedronningen tidligere gennem sin Rentemester Hans Hartmann, da Friederich Hobes Lensskriver fik sit Regnskab revideret, har tilkendegivet denne, at hun i Fremtiden ikke var til Sinds at ville sælge noget af sine Lensindkomster af Havre, Smør, Faar, Gæs, Høns og Æg, befaler hun nu Friederich Hobe, at han ikke skal sælge noget af Aalholm Lens Indkomst af disse Ting, men lade Faarene skære og beholde dem hos sig blandt det ovennævnte Forraad, indtil Enkedronningen kræver dette af ham. T. M. 76 b.

— Miss. til Knut Urne angaaende Indkomsten af hans Len liggelydende med foranstaaende. T. M. 76 b.

21. Sept. (Kbhvn.). Miss. til Friederich Hobe. Da Slagte-tiden daglig kommer nærmere, befaler Enkedronningen ham at forhøre sig hos hendes Lensskriver Hans Christensen

eller se af hans Register, hvor mange Øksne og Faar der ialt blev slagtet i Slagtetiden forrige Aar, baade dem der blev sendt til Cismar, og dem der forblev i Nykøbing, og i Aar skal han lade slagte lige saa mange Øksne og Faar. Og da hun forrige Aar befalede ham at beholde 15 Staldøksne fra Ahlholm i Forraad og Sommeren over lade dem gaa paa god Græsgang og ikke tvivler om, at han har gjort dette, formoder hun, at disse 15 Øksne nu er fede og gode. Han skal, naar Slagtetiden kommer, sende dem til Nykøbing og lade dem slagte der. Han skal endvidere skrive til Knut Urne om Udlivering af 15 Øksne, hvad Enkedronningen særskilt har skrevet til denne om. Friederich Hobe skal desuden igen til Forraad for hende beholde 15 Øksne af det Antal, han i Aar vil sætte paa Stald paa Ahlholm. T. M. 77.

21. Sept. (Kbhvn.). Miss. til Knut Urne om 15 Øksne (jfr. foregaaende Miss.). Naar Slagtetiden er inde, og disse 15 Øksne bliver ham afkrævet, skal han sende dem til Nykøbing, hvor de skal slagtes til Enkedronningens Behov. Desuden skal han igen i Aar beholde 15 Øksne i Forraad af dem, som han sætter paa Stald. T. M. 78.

22. Sept. (—). Miss. til Friederich Hobe og Knut Urne. Adressaten skal have flittigt Opsyn med, om der i Enkedronningens Livgeding i Strømme og Fiskelejer, over hvilke hun har Højhedsret, eller ogsaa paa andre Steder bliver fanget Sild. Hvis det er Tilfældet, skal han paa hendes Vegne lade salte saa mange som muligt. Han skal herved overalt have hendes Bedste for Øje. T. M. 78 b.

24. Okt. (Nyborg). Miss. til Knut Urne. Hvad Enkedronningens Bønder og Undersaatte i Sønder-Herred i Halsted Kloster Len har klaget til hende over og anmodet om, vil han tilstrækkeligt kunne se af vedlagte Supplik. Da hun imidlertid ikke blot ikke ved, om det i Virkeligheden forholder sig saadan, som Bønderne beretter, og om Kornet er faldet saa daarligt ud, som de klager over, men da det ogsaa forekommer Enkedronningen besynderligt, at netop disse Mennesker alene klager og beder om Nedsættelse i Landgilden, der ellers ikke har været besværet med Hovtjeneste eller anden Tynge hele dette Aar, saa skal Knut Urne alvorligt og med al Flid undersøge, om det forholder sig saaledes som

ovenfor nævnt, og om Nøden er saa stor, som de fortæller. Hvis den er det, saa befaler Enkedronningen, at Bønderne i Stedet for den tilbørlige Landgilde for hver Td. Korn giver saa meget i Penge, som de fra Arilds Tid plejer at give i saadanne Tilfælde. T. M. 78 b.

13. Dec. (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Han skal sælge saa meget, som han kan undvære, af den Havre, han har i Forraad, og føre det til Regnskab. T. M. 79.

— Miss. til samme. Han skal i Halsted Len af Vindfælder og andet beskadiget Træ lade hugge en Del Træer til Brænde — dog uden Skade for Skoven. Senere skal han, naar der er Lejlighed, sende det til Nykøbing til Enkedronningen. T. M. 79 b.

29. Dec. (—). Miss. til Friederich Hobe. Til den Bygning, Enkedronningen lader opføre i Nykøbing saa vel som til den Lade, hun med Guds Hjælp senere vil opføre ved Aalholm, skal han lade hugge 30 Egetræer paa Forraad, dog saavidt muligt uden Skade for Skoven. T. M. 79 b.

— Miss. til samme. Da det Stykke Agerjord ved Stubberup Sø, som er blevet ryddet for Enkedronningen, efter Friederich Hobes Indberetning ligger temmelig langt borte fra hendes Ladegaard og heller ikke kan blive gødet tilbørligt, skal han bortfæste nævnte Stykke Jord til Bønderne i Landsbyen Stubberup for en passende Afgift og føre det til Regnskab for Enkedronningen. T. M. 80.

— Miss. til Arildt Hvitfeldt. Efter Aftale sender Enkedronningen ham sin Ridefoged, Overbringeren af dette Brev, Abraham Hansen, for at denne kan aflægge fuldstændig Beretning for ham om, hvor langt han er kommet med Frantz Urne, og i hvilke Terminer Sagen befinder sig. Han skal ogsaa anmode Arildt Hvitfeldt om for Enkedronningens Skyld at gøre sig den Ulejlighed at modtage hans Beretning og skriftligt meddele hende sin Mening om, hvad der videre er at foretage i Sagen. Iøvrigt har Enkedronningen, hvad den næste Indmaning angaar, efter Frantz Urnes Anmodning fritaget ham derfor, dog »ad nostrum placitum« og paa den udtrykkelige Betingelse, at han herefter, naar hun forlangte det, skulde holde et ærligt Indlager eller ogsaa betale hende. Og da hun ikke tvivler om, at Arildt Hvitfeldt i denne Sag med

tro Flid vil tage hendes Bedste i Agt, er hun ham med al kongelig Naade bevaagen derfor. T. M. 80.

30. Dec. (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Enkedronningen sender ham denne Brevviser, sin Tømmermand Jacob, for at han i Knut Urnes Len Halsted kan hugge nogle Risege til Pæle til det Bygværk, hun har for. Knut Urne skal føre ham ud i Enkedronningens Skove og lade hugge saa mange brugbare Risege til ham, som han har nødig. T. M. 80 b.

31. Dec. (—). Miss. til Friederich Hobe. Enkedronningen meddeler ham, at hun i disse Dage har gennemset hans sidst aflagte Regnskab, og da hun deraf ser, at han er blevet hende 1063½ Dlr. og 6 Rosennobler skyldig, skal han med det første indsende disse Penge til hende. T. M. 81.

1597.

4. Febr. (Nykøbing). Miss. til Peter Grubbe. Enkedronningen meddeler ham hermed, at hendes Søn, Kong Christian, ved et aabent Brev har ladet bekendtgøre, at alle, som havde Len af Danmarks Krone, hvad Rang og Stand de end var af, hver for sig skulde melde sig ved Hoffet eller ogsaa paa anden Maade kundgøre det skriftligt. Da hun nu indser, hvad der er ment med dette, og erindrer, at hun den 14. Sept. 1588 paa Halstedt har forlenet ham ad gratiam, og saaledes som det derpaa udstedte Benaadningsbrev udviser, med Landgilden for 4 Gaarde (nemlig 2 i Skotzebulle i Landtkirche Sogn, som Børil Laursen og Claus Olufsen bebor, 1 i Nybolle i Ride Sogn, hvori Jon Hansen bor, og 1 i Hogerby i Sülsted Sogn, hvori Matz Stage bor), saa opsiges hun hermed den skete Forlening af de 4 Gaarde og begærer af ham, at han med det første tilbagesender hende det ham derpaa givne Brev. Ellers vilde man maaske ved Hoffet faa den Anskuelse, at hun i sin Enkestand havde skilt Kronen af med noget af sit Enke- eller Livgedingsgods, og for at forebygge dette har denne Opsigelse været nødvendig. T. M. 86.

— Miss. enslydende med ovenstaaende til Fru Anna Lunge

til Grimstrup, Knut Stensens Efterleverske, angaaende en Ø ved Navn Wonsholm, der ligger til Halstedt Kloster, og som hun har faaet i Forlening ad gratiam den 21. Okt. 1589 i Frederiksborg. T. M. 86 b.

5. Febr. (Nykøbing). Miss. til Friederich Hobe. Han skal med det første sende Enkedronningen til Nykøbing 32 Tdr. graa Ærter og 18 Tdr. hvide, gode Varer, som er brugelige til Udsæd. Hvis han ikke har saa mange paa Forraad i sit Len, skal han købe dem andetsteds og snarest skaffe dem til Veje. Og da Enkedronningen vil afskibe disse Ærter til Cismar tillige med noget Byg, staar det ham frit for, om han vil lade Ærterne pakke i Tønder, eller om hun skal sende dem løst sammen med Byggen. T. M. 87.

7. Febr. (—). Miss. til Knut Urne. Han skal i sit Len til Bedste for Enkedronningen indkøbe 20 Tdr. graa Ærter og 12 Tdr. hvide, gode Varer, som kan bruges til Udsæd, og saa snart som muligt sende dem til Nykøbing. T. M. 87.

12. Febr. (—). Miss. til Friederich Hobe. Da Enkedronningen mangler Halm til sin Hofholdning og i en Hast ikke ved anden Udvej, skal Bønderne i hans Len udrede et Læs Halm hver to og to og køre det til Ahlholm eller Nykøbing, hvilket Sted der er dem nærmest. Dette skal Friederich Hobe kræve af dem. T. M. 87 b.

13. Febr. (—). Miss. til Knut Urne. Enkedronningen har tidligere befalet ham at sælge den Havre, som endnu er for Haanden i Halsted Len, og han har i den Anledning berettet, at det var forbudt at udskibe Havre. Hun lader ham hermed vide, at hun ikke er indbefattet under et saadant Forbud, og befaler ham derfor atter at sælge Havren og i hendes Navn lade den indskibe og udføre. Hun vil tage Ansvaret derfor. T. M. 87 b.

26. Febr. (—). Miss. til samme. Enkedronningen meddeler ham hermed, at hun tidligere ad gratiam har forlenet Peter Grubbe til Aalstrup med 4 Gaarde (jfr. Miss. af 4/2 1597). Menda han mener at have berettigede Krav paa disse 4 Gaarde og har tilbudt at tale personlig med Enkedronningen derom og bevise sine Rettigheder med Segl og Breve, og da hun ikke ved, hvorledes det forholder sig med Gaardenes Lejlighed, skal Knut Urne med al Flid erkyndige sig om Rettig-

heden over disse 4 Gaarde og desuden om, hvem de fæstes af, hvor de hører til, hvem de giver Landgilde til, hvem de er skyldige at yde Tjeneste, og alle andre Oplysninger om, hvorledes det har været med Gaardene i tidligere Tid, før Grubberne blev forlenet med dem, og paa hvilken Maade de senere er blevet bortforlenet til Grubberne. Alle disse Oplysninger skal han stille beholde hos sig selv, saa han, naar Enkedronningen senere forlanger det, kan give en udførlig og fuldstændig Beretning derom i Peter Grubbes Nærværelse. T. M. 88.

11. Marts (Nykøbing). Miss. til Gabriel Grabow. Enkedronningens Kammerer Jochim Barnetz har meddelt hende, at Gabriel Grabow har indsendt skriftlig Beretning om, at en Tyv fra Grobe, som i Rattenstorp om Natten, da man sov, har frastjaalet en anden Mand 3 Sider Flæsk og 10 Brød, er blevet fængslet og det stjaalne Flæsk fundet hos ham, og endvidere at Gabriel Grabow begærer at faa at vide, hvorledes han skal forholde sig med den fængslede. Da Tyveriet er ringe, og Klageren ogsaa har faaet sit Flæsk tilbage, vil Enkedronningen ikke have Tyven straffet paa Livet, men denne Gang lade ham blive løsladt med en haard Trusel. Men hvis den anklagede tidligere har været berygtet som Tyv, og det er bevisligt, at han har begaaet flere og større Tyverier, skal Gabriel Grabow meddele det til Hans Blome og efter hans Betænkning lade den fængslede straffe efter Landets Lov og Ret eller lade ham løbe. Og saadan vil hun ogsaa herefter have det i andre lignende kriminelle Tilfælde. T. M. 89.

13. Marts (—). Miss. til Arildt Hvitfeldt. Han husker nok, hvor langt Enkedronningen er naaet i sin Retsforfølgning mod Frantz Urne, og ved, hvorledes denne trods alt fremturer i Ulydighed og hverken betaler hende eller holder et ærligt Indlager. Men da Arildt Hvitfeldt tidligere paa hendes Begæring trofast og velmenende har raadet hende til at stævne Frantz Urne til førstkommende Herredag for hele Rigsraadet, og da hun ser, at hun ikke alene intet opnaar hos ham med Godhed og Langmodighed, men snarere bestyrker ham i hans Ulydighed, er hun til Sinds at følge Arildt Hvitfeldts Forslag. Hun beder ham derfor om i hendes Navn og paa hendes Bekostning at stævne nævnte Frantz Urne til den førstkommende Herredag. Hvorledes og paa hvad Maade Stævningen skal

formuleres, og paa hvilket Sted den skal lyde, det kan han, for hvem denne Sag er velbekendt, bedst ordne, og hun overlader det derfor til hans Skøn. Og da hun ikke tvivler paa, at Arildt Hvitfeldt vil føje og tjene hende i denne Sag, saa vil hun med kongelig Naade og god Vilje ved forefaldende Lejlighed gerne gengælde ham det. T. M. 89 b.

13. Marts (Nykøbing). Miss. til Friederich Hobe. Enkedronningen har fra troværdig Side hørt, at Godsted Kirke ved Øen ikke blot er saa ødelagt og bygfældig, at man maa frygte for, at den vil falde helt sammen, hvis man ikke i Tide forbedrer og istandsætter den, men ogsaa, at den ikke er saa rig, at en saadan Istandsættelse kan paa-begyndes og gennemføres for dens egne Midler og aarlige Indkomster alene. Enkedronningen er derfor blevet anmodet om at give Befaling til, at Godsted Kirke igen skal istandsættes, og endvidere ordne det saaledes, at de andre Kirker, som evner det, skal bidrage med en Sum Penge til det kristelige Værk, som denne Kirkes Restauration er. Og da det efter Enkedronningens høje Embede paahviler hende overalt at beskytte Kirker og Skoler og altsaa ogsaa at opretholde deres Bygninger, først og fremmest til Guds Ære, derefter ogsaa til Bedste for dem, der hører Guds Ord, befaler hun hermed Friederich Hobe at tage Syn paa nævnte Godsted Kirke og lade den istandsætte paa alle Steder, hvor det tiltrænges. Men for at saadan Renovation ikke alene kan blive vel paabegyndt, men ogsaa vel fuldendt, skal til Udførelsen af dette kristelige og nødvendige Bygværk Ringsbulle Kirke give 100 Dlr. og Olstrup Kirke 50 Dlr. Hun befaler ham ogsaa alvorligt ikke alene at have godt Opsyn med, at denne Istandsættelse bliver udført varigt og godt, men ogsaa paa en saadan Maade, at han kan forsvare det for Gud, Enkedronningen og alle Mennesker. Han skal desuden forlange godt og ordentligt Regnskab af Forstanderne for Kirkerne og Bygningen for, hvorledes de har anvendt disse Penge og Omkostninger. T. M. 90.

— Miss. til samme. Enkedronningen har solgt Clauwes Holst 12 store Øksne af eget Opdræt. Friederich Hobe skal derfor levere ham disse 12 Øksne uden Betaling af Told og Færge og afskibe dem fra Rødby paa Købmandens egen Risiko. T. M. 91.

13. Marts (Nykøbing). Miss. til Carl Bryske, Peter Mund og Detlef Holck. Enkedronningen agter at indrette en Have her paa sit Livgeding, og da hun ikke paa Stedet har eller kan faa de nødvendige Urter og andre Vækster, begærer hun hermed af Adressaten, at hendes Gartner Andreas, der fremviser dette Brev, godhedsfuldt maa faa overladt ikke blot alle Slags Urter, men ogsaa hvad han ellers beder om af de tilstedeværende Vækster fra den kongelige Have hos Adressaten — dog kun saa meget, som ske kan uden Skade for Kongens Have. — I Brevet til Carl Bryske er gjort flg. Tilføjeelse: Enkedronningen tvivler ikke om, at han, saa snart de Rustvogne, som hun har bestilt gennem ham, er færdige, vil sende hende Meddelelse derom tillige med en Fortegnelse over Omkostningerne, saa hun snarest kan betale dem og lade dem afhente. T. M. 91 b.

18. Marts (—). Miss. til Knut Urne. Som han erindrer, har Enkedronningen tidligere forlenet Knut Venstermand til Pederstrup med 2 Bundgarnsstader, dog paa visse Betingelser og mod Afgift, saaledes som det nærmere er specificeret i det ham meddelte Lensbrev. Da han imidlertid ikke har efterlevet disse Betingelser og heller ikke ndtil nu erlagt Afgiften, og da Enkedronningen desuden har i Sinde selv at bruge dem, befaler hun hermed Knut Urne snarest at opsigte Knut Venstermand de 2 Bundgarnsstader og fordre Lensbrevet tilbage. T. M. 92.

19. Marts (—). Miss. til Gabriel Grabow. Enkedronningen har bestemt sig til at lade Regnskabet for sit Amt Cismar afhøre 3 Uger efter forestaaende Paaske og derfor i vedlagte Brev til sin Rentemester Hans Hartmann — hvilket Brev Gabriel Grabow ufortøvet skal lade besørge ved et særligt Bud — opfordret denne til at komme til hende i Nykøbing paa den ovennævnte Tid. Gabriel Grabow skal derfor meddele Amtsskriveren Carsten Gadauw Enkedronningens Vilje og befale ham at sørge for at have Regnskabet færdigt til den bestemte Tid, og desuden skal han sammen med Gabriel Grabow og Hans Hartmann, der paa Enkedronningens Befaling skal træffe Aftale med dem, komme med til Nykøbing og være til Stede ved Afhøringen af Regnskabet. T. M. 92 b.

19. Marts (Nykøbing). Miss. til Hans Hartman. Da Enkedronningen vil lade sine Amtsregnskaber afhøre, skal han rette sin Lejlighed efter sikkert at være hos hende den 17. April, 3 Uger efter den tilstundende Paaske, og da hun skriftlig har opfordret sin Husfoged i Cismar Gabriel Grabow og Amtsskriveren Carsten Gadauw til at komme til hende paa samme Tid, skal Hans Hartman rejse til Cismar, træffe Aftale med de andre, saa de kan sejle over paa engang og ankomme samtidig, saa den ene ikke skal vente paa de andre derovre. Enkedronningen har skrevet dette til dem og befalet dem at afvente Hans Hartmans Ankomst. T. M. 93.

21. Marts (—). Miss. til Arildt Hvitfeldt. Blandt det Gods, som Erick Mogensen, Landsdommer paa Lolland og Falster, har købt af Knut Venstermand til Pederstrup, findes der i Westerborg Sogn i Nørre-Herred et Stykke Land eller »Indtægt« kaldet Langesø Slett, som afdøde Lauwe Venstermand har taget ind fra den fælles Græsgang eller Overdrev, men han har aldrig haft samme Stykke Land i rolig Besiddelse eller faaet 20 Vintres Hævd derpaa. Thi ikke blot er Besiddelsen af nævnte Stykke Land blevet anfægtet ved Retten af den tidligere Lensmand i Halsted, Steno Brahe, men ogsaa tit og mange Gange senere af andre, hvad Underrettens Protokol eller Tingbogen noksom udviser. Alligevel fortælles der ikke desto mindre nu Enkedronningen fra troværdig Side — hvad ogsaa stemmer med Virkeligheden — at nævnte Erick Mogensen efter at have købt Pederstrup Gods af Knut Venstermand straks paa Tinge er begyndt at forfølge oftmeldte Stykke Land, Langesø Slett Indtægt, »til Laas«, som det hedder, og han er ogsaa besluttet paa at føre den paabegyndte Retssag til Ende. Da Enkedronningen for sine og Kronens Undersaatters Skyld har ikke ringe Interesse i denne Sag, begærer hun af Arildt Hvitfeldt, at han sender hende et Rescriptum i denne Sag eller Genbrev, som det kaldes, hvilket hun vil være ham taknemlig for med al kongelig Naade. T. M. 93 b.

26. Marts (—). Miss. til Friederich Hobe. Enkedronningen har læst, hvad han skriftlig har indsendt til hendes Kammerer Jochim Barnetz angaaende Lorentz Brockenhuus's velmenende Erindringsskrivelse, og meddeler ham, at skønt Kong Chri-

stian har befalet Lorentz Brockenhuus at lade brænde saa mange Sten som muligt til Bedste for ham, saa haaber hun dog, at Lorentz Brockenhuus ikke til Skade for Enkedronningen vil hemme og sinke de Sten, som denne tidligere har bestilt hos Catrine Mester Anders's i Offre Teglværk paa Fyn, og som hun vil lade afhente 3 Uger før Pinse, i Betragtning af at disse Sten, som Enkedronningen har bestilt, lige saa vel skal anvendes til Kongens og Kronens Nytte og Fromme der i Nykøbing som noget andet Sted. Hun stoler derfor trygt paa, at nævnte Lorentz Brockenhuus godvillig vil lade hende faa de bestilte Sten og saa mange, som hun herefter ønsker at faa fra nævnte Enke, og heri vise hende god Støtte, saa meget mere som han ikke alene lettelig vil kunne undskylde saadant overfor Kongen, men sikkert derved gør noget, der er denne til Behag. Naar Enkedronningen nu ikke har bestilt sine Sten paa de Steder og hos Mennesker, hvor hun tidligere har faaet dem, sker det, fordi disse Folk ikke ved, hvor dyrt de vil beregne Stenene, og naar Købet er sket, sender de Enkedronningen saadanne Sten, som næsten ikke duer, saaledes som det bevislig er gaaet med de Sten, der hidtil daglig — ikke uden Skade — er brugt til Kongens Nytte og Fromme. T. M. 94 b.

31. Marts (Nykøbing). Miss. til Carsten Gadouw. Enkedronningen har fornylig gennem sin Husfoged Gabriel Grabow ladet ham meddele, at han skulde afslutte sit Regnskab fra sidste Aar, saa han 3 Uger efter den nu overstaaede Paaske kunde komme dertil sammen med Hans Hartmann og gøre Regnskab. Da Enkedronningen imidlertid har antaget en anden Amtsskriver og bestemt sig til at indsætte ham i Cismar førstkommende 1. Maj, skal Carsten Gadouw ikke blot gøre sit Regnskab til Juledag færdigt, men ogsaa slutte Resten fra Jul og op til forestaaende 1. Maj af dette Aar 1597, saa ogsaa Regnskabet for disse 17 Uger kan blive afhørt, og han faa sin rigtige Kvittering og blive afskediget i Naade fra sin Tjeneste. T. 96.

1. April (—). Miss. til Friederich Hobe. Hvorledes Borgmestre og Raad i Nykøbing har besværet og beklaget sig til Enkedronningen over Land- og Forkøb i Almindelighed og især over en Borger fra København ved

Navn Niels Jurgensen paa Grund af, at han har øvet saadant Landkøb sammen med Hr. Peter fra Flintinge, og hvad de videre anmoder om, alt dette vil han tilstrækkeligt kunne se af vedlagte Supplik tillige med de nærmere Omstændigheder. Men da saadant Land- og Forkøb aabent og alvorligt er forbudt i hele Danmarks Rige, saaledes som vedlagte Kopi af det kongelige Mandat¹⁾ tydeligt og klart viser, og da det omtalte Forkøb skal være sket i Aalholm Len, har hun maattet anmelde det for ham. Da det endvidere tilstrækkeligt fremgaar af den Kontrakt, der er oprettet mellem nævnte Hr. Peter i Flintinge og Niels Jurgensen, hvoraf Enkedronningen vedlagt sender en Kopi, at disse har handlet imod Rigets Mandat, saa befaler hun hermed Friederich Hobe at straffe Pastoren og Borgeren fra København i Kraft af Kongens Mandat, og saavidt Retten tillader, og aflægge Beretning for hende derom. T. M. 96.

6. April (Nykøbing). Miss. til Hertug Ulrich af Meklenborg. Enkedronningen har rigtigt modtaget den Intercessionsskrivelse, han har givet Mester Philipp Brandins efterladte Enke, og straks sendt Enkens vedlagte Supplik til sin Lensskriver Hans Christiern og alvorligt befalet ham at besvare den skriftligt. Hvad Lensskriveren videre har resolveret og erklæret i Anledning af denne Klage, vil Hertugen venligst kunne se af hoslagte Skrivelse. Og da Lensskriveren ved ærlige Folk, der har været til Stede ved denne Strid, kan og vil godtgøre, hvad han har fremført til sit Forsvar, saa har Enkedronningen for denne Gang ikke kunnet trænge videre ind paa ham. Men skønt hendes Lensskriver har haft i Sinde at arrestere Enken her paa Grund af de tilføjede Injurier og anklage hende og ogsaa i sit Svar har anmodet Enkedronningen om Tilladelse dertil, har hun dog for denne Gang ikke villet give ham saadan Tilladelse. Men hvis Enken, som klager, ikke er tilfreds med dette Svar, men har i Sinde at forfølge ham yderligere, saa maa og skal dette ske her offentligt paa Tinge. Og før hun kan sætte dette i Værk, fordres fra Rettens Side, at hun skaffer sig tilstrækkeligt kvalificerede Vidner og medbringer disse personlig, saa hun med levende Stemmer kan bevidne alt, hvad hun fremsætter i sin Klage. Endvidere maa Enken stille tilstrækkelig Kaution og Sikkerhed, ikke blot

¹ 20. Aug. 1590. Se V. A. Secher: Forordninger, Recesser. Bd. 2. S. 572-74.

for sin egen Person, men ogsaa for Vidnerne for, at hun og de bliver paa Stedet, til Sagen er afgjort, afventer, hvad Retten vil tilkende hende, og straks lydigt retter sig derefter. Alt dette vil i denne Sag, saa vidt Enkedronningen forstaar det, blive meget vanskeligt, ja næsten umuligt for Enken, hvilket herved meddeles Hertugen til venligt Svar. T. M. 96 b.

9. April (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Han skal ved første gunstige Lejlighed sælge alt det Korn, han endnu har i Forraad hos sig i Halsted Len, og føre Indtægten til Regnskab. T. M. 98.

— Miss. til samme. Med Overbringeren af dette sender Enkedronningen ham herved efter Aftale 10 nye Bordduge, som han skal lade blege ordentligt og godt. T. M. 98.

22. April (—). Miss. til Friederich Hobe. Hvad denne Brevviser Sisele Grubis fra Freyllø paa Lolland heftigt beklager sig over hos Knut Brems fra Grenges Hustru og begge hans Døtre, samt hvad hun beder om, vil han tilstrækkeligt kunne se af vedlagte Kopi af hendes Supplik. Da imidlertid Enkedronningen intet Kendskab har til Sagen, skal han sende hende udførlig og rigtig Beretning om, hvorledes det er gaaet til, og hvor langt Sagen er kommet ved Retten. Imidlertid skal han bistaa den stakkels bedrøvede Kvinde tilbørligt og alvorligt, saa langt hendes Ret gaar. T. M. 98.

— Supplik fra Sisele Grubis. I forgangen Høst var hun i Roden Enge for at rive Hø efter Enkedronningens Befaling. Der gik Folk og sagde, at Knud Bremtz's Døtre kunde kaste Kiltbaand paa Egegrene og malke Mælk deraf. Dertil svarede Sisele Grubis for Skæmt, at hvis hun havde gaaet saadan i Skole og lært noget saadant, saa skulde hun ikke saa ofte gaa sulten og tørstig, som hun gør, for det var en fri Kunst. Fjorten Dage derefter lejede Knud Jepsen hende til at binde Rug, og medens de gik paa Ageren, kom Knut Bremtz's Folk og bandt Rug østenfor dem. Saa sagde hun til Knut Jepsen, at nu kom Knut Bremtz's Folk, nu maatte han vist lade Heste og Vogn køre hende død hjem, for Knut Bremtz havde tidligere truet hende stærkt. Saa sagde Knut Jepsen, at hun ikke skulde tale til dem. Da de nu var kommet hen til dem, for Knut Bremtz's Kvinde og begge hendes Døtre ud paa Ageren til Sisele Grubis og slog hende med deres River. Saa kom ogsaa Knut Bremtz løbende

med en Økse og spurgte, om hans Folk ikke maatte gaa i Ro. Dertil svarede Knut Jepsen, at Knut Bremtz's Folk godt kunde gaa i Ro, men at hans Folk ikke kunde gaa i Ro for Knut Bremtz's. Saa flygtede Sisele Grubis østpaa og troede, at de vilde lade hende løbe, men de forfulgte hende, slog hende om i Rugageren og slog hende meget, mens hun laa. Da hun kom op igen, holdt Knut Bremtz hende, mens hans Hustru og begge hans Døtre slog hende. Selv slog han hende i Panden med en Økse, saa Blodet flød paa Jorden. Da raabte Sisele Grubis, at han burde høre sig til Rette og ikke slaa sig til Rette, men saa sagde Knut Bremtz, at de skulde slaa Sisele Grubis ihjel i tusind Pokkers Navn, for han havde Sølv og Penge nok at bøde for hende med. Da de tilsidst slap Sisele Grubis, der var ilde slaaet, gik hun til Ageren igen for at binde, saa meget som hun kunde, men hun vilde ikke gaa til Slottet og klage over den store Uret, der var sket hende. Da løb Knut Bremtz's Kvinde anden Gang efter hende og slog hende et Slag mellem Skuldrene med sit Riveskaft, saa Sisele Grubis blev helt syg deraf i samme Øjeblik, og et andet Slag i hendes venstre Side, saa Barnet i hendes Liv rørte sig, og det sved lige ind til Hjertet. Saa gik Sisele Grubis blaa og blodig til Slottet for at klage til Fredrik Hobe over den store Uret og Vold, der var overgaaet hende, og siden gik hun 9 Uger syg og sorgfuld og klagede hver Dag over, at Barnet i hendes Liv var dødt, hvad det ogsaa viste sig at være, da Dagen kom, thi hun fødte et dødt Drengbarn, der med Tugt at sige var ilde medhandlet. Da det var født, og Kvinderne skuede det, var Panden i Sønder over det højre Øje. Da det nu havde ligget i Jorden i 5 Uger, sagde denne Knut Bremtz, at det ikke var et Barn, og saa maatte Kvinderne komme til og lade det opgrave og bevise i 4 Mænds Nærværelse, at det sikkert var et Barn, hvilke 4 Mænd siden vidnede det paa Tinge. Da Sisele Grubis igen var kommet op og havde været i Kirke, lod hun kalde Grence Mænd til Musse Herreds Ting, og da de blev spurgt, om de havde hørt, at Karine Knudts eller hendes Døtre tidligere havde været berygget for Trolddom, før de hørte det af Sisele Grubis, saa svarede de alle ved deres Sjæls Salighed og med oprakte Fingre, at de havde hørt det tit og ofte, før de hørte det af Sisele Grubis. Hvad angaar, at det er gaaet til, saaledes som her er beskrevet, saa

beraaber hun sig paa Fredrik Hobe til Aalholm og Christen Pedersøn, Ridefoged sammesteds, og paa alle dem, der har søgt Tinget. For Guds Skyld anraaber hun Enkedronningen om at hjælpe hende til Rette i hendes Sag, saa meget som Ret kan være. Sisele Grubis fra Freyllø paa Lolland. T. M. 98 b. (Paa Dansk).

26. April (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Overbringeren af dette Brev, Niels Hansen fra Orne i Nørre-Herred, har klaget til Enkedronningen over, at hans Hus og Gaard og alt, hvad han har haft deri, fornylig ved Nattetid er brændt for ham og derfor bedt om Nedsættelse i Landgilden. Da Enkedronningen ogsaa gennem Knut Urne har hørt, at denne Ulykke ikke er sket som Følge af Mandens Forsømmelighed og Efterladenhed, har hun af kristelig Medlidenhed eftergivet ham Halvdelen af den Landgilde, han er skyldig at give fra 1. Maj 1596 til 1. Maj 1597. Knut Urne skal derfor ikke kræve ham for mere end Halvdelen af Landgilden og føre det til Regnskab. T. M. 100 b.

— Miss. til samme. Efterskrevne Mænd fra Halsted, Jens Olufsen, Rasmus Andersen, Hans Pouwels, Asmus Jensen og Hans Olufs, Enkedronningens Undersaatter, har klaget til hende over, at Vandet paa Grund af det Gærde og den Dæmning, som hun har ladet sætte op under Broen østpaa i Nørresø, stiger og opstemmes paa deres Enge og derfor daglig anretter stor Skade paa deres Hø og Foder, hvorfor de har anmodet hende om til Erstatning for denne Skade at give dem noget Ager og Eng. Da Enkedronningen ogsaa gennem Knut Urne har faaet Beretning om, at de paa Grund af denne Opstemning af Vandet hvert Aar lider stor Skade paa Foderet, har hun overvejet deres Bøn og befaler Knut Urne at tildele dem noget af hendes Ager og Eng efter hvert Steds Lejlighed. Dog skal det ikke være for meget og ikke til Skade for Enkedronningen. T. M. 101.

— Miss. til samme. Hvad Overbringeren af dette Brev, Enkedronningens Degn i Halsted Seffrin Hansen klager over og beder om, vil Knut Urne kunne se af vedlagte Supplik. Da hun af den Beretning, Knut Urne har medgivet, ser, at det forholder sig som i Klagen anført, og nævnte Degn slet ikke har nogen Ager og Eng, hvorved han kan ernære sig,

har hun bevilget hans Bøn og befaler derfor Knut Urne at anvise Seffrin Hansen saa meget Jord af Almindingen ved Halsted Ladegaard, at han kan dyrke 18 Skpr. Korn, og støtte og hjælpe ham indtil videre Besked. T. M. 101 b.

26. April (Nykøbing). Søffren Hansens Supplik. Søffren Hansen, Degn ved Halsted Kloster, beretter, at der var bevilget hans Formand et Stykke Jord fra en Alminding til Brug for Degneboligen, men det Aar denne Mand døde, og Søffren Hansens Hustru sad Enke, blev Christopfer Rosen-gaard Lensmand der paa Stedet, og han lod dette Stykke Jord tage fra Degneboligen og lod det pløje og saa til Klosteret, saa der ikke nu er saa meget Saaland eller Engbund til Degneboligen, at man kan høste saa meget som en Haandfuld Korn eller Foder der. Søffren Hansen begærer derfor af Enkedronningen, at hun vil bevilge ham det samme Stykke Jord igen og nogen Hjælp i en af de andre Marker. Den evige Gud vil visselig belønne Enkedronningen her i Verden med timelig Velfærd, Lykke og Velsignelse og siden i de retfærdiges Opstandelse med det evige Liv. T. M. 102. (Paa Dansk).

5. Maj (—). Miss. til Knut Urne. Da 1. Maj nu er gaaet, og da han tidligere har bedt Enkedronningen om med det første at tilskrive ham, naar hun kunde lade hans Regnskab afhøre, meddeler hun ham, at hendes Rentemester har afhørt det Regnskab, han har haft for, og nu daglig venter paa Knut Urnes. Han skal derfor sende sin Skriver til Nykøbing med Regnskabet, der straks skal blive afhørt. T. M. 103.

12. Maj (—). Miss. til Friederich Hobe. Da Enkedronningen atter har indvist denne Brevviserske, Marrike, i Gaarden Bønnet og vil, at samme Gaard skal være forsynet med 50 gode Malkekøer, skal Friederich Hobe paa Brevviserskens Begæring derom skaffe hende saa mange gode Malkekøer, som han kan undvære, og lade dem drive til Nykøbing. Det vil blive ham godtgjort paa hans Regnskab. T. M. 103.

24. Maj (—). Miss. til Knut Urne. Da han har meddelt Enkedronningen, at en Løsgænger har sat Ild paa og nedbrændt Hus og Gaard for en af hendes Undersaatter Andreas Schmedt i Windeby, som derved er kommet i saadan Fattigdom, at han ikke har kunnet betale Enkedron-

ningen den skyldige Landgilde, saa vil hun af kristelig Medlidenhed eftergive denne Mand 6 Mk. dansk af hans sædvanlige Landgilde, og dette skal godtgøres Knut Urne paa hans Regnskab. T. M. 103 b.

24. Maj (Nykøbing). Miss. til samme. Hvad Overbringeren af dette Asmus Jensen, Kapellan i Otterschlof, hæftigt klager over Præsten sammesteds, Hr. Knut Christensen, og hvad han beder om, vil Knut Urne kunne se af det vedlagte. Da nu Enkedronningen ikke ved, om det forholder sig som anført i Klagen, skal Knut Urne snarest med al Flid erkynde sig om denne Sags Omstændigheder og derpaa sørge for, at nævnte Kapellan hvert Aar faar saa meget af Hr. Knut Christensens aarlige Indkomst, at han kan have sit nødtørfte Underhold derved og fremtidig passe sit Embede i Ro. Dog ønsker Enkedronningen ikke, at der bliver taget alt for meget fra Præsten, at hun ikke skal blive besværet med ny Klage. T. M. 104.

— Rasmus Jensens Supplik. Han er ved Guds Forsyn og med den kristne Øvrigheds Samtykke, efter i nogle Aar at have været Skoletjener i Nakskov, blevet kaldet til Medtjener i Guds Ord af Hr. Knud Christensen i Otterslof, saa at han endog med Guds Hjælp forestaar nævnte Hr. Knuds Embede og Kald, da denne ikke kan befatte sig dermed for sin Alders og Skrøbeligheds Skyld, og bærer hele Byrden alene, hvad han ogsaa gerne vil, saa vidt Gud dertil vil give ham sin Aand og Naade. Han lider dog i sit Kald stor Armod og Nød sammen med sin fattige Hustru og sine Børn, fordi nævnte Hr. Knud og hans Hustru giver ham saa lidt til Underhold om Aaret, nemlig kun 10 Tdr. Korn til Kost et helt Aar og 10 Dlr. til Løn, for hvilke 20 Dlr. det er ham umuligt at leve saa længe. Den fromme Mand vil ikke give ham mere til Kost i et helt Aar, end hvad han før fik i et halvt, hvad han kan bevise med Præstens eget Brev. Og desuden maa han ikke faa saa meget Husrum i Præstegaarden, hvor han bor, at han kan faa Plads til den Fattigdom, som Gud har undt ham, og ikke saa meget Loftsrum, som man kan lægge en Skæppe Korn paa, endskønt der er Loftsrum og Værelser nok, men han maa gemme det i Kirken, som han bedst kan. Den store Elendighed har foraarsaget, at han har klaget over sine strenge Vilkaar til Enkedronningens Lensmand

Knut Urne, der har ladet Hr. Knud stævne 2 Gange til Rette for sig og Superintendenten Jacob Matzen. Hr. Knud er ikke mødt selv, men den ene Gang hans Hustru, hos hvem der ikke var noget at udrette. Den anden Gang udeblev de begge og lod sig forlyde med, at de ikke behøvede at møde for den Sags Skyld, men at Rasmus Jensen skulde lade sig nøje med, hvad de vilde give ham for hans Tjeneste, og hvis han ikke vilde det, maatte han søge sig bedre Kaar andre Steder, hvor han kunde. Dette gav hun ogsaa tydeligt tilkende, da hun stod i Rette for de gudfrygtige Øvrigheds mænd, men alt dette er imod Rasmus Jensens Kaldsbrev, som Hr. Knud godvilligt har givet ham. Af disse og andre Grunde, fordi de nemlig ikke har villet adlyde deres Lensmand og Biskop, har Rasmus Jensen set sig nødsaget til at søge Bistand i sin store Nød og Trang og henvender sig derfor til Enkedronningen med Begæring om, at hun for Guds og hans Retfærdigheds Skyld vil hjælpe ham til at faa noget vist til Underhold og til Beboelse, saa han nogenlunde kan klare sig, thi hvor lidt det end er, hvad han skal have til Kost og Løn, kan han dog ikke faa det af Hr. Knud uden Klammer, Klagemaal og Trætte, og ikke heller venter han sig i Fremtiden at faa noget fuldstændigt og i rette Tid fra dem, og skønt hele Tjenesten hviler paa ham alene, og Hr. Knud baade af den gejstlige og verdslige Øvrighed flere Gange har faaet Paamindeelse derom, er de dog ligedan mod ham, saa hvis de fik Lov at raade, saadan som de er begyndt med det, saa blev de stakels Mennesker rent bragt til Undergang og nødt til at tære paa den fattige Smule, som Gud tidligere har skænket dem. T. M. 104 b. (Paa Dansk).

30. Maj (Nykøbing). Miss. til Sitzel Urne. Jochim Bernetz, Enkedronningens Kammerer, har berettet for denne, hvad Sitzel Urne gennem ham har søgt hende om. Hun tillader, at Sitzel Urne bliver boende paa hendes Hus Ahlholm med sine Folk indtil førstkommende Mikkelsdag, og vil desuden til Underhold for hende selv og hendes Folk give hende Halvdelen af det Deputat af Viktualier, som hendes Mand aarlig fik. Og skønt hun efter Hovedforskrivningen er skyldig at betale Enkedronningen de Penge, som denne efter Anmodning har forstrakt hendes afdøde Mand med indtil førstkommende Jul (i dette Aar 1597), saa vil Enkedronningen

dog, da hendes Kammerjunker har bedt derom paa Sitzel Urnes Vegne, lade disse Penge blive staaende hos hende indtil Juleaften 1598. Hun skal dog ved første Lejlighed indsende en ny Hovedforskrivning til Enkedronningen og skaffe tilfredsstillende Kautionister. Hun skal desuden alvorligt paalægge sin Lensskriver saa snart som muligt at indbringe sit Regnskab for det forløbne Aar. Enkedronningen vil da straks sørge for, at Sitzel Urne ikke skal besværes mere med Lenets Styrelse og Regnskab. T. M. 106 b.

4. Juni (Nykøbing). Miss. til Gabriel Grabow. Hvad han har skrevet til Enkedronningens Kammerer Jochim Bernetz, har denne forebragt hende. Han skal befale den tidligere Amtsskriver at lave en nøjagtig Kopi af den af ham sidst beregnede Jordebog samt en rigtig Fortegnelse over, hvad der bliver givet enhver af Klosterets Folk i aarlig Besolding, og tilstille ham den. Og for at Amtsskriveren ikke skal vægre sig ved dette, skal Gabriel Grabow vise ham denne Enkedronningens skriftlige Befaling og læse den for ham, at han kan rette sig derefter. Gabriel Grabow skal desuden sende sin Amtsskriver til Ribe til førstkommende St. Hansdag og lade ham indkøbe saa meget af alle Slags tørrede Fisk, som Enkedronningen behøver til sin Hofholdning i et halvt Aar, og lade dem opbevare med Flid i Klosteret. Amtsskriveren ved selv at gøre rigtigt Overslag over, hvor mange Fisk der behøves, og Gabriel Grabow skal tage Pengene til Indkøbet af Klosterets Indkomster. Hvis han ikke har Penge i Behold, skal den tidligere Amtsskriver af de Penge, han er Enkedronningen skyldig paa sit Regnskab, overlevere Gabriel Grabow saa mange, som han forlanger og har Brug for til dette Indkøb af Fisk, og modtage tilbørlig Kvittering derfor. Og for at Gabriel Grabows Skriver kan blive desto bedre betjent med Vogne, sender Enkedronningen ham vedlagt sit Vognpas. Han skal ogsaa med det første faa sin Bestalling. Hvad angaar den Byg, Enkedronningen gerne vilde hjælpe sine Undersaatter med, saa har hun for Tiden intet, thi Dyrtid og Mangel paa Korn af alle Slags er ikke meget ringere hos Enkedronningen end hos Gabriel Grabow. Det maa derfor lægges i Guds Haand. Han skal ogsaa snarest indsende alle Befalingsskrivelser, som Enkedronningen selv har sendt ham eller ladet sende gennem andre paa hendes

Vegne, og som hører til det forrige Regnskab, saa dette kan faa sin Rigtighed. Hun tvivler ikke om, at han efter Aftale vil lade Avnbøgetræet hugge og save. T. M. 107.

4. Juni (Nykøbing). Miss. til Borge Trolle, Peter Mund og Detlef Holck. Enkedronningen anmoder Adressaten om at gøre hende den Tjeneste til Efteraaret eller ved forefaldende Lejlighed til Bedste for hende at købe 15 Par Øksne, som kan sættes paa Stald Vinteren over, og sende dem til Nykøbing paa hendes Bekostning. De udlagte Penge og andre paaløbne Omkostninger vil hun straks tilbagebetale og er desuden beredt til at gengælde den viste Tjeneste med al kongelig Naade. T. M. 108.

18. Juni (—). Miss. til Jurgen N. ved Goltberg Færge. Det er troværdigt berettet Enkedronningen, og hun har selv erfaret, at hendes Undersaatter daglig besværes med fremmed Kørsel, saa de ikke kan forrette hendes Tjeneste tilbørligt. Hun befaler ham derfor alvorligt ikke at skaffe nogen, hvem det end er, fri Kørsel eller Vogne, naar han ikke har og fremviser Vognpas fra hende eller hendes Søn, Hr. Christian. T. M. 108 b.

21. Juni (—). Miss. til Gabriel Grabow. Hans Skrivelse til Enkedronningens Kammerer Jochim Barnetz samt Bilagene dertil har denne forelæst for Enkedronningen og overleveret hende. Hvad Jordebogen angaar, skal han faa den med det første, og den nuværende Amtsskrivers Bestalling skal blive udfærdiget, saa snart hun kommer tilbage til Nykøbing fra København. Hvad Køkkendrengen angaar, vil hun aarlig give ham 8 Dlr. ialt. Da det er nødvendigt, at der i Stalden laves et nyt Dørns, og at Gulvet bliver bræddelagt, saa tillader Enkedronningen, at dette sker, dog skal der passes paa ved Købet af Brædder. Hvis der ogsaa uden Skade for Skovene kan bortselges nogle Favne Brænde og købes Fjer til Sengene for disse Penge, saa vil Enkedronningen ogsaa bifalde dette. Han skal forøvrigt efter Aftale lade Avnbøgetømmeret hugge og save og opbevare indtil nærmere Besked. T. M. 109.

22. Juli (—). Miss. til samme. Da han flere Gange har søgt hos Enkedronningen om en Bestalling til hans Amtsskriver, meddeler hun ham, at da han nu i Kraft af sin Bestalling skal aflægge og gøre Rede for Regnskabet, anser hun

det for unødvendigt at give den nuværende Amtsskriver et Bestallingsbrev. Forøvrigt lover hun herved i Stedet for de 30 Dlr. aarlig Løn og den halve Skæppe Havre, som den tidligere Amtsskriver har haft daglig, at give ham 60 Rdlr. aarlig og godtgøre Gabriel Grabow disse 60 Rdlr. til Amtsskriveren paa Regnskabet. Hun vil desuden ogsaa unde den nuværende Amtsskriver, hvad den tidligere fik af Skriverpenge eller lignende af fremmede Folk, der i Oldentiden havde Svin paa Klosterets Skove, for saa vidt det ikke er til Skade for hende selv, og der ikke bliver fordret utilbørlig meget. T. M. 109 b.

22. Juli (Nykøbing). Miss. til Magenus Gjõe. Enkedronningens Undersaat Jurgen Olufsen fra Hyllethofte har klaget over, at Magenus Gjõe paa Grund af nogle Sager lader ham tiltale ved Ting og Ret og tildels ogsaa vil besvære ham. Han har derfor bedt Enkedronningen om at bistaa ham, saa langt hans Ret gaar. Da det i Kraft af hendes Embede som Øvrighed paahviler hende at beskytte sine Undersaatter paa Tinge, men hun i Øjeblikket ingen Lensmand har paa Ahlholm, begærer hun hermed af Magenus Gjõe, at han vil gøre hende den særlige Tjeneste og holde sit Løfte og den skete Aftale ved at opsætte ikke blot denne Retssag, men alle andre Retssager og al Tiltale mod hendes Undersaatter i Ahlholm Len, indtil hun igen har udnævnt og indsat en Lensmand der. Naar det er sket, skal enhver, som billigt er, staa til Rette for og svare Magenus Gjõe. Han gør hermed Enkedronningen en særlig Tjeneste. T. M. 110.

— Supplik fra Jørgen Olufsen i Hilletofte paa Lolland. Han giver Enkedronningen tilkende, at Mognus Gjõe til Bremmersvoldt for nogen Tid siden har ladet ham forfølge til Tinge for nogle Tjørne og noget Gærdelukkelse, som han skulde have hugget i Hilltofte Skov, dog i det Fællig, som Enkedronningen er den største Lodsejer i. Mognus Gjõe er kommet saa vidt med dette Delemaal, at Herredsfogeden har dømt Jørgen Olufsen til at bøde 3 Mk. 3 Sk. til Mognus Gjõe, uanset at denne ikke har taget andre Vidnesbyrd i Sagen end to af sine egne Arbejdskarles paa hans Avlsgaard Engebøllegaard. Hvis Jørgen Olufsen kan overbevises ved nogen ærlig Mand eller Kvinde om at have hugget nævnte

Torne til sine Gærder, saadan som disse Karle har vidnet imod ham, vil han være i Enkedronningens Naade og Unaade og bøde til hende som til sin rette Herre og Beskytter, men ikke til Mognus Gjõe. Men han har hugget Tornene paa sine Enge, og en Del af dem har han købt af Morthen Venstermand, hvilket denne nok skal være rede til at bekræfte. Disse Gærder skal nok, hvis der kommer Syn derpaa, udvise, at de ikke er af den Slags Torn, som findes i Hilltofte Skov. Medens Mognus Gjõe forfulgte Jørgen Olufsen for denne Sag, skete det, at denne mødte Mognus Gjøes Foged paa Engebøllegaard ude paa Gaden. Der kom dem nogle Ord imellem paa Grund af de Vidnesbyrd, han havde ført til Tinge om denne Tornehugning, hvilke Jørgen Olufsen mener ikke var sanddru, samt flere andre Ord. De kom da i Slagsmaal og Trætte, og Jørgen Olufsen huggede nogle Hug i hans Økseskaft med et Væрге, hvoraf han dog ikke paa nogen Maade led Skade. For dette har Mognus Gjõe paany truet Jørgen Olufsen med Retsforfølgning, saa det er paa enhver Maade hans Agt og Vilje at ødelægge denne, hvis ikke Enkedronningen for Guds Skyld vil forsvare ham, hvad han ikke tvivler om, at hun vil. Aarsagen til Mognus Gjøes Had og Vrede er, at der paa sidste Sogning efter Pinsedag blev taget Syn paa Enkedronningens Skov, som hans Geder havde fordærvet og gjort Skade paa, saaledes som Synsbrevet melder, og det beskylder han nu den stakkels Jørgen Olufsen for, fordi han er Enkedronningens Sognefoged der i Sognet. Det befandtes ved den Lejlighed, at en stor Mængde Agerland var ødelagt af Mognus Gjøes Geder. Jørgen Olufsen har nu i sin store Trang og Nød henvendt sig til Enkedronningen for at faa Fred, saa han kan betale Skat og Skyld til hende efter Evne, som en fattig Undersaat er pligtig til. Han haaber paa Enkedronningens gunstige Svar paa hans Bønskrift. T. M. 111, (Paa Dansk.)

24. Juli (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Enkedronningens Undersaatter i det Knut Urne betroede Len Ravensburg beklager sig stærkt over, at deres Faar og Lam for Størstedelen er døde i Aar, og anmoder hende derfor om at tillade, at de i Stedet for de skyldige Faar og Lam i Aar maa give hende Penge. Dette har Enkedronningen tilladt dem for denne Gang, og hver Undersaat fra nævnte Len skal derfor i

Aar i Stedet for 1 Faar betale 3 Mark dansk, hvilket tjener Knut Urne til Efterretning. T. M. 112 b.

25. Juli (Nykøbing). Miss. til Dionysius Jurgensen, Præst i Hundtzeby. Han har berettet til Enkedronningen, at hendes Undersaat Marine Lauritsdatter fra Maglemer for nogle Aar siden, efter at hun var blevet trolovet med Jep Christensen fra Hundtzeby, blev forført af hendes nu afdøde Fader Lauritz Hvids Karl Niels Hansen, hvorpaa hun senere, da hun paa ærlig Vis boede sammen med nævnte Jep Christensen, blev anklaget og ikke alene skilt fra ham, men ogsaa idømt tilbørlig Straf efter Ægteskabsretten. Endskønt hun i de 3 første Aar efter Dommen efter de Enkedronningen forelagte Tings- og Sognevidner eller Vidnesbyrd har levet ærbart og ustraffeligt hos sine Forældre, har hun alligevel af menneskelig Skrøbelighed atter fejlet og saaledes givet Guds Menighed et slet Eksempel og stor Forargelse. For at forekomme saadant og for at den kristne Kirke og Guds Menighed ikke for ofte og for meget skal blive krænket og forarget ved saadanne onde og højst skadelige Eksempler, har Dionysius Jurgensen med andre gode Mænd anmodet Enkedronningen om, at hun af Naade og for at forebygge flere Ubehageligheder vilde tillade denne faldne Kvinde Marine Lauritsdatter atter at indtræde i Ægtestanden. Og skønt det er Enkedronningen magtpaaliggende efter hendes høje Embede — og desuden paa Grund af hendes Kærlighed til Retfærdigheden og af kristelig Iver — alvorligt at straffe saadant ugudeligt, vildt og utugtigt Levned, har hun dog for at undgaa videre Utugt og desuden paa Grund af Dionysius Jurgensens og andre ærlige Folks Intercession og Forbøn for denne Gang ophævet den Straf, hun med Rette skulde og vilde paalægge i saadanne Tilfælde, og giver hermed sin Tilladelse til, at denne Kvinde igen indtræder i den hellige Ægtestand, dog efter at have udsonet sig paa ret Vis med Gud og den kristelige Kirke. T. M. 112 b.

— Aab. Brev fra Dionys Jurgensen, Præst i Hundzeby, om Marin Lauritzdatters Vandel. Han erklærer med dette aabne Brev, at Brevviseren Marin Lauritzdatter i Maglemer for nogle Aar siden, medens hun var trolovet med Jep Christensen i Hundzeby, har ladet sig besove af sin afdøde Fader Lauritz Hvids Tjenestekarl Niels Hansen, og efter at

hun er blevet ægteviet til nævnte Jep Christensen, er hun af Ægteskabsdommeren for saadan Forseelse dømt til at have sit Ægteskab forbrudt og til at lide Straf efter Ægteskabsartiklerne. Men nu har hun i 3 samfulde Aar, efter at denne Dom er overgaaet hende, forholdt sig ærligt i sine Forældres Hus og ikke ladet sig befinde i nogen Utugt eller Løstgighed hverken med fornævnte Person eller med nogen anden, saa vidt det er ham bekendt. Til ydermere Vidnesbyrd om, at det i Sandhed forholder sig saaledes, trykker han sit Signet under. T. M. 114. (Paa Dansk.)

25. Juli (Nykøbing). Miss. til Lauritz Jurgens, Provst i Mosse Herred og Præst i Marreby¹. Da den almægtige Gud efter sin guddommelige Vilje har bortkaldt Præsten i Wester Ulsløf i Lolland i Enkedronningens Livgedings Len Ahlholm til sig til evig Hvile og Glæde, og da Kirken igen maa forsynes med en Prædikant, ønsker Enkedronningen som den Øvrighed, der har Jus patronatus til denne Kirke, at Hans Justesen før nogen anden kommer til at erstatte den afdøde Pastor i Wester Ulsløf og paa ordentlig Vis indsættes i hans Sted. Thi ikke blot var han ret og tro, hvad Læren angaar, i den Tid han var Prædikant for Enkedronningen og hendes Livgedings lille By Nykøbing, men han levede ogsaa sit Liv ærbart, kristeligt og ustraffeligt, og ligesom Enkedronningen med dette sit Votum ikke vil præjudicere og foregribe noget, som er imod Kirkeordinansen, saa haaber hun heller ikke, at Biskoppen eller Provsten vil indsætte nogen til denne Tjeneste uden hendes Vidende og mod hendes Vilje. T. M. 114 b.

— Supplik fra Hr. Hans Justesen, Medtjener i Guds Ord. Han har været i Nykøbing i 8 Aar som Medtjener i Guds Ord og tjent den kristne Kirke. Hans Løn er meget ringe, og hans Husholdning falder ham meget tung. Men nu er der et Sognekald paa Lolland ved Navn Vester Osløf ledigt, da Gud har bortkaldt dette Steds Sognepræst, som har efterladt sig en gammel Kvinde. Han henvender sig derfor til Enkedronningen og begærer at forhjælpes til at blive Sognepræst paa dette Sted. Han haaber paa et godt og naadigt Gensvar, og at Enkedronningens Velgerninger maa belønnes af Gud, saa hun maa leve længe sund og karsk i Guds Fred. T. M. 115. (Paa Dansk.)

¹ Maribo.

11. Aug. (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Enkedronningen har bevilget sin Hofjunker Lorentz Grubbe 25 Vogne til, naar han forlanger det, at gøre een Kørsel for ham fra Nakskov til hans Gaard, men ikke længere. Disse Vogne, men ikke flere, skal Knut Urne, naar Lorentz Grubbe anmoder herom, skaffe. T. M. 115 b.

13. Aug. (—). Miss. til Sitzel Urne. Som hun vil erindre, gik Enkedronningen tidligere efter Sitzel Urnes Anmodning ind paa at lade de Penge, hun skyldte hende, staa uopsagt endnu et Aar nemlig til Julen 1598, dog paa den Betingelse, at Sitzel Urne tilstillede hende en ny Forskrivning og skaffede tilstrækkelig Kaution, hvad hun ogsaa personlig lovede Enkedronningen at gøre. Da nu Tiden gaar, og der intet heraf er blevet opfyldt, vil Enkedronningen hermed atter paa-minde Sitzel Urne om at efterkomme sit Tilsagn. Hvis dette ikke sker, vil Enkedronningen ikke lade Pengene blive staaende hos hende. T. M. 116.

16. Aug. (—). Miss. til Christian Bernekouw samt den kongelige Tolder i Malmø. Enkedronningen meddeler herved Adressaten, at hun til sin Hofholdning behøver nogle Læster Sild. Da hun imidlertid ikke for Tiden kan faa Sild til Købs for Penge, men hører, at der Gud ske Lov fanges rigeligt af Sild ovre hos ham, har hun sendt denne Brevviser, sin Tjener Niels Møller, afsted for der paa Stedet at købe og nedsalte en eller flere Læster Sild til Bedste for hende. Hun begærer derfor af Adressaten, at han ikke alene ikke vil hindre denne Mand i at udrette sit Ærinde for hende, men at han snarere, naar Niels Møller forlanger det, befordre ham før nogen anden med Indkøb i Fiskelejerne og ellers, naar det er nødvendigt, paa enhver Maade hjælper ham til alt godt. T. M. 116 b.

— Miss. til Oluf Rosensparre. Det er troværdigt berettet Enkedronningen, at nogle Borgere hos ham i Landskrone skal handle med Møllesten, og da hun har Brug for et Par eller flere saadanne, anmoder hun hermed Oluf Rosensparre om paa hendes Vegne at lade forhandle med disse Borgere om at bryde nogle Par — dog mindst 4 Par — Møllesten til hende, saa brede som vedlagte Maal viser og mindst $\frac{1}{2}$ Alen tykke, og senere levere hende dem i Nykøbing. Hvis altsaa en iblandt disse Borgere vil levere Enkedronningen saadanne Mølle-

sten, anmoder hun ham om snarest muligt at gøre dette. Han skal blive ordentligt betalt af hende som tilbørligt og billigt er. Og da det for Tiden er Enkedronningen meget vigtigt at faa disse Møllesten, anmoder hun ham endvidere om at sende hende skriftligt Svar med Overbringeren af dette. Han gør hende med dette en særlig Tjeneste, og hun vil gerne gengælde saadan Villighed fra hans Side med al kongelig Naade. T. M. 117.

17. Aug. (Nykøbing). Miss. til Heinrich Lykke. Enkedronningen behøver i Øjeblikket nogle Asketræer til Sidestykker i Rustvogne, men da hun ikke kan faa saadanne i sine Livgedings Len og ikke tvivler om, at de kan faas i det Heinrich Lykke betroede Len Vordingborg, anmoder hun ham om at gøre hende den særlige Tjeneste i sit Len at lade hugge 40 unge Aske- eller Birketræer 3 Favne lange og saa stærke, at de kan bruges til Sidestykker i Rustvogne, og lade dem føre til Gabonns Færge. Ligesom Enkedronningen ikke tvivler om, at hendes Søn, Kongen, vil være tilfreds hermed, vil hun ogsaa for sit eget Vedkommende gengælde denne hans Villighed med kongelig Naade. T. M. 117 b.

19. Aug. (—). Miss. til Knut Urne. Hvad Overbringeren af dette har søgt om hos Enkedronningen, vil han kunne se af det indlagte. Da hun imidlertid ikke ved, om denne Mand er hendes Undersaat, og om Huset, han bor i, staar paa hendes Grund, skal Knut Urne med Flid erkyndige sig desangaaende og snarest sende hende fuldstændig Beretning derom. T. M. 118.

8. Sept. (—). Miss. til Oluf Rosensparre til Walløe og Scharvold. Enkedronningen har modtaget hans Svarskrivelse i Anledning af de af hende ønskede Møllesten og deraf set, at hvert Par efter de opgivne Maal vil koste 50 Dlr. og ikke kan leveres hende før efter førstkommende Paaske. Hun er ikke blot tilfreds med den meddelte Pris og vil afvente Tiden, til Stenen kan blive brudt og sendt til hende, men hun takker ogsaa Oluf Rosensparre for den Ulejlighed, han har haft. Og da hun ikke tvivler om, at han i denne Sag stedse vil se paa hendes Bedste og sørge for, at Stenene bliver lavet efter de opgive Maal og sendt hende med det første, vil hun med al kongelig Naade gengælde ham saadan Tjenstvillighed. T. M. 118 b.

18. Sept. (Nykøbing). Miss. til Ebbe Munk. Af den Skrivelse, han har sendt Enkedronningens Kammerer Jochim Barnetz, ser hun, at Øksnene hos ham ikke blot er dyre, men ogsaa kun kan skaffes med stort Besvær. Da ogsaa Foderet mod Forventning er faldet daarligt ud der hos hende, anmoder hun ham om med det første at sende hende om ikke alle de 30 Øksne, hun bestilte, saa Halvdelen, nemlig 15, tillige med Regnskab over, hvad de koster. De udlagte Penge skal straks blive betalt ham, og Enkedronningen takker ham for den Møje, han har haft for hende i den Anledning. Hun vil gengælde ham det med al kongelig Naade. T. M. 119.

28. Sept. (—). Miss. til Gabriel Grabow. Enkedronningen sender ham ved sin Tjener Jens, der overbringer dette Brev, 50 Øksne, for at han skal opstalde og fodre dem Vinteren over. Hun haaber, at Øksnene bliver sejlet godt over og overleveret ham sunde, og befaler ham hermed at have godt og flittigt Opsyn med, at de bliver passet og fodret godt. T. M. 119 b.

— Miss. til Knut Urne. Gud har fra denne stakkels formørkede Verden hjemkaldt Enkedronningens tidligere Lensmand paa Ahlholm, Friederich Hobe, til sig i den evige Hvile og Glæde, og da hun i hans Sted har udnævnt og antaget Andreas Dresselberg til Lensmand og vil lade ham indsætte i nævnte Ahlholm Len samt Øens Gaard og alt tilhørende førstkommende Lørdag, skal Knut Urne paa denne Dag, det er den 1ste Oktober, begive sig til Ahlholm og paa Enkedronningens Vegne sammen med hendes Kammerer Jochim Barnetz modtage Ahlholm Hus og Len samt Øens Gaard tillige med Inventarier og alt Tilbehør af Sitzel Urne, Friederich Hobes efterladte Enke, og overlevere Andreas Dresselberg det til troer Haand, besigte Husets, Ladegaardenes, Staldenes og Møllernes Bygninger der og paa Øens Gaard og give det beskrevet fra sig til Enkedronningen under deres Haand og Segl. T. M. 119 b.

3. Okt. (—). Miss. til Hans Schirmeister. Den Humle, han tidligere har købt til Enkedronningen, er nu for Størstedelen brugt, og det er paa Tide at tænke paa Forraad igen. Han skal, hvis Humlen er lykkedes og altsaa billig, købe 2 store Sække, men hvis Humlen er dyr, vil hun denne Gang kun have 1 Sæk, som han skal købe til Bedste for hende, føre til

Regnskab og ved gunstig Lejlighed tilsende hende. Han skal have godt og flittigt Opsyn med, at Humlen bliver bragt godt ombord og forvaret saaledes, at den ikke bliver vaad. T. M. 120 b.

18. Okt. (Nykøbing). Miss. til Andreas Dresselberg. Da Enkedronningen af ham troværdigt har faaet berettet, at en Del af hendes Undersaatter i Ahlholm Len i Aar ikke kan udrede det Smør, de skal give i Landgilde, og derfor anmoder om at maatte give Penge i Stedet, tillader hun hermed, at de, der endnu ikke har leveret deres Smør, i Stedet erlægger saa mange Penge, som Købmanden ellers maa betale for Smør. Andreas Dresselberg skal føre det til Regnskab for hende, og det vil blive ham godtgjort ved Regnskabsaflæggelsen. T. M. 121.

— Miss. til samme. Da Enkedronningen af hans Beretning og ogsaa paa anden Maade har forstaaet, at Vinduer og Tag paa hendes Livgedings Hus Ahlholm overalt er gaaet i Stykker, og at det vil være nødvendigt tildels at udbedre det før den kommende Vinter, skal han lade istandsætte det højst nødvendige baade ved Vinduer og Tag, saa Huset kan holdes tørt under Tag. Han skal overalt have godt og flittigt Opsyn med, at alt bliver bygget og udbedret saaledes, at Udgiften ikke er anvendt forgæves. Det skal blive ham godtgjort paa Regnskabet. T. M. 121.

— Miss. til samme og Knut Urne. Enkedronningen meddeler hermed Adressaten, at skønt hendes Søn, Christian den Fjerde, ved et offentligt Edikt¹ lader forbyde at sælge og udskibe Korn fra hans Lande Skaane, Falster og Lolland etc. til fremmede Lande, Riger eller Omraader, er hun dog ikke medindbefattet under et saadant Forbud. Han skal derfor ikke blot sælge af den paa hans Len forhaanden-værende Byg, men ogsaa tillade Købmanden at udskibe den. T. M. 121 b.

22. Okt. (—). Miss. til Knut Urne. Enkedronningen meddeler ham herved, at hun paa Anmodning har undt Peter Grubbe til Aalstrup 10 Læster Byg af sine Indkomster fra Halsted Len, dog saaledes at han betaler dette Korn som en anden fremmed Købmand. Knut Urne skal derfor overlade

¹ 20/9 1597. Se V. A. Secher: Forordninger, Recesser. Bd. 3. S. 58-60.

Peter Grubbe disse 10 Læster Byg mod Erlæggelse af tilbørlig Betaling og føre det til Regnskab. T. M. 122.

24. Okt. (Nykøbing). Miss. til samme. Enkedronningen meddeler ham en Tilføjelse til Skrivelsen af 22. Okt. om Salg af 10 Lstr. Byg til Peter Grubbe: Denne vil udskeibe Kornet til Norge og saaledes komme Rigets trængende Undersaatter til Hjælp dermed, men da han paa Grund af det udstedte kongelige Forbud maa frygte, at dette Korn kan blive standset i Bæltet, har han anmodet Enkedronningen om et skriftligt Bevis for, at han har købt Kornet af hende. Nu har Enkedronningen imidlertid hidtil ikke meddelt nogen et saadant Bevis under Haand og Segl og vil heller ikke begynde dermed, men hun befaler hermed Knut Urne, naar Peter Grubbe anmoder derom, at give ham et Bevis for, at han paa Enkedronningens Befaling har solgt ham de 10 Læster Byg fra det ham betroede Len Halstedt. T. M. 122 b.

7. Nov. (—). Miss. til Andreas Dresselberg. Da det er i høj Grad nødvendigt i den kommende Tid at opføre en ny Lade paa Enkedronningens Livgedings Hus Ahlholm og ogsaa at bygge og forbedre overalt paa Ladegaarden, og da der til dette Arbejde behøves Egetømmer, befaler hun ham hermed snarest at lade fælde og hugge noget Egetømmer i hendes Skove, der er tjenligt til nævnte Bygning. Dette Tømmer skal han endnu i Løbet af denne Vinter, naar Frostene er vedvarende, og Vejene bliver gode, eller naar Lejligheden ellers er god, lade køre til Ahlholm. Enkedronningen tvivler ikke om, at han vil passe flittigt paa, at dette Egetømmer bliver fældet og afhugget paa Steder, hvor det er til mindst Skade for Skovene. T. M. 123.

— Miss. til samme. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at hendes Undersaatter i Ahlholm Len besværes i høj Grad med megen Kørsel for fremmede, og befaler derfor Andreas Dresselberg alvorligt ikke at skaffe nogen Befordring, medmindre det sker i Enkedronningens Ærinde og til hendes Nytte, eller naar den, der skal have Vogne, fremviser Pas fra hende selv, fra Kongen eller Hofmesteren og Kansleren. T. M. 123 b.

6. Dec. (Gottorp). Miss. til Hans Grabow. Af den Skrivelse, han har sendt Enkedronningens Kammerer Jochim Barnetz, ser hun, at der vil komme til at mangle Rug til Brug

for hendes Hofholdning. For at forebygge dette skal hendes Lensskriver Niclas lave et rigtigt Overslag over, hvor meget Rug der vil komme til at mangle. Hans Grabow skal dernæst paa Enkedronningens Vegne skrive til hendes Lensmænd i Ahlholm og Halstedt, Andreas Dresselberg og Knut Urne, om for Penge til Bedste for hende at indkøbe saa meget Rug, som hun behøver, paa Markederne og andre Steder paa Lolland, hvor det kan faas. Og for at de kan se, at det er Enkedronningens Vilje og Befaling, skal Hans Grabow vise dem denne Skrivelse. Hvis han ikke her i Landet kan faa saa meget Rug, skal Lensskriveren med Flid erkyndige sig om, hvad Rugen koster i Rostock eller andre Steder i Meklenborg, og med denne Brevviser skriftligt underrette hende derom, saa hun videre kan ordne det fornødne. T. M. 124.

14. Dec. (Gottorp). Miss. til Hertug Ulrich af Meklenborg. Enkedronningen meddeler sin Fader, at Rugen i Aar desværre er faldet meget daarligt ud i hele Danmark og ganske særligt i hendes Livgeding Falster og Lolland i den Grad, at hun til Brug for sin egen Hofholdning maa lade købe og hente Rug paa fremmede Steder. Hun haaber, at Hertug Ulrich er bedre forsynet med Rug end hun, og beder ham datterligt om, at han, hvis det er muligt, af faderlig Kærlighed og for at tjene hende vil overlade hende 200 Tdr. Rug fra sine Amter for tilbørlig Pris til Brug for hendes egen Hofholdning. Hun beder om, at Brevviseren maa faa Prisen og Stedet, hvorfra hun kan faa denne Rug, at vide, og hun er beredt til hele sit Liv med trofast datterligt Hjerte at gengælde Hertugen denne Tjeneste. T. M. 124 b.

— Miss. til Jochim Schonermarck. Enkedronningen meddeler ham, at hun har anmodet sin Fader Hertug Ulrich af Meklenborg om fra sine Amter for tilbørlig Pris venligst at overlade hende 200 Tdr. Rug til Brug for hendes egen Hofholdning. Da hun haaber, Hertugen vil tilstaa hende dette, begærer hun af Jochim Schonermarck, at han sørger for, at hun sikkert faar denne Rug, og at han med Overbringeren af Brevet skriftlig meddeler hende Prisen og Stedet, hvorfra hun skal vente denne Rug. Han gør hende dermed en særlig Tjeneste. T. M. 125.

1598.

13. Febr. (Nykøbing). Miss. til Andreas Dresselberg. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at afdøde Steen Bildes Enke og Arvinger til Høyeby Gaard skal gøre Krav paa 2 Øer, der ligger uden for Hylletofte i Fulsøe Herred og kaldes Brunddrau og Harnes, tillige med nogle andre smaa Øer dør omkring, som med Rette ligger under hendes Livgedings Slot Aaleholm, som hun har forlenet Andreas Dresselberg med. Øerne har hidtil været brugt af dette Len eller bortlejet til andre for aarlig Afgift til Aaleholm, indtil de nu for noget siden paa afdøde Hak Ulfstands Tid er kommet under Brug til Høybye Gaard. Da Enkedronningen ikke ved, hvorledes nævnte Øer er kommet fra Aaleholm imod hendes Livgedings Kongebreve, skal Andreas Dresselberg straks lade undersøge Sagen og med hvilken Besked, Breve eller Adkomst, nævnte afdøde Steen Bildes Hustru og Arvinger gør Krav paa disse Øer. Og hvis de ikke har Breve og nøjagtig Sikkerhed derpaa, skal han straks igen annamme Brunddrau og Harnes tillige med de tilhørende smaa Øer under Aaleholm, idet han har Indseende med, at der ikke gøres Indgreb i Kronens Grund og Ejendom saa lidt som i hendes Livgedings Ret og Rettigheder. T. M. 132. (Paa Dansk.)

19. Febr. (—). Miss. til Erick Hardenberg. Enkedronningen meddeler, at den hidtidige Prædikant og Tjener i Guds Ord i Horslund Sogn paa Lolland¹ paa Grund af vigtige Aarsager fornylig er blevet afsat fra Kirketjenesten, og for at Guds Kirke ikke skal staa øde, og de stakkels Tilhørere, Enkedronningens Undersaatte, ikke skal blive forsømt med Hensyn til deres Sjæls Frelse og Salighed, har hele Menigheden og Beboerne i nævnte Sogn Horslund efter Gud den Almægtiges særlige Tilskikkelse og efter velbetænkt Raadslagning paa ordentlig Vis enstemmigt valgt og kaldet den værdige og lærde Hr. Christianus Severini, der for Tiden er Guds Ords Tjener i Rudkøbing paa Langeland. Og da nævnte Hr. Christianus Seve-

¹ Otto Christensen.

rini af gode Folk bliver anbefalet og berømmet for sin Dygtighed og rene Lære, ærlige Liv og Vandel, har Enkedronningen billiget en saadan retmæssig Kaldelse, men da hun erfarer, at Hr. Christianus Severini ikke kan eller vil fratræde sin nuværende Præste- og Kirketjeneste uden Erick Hardenbergs Vidende og Vilje, anmoder hun hermed denne om ikke blot ikke at hindre hans retmæssige Kaldelse, men godvillig lade ham drage derhen, hvortil den almægtige Gud har befordret ham ved et ordentligt Valg. Det vil være til Ære for Gud den Almægtige, hans guddommelige Ord og den kristne Kirke der paa Stedet, og han gør dermed Enkedronningen en særlig Tjeneste, hvorfor hun er ham bevaagen med al kongelig Naade. T. M. 132 b.

22. Febr. (Nykøbing). Miss. til Andreas Dresselberg. Han har tilkendegivet Enkedronningen, at nogle af Kronens Trethingsfogeder, Tingfogeder og Sognefogeder i Aalholm Slots Len fra Arilds Tid har faaet eftergivet en Del af deres Landgilde paa Grund af deres Besvær og Umage, og han beder paa deres Vegne Enkedronningen om fremdeles at give dem denne Nedsættelse. Andreas Dresselberg skal derfor paa hendes Vegne indtil videre give disse følgende Kronens Fogeder den Nedsættelse i Landgilden, som de har nydt fra Arilds Tid, nemlig: Jens Lauritzen i Breninge, Jurgen Lauritzen i Thorbye, Hans Boe i Maybølle, Hans Færgemand i Sundtby, Lauritz Hugaf i Skottemarck, Hans Erichsen i Seeding, Christoffer Degen i Godtsted, Andreas Nielsen i Rødby, Peter Mogensen i Horeby, Matz Nielsen i Wantor, Slottets Birkefoged, eller de som forordnes til Fogeder i deres Sted. Siden skal han føre det til Regnskab, og det vil blive ham godtgjort ved Regnskabsaflæggelsen. T. M. 133 b. (Paa Dansk.)

U. D. [Indf. e. 22. Febr.] (—). Miss. til Hertug Hans af Sønderborg. Hvad Enkedronningens Undersaat, denne Brevviser, Niels Hansen fra Ryde i hendes Livgeding Lolland, klager over Hertug Hans's Undersaatte paa Erra [Ærø], og hvad han har søgt hende om, vil Hertugen venligst kunne se med alle nøjere Omstændigheder af vedlagte Kopi af Klagerens Supplik. Da det nu paahviler Enkedronningen som Øvrighed i Kraft af hendes høje Embede at hjælpe sine Undersaatte til det, der med Ret og Billighed tilkommer dem, har

hun læst Supplikantens Klage, overvejet den og bønært hans billige og retmæssige Ansøgning. Det er derfor hendes venlige Bøn til Hertugen, at denne vil tage sig godt af hendes Undersaat — baade for hans Sags Retfærdigheds Skyld og for hendes Skyld — og sørge for, at Supplikanten kommer til sin retmæssige Arv, saa vidt han er beføjet dertil med Rette, og endvidere, hvis Sagen forholder sig som berettet, holde de Undersaatter, der klages over, til at tilfredsstille Supplikanten med Hensyn til Penge og Gods, som uretmæssig er ham fratvunget med Magt, saa nævnte Supplikant virkelig faar Glæde af Enkedronningens Intercession. Foruden at gøre, hvad ret og billigt er, gør Hertugen hende ogsaa hermed en særlig Tjeneste, og hun vil ved forefaldende Lejlighed vise ham lignende venlig Godvilje. T. M. 134.

U. D. [Indf. e. 22. Febr.]. Supplik fra Niels Hansen i Ryde. Han meddeler Enkedronningen, at hans Hustrus Broder ved Navn Michel Hansen for nogen Tid siden er død i Bregninge paa Erre. Denne Mand havde udlaant en Del Korn og Penge blandt Bønderne, men da Niels Hansen kom derover med sin Hustru, som var meget skrøbelig, for at faa Arven og opkræve den Rest, som Bønderne skyldte den døde, saa svor den ene med den anden og benægtede at være Michel Hansen Korn og Penge skyldige. Derpaa satte de Niels Hansen fast, saa han ikke kunde eller maatte komme derfra, før han havde givet dem saa meget, som de begærede af ham. Saa var der endda en ved Navn Jens Michelsen, der gjorde ham større Vold og Uret. Han fattede Had og Avind til Niels Hansen, fordi hans Søn bekendte at have faaet en Klud af Klæde, der laa i den afdødes Kiste, tillige med nogle andre Klæder, som han havde hos sig. Da Niels Hansen forlangte, at han skulde udrede disse hans Hustrus Søsters (?) Klæder, løj han ham i Stok og Jern, saa Niels Hansen endog maatte løse sig selv ud. Endvidere klager han over en Mand ved Navn Christen Albritsen, hos hvem den afdøde boede, og som af ham havde laant 5 Dlr., 3 Ørtug [Byg?],¹ 2 Heste og 1 Ko. Denne Mand var kommet overens med nogle af sine Fæller, og de har fordrejet det hele saaledes med Underfundighed, Falsk og Svig, at han har beholdt de 2 Heste, Koen og de 5 Dlr. Ham² maatte Niels Hansen betale

¹ Teksten har blot by. ² I Teksten staar harum.

12 Dlr. med Korn og Kvæg, hvoraf man kan se, at Bønderne paa Erre har gjort den fattige Niels Hansen aabenbar Vold og Uret paa mange Maader, fordi han har krævet dem for den hans Hustru med Rette tilkommende Arv og Gæld, hvilken disse Mennesker endnu besidder, medens Supplikanten ikke kan faa den, fordi han ikke hører til i den Landsdel. Der er overgaaet ham megen anden Uret, som han ikke vil plage Enkedronningen med, men han beder om, at hun vil hjælpe og bistaa ham i denne retfærdige Sag ved at give ham Forskrift til Hertug Hans af Sønderborg, som er Herre over Landet, om at alle nævnte Bønder, som har forurettet ham i denne Sag, skal tilbagegive ham Penge og hvad andet, de har fratvunget ham mod Lov og Ret, og at de dernæst ikke maa hindre ham i at faa den Arv og Gæld, som tilkommer ham efter salig Michel Hansen, men at den maa udlægges ham uden Argelist eller Indvending. T. M. 135. (Paa Dansk.)

3. Marts (Nykøbing). Miss. til Andreas Dresselberg og Knut Urne. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at hendes Undersaatter bliver besværet med megen Kørsel frem og tilbage i Kraft af forskellige Pasbreve. Hun befaler derfor Adressaten alvorligt for Fremtiden ikke i det ham betroede Len at skaffe nogen, hvem det end er, Kørsel paa Forlangende, medmindre han fremviser Pasbrev fra Enkedronningen, Kongen, Rigets Hofmester eller Kansleren. T. M. 136 b.

15. Marts (—). Miss. til Knut Urne og Eilart Rud til Seebigardt. Enkedronningens Lensmand paa Ahlholm Andreas Dresselberg har meddelt hende, at Skovene i det ham betroede Len hist og her er stærkt forhuggede og ødelagte. Han har derfor anmodet hende om at sørge for, at Skovene nu, før Træerne og Løvet springer ud, bliver besigtigede af nogle adelige, og da Enkedronningen anser hans Anmodning for billig og rimelig, har hun indvilget i, at dette sker. Knut Urne skal derfor sammen med Eilart Rud til Seebigardt, hvem hun har skrevet til og bedt derom, bestemme en Dag, komme til Ahlholm sammen med ham og der i Forening med de andre Fogeder, som Andreas Dresselberg paa Enkedronningens Vegne vil beordre dertil, med Flid besigtige Skovene og sende hende en fuldstændig Beretning derom under begges Haand og Segl. T. M. 137.

19. Marts (Nykøbing). Miss. til Sitzel Urne. Enkedronningen takker hende, fordi hun tidligere paa hendes Anmodning derom har sendt hende nogle Breve, som er fundet blandt hendes Mand, Friederich Hobes, Efterladenskaber. Da der blandt disse Breve ingen findes, som angaar Ahlholm Len, og da Enkedronningen ikke tvivler om, at Sitzel Urne endnu mellem Albracht Oxes og Friederich Hobes Efterladenskaber har baade Tingbøger, Domme, Tingsvidner og andre lignende Breve, som hører til Ahlholm Len og angaar dets Højhed og Rettigheder, medens de slet ikke er til nogen Nytte for Sitzel Urne, anmoder hun denne om at tilsende hende alle saadanne Breve i forsegleet Stand med Overbringeren af dette Brev. T. M. 138.

20. Marts (—). Miss. til Knut Venstermand. Hvad denne Brevviser, Enkedronningens Undersaat Hans Hvidt fra Svinsbierrig har klaget over og søgt om, vil han tilstrækkeligt kunne se af det vedlagte. Da hun ser, at Supplikanten har fældet den Dom, hvorfor han nu angribes og bliver kendt Straf skyldig, paa Grundlag af Knut Venstermands Forklaring og til Bedste for ham, saa anser hun denne Mands Bøn for ret og billig og vil ikke nægte ham den forlangte Intercession. Hun begærer derfor af Knut Venstermand, at han for hendes Forbøns Skyld atter vil udrede de 18 Dlr. Stedsmaal, som han har faaet ved Hans Hvidts Dom, og som nu igen bliver frakendt ham af Landsdommeren, saa den stakkels Supplikant ikke foruden den store Skade, han allerede har lidt ved Dommen, yderligere skal blive tvunget til at betale de 18 Dlr., som er kommet Knut Venstermand tilgode, og som han har modtaget. Han gør hermed, hvad ret og kristeligt er, og er dermed Enkedronningen til særligt Behag. Hun vil vide at erkende det med al Naade. T. M. 138.

— Supplik fra Hans Hvidt fra Svinsbierig i Nørre-Herred. Han meddeler Enkedronningen, hvad der for nogen Tid siden er sket paa Nørre-Herreds Ting. Christen Knap, Jomfru Dorritte Gjoes Fuldmægtig, mødte og tiltalte blandt andre 2 Mænd, der havde borget for 18 Dlr. Stedsmaalspenge af en Gaard i Svinsbierig, hvori Hans Jude bor. Denne Gaard har Knud Venstermand pantsat tillige med flere andre til afdøde Fru Anna Rosenkrantz til Thorbenfeldt og givet Brev og Segl derpaa,

hvilket Pantebrev nævnte Knud Venstermand har tilkøbt sig og indløst, og det blev i Retten forelagt skaaret for Hans Hvidt. Det kan ogsaa bevises ved en Paaskrift paa samme Brev, at det er læst til Nørre-Herreds Ting Anno 1595 den 20. Dag i Maj, og da det ikke blev bevist for Hans Hvidt, at denne Gaard derefter har tilhørt nogen af Fru Anna Rosenkrantz's Arvinger, vovede han ikke andet end at tildømme Knud Venstermand nævnte Stedsmaalspenge. Da Sagen blev stævnet til Landsting, har Landsdommeren kendt Hans Hvidts Dom magtesløs, maaske mere af Had end Ret, og efter denne Landsdommers Dom kræves nævnte 18 Dlr. igen af Hans Hvidt. Men da Knud Venstermand har forklaret ham Sagen urigtigt, saa han ikke har kunnet forstaa andet end, at denne havde gjort Kønsløsning efter Bogstaven i Pantebrevet, eftersom dette var skaaret, idet nemlig Kønsløsningsdagen var St. Andreas's Dag før Jul [30. Nov], saa der altsaa gik 14 eller 15 Uger fra Kønsløsningsdagen, indtil Gaarden blev bortfæstet af Jomfru Dorritte Gjoes Fuldmægtige, saa er Supplikantens Forseelse ikke saa stor, som den er indført i Landsdommerens Dom. Han beder derfor om Enkedronningens Forbøn hos Knud Venstermand, saa han betaler de 18 Dlr. i Stedsmaalspenge, og Hans Hvidt forskaanes derfor. T. M. 139. (Paa Dansk.)

27. Marts (Nykøbing). Miss. til Jens Falster. Han erindrer sikkert, paa hvilke Betingelser Enkedronningen tidligere efter hans Anmodning har tilladt ham at bruge 2 øde Jorder, og vil desuden tilstrækkeligt kunne se det af det ham meddelte Benaadningsbrev. Da hun nu imidlertid har besluttet selv at ville bruge disse Jorder, meddeler hun ham hermed dette og tvivler ikke paa, at han straks og godvillig afstaar dem og igen sender hende Benaadningsbrevet tilbage. T. M. 140 b.

10. April (—). Miss. til Knut Urne. Enkedronningen meddeler ham herved, at hun tidligere efter Ansøgning har forstrakt sine Undersaatter Jep Michelsen, Hans Badt og Hans Petersen i Harpelund med 300 Rdrl. Da hun imidlertid ikke agter at lade dem beholdé disse Penge længere, skal Knut Urne paa hendes Vegne sende dem en ordentlig Opsigelse, saaledes at de sikkert og ufejlbarlig nu til Julen betaler hende de 300 Rdrl. med samt paaløbne Renter efter deres Forskrivning. T. M. 140 b.

22. April (Nykøbing). Miss. til samme. Da Enkedronningen af hans Indberetning har set, at efterfølgende Undersaatter i det ham betroede Len Halstedt af deres tilbørlige Landgilde skylder hende: Jep Oelsen i Schouflenge $7\frac{1}{2}$ Dlr. 11 Sk., Oluf Schmidt i Ullerslof $6\frac{1}{2}$ Dlr. 5 Sk. og Hans Oelsen i Hellinge $7\frac{1}{2}$ Dlr. 3 Sk., og at de dog er saa plagede af Fattigdom, at de ikke alene ikke er i Stand til at betale den skyldige Restance, men endogsaa maa gaa helt fra deres Gaarde, vil hun eftergive disse 3 Undersaatter den nævnte Rest af deres Landgilde og godtgøre Knut Urne Beløbet i hans Lensregnskab fra 1. Maj 1597 til 1. Maj 1598. T. M. 141.

16. Maj (—). Miss. til Knut Grubbe. Hvad han har skrevet til Enkedronningens Kammerjunker Jochim Barnetz angaaende de 24,000 Enebærstager, har denne berettet for hende, og hun er ham naturligvis taknemlig for saadan Tjenstvillighed nu og Tilbud om lignende i Fremtiden og vil gengælde ham det med Naade. Hun har nu sendt disse Brevvisere, Peter Olufsen og Andreas Hasling, til Luckouw¹, for at de skal forlange de nævnte Enebærstager af Knut Grubbe, og anmoder ham om at sende dem afsted snarest muligt som lovet. Men da hun ikke ved, hvad Aftale Christoffer Valkendorf har gjort med Knut Grubbe om disse Enebærstager, har hun ikke sendt Penge med. Saa snart hun er blevet underrettet derom af Knut Grubbe, hvad hun venter sker gennem Brevviserne, skal den tilbørlige Betaling følge. Hun er ham bevaagen med al kongelig Naade. T. M. 141 b.

18. Maj (—). Miss. til Knut Urne. Enkedronningen har tilstrækkeligt forstaaet, hvad han har skrevet til hendes Kammerer Jochim Barnetz om Præsten i Westerborrhig. Det har imidlertid forekommet hende ikke lidet underligt, at han ikke efter hendes Befaling straks har forbudt Præsten at prædike, og hun indser ikke, hvorfor han har undladt at efterkomme hendes Befaling, thi skønt dette, som han skriver, vil være en Spot og Skam for Præsten, saa kan og vil hun ikke for hans Skyld betynde sin Samvittighed, men i denne Sag gøre, hvad hendes høje Embede kræver, og hvad hun kan forsvare overfor Gud. Hun befaler ham hermed alvorligt straks at forbyde Præsten at prædike, men for at Gudstjenesten allige-

¹ Lykaa i Bleking.

vel ikke skal blive forsømt, skal han befale den nærmest boende Præst foreløbig og indtil nærmere Besked at forrette Guds-tjenesten i hans Sted med Prædiken og Sakramentuddeling.

Post scriptum: Selvom Enkedronningen en Tid lang forbyder Præsten at prædike paa Grund af hans Forseelse, saa skal hun dog nok, fordi han hidtil har levet og lært ustraffeligt, ordne alt i Mildhed, hvilket hun alene meddeler Knut Urne, der ikke maa røbe det for Præsten. Hun undrer sig ogsaa over, at denne nu søger hende om Hjælp, naar dog Katrina Perlestikkerske i enhver Henseende kan hjælpe og raade ham tilstrækkeligt. T. M. 142.

21. Maj (Nykøbing). Miss. til Andreas Dresselberg og Knut Urne. Adressaten skal førstkommende Lørdag sikkert og ufejlbarlig indsende de rede Penge, han ligger inde med, til forestaaende Regnskabsaflæggelse, og han skal, naar Enkedronningens Rentemester skriver til ham derom, indfinde sig med sit Regnskab. T. M. 143.

27. Maj (—). Miss. til Knut Urne. Da Enkedronningen af hans Lensregnskab ser, at der er faldet noget Ungkvæg efter de 6 Køer, som hun har bevilget ham til hans Husholdning, befaler hun ham hermed snarest at sælge dette Ungkvæg og føre Indtægten til Regnskab. De 6 Køer tillader hun ham atter at beholde. T. M. 143 b.

— Miss. til Andreas Dresselberg. Da Enkedronningen troværdigt har faaet berettet, at hendes Undersaatter paa Øerne¹, der hører til hendes Livgeding, ikke har det nødvendige Vogntømmer og Brændsel eller kan faa det der paa Øerne, men maa købe og hente det paa andre Steder til stor Skade og Tab for dem, befaler hun Andreas Dresselberg, naar disse Mennesker beder derom, da til sædvanlig Pris at sælge dem det nødvendige Vogntømmer og Brændsel, men ikke mere, fra Kallø Birks Skove og føre Indtægten til Regnskab for hende. Han skal udvise saadant Træ uden Skade for Skoven af Vindfælder og fornede Træer. T. M. 143 b.

— Miss. til Hans Grabow. Enkedronningen har hørt, hvad Hans Grabow og hendes Kammerjunker Jochim Barnetz har berettet om, at hun i Fremtiden ikke vil kunne faa tilstrækkeligt Brændsel til sin Hofholdning fra Sko-

¹ Formentlig Fejø, Femø og Askø.

vene i hendes Livgedings Len Nykøbing uden følelig Skade for disse Skove, og at de endvidere klager stærkt over adskillige Ubehageligheder, som de vil kunne udsætte sig for i Fremtiden, hvis de lader udvise og hugge Træ i disse Skove uden Enkedronningens udtrykkelige Befaling, hvorfor de anmoder hende om en saadan. Da nu Enkedronningen ved Selvsyn erfarer, at det forholder sig med disse Skove, saaledes som de har berettet, og ikke destomindre er nødt til at tage det nødvendige Brændsel til sin Hofholdning derfra, har hun ikke villet vægre sig ved at give dem den ønskede Befaling. Men da hun ikke altid kan være paa Stedet med sit Hof, naar Brændselstræet skal udvises, og da hendes Kammerjunker ogsaa maa følge og være til Stede hos hende, befaler hun hermed Hans Grabow hvert Aar til rette Tid i alle hendes Livgedings Skove paa Falster at lade udvise og hugge det Træ, som er nødvendigt til Ildebrændsel for Enkedronningen, og desuden det nødtørftige Træ — men ikke mere — til de Tjenere, hvem hun i deres Bestallingsbrev har tilstaaet frit Ildebrændsel. Han skal holde rigtigt Regnskab over dette Brændsel med Antal paa Træer og Vognlæs fra Aar til Aar. T. M. 144.

19. Juni (Kbhvn.). Miss. til Knut Urne. Han vil sikkert mindes, hvorledes Johannes N., Præst i Westerborrig, har forset sig ved Forvaltningen af det hellige Sakrament, hvad Enkedronningen derefter har forordnet, og hvad han derpaa har søgt om hos hende. Da nu Enkedronningen ser, at Præsten ikke har begaaet en saadan Fejl af Ondskab eller med Forsæt, og da ogsaa tillige med ham selv mange ærlige Folk har bedt hende om at forskaane ham for Straffen, vil hun for denne Gang tilgive ham Forseelsen. Knut Urne skal derfor igen indsætte ham i hans tidligere Tjeneste og Embede, men paa Enkedronningens Vegne og i hendes Navn alvorligt paaminde ham om for Fremtiden at vise større Iver i det ham betroede Embede og forrette Gudstjenesten med bedre Andagt og vænne sig af med den Slags letfærdige Sværmertanker, som hindrer ham deri. Hvis han en anden Gang befindes at være saa forsømmelig og efterladende, skal han med Rette blive alvorligt straffet. T. M. 145.

29. Juli (Nykøbing). Miss. til Andreas Dresselberg. Enkedronningen lod sidste Aar ved alle Provsterne paa

Lolland fremstille en klar Jordebog over Kirkernes hele Gods og Indkomst der og desuden over, hvad der er kommet bort fra Kirkerne og Kronen, og hun ser nu af denne, at Morthen Venstermand til Søeholt, hendes Mand og Tjener, tilholder sig Jus patronatus og den gejstlige Rettighed over Krøinge Kirke, som altid tidligere har ligget til Kronen under Aaleholm Slot, hvad Andreas Dresselberg ydermere selv vil kunne se af hoslagte Seddel. Da hun ikke ved, med hvad Ret han kan tilholde sig nævnte Jus patronatus fra hende og Kronen, skal Andreas Dresselberg straks undersøge, hvilke Grunde, Breve eller Adkomster Morthen Venstermand har her til. Dersom han ikke har bestemte Adkomstbreve derpaa, skal Andreas Dresselberg straks lægge denne Jus patronatus og gejstlige Rettighed til Krøinge Kirke ind under Slottet igen eller paatale og indfordre den ad retslig Vej, saavidt ske kan med Loven, idet han paaser, at der ikke paa nogen Maade sker Enkedronningen, hendes Søn eller Kronen forkort i samme Jus patronatus og gejstlige Højhed og Ret. T. M. 145 b. (Paa Dansk).

2. Aug. (Nykøbing). Miss. til Andreas Dresselberg. Enkedronningen meddeler ham, at hun i Nykøbing vil lade bygge og indrette en Vandkunst. Hun behøver dertil nogle Egetræer, som hun ikke kan faa paa Stedet, og har derfor paalagt sin Tømmermand, denne Brevviser, at han i Skovene i Andreas Dresselbergs Len Ahlholm skal fælde og hugge saa mange Ege, som han anser for nødvendige til Forfærdigelsen af nævnte Vandkunst. Andreas Dresselberg skal derfor ikke alene skaffe ham den nødvendige Hjælp, men ogsaa flittigt passe paa, at Egene bliver hugget paa Steder, hvor det kan ske uden synderlig Skade for Skoven, og at de straks bliver ført til Nykøbing. T. M. 146 b.

2. Sept. (—). Miss. til Knut Urne og Andreas Dresselberg. Da den almægtige Gud har velsignet Enkedronningens Skove med Olden, hvorfor hans Almagt være priset og takket, befaler hun hermed Adressaten, at han i sit Len flittigt skal lade Skovene beride og taksere for, hvor mange Svin der kan drives ud i dem og fedes. Derefter skal han straks indsende Takseringen til Enkedronningen og ikke tage Svin paa Skoven, før hun har givet ham Svar. T. M. 147.

14. Sept. (Nykøbing). Miss. til samme. Enkedronningen tilkendegiver Adressaten, at hun har ladet ansætte en Skarpretter ved Navn Mester Hans i Byen Nykøbing, saaledes at han ikke blot der i Nykøbing, men ogsaa i hendes Livgedings Len Alholm og Halstedt Kloster paa hendes Vegne skal straffe og henrette alle dem, der paa hendes Omraade skal straffes paa Livet og henrettes. Til Løn for hans Arbejde har hun lovet ham alt, hvad en Skarpretter tidligere har faaet af Undersaatterne i hendes Livgedings 3 Len. Adressaten skal for Fremtiden, naar nogen i det ham betroede Len skal straffes eller henrettes ved Skarpretter, lade nævnte Mester Hans afhente fra Nykøbing og bruge ham dertil og ikke tillade nogen anden at udøve Skarpretterembedet i Lenet. Han skal ogsaa alvorligt paalægge Enkedronningens Undersaatter i Lenet hvert Aar at give denne Mester Hans og ingen anden, hvad de fra Arilds Tid har givet Skarpretteren. T. M. 153 b.

16. Sept. (—). Miss. til Gabriel Grabow. Hvad Enkedronningens Undersaatter i Cismar Kloster og Indvaarnerne i de to Kirkesogne Grobe og Grobenis har søgt hende om angaaende deres Svin og Olden, vil han tilstrækkeligt kunne se af det hoslagte. Enkedronningen ved vel, at de efter gammel Sædvane ikke uden Skade for hende stedse har drevet baade Avls- og Slagtesvin ud paa Olden, men at de af saadan gammel, men skadelig Brug og slet Sædvane har villet lave Privilegier, forekommer hende latterligt. Der har ved Overtagelsen af Klosteret Cismar og dets Undersaatter ikke i mindste Maade været tænkt paa dette eller andre Privilegier, som de mener at have, og da endnu mindre Enkedronningen har faaet dem forevist eller overleveret skriftligt, kan hun paa ingen Maade indrømme dem saadanne Privilegier. Naar de derpaa anfører og især lægger Vægt paa, at der ved Overtagelsen af Klosteret i Cismar paa Enkedronningens Vegne og i hendes Navn blev lovet og tilsagt dem al Naade og retmæssigt Forsvar og Beskyttelse samt Haandhævelse af deres tidligere Privilegier, saa ved Enkedronningen nok at erindre dette ogsaa uden deres Hjælp. Hun tvivler heller ikke om, at de hidtil har mærket hendes Naade tilstrækkeligt paa mange Maader og især derigennem, at hun 2 Aar i Træk har eftergivet dem den Oldengæld, de retmæssigt skyldte hende. Hun haaber ogsaa, at ingen

af dem med Føje kan klage over, at han indtil nu har manglet retmæssigt Forsvar og Beskyttelse, lige saa lidt som hun for sit eget Vedkommende ved at have betynget dem udover deres formentlige Privilegier. Naar de endelig beder om, at hun vil forskaane dem for den nye og umulige Ordning vedkommende Olden, saa forstaar Enkedronningen ganske vist ikke, hvorfor denne Ordning skal være saa ny og umulig og ogsaa skadelig for dem, da de jo derved i Stedet for mange magre Svin faar nogle fede. Ordningen søger altsaa at fremme deres og ikke Enkedronningens Nytte og Bedste. Da Enkedronningen nu imidlertid efter Anmodning af Gabriel Grabows Broder Hans har indvilget i, at Gabriel kommer til Stede i Nykøbing paa Broderens Æresdag og bistaar ham, skal hun nok, naar Tiden er inde, tale yderligere med ham og enten selv eller gennem andre ordne alt rigtigt. Han skal imidlertid anvise Klosteret Cismars Undersaatte et bestemt Sted i Skovene, hvor de efter deres gamle, slette Skik kan holde alle deres Svin for sig selv, hvilket tjener ham og altsaa ogsaa dem til Svar.

Post scriptum. Da Enkedronningen tidligere har forstaaet paa ham, at han gerne vilde have en anden Oldfrue, skal han tage den nuværende med til Nykøbing, da Enkedronningen agter at beholde hende paa et af sine Len derovre. Dette skal han straks meddele hende, saa hun kan rette sig derefter. T. M. 147.

16. Sept. (Nykøbing). Supplik fra Indbyggerne i Sognene Grobe og Grobenis samt fra alle Klosteret Cismars Undersaatte. De kan ikke skjule for Enkedronningen, at Forvalteren for Klosteret Cismar Gabriel Grabow har kundgjort hendes alvorlige Befaling for dem om, at de skal holde Avls- eller Levesvinene borte fra Skovene, og at det kun er dem tilladt at lade de Svin, som skal slagtes til nødvendigt Brug, gaa paa Oldenfedning. I den Anledning vil disse stakkels Folk tilkendegive Enkedronningen, at deres Forfædre og de selv indtil nu ikke har kendt noget til en saadan Oldenanordning. Fordi disse fattige Folk bor i Skovene, er noget saadant umuligt for dem. Skulde de ogsaa opføde Svinene med Korn i Stierne, vilde det blive dem alle til Undergang og Fordærv i denne besværlige, skrækkelige og elendige Dyretid. Disse fattige Folk staar allerede saa dybt i Gæld til Enkedronningen, saa hvis ikke Gud i Himlen

bringer Raad, og Enkedronningen bevæges til Medlidenhed, maa mange af dem fortvivle. De ved ogsaa, at da den sidste Abbed, den ærværdige Augustinus Augustini, fratraadte Cismar Kloster og overantvortede det til Hertug Adolf af Slesvig-Holsten, der forud var deres Fyrste og Herre, saa var det blandt andet ogsaa paa den Betingelse, at disse fattige Folk maatte bevare de Rettigheder, som de havde haft i Munketiden, og ikke besværes imod disse, hvad ogsaa Hertugen lod dem tilsi-ge ved Ridder Johan Rantzau, og hvad hidtil er overholdt. Ligeledes har Enkedronningens Raader og Kommissarier Detlof Brocktorp, Friederich von Anefelde og Jurgen Rantzau ved Modtagelsen af Klosteret Cismar i Enkedronningens Navn lovet og tilsagt dem al Naade, retmæssig Beskyttelse og Haand-hævelse af deres tidligere Privilegier. De beder derfor ydmygt og for Jesu Christi Skyld Enkedronningen om af disse Aarsager at forskaane dem for denne nye, umulige Ordning af Olden-fedningen og lade det blive ved den tidligere Skik og Brug. Dette vil den almægtige Gud fra Himlen efter sit naaderige Til-sagn erstatte og belønne Enkedronningen for timeligt og evigt. T. M. 149. (Paa Plattysk).

25. Sept. (Nykøbing). Miss. til Andreas Dresselberg. Enke-dronningen meddeler, at hun den 14. Sept. Aar 1591 af særlig Naade og efter Ansøgning har bevilget de af hendes Under-saatter og Bønder, som bor i Regebølle¹, Gædsted¹, Alevestgaard¹, Karleby og Oster Olslof og tjener til hendes Livgedings Len Alholm eller Øens Gaard, at de maatte give hende 1 Rdlr. i Stedet for den Bolgalt, som de var skyldige at yde hende hvert Aar. Men da hun kun har til-ladt dem dette ad gratiam og for en Tid, befaler hun nu, at de for Fremtiden som forhen skal yde hende en Bolgalt in specie eller i Stedet derfor 2 Dlr. Andreas Dresselberg skal derfor meddele de ovennævnte Undersaatter dette, fordrø Naades-brevet, som hun har meddelt dem, tilbage, sende det ind til Enkedronningen og i Fremtiden føre Bolgaltene til Regnskab for hende in specie eller i Stedet derfor 2 Dlr. for hver. T. M. 150 b.

¹ Røgbølle, der er forsvundet, men endnu nævnes i Slutningen af det 18. Aarh., Godsted og Aalevadsgaard, alle i Godsted Sogn, Musse H.

25. Sept. (Nykøbing). Miss. til Andreas Dresselberg. Skønt Enkedronningens Gemal, Frederik den Anden, efter Ansøgning har bevilget hendes Undersaatte og Bønder i Maybølle Birk, der ligger til Alholm Len, at de i Stedet for hver Tønde Landgildesmør maatte give 12 Dlr., og skønt Enkedronningen har bekræftet denne Benaadning den 14. Aug. 1597 paa Giedisgaard med Brev og Segl, saa vil hun, da dette Benaadningsbrev kun var udstedt ad gratiam og indtil videre, at disse nævnte Undersaatte i Maybølle Birk for Fremtiden skal yde deres Landgildesmør in specie eller i Stedet derfor give saa mange Penge for hver Tønde, som hendes andre Undersaatte i Alholm Len aarlig plejer at give. Andreas Dresselberg skal meddele nævnte Undersaatte i Maybølle Birk dette, afkræve dem Benaadningsbrevet, indsende dette til Enkedronningen og i Fremtiden føre deres Landgildesmør til Regnskab for hende in specie eller i Stedet derfor saa mange Penge for hver Tønde, som hendes andre Undersaatte giver. T. M. 151.

— Miss. til samme. Skønt Enkedronningens efternævnte Bønder og Undersaatte Lauritz Hans i Skierne, Hans Jensen og Christen Fynboe i Torpe, Niels Degen og hans Fæller, der har en øde Jord i Stadstrup, og Hans Lauritzen i Westerkipping, hidtil ifølge Alholms Jordebog og Lensregister har erlagt deres aarlige Landgilde, og hvad der ellers paahviler dem, til hendes Lensmand over Alholm Len, saa vil hun dog, at nævnte Bønder, da de bor paa Falster og altsaa bor lige uden for hendes Dør, for Fremtiden skal yde deres Landgilde, og hvad de ellers er skyldige, der i Nykøbing. Andreas Dresselberg skal derfor i Fremtiden ikke blot undlade at kræve Landgilde af de nævnte Undersaatte, men han skal heller ikke tiltage sig nogen anden Rettighed eller Højhed over dem og helt udslette dem af Alholms Jordebog eller Lensregister. Det vil blive ham godtgjort ved den kommende Regnskabsaflæggelse. T. M. 151 b.

U. D. [Indf. e. 25. Sept.] (—). Følgebrev til nogle Bønder, der hidtil har ligget til Alholm, men nu skal ligge til Nykøbing. Enkedronningen befaler sine Bønder og Tjenere, Lauritz Hansen i Skierne, Hans Jensen og Christen Fynboe i Torpe, Niels Degen og hans Medfølgere, der har en øde Jord i Stodstrup, og Hans Lauritzen i Westerkipping, som

alle bor i hendes Livgedings Land Falster, men tjener og skylder til Ahlholm Slot paa Lolland, for Fremtiden indtil videre at svare hende selv til hendes Livgedings Slot Nykøbing og yde hende, eller hvem hun forordner dertil paa sine Vegne, aarlig Landgilde, Gæsteri, Sægefald, Ægt, Arbejde og al anden Ret og Rettighed, som de plejer og er pligtige at gøre Enkedronningen og Kronen fra Arilds Tid. Hun vil til Gengæld holde alle og enhver særdeles ved Lov, Skel og Ret og ikke tilstede nogen at forurettes mod Loven i nogen Maade. T. M. 152 b. (Paa Dansk.)

28. Sept. (Nykøbing). Miss. til Steno Brahe og Arildt Hvitfeldt. Enkedronningen antager, at de nu har modtaget begge de kongelige Kommissioner eller Befalinger i den Trætte mellem hende og Peter Grubbe til Aalstrup angaaende for det første Torreby Skov, dernæst Gaarden i Dammare og den øde Jord i Torreby, som fra Arilds Tid har fulgt Præsten i Gluslunde. Hun lever i den faste Forvisning, at de i denne Sag vil have hendes og Kronens Bedste for Øje og anvende al mulig Flid paa, at disse Sager kan blive afsluttede. I Særdeleshed begærer hun af dem, naar hun har vundet Sagen om Gaarden i Dammare og den øde Jord i Torreby, at de da vil træffe den Ordning, at Landgilden deraf nu straks tilfalder Præsten i Gluslunde, som det har været Skik fra Arilds Tid, men Højheden og anden Herlighed og Rettighed, som hører dertil, vil Enkedronningen i Kraft af det kongelige Mandat, som tidligere er tilgaaet Steno Brahe, dengang han var Lensmand i Halstedt, selv beholde indtil videre Besked. De gør hende hermed en særlig Tjeneste, og hun er dem begge tilsammen og hver for sig bevaagen med al kongelig Naade. T. M. 153.

— Miss. til Knut Urne. Som han vil erindre, har Enkedronningen paa hans Anmodning tilstaaet ham 6 Køer, saaledes at hun kun forbeholdt sig deres Afkom paa det aarlige Regnskab, men ellers bevilgede ham deres Mælk, Ost og Smør til hans egen Husholdning. Hun har den 27. Maj 1598 befalet ham at bortsælge det Ungkvæg, der hidtil er faldet efter de 6 Køer, og som han endnu havde hos sig, men da hun i Fremtiden for at kunne opstalde og opfede desto flere Øksne ikke agter at holde Ungkvæg paa Halstedt Kloster mere, vil hun herefter ogsaa overlade ham Afkommet efter de

6 Køer, dog saaledes at han skal holde dette Afkom paa sine egne Gaarde og ikke i Halstedt. De 6 Køer derimod skal han holde i Halstedt og til enhver Tid gøre Enkedronningen Regnskab for dem, ligesom hun ogsaa forbeholder sig til enhver Tid efter egen Vilje at ændre dette. T. M. 154 b.

30. Okt. (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Enkedronningen har af hans Beretning set, at Kirken i Halstedt paa mange Steder er forfalden og bygfældig, saa den nødvendigvis maa repareres, og har tillige forstaaet, at der ved denne Kirke ikke er saa mange Penge i Behold, at en saadan Reparation kan paabegyndes og gennemføres paa frugtbringende Maade uden Hjælp og Støtte. Hun vil derfor af kristelig Kærlighed, og for at Kirken ikke helt skal forfalde, give 20 Dlr. til dens Reparation, hvilke Penge Knut Urne skal lægge ud af det ham betroede Lens Indkomster og føre Enkedronningen til Udgift paa Regnskabet. Hun befaler ham endvidere, at de Kirker i Nørre-Herred i Halstedt Len, som har Penge i Behold, efter Evne skal bidrage til dette Byggeri og tilsammen erlægge 20 Dlr. Hun tvivler ikke paa, at Knut Urne vil have flittigt Opsyn med, at disse Penge ikke bliver unyttigt brugt, men godt og til hvad der er nødvendigt, saaledes som han vil forsvare det overfor Gud og hende. T. M. 155.

9. Nov. (—). Miss. til Andreas Dresselberg. Skønt Enkedronningen tidligere i hans Lensbrev kun har bevilget 10 Dlr. til aarlig Løn for Ladegaardsfogeden, vil hun dog for Fremtiden indtil videre, paa Grund af Andreas Dresselbergs Ansøgning derom og for at nævnte Ladegaardsfoged skal tjene hende med desto større Flid og Troskab, lade ham give 14 Dlr. om Aaret i Løn og 1 Oksehud til et Par Støvler. Dette skal godskrives Andreas Dresselberg paa hans Regnskab. T. M. 155 b.

28. Nov. (—). Miss. til Gabriel Grabow. Enkedronningen sender ham sin Bødker Andreas, der overbringer dette Brev, for at han i hans Amt kan lade fælde noget Egetræ til Kar og andre Sager. Gabriel Grabow skal skaffe ham Folk, som kan hjælpe med at hugge Træet efter hans Anvisning og derefter henlægge og opbevare det paa Klosteret eller hos Bønderne, som han forlanger det. Derefter skal Gabriel Grabow lade hugge saa meget Vogntræ til Følge, Eger, Nav samt Stænger

til Sidevægge («Ledderbohm»), som behøves til 5 store Rustvogne, og forvare det vel til nærmere Besked. Han skal endvidere med Brevviseren sende 200 Pd. af den bedste og fineste Hør, som han selv har dyrket, og et nogenlunde stort Antal Koste til Nykøbing. Hveden, som Enkedronningen tidligere har skrevet til ham om, skal han sende hende med den Skipper, som har ført Bødkeren over, og desuden hvad han har af Havevækster, især Æbler og Pærer, og hvad han ikke har Brug for til sin Husholdning. T. M. 156.

1599.

31. Jan. (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Hvad Enkedronningens Undersaat i Oster Carleby Niels Morthensen klager over Knut Urnes Lensskriver og over Fru Margrete til Sehebeygard, vil han kunne se af hans vedlagte Supplik. Hvis det i Sandhed forholder sig som i hans Klage anført, undrer det ikke Enkedronningen, at der staar saa mange Gaarde øde, som Knut Urne har berettet, og at hendes Undersaatter forarmes, medens Skrivere og Fogeder bliver rige. Og da hun har sat ham til Lensmand, for at han skal vide hendes Undersaatters Bedste og beskytte dem for Overfald og i det mindste ikke tillade nogen Skriver at beskatte og besvære dem med slig Handel, som der klages over, vil hun ikke tillade Skriveren nogensomhelst Handel med hendes Undersaatter. Hun formener ogsaa, at han kan hjælpe sig godt og tilstrækkeligt med det, han efter gammel Sædvane har for sit Embede. Knut Urne skal heller ikke tillade, at hendes Undersaatter besværes af fremmede og andre, saaledes som der klages over Fru Margrete, og hun befaler ham hermed igen at hjælpe Klageren til det, som er frataget ham udover det tilbørlige, og ikke taale, at han for denne Klages Skyld bliver lagt for Had af nogen. T. M. 162.

— Supplik fra Niels Morthensen i Øster Carleby i Halstedt Sogn. Han kan i sin store Nød ikke undlade at tilkendegive

Enkedronningen den store Vold og Uret, der er overgaaet ham, og henvende sig til hende om Hjælp, fordi han, der er en fattig Mand boende paa Kronens og Enkedronningens Grund paa Lolland, paa Grund af Had og Avind er blevet forfulgt og berøvet den fattige Smule Armod, han har haft. Først har Skriveren i Enkedronningens Len ulovligt skilt ham af med 3 Køer, fordi han skyldte ham en ringe Ting. Han havde nemlig lovet ham 1 Td. Byg for 1 Td. Havre. Desuden skyldte han Skriveren 14 Mk., som han maatte give ham og desuden 1 Td. Byg i Leje deraf, og da han ikke straks havde noget at betale med, blev han nødt til af den Grund at afhænde sit fattige Kvæg for halv Værdi, saa han ikke har noget tilbage at klare sig med. Samtidig var han Enkedronningen nogen Landgilde skyldig, hvorfor Skriveren lod fremmede Karle komme i Niels Morthensens Lo og tærskede det Korn, han skulde yde i Landgilde, medens han maatte holde dem med Øl og Mad og betale dem. Han fik ikke Lov at raade over sit eget, uanset at han gerne vilde have udtærsket selv. Endvidere har Fru Margrete til Sedbygaardt ogsaa med Magt ladet 2 Tærskere indsætte paa hans Lo paa Grund af 9 Dlr., som han havde laant af hende, og de har tærsket 3 Pd. Korn udvalgt af det bedste og ført det bort fra ham. Tærskerne tog Nøglen, der var til Laas og Lukke for Loen, fra ham, og da Kornet skulde maales, slog de Gjorden op paa Skæppemaalet og maalte, ligesom de havde Lyst til, til stor Skade for ham. Han havde paa samme Tid 4 Skpr. ren Byg staaende, som han selv havde tærsket. Dette maatte han heller ikke nyde, men de tog det tillige med det andet rene Korn, som de havde tærsket. Denne store Vold og Uret klager Niels Morthensen til Enkedronningen over, thi hvis det skal være saaledes, at det staar dem frit for mod Loven at tage fra en fattig Mand, hvad han har, ligesom de lyster, saa kan Supplikanten ikke blive længere ved Magt og Gaard. Da de havde ført dette Korn bort og taget deraf, hvad de lystede, har de siden ført Resten tilbage igen og kastet det i hans Gaard. Det er derfor hans Bøn til Enkedronningen, at hun i Betragtning af hans Fattigdom og af den store Vold og Uret, som er overgaaet ham, vil skænke ham noget Vederlag.

Paategning: Lensmanden Knut Urne har herimod indsendt en Indberetning og paavist, at alt er falsk og opdigtet. Men

paa Grund af Landgilden, som han ikke har villet betale, er Kornet blevet tærsket for ham. T. M. 162 b. (Paa Dansk.)

23. Febr. (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Da de kongelige Rigsraader, som er blevet forordnet til at besigte og afgøre den Knut Urne bekendte Grænse- og Skovtrætte, vil komme til Stede næste Onsdag og Torsdag det paagældende Sted og arbejde med Sagen, hvorfor Enkedronningen med Rette er dem Tak skyldig, skal han paa hendes Vegne henvende sig til dem og anmode dem begge om efter at have tilendebragt Sagen at begive sig til Nykøbing, for at hun kan tale med dem og faa Lejlighed til at takke dem for den hafte Ulejlighed. Han skal i Forvejen underrette hende om hvilken Dag, de vil være hos hende. T. M. 164 b.

10. Marts (—). Miss. til samme. Da Enkedronningens tidligere Undersaat Asmus Andersen fra Engelborg paa Grund af den skændige Gerning, han har begaaet, ved den Dom, der er overgaaet ham paa Nørre-Herreds Ting paa Lolland den 6. Marts 1599, er blevet dømt til Enkedronningens Naade og Unaade, befaler hun hermed Knut Urne straks at lade ham forvise fra Landet under Ed. T. M. 165.

— Kopi af den Dom, der er faldet over Rasmus Andersen paa Nørre-Herreds Ting 6. Marts. Jens Kuld i Glustrup, Tingfoged ved Nørre-Herreds Ting paa Lolland gør vitterligt, at Tirsdag den 6. Marts 1599 mødte Knut Hiul her i Retten paa Nørre-Herreds Ting for sin Husbond Fru Ane Lunge til Grimstedgaard og gav tilkende, at hans Husbond havde bragt i Erfaring, at en af hendes Bønder, Rasmus Reer, der bor i Brandersløf, i højeste Grad har beklaget sig over, at hans Datter Alhed Rasmusdatter, der for nogen Tid siden har tjent Rasmus Andersen paa det nye Slot, i den Tid hun havde denne Tjeneste, er blevet ublufærdigt og med Magt røvet af Rasmus Andersen, der har taget hende med Vold paa en saadan Maade, som det ikke sømmer sig for en ærlig Mand at behandle et ærligt Kvindfolk, der er uden Vanrygte og Navn. Dette bevises af et Tingsvidne, udstedt paa Nørre-Herreds Ting Tirsdag den 27. Februar 1599, afgivet af Jens Nielsen og Ane Olufsdatter, der tjener Rasmus Andersen paa Slottet. Da Rasmus Andersen af Ridefogeden Otte Christensen blev spurgt, hvad han vilde svare hertil, bekendte han, at det var gaaet saadan til, som der

var vidnet i Retten, men sagde, at han ikke gjorde det i nogen ond Mening. Knut Hiul berettede endvidere, at straks da hans Husbonds Vornedsdatter var blevet saa groft og tyrannisk behandlet, gik hun fra Slottet og hjem til sin Fader. Der laa hun paa sin Sotteseng i nogen Tid og spyttede Blod, før hun vilde aabenbare samme Gerning, hvilket tilstrækkeligt kan bevises, om det behøves. Han mente ogsaa, at saadanne Midler og saadan grov Forargelse, som Rasmus Andersen har brugt og gjort sig skyldig i, ikke alene var til Vanære, Spot og Skam for andre Mennesker, men ogsaa til djævelsk Misbrug og Trolddomskunst, og han var af den Mening, at Rasmus Andersen burde miste Livet for sin Gerning. Han begærede denne Dag paa sin Husbonds Vegne endelig Dom. Efter Tiltale, Gensvar, Vidnesbyrd og Rasmus Andersens egen Bekendelse her paa Tinget kan Jens Kuld ikke kende andet for Ret, end at Rasmus Andersen har handlet meget groft og forargeligt mod sin tidligere Tjenestepige Alhed, og at han bør staa til Rette derfor og være i Enkedronningens Naade og Unaade, eftersom de Ting, som er begaaet, ikke findes omtalt i Loven eller Recessen, saa man kan rette sig derefter. Rasmus Andersen var ogsaa til Vedermaalsting. At dette er Sandhed, er Jens Kuld's Besegling paatrykt neden under. T. M. 165. (Paa Dansk.)

— Kopi af den Dom, der er fældet over Rasmus Andersen paa Nørre-Herreds Ting den 6. Marts paa Grund af Ægteskabsbrud. Jens Kuld i Glustrup, Tingfoged ved Nørre-Herreds Ting paa Lolland, gør vitterligt, at Tirsdag den 6. Marts 1599 mødte Otte Christensen, Ridefoged i Halsted Kloster Len, her i Retten for sin Husbond Knut Urne. Han førte for Dom og Ret her til Tinge Rasmus Andersen, Bomand paa det gamle Slot Engelsborg, og foreholdt ham, om han ved sin Ed, Sjæl og Salighed med god Samvittighed kunde nægte at have ligget i ondt Levned og drevet Hor med sin Tjenestekvinde Kierstene Jespersdatter, som for nogen Tid siden har tjent ham. Nævnte Otte Christensen lod fremlægge et Tingsvidne, udstedt paa Nørre-Herreds Ting Tirsdag den 27. Februar samme Aar, som gik ud paa, at 12 Mand havde vidnet ved deres Sjæls Salighed, at de sandeligen saa og hørte, hvad Rasmus Andersen, som bor paa Slottet, bekendte i Dom og Ret, at han havde beligget sin førnævnte Tjenestepige, da hun tjente hos ham, og at hun fik et

Barn med ham, og at han laa hos hende paa Rummenholm. Nævnte Otte Christensen spurgte ham, om han vidste nogen anden Barnefader end ham selv, hvortil Rasmus Andersen svarede Nej. Otte Christensen fremlagde endvidere i Retten et af Provsten i Nørre-Herred udgivet Vidnesbyrd saalydende: Hans Ibsen, Sognepræst i Kiøbeløf og Provst i Nørre-Herred, gør med dette aabne Brev under egen Haand vitterligt, at han den 21. Febr. 1599 paa Embeds Vegne har opfordret Christina, Stifdatter af Povil Ericksen i Westerboe her i Kiøbeløf Sogn, til at afløse sig for sit syndige Fald og Skørlevned. Hun havde da efter Prædikenen aabenbart, i hele Menighedens Forsamling, ved sin højeste Ed berettet, at 3 Dage efter Mortensdag i Aar [?] forlangte den Husbonde, hun da tjente hos, Rasmus Andersen paa det nye Slot, at hun skulde følge med ham i en Båad over til en lille Holm ved Navn Rummenholm efter en Hund, og da de kom derover, havde han avlet et Barn med hende, hvilket hun har bekendt ved sin højeste Ed og sin Sjæls Salighed. Dette bekræfter Provsten ved sit Signet og sin egen Haand. — Herefter spurgte Otte Christensen Retten, om ikke Rasmus Andersen for sit onde Levned og aabenbare Hor burde tilbørlig straffes paa Livet paa Grundlag af hans egen Bekendelse og Tingsvidnerne. Da efter Tiltale, Gensvar, Brev og Vidnesbyrd og efter hans egen Bekendelse kan Jens Kuld ikke andet end kende for Ret, at han bør straffes efter Reces-sens 60. Kapitel. Til Vidnesbyrd er hans Signet trykt under. T. M. 167. (Paa Dansk.)

15. Marts (Nykøbing). Miss. til Andreas Dresselberg. Hvad Christoffer Nielsen fra Faarsted Gaard paa Lolland med-deler Enkedronningen i Anledning af den Sælhund, han tidligere har skudt i hendes Strømme, og hvad han søger om, vil Andreas Dresselberg kunne se af vedlagte Kopi af hans Supplik. Skønt Enkedronningen nu i Kraft af den Herredstingsdom, som Andreas Dresselberg paa hendes Befaling har erhvervet over Christoffer Nielsen, er beføjet til at straffe denne, vil hun dog, da en Sælhund i sig selv er et skadeligt Dyr, og da der ikke er indkommet andre virkelige Klager over Christoffer Nielsen, for denne Gang skaane ham og efter-give ham den tilkendte Straf, dog saaledes at hvis han herefter skyder Fugle eller Dyr i Enkedronningens Strømme eller til

Lands paa hendes Mark eller i hendes Skove og bliver grebet, anklaget eller angivet, skal han i Kraft af den nu udgaaede Dom straffes alvorligt og uden Naade. Dette skal Andreas Dresselberg alvorligt forkynde ham paa hendes Vegne og modtage en Revers af ham derpaa, og denne skal han sammen med Dommen beholde i god Forvaring blandt de andre Lenssager. T. M. 168 b.

— Kopi af Supplik fra Christoffer Nielsen. Han lader Enkedronningen vide, at han for nogen Tid siden i Løbet af sidste Sommer var draget ud, som en anden fattig Fisker, for at drive sit Erhverv i hendes Strømme i et aabent Sund Blickshauffen mellem Lolland og Falster. Der skød han en Fisk, som kaldes Sæl, hvilken er en skadelig Fisk, der forjager og fordriver andre Fisk. Han har aldrig hørt, at Enkedronningen eller andre har forbudt Undersaatterne at skyde og fange Sælfisk, men da han havde skudt samme Sælfisk, saa han, at der kom en Baad, og da han mærkede, at de vilde tage Sælen fra ham, sejlede han til Land under Nysteds Mark og gemte sig i Buskene der af Frygt. Enkedronningens Skytte fandt dog Sælen og tog den med sig, og da Skytten var borte, drog Christoffer Nielsen straks hjem i sin Baad, men da han kom ind imod Nysted, kom Skytten igen, raabte ham til Land og tog baade ham og Bøssen med sig og førte ham ind paa Enkedronningens Hus Aalholm. Herfor er denne fattige, vanføre Mand blevet i højeste Grad forfulgt af Lensmanden Anders Dresselberg. Han haaber nu for Guds Retfærdigheds Skyld, at Enkedronningen vil tilgive hans Forseelse. Han gør endvidere opmærksom paa, at han i de andre Lensmænds Tid har ydet en Sæl til Aalholm Hus, naar han drog ud for at fange eller skyde Sæler, hvad han ogsaa nu gerne vil, hvis det er Enkedronningens Vilje. Han venter sikkert et gunstigt Svar fra hende. T. M. 169 b. (Paa Dansk.)

19. Marts (Nykøbing). Miss. til samme og Knut Urne. Skønt Enkedronningen ikke tvivler om, at Adressaten efter hendes tidligere Befaling vil ordne sit Lensregnskab saadan, at han til 1. Maj eller derefter til enhver Tid kan indsende det, naar hun kræver det af ham, vil hun dog atter erindre ham om at holde sin Lensskriver til at gøre Lensregnskabet færdigt til førstkommende 1. Maj sikkert og uden Fejl, saa han til enhver Tid paa hendes Opfordring straks kan indlevere det. T. M. 170 b.

27. Marts (Nykøbing). Miss. til Herman Juel, Lensmand paa Gotland. Af Kongens Skrivelse, dateret Kbhvn. den 22. Juni 1598, og af den vedlagte Fortegnelse, som forlængst er tilsendt ham, vil han have set, at Kongen har bevilget Enkedronningen noget Tømmer, og hvor meget det er. Da Enkedronningen nu ikke tvivler om, at han med Flid har rettet sig efter Kongens Skrivelse og ladet Tømmeret hugge, har hun sendt denne Brevviser til ham med sit Skib, for at han skal kræve Tømmeret af Herman Juel, indlade det og bringe det til Alholm. Hun anmoder derfor Herman Juel om straks at hjælpe Skipperen saa meget som muligt med at faa Tømmeret indladet og iøvrigt efter Lejligheden være ham behjælpelig med alt. Hvis Skipperen ikke kan have alt det opskrevne Tømmer i sit Skib, beder hun Herman Juel om at hyre en Skude deroppe og indlade Resten af Tømmeret i den og sammen med det andet Skib sende det til Alholm, hvor Fragten skal blive betalt. Hvis den Skipper, som han i saa Tilfælde træffer Aftale med, ikke skulde faa fuld Ladning i Resten af Tømmeret, ønsker Enkedronningen, at han skaffer ham fuld Ladning af andet Tømmer efter en Opskrift af hendes Lensmand paa Alholm Andreas Dresselberg. Han gør hende dermed en særlig Tjeneste, og hun er ham bevaagen derfor med al kongelig Naade. T. M. 171.

— Miss. til Knut Urne. Da Enkedronningen af hans Indberetning har set, at hendes Undersaat Lauritz Hansen i Hellinge, der endnu skylder 22 Skpr. Havre af sin Landgilde, er død i yderste Armod og slet intet har efterladt sig, vil hun lade Kravet paa disse 22 Skpr. falde, og det skal godtgøres Knut Urne paa det kommende Regnskab for 1. Maj 1598 til 1. Maj 1599. T. M. 172.

29. April (—). Miss. til samme. Da det troværdigt er berettet Enkedronningen, at Rigsraaderne, der er valgt til Kommissærer i Trætten mellem hende og Peter Grubbe, allerede er kommet til Stede og vil udføre deres Hverv paa den forud bestemte Dag, nemlig den 1. Maj, befaler hun atter Knut Urne, at han, naar Sagen er bragt i Orden, bringer Rigsraaderne en Hilsen fra hende og anmoder dem om, før de begiver sig bort fra denne Del af Landet, at besøge hende paa hendes Livgedings Hus Nykøbing og tale med hende, saa hun

selv personlig kan faa Lejlighed til at takke dem for den hafte Uejlighed. De gør hende en særlig Tjeneste hermed, hvorfor hun i Fremtiden vil vise sig erkendtlig. T. M. 172 b.

30. Maj (Nykøbing). Miss. til Knut Grubbe, Lensmand paa Siøllesburg. Hvad Enkedronningen sidste Aar den 16. Maj har skrevet til ham angaaende de 24,000 Enebærstager, som Christoffer Valkendorf havde bestilt hos ham, og hvor mange hun dengang fik af disse 24000 Stager, vil han sikkert kunne huske. Da der endnu er 4200 til Rest, har Enkedronningen atter affærdiget disse Brevvisere, Peter Olufsen og Andreas Häsling, for at de skal hente disse Enebærstager, og hun begærer af Knut Grubbe, at han ikke blot lader Skipperne faa de nævnte Enebærstager, men at han ogsaa ekspederer dem saa snart som muligt, saa de ikke bliver opholdt ret længe. T. M. 173.

21. Juni (—). Miss. til Andreas Dresselberg. Hvad Enkedronningens Undersaatte fra Rødby har søgt om hos hende, vil han tilstrækkeligt kunne se af vedlagte Kopi af deres Supplik. Da hun gerne vil hjælpe sine Undersaatte i alt, hvad billigt er, men egentlig ikke kender Stedernes Beliggenhed og Beskaffenhed, skal Andreas Dresselberg tage derhen og tage Stederne i Øjesyn, og naar han har undersøgt Forholdene, skal han hjælpe de nævnte Undersaatte til enten at maatte indhegne et Stykke Jord af Fælleden paa Bendenes¹ og Mydfiidt¹ til deres Heste eller ogsaa til at faa en rigtig Markskelsafgørelse. Dog skal han passe paa, at ikke Enkedronningen eller Kronen derved lider Skade, og han skal ikke paabegynde og fuldføre andet, end hvad der kan staa fast ved Retten. T. M. 173 b.

— Supplik fra Enkedronningens Undersaatte i Rødby. De beder, da de er meget vanskeligt stillede, Enkedronningen om at maatte indtage et lille Stykke Land af deres Fællede paa Byndenes og Mydfiidt. Naar de nemlig tilsiges ved Nat eller Dag for med deres Heste og Vogne at gøre Pligtarbejde for Kongens eller Enkedronningens »Ombedt« eller for andre paa deres Vegne, som kommer til Færgestedet og skal hastigt afsted, enten ind i eller ud af Riget, saa kan de ikke saa

¹ Bindenes og Mygfjed ved Rødby Havn.

hurtigt faa fat paa deres Heste, som de gerne vilde, fordi deres og andre omliggende Byers Fællede er store og vide, hvoraf Følgen bliver, at Overøvrighedens alvorlige Ærinder undertiden forsømmes mod Bøndernes Vilje, og at disse lettelig falder i utaaelig Ugunst og Unaade hos Over- og Underøvrigheden, hvilket de meget ugerne vil. Hvis deres Naboer, Mændene fra Høldtofte, som har Horn mod Horn med dem, siger, at de ikke kan undvære disse Græsgange til deres Kvæg, saa vil Mændene fra Rødby meget gerne have et uvildigt Syn med dem om disse Græsgange paa Herredstinget, saaledes som deres Forfædre i Rødby før dem allerede for 60 Aar siden har tilbudt. Men som det fremgaar af gamle Tingsvidner, har Høldtofte Mænd dertil svaret Nej; de vilde ikke have noget Syn om Græsgangene sammen med nævnte Rødby Mænd. Disse begærer endvidere af Enkedronningen, hvis Indtægt af Byndenes og Mydfiidt ikke kan bevilges dem, at de ved hendes Hjælp maa faa Syn paa, hvad der er deres Sogns Græsmark, thi nævnte Høldtofte Mænd tager ofte mellem Mikkels- og Mortensdag deres Kvæg og Heste ind og sætter dem i deres Fold. Der staar de undertiden 2—3 Dage og sulter, før Rødby Mændene faar det at vide, og saa maa de give 4 Skilling for hvert Stk. for at faa dem tilbage igen, og disse fattige Mænd synes, at det er Uret mod dem at indtage deres Kvæg paa den Aarstid. T. M. 174. (Paa Dansk.)

22. Juni (Nykøbing). Miss. til Erick Mogensen til Bramslicke. Som han vil erindre, har Enkedronningen tidligere efter Anmodning laant ham 1000 Rdlr. mod tilbørlig Rente, saaledes som den af ham givne Hovedforskrivning lyder paa. Da det efter samme Hovedforskrivning staar enhver af Parterne frit at opsiges Laanet med $\frac{1}{2}$ Aars Frist, nemlig til St. Hansdag, meddeler Enkedronningen ham hermed en saadan lovformelig Opsigelse, idet hun ikke tvivler om, at han førstkommende Jul vil efterkomme sin Forskrivning paa tilbørlig Vis og efter denne rettidige Opsigelse sikkert og ufejlbarligt betale hende nævnte 1000 Rdlr. tillige med paaløbne Renter. T. M. 175 b.

3. Juli (—). Miss. til Knut Urne. At Enkedronningen tidligere ad gratiam har eftergivet Hans Petersen i Stockemarck hele hans aarlige Landgilde og Oluf

Bunde i Brydebølle hvert Aar $\frac{1}{2}$ Pd. Byg af hans aarlige Landgilde, og at hun hvert Aar har godtgjort Knut Urne dette i hans Lensregnskab, vil han uden Tvivl erindre. Men skønt hun fornylig gennem sin Rentemester Hans Hartman har ladet ham meddele, at hun ikke længere vil tilstaa begge disse Undersaatter nævnte Begunstigelse, har hun dog paa deres Bøn derom atter bevilget dem denne, dog kun for dette Aar fra 1. Maj 1599 til 1. Maj 1600 og ikke længere. Dette vil blive ham godtgjort paa det kommende Lensregnskab, men ikke yderligere. T. M. 176.

— Supplik fra Hans Pedersen i Stockmarck. I nogle Aar har Enkedronningen forskaanet ham for den Landgilde, som han skulde yde hende af sin Gaard til Haldsted Kloster. Dette har han hendes Brev paa, men Begunstigelsen skulde kun vare, saa længe til hun blev anderledes til Sinds. Nu har imidlertid Lensmanden Knut Urne befalet ham herefter at skulle yde sin Landgilde, men da han bor ved Alfarvej og kvit og frit holder Enkedronningens Folk og Tjenere, som drager frem og tilbage, med Mad og Øl og Natteleje, begærer han af hende, at hun vil tage hans Vilkaar og Lejlighed i Betragtning og fremdeles forskaane ham for Landgilde af hans Gaard, da han ellers vil blive helt ødelagt. Han er højlig foraarsaget at henvende sig til Enkedronningen om dette, og han vil herefter som tidligere af yderste Evne og Formue, Nat og Dag uspart, være hendes villige og pligtige Tjener. T. M. 176 b. (Paa Dansk.)

— Supplik fra Oluf Bunde i Brydebolig. Enkedronningen har i nogle Aar forskaanet ham for $\frac{1}{2}$ Pd. Byg af hans Gaards Landgilde, fordi denne Gaard er alt for højt skyldsatsat, men dette halve Pd. Byg har han nu af Lensmanden Knut Urne faaet Befaling til fremtidig at skulle yde Enkedronningen. Han begærer derfor af hende, at hun vil eftergive ham dette halve Pd. Landgildebyg eller ogsaa, at han endnu fremdeles i nogle Aar maa nyde det frit efter hendes naadigste Overvejelse, saaledes som han indtil nu har haft det i nogle Aar, da nemlig Gaarden er alt for højt skyldsatsat. Han vil ellers blive helt lagt øde og fordærvet. Det er kun af stor Nød og Trang han henvender sig til Enkedronningen herom. T. M. 177 b. (Paa Dansk.)

3. Juli (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Da Enkedronningen af hans Indberetning erfarer, at der ikke ved det ham betroede Len Halstedt Kloster forefindes en Kiste eller et Skrin, hvori man kan opbevare og indelukke de Lensbreve, som hører til Inventarium i hvert Len og skal blive der, og da disse Breve er af ikke ringe Betydning for hende og Kronen, skal Knut Urne lade lave en Kiste og forvare nævnte Lensbreve vel deri. Omkostningerne vil blive ham godtgjort paa det kommende Lensregnskab. T. M. 178 b.

— Miss. til Knut Urne. Saa længe den Graver, Michel vom Hartz, som Enkedronningen tidligere har sendt Knut Urne, arbejder hos ham, skal han hver Maaned udbetale ham og hans Karl 10 Dlr. og føre det til Regnskab. Enkedronningen tvivler ikke om, at Knut Urne skaffer ham tilstrækkelig Hjælp, og at han sørger for, at saa vel Bønderne, der bliver sat til at hjælpe Graveren, som denne selv og hans Karl arbejder flittigt og trofast. T. M. 179.

5. Sept. (Frederiksborg). Miss. til Christoffer Valkendorf. Enkedronningen har Dags Dato til sin Datter Frøken Hedvigs Behov udtaget for 133 Dlr. 14 Sk. 6 [Pen.] lybsk i Kammerdug og Kniplinger hos Johann Marienborgs Hustru, saaledes som den Regning, Enkedronningen selv har underskrevet og medgivet hende, lyder paa. Christoffer Valkendorf anmodes om at sørge for, at Johann Marienborgs Hustru faar disse 133 Dlr. 14 [Sk.] 6 Pen. lybsk tilstillet fra det kongelige Renteri og saaledes bliver betalt efter den underskrevne Regnings Paalydende. Han gør hende en særlig Tjeneste hermed, og hun vil med al Naade være ham bevaagen herfor. T. M. 179 b.

23. Okt. (Nykøbing). Miss. til Mester Jacob Matzen, Biskop i Fyn. Paa hvad Maade og af hvilken Grund han tidligere — nemlig den 3. Maj 1599 — har suspenderet og afsat Præsten i Nykøbing Johan Michelsen fra hans Embede i 2 Aar, vil han sikkert erindre. Da det imidlertid staar Enkedronningen frit som Præstens høje Øvrighed at begrænse og mildne denne Suspension, og da hun saavel af fyrstelige Personer og andre fornemme Folk som af hele Menigheden og Borgerskabet her paa Stedet og Præsten selv er blevet anmodet om at forkorte og mildne den 2-aarige Suspension, har hun paa

Grund af denne venlige fyrstelige Intercession og Bøn og desuden paa Grund af denne højst vanskelige Tid, da Gud har besværet Staden Nykøbing med allehaande farlige Sygdomme, bevilget og tilladt nævnte Præst, at han nu straks aabenlyst maa prædike og lære og yde, hvad ellers hans Embede kræver, i Guds Menighed og i den ham betroede Sognekirke. Enkedronningen meddeler hermed Biskoppen sin Vilje og anmoder ham om i Kraft af sit Embede nu og straks at indsætte denne hendes Præst Johan Michelsen i hans tidligere Stilling og Embede, saa den kristne Kirke ikke bliver forsømt, og den stakkels Menighed ikke lider Skade, hvad Sjælens Frelse og Saligheden angaar. T. M. 180.

18. Nov. (Nykøbing). Miss. til Gabriel Grabow. Enkedronningens Kammerjunker Jochim Barnetz har berettet for hende, at den Vildtskytte, som hun holder ovre i Cismar, har tilskrevet ham, at Clauwes von Bockwolde, der bor i Neustadt, skal have skudt midt i Klosterets Vildtbane. Gabriel Grabow skal derfor sende Vildtskytten til Gottorff til Kansleren der og skriftlig anmode denne om at høre Vildtskyttens Beretning og anmelde det videre til sin Herre og Fyrste. Enkedronningen tvivler ikke om, at man der ved Hoffet vil træffe Bestemmelse om, hvad der videre bør ske. T. M. 181.

— Miss. til samme. Enkedronningens Kammerer Jochim Barnetz har berettet for hende, hvad Gabriel Grabow har skrevet til ham, og hun undlader ikke at meddele denne, at hun for det første er tilfreds med, at Klosterets Undersaatter skal give saa meget for det Korn, han forstrækker dem med, som det fremgaar af hans Skrivelse, nemlig: 24 Sk. for 1 Skp. Rug, 24 Sk. for 1 Skp. »Achtername« eller uren Hvede, 20 Sk. lybsk for 1 Skp. Brødkorn, 18 Sk. for 1 Skp. Ærter, 1 Mk. lybsk for 1 Skp. Byg. For det andet skal han sælge det gamle Smør, han har paa Forraad, saa dyrt som muligt, men det Smør, som forfalder og bliver slaaet kommende Majdag, skal han opkræve og beholde paa Forraad. Hvad for det tredie Vindmøllen angaar, saa vil Enkedronningen for Tiden ikke lade den bygge, da hun ikke bestemt ved, hvor længe hun vil beholde Amtet. Og skønt hun tidligere har tænkt at tage Vinterophold i Cismar, saa har hun dog nu afgørende bestemt sig til at blive i Nykøbing denne Vinter. Han skal ikke desto mindre opbevare Forraadet

af alle Slags Viktualier, som kan holde sig til hen paa Foraaret, godt og indrette sig saaledes med Husholdningen, som om Enkedronningen til Foraaret omkring Paaske eller Pinse vilde ankomme hos ham og blive der en Tid lang. Hvad der ellers er af Forraad af Havevækster, som ikke kan holde sig til Sommeren, og ligeledes hvad der er for Haanden af Gedder («Planhecht») eller andre tørrede Fisk, skal han sende til Nykøbing med den Skipper, som har ført hans Dreng over, tillige med 20 Tdr. af den gamle Hvede. T. M. 181 b.

23. Nov. (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Da Enkedronningen nødvendigvis i en Fart maa have spundet en anselig Mængde Hør og Blaar, har hun, for at det kan ske desto hurtigere, sendt Knut Urne en Del deraf med Befaling til at uddele den blandt Undersaatterne i det ham betroede Len Halstedt Kloster og Ravensburg, og hun tvivler ikke om, at han jo har udført hendes Befaling med Trofasthed og Flid. Da han imidlertid beretter, at hendes Undersaatter i Sognene Windeby, Herritskierke og Kiøbeløf har vægret sig ved at modtage og spinde deres Andel af denne Hør og Blaar, og da hun ikke vil, at den ene skal besværes mere hermed end den anden, saa befaler hun Knut Urne alvorligt lige saa vel at uddele Hør og Blaar til hendes Undersaatter i de nævnte Sogne som til hendes andre Undersaatter i Halstedt Kloster og Ravensburg Len og befale dem at spinde denne. T. M. 182 b.

— Miss. til Mester Jacob Matzen, Biskop i Fyn.¹ Hr. Christoffer, Præst i Halsted, har tilkendegivet Enkedronningen, at han paa Grund af sin høje Alder og anden Legems-svaghed, der nu daglig gør sig gældende hos ham og vinder Overhaand, ønsker at maatte holde en Koadjutor eller Kapellan, for at Gudstjenesten kan blive forrettet med bedre og større Flid. Og da han frem for nogen anden gerne ser sin Søn Petrus, som han en Tid lang med ikke ringe Bekostning har holdt til Studier, befordret til saadan Tjeneste, har han bedt Enkedronningen om at henvende en Intercessionsskrivelse desangaaende til Biskoppen. Da hun anser denne hans Bøn for kristelig og billig og ogsaa ellers er ham naadigt stemt, har hun ikke villet nægte ham denne Intercession og begærer derfor

¹ Tr. i Danske Magazin 4. Rk. 5. Bd. S. 174 efter Original i Fyns Bispearkiv.

af Biskoppen, at han for denne hendes Forbøns Skyld føjer Hr. Christoffer og ordinerer og indsætter hans Søn Petrus til Kapellan og Koadjutor for ham, dog med det Forbehold, at saadant ikke er imod Kirkeordinansen eller andre udgangne specielle kongelige Mandater, og at han af Biskoppen befindes at være lærd og duelig og iøvrigt tilstrækkeligt kvalificeret til dette Embede. T. M. 183.

28. Nov. (Nykøbing). Miss. til Andreas Dresselberg og Knut Urne. Skønt Adressaten tidligere har bragt den Aaresild, som hvert Aar er faldet i Enkedronningens Livgedings Len Ahlholm [Halsted Kloster], til København og der afregnet den i det kongelige Renteri, skal han dog, da dette er sket ganske uden Enkedronningens Vidende, nu ikke mere gøre dette. Han skal for Fremtiden ikke alene beholde den Aaresild, som han nu har hos sig, og som han faar for dette Aar, men ogsaa den, han i Fremtiden vil faa, og hvert Aar gøre Enkedronningen Regnskab derfor. T. M. 184.

1600.

3. Marts (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Han vil tilstrækkeligt og med alle Enkeltheder af medfølgende Kopier af Supplikker kunne se, hvad Enkedronningens Undersaatter i Halsted Kloster og Ravensburg Len, Mændene fra Kiøbeløf, klager over hendes Undersaatter i samme Len, Mændene fra Sandtby, og hvad igen hendes Undersaatter i Hoysmarck har begæret af hende mod nævnte Kiøbeløf- og Sandtby Mænd, samt ogsaa hvad de derefter paa begge Sider har anmodet om. Enkedronningen har ikke alene af de nævnte Parters Supplikker og deres indleverede Breve, Segl og Beviser, men ogsaa af Knut Urnes Beretning indset og forstaaet, at Hoysmarck Mændene ikke har mere Ret til Kiøbeløf Mændenes Skove og Græsgange end efter den Andel i Mark og Jord, som de har i Kiøbeløf Fang eller Mark, hvortil kommer, at der allerede er retsligt afgjort en Markskelssag mellem Kiøbe-

løf og Hoysmarck Mændene, og naar samme blev bekræftet med en Grøft, var det bedst for Enkedronningen, Kronen og dem selv. I Betragtning heraf har hun undt de nævnte Kiøbeløf Mænd, at de i Overensstemmelse med dette retsligt undersøgte og ordentlig afgjorte Markskel graver en Grøft og saaledes skærmer deres Skove og Marker. Knut Urne skal derfor ikke blot lade disse Kiøbeløf Mænd grave denne Grøft, men ogsaa heri beskytte dem og hjælpe dem, saa vidt som de er berettiget til. Dog maa Mændene fra Hoysmarck i Forhold til den Andel af Mark og Jord, de har i Kiøbeløf Fang, nyde og bruge Skove og Græsgang i Kiøbeløf Skove og Marker. T. M. 190.

— Supplik fra Enkedronningens Undersaatter i Kiøbeløf Sogn. De klager for det første over de menige Sandbye Sognemænd, Kronens Bønder saa vel som Adelens Tjenere, fordi de i de forløbne Aar for Størstedelen har indtaget og indpælet deres Overdrev og Græsgange og bruger dem under Harve og Plov dem selv til stor Nytte og Gavn. For det andet tager ogsaa Sandbye Sognemænd Øl for Græsgang af Husmænd og andre der i Sognet, uanset at de ikke selv er græsfærdige mod Kiøbeløf Mændene. For det tredie gør de Kiøbeløf Mændene stor Overlast og slaar modvilligt deres Kvæg ind paa disses »Maaer« og Enge, før de kan faa deres Grøde og Hø af Jorden, hvilket er dem til stor Skade, da de bor langt afsides. For det fjerde sker der stort Afbræk paa deres Skove, fordi de bor langt fra Skoven og langt fra det rette svorne Skel mellem dem og Sandbye Sognemænd, hvorfor disse, naar de mærker, at Kiøbeløf Mændene er i Enkedronningens Bestilling og Forfald, inddriver med deres Heste og Vogne ad ulovlige Veje. Kiøbeløf Mændene har forbudt dette og siden taget Tingsvidne derpaa. Disse Mænd framhugger ogsaa Kiøbeløf Mændenes Oldenskov med Underskov, Hassel og Tjørn, saa Skoven derved bliver ødelagt og fordærvet, og Kiøbeløf Mændene, naar der til sin Tid bliver taget Syn af Øvrigheden, kommer til at svare til og staa til Rette for, hvad de andre har gjort og brugt dem uvidendes. For det femte er det dem magtpaaliggende at foregive for deres Øvrighed, at Sandbye Sognemænd, jordegne Bønder, »mestens Kronens saa vel som Adelens«, har forhugget deres Skove og en Del af dem indhegnet deres Skovsparter til Enemærker. Og naar der er Olden, fører de deres Svin ind i Kiøbeløf Skove,

af hvilke Enkedronningen hverken faar Oldensvin, Oldengæld eller nogen anden Rettighed, som disse Mænd, Kronens Tjenere saa vel som Adelen, med Rette er pligtige at yde hende. For det sjette og sidste begærer de, at Fru Anne Lunges Geder maa blive fjernet og holdt paa hendes egen Grund, da de ødelægger og fordærver omtrent hele Underskoven, hvad de ikke længere kan finde sig i. Af disse Aarsager begærer de at maatte grave en Grøft fra Tostens Mose og langs den gamle Hestehave eller langs det rette svorne Skel, saa de kan blive ved Magt, og hendes Skove ikke blive aldeles ødelagt. Og hvis Sandbye Mændene vil gøre nogen Indsigelse derimod, hvad de ikke kan med Rette, begærer Kiøbeløf Mændene, at Enkedronningens Lensmand Knut Urne tillige med andre gode Mænd maa undersøge denne Sag, saa skulde det i Sandhed befindes, at det vilde være Enkedronningen til Gavn og Bedste, at Kiøbeløf Skov forblev ved Magt, og at hendes Ræt til Oldengæld og anden Herlighed blev gjort frugtbringende. Men hvis Høismarcke og Harpelundt Mænd kan have nogen Rettighed til Skovhugst og Oldengæld efter deres Jordefang i Kiøbeløf Sognefang, vil de ikke nægte dem dette, saavidt det er deres Ræt. Dog skal de, naar de kører eller driver ind til Kiøbeløf Skov efter Ildebrændsel, bruge den rigtige Vej, saaledes som det tagne Tingsvidne lyder paa, og ikke ulovlige Skovveje, som er forbudt. T. M. 191. (Paa Dansk.)

3. Marts (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Da det troværdigt berettes Enkedronningen, at hendes Undersaatter i det ham betroede Len Halsted og Ravensburg holder mange og store Hunde, der ikke blot gør Skade paa hendes Vildtbaner, men ogsaa paa deres egne Faar og Lam, skal Knut Urne straks alvorligt tilholde dem at holde deres Hunde bundne i Kæder hjemme i Gaardene eller ogsaa ifølge de kongelige Mandater, som derom tidligere er udgaaet, lade Hundenes ene Ben afhugge. Hvis nogen befindes at handle imod denne Enkedronningens Befaling, skal Knut Urne, som billigt er, straffe ham derfor. T. M. 192 b.

28. Marts (—). Miss. til Andreas Dresselberg. Hvad disse Brevvisere Enkedronningens Undersaatter i Erindeløf Sogn har ansøgt om hos hende, vil han tilstrækkeligt kunne se af vedlagte Kopi af deres Supplik. Da nu Enkedronningen har faaet Vished for, at det forholder sig, som de har berettet,

befaler hun, saafremt Vejen ved Absolon Gjões Gaard bliver dem forbudt, hvilket bliver dem til stor Skade, Andreas Dresselberg paa retslig Vis at kræve 12 Oldinge og paalægge dem at sværge om, hvor Landevejen rettelig gaar. T. M. 193.

— Supplik fra Enkedronningens Tjenere i Erindløf Sogn, Fuilsøe Herred. De klager til hende over, at de formenes og forholdes deres rette Torvevej til Nye-stedt og deres Tingvej til Mosse Herreds Ting samt desuden — udenfor Absolon Gjões Gaard Kielstrup¹ — deres rette alfare Vej til Enkedronningens Slot Aalleholm, som de og deres Formænd har brugt, og som har været der fra Arilds Tid, uildt og ukæret, hvilken Vej de skal bruge, naar de skal til Torvs og Herredsting og til Enkedronningens Slot med Landgilde, Ægt og Arbejde med Bygning paa Ladegaard og andet mere. De har med stort Arbejde og Umage ladet denne Vej istandsætte og indrette med Broer, saa de desto bedre kunde komme frem, naar de skulde til Slottet med deres Landgilde, Ægt og Arbejde, Bygning og andet. Hvis de skal køre uden om, naar de skal til Slottet, kan de ikke gøre paa mindre end 2 Dage, hvad de ellers kunde udføre paa een Dag, og de kan ikke blive længe ved deres Gaarde. Thi ad den Vej skal de have deres Færdsel og Færden, naar de henter Brændsel, Tjørn og Stave til at lukke og frede deres Gaarde og Gærder med. De beder derfor Enkedronningen om, at hun for Guds Skyld og paa Grund af deres Nød og Trang vil værdiges at hjælpe dem i denne retfærdige Sag og lade Lensmanden tage sig af Sagen og efter Loven lade sværge om den rette alfare Vej. T. M. 193 b. (Paa Dansk.)

29. Marts (Nykøbing). Miss. til Andreas Dresselberg. Det er troværdigt berettet for Enkedronningen, at Henning Gjõe, naar han drager fra Hoffet til sine Godser og derfra igen til Hoffet, ikke alene bruger Befordring af hendes Undersaatter paa Vejen frem og tilbage, men ogsaa fra sin egen Gaard og til det Andreas Dresselberg betroede Len Alholm, hvorved disse hendes Undersaatter besværes ikke saa lidt. Selv om han nu fordrer saadan Befordring frem og tilbage efter Kongens Pasbrev, og Enkedronningen naturligtvis ikke vil

¹ Kelstrup, nedlagt i det 17. Aarh. og Jorderne lagt ind under Bremersvold.

nægte ham denne efter dette, vil hun dog paa ingen Maade tilstaa ham Befordring fra hans egen Gaard. Andreas Dresselberg skal derfor for Fremtiden alvorligt befale Bondefogederne i det ham betroede Len, af hvem nævnte Henning Gjõe kræver den første Befordring, nemlig fra egen Gaard, at de ikke skal skaffe ham eller hans Vogne til at køre dem hjemme fra, selv om han har Kongens Pasbrev. Men naar han med egen Vogn er kommet kørende fra sin egen Gaard ind i Enkedronningens Len og har Kongens Pasbrev, skal de befordre ham videre efter gammel Skik. Men hermed skal kun være tænkt paa, naar han er paa sin lige Rejse fra Hoffet til sin Gaard Kiestrup¹ og derfra igen vil til Hoffet. Naar han aldeles ikke har Kongens Pasbrev, vil Enkedronningen ikke tilstaa ham nogensomhelst Befordring af hendes Bønder, hverken frem eller tilbage. Andreas Dresselberg skal have godt Opsyn med, at der intet sker herimod og forsvare hendes Undersaatter i denne Henseende. T. M. 194 b.

21. Maj (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Han skal i det ham betroede Len lade hugge saa meget Tømmer, som staar paa vedlagte Fortegnelse, og lade det tilhugge eller save, saaledes som Fortegnelsen udviser. Han skal derved passe godt paa, at Tømmeret ikke bliver hugget og samlet paa eet Sted, men overalt og saavidt muligt uden Skade for Skoven.

Fortegnelse over Tømmeret: 100 Egepæle, hver Pæl mindst 5 Alen lang og 1 Fod i Firkant. 62 Schluselstykker [Remme], hvert Stykke 7 Alen langt og 1 Fod i Firkant. 310 Alen Fodstykker 1 Fod i Firkant. 70 Stolper, hver 5 Alen lang $\frac{1}{2}$ Fod tyk og 1 Fod bred. 620 Egeplanker, hver Planke 5 Alen lang 2 Tommer tyk og 1 Fod bred, dog jo bredere desto bedre. T. M. 195.

— Miss. til samme. Enkedronningen har af hans Skrivelse set, at Kirken i Halstedt er meget bygfældig og derfor nødvendigvis maa repareres. Men da samme Kirke ikke ejer saa mange Penge, at denne Forbedring kan paabegyndes og fuldendes, vil hun, at de andre Kirker i Knut Urnes Len, som er i Stand dertil, tilsammen bidrager 20 Dlr. til dette Byggeri. Knut Urne skal derfor tage ialt 20 Dlr. fra de andre Kirker, som har Penge, for dermed at bygge og

¹ Kærstrup.

forbedre Kirken i Halstedt. Han skal sørge for, at disse Penge bliver vel anvendt, og at der bygges noget holdbart for dem, som han kan forsvare det for Gud og Enkedronningen. T. M. 195 b.

25. Maj (Nykøbing). Miss. til Gabriel Grabow. Enkedronningens Kammerjunker Jochim Barnetz har meddelt hende, hvad Gabriel Grabow har skrevet til ham angaaende Gregory Rattlouw til Linsan¹ og Klosterets Undersaatter og desuden om Bønderne i Sivershagen. Hun befaler, at Klosterets Undersaatter skal fremsætte deres Klage over Rattlouw og dem fra Sivershagen samt deres Bøn i en udførlig Supplik og tilstille Gabriel Grabow denne Supplik. Naar dette er sket, skal han enten selv ved god Lejlighed, naar det kan ske uden Forsømmelse for Enkedronningen, tilstille den gottorpske Kansler Supplikken eller ogsaa sende ham den med et særligt Bud med skriftlig Begæring om, at han vil meddele den til Enkedronningens Onkels Søn, hendes Fætter Hr. Johan Adolph. Enkedronningen tvivler ikke om, at denne vil tage Klosterets og dets Undersaatters Bedste i Agt og videre forordne, hvad der er fornødent i den Henseende. Hvis Gabriel Grabow for at faa bedre og hurtigere Besked begærer Enkedronningens Skrivelse til Hertugen eller Kansleren, skal han faa denne meddelt. Da det er gavnligt for Klosteret og ogsaa kan ske uden Bekostning, og da ingen yderligere Trætte kan opstaa deraf, tillader Enkedronningen, at Gabriel Grabow helt skiller Klosterets Mark fra Rattlouws med en Grøft. T. M. 196.

4. Juni (—). Miss. til Ebbe Munk, Peter Basse og Mester Hans Michelsen i Sorø. Enkedronningen anmoder Adressaten om i det ham betroede Len at indkøbe 20 gode Øksne til hende og med det første sende dem til hendes Livgeding Halstedt Kloster paa Lolland. Hendes Lensmand der, Knut Urne, skal da til Tak betale Adressaten de udlagte Penge og Omkostningerne efter Regning, og hun vil være ham bevaagen derfor med al kongelig Naade. T. M. 197.

12. Juni (Doberan). Miss. til Andreas Dresselberg og Knut Urne. Enkedronningens Fader Hr. Ulrich har gennem sin Rentemester anmodet hende om at sælge ham noget Havre for tilbørlig Pris fra sine Len. Og da hun gerne

¹ Lensahn.

vil vise ham sin datterlige gode Vilje i alt, hvad muligt er, har hun ogsaa gerne villet føje ham i dette. Adressaten skal derfor, forsaavidt han i det ham betroede Len har Havre paa Forraad, overlade denne Brevviser, Rentemesteren Andreas Meyers udsendte Tjener, saa mange Tønder Havre for en rimelig og der paa Stedet sædvanlig Pris, som han ellers vilde være i Stand til at sælge og undvære af sit Forraad. Han skal ogsaa hjælpe Brevviseren til at faa gode Skuder for rimelig Pris og især sørge for, at han ikke bliver sinket. T. M. 197 b.

23. Juli (Güstrow). Miss. til Andreas Dresselberg. Han skal straks sende alle de Færger til Warnemunde fra Rødby og Gitzør, i hvilke Enkedronningen sidste Juni Maaned sejlede over med sine Hoffolk, Heste og Vogne. Da hun dengang foruden Færgerne fra Rødby og Gitzør havde 4 Skuder, skal Andreas Dresselberg ogsaa nu bestille 4 gode Skuder fra Falster eller Lolland, hvor han bedst kan faa dem, og ligeledes sende dem over. Disse Færger og Skuder skal, hvis det paa nogen Maade er muligt, sikkert være i Warnemunde 8 Dage fra Dato. Enkedronningen vil ogsaa, at hendes Færgemand i Gabens Martin Schnering skal komme med over og afvente hendes Ankomst i Warnemunde. Dette skal Andreas Dresselberg melde fra Enkedronningen og iøvrigt ordne alt med Flid. Især skal han passe paa, at den Færge fra Rødby, paa hvilken Enkedronningen personlig blev sejlet over tidligere, sikkert kommer med. T. M. 198.

7. Sept. (Gottorp). Miss. til Andreas Meyer. Enkedronningen tvivler ikke om, at han har modtaget den Skrivelse, hun har sendt ham fra Nykøbing angaaende noget Sæderug. Da hun imidlertid intet Svar har faaet, og Sagen er hende i høj Grad magtpaaliggende, begærer hun igen af ham, at han vil tjene hende med den ønskede Sæderug og, hvis dette kan ske, da ved Overbringeren af dette, Enkedronningens Kancellibud, Lensskriver i Nykøbing Niclas Hansen, skriftlig tilkendegive paa hvilken Dag, han vil levere Rugen i Warnemunde. Niclas Hansen har Befaling til at rette sig efter Andreas Meyers Skrivelse og lade Rugen afhente. Betalingen derfor vil Enkedronningen lade ham tilstille, saa snart hun erfarer Købet. T. M. 198 b.

11. Okt. (Cismar). Miss. til Gabriel Grabow. Da han har

berettet for Enkedronningen, at han har forstrakt Klosters Undersaatter med noget Korn, som de skulde betale med Penge, hvilket endnu ikke er sket, befaler hun ham hermed snarest at indkræve disse Penge. For 1 Skp. Rug skal der betales 18 Sk., for 1 Skp. Brødkorn 1 Mk., for 1 Skp. Ærter 14 Sk. og for 1 Skp. Byg 12 Sk. T. M. 199.

9. Nov. (Cismar). Miss. til Andreas Dresselberg. Enkedronningen meddeler ham hermed, at hendes Husfoged i Nykøbing Hans Vorhouwer har tilskrevet hende, at den hidtidige Mejerske paa hendes Ladegaard ved Nykøbing er utro og har opført sig daarligt og beflittet sig paa allehaande Letfærdighed. Selv om hun nu har befalet denne Husfoged med Flid at erkyndige sig paa Bütte og andre Steder der i Landet om en anden god, ærlig, from Kvinde til Enkedronningen og at antage hende og afskedige den hidtilværende, tvivler hun dog paa, at han vil faa en der i Landet, og saafremt Hans Vorhouwer ikke er i Stand til dette, skal Andreas Dresselberg sende sit eget Bud til København, skrive til en Ven der og bede ham om med Flid at undersøge, om man ikke paa Amacker eller andensteds kan faa en god, from, ærlig Kvinde, der vil lade sig bruge som Mejerske i nogen Tid. Hvis en saadan findes, skal hun straks begive sig til Nykøbing og melde sig der. Hvad Lønningen angaar, skal Andreas Dresselberg give hende det samme, som hidtil er blevet givet den anden. T. M. 199 b.

1601.

30. Marts (Cismar). Miss. til Andreas Dresselberg. Enkedronningen meddeler ham, at hun har besluttet, om Gud vil, den 1ste April at bryde op fra Cismar og tilbringe Paasken hos sin Fader Hertug Ulrich af Meklenborg og straks derefter i den hellige Trefoldigheds Navn at gaa ombord i Warnemunde og sejle til sit Livgeding. Han skal derfor bestille alle Færgerne fra Rødby og Gitzør og alvorligt paalægge dem, hvis Vejr og Vind er gunstige, og man kan sejle for Is, da sikkert at komme til Warnemunde den 20. April.

Andreas Dresselberg skal i Rødby og Gitzør beholde de 2 mindste Færger (altsaa 4 ialt), saa der hvert Sted er 2 Færger til Stede til den almindelige Færgesart, og altsaa ingen bliver forsinket. Foruden disse Færger fra Rødby og Gitzør skal Enkedronningens Lensmand i Halsted Knut Urne ogsaa paa nævnte Tidspunkt sende 3 store Skuder til Warnemunde, hvori man kan anbringe de store Vogne, og dette skal Andreas Dresselberg paa Enkedronningens Vegne meddele ham. Han skal desuden sende hendes Færgemand i Gabens Martin Schnering med over og befale ham, at han ordentligt skal sætte sig ind i, hvordan Indløbet er fra Gitzør til Nykøbing, saa hun i nogen Grad kan stole derpaa. Naar han er kommet til Warnemunde, skal han begive sig til Doberan til Enkedronningen og melde sig der. T. M. 202.

5. Maj (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Han skal i det ham betroede Halsted og Ravensburg Len snarest muligt lade hugge og save saa meget Egetræ, som staar optegnet paa vedlagte Seddel og efter det der opskrevne Maal. Dog skal han herved passe paa, at dette Tømmer bliver hugget af tørre Træer og saa vidt muligt paa Steder, hvorfra det lettest og med mindst Besvær kan føres til Skibs.

Kopi af Seddelen.

Til Plankeværket: 6 Stolper, hver 5 Al. lang og $\frac{1}{2}$ Al. i Firkant. 10 Stk. Løsholter, hvert 5 Al. langt og 1 Kvarter i Firkant. 90 Planker, hver 5 Al. lang $\frac{1}{2}$ Al. bred og 2 Tommer tyk.

Til Mølleslusen: 30 Stk. til Pæle og Stolper, hvert Stk. 4 Al. lang og $\frac{1}{2}$ Al. i Firkant. 16 Bjælker, hver 12 Al. lang og $\frac{1}{2}$ Al. i Firkant. 20 Stk., hvert Stk. 8 Al. langt 1 Tomme tyk og en Haand bred. 30 Planker, hver 8 Al. lang 1 Al. bred og saa tyk, som den neden under skrevne Linie er lang [ca. 9 cm.]. T. M. 202 b.

27. Juli (—). Miss. til Andreas Dresselberg. Hvad Enkedronningens Undersaatter i Hiultofte, der ligger i det ham betroede Len Ahlholm, har klaget over Magnus Gjøe til Bremmersvold, og hvad de har søgt om, vil han kunne se af vedlagte Kopi af deres Supplik. Hvis de nu, saaledes som de klager, fuldstændig bliver udelukket og holdt borte fra Hiultofte Skov, og de dog fra Arilds Tid som Lodsejere efter deres Anpart har haft og stadig maa have Bygningstømmer og Brændsel samt Tjørn og Buske til Nødtørft fra denne Skov,

saa skal Andreas Dresselberg beskytte og haandhæve hendes Undersaatter i Hiultofte i den dem tilkommende Ret, saa langt som denne gaar, eller ogsaa skal han ved første Lejlighed efter Lov og Landsret lade samme Hiultofte Skov rebe og dele. Hvad det store Vænge angaar, som han har indtaget, og hvorpaa han skal have bygget nogle Huse, skal Andreas Dresselberg tage Syn derpaa og derved have Enkedronningens og Kronens Højhed og Ret for Øje, saaledes som hans Ed og Embede paa-lægger ham, hvad hun ogsaa stoler paa, at han vil. T. M. 203 b.

— Supplik fra Rasmus Hansen, Ipp Dreyers, Jørgen Olsen og Claus Thorsen i Hiultofte. (Prod. 27. Juni. Nykøbing). Supplikanterne har en Skov til deres By, som kaldes Hiultofte Skov, hvorfra de er blevet ganske og aldeles udelukket af andre Lodsejere, især af den gode Mand Mogens Gjøre, saa de hverken kan eller maa faa et Tyve Tjørne til at hegne med om deres Kornmarker, som de giver Skyld og Landgilde af, uden at blive tiltalt af nævnte Mogens Gjøre og beskattet paa deres [Ordet udeladt]. De begærer derfor af Enkedronningen, at deres Skov maa blive rebet, saa de kan vide, hvad der er hendes Part af Skoven, og hvem de skal henvende sig til om Bygningstømmer, Hjultømmer og Tjørn, som behøves til Vedligeholdelse af hendes Gaarde. For det andet har Mogens Gjøre indtaget et stort Vænge og der ladet bygge nogle Gadehuse paa Gaden, saa Bønderne næppe om Høsten kan komme fra Marken og gennem Ledet med deres Høstvogne, og i disse smaa Huse har han indsat Folk, der gør Enkedronningens fattige Tjenere stor Fortræd paa deres Kvæg, som stødes og slaaes. Saadant begærer de for Guds Skyld at faa afskaffet. T. M. 204. (Paa Dansk.)

17. Aug. (Nykøbing). Miss. til Andreas Dresselberg. Enkedronningen har bragt i Erfaring, at en Del af de Gaarde og Gaardsæder i Kiettinge og Gosted Birker, som er Ugedagstjenere under hendes Livgedings Hus og Len Ahlholm og Øens Gaard, saavel som andetsteds der i Lenet, næsten er bygfældige, øde og ubesatte, dels paa Grund af disse haarde og dyre Aar, dels fordi Enkedronningens og Kronens vornede, som er født paa Kronens Stavn baade i disse 2 nævnte Birker og i Lenene, understaar sig uden Forlov eller Tilladelse og mod Landets Vis og gammel vedtagen Sædvane at rømme

fra deres Fødestavn og flytte ind i de nærmest omkring liggende Købstæder eller paa Maribo Klosters Gods i den Formening, at de der bliver fri for deres Fødestavn og uafdelte af Enkedronningens Lensmand paa Ahlholm. Det maa herfor befrygtes, at en Del af Enkedronningens og Kronens Gods i de nævnte Birker saavel som andetsteds der i Lenene med Tiden bliver helt øde og ubesat, hvis Enkedronningens og Kronens vornede saaledes efter egen Vilje maa flytte ind til Købstæderne og ikke efter Landets Vis og Brug uddeles og tilholdes at besidde en af Kronens ledige Gaarde. For at forekomme saadant i Tide befaler Enkedronningen Andreas Dresselberg alvorligt straks at undersøge og udspørge, hvor der i de omliggende Købstæder eller paa fremmed Gods er indflyttet af Slottets og Øens vornede Sønner. Disse skal han saa indmæle og inddele, saa de øde Gaarde, der allerede findes i Birkerne eller Lenene, snarest kan blive besat igen. Han skal desuden herefter ikke tilstede nogen af Enkedronningens og Kronens vornede Sønner, enten de er født i disse 2 Birker eller andetsteds i Lenene, at flytte bort fra Kronens Gods og ind i nogen af de omliggende Købstæder uden hendes Bevilling og Samtykke, og han skal alvorligt ad retslig Vej tilholde dem at fæste og besidde Enkedronningens og Kronens Bøndergods, saa dette kan blive holdt ved god Bygning og vel besat. T. M. 205. (Paa Dansk.)

20. Aug. (Nykøbing). Miss. til Andreas Dresselberg. Enkedronningen erindrer, at hun tidligere har tilladt ham at sælge 5 Læster Rug. Da hun imidlertid paa Grund af megen Regn og det fugtige Vejr, som desværre daglig forekommer, venter en daarlig Høst, hvoraf Dyrtid og andre ubehagelige Ting, som Gud dog naadigt afvende, kan opstaa, skal Andreas Dresselberg ikke sælge mere end de tilladte 5 Læster Rug. Han skal ogsaa til rette Tid med Flid lade indkræve Landgilde, Smør, Faar og Gæs og beholde alt hos sig indtil nærmere Besked. T. M. 206.

15. Okt. (—). Miss. til Knut Urne. Hvad denne Brevviser Enkedronningens Undersaat Anna Lauritzdatter fra Windeby har ansøgt om, vil han kunne se af vedlagte Kopi af hendes Supplik. Da Enkedronningen nu desforuden af indleverede skriftlige Vidnesbyrd og paa anden Maade sandfærdigt faar at vide, at Anna Lauritzdatter fra Aar 1598, da hun ved

Ret og Dom blev skilt fra sin Ægtemand, og indtil nu har forholdt sig ærligt og fromt, har hun i Betragtning heraf og for at forekomme videre Ubehageligheder undt og tilladt hende atter at gifte sig. Men da maaske hendes tidligere Ægtemand mod Forventning vil gifte sig igen, saa skal Anna Lauritzdatter ikke blive eller bo i den Landsby, det Sogn og Herred, hvor hendes tidligere Ægtemand bor. T. M. 206 b.

— Supplik fra Anna Lauritzdatter. (Prod. 14. Okt. Nykøbing). Denne arme bedrøvede Kvinde er for nogen Tid siden kommet i Ægteskab med en Mandsperson, som har været ubekvem til denne Stand, hvilket hun ikke vidste det mindste om, før han kom i hendes Seng, saa hun har haft Aarsag til at tilkendegive denne hans Skrøbelighed paa Landemode. Den gejstlige Øvrighed har ved denne Lejlighed paalagt dem at søge Raad mod hans Skrøbelighed endnu i 3 Aars Tid, om han kunde hjælpes, og i denne Tid skulde han være hos hende og omgaas hende, som det sømmer sig en Dannemand med sin Hustru. Dette har han imidlertid ikke gjort, men fuldstændig forladt hende, uden at hun havde nogen Hjælp eller Bistand af ham, end ikke i den store Svaghed og Skrøbelighed, som hun var betagen af i lang Tid, da hun laa til Sengs, hvilket noksom er Godtfolk vitterligt. Og da hun var ynkelig forladt og hjælpeløs i al Maade, blev hun paa Grund af hans letfærdige og onde Fraværelse og Køds og Blods Skrøbelighed besøvet af en anden, hvorfor hendes Mand har ladet hende indstævne for den gejstlige Ret, der dømte dem fra hverandre med den Betingelse, at hun ikke maatte gifte sig efter denne Dag uden Enkedronningens Tilladelse. Hun begærer derfor af Enkedronningen, at denne af fyrstelig Mildhed og medfødt Godhed og i Kraft af den Magt, hun har fra Gud, vil tilgive hende hendes Forseeelse, saa hun kan gifte sig igen, fordi hendes Mand med sin lange Fraværelse og Bortvigelse har givet hende Aarsag til hendes ynkelige Fald og Forseeelse. T. M. 207. (Paa Dansk.)

— Vidnesbyrd, som Vindeby Sogn har givet Anna Lauritzdatter. (Prod. 14. Okt. Nykøbing). Anders Thyn-dring, Sognefoged i Vindeby, og Henning Hansen og Hans Hansen, Bomænd sammesteds, gør vitterligt med dette aabne Brev, at i Aaret 1601¹ den 13. Søndag efter Trinitatis, som er

¹ Kopibogen har ved en Fejlskrift 1605.

den 6. Sept., begærede og fik Laurits Jude et fuldt Sognevidne paa efterskrevne Artikler af 12 Dannemænd, nemlig Madts Svensen, Hans Prasen, Rasmus Thøsingh, Rasmus Hansen i Vindeby, Jens Smid, Skofballe, Jep Gammel i Vindeby, Hans Andersen, Hans Stusden, Lase Biøre den nørre, Per Bosen i Skrethorpe, Anders Svensen og Jens Smid i Vindeby, hvilke forskrevne 12 Dannemænd endrægtigt vidnede med een Røst paa deres Tro, Sjæl og Sandhed, at de sandelig saa og hørte samme Dag, at nævnte Laurits Jude stod paa dette Sognestævne og af menige Sognemænd og Sognefolk begærede sin Datter Anne Lauritsdatters Skudsmaal, hvorledes hun havde levet og skikket sig fra den Stund, hun blev skilt fra sin Husbond, og indtil nu. Da svarede først Nabo og Genbo og saa menige Sognemænd og Sognefolk, som var til Stede, at med Undtagelse af det Barn, hun fik med en Slappekarl, havde hun siden været hos sin Fader og Moder, levet og skikket sig ærligt og godt, og at ingen havde hørt andet om hende end det, som ærligt er i alle Maader. At det i Sandhed er saadan, og at 12 Dannemænd har vidnet saadan for Udstederne, bevidner ogsaa disse ved at trykke deres Signeter neden under dette aabne Brev. T. M. 208. (Paa Dansk.)

— Vidnesbyrd (af 6. Sept.) fra Præsten i Vindeby Asser Marquardtsen om Anna Lauritsdatter af samme Indhold som foranstaaende Sognevidne. (Prod. 14. Okt. Nykøbing). T. M. 209 (Paa Dansk.)

— Kopi af Dom mellem Oluf Petersen og Anna Lauritsdatter. (Prod. 14. Okt. Nykøbing.) 18. Aug. 1598 blev der holdt almindeligt Landemode i Nakskov af Knud Urne til Aasmærcke, Befalingsmand paa Halstedt Kloster, og Mester Jacob Matsen, Superintendent i Fyns Stift, i Nærværelse af Provsterne i Sønder- og Nørre-Herred. Blandt andre Ægteskabs-sager blev følgende Sag hørt: Oluf Pedersen i Vindebui havde stævnet sin Ægtehustru Anna Lauritsdatter og sagsøgt hende, fordi hun havde faaet et Barn med en anden, hvilket hun blev overbevist om. Hun undskyldte sig med, at han ikke vilde holde sig til hende, siden hun tidligere paa Landemode havde klaget over, at han ikke var bekvem til Ægteskab. Da det imidlertid dengang blev paalagt hende, at hun skulde holde sig ærlig i 3 Aar, og at de i denne Tid skulde søge Raad, og da

hun ikke i den Tid har holdt sig ærlig, og han ikke har villet tage hende til Naade, blev det kendt for Ret, at hun derved havde opløst det Ægteskabsbaand, som var imellem dem, saa han maatte gifte sig [ulæselige Ord], medens hun ikke maatte gifte sig uden den høje Øvrigheds Tilladelse. At dette i Sandhed er afsagt for Dom og Ret, og at der staar saaledes Ord til andet i Herredsbogen, bevidner Hans Ibsen, Sognepræst i Kiøbelof og Provst i Nørre-Herred, med sin egen Underskrift. T. M. 209 b. (Paa Dansk.)

20. Okt. (Nykøbing). Miss. til Knudt Urne. Hvad Enkedronningens Undersaat, denne Brevviser Hans Nielsen, der bor i Holleby i det Knudt Urne betroede Len Halsted, har søgt hende om, vil han kunne se af vedlagte Kopi af hans Supplik. Da Enkedronningen imidlertid ikke kender Sagen, skal Knudt Urne med Flid undersøge den og beskytte og værne denne hendes Undersaat, saavidt hans Ret gaar. T. M. 210.

— Supplik fra Hans Nielsen i Holleby. (Prod. 20. Okt. Nykøbing). Han meddeler Enkedronningen, at der har været en langvarig Trætte mellem Las Sock i Holleby i Sønder-Herred, Lolland, paa den ene Side og ham selv paa den anden Side om Tredieparten af en Gaard i Holleby, som hans afdøde Far Niels Sock ved Arv har faaet fra sin Far Dam Sock, medens Hans Nielsens Farbrødre har faaet de andre to Anparter i Ejendom og Løsøre. Denne hans Arvepart fraholder nævnte Las Sock ham ved nogle ulovlige og unøjagtige Adkomst- og Skødebreve. Derefter har han ved urigtig Fremstilling erhvervet Herreds- og Landstingsdom, i hvilke Domme han er dømt fri for Hans Nielsens Tiltale, saa denne derfor ikke kan komme til sin rette Arv og Ejendom. Da han saaledes forurettes, nødes han til at søge Raad og Hjælp hos Enkedronningen og begærer, at hun enten vil lade denne Sag indstævne for sig selv og forhøre den eller ogsaa lade en af sine Lensmænd tage sig af den paa hendes Vegne. Da vil han underkaste sig hendes Afgørelse af Sagen. [Den uklare Tekst er kun gengivet i Udtog.] T. M. 210 b. (Paa Dansk.)

— Ekstrakt af Knut Urnes skriftlige Udtalelse (Halsted 26. Okt.) om Hans Nielsens Sag (Prod. 27. Okt. Nykøbing.) Han meddeler Hans Ofverberg, at han i Anledning af Hans Nielsens Supplik [af 20/10 1601] har faaet skriftlig

Befaling fra Enkedronningen til at undersøge denne Sag til Bunds og hjælpe Hans Nielsen, saavidt som hans Ret gaar. Han erklærer da, at det for det første undrer ham, at denne ublufærdige Manddraber og Tyv er saa dristig, at han til Trods for Ret og Dom, der endnu staar ved fuld Magt, tør ulejlig Enkedronningen. Han har tabt Sagen ved Herredstinget. Derefter har han stævnet Herredsfogeden og Sagen for Landsdommer, men der ligeledes tabt sin Sag, saaledes at der er gaaet baade Herreds- og Landstingsdom i Sagen. Knut Urne mener derfor ikke for sit Vedkommende at kunne hjælpe Hans Nielsen, da hverken Enkedronningen eller hendes Lensmand er Landsdommerens Overdommer, som Hans Nielsen i sin Supplik forlanger, de skal være. Ikke heller kan der komme yderligere Proces i Sagen, medmindre Hans Nielsen vil stævne Landsdommeren for Kongen og menige Rigens Raad, hvilket han skal gøre paa egen Bekostning. Han har ikke blot nu, men ogsaa tidligere erhvervet Kanslerens Skrivelse til Knut Urne i denne Sag, saa denne har mattet sende Kansleren den Dom, der er gaaet i Sagen, hvoraf Kansleren har set Sagens Sammenhæng. Forøvrigt er Hans Nielsen en saadan Stalbroder, at han i den gamle Kanslers Tid slog en ihjel, og det er endnu ubekendt, om han er svoret til Fred eller ej. Desuden maatte han i afdøde Christoffer Rosengaards Tid bøde for Tyveri til Christoffer [Rosengaard] paa Enkedronningens Vegne og betale en stor Sum Penge. Han er en mundkaad Kompan og en forløjet Fyr, som kan gaa [Resten af Sætningen mangler]. Dette er en kort Beretning om Hans Nielsens Sag, Legender, Navn og Rygte. Dersom der havde været noget at vidne om, eller Knut Urne kunde have hjulpet ham i hans Sag, vilde han gerne have gjort det. Disse Oplysninger bedes Hans Ofverberg forelægge Enkedronningen. T. M. 212. (Paa Dansk.)

1. Dec. (Nykøbing). Miss. til Andreas Dresselberg. Enkedronningen meddeler ham, at hendes Lensmand paa Halsted Kloster Knut Urne har bedt hende om at være Vidne og Fadder ved hans Søns Daab, som han vil holde i Halsted førstkommende Søndag, den 6te i denne Maaaned, i den hellige Trefoldigheds Navn. Dette har hun som en kristelig Handling lovet, men da hun ikke kan komme til Stede der personlig paa nævnte Tidspunkt, skal Andreas Dresselberg

indfinde sig i Stedet ved Daaben og paa ret Vis træde i Enkedronningens Sted som Fadder. Da Knut Urne ogsaa har bedt om, at hun vilde give hans unge Søn Navn, ønsker hun, at han skal kaldes Frederik, men hvis Knut Urne allerede har en Søn, der hedder Frederik, skal Andreas Dresselberg meddele hende dette med Overbringeren af Brevet. Ellers skal han lade ham kalde Frederik. Enkedronningen sender ham ogsaa hermed et forgyldt Bæger, som han paa hendes Vegne efter Landets Skik skal overrække, naar han er Fadder. Han skal ogsaa meddele Forældrene, at hun ønsker dem Lykke og Held for deres unge Søn af den almægtige Gud, og at han maa blive opdraget i Guds frygt og vokse dem til Ære, Trøst og Glæde. T. M. 213 b.

1602.

10. Jan. (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Hvad denne Brevviser, Enkedronningens Undersaat Peter Holst fra Meltofte, ansøger om, vil han kunne se af vedlagte Kopi af hans Supplik. Da det sandfærdigt berettes for hende, at denne Mand kan have tilstrækkelig Græsning for sit Kvæg hos Meltoftemændene uden Skade for dem, har hun bevilget hans Bøn. Knut Urne skal derfor indtil videre Besked indskrive og kræve denne hendes Undersaat Peter Holst for 1 Td. Byg i aarlig Landgilde i Stedet for de $1\frac{1}{2}$ Mk. dansk, som han ifølge Jordebogen aarlig giver hende. Knut Urne skal til Gengæld herfor lade nævnte Peter Holst eller den, der herefter kommer til at bo i hans Hus, have Græsning til sit Kvæg i Meltofte og ikke tillade, at Meltoftemændene besværer ham med yderligere Afgift hverken i Øl, Penge eller andet. T. M. 216.

— Kopi af Supplik fra Peder Holst i Melthofte. (Prod. 10. Jan. Nykøbing). Han bor i Melthofte i et lille Gadehus, der ligger til Halstedt Kloster, og af hvilket han aarlig giver Enkedronningen $1\frac{1}{2}$ Mk. Pengeafgift. Nu besværes han af disse Melthoftemænd, som han bor i By med, saa han desuden maa give dem 1 Td. Øl om Aaret for den Smule Kvæg,

han holder paa deres Græsgang. Hvis han maa blive denne Tønde Øl kvit og maa faa sin Græsning lige saa frit som de andre Mænd i Byen, og hvis desuden de 1½ Mk. Pengeafgift maa blive slettet af Jordebogen, vil han i Stedet herfor lade sig indskrive for 1 Td. Byg aarlig til Enkedronningen. Han begærer derfor at faa hendes Brev herpaa, saa han saa vel som den, der senere kommer til at bo i samme Hus, maa nyde Græsgang frit uden Forhindring eller Udgift til Melthofte Bymænd. T. M. 216 b. (Paa Dansk.)

13. Aug. (Nykøbing). Miss. til Andreas Dresselberg. Han skal straks overlevere denne Brevviser 300 Tdr. Havre og føre Enkedronningen til Regnskab derfor. Nævnte Havre skal blive ham godtgjort i hans Lensregnskab. T. M. 217 b.

8. Okt. (Wittstock). Miss. til samme. Da Forraadet af gammel Havre, som forefindes i hans Len, ikke er saa stort, som han har antaget og skrevet, og da Enkedronningen alligevel har lovet sin Fader Hertug Ulrich af Meklenborg noget Havre, skal Andreas Dresselberg ikke sælge noget af den nye Havre. Hun har ogsaa befalet sin Hvedebrødsbager at henvende sig til Andreas Dresselberg og forlange saa meget af den bedste Hvede, som han ønsker til Enkedronningens Behov. Dette skal Andreas Dresselberg altsaa lade ske og føre hende til Regnskab derfor. Det skal blive ham godtgjort i hans kommende Lensregnskab.

Post scriptum.

Enkedronningen befaler ham endvidere skriftligt gennem Brevviseren at lade hende vide, hvorledes det er med Dødsfald i hans Len, ligeledes hvordan Høsten har været, om Kornet er kommet godt og tørt ind, og om han har sat nok af Øksne og Kvæg paa Stald til Fodring, ligeledes om han har faaet Oldensvin i sit Len i Aar og, hvis han ved det, skal han ogsaa skrive til hende, hvorledes det er med Dødsfald i Halsted Len, og om der har været Olden der i Aar. Hvad han ved om hendes Søn Kongen, og hvor han opholder sig, samt hvad Nyt, der ellers er, skal han ogsaa skrive. T. M. 217 b.

14. Okt. (Güstrow). Miss. til Hans Vorhouwer. Hun meddeler ham hermed, at hendes Søn Hertug Ulrich vil rejse tilbage over Nykøbing, men da han paa Grund af Dødsfaldene ikke er sikker der, har hun talt med ham og besluttet,

at han med højst 3—4 Personer skal overnatte paa hendes Livgedings Hus Nykøbing. Alle de andre Tjenere skal blive i Byen. Lensskriveren skal lade Hertug Ulrichs Heste faa Havre, hvilket Hans Vorhouwer skal give ham Besked om og forøvrigt rette sig efter denne Skrivelse. T. M. 218 b.

13. Nov. (Güstrow). Miss. til Knut Urne. Enkedronningen har tilladt Lensmanden i Ahlholm Andreas Dresselberg efter Ansøgning at maatte drage hjem og blive der en Tid lang, og mener, at han allerede er taget afsted og ikke mere er at træffe i Ahlholm. Da hun imidlertid hører, at afdøde Pawel Abrahams Arvinger har været i Nykøbing og ikke blot vil foretage Skifte, men ogsaa har taget en Del af de indkomne rede Penge til sig, skønt afdøde Pawel skylder Enkedronningen og Kirkerne paa Falster en anselig Sum Penge, skal Knut Urne straks begive sig til Nykøbing og paa Enkedronningens Vegne meget alvorligt paabyde alle Arvingerne slet ikke at foretage noget Skifte og endnu mindre bemægtige sig de rede Penge, før de har betalt hende og Kirkerne kontant eller ogsaa stillet tilstrækkelig Borgen for Betalingen. T. M. 219.

14. Nov. (—). Miss. til Hans Harttman. Enkedronningen meddeler ham, at hun tidligere har skrevet til sin Søn Kong Christian og venligst bedt ham om at sørge for, at de Penge, han skylder hende, sikkert maa blive udbetalt hende ved det kommende Omslag, men skønt hun ikke har Hovedforskrivningen hos sig og ikke for Tiden kan faa fat paa den, vil hun dog ved Overleveringen og Modtagelsen af Pengene kvittere tilbørligt og ogsaa skriftligt forpligte sig til, saa snart hun med Guds Hjælp er vendt tilbage til sit Livgeding, at sende Kongen Hovedforskrivningen tilbage. Da hun imidlertid ikke husker Summen og ikke ved, om Hans Harttman i Aar personlig vil komme til Stede ved Omslaget i Kiel, skal han med det første sikre Bud specificere Summen for hende, saa hun kan rette sin Revers derefter. T. M. 219 b.

1603.

15. Jan. (Güstrow). Miss. til Hans Hartman. Enkedronningen har hørt, at Fru Zitzel Urne, afdøde Friederich Hobes efterladte Enke, ogsaa er afgaaet ved Døden. Hun har, som Hans Hartman ved, haft en Fordring paa Enken stammende fra Friederich Hobes Lensstyrelse, som hun altsaa nu har paa Arvingerne, og denne Fordring har hun i vedlagte Brev til sin Lensmand paa Ahlholm Andreas Dresselberg paa-lagt denne at anmelde for Arvingerne. Da hun imidlertid mener, at Andreas Dresselberg ikke er helt klar over Omstændighederne ved denne Fordring, og hvad den egentlig gaar ud paa, medens Hans Hartman ved god Besked derom — og vil kunne faa at vide hos Hans Christensen, den tidligere Lensskriver, hvad han muligvis maatte mangle — saa skal Hans Hartman erkyndige sig hos Hans Christensen om, hvad han ikke ved nøjagtig Besked med, og underrette Lensmanden om det hele samtidig med Overrækkelsen af Enkedronningens Brev, saa han kan rette sig derefter og bedre udføre hendes Befaling deri med Hensyn til Arvingerne. Dette skal han gøre snarest og med Flid. T. M. 223.

— Miss. til Andreas Dresselberg (sml. foregaaende Skrivelse). Naar Andreas Dresselberg har faaet denne Beretning, skal han paa Enkedronningens Vegne lade Arvingerne det vide, diskret, men dog saa tydeligt, at de ikke siden hen kan beraabe sig paa Ukendskab til Sagen. Hun stoler paa, at Andreas Dresselberg bedre selv med Takt kan finde ud af, hvorledes dette Ærinde skal udrettes, end hun kan foreskrive ham det. T. M. 223 b.

19. Marts (—). Miss. til samme. Enkedronningen tvivler ikke om, at han endnu har de 300 Tdr. Havre liggende, som hun skrev til ham om i November sidste Aar. Han skal overlevere disse 300 Tdr. Havre til denne Brevviser og lade dem inlade i Skib. De vil blive ham godskrevet i hans kommende Lensregnskab. T. M. 224.

13. April (—). Miss. til Hans Hartman. Heinrich Ramel har anmodet Enkedronningen om at laane ham 1500 Rdlr. Da hun har bevilget ham dette, men i Øjeblikket

ikke har disse Penge ved Haanden, skal Hans Harttman forlange 1500 Rdl. af Lensskriveren i Nykøbing og levere dem til denne Brevviser Heinrich Ramels Tjener. Til Gengæld skal han tage hans Forskrivning og beholde den hos sig indtil nærmere Besked samt give Lensskriveren tilbørlig Kvittering for Pengene. T. M. 224 b.

2. Maj (Güstrow). Miss. til samme. Han skal straks skriftligt paalægge hendes Lensmænd i Ahlholm og Halstedt i den kommende Tid slet ikke at sælge nogen Havre. Hvis de allerede har lovet Købmændene noget, skal de ikke levere dem det, men hver i sit Len lade al den Havre, de har, blive liggende indtil nærmere Besked. Da han desuden har skrevet til Enkedronningens Kammerjunker Jochim Barnetz, at Rugen overalt er faldet i Pris og blevet billigere, tillader hun, at han herefter sælger Rugen for 2 Dlr. Tønden. Han skal passe paa, at god Betaling sker, og ellers overalt have hendes Bedste for Øje. T. M. 224 b.

26. Maj (Nykøbing). Miss. til Ewalt Kruse og Sigwart Beck. Enkedronningens Lensmand i Halstedt Knut Urne har tilkendegivet hende, at han hvert Aar i det kongelige Renteri bliver krævet for følgende Restbeholdning: 4 Læster Kalk, 2500 Skifersøm, 600 Astrag [Gulvfliser] og 7 Tylvter Deler, som hun forefandt, da hun overtog sit Livgedings Len Halstedt. Han har, da nævnte Restbeholdning forlængst er beregnet for Enkedronningen, anmodet om, at hun skriftligt vilde meddele Ewalt Kruse og Sigwart Beck dette. Da hun tydeligt erindrer, at nævnte Restbeholdning af Kalk, Søm, Astrag og Deler forlængst er brugt til hendes og Halstedt Klosters Nytte og Behov, og at dette er blevet anført i Lensregnskabet for 1. Maj 1594 til 1. Maj 1595, henstiller hun hermed til Ewalt Kruse og Sigwart Beck, at de vil lade hendes ovennævnte Lensmand være fri for yderligere Krav paa omtalte hende tilskrevne Restbeholdning. De gør hende derved en særlig Tjeneste, og hun vil være dem bevaagen med kongelig Naade. T. M. 225.

1. Juni (—). Miss. til Andreas Dresselberg. Han skal sælge baade det Smør, han faar fra Enkedronningens egen Ladegaard, og det, der vil komme fra Landgilden i Aaret 1. Maj 1603 til 1. Maj 1604, og føre det til

Regnskab for hende. Dog skal han sende begge Tønderne med Majsjør til Nykøbing. T. M. 225 b.

4. Aug. (Nykøbing). Miss. til Mester Jacob Matzsen, Superintendent i Fyn¹. Denne Brevviser Johannes Jacobi, Rektor for Skolen i Nykøbing, har meddelt Enkedronningen, at Sognepræsten ved Kirken i Haaburgk [Faaborg] for faa Dage siden saligt er hensovet i Herren, og derfor anmodet hende om at give ham sin Intercessionsskrivelse til Jacob Matzsen, saa han kunde blive kaldet og antaget som Præst og Prædikant i Haaburgk i Stedet for den afdøde. Da han en Tid lang har tjent Enkedronningen og Skolen i Nykøbing, har hun indvilliget i den ønskede Intercession og begærer derfor af Jacob Matzsen, at han, hvis han finder ham saaledes kvalificeret, at han er lærd og forøvrigt duelig nok til at være Præst, hjælper ham før nogen anden til det ønskede Kald, saa han virkelig maa faa Gavn af denne hendes Intercessionsskrivelse. Han gør hende dermed en særlig Tjeneste. T. M. 226.

11. Okt. (—). Miss. til Knut Urne. Som Svar paa hans Ansøgning angaaende det Deputat, som Enkedronningen hvert Aar har givet den afdøde Landsdommer fra sine Len, meddeler hun ham, at hun har bevilget nævnte Landsdommers Enke Halvdelen af dette Deputat, alt dog omregnet til Korn, men hun vil lade Enken faa det hele udleveret fra Ahlholm Len, hvorfor hun har befalet sin Lensmand der, Andreas Dresselberg, at han paa Anfordring skal levere Enken det ovennævnte Deputat i Korn. Knut Urne skal derfor henvise oftmeldte Enke til denne og ikke udlevere hende noget fra sit Len, men godskrive Enkedronningen, hvad han hidtil har givet Landsdommeren. T. M. 226 b.

— Miss. til Andreas Dresselberg. Enkedronningen har tidligere bevilget den forhenværende Landsdommer paa Falster og Lolland, afdøde Erick Mogensen, følgende Deputat fra sit Livgedings Len og hvert Aar fra 1. Maj til 1. Maj ladet ham udlevere: fra Nykøbing 1 Læst Byg, fra Ahlholm 1 Læst Rug og fra Halsted 2 Pd. Havre, 10 Lam, 16 Gæs, 20 Høns, 1 Td. Smør og 2 Græsøksne. Skønt dette Deputat bort-

¹ Tr. i Danske Magazin 4. Rk. 5. Bd. S. 175. Byens Navn er i Originalen stavet Fhaaburgh.

falder ved hans dødelige Afgang, og Enkedronningen har taget sin Benaadning til sig igen, har hun dog efter indstændig Ansøgning fra nævnte Landsdommers efterladte Enke bevilget og for denne Gang lovet at give hende Halvdelen af det oven specificerede Deputat. Hun har dog ladet Havren og de Viktualier, som den afdøde Landsdommer hidtil hvert Aar har faaet fra Halsted, omtaksere og regne for 1 Læst Korn, saaledes at Halvdelen af det hele Deputat, hun har bevilget Enken, beløber sig til $1\frac{1}{2}$ Læster Korn. Andreas Dresselberg skal derfor, naar oftmeldte Enke forlanger det, udlevere hende 1 Læst Rug af den gamle Rug og $\frac{1}{2}$ Læst Byg og føre det til Regnskab for Enkedronningen. Det vil blive ham godtgjort ved Regnskabsaflæggelsen. T. M. 227.

15. Okt. (Nykøbing). Miss. til samme. Enkedronningens Snedker Jacob Johansen har for hende berettet alle Omstændigheder vedrørende den nedfaldne Bygning. Da der nu ikke, fordi Vinteren staar for Døren, kan foretages nogen grundig Reparation, og Enkedronningen heller ikke vil anvende store Omkostninger derpaa, skal Andreas Dresselberg med mindst mulige Omkostninger lade den nedfaldne Bygning udbedre saa vidt, at den i nogen Grad igen kan være tør under Tag, og ingen yderligere Skade indtræffer. T. M. 228.

16. Okt. (—). Miss. til samme. Han vil af det vedlagte kunne se, hvad denne Brevviser, Enkedronningens Undersaat Peter Lauritzen i Oestofte har søgt om hos hende. Da nu Enkedronningen ikke alene af hans Supplik, men ogsaa af Andreas Dresselbergs og Biskoppens Beretning ser, at nævnte Peter Lauritzen fra det Tidspunkt, da han blev skilt fra sin første Kone, har levet ærligt og vel, og at han har godtgjort dette for Andreas Dresselberg med tilstrækkelige Vidnesbyrd og Tingsvidner, har hun paa Andreas Dresselbergs og Biskoppens Forbøn tilladt, at Peter Lauritzen igen begiver sig i den hellige Ægtestand. T. M. 228.

— Kopi af Supplik fra Peder Lauersen, dateret Oestofte Lolandorum 23. August. (Prod. 13. Okt. Nykøbing). Han meddeler Enkedronningen, at han har været paa et almindeligt Landemode, som holdtes i Maribo paa Lolland den 22. Aug. fornylig, med de Skudsmaal og rigtige Vidnesbyrd angaaende

hans Sag og om et ærligt, uskyldigt Levnet, som han lovligt havde erhvervet sig til Tinge, paa Sognestævne og fra sin Sognepræst. Enkedronningens Lensmænd, Bispen og Provsterne kendte da for Ret, at det maatte tillades Peder Lauersen at gifte sig, naar hans Lejlighed og tunge og besværlige Vilkaar endelig herefter krævede det, dog med den høje Øvrigheds Samtykke efter kongelig Forordning. Han begærer derfor af Enkedronningen, at hun i Betragtning af hans sørgelige Vilkaar vil forunde, at han maa give sig i Ægteskab, naar hans Anliggende og Husholdning det saaledes fordrer. Han vil vise hende al mulig Taknemlighed og Lydighed, hvis hun bevilger dette. T. M. 228 b. (Paa Dansk.)

16. Okt. (Nykøbing). Miss. til Andreas Dresselberg. Han erindrør uden Tvivl, at Martin Venstermand til Søholt Anno 1602 den 29. Juli paa Enkedronningens Livgedings Hus Ahlholm lovede hende snarest at gøre hende godt og rigtigt Regnskab, som han var pligtig til, for Krønge Kirkes Indkomster, som han havde beholdt fra den Tid, da han havde faaet Krønge Birk, og at Enkedronningen paa Martin Venstermands Anmodning lod den Tiltale falde, som hun havde mod ham, fordi han indtil da havde tilegnet sig Jus patronatus til nævnte Krønge Kirke, der alene tilhørte hende og Kronen. Selv om hun nu helt havde haabet, at han havde erkendt den kongelige Naade, hun derved havde vist ham, og efter sit Tilsagn snarest havde aflagt Regnskab for den oftnævnte Kirke, erfarer hun dog, at saadant ikke er sket. Men da ved saadan Opsættelse hendes og Kronens Højhed og Rettighed over Krønge Kirke svækkes og maaske i Fremtiden kan bestrides, befaler hun hermed Andreas Dresselberg atter med al Alvor at kræve det nævnte Regnskab for Krønge Kirke af Martin Venstermand og, hvis han vægrer sig ved at aflægge dette eller søger yderligere Forhaling, skal Andreas Dresselberg straks og uden Ophold afkræve ham Regnskabet ad Rettens Vej. T. M. 229 b.

1604.

2. Jan. (Nykøbing). Miss. til Knut Urne og, *mutatis mutandis*, Andreas Dresselberg.

Enkedronningen har af den Skrivelse, Adressaten har tilsendt hendes Kammerjunker Jochim von Barnewitz, set, at hendes Undersaatter i det ham betroede Len Halstedt Kloster og Ravensborrig klager over, at de skal betale Daler, Mark eller Smaapenge in specie, som de staa skrevet for i Jordebogen, og mener, at det er nye Paafund og Paalæg fra Lensmandens eller hans Skrivers Side, hvorfor Adressaten anmoder Enkedronningen om en Skrivelse desangaaende. Da nu Enkedronningen gennem sin Rentemester har erkyndiget sig om, hvorledes man i Kongens Renteri og i alle Lenene i Riget forholder sig med Beregning af Penge, som staa i Jordebøgerne, og faaet den Besked, at hver Bonde og Undersaat skal betale med den Slags Mønt in specie, for hvilken han er indskrevet i Jordebogen, saa vil hun have, at man ogsaa skal forholde sig saaledes i hendes Renteri og Len. Adressaten skal derfor gennem sin Skriver af hver Bonde og Undersaat i det ham betroede Len kræve og for Fremtiden beregne den Møntsort in specie, for hvilken han er indskrevet i Jordebogen, nemlig Daler for Daler, Mark for Mark og Smaapenge for Smaapenge. Men hvis der findes en eller flere, der ikke kan skaffe Daler eller Mark in specie, skal han i Stedet for 1 Dlr. eller 4 Mk. give 33 Sk. lybsk og i Stedet for 1 Mk. 8 Sk. 3 Pen. lybsk. (Hertil enslydende til Andreas Dresselberg.) Hvad nu videre de 28 Dlr. angaar, som Enkedronningen har ført ham til Mangel i hans sidste Regnskab — fordi hans Skriver har indført i Regnskabet, at han har maattet udgive disse 28 Dlr. for at faa vekslet de 3000 Mk., der staa i Jordebogen, til Daler — saa har hun ikke befalet Skrивeren at gøre dette. Han skulde have indleveret Markstykkerne eller Smaapengene til hende in specie, som der staa i Jordebogen. Og da han nu har gjort dette uden hendes Befaling og uden at spørge hende — altsaa paa egen Risiko — og da det ikke er muligt, at han kan kræve Tabet hos Bønderne, da uden Tvivl mange af dem ved denne Lejlighed har betalt med Mark in specie, saa har han at bære

Tabet selv. Thi selv om hun tidligere i sit Renteri har ladet sige til Knut Urnes Skriver, at han skulde indlevere saa mange Daler som muligt in specie, har hun dog ikke befalet, at han uden hendes Vidende skulde betale Opgæld for Veksling og saaledes paaføre hende Tab. T. M. 233.

28. Febr. (Nykøbing). Miss. til Andreas Dresselberg. Enkedronningen har af hans Beretning set, at der ikke er tillagt Martin Petersen, Tingskriver ved Mosse og Fulsoe Herred og andre Birketing, nogen Besolding eller visse Skriverpenge for, hvad han skriver for hende i de Sager, hun lader føre ved Ting og Ret, og at Andreas Dresselberg paa hans Vegne søger om, at Enkedronningen herefter vil love og give ham en bestemt Sum hvert Aar. Hun meddeler ham, at hun tidligere har bevilget Martin Petersen 4 Dlr. om Aaret fra Ahlholm Len, hvilke 4 Dlr. hun ogsaa for Fremtiden hvert Aar vil lade ham give fra dette Len. Disse 4 Dlr. skal Andreas Dresselberg udbetale ham hvert Aar fra Ahlholm Len og føre dem til Regnskab. Enkedronningen vil lade Summen passere i hans Regnskab hvert Aar, indtil hun giver anden Besked. T. M. 234.

— Miss. til samme. Enkedronningen erindrer, at hun i September Anno 1599 befalede ham at uddele det gamle mølædte, sønderrevne røde Klæde, som var fastsømmet til Væggene i Lensmandens Stue paa hendes Livgedings Hus Ahlholm, til fattige Skoledrenge i Nystedt. Men da dette Klæde er optegnet i Inventariet, og da hun hidtil ikke har givet nogen skriftlig Befaling desangaaende, har Andreas Dresselberg frygtet, at dette Klæde i Fremtiden ved Overlevering af Inventariet ikke vilde blive ham godskrevet. Enkedronningen meddeler ham derfor efter Anmodning dette Bevis for den ovennævnte Befaling. T. M. 234 b.

— Miss. til samme. Af det vedlagte vil han tilstrækkeligt kunne se, hvad Enkedronningens Undersaat Andreas Petersen i Løgerup, Herredsfoged ved Mosse Herreds Ting paa Lolland, søger om. Da hun nu ogsaa af Andreas Dresselbergs Beretning har forstaaet, at nævnte Herredsfoged for sit Arbejde ikke har nogen bestemt Afgift eller Løn af Bønderne, som det er Skik i andre Landsdele, har hun eftergivet ham hans aarlige Landgilde, der findes op-

tegnet i vedlagte Kopi af hans Supplik, for 4 Aar, nemlig fra 1. Maj 1601 til 1. Maj 1604. Andreas Dresselberg skal derfor for det ovennævnte Tidsrum ikke besvære Andreas Petersen imod denne Benaadning. Det vil blive ham godtgjort paa hans Lensregnskab. T. M. 235.

— Kopi af Supplik fra Anders Persen i Løgerup. (Prod. 28. Febr. Nykøbing). Han beklager sig i høj Grad over, at han er meget forhindret i sin fattige Næring og Bjergning ved at være i Enkedronningens Bestilling og udrette hendes Sager, naar han tilsiges, hvorfor han for Guds Skyld begærer, at hun i Betragtning af hans Besvær og Umage vil forskaane ham for andet Besvær og Udgift af hans Gaard, saa længe han sidder i Dommersæde, da nemlig andre Tingfogeder før hans Tid, baade afdøde Jens Lauritsen og andre, har siddet frit, den Tid de var Dommere. Han har ingen anden Løn eller Indkomst, saaledes som det er Tilfældet i andre Landsdele, og begærer derfor af Enkedronningen, at hun vil tage hans store Nød og Trang i Betragtning og give ham et mildt Svar. T. M. 235 b. (Paa Dansk.)

28. Febr. (Nykøbing). Miss. til Andreas Dresselberg. Hvad denne Brevviser, Enkedronningens Undersaat Lauritz Knutsen, tidligere Degn i Wester Ulsløf i hendes Livgedings Land Lolland, søger om, vil han tilstrækkeligt kunne se af vedlagte Kopi af hans Supplik. Da hun nu ikke blot af denne Supplik, men ogsaa af de skriftlige Vidnesbyrd og Tingsvidner, som han paa ret Vis har erhvervet, og som hun har ladet sig vise og forelæse, har forstaaet, at han fra det Tidspunkt, da han ved Ret og Dom blev skilt fra sin Hustru, har levet ærligt og vel i 3 Aar, har hun af Naade og for at undgaa mere Synd og Fortræd tilladt ham atter at maatte indtræde i den helige Ægtestand. Hun befaler derfor Andreas Dresselberg, at han ikke maa besvære Lauritz Knutsen imod denne hendes Benaadning. T. M. 236 b.

— Kopi af Supplik fra Laurits Knutsen. (Prod. 15. Febr. Nykøbing). Han har paa Grund af sin Forseelse for 3 Aar siden mistet den Degnebestilling, han havde i Vester Ulsløf paa Lolland, og har bødet for sin Forseelse til Enkedronningens Lensmand. For den Tid, han ikke har haft Degnebestillingen, har han forlangt og faaet sit Skudsmaal og Bevis for, hvorledes

han har skikket sig baade før og siden. Han har derfor faaet Skudsmaal baade af Sognet og ved Herredstinget, som Tingsvidnerne udviser. Kongelig Majestæts Artikler i Ægteskabssager siger imidlertid, at hvis en Person forser sig i Ægteskab og bryder det, saa Kapitlet derfor adskiller dem — saaledes som det er sket med ham, idet hans Hustru er blevet dømt fri for ham paa Grund af den nævnte Forseelse, som desværre er paa-kommet ham — saa skal den Person, som forser sig paa denne Maade, ikke maatte gifte sig, medmindre det sker med kongelig Majestæts og Overøvrighedens Minde og Samtykke, og der er gaaet 3 Aar efter den Dag, da de blev skilt. Da disse Artikler medfører, at man, naar nævnte 3 Aar er gaaet, og nævnte Person i Mellemtiden har skikket sig kristeligt og vel og kan føre sit ærlige Skudsmaal og Bevis derpaa, skal erhverve Overøvrighedens Tilladelse til at maatte gifte sig med den ærlige Person, Gud og Lykken vil skænke ham, saa begærer han derfor af Enkedronningen igen at maatte blive Degn i Vester Ulsløf Sogn og ligeledes at maatte gifte sig med den ærlige Kvindeperson, Gud vil skænke ham. Han vil da med allerstørste Pligt-troskab være Enkedronningen tjenstagtig og derhos give hende 4 staldfærdige Øksne, de bedste man kan købe for Penge paa Lolland. Han begærer desuden, at den Person, som Ulsløf Sogn siden har haft til Degn, og som nu sidder der, maa forsørges andetsteds, hvor det synes Enkedronningen bedst. Og da Kapitlets Dom lægger hans Sag i Enkedronningens Hænder, har han ikke villet besvære hende i Mellemtiden med nogen Supplik, men ventet, til de 3 Aar var gaaet, som Kapitlets Dom af August Maaned Anno 1600 forlanger. Han venter sig derfor af Enkedronningen, at hun vil være ham beforderlig, saa han, der nu er en fattig Mand, maa faa nævnte Sogn eller et andet, hvor Enkedronningen synes, hvorved han kan komme til nogenlunde gode Vilkaar igen og ikke komme i ren Elendighed og Fattigdom. T. M. 237. (Paa Dansk.)

22. Marts (Nykøbing). Miss. til Andreas Dresselberg. Paa hvad Maade Enkedronningens Søn Kong Christian har ladet forhandle med Heinrich Gjøe til Schøring¹ i Anledning af hans Gaard Schøring, og hvad han skriftligt har paalagt Andreas Dresselberg og Knut Urne videre at forrette i denne Sag, vil Andreas Dresselberg uden Tvivl vel

¹ Skørringe, Falsters Sønder-H.

kunne huske. Da hun gerne vil, at denne Forhandling snarest bliver fortsat og ført til Ende, skal han træffe Aftale med Knut Urne og sørge for, at denne Forhandling snarest sker, og det dem paalagte Hverv jo før jo heller bliver fuldført. T. M. 238 b.

14. Juni (Nykøbing). Miss. til samme. Da Enkedronningen har Brug for nogle Egeplanker til det daglige Byggeri, skal han i det ham betroede Lens Skove til belejlig Tid lade hugge og save 10 Tylvter Egeplanker paa 3 Fingres Tykkelse og saa lange og brede, som de kan blive af Træerne, og lade dem opbevare, til de senere bliver krævet. Han skal ogsaa ved første Lejlighed sende saa mange Læs Brænde hen til Færgen, som staar opskrevet paa indlagte Seddel, til hendes Hofpræst Doktor Baltzer, til hendes Snedker Jacob Janssen og til de fattige i Hospitalet i Nykøbing. Seddel: Doktor Baltzer — 250 Læs, Jacob Janssen — 120 Læs, Hospitalet — 30 Læs. T. M. 238 b.

6. Aug. (—). Miss. til Knut Urne. Han skal snarest lade 2 Læster Rug, der er fin, ren og god og tjenlig til Udsæd, tærse og sende den til Nykøbing til Enkedronningen. Det vil blive ham godtgjort paa hans kommende Lensregnskab. T. M. 239 b.

1605.

3. Jan. (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Hvad Enkedronningens Undersaatte i Thwede Birk i det ham betroede Len Halstede Kloster har ansøgt om med Hensyn til deres Birketing, vil han kunne se af vedlagte Kopi af deres Supplik. Da hun ogsaa af Knut Urnes Beretning ser, at det vilde være til Nytte for disse hendes Undersaatte, hvis Thwede Birketing blev afskaffet og henlagt til Nørre-Herreds Ting, har hun bevilget deres Bøn. Knut Urne skal afskaffe Thwede Birketing og lægge det til Nørre-Herreds Ting, saa længe til hun giver anden Besked. T. M. 242.

— Kopi af Supplik fra Enkedronningens Undersaatte i Thuede Birk i Halsted Kloster Len. (Prod. 3. Jan. Nykøbing). De klager til hende over, at de har deres særlige Birketing og begærer samtlige, at det maa blive lagt

sammen med det nærmeste Herredsting. De har nemlig stort Besvær af dette Birketing baade med Landstingsrider, som de alene maa underholde, og ligeledes derved at Birkefogeden, naar der skal sættes Ting, tit ikke kan faa de 12 Mænd, som skal sidde Ting sammen med ham, saa de andre Bønder, som intet har at forrette paa Tinget, maa gaa fra deres Bjergning og sidde Ting sammen med ham, hvorved de forsømmer meget. Da Tinget ikke kan blive nedlagt, medmindre det sker med Enkedronningens Bevilling, begærer de af hende, at hun for Guds Skyld vil vide sine Undersaatters Gavn ved at tillade, at samme Ting bliver afskaffet og lagt til Nørre-Herreds Ting. T. M. 242 b. (Paa Dansk.)

3. Maj (Nykøbing). Miss. til Breido Rantzau. Som han vil erindre, har Enkedronningen tidligere ladet noget Kalk bestille hos ham, og hun takker ham meget, at han velvilligt har lovet at skaffe hende den. Men da hun formoder, at samme Kalk først skal brændes i dette Foraar og derfor vil ankomme sent og langsomt, medens hun allerede har sine Murere og Arbejdsfolk i fuldt Arbejde, hvilke Folk nu af Mangel paa Kalk maa gaa ledige og ophøre med Arbejdet, hvis der ikke inden faa Dage bliver skaffet større Forraad, saa beder hun ham, hvis han hos sig i København har Forraad af Kalk, gøre hende den Tjeneste snarest muligt med egen Skipper at sende hende 1 Læst eller 20 eller saa meget, som han kan undvære deraf, til Stubbekøbing og desuden meddele hende skriftlig, hvor dyr hver Læst er, og hvad Skipperen skal have i Fragt. Hun vil da straks med Tak betale denne. Havde hun i en Skynning kunnet skaffe Kalk tilveje andre Steder fra, vilde hun ikke have besværet ham med denne Ulejlighed, men hun er ham til Gengæld for hans Tjenstvillighed bevaagen med al Naade, og hun venter hans skriftlige Svar med Overbringeren. T. M. 243.

6. Maj (Kbhvn.). Svar fra Breido Rantzau til Hans [Oberberg]. Han modtog i Gaar Skrivelse fra Enkedronningen om den Kalk, hun vilde have sendt til Nykøbing og Stubbekøbing. Denne Kalk er blevet bestilt, straks da han fik Enkedronningens Vilje derom at vide, og der er i Dag kommet en Skipper til København fra Mariager, som beretter, at der for 14 Dage siden blev ladet 3 Skuder med Kalk, som skulde sendes til Stubbekøbing og Nykøbing, saa at disse nu er paa

Rejsen. Han haaber, at de kommer dertil med det første. Hvis Vinden vil hindre, at Kalken kommer saa hurtigt derned, som Enkedronningen gerne vil have det, vil han gerne have Besked derom straks, saa vil han hellere sende en Skude med Kalk der fra Slottet derned, som kan bruges saa længe indtil det, der er bestilt fra Mariager, kommer frem. Han begærer af Adressaten, at han skal lade Enkedronningen dette vide og tilskrive ham, hvad hun ønsker. T. M. 243 b. (Paa Dansk.)

16. Maj (Nykøbing). Miss. til Ewalt Kruse. Enkedronningen meddeler ham, at hun har sendt denne Brevviser Lensskriver Niclas Hansen med Regnskabet over de to Godser Schoring og Korseløs, for at man kan erfare, i hvilken Tilstand og Forfatning hun i Begyndelsen har faaet disse Godser, og hvad de har indbragt hende i dette, Gud ske Lov, frugtbare Aar. Hun henstiller til ham at være hendes Lensskriver beforderlig, saa han snarest muligt kan faa Besked og blive affærdiget. Han gør hende dermed en særlig Tjeneste. T. M. 244.

27. Maj (—). Miss. til Breido Rantzau. Enkedronningens Lensskriver har ved sin Tilbagekomst berettet, at Breido Rantzau har haft megen Møje og Besvær ved Forhandlingen om Afgiften for Schøring og Korseløs og anvendt megen Flid derpaa, saa hun nu endelig har faaet det helt i Orden, hvorfor hun siger ham Tak. Hun vil ved Lejlighed erindre denne og andre Tjenester, som han har vist hende. Hun oversender ham med Brevviseren den Revers i underskrevet Stand, som hendes Søn Kongen i den Anledning har begæret af hende efter det Notat, han har sendt hende, og beder Breido Rantzau overgive den til hendes Søn tillige med den vedlagte Skrivelse. Og skønt Enkedronningen har Betænkelighed ved saa ofte at besvære Breido Rantzau med sine Ærinder, særlig ved atter at ulejlig ham i Anledning af denne Kalk, bliver hun dog mod sin Vilje næsten tvunget dertil. Thi skønt hun ikke tvivler om, at han jo forlængst med tro Flid har bestilt Kalken, har hun dog hidtil ikke faaet mere end 25 Læster, hvorfor hendes Murere atter gaar ledige, og Arbejdet sinkes. Da hun ikke gerne ser, at de i denne gode Tid og bedste Del af Sommeren gaar ledige, og tillige erindrer, at han i sin sidste Skrivelse til hendes Tjener Johan Oberberg godvillig tilbød, hvis den bestilte Kalk ikke snart

kom, at hjælpe hende med en Skibsladning Kalk, hvilket Tilbud hun ogsaa har mærket sig, henstiller hun atter til ham at vise hende den Tjeneste snarest muligt at sende hende 1 Læst Kalk eller 30 eller saa meget som han kan undvære, til Stubbekøbing og samtidig skrive, hvor meget Skipperen skal have for Kalk og Fragt. Hun vil ikke blot med Tak betale denne Kalk, men ogsaa den anden, som kommer senere, og lønne ham med al kongelig Naade for den store Møje og Ulejlighed, som hun hellere vilde have sparet ham for. T. M. 244 b.

31. Maj (Nykøbing). Miss. til Andreas Dresselberg. Da Enkedronningen af hans Beretning har set, at der omkring i Skovene i det ham betroede Len Ahlholm findes saa mange Vindfælder og fornede Træer, at hun uden Skade for sig selv, kan sælge en Del deraf, befaler hun ham hermed for tilbørlig Pris at sælge saa meget, som kan undværes uden Skade for Enkedronningen, til hendes Hoftjenere og Undersaatter i Nykøbing, naar de forlanger det, fordi de ikke let vil kunne faa Brændsel paa anden Maade. Indtægten skal han føre til Regnskab. T. M. 245 b.

10. Juni (—). Miss. fra Enkedronningen paa Kongens Vegne til Andreas Dresselberg til Vonserup og Knud Urne til Aasmærcke. Da Knud Rud til Sandholt har begæret nogle af Kronens Gaarde i Lolland til Mageskifte for nogle af hans Gaarde sammesteds, skal de med det allerførste besigte begge Parters Gods og indsende Besigtelsen til Kancelliet. T. M. 246.

5. Juli (—). Miss. til Wedige von Lest. Enkedronningen meddeler ham, at hun gerne vil have 200 Tdr. ren, god Sæderug. Da hun ikke ved, om hun kan faa saadan Rug hos ham, anmoder hun ham om at meddele hendes Bud, hvorvidt han kan overlade hende saadan Rug om Efteraaret og levere den i Warnemunde. Kan han tjene hende heri, vil hun ikke alene med Tak betale Rugen med den Pris, som den ellers kan udbringes til hos ham, men ogsaa, saa snart han underretter hende om Tidspunktet for Leveringen — hvilket dog maa være straks efter, at Indhøstningen er sket — sende Skuder og Folk til Warnemunde for at modtage den der. T. M. 247.

15. Juli (—). Miss. til Detlof Pentz. Enkedronningen meddeler ham, at hun gerne vil have 100 Tdr. god, ren Sæderug, men da hun ikke ved, paa hvilket Sted hun bekvem-

mest kan faa saadan Rug, beder hun ham om gennem denne Brevviser at meddele hende, hvad han ved derom. Hvis han i sit Amt kunde skaffe saadan Sæderug snart efter næste Høst, altsaa en Uge eller tre før Michaelis, og levere den i Warnemunde for kontant Betaling og til den Pris, en fremmed Købmand ellers maa betale, vilde han gøre hende en særlig Tjeneste dermed. Hun ser det ogsaa saa meget hellere, som Kørselen er saa ringe. Hun venter Svar herpaa med Brevviseren, hvorefter hun yderligere skal skrive til ham derom. T. M. 247 b.

24. Juli (Nykøbing). Miss. til Andreas Dresselberg om, at han skal sende alle de Øksne af Enkedronningens eget Opdræt, som han mener er store og gamle nok til at sælges til en Købmand, over til Nykøbing. Og da Enkedronningen har hørt, at de Heste, som gaar for Fiskevognen, ikke har deres egen Stald paa Ohen, skal han der lade indrette en egen Stald, hvori disse 2 Heste til enhver Tid har deres egen særlige Plads, og som Fiskerdrengen kan lukke for. T. M. 247 b.

29. Juli (—). Miss. til samme. Enkedronningens Lensmand i Halsted Knut Urne har berettet for hende, at man i Aar i hans Len kun kan købe smaa Øksne, men da Andreas Dresselberg har meddelt, og da hun ogsaa selv mener, at man i det ham betroede Len, Ahlholm, kan faa baade tilstrækkelig mange og gode Øksne, saa skal han, naar han paa hendes Vegne køber Staldøksne, bestille saa mange, at han for rimelig Pris kan lade Knut Urne faa saa mange, som han ønsker. T. M. 248.

30. Juli (—). Miss. til Detlof Pentz. Enkedronningen har af hans Skrivelse set, at han vil tilvejebringe de ønskede 100 Tdr. ren og god Sæderug for tilbørlig Pris fra Undersaatterne i hans Amt, og da han gør hende en særlig Tjeneste hermed, takker hun ham derfor. Hun begærer endvidere, at han aftaler en bestemt Dag med Wedige von Leist, Hovedsmand i Butzouw, paa hvilken de begge vil levere den bestilte Rug i Warnemunde, og snarest skriver det til hende. Hun vil da sørge for, at hendes Folk paa det angivne Tidspunkt skal vente der med en Skude og modtage Rugen af dem. Naar tillige Prisen bliver meddelt hende, skal straks den tilbørlige Betaling ske med Tak. T. M. 248 b.

5. Aug. (Nykøbing). Miss. til Christian Friis, Kansler. Knut Bilde til Bildisschouf har meddelt Enkedronningen, at han gerne vil mageskifte noget Gods, der ligger i hendes Livgeding Lolland, med Kronen, og han har tilbudt at forpligte sig til at aftræde til Kronen lige saa gode og for Kronen godt beliggende Gaarde som dem, han ønsker at faa. Han har derfor anmodet om, at Enkedronningen vilde give sit Samtykke dertil og skriftlig meddele dette til Christian Friis. Saafremt det nu forholder sig, som han beretter, og Gaardene, som han vil udlægge til Gengæld, ligger godt for Kronen og findes at være lige saa gode, lader Enkedronningen, hvis Christian Friis kan opnaa Kongens Tilladelse til Mageskiftet, for sin Part ikke alene dette gerne ske, men hun holder det ogsaa for at være til Nytte og Fromme for Kronen, at den faar sit Gods liggende samlet. T. M. 249.

28. Nov. (—). Miss. til Knut Urne. Hvad denne Brevviser, Enkedronningens Undersaat Christen Jude i Langholm i Knut Urnes Len Halsted Kloster klager over og søger om, vil han tilstrækkeligt kunne se af vedlagte Kopi af hans Supplik. Da hun af Supplikantens Beretning og paa anden Maade noksom har set, at Clauws Pors i det af ham begærede Mageskifte intet Vederlag kan give hende og Kronen i Skov, og at han ogsaa vil give Enge, der ligger i et andet Sogn og derfor er ubekvemme for denne Gaard, og da hun ikke paa nogen Maade er til Sinds at forringe sit Livgeding, endnu mindre frivilligt at tillade, at Kronen ved Mageskifte eller paa anden Maade sker Afbræk og forkort, saa vil hun aldeles ikke give ham sit Samtykke til dette Mageskifte, hvilket hun ogsaa skriftligt vil tilkendegive sin Lensmand paa Ahlholm Andreas Dresselberg, saa snart han kommer hjem, og samtidig sende ham en Kopi af omtalte Supplik. Hun befaler derfor Knut Urne alvorligt, at han ikke maa tillade, at dette Mageskifte fremmes, men skal hjælpe og værne nævnte Supplikant, saa han bevarer sin Gaard, sine Enge og Skove og alt, hvad han dertil fra Arilds Tid har besiddet, nydt og brugt¹. T. M. 249 b.

— Supplik fra Christen Jude i Langholm, dateret 4. Nov. (Prod. 20. Nov. Nykøbing.) Enkedronningens Undersaat Christen Matsen i Langholm, Greshafve Sogn, beretter, at

¹ Sml. Kancelliets Brevbøger for 6/2 1606.

han har boet i Langholm By i 30 Aar i en Gaard, der fra Arilds Tid har ligget til Halsted Kloster. Han har antaget samme Gaard øde og bygget for vel 200 Dlr. derpaa. Som denne Gaards rette Tilliggende har han haft og brugt 2 Enge, den ene ligger i Trognemusse, den anden kaldes Tingengen. Paa Tingengen findes vel en fem Hundrede Risege, smaa og store, som er herlig Oldenskov, dertil Underskov, Torne og Hesselskov. Paa den anden Eng i Trognemusse findes El og Vie [Pil], der er nyttige til denne Gaards indhegnede Skov, som han har opfredet. Disse 2 Enge med deres Skov, som er meget godt Guld og mange Penninge værd, har han brugt og haft som Tilliggende til sin Gaard og Grund, siden han kom til at bo i Gaarden, ligesom hans Formand har haft dem fra Arilds Tid. Der har ikke været gjort ham nogen Forfang derpaa undtagen i den Tid, da den gode Mand Steen Brade var Lensmand paa Halsted Kloster, da nogle frie Bønder tiltalte ham for den Eng, som ligger i Trognemusse, og vilde fravinde ham den. Da var han nødt til at klage til Enkedronningens Husbond, den afdøde Konge Frederik, saa han fik Kongens Brev og Missiveskrivelse til nævnte Steen Brade om, at denne skulde lade Christen Matsen beholde sin Gaards Grund og disse 2 Enge, hvilke han ogsaa beholdt, indtil Claus Pors for, saa vidt han mindes, næsten 12 Aar siden begyndte at dele og trætte om de samme Enge og har paaført Christen Matsen megen Bekostning til Aasynsmænd, Brevpenge og andet, fordi han som en fattig Tjener ikke vilde lade sig fravriste disse Enge, men har forsvaret dem i 30 Aar ligesom hans Formand fra Arilds Tid. Claus Pors har altsaa ikke paa nogen Maade kunnet afvinde ham disse 2 Enge ved Dom eller nogen Slags Rettergang. Men da Christen Matsen forstaaer og af gode Mænd, der har været at besigte samme Eng, har faaet at vide, at Claus Pors nu vil tilforhandle sig disse 2 Enge af Kronen ved Magelæg mod at give Kronen andre Agre og Enge, saa foraarsages han at give Enkedronningen tilkende, hvad det er for Gods, Claus Pors vil give igen for disse Enge, der ligger til hans Gaard med megen herlig og skøn Skov paa, som er meget Guld og mange Penninge værd. Paa de Enge, som Claus Pors vil give derfor, kan der vokse 6 Læs Hø, og de ligger i et andet Sogn, men 20 Læs Hø paa de Enge, der ligger til Kronens Gaard, og for Skoven, som staaer paa de 2 Enge til

Christen Matsens Gaard, vil han give 6 Skpr. Land, som intet duer og ikke kan bære Korn, fordi Floden staar over noget af disse Enge Vinteren og Vaaren igennem, saa Kronen slet ingen Skov faar igen. Men hvis Gaarden paa denne Maade bliver helt skovløs, saa ved og forstaar han ikke, at Kronen eller Enkedronningen kan være sket Fyldest ved dette Magelæg, da nemlig han selv eller hvilken anden fattig Mand, som skal bo i denne Gaard, i saa Fald ikke kan være i Stand til at udrede sin Landgilde, thi han giver aarlig 80 Skpr. Korn af sin Gaard foruden Penge, Ægt og Arbejde. Han beder derfor Enkedronningen om at have Indseende med, at han kommer til at nyde de 2 Enge, som fra Arilds Tid har ligget til nævnte Gaard, og som han har haft og brugt i den Tid, han har boet der, da han ellers ikke kan blive ved at give den Landgilde af Gaarden, som han hidtil har givet. Hvis han ikke kan beholde de nævnte Enge, anmoder han om at maatte nyde nogen Skaansel paa Landgilden. Han vil med Guds Hjælp være Enkedronningen og hendes Lensmand en tro, ydmyg og villig Tjener, bygge og vedligeholde Gaarden og frede Skoven, hvis han kan faa Lov at beholde den som hidtil. T. M. 250. (Paa Dansk.)

1606.

27. April (Nykøbing). Miss. til Andreas Dresselberg. Den 1. Maj, til hvilket Tidspunkt Enkedronningen har lovet ham atter selv at overtage sit Livgedings Slot og Len Ahlholm, nærmer sig, men da hun af sin Søn Kongen har faaet Indbydelse til den forestaaende Barsedaa og gerne vil tage derimod, vil hun paa Grund af Tidens Knaphed være forhindret i at overtage nævnte Len, før hun drager afsted. Hun begærer derfor af Andreas Dresselberg, at han vil styre nævnte Slot og Len paa samme Maade som hidtil, indtil Enkedronningen lykkeligt er vendt tilbage. Hun vil ikke blot tage Bekostningen derved paa sig og godskrive ham den i Regnskabet, men ogsaa efter sit Tilsagn i Naade fritage ham for hans Tjeneste, saa snart hun er kommet tilbage. T. M. 254.

3. Juni (Nykøbing). Miss. til samme. Enkedronningen har efter Andreas Dresselbergs Ansøgning lovet igen at overtage sit Livgedings Slot og Len Ahlholm, som har været ham betroet, og i Naade fritage ham for hans Tjeneste. Hun har i den Anledning paalagt sin Lensmand paa Halsted Knut Urne at begive sig til Ahlholm og paa hendes Vegne modtage Len og Slot af Andreas Dresselberg, som skal aftræde og overantvorte nævnte Len og Slot med rigtigt Inventarium, og hvad ellers dertil hører, til Knut Urne. T. M. 254 b.

— Miss. til Knut Urne. Enkedronningens Lensmand paa Ahlholm Andreas Dresselberg har fornylig anmodet hende om, at hun vilde overtage sit Livgedings Slot og Len Ahlholm og fritage ham for hans Tjeneste. Hun har indvilget heri og befaler hermed Knut Urne i Morgen tidlig at begive sig til Ahlholm sammen med hendes Tjener Johan Oberberg og paa hendes Vegne modtage Slottet og Lenet af nævnte Andreas Dresselberg med rigtigt og klart Inventarium, og hvad ellers dertil hører. Inventariet skal han straks tilstille Enkedronningens Lensskriver paa Stedet Christoffer Jurgensen; Nøglerne og Opsynet med Slottet og Lenet skal han overdrage hendes Ridefoged Christen Petersen, nysnævnte Lensskriver Christoffer Jurgensen og hendes Slotsfoged Jacob Chur. Jordebogen derimod og al yderligere Beretning skal han tilsende hende med hendes Tjener Johan Oberberg. T. M. 255.

14. Juni (—). Miss. til Andreas Dresselberg. Enkedronningens Kammerer Jochim von Barnewitz har præsenteret de Heste for hende, som Andreas Dresselberg paa hendes Anmodning har sendt hende, og desuden meddelt hende, hvad Andreas Dresselberg ved den Lejlighed har skrevet til ham. Hun takker ham først, fordi han har villet efterkomme hendes Anmodning og sendt hende disse Heste, og det er hende kært, at hun maa beholde dem hos sig og bruge og prøve dem ved sin forestaaende Rejse. Hvis hun synes om dem, og de er brugbare, vil hun gerne og med Tak betale dem efter hans Meddelelse. Hun vil imidlertid lade dem passe saaledes, at de forhaabentlig ikke skal faa nogen Skade eller Skavank hos hende. T. M. 255 b.

20. Juni (—). Miss. til samme. Enkedronningen takker

ham endnu engang, fordi han efter hendes Anmodning har sendt hende de 2 Heste og velvilligt tilladt, at hun maatte lade dem prøve. Hun har nu ladet disse Heste staa stille og hvile i nogle Dage og derefter ladet dem spænde for og køre med. De synes imidlertid at være meget vilde og derfor ikke brugbare for hende, hvorfor hun sender dem tilbage til ham med Overbringeren af Brevet, forhaabentlig uden at de har lidt nogen Skade. Hun beder ham ikke at tage hende det ilde op, at hun har beholdt dem saa længe. Hun er ham ellers bevaagen med al kongelig Naade. T. M. 255 b.

12. Aug. (Nykøbing). Miss. til Herman Juel. Enkedronningen meddeler ham, at hun vil lade noget bygge paa sit Livgeding og dertil behøver noget Tømmer og Lægter. Naar hun i den Anledning har sendt sin Undersaat Hans Been, der overbringer dette Brev, til Gotland, for at han der hos Herman Juel skal købe den Slags Tømmer og Lægter og bringe det til hende, saa venter hun af Herman Juel, at han, naar Hans Been paa hendes Vegne anmoder derom, vil være denne behjælpelig med at faa godt Tømmer og Lægter for tilbørlig Betaling og sørge for, at han snarest muligt bliver sendt afsted igen. Herman Juel gør hende dermed en særlig Tjeneste, og hun vil gengælde ham det med al kongelig Naade. T. M. 256.

29. Sept. (—). Miss. til Christian Friis. Han vil uden Tvivl erindre, hvad Enkedronningen tidligere, nemlig den 5. Aug. 1605, har erklæret og udtalt sig om til ham i Anledning af det Mageskifte af noget Gods i hendes Livgeding paa Lolland, som Knut Bilde til Bildeschouw ønsker med Kongen. Da nu nævnte Knut Bilde har meddelt hende, at hendes Søn Kong Christian billiger dette Mageskifte og ønsker det fuldbyrdet, hvorfor han atter anmoder Enkedronningen om ikke blot at samtykke deri, men ogsaa skriftlig at meddele sit Samtykke til Christian Friis, udtaler hun, at hun er helt igennem tilfreds med det, som Kongen bevilger og derefter lader slutte om dette. T. M. 256 b.

25. Okt. (—). Miss. til Knut Urne. Enkedronningen har tidligere bevilget Knut Bilde til Hoybygaardt det Mageskifte af noget Gods, som han har anmodet hende og Kronen om, og hendes Søn Kong Christian har nu fuldbyrdet dette Mageskifte og bekræftet det med Brev,

Haand og Segl. Hun befaler derfor Knut Urne at anvise Knut Bilde det ham tilkommende Gods, som er specificeret i det kongelige Mageskiftebrev, og paa den anden Side at lade sig udvise og overdrage det Gods, som Knut Bilde skal udlægge og indrømme Kronen. T. M. 257.

19. Nov. (Nykøbing). Miss. til samme. Han vil sikkert have i frisk Erindring, at Enkedronningen har mageskiftet noget Gods med Knut Bilde til Hoybygardt. Skønt nu det Gods, som Knut Bilde har faaet af hende og Kronen, dels har ligget i hendes Livgedings Len Ahlholm dels i Halsted Len, ligger dog alt det Gods, hun til Gengæld har faaet af Knut Bilde, midt i Ahlholm Len og altsaa meget belejligt, ligesom Hoveriet ogsaa bedst kan bruges dertil, hvorfor han skal indskrive alle Gaardene i den ahlholmske Jordebog og paa hendes Vegne befale Bønderne at bringe Landgilde og Forpagtningsafgifter til Ahlholm samt yde Tjeneste og Arbejde der. T. M. 257.

1607.

9. Marts (Nykøbing). Miss. til Herman Juel enslydende med Skrivelse af 12. Aug. 1606 dog med den Tilføjelse, at Tømmeret skal være 17 og 14 Al. langt. T. M. 262.

14. Marts (—). Miss. til Hans Hinrichsen om Tømmerkøb enslydende med Skrivelse af 9. Marts 1607 til Herman Juel. Udtog i T. M. 262.

17. Marts (—). Miss. til Hans Padicke om Tømmerkøb enslydende med Skrivelse af 9. Marts 1607 til Herman Juel. Udtog i T. M. 262.

28. April (—). Miss. til Knut Urne. Hvad Enkedronningens Undersaat Dorothea Hintze i Lille Kiøbeløf i Anledning af sin Datter Anna Hintze har søgt om hos hende, vil han udførligt kunne se af vedlagte Kopi af hendes Supplik. Og skønt hun som Øvrighedsperson og i Kraft af sit Embede bør straffe slig grov Last, Skam og Synd strengt, har hun dog i Betragtning af den stakkels bedrøvede gamle Enkes Elendighed og for mange

Menneskers Forbøns Skyld skænket nævnte Anna Hintze Livet. Knut Urne skal derfor løslade Anna Hintze af Fængslet med alvorlig Advarsel om, at hun vil blive strengt og ubarmhertigt straffet, hvis hun ikke i Fremtiden lever fromt og godt. T. M. 262 b.

— Kopi af Supplik fra Dorrette Hindtzes i Lille Kiøbeløf. (Prod. 25. April. Nykøbing.) Hun, der er en stakkels fattig Enke, har haft den store Hjertesorg, at hendes Datter, som hun i sin Alderdom havde ventet sig Trøst og Glæde af, desværre nu er faldet og har forset sig højligt, idet hun har ladet sig beligge af en af sine Slægtninge, med hvem hun hører sammen i andet eller tredie Led. Hun beder derfor Enkedronningen om for Guds Skyld at tilgive Datteren hendes Forseelse og skaane hendes Liv. Hun vil gerne af sin yderste Fattigdom give Enkedronningen 200 Dlr., det er hele den Formue, hun ejer, hvis ikke Enkedronningen naadigst vil eftergive noget deraf. T. M. 262 b. (Paa Dansk.)

10. Juni (Nykøbing). Miss. til Pauwel Kohlbladt og m. m. Johannes Foppe. Enkedronningen meddeler ham, at hun har sendt sin Kammerer Jochim von Barnewitz til Kiel (Bordesholm), for at han der paa Stedet skal undersøge Lenets Forhold. Hun befaler hermed Adressaten ikke blot udførligt at tale med nævnte Jochim von Barnewitz om de Sager, om hvilke han ønsker at faa yderligere Besked, men at han ogsaa skal optegnesom i en Memorial alt, hvad Jochim von Barnewitz bestemmer og befaler i enhver Henseende eller anordner i Enkedronningens Navn, og efterkomme det altsammen paa tilbørlig Maade, som hvis Enkedronningen selv havde befalet ham det. T. M. 263 b.

11. Juni (—). Miss. til Jurgen Venstermand til Bosserup. Han vil erindre, at Enkedronningen for længe siden tit og mange Gange baade skriftligt og mundtligt har anmodet ham og hans Hustru om at sørge for at faa berigtiget det Regnskab, der endnu er imellem hende og hans Hustrus afdøde Fader Frederik Hobe paa Grund af dennes Bestyrelse af Ahlholm Len, og hun har ogsaa altid haft det faste Haab, at Jurgen Venstermand vilde efterkomme denne hendes Paamindelse. Hun mærker imidlertid desværre, at det modsatte har været Tilfældet, og at han lader det ene Aar gaa hen

efter det andet uden at tilbyde nogen Rigtiggørelse, endsige Betaling af Restbeløbet. Hun vil imidlertid ikke længere lade dette gaa og vil derfor endnu engang paaminde Jurgen Venstermand om at være betænkt paa snarest muligt at berigtige dette Regnskab og indbetale Restbeløbet til Enkedronningen. I modsat Fald vil hun gribe til andre Midler imod ham, som hun dog ellers gerne vil forskaane ham for. T. M. 264.

11. Juni (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Denne vil af vedlagte Supplik erfare, hvad Enkedronningens Undersaat Jens Schmidt i Torpe, Herredsfoged ved Mosse Herreds Ting i hendes Livgedings Land Lolland, har søgt om hos hende. Da hun tillige af Knut Urnes Beretning har set, at det forholder sig som anført i Supplikken, og at nævnte Jens Schmidt ingen passende Løn eller Benaadning har for Arbejdet, han udfører ved Forvaltningen af dette Herredsfogedembede, har hun eftergivet ham den Landgilde, han hvert Aar er pligtig at udrede hende og Kronen paa Ahlholm — dog kun ad gratiam og indtil videre — som Knut Urne vil kunne se af hendes vedlagte Benaadningskrivelse. Han skal tilstille Jens Schmidt denne Enkedronningens Benaadning og haandhæve den, saa længe til hun befaler ham noget andet. Det skal i Fremtiden blive ham godtgjort i hans Lensregnskab, dog skal Benaadningen først gælde fra 1. Maj i dette Aar 1607. T. M. 264 b.

— Kopi af Supplik fra Jens Schmidt i Torpe [Herredsfoged ved Musse Herreds Ting] og Morten Persen [Skriver]. (Prod. 25. April Nykøbing.) Jens Schmidt klager over, at han paa Grund af Musse Herreds Ting opholdes og sinkes i sit Haandværk saavel som sin Pløjning og Næring, da han nemlig er blevet nødt og tvunget til at være Herredsfoged og tribuleres og stævnes for adskillige Sager. Han faar intet for sin Umage, men maa altid sætte til af sin Fattigdom, saa han snart kan komme tilgæters og i Armod. I gammel og i hans Formænds Tid fik disse Mænd en Smule om Aaret, men nu er dette helt taget fra ham, saa han intet kan faa. I andre Landsdele har baade Herredsfogeder og Birkefogeder noget for deres Umage, en Skæppe Byg, en Skæppe Havre eller Humle af hver Mand efter Lejligheden og som Egnen er til. Desuden blev for kort Tid siden paa Landstinget læst Kopi af kgl. Majestæts Brev, der gaar ud paa, at Skriverne sammen med Fogederne skal

forsegle baade Dom og Tingsvidner, og hvad der udgaar fra Tinge, og de skal begge forsvare det for deres Overdommer, hvorfor det ikke er let at faa nogen Skriver, der vil gaa ind paa dette, og som forstaar sig paa Retten. Derfor begærer han og hans Skriver, at der her i Enkedronningens Livgedings Len ligesom i andre Landsdele maa tillægges dem noget, fordi de begge skal svare for Retten med deres eget. Ellers er det dem umuligt at bestride en saadan Bestilling paa egen Bekostning. De beder hende tage deres Fattigdom i Betragtning. De nødes ellers til at opsigte deres Bestilling. T. M. 265. (Paa Dansk.)

18. Juni (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Enkedronningen har af hans Beretning set, at Jep Lassen i Westerbørrig paa Lolland og hans Fæller har vist sig forsømmelige med at opfylde det Løfte til hende, som de har givet med Hensyn til Jurgen Kaare i Gurreby og i hans Navn, og ikke har indbetalt den velfortjente Pengebøde, som de havde indvilget i. Hun befaler derfor Knut Urne, at han alvorligt skal paamine Jep Lassen og hans Fæller om enten straks og uden Forhaling at erlægge den lovede Bøde eller ogsaa ufortøvet atter at bringe nævnte Jurgen Kaare i Knut Urnes Haand. Han skal da efter Loven blive tilbørligt straffet, som han fortjener. T. M. 266.

— Miss. til samme. Enkedronningen har af hans Indberetning set, at hendes og Kronens Kirke Erindelof, som ligger i hendes Livgedings Len Ahlholm, er i den Grad bygfældig, at den nødvendigvis maa repareres. Hun forstaar ogsaa, at nævnte Kirke ikke har saa mange Penge i Behold, at dette Byggeri kan fuldføres dermed, men at den maa søge Bistand og laane Penge hos andre Kirker. Da hun ser og ved, at der forefindes en temmelig stor Sum Penge ved hendes og Kronens Kirke Ringsebølle, har hun bevilget, at denne Kirke skal og maa forstrække ovennævnte Erindelof Kirke med halvandet Hundrede Rigsdaler til Fuldførelse af det paabegyndte Byggeri. Knut Urne skal have godt og flittigt Opsyn med, at disse Penge ikke bruges til Pragt og Unytte, men godt og til nødvendige Ting, og hvad der bliver bygget og repareret, skal være solidt og varigt. T. M. 266 b.

1608.

27. Febr. (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Enkedronningen meddeler ham, at hun har i Sinde at lade nogle Huse tække med Straa, men da hun mangler Pilekviste [Deckweden] hertil og ikke kan faa saadanne paa Fålstet, da de for Størstedelen er ødelagt af Vildtet, skal Knut Urne i begge de ham betroede Len Ahlholm og Halsted Kloster lade skære et anseligt Forraad af saadanne Pilekviste og snarest sende det til Nykøbing til Enkedronningen. T. M. 274.

16. Marts. (—). Miss. til samme. Da han har indberettet til Enkedronningen, at nogle Fogeder i hendes Livgedings Len Ahlholm fra Arilds Tid paa Grund af deres Tjeneste og Ulejlighed har faaet nogen Nedsættelse i deres aarlige Landgilde, og har anmodet om, at hun ogsaa vilde give dem en saadan, har hun indtil videre Besked givet hver af de efterskrevne Fogeder Nedsættelse efter hoslagte Fortegnelse, nemlig: Lauritz Hugaf i Skottemark, Tredingsfoged, Andreas Nielsen, Foged i Rødby, Peter Mogensen i Horreby, Tredingsfoged, Peter Mogensen i Horreby, Herredsfoged, Rasmus Hansen i Herritzlof, Tredingsfoged, Hans Matzen i Flintingh, Tredingsfoged, Niels Michelsen, Foged i Maybølle, Asmus Mogensen i Wanthor, Slottets Birkefoged, Hans Færgemand i Sundby og Staffen Degen i Godsted, Tingskriver ved Godsted Birketing. Dette vil blive godtgjort Knut Urne af Enkedronningen ved den kommende Regnskabsaflæggelse. Hvis en eller flere af disse nævnte Fogeder dør, skal han ikke blot anmelde det for Enkedronningen, men ogsaa forhøre hos hende, om hun af Naade ogsaa vil eftergive Efterfølgeren noget af hans Landgilde, da det ellers ikke vil blive godtgjort ham i Lensregnskabet.

Kopi af vedlagte Seddel (Paa Dansk.)

Nedsættelse for Tingfogeder, Tredingsfogeder og Sognefogeder i Aahlholm Len: Lauritz Hugaf i Skottemark, Tredingsfoged, 10 Mk. 11 Sk. 1 Alb., 3 Dlr. Gæsteri, 8 Skpr. Byg.

Anders Nielsen, Foged i Rødby, 4 Dlr. Gæsteri, 10 Mk. Landg[ilde] Penge, 24 Sk.

Peder Mogensen i Horeby, Tredingsfoged, 4 Mk. 8 Sk.

2 Alb. 3 Ort Gæsteri, 1 Lam, 5 Høns, 1 Gaas, 1 Skp. Rug, 2½ Skpr. B[lyg], 12½ Skpr. Havre.

Peder Mogensen i Horreby, Herredsfoged, 8 Markstykker.

Rasmus Hansen i Herritsløf, Tredingsfoged, 24 Sk. 4 Alb., ½ Dl. Gæsteri, 1 Lam, 5 Høns, 1 Gaas, 1 Skp. Rug, 2 Skpr. Byg, 5 Skpr. Havre, 12 Sk. af en Eng.

Hans Matsen i Flinting, Tredingsfoged, 35 Sk. 1 Alb., 1 Dl., 8 Sk. Gæsteri, 1 Lam, 5 Høns, 1 Gaas, 1 Skp. Rug, 2 Skpr. Byg, 9 Skpr. Havre, 1 Fdk. Ærter.

Niels Michelsen, Foged i Maybølle, 1 Lam, 4 Høns, 1 Gaas, 1 Skp. Havre.

Rasmus Mogensen i Vanthor, Slottets Birkefoged, 1 Lam, 4 Høns, 1 Gaas, 1 Skp. Havre, 1½ Pd. 8 Skpr. Byg.

Hans Færgemand i Sundby af et Stk. Jord i Grengemark ½ Pd. Byg.

Staffen Degen i Godsted, fordi han skriver for intet til Godsted Birketing, 8 Skpr. Byg. T. M. 274.

1. April (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Han vil erindre, at Enkedronningen tidligere har befalet ham at tiltale Jochim Beck til Hafverløkke ved Retten i Anledning af den Skade, han har gjort hende og Kronen paa Sørup Skove og Hafverløkke Fang, og hun tvivler ikke om, at han har udført hendes Befaling. Hun meddeler ham imidlertid hermed, at ovenmeldte Jochim Becks Broder Sigfridt Beck til Fiørsløf, der er Rentemester hos Kongen af Danmark, har været hos hende og intercederet i Anledning af denne Broder. Han har bedt om, at hun for hans Skyld og ogsaa af andre Grunde, som er blevet fremført, vilde lade den omtalte Tiltale mod Broderen falde. Og da hun er nævnte Sigfridt Beck med al Naade bevaagen og har overvejet de anførte Grunde, har hun helt forligt sig med ham i Anledning af den Skade, som hans Broder har tilføjet hende og Kronen paa Sørup Skove og Hafverløkke Fang. Knut Urne skal derfor ikke forfølge og tiltale oftmeldte Jochim Beck længere ved Retten i Anledning af denne Skade. T. M. 276.

— Miss. til samme. Han vil af vedlagte Supplik kunne se, hvad Enkedronningens Undersaat Niels Olsen i Sønder-Herred i Lolland har søgt hende om for sin Søn Knut Nielsen. Skønt nu hendes høje Embede og Øvrighed paalægger

hende alvorligt at straffe den Slags grove Synder, har hun dog paa mange gode Folks Forbøn og af andre vigtige Aarsager for denne Gang mildnet Straffen for Knut Nielsen saa vidt, at hun af Naade skænker ham Livet, men dog saaledes at han kommer til at bøde tilbørligt for den begaaede Synd, og at den faldne Kvinde forvises fra Landet. T. M. 276 b.

— Kopi af Supplik fra Niels Olsen i Tillitse, Sønder-Herred. (Prod. 30. Marts, Nykøbing.) Han, der er Enkedronningens Tjener og bor i Tyllitse paa Øens Gaard i Sønder-Herred, forarsages i høj Grad at ulejlige hende med en Supplik om en Sag, som angaar hans Søn Knut Nielsen. Denne er sigtet og beskyldt for at have beligget et Kvindfolk ved Navn Anna Villemssdatter, der siges at være hans Morbroders Datter — hun er dog et Slegfredbarn — og for at hans fattige Søn ikke skal blive tiltalt for denne Sags Skyld, har Niels Olsen medtaget nogle af sine gode Venner, Hans Hansen i Tillitse, Hans Knudsen i Styby og Villem Olsen i Arninge, som efter Aftingen skal love og sige god for Betalingen af en mulig Sum Penge til Tid og Terminer. Hvis Enkedronningen vil lade denne Sag falde, vil han med sine Forlovere af yderste Evne til en bestemt Termin erlægge et halvt Hundrede Dlr. til hende. Mere kan disse fattige Folk ikke taale. T. M. 277. (Paa Dansk.)

4. April (Nykøbing). Miss. til Oluf Rosensparre, Lensmand i Mariager. Enkedronningen har afsendt sin Undersaat Peter Rasmussen fra Femøe, der overbringer dette Brev, for at han hos Oluf Rosensparre og i det ham betroede Len skal hente sin Skude fuld af Kalk til hendes Behov. Hun har desuden givet ham Penge med, for at han straks skal betale denne Kalk med rede Penge. Da Enkedronningen i høj Grad trænger til denne Kalk, anmoder hun Oluf Rosensparre om at gøre hende den Tjeneste at være denne hendes Undersaat behjælpelig, saa han snarest faar saa meget Kalk, som han kan have med i sin Skude, og medgive ham et skriftligt Bevis for, hvor meget Kalk han har faaet med, og hvor meget han har betalt paa Stedet for hver Læst Kalk. Hvis Oluf Rosensparre yderligere kan fragte en Skude der paa Stedet og sende den med Kalk til Enkedronningen, vil han ikke blot gøre hende en særlig Tjeneste dermed, men hun vil ogsaa med Tak betale Kalken saa dyrt, som han skriftligt forlanger det, og

desuden tilstrækkeligt undskyldte og forsvare ham overfor sin Søn Kongen. T. M. 278.

26. April (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Han vil af vedlagte Supplik kunne se, hvad Degnen i Tillitse i det ham betroede Len Halsted har søgt om hos Enkedronningen. Da nu det ønskede Stykke Jord af Fællesmarken kan overlades ham uden Skade for hende og Kronen og ligeledes uden Skade for de andre Bønder, bevilger hun, at der indrømmes ham, hvad han har begæret. T. M. 278 b.

— Kopi af Supplik fra Rasmus Degn i Tillitse. (Prod. 24. April, Nykøbing.) For 7 Aar siden er der, hvad Gud har tilladt, paakommet ham et saare tungt Huskors, idet hans stakkels Hustru har mistet sin Forstand, undertiden i den Grad, at han, naar han ikke har Raad til at lade hende bevogte, nødes til at baste og binde hende som et andet umælende Kreatur, for at hun ikke skal komme ud og gøre sig selv eller andre Skade, hvad desværre ofte er sket. Da hun saaledes er en tung Byrde og en ringe Medhjælp i Omsorgen for Huset, og da han desuden paa adskillige Steder har anvendt stor Bekostning for at opnaa hendes Helbredelse, er han blevet yderlig fattig, saa han, hvis ikke Gud og Enkedronningen hjælper ham, umuligt kan blive ved længe. Det vilde være ham til stor Trøst og Husvalse, hvis hun vilde unde ham et føje Stykke Jord, som ligger lige ved Degneboligen i Tillitse Sogn paa Enkedronningens Gebet i Halsted Kloster Len og er Fællesjord, paa hvilken ingen har Paaløb eller Aaskud. Dette Stykke Jord beder han om at maatte fæste af Enkedronningen for en aarlig Afgift efter hendes gunstige Behag. T. M. 279. (Paa Dansk.)

7. Maj (—). Miss. til Knut Urne. Enkedronningen vil førstkommende Mandag sende 24 Øksne til Rødby og derefter til Kiel. Knut Urne skal derfor alvorligt befale Fogeden i Rødby at have godt og flittigt Opsyn med, at disse Øksne bliver fodret, saa længe de er i Rødby, og at de bliver bragt over til Hilligenhafn med en god Færge. Knut Urne skal ogsaa befale ham at skaffe 2 Karle, der sammen med hendes Bud kan følge med disse Øksne over til Hilligenhafn og hjælpe med til at drive dem derfra til Kiel. Hvis der kan skaffes Karle, som har drevet Øksne før, vilde det være det bedste. Naar de kommer tilbage, vil hun betale dem saa meget, som Fogeden

lover dem. Saafremt han endnu ikke efter Aftale har sendt Hø til disse Øksne til Rødby, skal han sørge for, at dette sikkert sker til næste Mandag, og at der kommer saa meget, at der ikke blot er Foder nok for disse Øksne, saa længe de bliver staaende i Rødby, men at man ogsaa kan sende et Natfoder med over til Hilligenhafn. T. M. 280.

7. Maj (Nykøbing). Miss. til Hannibal Nielsen, Færgemand i Goldtborgh i Falster. Da det troværdigt berettes for Enkedronningen, og hun ogsaa selv har erfaret, at hendes Under-saatter daglig besværes med fremmed Kørsel, saa de ikke tilbørligt kan forrette Tjeneste for hende, befaler hun hermed Hannibal Nielsen, at han ikke maa skaffe nogen, hvem det end er, fri Kørsel, medmindre han har og fremviser Vognpas fra hende selv, fra hendes Søn Kongen eller fra Kansleren Christian Friis, Statholderen Breydo Rantzau, Statholderen i Slesvig-Holsten Gert Rantzau eller Amtmanden i Segeberg Marquart Pens. Han skal ogsaa rigtigt optegne, hvem der har forlangt Vogne og hvormange, samt Navnene paa dem, der har udstedt Passene, saa han i Fremtiden, naarsomhelst Enkedronningen forlanger det, kan fremvise og sende hende en saadan Fortegnelse. T. M. 280 b.

10. Juli (—). Miss. til Knut Urne. Enkedronningen meddeler ham, at Købmændene fra København har betalt det Korn, de har faaet hos hende, og at de straks igen har anmodet om i Løbet af Høsten før Vinteren at maatte faa 60 Læster Byg fra Nykøbing, 30 Læster fra Ahlholm og 60 Læster fra Halsted Kloster, hvilket hun har bevilget dem. Det er en Aftale, at Prisen, de skal betale for hver Læst, skal fastsættes paa det Tidspunkt, de henter dette Korn før Vinteren. De skal ogsaa til den Tid erklære, hvor meget Korn de ønsker at faa til Foraaret, men Prisen paa dette Korn skal først fastsættes, naar de lader Kornet afhente. Dette tjener ham til Underretning, og han maa ikke lade det mangle paa Flid, men indkræve Landgilden saa tidligt som muligt, for at der i Tide kan være tilstrækkeligt Korn paa Forraad hvert Sted. Han skal desuden ikke i Aar sælge af Havren fra Halsted Kloster, men beholde denne hos sig indtil nærmere Besked. T. M. 281.

19. Juli (—). Miss. til samme. Enkedronningen har af Knut

Urnes Beretning set og ogsaa paa anden Maade mærket, at Bønderne og Undersaatterne i hendes Livgedings Len Halsted Kloster daglig og især om Vinteren med stort Besvær maa køre Vandet til Køkken og til Brygning. De har ogsaa tildels klaget derover og tilbuddt hellere at opbygge Enkedronningen en Brønd paa Slotspladsen, saa de kunde blive forskaanet for denne daglige og for dem besværlige Hoveritjeneste. Dette er Enkedronningen tilfreds med, og saafremt de paa egen Bekostning vil opbygge hende en god, solid Brønd paa Slotspladsen, vil hun lade dem være fri for Vandkørsel, men Knut Urne skal have godt og flittigt Opsyn ikke blot med, at Brønden bliver gravet paa et Sted, der ligger bekvemt for Køkken og Bryghus, men ogsaa med, at den bliver opsat godt og ordentligt af lutter Kampesten, og at det sker i denne Sommer saa hurtigt som muligt. T. M. 282.

19. Juli (Nykøbing). Miss. til Jochim von Barnewitz. Med Overbringeren, Jon Eriksen, sender Enkedronningen ham noget »Zeug« (Tøj, Redskaber?), indpakket i Vinfade, som han altsammen skal lade forvare paa rette Sted, saaledes som der staar skrevet paa den indlagte Seddel. Hun har ogsaa medgivet Jon Eriksen 550 Sider Flæsk, af hvilke de 50 Sider er et Aar friskere end de andre. De har i Nykøbing efter lybsk Vægt vejjet 35 Skippund og 8½ Lispd., som han vil kunne se af Køkkenskriverens vedlagte Seddel. Jochim von Barnewitz skal ikke blot modtage alt dette, men ogsaa videre sørge for, at det til Bedste for Enkedronningen enten bliver opbevaret eller anvendt til Bispising, hvad der er bedst for Husholdningen. T. M. 282 b.

14. Aug. (—). Miss. til Knut Urne. Han vil sikkert kunne erindre, hvad Enkedronningens Undersaat Matz Lauritzen i Torneby, ogsaa kaldet Matz Junker, tidligere har klaget over til hende i Anledning af, at Enken efter forhenværende Borger i Nakskov Jacob Andersen ubilligt og med Urette har indstævnet ham for nogle Penge, som han allerede har betalt een Gang. Matz Junker har nu gentaget sin Klage og overgiver hende et skriftligt Bevis, der efter hans Sigende skal være Jacob Andersens egen Haand, hvori nævnte Jacob Andersen indrømmer, at Matz Junker den 10. April 1605 har betalt ham al Gæld, som har været dem imellem, med Und-

tagelse af 1 Dl. og 6 Skpr. Byg, hvilket Knut Urne altsammen vil kunne se af vedlagte Kopi af den rette Seddel. Da Enkedronningen imidlertid ikke kan vide, om den for hende fremlagte Seddel er Jacob Andersens egen Haand, skal Knut Urne med al Flid undersøge, hvorledes det har sig hermed, og sende hende fuldstændig Beretning herom. Indtil da skal han forsvare hendes Undersaat Matz Lauritzen, saa langt hans Ret gaar, og ikke tillade, at han besværes mod Retten af nogen. T. M. 283.

— Kopi af Supplik fra Mats Lauritsen Junker [i Torneby]. Han beder om, at Enkedronningen for Kristi Skyld vil hjælpe ham og hans smaa Børn, da Rasmus Jensen vil tage baade Gaard og Grund fra ham og har forbudt ham at røre hverken Gaard eller Grund eller Korn paa Marken for den Gælds Skyld, som han har betalt roligt og vel. Da der sker ham stor Uret, beder han Enkedronningen hjælpe ham noget til Rette og forbyde Rasmus Jensen at gøre saadant, saa han kan blive siddende i sin Gaard Aar efter Aar og forlige sig med Rasmus Jensen. Han beder ogsaa om, at der maa gives ham en lille Besked med hjem, idet Rasmus Jensen i København har faaet en Dom, fordi den gode Herre K.¹ ikke selv var Raadsherre den Dag, samt faa en liden Sentens til Landsdommeren, som vil aftvinge ham Kost og Tæring, saa han maa faa Lov at blive i Ro. Jacob Skrivners Kone, paa hvis Vegne Rasmus Jensen optræder, har hverken forvaret i Bog eller i Brev for alt det, Mats Lauritsen har givet hende . . .

Kopi af Seddelen. Den 10. April 1605 gjorde Jacob Andersen og Mats Junker Regnskab om alt, som har været dem imellem, og Mats Junker betalte altsammen paa nær 1 Dl. og 6 Skpr. Byg. Naar denne Rest bliver betalt, skal nævnte Mats Junker faa sine Gældsbreve igen. Jacob Andersen ved ikke for Tiden, hvor de er. Actum Nakskov. Jacob Andersen m. p. T. M. 284. (Paa Dansk.)

1. Sept. (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Hvad Enkedronningens Undersaat Martin Suer i Freyløf ansøger om for sin Søn Hans Martensen, vil Knut Urne kunne se med alle Omstændigheder af vedlagte Kopi af hans Supplik. Skönt det nu paahviler hende som Øvrighed og ifølge hendes

¹ Kansleren?

høje Embede ikke blot alvorligt og efter Loven tilbørligt at straffe saadan grov Skam og Synd, har hun dog, da hun af Knud Urnes Beretning har set, at nævnte Hans Martensen endnu er meget ung og har begaaet saadan grov Blodskam af Uforstand, paa mange gode Folks Forbøn mildnet Rettens Strenghed saa vidt, at hun for denne Gang vil skænke ham Livet, dog saaledes at han bliver straffet med en Pengebøde efter Formue. T. M. 285.

— Kopi af Supplik fra Morten Suer i Freillo paa Lolland. Han henvender sig formedelst Alderdoms Svaghed og paa Grund af den Hjertesorg, han har faaet i sin gamle Alder, til Enkedronningen og beder hende i Naade se paa den Ungdoms Brøst og det Fald, som er paakommet hans Søn, og formilde Retten over ham. En Kvindeperson ved Navn Karene Hansdatter der i Byen er nu i denne Vinter kommet i Barselseng og har for sin Nød og Barnefødsel udlagt en Karl i Navlsty. Ved det aabenbare Skriftemaal i Kirken i Oktober bekendte hun ogsaa, at det skulde være en Karl i Navlsty, men nu for kort Tid, omtrent 5—6 Uger, siden har hun udlagt Morten Suers Søn Hans Mortensen, at han skulde være hendes Barnefader. Om det er saadan eller ej, ved Morten Suer ikke, men han antager, hun har gjort det af Had for at føre Sønnen i Ulykke og Trætte og gøre den gamle fattige Morten Suer en Hjertesorg, da de nemlig er noget beslægtet, Sønnen i tredie og hun i andet Led. Men den stakkels Dreng er ung og uforstandig, medens hun er gammel og vel vidste bedre. Nu er Naade bedre end den strenge Ret, hvorfor han indflyer til Enkedronningen og beder om, at hun ikke vil være streng mod hans fattige unge Søn, men hvis der findes Brøst og Skyld hos ham, formildes paa Grund af hans Ungdoms Uforstand. T. M. 285 b. (Paa Dansk.)

7. Okt. (Kiel). Miss. til Hans Vorhouwer. Enkedronningen har affærdiget sit Kancellibud, Overbringeren af dette Brev, til Nykøbing, for at han skal hente alt det Husgeraad («Zeug»), der staar i det ny Jomfrukammer, og bringe det til hende. Da hun selv har vist Hans Vorhouwer alt dette Husgeraad, befaler hun ham at overlevere Brevviseren alt, hvad der er i Kister, Kasser og Skuffer, og lade lave en rigtig Fortegnelse derover og sende den til Enkedronningen, medens en Kopi deraf skal overleveres til hendes Bud, saa han desto flit-

tigere og bedre kan passe paa. Hans Vorhouwer skal ogsaa skaffe Budet de nødvendige Vogne til at køre dette Husgeraad til Rødby og give ham en Skrivelse med til Fogeden der, saa han faar en god Færge og gode Folk, der skal bringe ham, ikke til Femern, men sikkert til Hilligenhafen. T. M. 286 b.

7. Okt. (Kiel). Miss. til Knut Urne. Enkedronningen erindrer, at hun før sin Afrejse ikke traf nogen bestemt Aftale med ham om Prisen paa den Byg, de københavnske Købmænd havde talt om. Da hun antager, at disse nu vil afhente Byggen og derfor ønsker at vide Prisen, befaler hun hermed Knut Urne med al Flid at erkyndige sig om, for hvilken Pris en Læst Byg nu bliver solgt i Sjælland og andre Steder saa vel som hos ham selv i Lolland. Og naar han har bragt dette i Erfaring, skal han ansætte Prisen paa denne Byg for de københavnske og andre Købmænd. Enkedronningen har ganske vist sikker Efterretning om, at Byggen er faldet daarligt ud i Tyskland, hvorfor en Skæppe Byg allerede er steget til 18 Sk. i Rostock. Der skal ogsaa allerede være draget en Mængde Købmænd til Danmark for at opkøbe Byg, hvilket hun meddeler ham til Efterretning. Hun stoler ellers paa, at han i denne Sag vil tage hendes Bedste i Agt og sælge Byggen saa dyrt som muligt. Hvad Havren angaar, tvivler hun ikke om, at han vil passe paa, at hun efter Aftale sikkert faar de 600 Tdr. Havre over til Kiel før forestaaende Mortensdag. Af den øvrige Havre saa vel paa Ahlholm som paa Halsted skal han intet sælge, medmindre han da kan faa 3 Rigsorts Daler for Tønden. Ellers skal han oplægge al Havre og ikke sælge den før efter videre Besked. Hvis det skulde mangle paa Loftsplads, kan han lade Havren staa uafkrævet hos Bønderne saa længe. T. M. 287.

12. Okt. (—). Miss. til D. Balthasar Maschwedel. Han skal rette sin Lejlighed efter at komme til Enkedronningen i Kiel til forestaaende Mortensdag og en Tid lang være hos hende der. Da det paa disse Steder er meget dyrt at leve, og ingen Huse er at faa udenfor den rette Tid, da de alle er udlejede og beboede, anser hun det for unødigt, at han for den korte Tid bryder op med sin Husstand og bringer denne med derover og saaledes sætter sig i store Omkostninger. Hun vil naadigst tillade ham ved Lejlighed, og naar han søger derom, at besøge sin Familie. T. M. 288.

1609.

8. Marts (Kiel). Miss. til Knut Urne. Enkedronningen har af sin Kammerjunker Jochim von Barnewitz faaet meddelt, at Knut Urne ønsker at vide, hvorledes der skal forholdes med hendes Korn, naar hendes Søn Kongen lader udgaa et Forbud mod at føre Korn ud af Riget. Hun vil derpaa svare ham, at der hidtil er udgaaet adskillige saadanne Forbud, men at hun ikke destomindre har ladet sælge og udskibe Korn fra sine Livgedings Len, uden at saadant nogensinde er blevet hende forhindret. Hun vedbliver derfor at være af den Mening, at hun eller hendes Korn ikke er indbefattet under et saadant Forbud, og hun befaler ham derfor, hvis hendes Søn Kongen atter skulde forbyde at udføre Korn, dog alligevel at sælge hendes Korn og tillade Købmændene at udskibe det. T. M. 290.

— Miss. til samme. Enkedronningen har af hans Skrivelse til hendes Kammerer Jochim von Barnewitz set, at hendes Søn Kongen har ladet udgaa et Mandat¹ om, at i hans Riger og Lande skal 1 Dl. gælde 34 Sk. lybsk, 1 Mark $8\frac{1}{2}$ Sk. lybsk, $\frac{1}{2}$ Mk. 4 Sk. 3 Pen. lybsk og altsaa 4 Mk. dansk eller 8 halve Mark 1 Rigsdaler eller 34 Sk. lybsk. Nu erindrer Enkedronningen, at hun ikke blot for nogle Aar siden, da 1 Daler og 4 Mark dansk blev sat til 33 Sk. lybsk, har befalet Knut Urne, at Bønderne og Undersaatterne i hendes Livgeding, naar de i Jordebogen staar indskrevet for en Daler eller Mark, da ogsaa skulde betale denne Daler eller Mark in specie, men at hun ogsaa senere, da der blev indleveret saa megen Smaamønt i hendes Kammer, atter i en Memorial har befalet ham, at alle Varer — Korn, Øksne, Smør etc., af hvad Navn nævnes kan, som kan sælges fra hendes Livgedings Len — skal beregnes for Købmændene i Rigsdaler og ligeledes betales med Rigsdaler in specie. Og skønt hun nu vel ved, at han hidtil har adlydt denne Befaling paa behørig Vis, og heller ikke betvivler, at han ogsaa i Aar har iagttaget den, vil hun dog hermed gentage og forny Befalingen. T. M. 290 b.

¹ 3/2 1609. V. A. Secher: Forordninger. Recesser, Bd. 3, S. 252 f.

22. Juni (Kiel). Miss. til samme. Enkedronningen meddeler ham, at hun med Guds Hjælp har i Sinde at bryde op fra Kiel den 3. Juli og samme Aften komme til Hilligenhafn. Han skal derfor sørge for, at alle Færger i Rødby, som kan befordre Heste og Vogne, bestemt og ufejlbarligt vil være til Stede i Hilligenhafn Lørdagen før, nemlig den første Juli. Han skal desuden sende 4 Pd. Havre over med disse Færger og ogsaa lade Martin Schnering, Færgemand ved Gabons Færge, hente og befale ham at sejle over til Hilligenhafn med disse Færger og der vente hendes Ankomst. T. M. 291.

7. Okt. (Nykøbing). Miss. til samme. Som han vil erindre, har Enkedronningen tidligere meddelt ham, at hun behøvede noget Langhalm, og aftalt med ham, at han saavel paa Aahlholm som Halstedt til Bedste for hende skulde lade lave saa meget som muligt deraf og opbevare det. Skønt hun ikke betvivler, at han vil gøre dette, vil hun dog hermed atter erindre ham herom, og hun befaler ham desuden at ordne dette med al Flid og opbevare den Langhalm, som bliver lavet, vel indtil videre Besked. T. M. 292.

11. Okt. (—). Miss. til samme. Enkedronningen har af hans Beretning desværre set, at det er brændt fuldstændigt for hendes Undersaatter i Maybølle, Niels Michelsen, Peter Hansen, Severin Skovfoged, Peter Matzen, Hans Røcke, Mortin Recke, Mons Andersen, Rasmus Hansen og Hans Lauwrsen, den 19. Maj i Aar, hvorfor de hos hende har ansøgt om, at hun for Aaret 1. Maj 1609 til 1. Maj 1610 vilde eftergive dem hver især deres sædvanlige Landgilde. Da hun har kristelig Medlidenhed med dem og af Knut Urnes Beretning har set, at deres fattige Ejendom for Størstedelen er brændt, bevilger hun denne Eftergivelse, men hvad det Korn angaar, som han har forstrakt dem med af hendes Korn til Udsæd, skal de tilbagebetale det Skæppe med Skæppe; hvis de for Armods Skyld ikke kan betale det hele i Aar, skal de dog udrede Halvdelen eller saa meget, det er dem muligt, i Aar og Resten næste Aar. Knut Urne maa ikke besvære disse hendes Undersaatter mod denne Begunstigelse. Det vil blive ham godtgjort i det kommende Lensregnskab. T. M. 292 b.

— Kopi af Supplik fra Niels Michelsen, Peter Hansen, Søfren

Skovfoged, Per Madsen, Hans Røcke, Marten Røcke, Mons Andersen, Rasmus Hansen og Hans Laursen i Maybølle. (Prod. 10. Okt. Nykøbing). De tilkendegiver Enkedronningen, at der den 15. Maj, da de var fraværende til Hove for at saa Byg til Ahlholm, paakom dem en forskrækkelig Ildebrand, saa 9 af deres Gaarde med Bo og Boskab uden Undtagelse brændte helt ned til Grunden, og en Kvinde og et Barn indebrændte. Disse stakkels Mænd var slet ikke til Stede, for den, der ikke selv var til Hove, men havde sendt sit Bud, var ude paa Marken at saa for sig selv, hvorfor de aldeles intet kunde faa reddet hverken af Bo eller Boskab eller af Husene, ikke en eneste Stage. De er derfor nødt til at henvende sig til Enkedronningen med Bøn om at faa eftergivet den Landgilde, de skal give, samt det Korn, der blev saaet til deres Gaarde, da de var brændt, saa de igen kan komme til at bygge noget paa Enkedronningens Grund, hvad de ellers ikke vil kunne.

Fortegnelse over den Landgilde, som de Gaarde skal give, der brændte i Maybølle den 15. Maj 1609. For hver Gaard: 22 Sk. $\frac{1}{2}$ Alb. lybsk, 1 Fjerding Smør, 1 Lam, 4 Høns, 1 Gaas, 1 Skp. Havre, 1 Snes Æg. Ligeledes er der den 20. Maj 1609 blevet saaet 5 Tdr. Byg til hver af disse 9 Gaarde, ialt 11 Pd. 1 Td. T. M. 293. (Paa Dansk.)

11. Okt. (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Enkedronningen meddeler ham, at denne Brevviser, hendes Undersaat i Tureby Lorentz Christensen, Skrædder, i en Ansøgning har tilkendegivet hende, at han Aar 1606 den 18. August paa Grund af Ægteskabsbrud ved Lov og Døm er blevet skilt fra sin Hustru Anna Hansdatter og har faaet paalagt den Straf, at han i 3 Aar ikke maatte gifte sig, og at det, hvis han igen vilde gøre dette, skulde ske med Enkedronningens Samtykke og Bevilling. Han har derfor bedt om, at hun vilde tillade ham igen at maatte gifte sig med en anden ærlig Person, og da hun af hans Vidnesbyrd og Tingsvidner har set, at han i disse 3 Aar har forholdt sig ærligt og godt, har hun af Naade og for at undgaa videre Fortræd tilladt, at han igen indtræder i Ægtestanden. Knut Urne skal beskytte nævnte Lorentz Christensen i denne Enkedronningens Benaadning. T. M. 295 b.

— Kopi af Supplik fra Laurits Crestensen, Skrædder. (Prod. 10. Okt. Nykøbing.) Han har for nogle Aar siden af Uforstand

og Ungdoms Vanvittighed brudt sit Ægteskabs Tro og Love og desværre forset sig mod sin Ægtefælle, hvad han højlig angrer og fortryder. For denne Forseelse er han paa almindeligt Landemode blevet dømt fra sin Ægtehustru, og samtidig blev det hende tilladt straks at gifte sig, medens han ikke maatte trolove sig i Ægteskab med nogen Kvindeperson før efter 3 Aars Forløb og endda kun med den høje Øvrigheds Minde. Han har dengang for sin uagtsomme Forseelse bødet til Enkedronningens Lensmand paa Enkedronningens Vegne og desuden staaet aabenbart Skrifte og lovet Bod og Bedring, hvad han ogsaa herefter med Guds Hjælp vil efterkomme, saa vidt som Gud vil give ham Aand og Naade dertil. Han har ogsaa, siden han ved Kapitlets Dom blev skilt fra sin Hustru, og i 3 Aar derefter forholdt sig efter denne Dom, saa han haaber, at ingen med Rette skal kunne sige ham paa, at han siden den Tid har indladt sig paa nogen Gerning, der er den kristne Kirkes Samfund til Forargelse, men snarere — dog af Guds Naade — forholdt sig saaledes, at han af sine Sogne- og Bymænd kunde faa deres ærlige Skudsmaal, Rygte og Vidnesbyrd om, hvordan han baade før og siden har forholdt sig iblandt dem. De giver ham heri først og fremmest et ærligt, kristeligt og sømmeligt Skudsmaal og gaar dernæst i Forbøn for ham, at han herefter ligesom tidligere maa forundes og tilstedes at blive i Byen og Sognet hos dem, hvor han nødes til at søge Næring ved sit Skrædderhaandværk. Han beder derfor Enkedronningen om at tilstede ham paany at maatte gifte sig med en Kvindeperson, hvor Gud vil forunde ham det, samt at maatte være og bo i Rolighed i Thoreby Sogn hos disse Dannemænd og Godtfolk paa Enkedronningens Grund. Han er da villig til hvert Aar at give hende, hvad han bør og skal. T. M. 296. (Paa Dansk.)

11. Okt. (Nyköbing). Miss. til Knut Urne. Enkedronningens Undersaat i Nysted Peter Nielsen har tilkendegivet hende, at Tingskriveren ved Mosse og Fulsø Herreder og Kiettinge Birketing er afgaaet ved Døden, og at han er blevet ansat i denne Mands Sted. Da hun af Naade har ladet den forrige Skriver give ialt 4 Dlr. aarlig fra sit Len Ahlholm, for at han skulde skrive og optegne alt i de Lenssager, hun lod føre for Retten, har Peter Nielsen ansøgt hende om at maatte faa den samme aarlige Benaadning.

Da nu Enkedronningen desuden af Knut Urnes Beretning har set, at han til Tider har meget Besvær og Skrivearbejde med hendes Lenssager, har hun bevilget ham de ønskede 4 Dlr. aarlig. Disse skal Knut Urne hvert Aar indtil anden Besked udbetale Peter Nielsen fra Ahlholm Len, saa længe han er i denne Tjeneste. Han skal regne Udgiften, der vil blive ham godtgjort i Lensregnskabet, første Gang fra 1. Maj 1609 til 1. Maj 1610 og derefter de følgende Aar. T. M. 297 b.

11. Okt. (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Enkedronningen har af hans Lensregnskaber set, at der aarlig saavel i Aahlholm som paa Halsted Kloster bliver bygget mange nye Gadehuse, hvorved, som man formener, Jordebogen bliver forøget og forbedret. Da hun imidlertid ser, at dette sker uden synderlig Nytte og Gavn for hende og Kronen, men at derimod de rette Bønder og Indbyggere besværes derved paa mange Maader, og at især Skovene bliver ødelagt af disse Mennesker, befaler hun Knut Urne for Fremtiden ikke at tillade Opførelsen af nye Gadehuse i begge hendes nævnte Livgedings Len. De Huse, som staar der, og som findes indført i Jordebogen, skal han lade blive uforandret i god Stand, og hvis der skulde være nogle Gadehuse, som endnu ikke er indført i Jordebogen, skal han gennem sin Ridefoged med Flid erkynnde sig herom og lade dem alle indskrive. T. M. 299.

— Miss. til samme. Enkedronningen har af hans Beretning set, at Bønderne i Ahlholm Len, især de, der bor ved Nykøbing Færgested og ved Stranden, handler meget uforsvarligt med Skovene og paa nogle Steder ødelægger og forhugger dem, og at han derfor holder det for raadeligt, at der holdes en særlig Skovfoged, som kan holde Opsyn med Skovene overalt. Dette billiger hun, og for at denne Mand skal udføre sin Bestilling desto flittigere og holde desto bedre og mere paalideligt Opsyn med Skovene, vil hun give ham 7 Dlr. i Løn om Aaret, hvilke Penge Knut Urne skal lade ham udbetale hvert Aar fra Ahlholm Len. Det vil blive ham godtgjort i Lensregnskabet fra 1. Maj 1609 til 1. Maj 1610 og de kommende Aar, saa længe til hun giver anden Besked. T. M. 299 b.

1610.

11. Juni (Nykøbing). Miss. til Statholderen Breido Rantzau. Enkedronningens Søn Kongen har ved Overbringeren af dette Brev Pauvel Andersen sendt hende de Renter, som han er hende skyldig hvert Aar ved Pinse, og hun har rigtigt modtaget dem og tilstillet Kongen Kvittering derfor. Da imidlertid Afgiften for Korseløs og Skiøring, som hun hvert Aar den 1. Maj skal udrede til Kongen, er trukket fra i disse Renter, og da der ikke, som der plejer, er sendt Kvittering med for denne Afgift, begærer hun af Breido Rantzau, at han, hvis Kongen har efterladt sig en Kvittering, men i Skyndingen glemt at sende den med, snarest muligt vil sende hende den ved særligt Bud. Hvis derimod denne Kvittering ikke er skrevet før Kongens Afrejse, beder hun ham sørge for, at en saadan, saa snart Kongen igen med Guds Hjælp lykkeligt er kommet til København, bliver udfærdiget under Kongens Haand og Segl som sædvanligt og tilstillet hende. Hun anmoder ham ogsaa om uopholdeligt ved særligt Bud og paa hendes Bekostning at tilskrive hende, saa snart han kan faa sikre Efterretninger om de Skibe, som Kongen har sendt til Østersøen. Han gør hende med alt dette en særlig Tjeneste, og hun vil med al kongelig Naade være ham bevaagen derfor T. M. 308.

17. Juni (—). Miss. til Knut Urne. Enkedronningen meddeler ham, at skønt han tidligere har sendt hende nogle Pilekviste [Deckweden], saa har hun dog ikke nok af dem. Han skal derfor atter, ikke blot i Skovene i Ahlholm Len, men ogsaa i Halsted Kloster og Ravensburg Len lade hugge et temmelig stort Antal, større end tidligere, og ved første Lejlighed sende dem til hende i Nykøbing. T. M. 308 b.

10. Juli (—). Miss. til Brostrup Gjedde, Lensmand paa Gotland. Enkedronningen meddeler ham, at hun til Opførelsen af en Bygning paa sit Livgeding i Nykøbing har Brug for noget Tømmer. Da hun ikke ved, om man til enhver Tid kan faa saadant Tømmer hos ham paa Gotland, anmoder hun ham om gennem Overbringeren af dette Brev at lade hende vide, om hun for tilbørlig Pris kan faa det Tømmer,

som staa opskrevet paa hoslagte Seddel. Hun vil da hurtigt og allerede i Sommer affærdige en Skipper til Brostrup Gjedde og lade ham hente dette Tømmer og betale det straks. T. M. 309.

14. Aug. (Nykøbing). Miss. til Brostrup Gjedde. Enkedronningen meddeler ham, at hun har affærdiget sin Undersaat Asmus Olufsen fra Nykøbing, der overbringer dette Brev, til Gotland til Brostrup Gjedde med hans Skib, forsynet med de nødvendige Penge, for at han der efter vedlagte Seddel til Bedste for hende kan indkøbe Bygningstømmer, som hun vil bruge til det Byggeri, hun har for. For at han imidlertid ikke skal komme til at betale for meget, men faa godt Tømmer og faa sin Ladning saa hurtigt som muligt, begærer hun af Brostrup Gjedde, at han for hendes Skyld ikke alene vil vise Asmus Olufsen al mulig Hjælpsomhed, saa han snarest muligt faar godt Tømmer efter nævnte Opskrift, men ogsaa sørge for, at det Tømmer, han faar, har den rette og fulde Længde og det Antal Alen, som staa paa Seddelen, og at han desuden faar Kvittring for, hvor meget han har givet for hvert Stk. Han gør hende hermed en særlig Tjeneste, og hun vil være ham bevaagen derfor med al kongelig Naade. T. M. 309 b.

18. Sept. (—). Miss. til Christian Turman. Enkedronningen har troværdigt faaet berettet, at Humlen, Gud ske Lov, er lykkedes ret godt i Tyskland i Aar, og at den derfor formodentlig vil være at faa for godt Køb. Christian Turman skal derfor, hvis han mærker, at Humlen vil blive ret billig, til Bedste for hende købe 1 Dromt eller 50. Og i saa Tilfælde skal han, da hun ingen Sække kan sende med, i god Tid tilvejebringe saa meget Lærred, som er nødvendigt til Sækkene. Men hvis Humlen ikke skulde blive særlig billig, men holde sig i høj Pris, skal han ikke gøre Indkøb, da hun allerede har nok Humle paa Forraad til mere end et Aar. Dernæst meddeler Enkedronningen Christian Turman, at hendes Høvedsmand paa Ivenack¹ Clauws Peccatel² hos hende har ansøgt om, at hun vilde unde ham Jagten paa Godset Gutzschouw, saa længe hun besidder det som Pant, hvilket hun ogsaa, da hun er ham bevaagen med al Naade, har gjort, saaledes at han maa jage, saa langt det nævnte Gods Gutzschouws Grænser og Marker

¹ I Meklenborg. ² Geheimeraad hos Hertug Ulrik af Meklenborg.

strækker sig, dog uden Hjælp fra Undersaaternes Side og uden Skade for disse. Christian Turman maa ikke hindre ham deri. T. M. 310.

28. Nov. (Nykøbing). Miss. til Statholderen Breido Rantzau. Han vil af vedlagte Kopi af den Skrivelse, Enkedronningen har sendt til Kongen, uden Vanskelighed kunne se, hvad hun har søgt om hos denne for sine Undersaatte, der hører til Nykøbing Len, i Anledning af den udskrevne Madskat¹. Hun anmoder ham samtidig om ikke blot til en belejlig Tid at overlevere vedlagte Originalskrivelse til Kongen, men ogsaa at se paa de stakkels Undersaaters Bedste og, saa meget det er ham muligt, hjælpe at befordre dette, saa at der maa vederfares dem den Naade at maatte yde denne Madskat i Penge. Hun er ham bevaagen derfor med al Naade og venter skriftligt Svar fra ham med Overbringeren af Brevet.

Post scriptum. Hvis Enkedronningens Søn, Kongen, tilstaar hende, hvad hun har bedt om, og lader denne Madskat blive forandret til Penge for de fattige Undersaatte i hendes Livgedings Len Nykøbing, saa anmoder hun Breido Rantzau om ved Overbringeren af dette Brev at lade hende vide, om ogsaa de faa Adelsmænds Tjenere, som findes paa Falster, skal være medindbefattet under denne Benaadning. T. M. 310 b.

29. Nov. (—). Miss. til Kongen af Danmark. Enkedronningen meddeler denne, at Undersaatterne i hendes Livgedings Len Nykøbing har bedt hende om at intercedere hos Kongen, saa den af ham udskrevne Madskat for deres Vedkommende bliver ansat i Penge, da det vil være dem meget vanskeligt for Tiden at yde saadanne Viktualier in specie. Skønt det nu er billigt at lade det blive ved, hvad Kongen engang har paabudt og anordnet, hvorfor hun ogsaa ugerne anmoder om at faa forandret noget heri, maa hun dog ikke desto mindre anføre følgende: der bliver købt en Mængde levende Kvæg og alle Slags Viktualier af hendes Undersaatte ikke blot til hendes egen Husholdning, som hun i aarevis daglig har ført i Nykøbing Len, men ogsaa til hendes Tjenere, som hun næsten alle giver Kostpenge. Hertil kommer, at Korn sjældent lykkes saa godt der paa Falster, at Undersaatterne kan yde den Kornlandgilde, de er pligtige til at udrede, in specie,

¹ 23/10 1610. V. A. Secher: Forordninger, Recesser. Bd. 3, S. 286 f.

men som oftest maa betale den med Penge, hvorfor de maa sælge deres Kvæg. Enkedronningen maa derfor efter alt det ovenfor anførte tilstaa, at det vil falde de nævnte Undersaatte her paa Falster meget besværligt at yde disse Viktualier in specie især paa denne Tid af Aaret, da de allerede, før denne Madskat blev publiceret, havde solgt og afhændet alt, hvad der kunde sælges og undværes. Hun beder derfor venskabeligt og moderligt Kongen om at vise hendes Undersaatte i Nykøbing Len, saafremt det kan ske uden Ulejlighed for ham, den Naade at ansætte den udskevne Madskat i Penge for deres Vedkommende — saa højt han selv vil. Hun vil til Gengæld uden Forømmelse sørge for, at disse Penge snarest muligt bliver indkrævet hos Bønderne og indleveret i Kongens Renteri til bestemt Tid. T. M. 311 b.

1611.

17. Sept. (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Hvad Enkedronningens Undersaatte i Hundtzeby har klaget over hos hende mod Knut Urne i Anledning af deres Skove, og hvad de derpaa videre søger og beder om, vil han i større Udførlighed kunne se af vedlagte Kopi af deres Supplik. Da hun imidlertid ikke har faaet nogen Indberetning desangaaende og heller ikke ved, hvordan det forholder sig med deres Skove, skal Knut Urne snarest muligt indsende en udførlig Beretning herom. T. M. 318.

— Kopi af Supplik fra Jens Bille, Rasmus Hansen, Jens Kock, Rasmus Skomager, Villom Nielsen og Tonnis Jacobsen, alle Bomænd i Hundseby, skrevet d. 10. Sept. 1611. (Prod. d. 13. Sept., Nykøbing.) De klager over, at deres Lensmand Knut Urne ved sin fuldmægtige Foged lader dem tiltale og vil formene og fratrykke dem deres Gaardes Friheder, nemlig deres Stigtykter og Skovsparter, og dele disse til Fællesskov, uanset at deres Gaarde skal være fri Bondegaarde, som de har købt for Sølvpenge med al deres Herlighed og rette Tilliggende, hvorom deres Breve formelder. Hidtil har de hver for sig nydt og brugt samme Stigtykter og

andre Gaardskove til nødvendigt Brændsel, Hegnsskov og Vogntømmer til at vedligeholde de Vogne, hvormed de skal gøre Ægt og Arbejde for Enkedronningen. Det har aldrig før været dem forment at hugge af denne Skov til deres Behov, naar det var fornødent, før det nu forbydes dem at gøre dette uden Udvisning, uanset at disse Enkedronningens Undersaatte og Tjenere, det ved Gud, besværes meget med stor Skat og Tyngde, idet de maa betale dobbelt saa meget som en Fæstebonde af deres Gaarde. Dette vil de ogsaa gerne, naar de maa nyde deres Gaardes Tilliggende og den Frihed, som de og deres Formænd hidtil har nydt. De begærer derfor af Enkedronningen, at hun vil tage deres Anliggendes nødtørftige Vilkaar og Lejlighed i Betragtning og lade dem nyde deres Gaardes Friheder og rette Tilliggende, som de har haft hidtil, saa de, der er Enkedronningens Undersaatte, kan blive ved deres Boliger. T. M. 318. (Paa Dansk.)

— Knut Urnes Erklæring til Enkedronningen i Anledning af det Klagemaal, som Hundtseby Mænd i deres Supplik har ført over ham, fordi de ikke maa hugge i deres Skov, som de hidtil har gjort, og uden Udvisning nyde deres Ildebrændsel, Vogntømmer og Gærdsel, som det sig bør, dateret Aahlholm d. 19. Sept. (Prod. 21. Sept., Nykøbing.) Han tilkendegiver først Enkedronningen, at Hundtseby Skov altid har været en Fællesskov ligesom næsten alle de andre Skove i Aahlholm Len. Følgende er Lodsejere i denne Skov: Enkedronningen for 7 Bønder der i Byen, Maribo Kloster for 2 Bønder, Knut Urne selv for 15 med Præstegaarden og Degnegaarden, som han har Jus patronatus til. Skønt denne Skov ikke har været rebet og skiftet, har det dog været Bønderne tilladt at tage eller vælge sig et Stigtykt, som de kunde have at bruge og frede til deres Gaarde indtil videre Besked og deraf nyde deres nødtørftige Ildebrændsel, Gærdsel og Vogntømmer — dog uden at forhugge det paa nogen Maade. Nu er det saadan, at en Del af de Bønder, som har klaget over Knut Urne, ikke vil nøjes med at bruge Skoven alene til deres Gaards Behov, men understaar sig i at hugge, naar de har Lyst, og drager dermed til Maribo og sælger det. Og ligeledes naar der er Vindfælder, nøjes de ikke med at bruge dem til deres Gaardes Behov, hvorved de kunde være hjulpet i lange Tider og spare Skoven,

men de fører dem for det meste til Maribo og sælger dem der og hugger derefter lige frit af Skoven. Og skønt Knut Urne noksom har paamindet dem derom, saa pukker de paa deres Friheder og agter aldeles ikke derpaa, hvorfor han har været nødt til at lade lyse Skoven i Helg og Fred til Bedste for Enkedronningen og Kronen saa vel som de andre Lodsejere, for at Bønderne ikke skulde hugge andet, end hvad der bliver dem udvist, og herpaa har han taget et Herredstingsvidne. Men skønt han har forfulgt dette til Tinge, har de dog ikke agtet det, men en Del af dem har alligevel ladet hugge. Knut Urne har dog ikke villet deres Skade eller Fordærv, især da han jo har dem i Forsvar, men han har paany ladet dem kalde til Tinge og ladet samme Tingsvidne læse for dem og paaskrive og desuden formanet dem endnu engang som tilforn til at opgive Skovhugsten og lade sig udvise Træ. De skal nok faa efter deres Anpart, og hvad der med Rette tilkommer dem, lige saa vel som de andre Lods- ejere, indtil der kommer andre Midler til, eller Skoven kan blive rebet og skiftet, saa enhver kan vide, hvad der er hans Part. Nu er de blevet fortørnet over, at de ikke maa være deres egen Herre og raade over Skoven, som de har Lyst til. Der har ogsaa i Moens Eriksens og Knut Urnes afdøde Faders Tid været en lignende Trætte mellem dem og Bønderne i Hundtseby om utilbørlig Skovhugst, som de Bønder, der dengang boede i Boligerne, havde gjort formedelst deres Torveførsel og Strandførsel. Dengang maatte baade Kronens og Knut Urnes Faders Tjenere optinge til Lensmanden og ham og give dem en halv Læst Havre, hvilket noksom kan ses af de Breve, som han anmoder Enkedronningen om at læse. Desuden blev der forelagt dem strengt Vide og Vilkaar paa 40 Mark hver, hvis de i Fremtiden førte til Strand eller Torv. Dette er Knut Urnes Undskyldning i Bøndernes Klagemaal, som han haaber, Enkedronningen vil optage i Naade. T. M. 319 b. (Paa Dansk.)

17. Sept. (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Enkedronningen har af hans Beretning set, at ikke blot Taget paa det gamle Taarn og Kornhus er meget utæt, men at ogsaa Trappen op til hans Kammer og Træværket om Brønden er meget brøstfældigt. Han skal derfor lade udbedre Taget og lægge nyt Gulv i Taarnet, saa Kornet i den kommende Vinter kan oplægges der og være sikret mod Regn

og Uvejr. Han skal ogsaa lade Trappen op til hans Kammer og Træværket om Brønden istandsætte. Og da Enkedronningens Kvægopdræt ved Guds Velsignelse øges fra Aar til Aar, hvorfor hun med Rette takker og priser ham, skal Knut Urne lade hugge og tømre til en Kvægstald paa 31 Fag, saa den til Foraaret kan sættes op og bygges desto hurtigere. Han skal herved overalt tage hendes Bedste i Agt og paase, at alt bliver godt og varigt bygget, og saa vidt muligt undgaa alle unødvendige Omkostninger. T. M. 321.

22. Sept. (Nykøbing). Miss. til samme. Enkedronningen har af hans Beretning set, at Bønderne og Undersaatterne i hendes Livgedings Len Ahlholm og Halstedt Kloster indbringer deres Kornlandgilde saa langsomt og sent, at det Korn, Købmændene har købt og vil have før Vinteren, ikke kan blive leveret tidligt nok, hvorfor det bliver liggende paa Loftet til om Foraaret og derefter sælges med Tab for Enkedronningen. For at forekomme dette befaler hun Knut Urne alvorligt i begge de nævnte Len i Tide at fastsætte en bestemt Dag for Bønderne, paa hvilken de skal indbringe deres Kornlandgilde, og alvorligt formane dem til sikkert at levere Kornet til denne Termin. T. M. 321 b.

17. Nov. (—). Miss. til Kansler Christian Friis. Enkedronningens Lensmand paa Aahlholm Knut Urne har berettet for hende, at der fornylig er udtaget Ridemænd i Anledning af en Markskelstrætte mellem Kronen og Folkene i Sandtbierrigh i hendes Livgedings Len Halstedt, og at blandt andre ogsaa den afdøde Heinrich Lykke var forordnet dertil. Da han imidlertid nu er afgaaet ved Døden, og Kommissionen eller Befalingen endnu er uforrettet, anmoder hun Christian Friis om at forordne en anden i den afdødes Sted, der kan tage hans Plads og hjælpe med til at udføre nævnte Befaling. Knut Urne har ogsaa indberettet til hende, at han paa Kronens Vegne har en anden Trætte med Fru Anne Venstermands til Soheholtz, i hvilken de begge har begæret Ridemænd, og at han særlig ønsker, at Steino Brahe paa Kronens Vegne maa blive forordnet dertil, fordi han er den, der bedst kender Stedet og alt vedrørende Trætten. Men da Steino Brahe allerede er forordnet til Ridemand i Sandtbierrightrætten, anmoder hun atter Christian Friis om at gøre hende den Tjeneste

at formaa ham til ogsaa at lade sig bruge i denne Sag paa Enkedronningens Vegne, hvad hun selv i en særlig Skrivelse har anmodet ham om. Han kan selv sammen med Knut Urne vælge en bekvem Tid, paa hvilken han efter egen god Lejlighed kan forrette begge Kommissioner eller Befalinger, medens Knut Urne skal levere Christian Friis en fuldstændig Beretning om alle andre Omstændigheder ved disse Sager. T. M. 322.

17. Nov. (Nykøbing). Miss. til Steno Brahe. Enkedronningens Lensmand paa Halstedt og Ahlholm Knut Urne har tilkendegivet hende, at Steno Brahe tidligere er forordnet til Ridemand i Trætten mellem Kronen og Sandtbierrig Mændene, og hun takker ham, fordi han paa hendes Vegne har villet paa tage sig denne Møje. Da imidlertid denne Kommission eller Befaling endnu ikke er udført, og en ny Trætte mellem Kronen og Fru Anne Venstermands til Soheholts er opstaaet, i hvilken nævnte Knut Urne og hun ogsaa vil begære Ridemænd, saa vil Knut Urne blandt andre have Steno Brahe udnævnt, fordi denne godt kender Stedet og Omstændighederne for denne Trætte. Enkedronningen anmoder ham derfor atter om at føje hende heri og ubesværet hjælpe med til at udføre denne Befaling. Han kan selv tale med hendes Lensmand Knut Urne og beramme en Dag, paa hvilken de, naar de selv har god Lejlighed, kan forrette begge Kommissioner paa engang. Steno Brahe gør hende hermed en særlig Tjeneste, og hun er ham bevaagen derfor med al kongelig Naade. T. M. 323.

1612.

8. April (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Han vil af vedlagte Supplik kunne se, hvad Enkedronningens Undersaat og Foged i Skottemark Pouwel Petersen har søgt om hos hende. Hun erindrer, at hun den 16. Marts 1608 efter Knut Urnes Indberetning gav nogle Fogeder i sit Livgedings Len Ahlholm noget Afslag i den aarlige Landgilde paa Grund af deres Tjeneste, og saa længe de var i den, og blandt

disse Fogeder var ogsaa Lauritz Hugaf, der tidligere var Foged i Skottemark, men nu er aftakket paa Grund af Alder. Da nu Supplikanten Pouwel Petersen er blevet Foged i hans Sted og udretter hans Tjeneste, har hun eftergivet ham hans Landgilde indtil videre, for saa vidt som den er specificeret i hans Supplik. Denne Benaadning skal første Gang gaa fra 1. Maj 1611 til 1. Maj 1612, og det vil blive Knut Urne godtgjort i Regnskabet. T. M. 330.

— Kopi af Supplik fra Pouvel Petersen i Skottemark, Tjener til Ahlholm, dateret Skottemark d. 7. April 1612. (Prod. 7. April. Nykøbing.) Enkedronningen har ladet sin Undersaat Laurits Hugaf i Skottemark, Tredingsfoged til Ahlholm, være fri for aarlig Landgilde paa Grund af hans Umage og Besvær med at tilsige Bønderne til Hove saa vel som selv personlig at være til Stede, naar Slottets Avl Aaret om skulde drives, tillige med flere andre Bestillinger. Da han nu er forløvet paa Grund af Alderdom og Skrøbelighed, og Pouvel Pedersen er sat i hans Sted af Lensmanden Knut Urne, beder han Enkedronningen om, at hun vil eftergive ham hans aarlige Landgilde, saa længe han er i hendes Bestilling. Han har hidtil aarlig givet til Ahlholm: 30 Sk. 3 Pen. lybsk, $\frac{1}{2}$ Dl. Gæsteri, 1 Lam, 5 Høns, 1 Gaas, $\frac{2}{3}$ Skp. Rug, 1 Skp. Byg, $11\frac{2}{3}$ Skpr. Havre, $\frac{1}{3}$ Skp. Ærter. Og i Stud: 2 Skpr. Byg, 18 Skpr. Havre og $\frac{1}{2}$ Skp. Hvede, $\frac{1}{3}$ af et Redselfaar, hvilket er 1 Orts Daler. Han vil til Gengæld være Enkedronningen tro og flittig i sin Bestilling. T. M. 330 b. (Paa Dansk.)

8. Juni (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Enkedronningen har af hans Beretning set, at Martin Knudsen, Præst i Wester Ulsløf i hendes Livgedings Len Ahlholm, fornylig efter sin Hustrus Død har indladt sig med en letfærdig Kvinde, som allerede er beligget af en anden Mand og derfor har et slet Rygte, og at han vil trolove sig med hende mod Ordinansen. Enkedronningen vil til Svar ikke forholde ham, at hun med god Grund og Ret andre til Eksempel kunde straffe denne Hr. Martin alvorligt paa Grund af saadan Letfærdighed og grov Forseelse, ja endog afsætte ham fra Embede og Tjeneste, men da det ogsaa bliver fortalt hende, at han i mange Aar har prædiket og lært i Kirken, og at han nu er en gammel, udlevet Mand, og da der er gjort Forbøn for ham hos

hende af adskillige gode Folk, saa vil hun for denne Gang forskaane ham for Rettens Skarphed og lade ham blive ved Embede og Tjeneste, og hun tillader, at han maa gifte sig med Kvinden og beholde hende. Men Knut Urne skal kalde Præsten for sig og alvorligt paatale hans store Forbrydelse og den Forargelse, han har givet, og for at han kan mærke, at Enkedronningen har været særlig misfornøjet hermed, skal Knut Urne straffe ham med en anselig Pengebøde og føre den til Regnskab for hende. T. M. 331 b.

7. Sept. (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Enkedronningen meddeler ham, at hendes Undersaatte paa alle Øerne: Femøhe, Fehøe, Aschoe etc. hvad de nu hedder allesammen, har ansøgt hende om, at hun vilde sælge dem noget Brændsel fra Vixnis eller andre Skove og desuden, naar Gud giver Olden, tillade, at deres Svin for tilbørlig Betaling maa optages i de nævnte Skove. Da hun nu ifølge sit Embede særlig skal hjælpe sine Undersaatte, og da hun ogsaa erindrer, at hun tidligere har skrevet til Knut Urne og givet ham Befaling herom, befaler hun ham endnu engang at sælge noget Brændsel til Indbyggerne paa alle disse Øer, naar de søger derom, dog ikke mere end ske kan uden Skade for Skovene og særlig for Oldentræerne. Han skal ogsaa, naar der er Olden, unde dem Olden til nogle af deres Svin, saa vidt som Oldemængden kan taale dette. Da de nemlig skal betale Brændselet lige saa dyrt som fremmede og ogsaa give Oldengæld som fremmede, vil Enkedronningen hellere unde sine Undersaatte disse Ting end fremmede. T. M. 332.

— Kopi af Supplik til Jochim von Barnewitz fra Femø Mændene, hans Bønder og Tjenere. (Prod. 6. Sept. Nykøbing.) De henvender sig til deres Husbond, Kammerjunker Jochim von Barnewitz, og beder om hans Hjælp til hos Enkedronningen at opnaa, at hun mod Betaling vil hjælpe dem med noget Brændsel enten hos Knud Urne i Vixnis Skove, eller hvor hun synes for godt. De trænger stærkt, nu da den haarde Vinter nærmer sig. Desuden beder de, hvis der i Enkedronningens Skove er rigeligt med Olden, om at maatte faa nogen Hjælp deraf til deres Svin. T. M. 332 b. (Paa Dansk.)

1613.

2. Jan. (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Enkedronningens Undersaat i Store Sedingh Hans Lauwrsen har meddelt hende, at han af Knut Urne er indsat som Tredingsfoged i Stedet for Peter Mogensen i Horeby og har ansøgt om, at hun, saa længe han er i denne Bestilling, vil eftergive ham hele hans aarlige Landgilde. [3 Pd. Byg]. Da hun efter Tid og Lejlighed plejer at eftergive Fogederne en Del af deres Landgilde, har hun ogsaa eftergivet nævnte Hans Lauwrsen 1 Pund Byg af hans aarlige Landgilde, dog kun ad gratiam og indtil videre, hvilket hermed meddeles Knut Urne til Efterretning med Befaling om ikke at besvære ham herudover. Det vil blive ham godtgjort i hans kommende Lensregnskab. T. M. 342.

— Miss. til samme. Enkedronningen meddeler ham, at hendes Undersaatte i Sandbiergk Niels Olsen, Andres Hvid og Andreas Petersen har søgt hende om at faa eftergivet dette Aars Landgilde, da forrige Aar i Fasten deres Huse og Gaarde er brændt fuldstændigt ned tillige med al deres Ejendom. Da hun ikke blot af deres indsendte Supplik, men ogsaa af Knut Urnes egen Indberetning og paa anden Maade tilstrækkeligt har forstaaet, at denne Brand ikke er opstaaet paa Grund af disse Folks egen Skødesløshed og Forsømmelse, men skyldes fremmede Mennesker, har hun af kristelig Medlidenhed eftergivet dem hele dette Aars Landgilde, nemlig fra 1. Maj 1612 til 1. Maj 1613, hvilket tjener Knut Urne til Efterretning. Han skal ikke besvære dem herudover, og det vil blive ham godtgjort i hans kommende Lensregnskab. T. M. 343.

— Kopi af Supplik fra de brandlidte Bønder Niels Olsen, Anders Hvid og Anders Pedersen i Sandbiergh, Halstedt Kloster Len. (Prod. 11. Nov. 1612. Nykøbing.) De meddeler Enkedronningen, at der paa Grund af en kaad Forseelse af en Skytte, der skød inde i en af deres Lader, ved sidste Faste opstod en forfærdelig Ildebrand, der saa hurtigt overfaldt dem, at de hverken fik reddet Korn, Kvæg eller noget Indbo. En Part af

dem reddede med Nød og næppe Livet, da Ilden saa hurtigt ompændte dem, og derfor er deres fattige Gods tillige med alle 3 Gaarde og alt, hvad der var i dem, skrækkeligt brændt, saa disse fattige Mænd siden intet andet har haft, end hvad Godtfolk af kristen Medynk har været saa medlidende at give dem. Saadan er altsaa deres bedrøvelige Tilstand, og de søger derfor Enkedronningen om, at hun for deres elendige og bedrøvelige Vilkaars Skyld og paa Grund af den store Fattigdom, som nu desværre er paakommet dem, vil forskaane dem for Landgilden i dette Aar af disse 3 Gaarde.

Fortegnelse over de 3 Gaardes Landgilde.

Niels Olsen: 5½ Ort 5 Sk. 1 Hvid, 1 Trave Halm, 1½ Lam, 5 Fdgk. Rug, 2½ Fdgk. Hvede, 1 Fdgk. Ærter, 1 Gaas, 5 Høns, 10 Æg, 10 Bruder Hør, 8½ Skpr. Byg, 6 Tdr. 1 Skp. 1 Fdgk. Havre.

Anders Hvid: 6 Ort 5 Sk., ½ Lam (iøvrigt det samme som Niels Olsen).

Anders Persen, som tjener til Aahlholm Slot, giver aarlig efter sin Beretning 1½ Pd. Byg. T. M. 343 b. (Paa Dansk.)

6. Maj (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Enkedronningen har efter Aftale affærdiget sin Sekretær Johannes Oberbergk, Overbringeren af dette Brev, for at han skal modtage Inventarium over hendes Livgedings Slot Hålstedt Kloster af Knut Urne. Denne skal derfor ikke alene levere Johannes Oberbergk dette Inventarium, men ogsaa, efter at Inventeringen er sket, sammenkalde alle de Folk, som findes der, og som vedblivende skal være i Enkedronningens Tjeneste. Derefter skal han sammen med Johannes Oberbergk alvorligt formane dem alle til hver især at være Enkedronningen tro og lydige, at stræbe efter hendes Bedste og af yderste Evne undgaa, hvad der er til Skade og Tab for hende, samt til at forholde sig ærlig og tro i den ham betroede Bestilling og Tjeneste. Især skal Knut Urne sammen med Johannes Oberbergk forelæse Ridefogeden, Lensskriveren, Hus- og Ladefogederne hendes Memorial, som Oberbergk har med, forklare dem dens Mening og Indhold og alvorligt befale dem ikke alene at iagttage alt dette, men ogsaa lydigt og med trofast Flid efterkomme det og i Stedet for Ed give Knut Urne og Oberbergk Haandslag paa, at de vil præstere, gøre og yde det i Gerning. For at Tjeneste-

folkene ikke skal leve efter eget Forgødtbefindende og enhver kun gøre og lade, hvad der lyster ham, befaler hun hermed Knut Urne, at han blandt de nævnte Folk, nemlig Ridefoged, Lensskriver og Husfoged, forordner to, der skal befale over Tjenestefolkene, og forestiller disse to for Tyendet, hvilket han med streng Alvor skal paalægge at lyde disse i alt, hvad de befaler i Enkedronningens Navn. Desuden skal han formane alle til Fred og Enighed. Men da ikke alt, hvad der er nødvendigt ved denne Husholdnings Førelse, kan specificeres her, og da Knut Urne er bedst kendt med alt vedrørende Lenet og Folkene, tvivler Enkedronningen ikke om, at han vil ordne alt, saaledes som han mener, at det er bedst og nyttigst for hende. T. M. 345 b.

2. Okt. (Nykøbing). Miss. til samme. Enkedronningen har af hans Beretning set, at nogle af hendes Undersaatter, der tjener til hendes Livgedings Len Halsted Kloster, nemlig Thomas Jurgensen i Anderstrup, Hans Andersen i Skelstrup, Hans Asmussen i Bursøe, Niels Pasche i Bukkehafve og Clauws Bentzen i Gieringe, bor meget langt fra dette Len, men derimod meget nærmere ved hendes andet Livgedings Len Ahlholm, og at de ogsaa kan forrette deres Hoveritjeneste der til større Nytte og Fromme for hende og med mindre Besvær for dem selv. Hun har derfor indvilget i og bestemmer hermed, at ovennævnte 5 Undersaatter fra Halsted Kloster Len herefter hvert Aar indtil videre Besked skal yde deres aarlige Landgilde og Forpagtningsafgifter til Ahlholm, og at disse hvert Aar skal beregnes hende i det ahlholmske Lensregnskab, og at disse Mænd iøvrigt skal yde deres Hoveritjeneste til hendes Len Ahlholm eller Øhens Gaard. Desuden skal Peter Nielsen paa Weilløhe, som hidtil har givet sin aarlige Landgilde dels til Halsted Kloster dels til Ahlholm, for Fremtiden indtil videre Besked yde hele sin Landgilde til Halsted Kloster og ligeledes yde sin Hoveritjeneste til dette Sted. Knut Urne skal for Fremtiden rette sig efter denne hendes Bevilling indtil videre Besked. Det vil blive ham godtgjort i det ahlholmske Regnskab. T. M. 347.

— Miss. til samme. Enkedronningen har af hans Beretning set, at hun, fordi Seding Birk hidtil har haft egen Birkeret, paa sin Bekostning altid har maattet holde en Birkefoged og

Birkeskriver, og at det ikke blot er et ringe Antal Bønder, der har denne Birkeret, men at Fulsø Herreds Ting ligger dem lige for Døren. Hun befaler derfor hermed Knut Urne at afskaffe Seding Birketing eller Birkeret og befale hendes Undersaatter for Fremtiden indtil videre Besked at søge og holde Ting og Ret paa Fulsø Herreds Ting. T. M. 347 b.

8. Okt. (Nykøbing). Miss. til Ebbo Munk. Enkedronningen meddeler ham, at hendes Søn, Kongen af Danmark, har foræret hende 2 Heste og, da han fornylig var i Nykøbing, meddelt, at disse 2 Heste stod i Antvorskov, og at Enkedronningen kunde lade dem afhente, naar hun havde Lejlighed til det. Da nu hendes Husfoged Hans Vorhauwer har et Ærinde at udrette paa denne Egn, har hun befalet ham at bringe de 2 Heste med tilbage, men da hun ikke ved, hos hvem paa Antvorskov Hestene staar, anmoder hun Ebbo Munk om ikke blot at skaffe dette oplyst, men ogsaa være Hans Vorhauwer behjælpelig med at faa Hestene udleveret og skaffe ham Hjælp, saa han kan faa dem bragt til Enkedronningen uden Skade og Fare. T. M. 347 b.

1614.

24. April (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Da Enkedronningen har ansat Jurgen Grubbe til Tasdorf¹ som Lensmand og fra førstkommande 1. Maj forlenet ham med sit Livgedings Slot og Len Halstedt Kloster og Ravensburg Len, skal Knut Urne rette sin Lejlighed efter tidligt paa Dagen den 27. ds. at komme til Stede paa Halstedt Kloster og sammen med hendes Tjener Johannes Oberbergk overlevere Jurgen Grubbe nævnte Slot og Len og alle dertil hørende Undersaatter, desuden overantvorte ham Inventarium, Jorde- og Tingbøgerne samt Segl og Breve, som hører til Lenet. De skal lade alt rigtigt inventere og beskrive. Da endvidere hendes Ridefoged og Lensskriver Carsten Nielsen og Lorentz Hansen i det forløbne Aar 1. Maj 1613 til 1. Maj 1614 paa hendes Befaling har forvaltet oftmeldte Slot og Len uden

¹ Tostrup.

Lensmand, befaler hun Knut Urne at kalde alle Undersaatterne, som hører til disse Len, for sig og i Nærværelse af Jurgen Grubbe og Johannes Oberbergk spørge dem, om nævnte Ridefoged og Lensskriver i deres Forvaltningstid paa nogen Maade har besværet Undersaatterne udover, hvad ret og rimeligt var, eller om Undersaatterne med Sandhed har noget virkeligt at klage over disse. Hvis de i alles Nærværelse frit og uden Frygt fremfører noget saadant, vil Enkedronningen drage Ridefogeden og Lensskriveren til Ansvar og efter Sagens Lejlighed træffe de fornødne Foranstaltninger. T. M. 354.

1. Maj (Nykøbing). Miss. til Jurgen Grubbe. Enkedronningen meddeler ham, at hun tidligere, nemlig den 14. Sept. 1588, ad gratiam og paa Livstid har forlenet afdøde Peter Grubbe til Aalstrup med 4 Bønder, af hvilke 2 bor i Skodtzebølle i Landtkircke Sogn, nemlig Boril Lauwrsen og Clauws Olufsen, 1 i Nybølle i Ryde Sogn, Jon Hansen, og 1 i Hogerby i Syllested Sogn, Matz Stage, og hvilke alle hører til hendes Livgedings Len Halstedt Kloster og Ravensburg Len. Da hun nu imidlertid har besluttet igen selv at overtage disse Bønder, skal Jurgen Grubbe af afdøde Peter Grubbes Arvinger fordre dem igen med al Herlighed, lægge dem ind under ovennævnte Len og ikke mere tillade de nævnte Peter Grubbes Arvinger nogen Ret over nævnte Bønder, men beskytte og forsvare dem som Enkedronningens og Kronens andre Undersaatte. T. M. 355.

16. Juni (—). Miss. til Knut Urne. Enkedronningen meddeler ham, at hun har solgt al den Rug og Byg, som hvert Aar kan sælges fra hendes Livgedings Len Ahlholm til Hans Holst, Borger i København, for en bestemt Pris og for visse Aar, og at det har den største Betydning for denne Mand, at han kan faa om ikke al denne Rug og Byg saa dog den største Del deraf før Vinteren og afskibe den efter Tid og Lejlighed. Knut Urne skal derfor sørge for og alvorligt passe paa, at Bønderne leverer saa meget som muligt Rug og Byg af deres Landgilde snarest og før Vinteren, saa Købmanden bliver hjulpet desto bedre og ikke faar Grund til at beklage sig. Det Restparti af Rug og Byg, som han ikke faar før Vinteren, skal og vil han alligevel lade afhente om Foraaret. T. M. 356.

16. Juni (Nykøbing). Tilsvarende Miss. til Jurgen Grubbe om Rug og Byg fra Halsted Kloster enslydende med foranstaaende til Knut Urne. T. M. 356 b.

4. Sept. (Kiel). Miss. til Knut Urne. Han skal sørge for, at alle Færgerne fra Rødby den 15. i denne Maaned kommer til Hilligenhaffen og bliver der. Enkedronningen ønsker desuden, at han skal lade Martin Færgemand fra Gabons Færge hente og befale ham at sejle over til Hilligenhaffen med Færgerne fra Rødby og der afvente hendes — Gud give det — lykkelige Ankomst. T. M. 357.

29. Sept. (Nykøbing). Miss. til Jurgen Grubbe. Enkedronningen har tilstrækkeligt forstaaet, hvilke Punkter han har forebragt hende, og giver herpaa følgende Svar. Hvad Møllestenen til Vindmøllen angaar, skal han, da den ene Sten ikke mere duer, snarest købe en anden og føre hende den til Regnskab. Desuden er hun tilfreds med, at han lader lave helt nyt Køkkentøj. Han skal dog ikke lade lave mere, end med Rette er nødvendigt, og aftale den nøjeste Pris for det samt føre det til Regnskab. Han skal ikke medregne det gamle Køkkentøj i Betalingen eller lade det omlave, men sende det til Enkedronningen, saa snart han har faaet det nye. Og da han ikke i sit Len kan faa saa mange Staldøksne til Købs, som hun vil kunne have paa Foder Vinteren over, vil hun tilsende ham 30 Stk. af sit eget Ungkvæg. Han skal ikke afhente dette Kvæg, da hun vil lade det drive til ham, naar det er Tiden, og det passer hende. Og da hun af hans Beretning har set, at der er et anseligt Antal unge Svin af hendes eget Tillæg paa Klosteret, medens der ingen Olden forefindes, skal han indtil videre Besked ikke lægge flere Svin til, men, naar Søerne kaster, sende Grisene levende til Nykøbing, saa snart de bliver store nok til, at man kan bruge dem til Stegesvin. Og han skal passe godt paa, at de forhaandenværende Svin kommer godt igennem Vinteren. Da hendes Kornhus i Nakskov er bygfældigt og nødvendigvis maa udbedres, skal Jurgen Grubbe lade det grundigt efterse af en forstandig Tømrer, og hvad denne anser for nødvendigt af Træ og andet, skal han i den kommende Vinter lade hugge i Enkedronningens Skove og føre til Nakskov, saa man til Foraaret kan begynde desto tidligere. Han skal herved passe godt paa, at dette Træ bliver fældet og hugget paa saadanne

Steder, hvor det kan skade hendes Skove mindst. Hun har ogsaa bestemt, at hendes Bønder i Stedet for hver Tønde Smør skal give 14 Dlr., hvilket altsaa skal godtgøres Jurgen Grubbe i det kommende Regnskab. Han skal endvidere sørge for i det mindste at have 1000 Tdr. Havre i Forraad til førstkommende Mortensdag, saaledes at Amtsskriveren fra Kiel og Høvedsmanden fra Butzouw, naar de hver for sig sender en Skude til Nakskov, sikkert og uden Fejl kan faa 500 Tdr. Havre hver. Denne Havre skal Jurgen Grubbe lade udlevere til dem og fremtidig føre Enkedronningen til Regnskab. Hvad den øvrige Havre angaar, skal han hente nærmere Besked derom hos hende. T. M. 357.

1615.

24. Aug. (Nykøbing). Miss. til Jurgen Grubbe. Han vil sikkert mindes, at Enkedronningen tidligere har paalagt ham at lægge nogle Faar til. Da hun imidlertid nu mærker, at der overalt kun er lidt Foder, skal han i Aar undlade dette, saa han desto bedre kan opføde Staldøksnene. T. M. 366.

24. Nov. (—). Miss. til Kansler Christian Friis. Hvad Enkedronningens Undersaatter i Rødby har søgt om hos hende i Anledning af Halvdelen af en Ø, der kaldes Lange, vil han foruden meget andet uden Vanskelighed kunne se af vedlagte Kopi af deres Supplik. Skønt nu Enkedronningen gerne vil meddele de nævnte Undersaatter den Forbøn, de beder om, saa har hun været betænkelig ved straks at besvære sin Søn Kongen med en Skrivelse, da hun ikke har andet Kendskab til Sagen, end hvad hun kan se af det kongelige Forleningsbrev, der er forelagt hende i Original, samt af hendes egne Undersaatters egen Beretning. Hun har derfor henvist dem til Christian Friis og beder ham om selv at høre de nævnte Rødby Mænds Beretning, læse det kongelige Brev, de har paa Halvdelen af den nævnte Ø Lange, og hvis Sagens Beskaffenhed taler derfor, paa Enkedronningens Vegne befordre dem hos

Kongen, saa disse Undersaatter faar deres Ansøgning opfyldt, saa vidt som deres Ret gaar. T. M. 366.

— Kopi af Supplik fra Rødby Mænd. (Prod. 23. Nov. Nykøbing.) De tilkendegiver Enkedronningen, at den afdøde Konge Christiern har undt og givet hendes Undersaatter i Rødby Halvparten af en Ø der ved Byen, som kaldes Lang, den Halvpart, som ligger nærmest ved Rødby, at nyde og bruge til deres Gaardes Forbedring, saaledes som det videre kan ses af Kongens Brev¹. Denne halve Ø har Rødby Mændene brugt i nogle Aar, men da Rødby brændte, bortkom Brevet, og ingen vidste, hvor det var at finde. Og da deres Formænd ikke havde Brevet at godtgøre deres Ret til denne halve Ø med, saa har andre Byer bemægtiget sig Rødby Mændenes Part af Øen og brugt den. Kun nogle faa af deres Bymænd har endnu beholdt deres Part, de andre har haft stort Afbræk og Foringelse og derover mistet deres Part. Der har nemlig ingen været af dem, som har kunnet paatale det, før Brevet, der ikke fandtes nedlagt i Blokken blandt Byens andre Breve, for nogen Tid siden er fundet. De begærer nu af Enkedronningen, at hun vil hjælpe dem med Forskrift hos Kongen, saa de faar deres Kongebrev stadfæstet og fornyet og igen faar nævnte halve Ø, som afdøde Kong Christiern har undt dem til evig Tid. T. M. 366 b.

8. Dec. (Nykøbing). Miss. til Jurgen Grubbe. Da Enkedronningen af det Svar, han har skrevet til Johannes Oberberg, ser, at der hos ham endnu er 400 Tdr. Havre usolgt i Forraad, skal han vide, at hun har lovet denne Havre til sin Moder Enkehertuginde Anna af Meklenborg, og at denne med Guds Hjælp vil lade Havren afhente næste Foraar. Jurgen Grubbe skal derfor beholde nævnte 400 Tdr. Havre usolgt i Forraad til Foraaret og ved Kastning og paa anden Maade passe paa, at den ikke fordærves. T. M. 367 b.

¹ Se Danske Kancelliregistranter 1535—1550, S. 249, hvor Striden om Øen Lang mellem Abbeden i Halsted Kloster og Rødby Bymænd findes omtalt i en Dom af Kong Frederik, der stadfæstes 25. Nov. 1542.

1616.

25. April (Nykøbing). Miss. til Knut Urne. Da han ved, at Enkedronningen førstkomende 1. Maj vil forlene sit Livgedings Len Ahlholm og Ohensgaard til Lauritz Grubbe, skal han rette sin Lejlighed efter sammen med hendes Tjener Johannes Oberberg paa nævnte 1. Maj rigtigt at overlevere dette Len med Inventarier, Segl og Breve, og hvad ellers dertil hører, til nævnte Lauritz Grubbe. Johannes Oberberg skal i den Anledning komme over til Knut Urne førstkomende 30. April om Aftenen. T. M. 374.

— Miss. til Lorentz Grubbe. Da Enkedronningen efter Løfte agter at forlene ham med sit Livgedings Len Ahlholm og Ohensgaard og vil lade dette ske den 1. Maj, har hun anmodet sin Lensmand paa Ahlholm Knut Urne om sammen med hendes Tjener Johannes Oberberg paa hendes Vegne at afstaa og overlevere dette Len til Lorents Grubbe den 1. Maj med Inventarier, og hvad dertil hører. Han skal altsaa rette sin Lejlighed efter den 30. April om Aftenen at komme til Ahlholm og paa den følgende Dag være beredt til Modtagelsen af nævnte Len tillige med Inventarier, Segl og Breve, og hvad ellers dertil hører. T. M. 374.

25. Maj (—). Miss. til Albrecht Skeel, Lensmand i Ribe. Enkedronningen meddeler ham, at hun har affærdiget Hans Boysen, Borger i Flensborg, til Ribe til forestaaende St. Hans og paalagt ham der at opkøbe alle Slags tørret Fisk til hendes egen Husholdning og lade dem føre til hendes Livgedings By Nykøbing, og hun har medgivet ham sit Vognpas. Hun beder Albrecht Skeel om i Henhold dertil at skaffe Hans Boysen, naar han anmoder derom, de nødvendige Vogne til Transport af den indkøbte Fisk. Desuden anmoder hun ham om paa enhver Maade at være Hans Boysen behjælpelig ved Indkøbet af disse Fisk. Han gør hende dermed en særlig Tjeneste, som hun gerne vil gengælde ham ved forefaldende Lejlighed. T. M. 347 b.

14. Aug. (—). Miss. til Breido Rantzau, Statholder. Hvad han har skrevet til Enkedronningens Tjener Johannes Oberbergk i Anledning af det Gods i hendes Livgedings Land Falster, han

ønsker at mageskifte med hende, har denne tilstrækkeligt underrettet hende om. Hun vil dertil svare, at hun stadig bliver ved sin forrige Mening og den skete Aftale og bevilger dette Mageskifte. Hun oversender ham hermed hoslagt en Fortegnelse over det Gods, hun har i Sjælland, og hun stiller ham det frit for iblandt dette Gods at udtage, hvad der passer ham og ligger belejligt for ham og kan opveje det Gods, han til Gengæld vil aftræde hende. Hvis der imidlertid iblandt hendes Gods er en eller flere Gaarde, som hendes Søn Kongen selv vil have og beholde, maa han tage tilbørligt Hensyn hertil og ikke forlange nogen af disse. T. M. 375.

30. Aug. (Nykøbing). Miss. til Lorentz Grubbe. Enkedronningen har af en Supplik fra hendes Undersaat Asmus Bousen i Kortorpe og af Lorentz Grubbes derpaa fulgte Indberetning set, at Asmus Bousen bor meget langt, omtrent 3 hele Mil, fra hendes Livgedings Hus Ahlholm og derfor ikke ordentligt og rettidigt sammen med hendes andre Undersaatte kan forrette den Hoveritjeneste til Ahlholm og de dertil hørende Ladegaarde, som han hvert Aar bør og skal, men som Regel ankommer sent og langsomt, naar han tilsiges, paa Grund af den lange Vej. Hun har derfor af de nævnte Aarsager bevilget og tilladt, at han for Fremtiden maa blive fritaget for saadan Hoveritjeneste og i Stedet hvert Aar indtil videre i rette Tid give og erlægge 8 Rdlr. in specie hos Lensskriveren paa Ahlholm. Denne hendes Benaadning og fastsatte Afgift skal begynde fra afvigte 1. Maj i dette Aar og som ovenfor nævnt fortsætte indtil videre. Lorentz Grubbe skal derfor hvert Aar hos Asmus Bousen i Kortorpe kræve disse 8 Rdlr. in specie i Hoveripenge og føre dem til Regnskab for Enkedronningen og ikke besvære Rasmus Bousen udover denne Benaadning. T. M. 375 b.

— Kopi af Supplik fra Rasmus Bousen i Kortorpe, dateret 24. Aug. (Prod. 30. Aug. Nykøbing.) Han meddeler Enkedronningen, at han er meget haardt besværet med Ægt og Arbejde til Aahlholm Slot, da der er en 3 Mils Vej fra hans Bolig til Aahlholm. Der er heller ikke i hans Sogn eller By nogen, der gør Ægt og Arbejde til Aahlholm som han. Han indrømmer, at han er pligtig til dette Arbejde, og han er hørig og lydige, naar han tilsiges, men undertiden faar han ikke Bud om at gøre Arbejde til Slottet, før de andre Slottets Tjenere er paa Hen-

vejen, og at han ikke saa tidlig kan følges med dem, skyldes som sagt, at han bor saa langt derfra. Han beder derfor Enkedronningen om at maatte give en vis aarlig Sum Penge i Stedet for Ægt og Arbejde. T. M. 376. (Paa Dansk.)

5. Okt. (Nykøbing). Miss. til samme. Enkedronningen meddeler ham, at hun efter Ansøgning har eftergivet sin Undersaat og Foged i Rødby, Jurgen Reinecke — paa Grund af det Arbejde og den Umage, han har ved Lenet, og for at han med tro Flid skal forrette, hvad hun ellers vil paalægge ham — 1 Rdl. Gæsteri, 18 Sk. lybsk og 2 Skpr. Havre af hans aarlige Landgilde til Aahlholm. Hvad han ellers er skyldig at give hende i Landgilde, skal han hvert Aar betale til rette Tid som hidtil. Denne Benaadning skal begynde fra afvigte 1. Maj 1616 og vedblive indtil videre Besked. Lorentz Grubbe skal ikke besvære Jurgen Reinecke udover denne Benaadning, og de nævnte 1 Rdl. 18 Sk. lybsk og 2 Skpr. Havre skal blive ham godtgjort hvert Aar i Lensregnskabet. T. M. 377.

— Kopi af Supplik fra Jurgen Reinicke i Rødby, Tjener til Aalholmb, dateret 12. April. (Prod. 13. April. Nykøbing.) Da Enkedronningen tidligere har bevilget sin Undersaat Anders Nielsen i Rødby, som var Foged der, Frihed for Landgilden hvert Aar for hans Umage og Bestilling, og da denne nu er forløvet, medens Jurgen Reinicke er tilsat i hans Sted af Lensmanden Knud Urne, begærer Jurgen Reinicke af Enkedronningen, at hun eftergiver ham hans aarlige Landgilde, saa længe han er i hendes Bestilling eller ogsaa indtil videre Besked, thi den Gaard, han bor paa, er kun ringe, hvad Ager og Eng angaar, saa han ikke kan holde sig med, hvad han kan avle til samme Gaard, men maa købe mere til hvert Aar. Den Landgilde, han hidtil hvert Aar har givet til Aalholmb, er 18 Sk. lybsk, 1 Dl. Gæsteri, 1 Pd. Byg og 2 Skpr. Havre. Han vil til Gengæld være tro og flittig i sin Bestilling. T. M. 377 b. (Paa Dansk.)

— Miss. til Jurgen Grubbe. Enkedronningen har af hans Beretning set, at Undersaatterne i hendes Livgedings Land Lolland i Stockemarck Sogn driver alle de Svin, de har, ubrændte ud paa Olden i hendes og Kronens Skove, hvorfor hun befaler ham alvorligt at tilholde disse

Undersaatter at lade Svinene mærke, ligesom hendes andre Undersaatter gør. Hvis der maatte findes nogen, som ikke adlyder denne hendes Befaling, skal Jurgen Grubbe lade dem tiltale ved Retten som ulydige mod hendes Befaling. Hun formener ikke hermed at foretage noget imod de Friheder, de har, men vil blot med dette undgaa alt Bedrageri og Underslæb og have sikker Underretning om, hvor mange Svin der har været paa Olden i hendes og Kronens Skove. T. M. 378.

23. Okt. (Nykøbing). Miss. til Jurgen Grubbe. Enkedronningen meddeler ham, at hun har lovet sin Moder Enkehertuginde Anna af Meklenborg 500 Tdr. Havre og sin Søn Hr. Ulrich 1000 Tdr. Havre og tilladt, at disse 1500 Tdr. Havre maa blive afhentet omkring Mortensdag. Jurgen Grubbe skal derfor indrette sig saaledes med Indkrævningen af Landgildehavren, at saa vel Enkegrevinde Anna af Meklenborg som Hertug Ulrich kan faa den ovennævnte Havre paa nævnte Tidspunkt, naar de sender deres Skibe til Nakskov. Han skal fordre et skriftligt Bevis af hver af de to Herskabers Skippere for, hvor mange Tdr. Havre hver af disse Skippere har modtaget paa deres Herres Vegne. Denne Havre skal blive ham godtgjort i Lensregnskabet for 1. Maj 1616 til 1. Maj 1617. T. M. 378 b.

— Miss. til Lorentz Grubbe. Enkedronningen meddeler, at hun har lovet sin Søn Hertug Ulrich noget Havre, som han maa hente med det første. Lorentz Grubbe skal derfor uden Vægning, naar Hertug Ulrich sender et Skib efter denne Havre, lade ham faa 500 Tdr. eller, hvis Skibet kan rumme mere, 600 Tdr. og lade dem bringe ombord. Han skal til Gengæld af Hertugens Tjener eller Skipper forlange et skriftligt Bevis for, hvor megen Havre denne har faaet. Denne Havre vil blive ham godtgjort i Regnskabet for 1. Maj 1616—1. Maj 1617. T. M. 379.

18. Nov. (—). Miss. til samme. Han vil af vedlagte Kopi af Supplik fra Enkedronningens Undersaat og Borgeriske i Nykøbing Birritta Smeds tilstrækkeligt kunne se, hvad denne har søgt om hos hende. Og da det paahviler Enkedronningen paa Grund af hendes Embede og Øvrighed at hjælpe sine Undersaatter i deres lovlige Sager mod alle og enhver, befaler hun hermed Lorentz Grubbe at give Birritta Smeds gode Raad i hendes Sag, saa langt hendes Ret gaar, saa

hun ikke besværes mod Loven af nogen, og hjælpe hende, saa meget det er ham muligt og kan ske med Rette. T. M. 379 b.

— Kopi af Supplik fra Birgitte Smeds i Nykøbing. (Prod. 16. Nov. Nykøbing.) Hun meddeler Enkedronningen, at hun fornylig til Landsting af sin Modpart, saa vel som af flere andre, er blevet i høj Grad overilet, saa Modparten slet intet beviste af det, han samme Dag gav hende Skyld og Sag for, hvad hun mener, at han med Rette burde have gjort, men han foregav og hævdede, at hun burde frasværge sig det ved Lov og Tylvtered. Blandt andet mente han, at der ikke skulde findes saa stor og høj Gæld efter hendes salig Husbond Peder Jydes Død, som antegnet og opskrevet er, hvilket dog er rigtigt nok og kan bevises ved de Godtfolk, som kræver Gælden. Som Følge af denne hendes Modparts vidtløftige og vrang Fremstilling frygter hun, skønt den er aldeles ubevist, at hendes retfærdige Sag bliver krænket, da Modparten er meget stiv og stærk og har mange Tusinde gode Raad og Bistand baade fra Jylland og Lolland, som hun, der er en fattig Enke, ganske mangler, thi Borgmester og Raad og kgl. Majestæts Byfoged, som vel burde være hendes Forsvar, kan hun ikke ulejlige i denne Sag, da de skal dømme i Sagen mellem hende og hendes Modpart. Hvad endvidere hans Formening angaar, at der skal findes stor Rigdom liggende i Guld og Penninge efter hendes Husbonds Død, saa er det enhver i Nykøbing vitterligt, hvad Handel og Vandel, Brug og Købmandskab, hun og hendes afdøde Husbond har haft i nogle Aar, formedelst hvilken der efter hans Død skulde findes saa stor Rigdom, som Arvingerne foregiver og formener. Birgitte Smeds har imidlertid intet andet Forsvar end Gud og Enkedronningen, under hvis Forsvar hun ogsaa vil stille sig, idet hun haaber, at Enkedronningen ikke vil svigte hende, der er fattig og Enke, i denne hendes Nød og Trang, men forsvare hende, saa vidt Lov og Ret kan medføre. Hun beder derfor om, at Enkedronningens Lensmand Laurits Grubbe, som kender til Sagen, maa faa Befaling og Tilladelse til at være hendes Forsvar, saa der ikke skal ske hende forkort i denne Sag, men Lensmanden, inden Dom bliver afsagt nu Onsdag otte Dage, kan undervise Landsdommeren rettelig deri, saa Retten ikke skal forkrænkes for hende paa Grund af hendes Uvenners vrang Underretning, men hun maa vederfares ved Lov og

kristeligt Forsvar, hvad Lov og Ret kristeligen kan medføre. T. M. 380. (Paa Dansk.)

13. Dec. (Nykøbing). Miss. til Lorentz Grubbe. Hvad Enkedronningens Bønder og Undersaatte i Wielleby i hendes Livgedings Land Lolland klager over og imod hendes Lensmand paa Halstedt Kloster Jurgen Grubbe til Tastrup, og hvad de videre søger om hos hende, vil han tilstrækkeligt kunne se af vedlagte Kopi af deres Supplik samt erfare af deres egen mundtlige Beretning. Da Embede og Øvrighed paalægger hende at beskytte sine Undersaatte mod Vold og Uret overfor alle og enhver, og hun har betroet Lorentz Grubbe Forvaltningen af Ahlholm Len, hvorunder nævnte Undersaatte i Wielleby ligger, befaler hun ham hermed at forsvare disse hendes Undersaatte ved Retten mod Jurgen Grubbe, saavidt ske kan med Rette, og med al trofast Flid forhindre, at de paa nogen Maade [besværes] mod eller udover Retten hverken af nævnte Jurgen Grubbe eller af andre. T. M. 381.

— Kopi af Supplik fra 21 Mænd i Veilby, dateret d. 11. December. (Prod. 13. Dec. Nykøbing.) De begærer af Enkedronningen, som er deres Forsvar, at hun vil høre deres skriftlige Klage over Jorgen Grubbe til Tostrope, Befalingsmand paa Halsted Kloster, der nu i Efterhøsten voldeligt har villet fratage dem en Skov og Mose, som, hvis det var Saaland, vilde være 3 Pundeland, hvilken Jord deres Formænd har haft fra Arilds Tid og de efter dem, hidtil uildt og ukæret i alle Maader. Nu har han pludselig uden Lov eller Rettergang eller anden Forhøring med en Grøft villet frakaste dem det, som han ingen Lod eller Part har i, og som ingen anden Jorddrot har end Enkedronningen alene. Desuden bliver disse fattige Undersaatte meget fortvinget paa deres Græsgang, fordi Jorgen Grubbe har afmærket og indhegnet sin egen Fægang, som før var under fælles Lod, og vil nu tage den Smule med, som Bønderne har fra Enkedronningen for Skat og Landgilde. Gud ved, at der sker dem megen Vold og Uret. De har tilkendegivet det for deres Lensmand Laurits Grubbe og har efter hans Befaling ladet ham den Grøft [og] samme Dige forbyde(?) med 2 fremmede Mænd. Desuden understod de sig ikke andet end at tilkaste samme Grøft igen med Skovl og Spade, hvorfor Jorgen Grubbe har delt dem til Herredsting og derfra til Landsting, og

nu paa Onsdag førstkommende vil han have Dom paa deres tvende 40 Mark for Guds og Enkedronningens Grund og Ejendom. De foraarsages derfor at henvende sig til Enkedronningen om Hjælp mod Jorgen Grubbes Tiltale, saa han lader den op-høre og ikke komme dem til Hinder og Skade i nogen Maade i Anledning af noget, som han ikke selv har Lod eller Part i, og vil bringe dem i stor Skade og Forarmelse, medens de mener, at det med Rette skulde komme ham selv under Øjne [o: til Skade] for Jordbrud og Gribstag, da han har dristet sig til at lade indgrave uhjemlet. De beder Enkedronningen om, at hun vil hjælpe dem med en ringe Skrivelse mod Jorgen Grubbes Tiltale, saa Dommen ikke skal undertrykke disse fattige Mænd. Underskrevet af Enkedronningens Tjenere, 21 Mænd, som den gode Mand agter at fordærve. T. M. 381 b. (Paa Dansk.)

19. Dec. (Nykøbing). Miss. til Jurgen Grubbe og, mutatis mutandis, Lorentz Grubbe. Han skal indkræve saa meget som muligt af den Landgildehavre, som endnu resterer hos Enkedronningens Undersaatte i det ham betroede Len Halsted Kloster, holde denne Havre paa Forraad og lade den omkaste samt ved anden Pasning forhindre, at den fordærves. Han skal desuden ikke sælge deraf uden særlig Befaling. T. M. 382.

1617.

12. Marts (Nykøbing). Miss. til Lorentz Grubbe. Enkedronningen har erfaret, at hans Vildtskytte daglig forefindes paa de Steder, hvor det er befalet hendes egen Vildtskytte at ride og skyde, og altsaa gør denne stor Skade. Nu har hun ganske vist i hans Lensbrev tilladt, at hans Vildtskytte efter Lejlighed maa skyde paa Fællad, og hvor det er Manckgut [Fællesgods?], men denne Benaadning vil hun ikke have forstaaet saaledes, at det skal være hans Vildtskytte tilladt at ride og skyde næsten lige udenfor hendes Dør og især ikke paa Steder, hvor hendes egne Vildtskytter skal ride og skyde. Han skal derfor alvorligt tilholde denne Skytte ikke paa nogen Maade mere at skyde paa denne Side af Eichholm,

Herritschløf, Ragelundt, Schloserup, Flinting og Saxkøbing og give ham den Advarsel, at hvis han herefter rider eller skyder paa nævnte Steder og bliver antruffet, eller hvis Enkedronningen paa anden Maade erfarer dette, vil hun uvægerlig straffe ham med tilbørlig Alvor. Lorentz Grubbe skal iøvrigt efter sin Bestalling have godt og flittigt Opsyn med, at der ikke i mindste Maade bliver skudt og jaget paa de Enemærker, der ligger til Ahlholm og Øhen, hverken af ham selv eller hans egen Tjener og Skytte og meget mindre af nogen fremmed, saaledes som det allerede er befalet ham i hans Lensbrev. T. M. 386.

29. Marts (Nykøbing). Miss. til Hr. Kansler Christian Friis, Ridder. Enkedronningen meddeler ham, at der i hendes Livgedings Land Lolland i Ahlholm Len er forefaldet en Trætte mellem hendes Undersaatter i Hielm og Krenkerups Bønder i Rastede om et Skel i deres Skove, saaledes som hendes Lensmand paa Ahlholm Lorentz Grubbe udførligt og med alle Enkeltheder vil og skal give Besked om. Da imidlertid denne Strid angaar Kronens Grænse, Højhed og Privilegier, anmoder hun ham om at forebringe den Beretning, hendes Lensmand vil give ham, for hendes Søn Kongen og derved hjælpe at befordre, at denne siden drager Omsorg for, hvad han mener er Kronen nyttigt i denne Sag. Han gør hende hermed en særlig Tjeneste, og hun er ham med al Naade bevaagen derfor. T. M. 386 b.

28. April (—). Miss. til Jurgen Grubbe og Lorentz Grubbe. Enkedronningen meddeler Adressaten, at hun har sikker Efterretning om, at hendes Søn Kongens Kaptajn, som til Kongens Behov i den sidst forløbne Vinter her i hendes Livgedings Lande Falster og Lolland og paa de deromkring liggende Øer skal have udskrevet nogle Krigs- og Skibsfolk, har taget Penge af hendes Undersaatter nu og da og derfor skaanet disse, men derimod udtaget og udskrevet andre fattige Folk, som ikke kunde give noget. Adressaten skal derfor i det ham betroede Len med tro Flid erkyndige sig om, paa hvilke Steder han har taget saadanne Penge og af hvem, og hvor meget han har faaet af hver, og snarest indsende en af ham selv underskrevet rigtig Fortegnelse eller et Mandtalregister derover til Enkedronningen. T. M. 387.

22. Maj (—). Miss. til Lorentz Grubbe. Han skal i de ham

betroede Len Nykøbing, Ahlholm og Øensgaard paa Tinge alvorligt indtil videre Besked forbyde alle Enkedronningens og Kronens Undersaatte ligesom ogsaa Præster og Fogeder, som hun har i Befaling, at sælge Faar og Lam til Tyskland og endnu mere selv at udskibe dem, hvis de ikke vil tiltales og straffes som ulydige Undersaatte og som dem, der har handlet imod denne Enkedronningens Befaling. T. M. 387 b.

22. Maj (Nykøbing). Lignende Missive som foranstaaende til Jurgen Grubbe. T. M. 387 b.

15. Juli (—). Miss. til samme. Enkedronningen meddeler, at hendes Søn Kongen atter har indvilget i det foretagne Mageskifte med Lorentz Grubbe. Men da det Gods, som Lorentz Grubbe tidligere har begæret, efter Jurgen Grubbes Beretning ikke uden mærkbar Skade kan mageskiftes, skal han i det ham betroede Len Halsted Kloster udvælge og optegne andet Gods, nemlig saadant, som han mener, man uden synderlig Skade kan undvære fra Lenet, og ufortøvet indsende en skriftlig Fortegnelse derover til Enkedronningen. T. M. 388.

29. Juli (—). Miss. til samme. Enkedronningens Undersaat Ingeborch Jensdatter, Overbringeren af dette Brev, der bor i Hullebeck paa Falster, har tilkendegivet hende, at hun i Kraft af Segl og Breve har retmæssigt Krav paa en Bondegaard i Wedby paa Lolland i Jurgen Grubbes Len og har bedt Enkedronningen om at beskytte hende i hendes Ret. Da det paahviler Enkedronningen i Kraft af hendes Embede og Øvrighed at beskytte og befordre sine Undersaatte i alle billige og retmæssige Sager, befaler hun Jurgen Grubbe at høre Ingeborch Jensdatters egen Beretning, gennemse Segl og Breve og med Flid overveje Sagen og befordre og beskytte hende i hendes lovlige Krav, saavidt ske kan med Rette. T. M. 388 b.

3. Sept. (—). Miss. til Lorentz Grubbe. Enkedronningens Datter Enkehertuginde Fru Augusta af Slesvig-Holsten bryder førstkommande Mandag den 8. dennes, om Gud vil, op fra Nykøbing og vil om Aftenen holde Nattelejr i Rødby. Han skal derfor ikke blot bestille 4 af de bedste Færger og bemande dem med gode Søfolk, saa Hertuginde næste Dag, eller saa snart Vinden er gunstig, kan føres godt

over til Hilligenhaven, men han skal ogsaa indlogere Hertugin-
den og hendes Følge i Rødby og skaffe den nødvendige Spise
og Drikke samt Foder og Maal paa Heste til Stede, saaledes
som hun har aftalt med ham. T. M. 389.

15. Okt. (Nykøbing). Miss. til Jurgen Grubbe. Enkedron-
ningen ønsker at faa en Kvinde, som i Fremtiden kan tjene
hende som Mejerske. Han skal derfor i de ham betroede Len
Halsted Kloster og Ravensburg Len med al Flid lade under-
søge, om der ikke blandt hendes Vornedsdøtre findes en Enke,
der ingen smaa Børn har, og som vil tage Tjeneste, eller en
besøvet Kvinde, der er kommet af Godtfolk og ellers har godt
Vidnesbyrd om sin Vandel, er uden Børn, og som vil tage
Tjeneste og er saa stærk, at hun kan tjene som Mejerske. Naar
han har fundet en saadan Kvinde, skal han snarest sende hende
til Bremersvold til Marike Hollænders, og hvis Marike Hollæn-
ders synes om hende, skal hun blive der og tjene hos Marike, til
hun af hende er oplært i alt, hvad en Mejerske skal kunne, saa
vidt at hun kan tjene Enkedronningen som saadan, naar det for-
langes. Dette skal han med Flid sørge for at udrette saa snart
som muligt og derefter give fuld Besked derom til Enkedron-
ningen. T. M. 389.

16. Okt. (—). Miss. til samme. Da Enkedronningen
hvert Aar maa have et stort Antal »Baandstager«
[Bandstacken] til eget Brug og ikke kan faa saa-
danne andre Steder end i det ham betroede Len
Halsted Kloster og Ravensburg, skal han have godt og
flittigt Opsyn med og ligeledes alvorligt tilholde Ridefogeden
og andre Skovfogeder at passe paa, at der paa de Steder, hvor-
fra hun hvert Aar maa have sine Baandstager, aldeles ikke
bliver hugget flere saadanne hverken af Hassel eller Ask, end
til Enkedronningens eget og Klosterets Behov, og at der ikke
hugges noget utilbørligt og bruges til Gærder eller bliver brugt
paa andre Steder, hvor det ikke bør. T. M. 389 b.

25. Okt. (—). Miss. til Jurgen Grubbe i Jochim von Barne-
witz's Navn. Han meddeler Jurgen Grubbe, at han efter Aftale
har talt med Enkedronningen om det ønskede Fiskeri
paa Ladegaardssøen og faaet det Svar, som Jurgen Grubbe
med alle Enkeltheder vil kunne se af Enkedronningens ved-
lagte Patent eller aabne Brev. Det staar nu til Jurgen Grubbe,

om han vil indgaa denne Kontrakt og straks beholde Enkedronningens Brev. Hvis han derimod ikke synes om Kontrakten, anmoder Jochim von Barnewitz ham om ved denne Brevviser at tilbagesende ham Enkedronningens Brev og ikke gøre sig nogen underlige Tanker i Anledning af, at dette allerede er underskrevet og beseglet af Enkedronningen. Hvad Færgebroen ved Taarsfærge angaar, som efter hans Beretning nødvendigvis maa udbedres, har Enkedronningen indvilget i, at Jurgen Grubbe skal lade udvise Kronens Under-saatter saa meget Træ, som de har nødig til Forfærdigelsen af deres Andel af denne Bro. Han anmodes om at passe paa, at der ikke bliver paalagt Kronens Bønder mere Arbejde, end der med Rette tilkommer dem, og at dette Træ bliver udvist og hugget paa Steder, hvor det er til mindst Skade for Skoven. T. M. 390.

TILLÆG

Bestallinger.

Hofmarskaller.

2. Marts 1595. (Cismar, Esto mihi Søndag). Bestalling for Carl Grabow, fra Dato at regne, som Hofmarskal med en aarlig Løn af 400 Rdlr., Plads ved Hoffets Bord for sig selv og 2 Tjenere og eget Værelse paa Enkedronningens Livgedings Slotte. Han skal vaage over den af hende udstedte Hofordning, hemmeligholde, hvad hun betror ham, til sin Død og paatage sig de Sendelser, hun maatte overdrage ham, og paa hvilke hun vil forsyne ham med Tærepenge og skaffe ham Befordring. Best. 8.

12. Okt. 1615. (Nykøbing). Bestalling for Hartwig Lutzouw, fra afvigte Mikkelsdag at regne, som Hofmarskal. Han skal holde god Orden blandt Enkedronningens Hofjunkere og paase, at enhver gør sin Pligt. Hvis nogen blandt Hofjunckerne handler herimod, skal han meddele det til hende, men de andre Tjenere skal han selv straffe alvorligt, hvis de er ulydige og forsømmelige. Naar der er fremmede Herskaber til Stede, skal han ordne alt efter hendes Raad, saa hun ingen Skam har deraf. Han skal desuden tage sig af hendes hele Hof- og Husholdning og daglig have flittigt Opsyn med hendes Vin- og Ølkælder, Køkken, Sølvkammer, Hvedebrødsbageri, Bryggeri, Bageri, Slagtehus og Røgestuer samt med de Folk, som arbejder der, og paase, at alt overflødigt undgaas, og kun det nødvendige bruges, til hvilket Arbejde han stadig maa benytte Køkken-skriverens Hjælp og byde over ham. Om alt, som ikke er specificeret her, skal Hofmarskallen hente Besked hos Enkedronningen, men forøvrigt, naar det er nødvendigt, være den, der befaler. Han maa ikke, saa længe han er i denne Bestilling, indlade sig i nogen fremmed Tjeneste. Herfor vil hun give

ham en aarlig Løn af 500 Rdlr., der udbetales ham fra hendes Renteri med 125 Rdlr. hvert Kvartal, frit Hus, som han selv skal vedligeholde, ved hendes Livgedings Slot i Nykøbing og Plads ved Hofjunkernes Bord. Hans Page skal ogsaa bespises ved Hoffet, men Tjeneren, der altid maa være i Stand til at kunne bruges til Opvartning, skal han holde paa egen Bekostning. Hvad han under Forvaltningen af sit Embede befaler til Bedste for Enkedronningen, vil hun haandhæve, og hvis han bliver anklaget for hende af nogen, vil hun forhøre ham derom og give ham tilbørlig Lejlighed til Forsvar. Stillingen kan opsiges fra begge Sider med et halvt Aars Varsel. Best. 9.

12. Okt. 1615. (Nykøbing). Memorial givet Hofmarskal Harttwich Lützouw.

For det første skal alle Retter bringes fra Enkedronningens Bord til hendes Hofjunker i Spisestuen, og dertil bliver der hver Gang givet dem nødtørftigt Øl og Brød, desuden daglig 3 Potter Vin fra hendes Vinkælder. Det staaer dem frit for at forlange denne Vin om Middagen eller om Aftenen, men de maa ikke lade den staa fra Dag til Dag. Hvad de ikke daglig lader hente, er Enkedronningens og ikke deres.

Ligeledes skal der udleveres Hofjunkerne det nødtørftige Øl fra Enkedronningens Ølkælder indtil Kl. 8, naar de om Aftenen bliver ved Hoffet og har Tjeneste.

Naar Hofjunkerne har spist, bliver al den tiloversblevne Mad bragt over i Hofstuen til Pagerne saavel som til Vinskænken, Sølvknægten og Dugsvenden eller Saltjeneren. Dertil gives der disse nødtørftigt Øl og Brød hver Gang fra Ølkælderens.

I Fruerstuen bliver der hver Dag fra Enkedronningens Mundkøkken givet hendes Hofmesterinde og Jomfruer 7 Retter om Middagen, 6 Retter om Aftenen og dertil nødtørftigt Øl og Brød samt daglig 1½ Pot Vin.

Disse Retter bliver derefter sat for Enkedronningens Piger og Fyrbødere, som bespises dermed.

I Enkedronningens Hofstue bliver der hver Dag dækket til Fodermarskallen, Ridefogeden, Køkkenskriveren og Underkriveren, ligeledes for Hofmesterens og Hofmarskallens Tjenere. De faar nødtørftigt Brød og Øl og Morgen og Aften 5 Retter.

De Retter, som bliver tilovers fra deres Bord, skal sættes

for Husfogedens og Kammerjunkerens Stalddrenge og for Fuglefængere og Strandfiskere, der ogsaa skal gives nødtørfigt Brød og Øl.

Endvidere har Oldfruen og hendes Folk deres Bord i Oldfruekammeret. De faar Morgen og Aften 4 Retter.

Slutteren og hans Folk, Hvedebrødsbageren og hans Dreng og Bødkeren har deres Bord i Bryghuset og faar Morgen og Aften 4 Retter.

I Portstuen bliver Portneren og Portholderen bespist samt Hjulmageren, naar han er til Tjeneste ved Hoffet. De faar Morgen og Aften 4 Retter og ellers det dem tilkommende Øl, nemlig 1 Tønde om Maaneden hver.

Ellers dækkes der ikke andre Borde ved Hoffet, og saa snart Maaltiderne er forbi, og Porten er aabnet, tager de Tjenere, som ikke skal blive paa Slottet, men har deres Losament nedenfor, Middag og Aften deres tilmaalte Drik Øl med sig derned. Om Sommeren tager ogsaa de andre Tjenere, som skal blive paa Slottet, efter Middag og Aften deres tilmaalte Drik Øl med sig til deres Kammer, men om Vinteren gives der dem ingen særskilt Aftendrik med. De skal alle gaa ind i Hofstuen, hvor der da gives dem nødtørfigt Øl, indtil der ringes. Saa gaar enhver til sit Losament, og Slottet lukkes.

Og da Enkedronningen ikke lader give nogen Frokost, bliver Ølkælderen ikke aabnet, før der skal spises til Middag. Kun bliver der om Morgenen Kl. 7 givet Køkkenerne det tilmaalte Kvantum Øl. Saa snart der er spist til Middag, bliver Kælderen igen lukket indtil Aftensmaaltidet. Kun bliver der atter Kl. 2 givet Køkkenerne det tilmaalte Kvantum Øl. Ellers skal enhver holde sig borte fra Køkken og Kælder, som ikke er ansat der eller har noget der at udrette.

Dette er en kort Opskrift paa, hvorledes Enkedronningen hidtil har anordnet det med Bispisningen, og saaledes skal det forblive indtil videre.

Hvis nogen af Enkedronningens Hoftjenere forser sig og bliver fundet strafskyldig, skal Hofmarskallen se Personerne an og efter Forholdene straffe Overtræderne enten med Taarnet eller med den spanske Kappe. Men hvis Forbrydelsen er saa stor og af den Art, at Taarnet eller den spanske Kappe ikke er Straf nok, saa skal han i ethvert Tilfælde melde det til Enke-

dronningen. Ingen af dennes Tjenere maa tage Afsked fra Hoffet udenfor den rette Aarstid, nemlig Pinse, og endnu mindre antages nogen, medmindre da Enkedronningen selv aftakker eller antager nogen. Og da hun har nogle af sine egne Bondesønner i sit Køkken, Bryghus og Bageri, skal Hofmarskallen, selv om de opsiger deres Tjeneste til rette Tid, ikke lade nogen forlade Tjenesten uden hendes Vidende og Samtykke.

Hvad angaar alle de andre til Hoffet hørende Folk som Vognmester, Vognknægte og Drengene samt hele Staldpersonalet, ligeledes Hof- og Hussmed, Vildtskytte, Fisker og Fuglefænger, Gartner, Møller, Hjulmager og Bødker, saa har Enkedronningens Kammerjunker dem under Befaling og Opsyn. Hvis der, naar der er fremmede til Stede eller ved anden Lejlighed, skulde blive nogen Mangel paa Vildbrad eller Fisk, skal Hofmarskallen melde dette til Kammerjunkeren i god Tid. — Alt dette foranskrevne vil Enkedronningen have overholdt, men hun forbeholder sig at ændre det, naar det behager hende, og Lejligheden fordrer det. Best. 11.

28. Juli 1624. (U. St.). Bestalling for Harttigh Lutzow, fra 1. Juli at regne, som Marskal med en aarlig Løn af 700 Dlr. at udbetale i 4 Terminer à 175 Dlr. i samme Værdi og Pris som de Dalere, hun til enhver Tid udbetaler sine andre Hof-tjenere. [Iøvrigt Fornyelse af Bestalling af 12. Okt. 1615.] Best. 14.

Kammerjunkere.

15. Maj 1608. (Nykøbing, Pinsen). Bestalling for Caspar Barolt, fra Dato at regne, som Kammerjunker med en aarlig Løn af 200 Rdlr., Bispising ved Hoffet tillige med 2 Drengene, af hvilke den ene skal spise i Hofstuen, den anden sammen med Enkedronningens adelige Pager, frit Losament for sig selv med alt nødvendigt paa Slottet og Foder og Maal samt Staldplads til 2 Heste, hvis han har dem, lige med hendes egne Heste. Han skal tage sig af hendes hele Hof- og Husholdning. I Særdeleshed skal han hver Dag have flittigt Opsyn med hendes Køkken, Slagte- og Røgestue, Salt- og Madkælder, Sølvkammer, Vin- og Ølkælder, Hvedebrødsbageri, Bryggers og Bagere, Mølle og Bødkeri, ligeledes med Fodermarskallen, Vognmesteren, Hof-

og Hussmeden saa vel som med hendes Heste og Vogne, Hjulmageriet og hele Staldgaarden, Jægergaarden og Vildtskytten, Fuglefængereren og Fiskeriet, endvidere med alle hendes Træer og Urte- og Køkkenhaver. Han skal alvorligt sørge for, at hver Tjener i sin Stand og Stilling tro og flittigt gør sin Pligt, maa ikke tillade, at hendes Tjenere antages eller aftakkes udenfor den bestemte Aarstid, medmindre en af dem fortjener dette paa Grund af daarlig Opførsel. En saadan Tjener skal ikke have nogen Løn udbetalt. Heller ikke skal nogen Tjener antages, som ikke har tilstrækkeligt Pas og Vidnesbyrd om god Opførsel. Han skal iøvrigt sørge for, at alt overflødigt undgaas i Hof- og Husholdningen, og kun det nødvendige bruges. Hvis noget indtræffer, hvorom der intet er forordnet, skal han til enhver Tid hente yderligere Besked derom hos Enkedronningen og ikke tillade noget nyt — endmindre selv foretage Ændringer — undtagen efter hendes udtrykkelige Befaling. Hvad han under Udførelsen af sin Tjeneste paa Enkedronningens Vegne og til hendes Bedste befaler, vil hun alvorligt holde over og desuden beskytte ham mod enhver. Best. 15.

12. Okt. 1615. (Nykøbing). Ændret Bestalling for Casper Barolt, fra Dato at regne, som Kammerjunker med samme Løn som i Bestalling af 15/5 1608, dog kun med Foder og Maal paa een Hest. [Bestallingen er omtrent enslydende med den tidligere Bestalling, dog nævnes i Opregningen af, hvad han skal have Opsyn med, ikke Køkken, Slagtehus, Røgestue, Salt- og Madkælder, Sølvkammer, Vin- og Ølkælder, Hvedebrødsbageri, Bryggers og Baggers samt Fodermarskal. Der tilføjes, at skønt Hofmarskallen har Opsyn med hele Enkedronningens Hof- og Husholdning, saa skal dog, da denne ikke bliver Natten over paa Slottet, Kammerjunkeren i Hofmarskallens Fraværelse og i Særdeleshed om Aftenen have godt og flittigt Opsyn med, at alle Folkene befinder sig, hvor de skal være, og at alle Losamenter bliver lukket til rette Tid og især, at Ild og Lys bliver ret forvaret. Hvis han finder noget galt hos nogen, skal han anmelde det for Enkedronningen eller Hofmarskallen.] Best. 16.

5. Juni 1625. (Nykøbing, Pinsen). Bestalling for Arnt Levitzow, fra Dato at regne, som Kammerjunker med en aarlig Løn af 200 Rdlr. i den samme Valor og Pris som dem, Enkedronningen udbetaler sine andre Hoftjenere, Bespisning

ved Hoffet med 2 Dreng og frit Losament paa Slottet for ham selv med alt dertil hørende, endvidere Foder og Maal paa en Hest lige med hendes egne Heste samt Staldplads til denne. [I Opregningen af, hvad han skal have Opsigt med, er tilføjet Rustkammeret, medens Møllen ikke nævnes. Iøvrigt enslydende med Caspar Barolts Bestalling af 12/10 1615.] Best. 19.

Hofprædikanter.

3. April 1592. (Nykøbing). Bestalling for M. Balthasar Maschwedel som Hofprædikant.

Han skal prædike, lære og administrere Guds Ord og de hellige Sakramenter rent og uforfalsket, som de er skrevet af Profeterne og Apostlene og forklaret af Doktor Luther. Han skal altid følge med Enkedronningens Hof og sædvanlig prædike 3 Gange om Ugen, Søndag Formiddag, Onsdag og Fredag, og desuden, hvis Enkedronningen forlanger det, enten det er i eller udenfor Landet, være villig til at holde Epistelprædiken eller andre Prædikener i Ugens Løb, som Lejligheden kræver. Han skal ogsaa uden Overdaadighed føre et kristeligt, ærbart, ydmygt og ustraffeligt Liv, andre til Eksempel, og i det hele taget forholde sig, som det sømmer sig en kristelig Prædikant og tro Tjener i Guds Ord. Herfor har hun lovet ham 100 Dlr. i Aarsløn foruden en sømmelig Hofklædning til ham selv og en sædvanlig Hofklædning til hans Dreng, og da hun ikke i Øjeblikket har en bestemt Residens, skal han have 200 Dlr. til sin egen og sin Drengs Bispising, for hvilke de ikke blot skal leve, naar hun ligger stille, men ogsaa naar hun er paa Rejse i og udenfor Landet og intet Ophold faar. Naar Enkedronningen indretter en fast Hofholdning paa sit Livgeding, vil hun i Stedet for Kostpenge skaffe ham tilbørlig Bispising og Underhold. Best. 21.

30. Maj 1596.¹ (Nykøbing, Pinsen). Fornyelse paa 6 Aar af Bestalling for Dr. teol. Baltasar Maschwedel som Hofprædikant, enslydende med Bestalling af 3/4 1592 dog med Tilføjeelse af, at han ogsaa ved Ceremonierne foran Alteret og i Kirken skal forholde sig efter Rigets Kirkeordning og Sædvane. Han maa heller ikke i 6 Aar fra Dato gaa i nogen andens Tjene-

¹ Kopibogen har ved en Fejlskrift 1696.

ste. Til Løn, Kostpenge og Klæder vil Enkedronningen give ham 400 Rdlr. om Aaret samt det nødvendige Brændsel. Best. 24.

31. Maj 1601. (Nykøbing, Pinsen). Fornyelse af Bestalling af 30/5 1596 for Dr. teol. Baltasar Maschwedel som Hofprædikant og væsentligt enslydende med denne. Han skal have 500 Rdlr. ialt og frit Brændsel. Best. 22.

15. Maj 1608. (Nykøbing, Pinsen). Ny Bestalling for Dr. teol. Baltasar Maschwedel, fra Dato at regne, som Hofprædikant, enslydende med den af 31/5 1601. Han skal have 600 Rdlr. om Aaret i Løn og 150 Læs Brænde foruden fri Bolig. Best. 23.

15. Juli 1609. (Nykøbing). Fornyet Bestalling for D. Baltasar Maschwedel, enslydende med foregaaende af 15/5 1608. Lønnen er forbedret med 150 Rdlr. Udtog i Best. 25.

28. Maj 1615. (Nykøbing, Pinsen). Atter fornyet Bestalling for D. Baltasar Maschwedel som Hofprædikant, enslydende med foregaaende af 15/7 1609. Lønnen er forhøjet med 250 Rdlr. til 1000 Rdlr., desuden 150 Læs Brænde og fri Bolig. Best. 25.

U. D. [1621.] og St. Bestalling som Hofprædikant, fra 29. Sept. at regne, for M. Nicolaus Vismarus, tidligere Ærke diakon i Prenzlau, hvem Enkedronningen paa forskellige Menneskers anbefaling har kaldet i Stedet for den afdøde Hofpræst D. Baltasar Maschwedel, enslydende med dennes Bestalling dog med den Tilføjelse, at han skal prædike, lære og administrere Guds Ord og de hellige Sakramenter, som de er forklaret af salig Martin Luther og i den rette, rene, sande og uforandrede augsburgske Konfession, der af de protesterende Kurfyrster og Fyrster af det hellige romerske Rige skriftligt blev overgivet Kejser Karl den Femte i Aaret 1530 paa Rigsdagen i Augsburg. Han skal prædike 2 Gange om Ugen, nemlig tidligt om Søndagen over det sædvanlige Evangelium og om Onsdagen forklare og udlægge Epistelen. Han skal desuden være villig til at prædike den tredie Gang, naar Enkedronningen undertiden ønsker det og tilkendegiver det i Forvejen. Til Løn skal han hvert Aar have 700 Rdlr. in specie ialt i 4 Kvartalsterminer og desuden fri Bolig og 150 Læs Brænde, og endvidere vil hun sørge for, at han hos hendes Lensskriver der paa Stedet kan faa saa meget Rug, Byg og andet Korn, han behøver til sin egen Husholdning,

og til samme Pris, som hans Formand, afdøde D. Maschwedel, fik det. Viktualier derimod maa han købe hos hendes Køkken-skriver og betale med den Pris, for hvilke hun køber dem. Best. 25.

Kanslere og Raader.

24. Juni 1592. (Güstrow, Johannes den Døbers Dag).
Bestalling for Dr. jur. Winhold Sibrand som Kansler og Raad. Han ansættes for en Varighed af 5 Aar fra Dato, skal befordre Enkedronningens Bedste af yderste Evne ved Raad, Tale og Skrift og afvende, hvad der er til Skade for hende. Han maa ikke være til Stede ved nogen Raadslagning eller Sammenkomst, hvor der bliver sagt eller besluttet noget mod hende, eller indenfor Bestallingens Varighed uden hendes Tilladelse træde i Tjeneste hos nogen anden Herre, hvormed dog ikke er ment den Raadspligt, hvormed han er knyttet til Enkedronningens Fader, Hertug Ulrich af Meklenborg, idet han vedbliver at være i denne Bestilling ligesom hidtil. Hun vil i disse 5 Aar give ham 600 Rdlr. om Aaret i Pension og 40 Rdlr. maanedlig i Kostpenge samt i Stedet for et aarligt Deputat 26 Dlr. for 1 Læst Rug, 20 Dlr. for 1 Td. Smør, 12 Dlr. for 8 Svin, 25 Dlr. for 50 Tdr. Havre, 30 Dlr. for Hofklædninger til 3 Mand og 24 Dlr. for en Æresdragt, alle Rigsdaler som ovenfor nævnt. Desuden vil hun i 1595, naar de 3 af disse 5 Aar er forløbet, udover nævnte Aarsbesolding og Deputat til Omslaget give ham 1000 Rdlr. i Hædersgave (Gnadengeld). Hun vil endvidere holde Heste og Vogn til ham, i hvilken han selvfjerde kan køre saa vel i som udenfor Landet. Hvis hun sender ham i Forretninger udenfor Land og Rige til fremmede Herrer, vil hun forsyne ham med de nødvendige Tærepenge og godtgøre ham, hvad han maatte lægge ud for hende udover disse. Hun vil ogsaa kongeligt beskytte ham mod al Slags Vold og Fornærmelse, som om hans Sag angik hende selv. Hun vil heller ikke straks skænke falske Angivelser og Sladder Tiltro, men, hvis saadant kommer hende for Øre, høre paa hans Forsvar og optræde saadan, som ret og billigt er. Hvis hun fremdeles ønsker at beholde ham i sin Tjeneste, og han ogsaa ønsker fortsat at tjene Fyrster, skal han være forpligtet til efter en ny Overenskomst at tjene Enkedronningen før nogen anden Herre, med-

mindre han kan anføre vægtige Grunde for sin Vægning, hvilket altsammen fremgaar af den Revers, han har overleveret hende ved Bestallingens Modtagelse. Best. 26.

24. April 1603. (Güstrow, Paaskedag). Bestalling for Dr. jur. Erasmus Reutz som Kansler og Raad »von Haus aus« med en aarlig Løn af 500 Rdlr. ialt. Hvis der forekommer Sager, for hvis Skyld Enkedronningen forlanger, at han skal komme ind i Riget til hendes Residens, eller hun vil bruge ham til Sendelser, skal han godvillig indfinde sig, uden Vægning lade sig bruge og være tavs med, hvad hun betror ham. Naar hun kalder ham til sig eller sender ham afsted, vil hun forsyne ham med de nødvendige Tærepenge og med Befordring. Begge Parter har forbeholdt sig at kunne opsigte Bestallingen med et halvt Aars Varsel, hvorhos det ogsaa staar Erasmus Reutz frit for at være Advokat for andre Herrer og gode Folk og give dem Raad. Dog maa han ikke uden Enkedronningens Vidende og Vilje begive sig paa Rejse i mere end 14 Dage, men skal opholde sig i Rostock, saa hun altid kan faa fat paa ham, naar hun behøver ham. Best. 28.

15. April 1608. (Nykøbing). Bestalling for Martin von der Mehden, fra afvigte Paaske [27/3] at regne, som Hofraad med 1000 Rdlr. aarlig til Løn og Kostpenge, Halvdelen til Mikelsdag og Halvdelen til Paaske. Han skal være til Tjeneste ved Enkedronningens Hof eller paa Rejse, naar og hvor hun forlanger det. Han maa ikke være til Stede ved Raadslagninger og Sammenkomster, hvor der bliver besluttet noget imod Enkedronningen, og saa længe han har denne Stilling, maa han ikke uden Tilladelse forlade Hoffet, endmindre maa han uden at have søgt og faaet Orlov træde i nogen anden Herres Tjeneste, hvormed dog ikke er ment Enkedronningens Søn, Kongen af Danmark. Naar hun nødes at bruge ham i eller udenfor Landet, skal han uden Vægning begive sig afsted paa hendes Befaling, og han skal tie med, hvad hun betror ham. Da hun ikke stadig har sin Kansler hos sig ved Hoffet, skal han have trofast og flittigt Opsyn med Kancelliet. Naar hun sender ham ud af Landet, hvormed dog ikke skal være ment Landet Holsten, vil hun lade ham forsyne med de nødvendige Tærepenge og med Befordring. Naar han ellers rejser sammen med hende, enten det er i eller udenfor Landet, skal han selv betale sit Ophold

af nævnte aarlige Besolding, men om hans Befordring vil hun selv træffe Bestemmelse. Hvis han, medens han er i Tjeneste, af en eller anden bliver angivet, vil Enkedronningen høre hans Forsvar tilbørligt og ikke gøre andet mod ham, end hvad ret er, og hvad han gør paa hendes Befaling, vil hun forsvare og holde ham skadesløs for. Bestallingen kan opsiges af hver af Parterne med et halvt Aars Varsel. Best. 30.

20. April 1610. (Doberan). Bestalling for Nikolai Papke som Raad med en aarlig Løn af 200 Rdlr. samt Tærepenge paa alle Rejser, og naar han følger Enkedronningen. Han skal paa Forlangende komme til Enkedronningens Livgeding og lade sig bruge til Sendelser hvorsomhelst i Tyskland eller til personlig Tjeneste hos hende. Han har endvidere Tavshedspligt og maa ikke rejse bort fra Rostock udover 14 Dage uden i Forvejen at underrette Enkedronningen derom og uden at efterlade Besked om, hvor han er at træffe. Bestallingen, ved hvis Modtagelse han har givet en Revers, kan opsiges af begge Parter med et halvt Aars Varsel. Best. 29.

10. April 1619. (Nykøbing). Bestalling for Dr. jur. Christopher von der Lieppe, fra førstkommende Pinsedag [16/5] at regne, som Raad »von Haus aus« med en aarlig Løn af 300 Rdlr. ialt i god gangbar Mønt. Han skal være villig til at komme ind i Landet eller til andre Hoflejligheder, hvor Enkedronningen opholder sig, naar hendes Sager kræver det, og lade sig bruge til Sendelser. Han skal være tavs med, hvad hun betror ham, og hvis han i den Tid, han har denne Bestilling, enten selv hører noget eller gennem andre bringer noget i Erfaring, som er til Skade for hendes Højhed eller gode Navn og Rygte, skal han melde hende det. Han maa ikke tage Del i Raadslagninger og Sammenkomster, hvor der bliver talt eller besluttet noget imod hende. Paa alle Rejser vil hun lade ham forsyne med de nødvendige Tærepenge, som han sikkert med Diskretion vil forstaa at moderere tilbørligt, og med Befordring. Han maa ikke uden Tilladelse gaa i nogen anden Herres Tjeneste, og han skal stedse opholde sig i Byen Rostock, som han ikke uden hendes Samtykke maa forlade mere end 14 Dage ad Gangen og ikke uden at efterlade Besked om, hvor han er at træffe. Denne Stilling kan af begge Parter opsiges med et halvt Aars skriftligt Varsel. Best. 32.

1. Nov. 1619. (Nykøbing). Bestalling for Dr. jur. Daniel Faber som Raad og Kansler, fra afvigte St. Hansdag at regne, med en aarlig Løn af 1000 Rdlr. i gangbar Mønt til Besolding, Kost og Klæder, hvoraf Halvdelen udbetales ham hvert Halv-aar, desuden fri Bolig i Nykøbing. Han skal opholde sig ved Enkedronningens Hof, eller hvor hun ellers rejser hen, og til enhver Tid være til Tjeneste, naar hun forlanger det. Han maa ikke raade hende til noget, som er imod den rette augsburgske Konfession, ikke tage Del i Raadslagninger, hvor der besluttes noget mod Enkedronningen, ikke rejse fra Hoffet uden Til-ladelse eller tage Tjeneste hos nogen anden Herre uden hendes særlige Samtykke. Han skal lade sig bruge til Sendelser i og udenfor Landet, paa hvilke hun vil forsyne ham med Tærepenge og Befordring, og han har Tavshedspligt. Desuden skal han have flittigt Opsyn med hendes Kancelli. Hvis der bliver klaget over ham, medens denne Tjeneste varer, vil Enkedronningen høre ham tilbørligt og kun handle mod ham paa retmæssig Maade. Hun vil ogsaa forsvare, beskytte og holde ham skadesløs for, hvad han har udført paa hendes Befaling. Begge Parter kan opsigge Stillingen med et halvt Aars Varsel. Best. 33.

8. Juni 1623. (U. St.). Ændring af Bestalling [af 10/4 1619] for D. von der Lippe, hvorved hans Løn forhøjes med 100 Dlr. til 400 Dlr. til den Valor og Pris, som Enkedronningen hvert Aar vil give sine andre Hof tjenerne. Best. 31.

14. Juni 1626. (Nykøbing). Bestalling for Dr. jur. Christopher von der Lieppe, fra Pinsedag [28/5] i 1626 at regne, som Raad og Kansler. [Ensyldende med Bestalling af 1/11 1619 for D. Daniel Faber.] Best. 35.

Hofmedici.

26. Nov. 1594. (Cismar). Bestalling for Dr. med. Anton Bath, fra Nytaar 1595 at regne, som Hofmedicus. Han skal opholde sig ved Enkedronningens Hof og følge med paa Rejser, og naar hun eller hendes Børn bliver syge, skal han anvende al den Flid, han som en tro og flittig Medicus efter sin Ed skylder ikke blot hende, men ogsaa det Fakultet, der har givet ham Doktorgraden, saa han kan forsvare det for Gud og hele Verden. Han skal derimod lade enhver Dumdristighed fare

og begynde og fuldføre sin Praksis med den Forsigtighed, som hans Præceptores og berømte Medici har foreskrevet og anvist. Desuden skal han til sin Dødsstund fortie det, som Enkedronningen for sit eget Vedkommende og i Anledning af Børnene betror ham om Sygdom og lignende. Han skal desuden være Enkedronningen en tro Tjener, ikke tage Del i Intriger, der er rettet mod hende og hendes, men ganske holde sig borte fra saadanne Ting. Hvis nogen af Enkedronningens Hoffolk bliver syg eller daarlig, skal han ligeledes paa Opfordring besøge denne og anvende al sin Flid og Møje derpaa. Uden Enkedronningens Tilladelse maa han ikke forrette noget udenfor Hoffet eller uden hendes Vidende og Vilje paatage sig nogen Kur for Patienter, hvem det end er. Herfor vil Enkedronningen give ham ialt 250 Rdlr. om Aaret til Nytaar og desuden fri Bolig i Nykøbing samt nødtørftigt Brændsel. Hans Bestalling og Lønning skal begynde fra Nytaar 1595, og hans første Løn udbetales i 1596. Begge Parter kan opsigte Stillingen med et halvt Aars Varsel. Best. 36.

16. Maj 1597. (Nykøbing, Pinsen). Fornyet Bestalling for Dr. med. Anthon Batt, fra Dato at regne, som Hofmedicus med en aarlig Løn af 300 Rdlr. samt Plads ved Hoffets Bord til sig selv og en Dreng, fri Bolig i Nykøbing og nødtørftigt Brændsel. [Iøvrigt samme Indhold som Bestallingen af 26/11 1594, men i lidt kortere Form.] Best. 38.

29. Sept. 1604. (Nykøbing, Michaelis Dag). Bestalling for Henricus Pauli, Dr. med., fra Dato at regne, som Livlæge og Hofmedicus med en aarlig Løn af 500 Rdlr. ialt og fri Bolig i Nykøbing. Da hun intet godt indrettet Apotek har paa Stedet, skal han paa hendes Bekostning indkøbe den Medicin, hun har Brug for, i Rostock eller andre Steder, hvor han bedst og billigst kan faa den, og overlevere den til hendes Apoteker. Og i Forening med denne skal han passe flittigt paa, at den bliver godt opbevaret, saa hun altid har gode Medikamenter i Forraad. Naar hun skal bruge deraf, skal han, som det sømmer sig en tro Livlæge, med største Flid og Omsorg anordne og lade tilberede Medicinen og uden Hjælper overrække den til Enkedronningen og ikke lade den komme i fremmede Hænder. [Iøvrigt med omtrent samme Indhold som den tidligere Bestalling af 26/11 1594.] Best. 39.

31. Maj 1612. (Nykøbing, Pinsen). Bestalling for Dr. med. Andreas Schütze (Toxot), fra Dato at regne, som Livlæge og Hofmedicus med en aarlig Løn fra Dato af 400 Rdlr. at udbetale i to Terminer, nemlig Mortensdag og Pinse. Han skal vaage flittigt over Enkedronningens Person, baade naar hun er rask, og naar hun bliver syg — hvad Gud den Almægtige dog efter sin faderlige Vilje afvende saa længe som muligt — og hvad han efter sin bedste Forstand finder heldigt og gavnligt, skal han, saa vidt Gud dertil giver ham Naade, omhyggeligt tilraade og anvise hende, ikke blot som Doktor medicinæ hjælpe med alle Slags Medikamenter, men ogsaa som Doktor chirurgiæ yde egenhændige Indgreb, hvis Nøden kræver det, hvad Gud dog naadigt afvende. Recepten paa alt, hvad han foreskriver Enkedronningen at tage, baade naar hun er rask, og naar hun er syg, skal han indføre alene i en særlig Bog, som han skal opbevare for hendes Skyld, og hvori han ikke skal opskrive andre Recepter. Begge Parter kan opsige Forholdet med et halvt Aars Varsel. [Iøvrigt samme Bestemmelser om Forbliven ved Hoffet, Apotekets Forsyning med Medicin, Tavs-hedspligt og Pligt til at behandle Hoffolkene som i tidligere Bestallinger af 26/11 1594 og 29/9 1604.] Best. 40.

28. Maj 1615. (Nykøbing, Pinsen). Fornyet Bestalling for Andreas Schütze (Toxot), fra Dato at regne, som Livlæge og Hofmedicus. [Ensyldende med Bestalling af 31/5 1612, men Lønnen er forhøjet med 100 Rdlr. til 500 Rdlr.]. Best. 42.

Rentemestre.

11. Nov. 1592. (Frederiksborg, Mortensdag). Bestalling for Hans Hartman fra Flensborg, fra Dato at regne, som Rentemester. Han skal hemmeligholde til sin Død, hvad Enkedronningen betror ham. I Særdeleshed skal han lede og foretage hendes Omslagsforretninger i Kiel hvert Aar, og han skal, saa snart Omslaget er forbi, gøre hende tilbørligt og nøjagtigt Regnskab derfor. Hvert Aar skal han desuden, naar hun befaler det, i hendes umyndige Søns Fyrstendømmer Slesvig, Holsten, Stormarn og Ditmarsken holde Regnskab med Amtmændenes Administration og Forvaltning paa det Sted, hun vil foreskrive dem det, og med tro Flid efter sin Ed og Pligt gøre hende op-

mærksom paa alle forefaldende Mangler og i sin Indberetning ikke blot meddele saadan, men ogsaa uden Personsanseelse tro og uforfærdet udtale sin Mening derom. Han skal ogsaa have med hendes Livgedings Len paa Falster og Lolland, Nykøbing, Ahlholm og Halstet Kloster at gøre, saaledes at han, naar hun forlanger det, skal indfinde sig og hjælpe til med at lede hendes Hof- og Husholdning, som hun nøjere vil specificere det for ham og paalægge ham det. Han skal herved ikke vise mindre Flid og Troskab, men høre hendes Lensmænds Regnskaber og gøre hende opmærksom paa store saa vel som smaa Mangler. Han skal yderligere være villig til personlig Tjeneste og Opvartning og til at lade sig bruge til Sendelser til fremmede Steder, naar hun befaler det. Til Løn har hun lovet ham 200 Dlr. aarlig, 60 Tdr. Havre til 2 Heste eller i Stedet derfor 30 Dlr. og 20 Dlr. for Klædning til 2 Personer. Hvad han bruger til Fortæring paa Rejser frem og tilbage, vil hun erstatte ham efter billig Regning. I hendes Livgedings Len og i Fyrstendømmerne skal han overalt, hvor han færdes, saa længe han er der, tilligemed Hest og Folk have gratis Foder og Bispisning. Saalænge han er i hendes Tjeneste, vil hun, hvis der bliver klaget over ham, høre hans Forsvar, og kun gaa frem mod ham paa ret Vis, og hun vil forsvare ham og holde ham skadesløs for, hvad han udfører paa hendes Vegne. Best. 43.

12. Maj 1603. (Bützow). Bestalling for Christian Thurman som Rentemester med en aarlig Løn af ialt 80 Rdlr. samt efter billig Regning, hvad han bruger til Fortæring i Enkedronningens Ærinde. Naarsomhelst Enkedronningen forlanger, at han skal høre hendes Regnskab, skal han uvægerlig indfinde sig og forøvrigt ogsaa ellers være hende til Tjeneste der paa Stedet, naar hun kræver det. Best. 45.

Sekretærer.

12. Juni 1592. (Nykøbing). Bestalling for Hans Rostorp som Sekretær med en aarlig Løn af 200 Dlr., hver Maaned 16 Dlr., sædvanlig Hofklædning til 2 Personer og 50 Dlr. om Aaret i Stedet for et Deputat. Da Enkedronningen for Tiden trænger til en Sekretær og ved, at Hans Rostorp har tjent Kong Frederik den Anden med tro Flid indtil dennes Død og derefter

vist Enkedronningen samme Troskab, indtil han fornylig er blevet afskediget fra sin Tjeneste af de nuværende Rigsraader, saa har hun antaget ham til ovennævnte Tjeneste. Det paa-lægges ham at udføre alt, hvad hun eller hendes Kansler betror ham at gøre, ikke aabenbare nogen det ringeste deraf uden hendes Vidende, men være tavs dermed til sin Grav. Han maa ikke lade sig finde i noget Raad eller Selskab, hvor der foretages det mindste imod Enkedronningen eller hendes. Ikke heller maa han uden hendes Kanslers Vidende og Vilje udlevere til nogen det ringeste af de Kancelli- eller andre Akter, som bliver givet ham at opbevare, og han maa ikke forlade Stedet uden hendes Tilladelse eller gaa i nogen andens Tjeneste. Han skal ogsaa, som Skik og Brug er, i Stedet for Ed give en Revers for Ordlyden af denne Bestalling og deri udtrykkelig erklære, at han vil tjene Enkedronningen hele sit Liv, saa længe han kan arbejde og være til Tjeneste, og denne Revers skal han under Haand og Segl overgive Enkedronningen, som vil vide at belønne og befordre ham, udover hvad hun har lovet, og i alle Forhold beskytte og skadesløsholde ham. Best. 45.

26. April 1605. (Nykøbing). Bestalling for Johannes Elsner, der stammer fra Stiftet Trier, fra afvigte Paaske [31/3] at regne, som Sekretær med en Løn af 150 Rdlr. ialt for det første Aar, som skal være et Prøveaar. Han skal udføre alt det skriftlige Arbejde, Enkedronningen giver ham, med bedste Flid efter de Evner, Gud har givet ham. Denne Bestalling skal træde i Kraft fra afvigte Paaske og ende Paaske 1606. [Iøvrigt de samme Bestemmelser om Arbejde og Pligter som i Hans Rostorps Bestalling af 12/6 1592.] Best. 47.

8. Maj 1606. (Nykøbing, Pinsen). Bestalling for Johannes Oberberg som Kammersekretær med en aarlig Løn fra Dato af 200 Rdlr. i Kostpenge og 300 Rdlr. i Besolding samt fri Bolig der, hvor han nu bor. Han skal udføre alt det skriftlige Arbejde, Enkedronningen paalægger ham. Han skal være tavs og maa ikke udlevere Kancelli- eller andre Akter. Endvidere skal han modtage og afhøre de aarlige Regnskaber og andre Regnskaber fra Lensmændene i Nykøbing, Ahlholm og Halsted Kloster,¹ saa ofte hun tilstiller ham dem, og ved Afhøringen

¹ Har tidligere været paalagt Rentemesteren. Se Hans Hartmanns Bestalling af 11/11 1592.

lægge Mærke til mulige forekommende Mangler, samt meddele Enkedronningen disse, enten de er store eller smaa. Han skal ogsaa, naar hun begærer det, trofast og sikkert, uden Personsanseelse, meddele hende sin Betænkning derover. Han skal hvert Aar med trofast Flid varetage hendes Omslagsforretninger¹ saa vel i Meklenborg som i Holsten ifølge den Memorial, som hun til enhver Tid vil tilstille ham, og indsende tilforladelig Beretning og rigtigt Regnskab derfor til hende ledsaget af den originale Memorial tillige med alle Forskrivninger, Segl og Breve, der tilhører hende. De Pengesummer, som hun tilstiller ham fra sit Kammer til de daglige Udgifter, skal han egenhændigt indføre i en Bog og holde rigtigt Kammerregister. Hun vil selv modtage Regnskab af ham derover eller lade det høre af andre Personer. Han skal udtrykkelig — som hidtil er sket — være forpligtet til, naar han overleverer sit Kammerregister og Regnskabet, da ikke blot at levere det renskrevne Register, men ogsaa det, hvori han først har indskrevet Regnskabet, og han maa ikke uden hendes Vidende og Vilje beholde den mindste Smule af alle Registre og Regnskaber. Hvis han, medens han er i denne Tjeneste, skulde blive angivet af en anden, vil hun høre hans Forsvar tilbørligt og kun gaa frem mod ham paa ret Vis, og hun vil beskytte og skadesløsholde ham for alt, hvad han gør efter hendes Befaling og paa hendes Vegne. Han skal i Stedet for Ed give en Revers for Ordlyden af denne Bestalling og overgive denne Revers under sin Haand og Segl til Enkedronningen. Best. 48.

16. Maj 1624. (U. St., Pinsen). Bestalling for Johan Oberberg som Kammersekretær. [Ændring af Bestalling af 8/6 1606]. Lønnen forhøjes med 100 Dlr., saaledes at den nu er 200 Dlr. i Kostpenge og 400 Dlr. i Besolding, ialt 600 Dlr., og hver Daler i samme Valor og Pris som dem, Enkedronningen betaler andre Hoftjenere. Best. 50.

Kammerskrivere.

17. Febr. 1592. (Frederiksborg). Bestalling for Johannes Oberberg fra Haderslev i Holsten som Kammerskriver med

¹ Har tidligere været paalagt Rentemesteren. Se Hans Hartmanns Bestalling af 11/11 1592.

en aarlig Løn af 50 Dlr. og 20 Dlr. til en Klædning at udbetale ved Paasketid, første Gang 1593. Han skal til enhver Tid, og hvor Enkedronningen vil være med Hoffet, gøre Tjeneste ved hendes Kammer og med Flid og Troskab udføre, hvad hun paalægger ham at skrive. Han har Tavshedspligt og skal lade sig bruge til Sendelser. Dersom han erfarer noget, som angaar hendes Person eller kongelige Reputation, skal han straks aabenbare hende det. Hvor hun fremtidig vil være, vil hun skaffe ham fri Bispising efter Stand og Stilling eller godtgøre ham, hvad han lægger ud. Begge Parter kan opsiges Stillingen med et halvt Aars Varsel. Best. 50.

15. Maj 1597. (Nykøbing, Pinsen). Ændret Bestalling for Johannes Oberberg som Kammerskriver med en aarlig Løn af 150 Rdlr. fra Dato samt fri Bispising ved Hoffet for sig selv og en Dreng. Han skal gøre Enkedronningen rigtigt Regnskab for de Penge, som hun overantvorter ham, og — som hidtil har været Skik — udtrykkelig være forpligtet til at overgive hende saa vel det renskrevne Register som det foreløbige og ikke uden hendes Vidende beholde den mindste Smule af Regnskaber og Register. Begge Parter kan opsiges Stillingen med et halvt Aars Varsel. Best. 51.

Kancellikopister.

15. Maj 1608. (Nykøbing, Pinsen). Bestalling for Johan Rostorp [den Yngre] som Kancellikopist, fra Dato at regne, med en aarlig Løn af 34 Rdlr. og 8 Rdlr. om Maaneden i Kostpenge. Hvad Enkedronningen selv eller paa hendes Vegne hendes Kansler eller Hofraad paalægger ham at skrive eller afskrive, skal han udføre med Flid og Troskab og med de Evner, Gud har givet ham, samt afskrive det smukt rent og pænt. Han maa dog ikke færdiggøre eller udlevere noget uden hans foresattes Vidende af det, hun selv befaler ham at gøre, og ikke aabenbare noget deraf eller af, hvad der bliver ham betroet eller givet i hans Hænder, til nogen, ej heller kopiere noget eller lade nogen læse det, men skal være tavs dermed til sin Grav. Best. 52.

5. Maj 1610. (Nykøbing). Bestalling for Christoffer von der Bulcke, fra Dato at regne, som Kancellikopist med en

aa­rlig Løn af 30 Rdlr. og 5 Rdlr. maanedlig i Kostpenge. [Iøvrigt enslydende med Bestalling af 15/5 1608 for Johan Rostorp. Dog hedder det i Stedet for »Kansler og Hofraad« »Kansler, Raad og Sekretær«.] Best. 53.

12. Maj 1611. (Nykøbing, Pinsen). Ændret Bestalling for Christoffer von der Bulcke som Kancellikopist. Lønnen er nu 50 Rdlr. om Aaret og Kostpengene 6 Rdlr om Maaneden. [Iøvrigt enslydende med Bestalling af 5/5 1610.] Best. 54.

I 1614 forhøjes Kostpengene til 8 Rdlr. om Maaneden, i 1618 til 10 Rdlr. I 1626 d. 22/6 forhøjes den aa­rlige Løn. [Ved en Forglemmelse er Tallet udeladt i Kopibogen.] Best. 55.

12. Juni 1614. (U. St. Pinsen). Bestalling af 15/5 1608 for Johan Rostorp [den Yngre] som Kancellikopist fornyet. Lønnen forhøjes til 50 Rdlr. aa­rlig i Besolding og 8 Rdlr. maanedlig i Kostpenge. Udtog i Best. 53.

24. Maj 1618. (U. St. Pinsen). Bestalling af 12/6 1614 for Johan Rostorp [den Yngre] som Kancellikopist fornyet, hvorved Besoldingen som før sættes til 50 Rdlr. aa­rlig, men Kostpengene forhøjes til 10 Rdlr. om Maaneden. Udtog i Best. 53.

Apotekere.

15. Sept. 1595. (Nykøbing). Bestalling¹ for Martinus Binus, fra 29. Aug. 1595 at regne, som Apoteker med en aa­rlig Løn af 50 Rdlr. ialt. Han skal med Flid og Troskab opbevare Urter, Krydderier og andre Sager, af hvad Navn nævnes kan, som Enkedronningen betror ham, og intet fjerne eller borttage deraf uden hendes Tilladelse. Hvis hun befaler ham at sammensætte Medikamenter eller destillere andre Sager, skal han udføre alt renligt og efter bedste Evne. Best. 55.

20. Okt. 1609. (Nykøbing). Bestalling for Valentinus Heinricus Kneytel, fra Dato at regne, som Apoteker med 250 Dlr. om Aaret i Løn og Kostpenge og med den nu anviste Bolig — dog uden Brændsel og Lys — saa længe han forbliver ugift. Han skal især have godt og flittigt Opsyn med Enkedron-

1 Note i Kopibogen: Denne Bestalling er aldrig blevet ændret. Han blev bespist ved Hoffet tillige med en Dreng, til hvis Klædning han aa­rlig fik 6 Rdlr. Da Bispisningen ophørte, blev der bevilget ham 12 Rdlr. om Maaneden til Kostpenge for begge og 12 Rdlr. om Aaret til Drengens Klædning.

ningens Apotek og med Flid og Troskab forvalte Konfekt, Speceri, Urter og andre Ting, som hun har betroet ham til Opbevaring. Hendes Instrumenter og Kul skal han bruge sparsomt og nyttigt og ikke uden hendes Vidende udlevere noget Krydderi til Køkkenet udover det fastsatte. Medicinen, som han faar at præparere, skal han tilberede med største Flid og Omhyggelighed og ikke overrække den ved fremmed Hjælp og frem for alt se vel til, at intet farligt eller urigtigt sker paa Grund af Skødesløshed og Uagtsomhed. Hvad der hemmeligt bliver betroet ham om Enkedronningens Person, eller hvad han faar at vide om hendes Sager, maa han ikke aabenbare nogen. Heller ikke maa nogen uden Enkedronningens Vidende og Vilje se de Recepter, han maatte faa fra hendes Kammer, eller faa Afskrifter deraf, men han skal være tavs dermed til sin Grav. Best. 56.

24. Maj 1613. (Nykøbing, Pinsen). Ændret Bestalling for Valentinus Heinricus Kneytel som Apoteker med 250 Dlr. om Aaret i Løn og Kostpenge til sig selv og en Dreng. [De samme Bestemmelser, men i lidt udvidet Form, om Arbejdet som i Bestalling af 20/10 1609 samt nogle Tilføjelser]. . . . Han maa ikke i sit Hus eller andetsteds udenfor Apoteket tilberede, destillere eller falbyde Medikamenter, Oliteter og Vande, men skal fuldstændigt afholde sig fra saadant saa vel som fra Privatkurere. Førnævnte Sager, og hvad dertil hører, skal udelukkende være og forblive i Enkedronningens Apotek og saa vidt muligt bevares der i god Stand under flittigt Opsyn, saa de ikke fordærves. Fra Apoteket skal han til Enkedronningens Bedste og til sædvanlig Takst forhandle og sælge disse Ting, og de Penge, han derved faar ind, skal han opbevare i en dertil særligt indrettet Kasse i Apoteket. Hvert Aar skal han til Mortensdag indbringe et klart og rigtigt Regnskab over disse saa vel som over alle andre Medikamenter, Oliteter, destillerede Vande og hele Forraadet og ligeledes gøre Rede for Inyentarium. Enkedronningen tillader ham hermed fra nu af og til næstkommende Mortensdag til sit eget Bedste at forhandle de Krydderier, han har i Forraad, og som han falholder i sin Bolig. Dog maa han ikke købe mere ind. Naar han køber ind til Apotekets Forsyning, skal det til enhver Tid ske med Raad og Billigelse af Enkedronningens Medicus. Apotekeren skal til ret Tid flittigt

og trofast passe Apoteket og ikke uden vægtige Grunde være fraværende. Han maa ikke betræde inficerede Steder og Huse og endmindre indlade nogen i Apoteket, som kommer fra farlige Steder. Han skal ved Apoteket holde en kvalificeret Dreng. Best. 57.

30. Nov. 1626. (Nykøbing). Ændret Bestalling for Valentin Heinrich Kneytel som Apoteker, fra afvigte Pinse [28/5] at regne, med ialt 250 Rdlr. i den samme Valor og Pris, som Enkedronningen til enhver Tid giver sine andre Hoftjenere, i Aarsløn og maanedlige Kostpenge til ham selv og en Dreng. [Indeholder samme Bestemmelser som de tidligere Bestallinger m. H. t. Pasning af Apoteket, Omgang med Instrumenter og Materialer, Medicinindkøb, Tavshedspligt, Forsigtighed overfor Infektion og desuden nogle Tilføjelser.] . . . Naar Enkedronningen personligt eller gennem Lægen har befalet ham at præparere noget, som hun selv har Brug for, skal han tage Ingredienserne fra hendes Hofapotek og ikke fra sit eget og ligeledes selv præparere det i Hofapoteket og ikke lade nogen fremmed faa Adgang dertil . . . Hvis Enkedronningen personligt eller gennem sin Læge befaler ham at fremstille Medikamenter, som hun vil forære bort til fremmede Mennesker, skal han med tro Flid tilberede saadanne Medikamenter i og fra hendes Hofapotek og ikke modtage nogen Godtgørelse eller Gave af disse Mennesker og endnu mindre forlange en saadan af dem. Han skal holde et klart Register over, hvad han saaledes bruger og præparerer i og fra hendes Hofapotek, og lade det ligge i Apoteket, og deri skal han egenhændigt indføre, hvornaar, til hvem og hvorhen saadanne Lægemidler er blevet anordnet, tilberedt og bragt. Ligeledes skal han ogsaa flittigt indskrive, saavel hvad han selv fremstiller, som hvad han paa Befaling forskriver eller selv køber, det være sig Materialer, Medikamenter eller Instrumenter, i det rette Hovedregister, der nu er ham betroet som rigtigt Inventarium over Enkedronningens hele Hofapotek, og hvad der er indkøbt, skal han godtgøre tilstrækkeligt ved Kvitteringer, saa han hvert Aar, og naar somhelst hun forlanger det, kan gøre Rede for Hovedregister og Inventarium, baade hvad Materialer, Medikamenter og Instrumenter angaar. . . . Han skal holde en Dreng, der skal være saa kvalificeret, at han kan gøre Tjeneste med og ved Siden af

Apotekeren. Naar hun gennem denne lader hente noget fra hans Apotek eller paa anden Maade, skal han skrive op, naar og til hvem det er blevet krævet, ogsaa hvor det er blevet brugt, faa Seddelen underskrevet af Enkedronningen og kræve den betalt af hendes Renteri inden et Aar. Hvis han lader en Fordring blive staaende over Aar og Dag, vil hun slet ikke betale den. Dette maa han rette sig efter og vogte sig for Tab. Best. 60.

Konditor.

14. Juli 1617. (Nykøbing). Bestalling for Martinus Binus og hans Hustru Katharina, fra afvigte Pinse [8/6] at regne, som Konditor og Medhjælperske med en aarlig Løn fra Enkedronningens Renteri af 100 Rdlr. Alle Kondita, Safter og andre Sager, som han laver for Enkedronningen, og hvad han ellers skal destillere eller komponere for hende, skal han fremstille ordentligt og renligt med Flid og Troskab og saa godt, han paa nogen Maade kan, og han skal omhyggeligt opbevare alle Urter, Krydderier, Kondita, Konfekter, og hvad hun ellers vil betro ham, passe godt paa dem, saa de ikke fordærves, og ikke uden hendes Vidende og Vilje bortgive noget deraf. Sammen med sin Hustru skal han, saa ofte Enkedronningen forlanger det, gøre Tjeneste hos hende ved Hoffet og der udføre, hvad der paalægges ham. Best. 59.

Hofbarberer (Saarlæger).

25. Dec. 1592. (Frederiksborg, Juledag i det kommende Aar 93). Bestalling for Mester Jacob von Schwolle, fra Dato at regne, som Barber. Naar Enkedronningen forlanger det, skal han komme til Stede og gøre alt, hvad der sømmer sig en tro Barber. Herfor vil hun give ham 30 Rdlr. aarlig i Vartpenge, og saa tit hun lader ham kalde, og han gør Tjeneste hos hende, skal han faa nødtørftig Bispising og Underhold saa vel som fri Befordring frem og tilbage. Naar hun i Fremtiden vil holde Hof paa sit Livgeding, vil hun træffe ny Aftale med ham om Underholdet. Best. 63.

8. Juni 1595. (Nykøbing, Pinsen). Bestalling for Mester Valentin Weiss hans som Hofsaarlæge med en aarlig Løn

af 100 Dlr., Plads ved Hoffets Bord for sig selv og en Dreng samt et Værelse paa Slottet. Best. 63.

8. Juli¹ 1595. (Nykøbing). Ændret Bestalling for Jacob von Schwolle, fra Dato at regne, som Barber paa Nykøbing Slot med en aarlig Løn af 30 Rdlr. og fri BESPISNING paa Slottet. [Iøvrigt enslydende med Bestalling af 25/12 92.] Best. 64.

1. Okt. 1601. (Nykøbing). Ændret Bestalling for velerfarne Mand, Mester Jacob von Schwolle, fra afvigte Pinse [31/5] at regne, som Hofbarber med en aarlig Løn af 50 Rdlr. samt 10 Dlr. maanedlig til Kostpenge for sig selv og en Dreng. Det paalægges ham uden Betaling at kurere fattige Hoftjenere, der kommer til Skade i Enkedronningens Tjeneste. Best. 65.

15. Okt. 1613. (Nykøbing). Bestalling for Andreas Behr fra Rottenburgh an der Tauber, fra afvigte Mikkelsdag at regne, som Hofbarber med en aarlig Løn af 50 Rdlr. samt 10 Rdlr. maanedlig til Kostpenge for sig selv og en Dreng. Han skal altid gøre Tjeneste der, hvor Enkedronningen holder Hof, ikke uden hendes Tilladelse rejse bort, og ikke give sig af med at kurere for farlige og smitsomme Sygdomme, men hvis han erfarer, at en af hendes Tjenere er behæftet med saadan smitsom Sygdom, maa han ikke paa nogen Maade fortie det, men skal hermed i Stedet for Ed være forpligtet til af sig selv at gøre Anmeldelse derom. Han skal uden Betaling kurere Enkedronningens Folk, der kommer til Skade i Tjenesten. Best. 65.

16. Juni 1626. (Nykøbing). Bestalling for Detlef Wolff, hvert Aar fra Pinse til Pinse at regne, som Hofbarber. [Enslidende med Bestalling for Andreas Behr af 15/10 1613.] Best. 66.

Hofskræddere.

8. Aug. 1603. (U. St.). Bestalling for Christian Stubbe, fra Dato at regne, som Hofskrædder med en aarlig Løn af 40 Rdlr. og 10 Rdlr. maanedlig i Kostpenge (og Løn) til sig selv og en Tjener. Han skal holde godt Hus med og tage Vare paa al Slags Tøj af Guld, Sølv, Silke, Uld eller Linned, som Enkedronningen betror ham, og forfærdige de Klæder godt og ordentligt, som han skal lave deraf for hende. De Mønstre, Enkedronningen har til sig selv, og som hun betror ham, maa

¹ Teksten har 8. Juni, Overskriften 8. Juli.

han ikke vise nogen fremmed og heller ikke arbejde for fremmede Fruer uden hendes Tilladelse, endmindre være fraværende fra Hoffet uden hendes Vidende og Vilje, men stedse være til Tjeneste. Best. 67.

1. Juni 1623. (Nykøbing, Pinsen). Bestalling for Daniel Engelke, fra Dato at regne, som Hofskrædder. [Enslydende med Bestalling af 8/8 1603 for Christian Stubbe.] Best. 68.

Urmager.

29. Maj 1611. (Nykøbing). Bestalling for Hans Kirsch, fra afvigte Pinse [12/5] at regne, som Urmager med en aarlig Løn af 50 Dlr. Naar Enkedronningen giver ham sine Ure til Eftersyn, skal han, hvor det end er, med tro Flid gøre dem i Stand, enten de gaar urigtigt, uregelmæssigt eller har andre Mangler. Nye Ure skal han paa hendes Befaling lave med yderste Flid og udadleligt, og disse vil hun betale ham efter rimelig Værdi. Alt andet Arbejde skal han være forpligtet til at udføre for ovennævnte aarlige Løn. Naar hun af og til forlanger, at han skal komme til hende i Nykøbing, skal han adlyde og godvilligt indfinde sig. Best. 69.

Snedkere.

21. Dec. 1589. (Frederiksborg). Bestalling for Jacob Johansen, fra afvigte Mikkelsdag at regne, som Snedker med en aarlig Løn af 30 Rdlr., 2 sædvanlige Hofklædninger samt fri Bispising blandt de andre almindelige Tjenere for sig selv og en Dreng, som han selv skal klæde. Det Arbejde, der paalægges ham at udføre, skal han udføre med eget Værktøj, og han maa ikke uden Enkedronningens Tilladelse være fraværende fra Hoffet. Best. 69.

9. Juni 1592. (Nykøbing). Aab. Brev om, at Enkedronningen har bevilget sin Snedker, Jacob Johansen saa meget Brændsel aarligt udover den ham tillagte Løn, som han behøver til sin Husholdning, og fri Græsning og Hø til en Ko. Den nuværende og fremtidige Lensmand paa Nykøbing skal haandhæve ham i denne Benaadning og ikke besvære ham herimod. Best. 70.

4. Juni 1598. (Nykøbing, Pinsen). Ændret Bestalling for Jacob Jansen [Johansen], fra Dato at regne, som Snedker med ialt 157 Dlr. aarlig til Løn og Underhold, som skal udbetales i 3 Terminer fra Enkedronningens Lenskontor paa Nykøbing Slot, desuden fri Bispising ved Hoffet for en Dreng, som han selv skal klæde. Han skal arbejde med eget Værktøj og maa ikke rejse bort uden Tilladelse. Best. 71.

7. Aug. 1616. (Nykøbing). Bestalling for Michel Jansen, fra afvigte Pinse [19/5] at regne, som Snedker med en aarlig Løn af 20 Rdlr., beregnet fra Pinse, og 4 Rdlr. i Kostpenge for sin egen Person fra 1/8 1616. [Indeholder samme almindelige Bestemmelser som Bestalling af 21/12 1589, desuden nogle Tilføjelser.] Han skal passe godt paa det Træ, som bliver givet ham til Forarbejdning, saa intet deraf bliver brugt til Unytte, forhugget eller stukket til Side. Hvis Enkedronningen paa lægger ham mere Arbejde, end han kan udføre alene, vil hun holde en eller flere Medhjælpere og enten bispise disse ved Hoffet eller betale Kostpenge for dem efter Landets Sædvane. Best. 71.

1. Sept. 1622. (Nykøbing). Bestalling for Peter Tessouw som Snedker med en aarlig Løn, fra Dato, af 20 Dlr. og 4 Dlr. om Maaneden i Kostpenge, hver Daler regnet til 40 Sk. lybsk. Han maa, naar han ikke har Arbejde for Enkedronningen, arbejde for andre i sit Hjem og i sit Værksted. [Iøvrigt enslydende med Bestalling af 7/8 1616 for Michel Jensen.] Best. 72.

Vinskænk.

26. Juni 1594. (Nykøbing). Bestalling for Johan von Gehmen, fra Mikkelsdag 1593 at regne, som Kældersvend og Vinskænk med 35 Dlr. om Aaret til Løn og Klædning. Han skal med Flid og Troskab passe Enkedronningens Vin- og Ølkælder og i det hele taget forholde sig efter den af ham aflagte Ed. Best. 73.

Mundkokke.

26. Juni 1594. (Nykøbing). Bestalling for Heinrich Herrnklaa, fra 1. Juni 1594 at regne, som Mundkok med 45 Dlr. om Aaret til Løn og Klædning. Best. 74.

26. Juni 1594. (Nykøbing). Bestalling for Hans Ranouw som Mundkok. [Enslydende med Bestalling for Heinrich Herrnklaa af samme Dato.] Udtog i Best. 74.

27. Maj 1604. (Nykøbing, Pinsen). Aab. Brev om, at Enkedronningen til sin Mundkok, Gert Endeman, for den tro Tjeneste, han hidtil har gjort og i Fremtiden vil og skal gøre, har bortforlenet Gaarden Sørup i Halsted Kloster Len paa Lolland med alle Agre, Enge og Græsgange, som fra Arilds Tid har hørt til nævnte Gaard, og som afdøde Catharina Perlestikkerske nu sidst har nydt, paa det Vilkaar, at han kvit og frit uden al Pligt, Tjeneste og Afgift maa nyde og bruge nævnte Sørup Gaard, saa længe han er i hendes Tjeneste. Hun har ogsaa tilladt ham at maatte tage det nødvendige Brændsel fra Skoven, der ligger til denne Gaard — dog uden Skade for Skoven — og naar der er Olden, maa han faa fri Olden til de af hans Svin, som er opfødt paa denne Gaard. Han maa ogsaa fiske i den ved Sørup liggende Sø med et Vod saa langt ud, som man kan gaa og vade, hvilket paa Dansk hedder: fiske med Gangvod. Enkedronningen vil desuden give ham 30 Rdlr. om Aaret i Løn. Han skal til Gengæld herfor være forpligtet til at gøre Tjeneste ved Hoffet og andre Steder, naar det behøves, og desuden holde Gaarden Sørups Bygninger ulasteligt vedlige. Den nuværende og kommende Lensmand paa Halsted Kloster maa ikke besvære nævnte Gert Endeman udover denne Benaadning. Best. 75.

31. Maj 1612. (Nykøbing, Pinsen). Ændret Bestalling for Heinrich Herrnklaa, fra Dato at regne, som Mundkok »von Haus aus« med en Løn af 50 Rdlr. aarlig at udbetale fra Enkedronningens Renteri i 2 Terminer, nemlig Mortensdag og Pinse. Han skal paa Forlangende give Møde og blive hos hende og gøre Tjeneste, saa længe hun ønsker det. Han skal anrette al Mad fint og renligt, ikke uden hendes Tilladelse bespise uvedkommende i Køkkenet eller holde hemmelige Gilder og Lag der og endnu mindre bortgive Suppe eller anden Spise derfra. Han skal endvidere omgaas sparsommeligt med alt, hvad der bliver betroet ham, det være sig Krydderi, Smør, Kød, Fisk eller andre Viktualier, ikke lade noget gaa unyttigt til Spilde, men med Flid opbevare og nyttiggøre, hvad der bliver tilovers, og helt holde sig fra alle Slags Underslæb og Tilegnelse. Bestal-

lingen har han modtaget med Haandslag og derved, i Stedet for Ed, lovet at holde fast og urokkeligt. Best. 74.

Huskokke.

24. Marts 1594. (Cismar). Bestalling for Evert Rudolf, fra 1. Nov. 1594 at regne, som Huskok med 60 Rdlr. om Aaret til Løn og Klædning for ham selv personlig og 10 Rdlr. til en Dreng. Det paalægges ham at være Husfogeden Gabriel Grabow lydlig. Best. 76.

26. Juni 1594. (Nykøbing). Bestalling for Bartolt Tetrouw, fra 1. Juni 1594 at regne, som Huskok for 25 Dlr. om Aaret til Løn og Klædning. Best. 76.

Hvedebrødsbager.

10. Nov. 1610. (Nykøbing). Bestalling for Zacharias Preen, fra afvigte Pinse [27/5] at regne, som Hvedebrødsbager »von Haus aus« med en aarlig Løn af 30 Rdlr. Han skal møde til Tjeneste og bage, naar Enkedronningen forlanger det, ikke blot ved Hoffet, men han skal ogsaa være forpligtet til at gøre Tjeneste for hende udenfor Landet og — paa hendes Bekostning — til enhver Tid følge hende. Best. 77.

Kobbertækker.

30. Maj 1596. (Nykøbing). Bestalling for Hans Schmitt som Kobbertækker. Han skal uden Dagløn paa Enkedronningens Slotte Nykøbing, Ahlholm og Halstett vedligeholde de Kobber-, Bly- og Skifertage, som nu er paalagt, og til enhver Tid komme til Stede hos hende, naar hun forlanger det. Herfor vil hun give ham 25 Rdlr. om Aaret, og naar han arbejder paa nævnte Slotte, skal han og hans Folk blive bispist. Hvad af nyt han udfører paa hendes Befaling, skal han faa betalt med Dagløn eller paa anden Maade efter Aftale. Best. 78.

Slutter.

29. Sept. 1592. (Antvorskov, Mikkelsdag). Bestalling for Claus Beuttin, fra Dato at regne, som Slutter med en Løn for dette Aar af 52 Rdlr. ialt. Naar Enkedronningen forlanger det, skal han være forpligtet til paa hendes Bekostning at rejse til hende og give Anvisning paa, hvorledes hendes Baggers og Bryggers i Nykøbing bedst muligt kan blive bygget. Han skal endvidere, naar nævnte Baggers og Bryggers er bygget, være forpligtet til at tjene Enkedronningen som Slutter, naar hun ønsker det. Best. 79.

Møller.

1. Juni 1624. (Nykøbing). Bestalling udstedt paa Enkedronningens Vegne af Hofmarskal Hartwig Lutzouw for Clauws Huttenschleben, fra afvigte Pinse [16/5] at regne, som Møller med en aarlig Løn af 40 Dlr. til sig selv og en Medhjælper samt 7 Dlr. om Maaneden i Kostpenge, hver Daler i samme Pris og Værdi som dem, Enkedronningens andre Tjenere faar i Løn og Kostpenge. Han skal ikke blot male det Korn, som bliver sendt ham fra Slottet, men ogsaa passe godt paa, at baade Mel og Klid bliver bevaret til Enkedronningens Bedste, og intet deraf sløses bort, end mindre stikkes til Side. Endvidere skal han tage den tilbørlige Møletold af Møllegæsterne og ikke for Gunst og Gave fritage nogen, ej heller forlange for meget af nogen. Med Møletolden skal han omgaas redeligt, ikke tilvende sig selv noget deraf eller give den til andre uvedkommende, men øjeblikkelig hælde den i den dertil bestemte Møletoldskasse og vogte den godt, indtil Lensskriveren har maalt den. Han skal ogsaa passe godt og flittigt paa Møllen og hele Mølleværket i Nykøbing, Stene, Jern, Træ, Vand, Sluser, Kister og Poster, at intet ved Mangel paa Flid gaar i Stykker, og saa snart han ser en Mangel, skal han efter sin bedste Forstand og yderste Evne udbedre den. Hvis der nødvendigvis maa bygges eller udbedres noget paa de andre Vand- eller Vindmøller, Vandsluser, Kasser eller Poster, som Enkedronningen ejer paa Falster, skal han med sin Svend eller Dreng hjælpe til med at

udføre det, og for at han bedre kan gøre dette, skal den Karl eller Dreng, han holder, have lært saa meget og være saa stærk, at han i Møllerens Fraværelse selv kan passe Møllen og styre Mølløværket. Best. 79.

Vognmestre.

1. Okt. 1601. (Nykøbing). Bestalling for Jacob Chilouw, fra afvigte Pinse [31/5] at regne, som Vognmester med en aarlig Løn af 40 Dlr. og 7 Dlr. maanedlig fra Dato i Kostpenge til sig selv og en Dreng. Han skal have godt Opsyn med, at Enkedronningens Vognknægte og Dreng passer og fodrer hendes Heste tilbørligt og i rette Tid, omgaas ordentligt og sparsomt med hendes Havre og Foder og ikke sløser med det eller stikker noget til Side. Hver Morgen og Aften skal han selv aabne og lukke Vogngaarden og beholde Nøglen hos sig. Ligeledes skal han ogsaa passe godt paa hendes Vogne og Seletøj, og hvis noget gaar i Stykker, skal han i Tide sige til og lade det reparere. Gamle Hestesko og Jern, der bliver brækket fra Vognene, skal han flittigt gemme, saa det senere atter kan blive nyttiggjort, og han skal passe godt paa det Vogntræ, som han har i Vognhuset og Vogngaarden, saa intet stikkes til Side, bruges til Unytte eller fordærves. Han skal ogsaa til enhver Tid kunne gøre Enkedronningen rigtigt Regnskab for de Vogne og det Vogntøj (Wagenzeug), som hun nu har overdraget ham, saa vel som for hvad nyt, hun i Fremtiden lader lave. Derfor maa ingen Vognknægt uden hans Vidende lade ændre eller forbedre noget ved sin Vogn eller sit Vogntøj. Best. 81.

29. Juni 1608. (Nykøbing). Bestalling for Andreas Jancke som Vognmester med en aarlig Løn af 40 Dlr., beregnet fra afvigte Pinse [15/5], og 7 Rdlr. maanedlig i Kostpenge fra Dato. [Indeholder samme Bestemmelser om Arbejdet som Jacob Chilouws Bestalling af 1/10 1601 med nogle Tilføjelser.] Han skal paase, at Vognknægtene ikke kræver mere Havre fra Kornloftet, end Hestene kan æde, men tager mere eller mindre, eftersom Hestene har Lyst til at æde. Han skal dog ikke lade fodre ud over, hvad der er foreskrevet som det sædvanlige. Han skal selv sove om Natten i Staldgaarden og ikke udeblive uden Orlov. Naar han lader noget udføre af Sadelmageren eller

Kleinsmeden, skal han skrive det ordentligt op, saa Enkedronningen, naar hun skal betale for saadant Arbejde, kan vide desto bedre Besked. Naar hun bryder op med sin Hoflejr og slaar sig ned et andet Sted, og hendes Vogngaard i Nykøbing altsaa bliver tom for Heste og Vogne, og naar desuden Husfogeden er saa optaget af at tilse Ladegaarde, Skove og andet, at han sjældent kan være paa Nykøbing Slot og gøre sin sædvanlige Tjeneste, saa skal Vognmesteren Andreas Jancke daglig passe paa Kælder og Køkken paa Slottet, saa der ikke bruges for meget, sørge for, at Folkene bespises til rette Tid, at Kælderen igen lukkes, og at Slotsporten under Spisningen holdes lukket, saa der ikke kan ske Underslæb. Han skal især passe godt paa, at der ikke bruges for meget af Lys og Ild, og at der ikke sker Skade dermed. Naar Husfogeden maatte paalægge ham noget i hendes Fraværelse, skal han udføre det godvilligt og med Flid. Naar han gør Tjeneste paa Nykøbing Slot, skal han have sit Bord hos Husfogeden og i det Tilfælde have 5 Dlr. i Kostpenge om Maaneden. Best. 82.

15. Nov. 1613. (Nykøbing). Bestalling for Atzer Jacobsen som Vognmester med en aarlig Løn af 40 Rdlr., beregnet fra afvigte Mortensdag 1613, og 5 Rdlr. om Maaneden i Kostpenge fra Dato. [Samme Bestemmelser med Hensyn til det egentlige Vognmesterarbejde som i Jacob Chilouws Bestalling af 1/10 1601 og Andreas Janckes af 29/6 1608, dog med nogle Tilføjelser.] For at Hestene ikke skal blive fodret med fordærvet Havre, skal han i Forening med Lensskriveren passe paa, at Havren, naar det er nødvendigt, hyppigt bliver kastet. Naar der er Mangel paa Vogntræ, skal han i Tide gøre opmærksom derpaa, saa der kan skaffes nyt Forraad. Best. 83.

24. Maj 1618. (Nykøbing, Pinsen). Bestalling for Hans Timsen, fra Dato at regne, som Vognmester med en Aarsløn af 40 Rdlr. og 5 Rdlr. om Maaneden i Kostpenge samt frit Losament i Enkedronningens Staldgaard. [Af denne den mest udførlige Vognmesterbestalling er udeladt de Bestemmelser om Arbejdet, som i omtrent samme Form ogsaa findes i tidligere Bestallinger.] Han maa for bedre at paase, at Enkedronningens Heste ikke kommer til Skade, ikke uden Tilladelse være fraværende fra Vogngaarden. Især maa han passe paa, at Ild og Lys forvares. Dernæst skal han holde godt Opsyn med hendes

Vogn- og Postknægte og deres Dreng og stedse formane dem til at omgaas blidt og varsomt med hendes Heste, fodre dem til rette Tid, spare paa Havre og Hø og ikke stikke noget til Side. Eftersom de ser, at Hestene trives ved Foderet, skal de tage noget Foder fra dem, der bliver tykke og fede, og give til dem, der ikke ret vil tage til. Dog maa man ikke gaa ud over den foreskrevne Foderanordning eller forlange mere Havre fra Kornloftet. Han skal derfor alvorligt tilholde Vognknægtene altid, naar Hestene fodres, selv at være til Stede og i Forvejen rense Krybberne, og hvad der findes deri af Havre, skal de kaste for Høns og Duer. Hvis nogen viser sig forsømmelig i dette eller paa anden Maade, skal Vognmesteren skrive det op og anmelde det for Enkedronningens Kammerjunker, før der udbetales maanedlige Kostpenge. Hvis han blandt nævnte Vognknægte eller deres Dreng mærker eller selv hører, at nogen laster sine foresatte med Smædeord eller paa anden Maade viser dem Foragt og bringer dem i Vanry, eller finder han iblandt dem en udsvævende, fordrukken, løgnagtig, utro eller paa anden Maade slet Karl, skal han straks anmelde ham for Kammerjunkeren. Herved skal han dog passe paa at holde sig til Sandheden, saa han ikke med Rette selv kan beskyldes for de samme Fejl. Han skal ligeledes flittigt passe paa, at Hestene, naar de efter Brugen igen føres ind i Stalden, straks bliver vendt over paa Strøelsen, bundet og ikke fodret og vandet for hurtigt. Hvis en Hest bliver syg, kommer til Skade eller bliver oppustet (aufstössig), skal han straks melde dette til Kammerjunkeren og faa Besked hos ham eller hos Enkedronningen selv, hvis hun er til Stede, og forøvrigt skal han selv gøre sit Bedste for, at den syge eller tilskadekomne Hest kan blive hjulpet. Hvis Enkedronningen iøvrigt i Vognhuset eller Høladen har ladet samle Forraad af Deler, Lægter [Latten], Kalk, Sten, Vogns kud, Klaptræ eller andre Materialer, skal han paase, at intet deraf fjernes eller anvendes uden Befaling. Han maa ogsaa passe godt paa Køretøjerne, saa de ikke ødelægges ved Vognknægtenes Ligegyldighed og Forsømmelse eller ved utilbørlig Brug i urette Tid. Endvidere skal han ogsaa have Opsyn med Enkedronningens Smedie og passe paa, at Hof- og Hussmeden og hans Folk omgaas ordentligt og sparsommeligt med hendes Jern og Kul, ikke smeder noget overflødigt og

unødvendigt, endmindre stikker noget til Side eller bruger det paa urette Sted. Og hvad der bruges af Jern til Hov- eller Vognbeslag, Bygninger eller andre nødvendige Ting i hendes Hus- og Hofholdning, skal han enkeltvis optegne og aarligt føre Regnskab over. Herved er desuden at iagttage, at det Jern, hun hvert Aar lader købe, ogsaa skal være Betalingen værd, og at han ikke uden Kammerjunckerens eller Husfogedens udtrykkelige Befaling maa lade noget lave i Smedien til Bygningerne, Møllerne eller til andre af Slottets eller Husholdningens Fornødenheder saa som Ankere, Trefødder, Ild- eller Haveskovle, Spader, Hakker, Forke, Økser eller lignende. Best. 85.

Murere.

14. Sept. 1603. (Nykøbing). Bestalling for Bastian Wager, fra afvigte Pinse [12/6] at regne, som Murer med en aarlig Løn af 70 Rdlr. at udbetale i 2 Terminer, nemlig 35 til Mortensdag og 35 til Pinse. Han skal, saavidt han kan i egen Person, uden Dagløn og paa egen Kost udføre alt nyt og gammelt Murerarbejde paa Enkedronningens Slot Nykøbing og paa alle de tilhørende Ladegaarde, Stalde, Lader, Kornhuse og andre Bygninger. Han maa desuden ikke rejse bort til andre Steder uden hendes Vidende og Vilje og endnu mindre tage fremmed Arbejde uden hendes Tilladelse. Best. 88.

21. April 1622. (Nykøbing, Paasken). Bestalling for Michel Saur fra Friedberck, fra Dato at regne, som Murer med en aarlig Løn af 70 Kurantdaler, hver paa 40 Sk. lybsk, i 2 Terminer, nemlig 35 til Mikkelsdag og 35 til Paaske. [Samme Bestemmelser om Arbejdet som i Bastian Wagens Bestalling af 14/9 1603 dog med den Tilføjelse, at Michel Saur, naar der intet er for ham at gøre, efter indhentet Tilladelse maa tage andet Arbejde saa vel ved Kirker som paa Landet.] Best. 89.

Hof- og Hussmed.

1. Okt. 1601. (Nykøbing). Bestalling for Hans Timsen som Hof- og Hussmed med en aarlig Løn af 40 Dlr. og 8 Dlr. om Maaneden i Kostpenge til sig selv og en Dreng. Desuden vil Enkedronningen til Hjælp for ham holde 2 Svende, den ene

med 15 Dlr. i Aarsløn og 4 Dlr. mdl. i Kostpenge, den anden med 7 Dlr. i Aarsløn og 3 Dlr. i Kostpenge. Hans Timsens og Folkenes Aarsløn beregnes fra afvigte Pinse [31/5], Kostpengene fra Dato. Han skal udføre alt Hov- og Vognbeslag, og hvad Enkedronningen ellers befaler ham at smede til Bygninger og andet Brug. Han skal have Opsyn med sine Folk, saa de arbejder flittigt og omgaas ordentligt og sparsomt med hendes Jern og Kul og intet deraf stikker til Side. Morgen og Aften skal han selv aabne og lukke Smedien og beholde Nøglen hos sig. Han er desuden forpligtet til naarsomhelst at gøre Enkedronningen Regnskab for Instrumenter og Værktøj, som nu befinder sig i Smedien, eller som han laver i Fremtiden. Den af hans Svende, der faar højest Løn, skal være saa dygtig, at han, naar Enkedronningen rejser bort med Hoffet, og Hans Timsen maa følge med og gøre Tjeneste, imidlertid kan bestyre Smedien tilbørligt og udføre saa vel Hov- som Vognbeslag, og hvad der ellers kan falde for. Best. 91.

Vildtskytter.

19. Juni 1607. (Nykøbing). Bestalling for Friederich som Vildtskytte med en aarlig Løn af 30 Dlr. og 4 Dlr. maanedlig i Kostpenge. Han skal altid opholde sig i Enkedronningens Len Halsted Kloster og beride følgende Skove og Græsgange: Lade-gaards Skov og Sø, Ulholdt¹ Skov, Søvængerne, Westerborrig Skov, Westerborrig Skovhusene Skov, Stockemarck Skovhusene Skov, Kennemarck² Skov, Abbitz³ Skov, Manckelund, Brøde Skov, Heyring og Ravensby Mark, Salting og Blantze-marck⁴ og have Opsyn med, at ingen fremmede jager eller skyder der. Hvis han antræffer nogen, skal han melde det til Enkedronningen. Han maa heller ikke selv skyde eller jage i ovennævnte Skove, medmindre hun udtrykkelig har befalet ham det. Men hvad han kan komme over paa Mang- og Fællesgods, skal han skyde og — som hidtil sket er — sende til Nykøbing. Han skal ogsaa have god Opsigt med Mang- eller Fællesgods, og hvis der kommer Skytter og Jægere, som ingen Andel eller Rettigheder har, skal han ogsaa give hende Meddelelse derom og i det hele taget passe godt paa overalt,

¹ Ugleholt. ² Tjennemarke (?). ³ Abed. ⁴ Blangsmark.

saa hun ikke lider Tab ved fremmede Jægere og Skytter.
Best. 92.

11. Nov. 1622. (Nykøbing). Bestalling for Hans Boysen, fra Dato at regne, som Vildtskytte og Skovrider i Enkedronningens Land Lolland med en aarlig Løn af 25 Dlr. og 5 Dlr. om Maaneden i Kostpenge fra hendes Renteri samt desuden fra Halstett Kloster Len 25 Tdr. Havre om Aaret, 2 Læs Hø, 3 Læs Halm til hans Hest og fri Beboelse i det Hus i Dennemarck [Danmare], der er overladt ham med alt Tilliggende. Han skal have godt og flittigt Opsyn med Kronens Enemærker og Enemærkeskove i Enkedronningens Livgedings Len Halstett Kloster og Rawensburg, saa hverken hendes Lensmand og hans Folk, endmindre fremmede adelige eller deres Folk, jager eller skyder der. Hvis han antræffer nogen paa disse Steder, skal han lægge godt Mærke til dem, saa han kan kende dem eller faa at vide, hvem de er, og naar han har faaet fuldstændig Oplysning derom, skal han give Enkedronningen sandfærdig og paalidelig Besked om hele Sagens Lejlighed, og hvorledes alt er gaaet til. Og for at han bedre og med større Sikkerhed kan anmelde saadant for Enkedronningen, skal han straks skyde alle Jæger- og Skyttehunde, som han træffer paa hendes Enemærker og Enemærkeskove, og lade dem blive liggende paa Stedet. Hvis han mærker, at der sker Misbrug af hendes Oldenskov og Græsning, eller at Ridefogeden eller andre af hendes Skovfogeder udviser utilbørligt, saa Skovene derved forhugges, skal han ligeledes gøre sandfærdig Anmeldelse derom til hende. Han skal ikke blot have Opsyn i hendes ovennævnte Len Ahlholm og Ohensgaard, men ogsaa i Halstet Kloster og Rawensburg¹ og være forpligtet til at gøre Indberetning til hende derom. Best. 93.

Sadelmager og Remmesnider.

4. Sept. 1609. (Nykøbing). Bestalling, udstedt paa Enkedronningens Vegne af Kammerjunker Jochim von Barnewitz for Antonius Beese som Sadelmager og Remmesnider. Alt, hvad der bliver overdraget ham af Sadler, Remmeværk og andet, skal han udføre med tro Flid og derfor stedse være til

¹ Kopibogen har ombyttet Lenenes Navne.

Tjeneste og ikke drage bort uden Tilladelse. Hvad han udfører, skal blive ham tilbørlig betalt, og Enkedronningen vil fra Slagteriet overlade ham saa mange Okse- og Kohuder, som han behøver til hendes Arbejde, for 5 Ortsdaler Stykket. Desuden vil hun hvert Aar give ham et Bøgetræ, som han kan bruge til Sadeltræ, Komter [Halsringe] og andet lignende samt 10 Dlr. Husleje.¹ Best. 94.

Pottemager.

24. Aug. 1613. (Nykøbing, Bartolomei Dag). Bestalling, udstedt af Kammerjunker Jochim von Barnewitz efter Enkedronningens Befaling, for Heinrich Spinrat fra Sakskeøbing, fra Dato at regne, som Pottemager med en aarlig Løn af 20 Rdlr. og frit Underhold med Spise og Drikke paa det Sted, hvor han arbejder. Han skal ikke blot paa alle Slotte, Ladegaarde og Gaarde, af hvad Navn nævnes kan, i Enkedronningens Len Nykøbing, Ahlholm og Halstet Kloster opsætte alle de Kakkellovne, hun ønsker, men ogsaa holde de nye og gamle Ovne, som allerede er sat op, i god Stand. Hvis han skal opsætte en eller flere nye Ovne paa et Sted, hvor der ingen har været før, skal han have særlig Betaling for Ovnkaklerne, men hvis han bryder en gammel Ovn ned og igen bygger den op, eller hvis han udbedrer de gamle Kakkellovne og dertil mangler 1—10—20 eller flere Ovnkakler, saa skal han selv skaffe disse og iøvrigt udføre alt Arbejde saa vel paa nye som gamle Kakkellovne for ovennævnte 20 Rdlr. Best. 94.

Glarmester.

24. Juni 1612. (Nykøbing, Johannes Baptistæ Dag). Bestalling, udstedt af Kammerjunker Jochim von Barnewitz, for Andreas Søfrensen, fra Dato at regne, som Glarmester. Han skal til enhver Tid med Enkedronningens Glas og Bly vedligeholde alle Vinduerne, gamle og nye, ikke blot paa Slottet i Nykøbing med dertil hørende Ladegaarde, Staldgaarde og Huse, men ogsaa i Korselos og Skiøring, og efter Befaling enten lave helt nye eller udbedre de gamle. Herfor vil Enke-

¹ Ordet *Hausfur* er formodentlig en Skrivefejl for Haushur = Hausheuer.

dronningen give ham en aarlig Løn af 25 Rdlr., Halvdelen til Mortensdag, Halvdelen til St. Hansdag fra Lensskriveriet i Nykøbing, desuden frit Underhold med nødtørfdig Spise og Drikke, naar han arbejder paa Korselos og Skiøring. Best. 95.

Skorstensfejer.

13. April 1597. (Nykøbing). Bestalling for Severin Niclas fra Husem som Skorstensfejer med en aarlig Løn af 15 Rdlr. Han skal 2 Gange om Aaret, nemlig til Paaske og Mikkelsdag, komme til Nykøbing og feje alle Skorstenene ordentlig rene paa Slottet og paa de 2 Ladegaarde og andre Avlsgaarde paa Falster. Og da nogle Skorstene er smaa og snævre, saa han ikke selv kan gaa igennem dem, skal han medbringe en Dreng, saa alle Skorstenene kan blive gaaet igennem og godt rensat. Best. 96.

Svinesnidere.

30. April 1604. (Nykøbing). Bestalling for Claus Jurgensen som Svinesnider. Han skal være forpligtet til 2 Gange om Aaret i rette Tid paa egen Bekostning at komme til Stede paa Enkedronningens Livgeding og paa de til Nykøbing, Ahlholm og Halstet Kloster Len liggende Gaarde og Ladegaarde skære de Heste, Okser, Hunde og Svin, som bliver givet ham i Hænde af Enkedronningens Folk. Herfor vil hun give ham 35 Dlr. til aarlig Løn og Fortæring at udbetale fra hendes Renteri med Halvdelen, hver Gang han med et halvt Aars Mellemlum indfinder sig. Han skal desuden af Fogederne paa de ovennævnte Gaarde tage et Bevis for, at han har udrettet sit Arbejde godt og i rette Tid, og bringe det til hendes Renteri. Hvis ikke dette sker, skal der ikke udbetales ham nogen Løn. Best. 96.

U. D. [1613] og St. Bestalling, udstedt af Kammerjunker Jochim von Barnewitz, for Peter Schütz, fra Mikkelsdag afvigte Aar, 1612, at regne, som Svinesnider med 40 Rdlr. til aarlig Løn og Fortæring, Halvdelen til Paaske og Halvdelen til Mikkelsdag. [Iøvrigt enslydende med Bestalling for Claus Jurgensen af 30/4 1604, dog nævnes her kun Heste, Svin og Hunde. Arbejdet skal foregaa i rette Tid omkring Paaske og Mikkelsdag.] Best. 97.

HOFREGLEMENTER

Unser von Gottes gnaden Sophia, zu Dennemarcken Norwegen der Wenden und Gotten königin, hoffordnung.¹

Zum ersten wollen wir aus Christlichem eifer einem jeden vermhanet haben, das er zum kirchengehen nicht zu nachlessig, wie bißhero gespuret, sein wolle, und sich den trunck und alles, domit der feindt-Christi die menschen abhelt, lassen lieber sein dan die seligkeit, das man auch im anfange und ende der maltzeit des bettens und dancksagung gegen Gott dem Almechtigen nicht muge vergessen.

Volgendts wollen wir mit strackem ernst gebotten und einen jedern vermhanet haben, das er sich an unserm hoffe auff den heußern, auch in stetten oder andern örtern, solle friedlich halten, sich mit nichten schlaen oder sonsten hadern, auch keine wehr blössen. Wo aber solchs geschehe, sollen dieselben, wie sichs gebueret, gestraffet werden. Sondern da jemandts mit einem in ungutem zuthuen, soll es dem hoffmarschalck, in abwesen desselben dem cammerern, angezeigt werden, der uns das wiederumb berichten und gebuerlichen bescheit einem jedern darauf geben wirtt. Zudeme auch alle notturft und mängel unserer diener und hoffgesindes soll durch unsern hoffmarschalck, wan er aber nicht bey hoffe durch den cammerern, an uns getragen werden, und durch denselben wiederumb bescheitt gegeben werden.

Wir wollen auch, das die maltzeiten, das Jhar durch, morgens

¹ Til Sammenligning kan anføres, at der i »Nordalbingische Studien. Neues Archiv der Schleswig-Holstein-Lauenburgischen Gesellschaft für vaterländische Geschichte« Bd. V S. 139—148 findes aftrykt en Hofordning og en Spiseordning, begge fra Aaret 1588, udstedte af Enkehertuginde Christine af Slesvig-Holsten og gældende for Hoffet i Kiel, eller hvor hun ellers holdt Hof. De er noget udførligere end Enkedronning Sophies, men minder ellers meget om disse.

umb neun und abendts umb vier uhr vor uns und unser hoffgesinde sollen gehalten werden. Und so bald man vor das gesind auffgehoben, sollen kannen, drinckgeschirr und ubrig brott durch den futtermarschalck neben dem saalknecht [rettet til: duckschwen] wieder zum keller geschaffet werden. Und do das also nicht gewartet wirrt, sollen sie [!] obberurte diener drumb gestraffet werden.

Vor das gemeine gesinde, ohne der eddelleutte und cantzley tisch, soll das brott nicht ehe aufgelegt werden, sie haben sich dan alle gesetzt. Darnach soll auff ein jede person drey wicken gegeben werden. Wo aber die wicken zu klein wehren, soll der hoffmarschalck, oder in seinem abwesen der cammerer, solchs zu endern, das sie nach notturfft gebacket werden, macht haben. Und soll der futtermarschalck bey jeder maltzeit vleissig auffsicht haben, das die tische woll besetzt werden.

Es soll auch niemant macht haben ohne des hoffmarschalcks, und wan der nicht verhanden, unsers cammerers vörwissen jemandts frembdes, er sey wer er wolle, mit sich zu tisch zu fodern.

Unsere knechte sollen allewege nach geendigter maltzeit stracks auffstehen, sich wiederumb zum stall verfügen, dieweil sie ihr gebuerlich bier dahin bekommen.

Denselbigen unsern knechten wollen wir des morgens umb 7 schlege ein suppen, wan keine feyrtage sein, nach anzhall der personen geben lassen, drauf allewege der hoffkuchschreiber nebest dem futtermarschalck achtung geben soll, das nicht mher dan nach anzhall der personen an brott, bier und zur speisse gegeben werde.

Unserm hoffschneider soll nicht mher dan auf drey personen, nemblich sich, einem knechte und auf einem jungen, (dofern die notturft nicht erfordert mher zu halten), gegeben werden.

Es soll sich auch ein ider des abtragens an speyße, auch schusseln, trinckgeschirr oder anders gantzlich enthalten. Do aber jemandts daruber ohne sonder befhelich beschlagen, soll ohne nachlassen gestraffet werden.

Es soll auch keines hausdieners weib, knecht, noch kinder aufs haus gelassen werden, sondern wan ihr gesind vorm thor, soll

der portener ihnen solchs anzeigen, domit sie herunter gehen und solchs vorm thor ausrichten.

Es soll sich auch ein jeder, ohne die darin geordenet, der kuchen und keller gantzlich enthalten und darin keinerley gelage haltten. Wirtt aber jemandts darin befunden, der soll mit denen, so ihnen eingelassen, gleich gestraffet werden.

In den keller soll zu notturfft der personen, so drein auffwarten, angerichtet werden, und das domit ordnung gehalten, darauff soll der hoff und futter marschalck und in sonderheit der hoffkuchenschreiber mit vleyß sehen. Do aber jemandts von schencken oder silberknechten auf unsern tisch warten werden, sollen dieselbige mit den letzsten essen.

Es soll auch sonsten an keinen ortt ausserhalb der hoffstuben oder saal nicht angerichtet werden.

Es soll auch in unserm stalle, desgleichen in keller, kuchen und andern örtern keine unnöttige personen, ohne die wir darin annhemmen lassen, gehalten werden, oder sollen neben denen, die sie zu sich ziehen, ihrer straff gewertig sein, auf welchs der cammerer oder futtermarschalck sollen achtung haben.

Der futtermarschalck soll auch in alle wege aufsehen haben, das nicht frembde knechte, botten oder andere, so nicht hoffgesinde, mit zu tische gehen.

Es soll auch auf jederm hause, wo wir mit unserm hoffe oder sonsten sein werden, kein frembder knecht oder botte mit briefen oder sonsten gewerben aufgelassen werden, sondern soll der thorhuetter solche brieffe oder gewerbe sambt den botten an die cantzley weisen; dieselben sollen sie annhemmen und verschaffen, das ein jeder andtwortt bekomme.

Das thor auf jedem hause, da wir oder unser hoffgesinde sein, soll, so baldt das essen angerichtet, zugeschlossen, und die schlüssel dem hoff oder futtermarschalck uberreicht, und mitlerweil, ehe die maltzeit geschehen, niemandts ohne besondere erlaubnus auf oder abgelassen werden.

Den abend sollen unsere heusser umb 9 schlege gesperret und nach der zeitt niemandts eröfnet werden. Darauf soll der hausfoget sonderliche aufachtung haben, und solchs bey vermeidung straffe beholen sein, uns auch alsobald die schlüssel hinauf bringen und des morgens wieder abfordern.

Es soll auch unser hoffmarschalck oder, in abwesend desselbigen, unser cammerer alle wochen erstlich von dem futtermarschalck eine verzeichnus der tische, so jeden tag gespeiset werden, auch das futterregister fordern, und nachmhal von dem verordenten hoffkuchenschreibern wie viel wildtprett, fisch, fleisch, butter, rottscher, hering und anders aufgegangen, darnach in dem keller von den verordenten schencken, wie viel wein, bier tellerbrott, weiß und rogkenbrott aufgangen, dan auch in der silberkammer von allerley lichten aufgangen. Dasselbige soll der hoffmarschalck neben unsern cammerern schuldig sein zu ubersehen, und wo unrichtigkeit darin befunden, soll abgeschaffet werden. Abwesens aber des marschalcks sollen solche verzeichnussen dem cammerer zugestellet werden. Solchs soll der hoffkuchenschreiber in seine rechnung bringen, ohne was wein und stafflicht belanget.

Es soll auch der verordenter hoffkuchschreiber vleyssige auffachtung haben, domit vor uns und unser hoffgesinde reinlich und woll gekochet werde. Imgleichen soll auch der schencke, domit das hoffgesinde was gutts zu trincken uberkomme, achtung haben.

Letztlichen wollen wir einem jeden, er sey bey hoffe oder embtern, was standes er auch sey, mit strackem ernst gebotten haben, das ein iglicher unserm hoffmarschalck oder in mangel dessen unserm cammerern, was derselbe von unsernt wegen und zu unserm besten befahlen und beschaffen wirtt, solle gehorsamen, sich auch dawieder nicht leggen, viel weiniger mit der thatt oder wortten sich an ihme vergreifen, so lieb einem jedern sey zu vermeiden leibsstraff.

Dieses alles, wie obstehet, wollen wir also und nicht anders gehalten haben. Wollen auch unserm hoffmarschalckn, cammerern, futtermarscha[l]cken, hoffkuchschreibern und andern, so derhalben befelich haben oder aber bekommen werden, mit starckem ernst hiruber zu halten beholen haben. Wie wir dan hinwieder uber sie zu halten uns auch gentzlich erkleren. Seint auch solchs gegen den gehorsamen mit gnaden zu bedencken geneigtt, wie dan auch die ubertretter mit straffe nicht ubersehen werden sollen.

Und soll aber schließlich zu unsern gefallen stehen diese unsere hoffordnung zu mindern, zu mheren oder aber zu endern,

wie solchs zu ider Zeitt die notturfft und unsere gelegenheit erfordern mochte¹. Hofregl. 1.

Nota. Ob woll in vorgeschriebener hoffordnung stehet, das das frühestuck ettlichem gesinde umb 7 uhr gegeben wirtt, so ist doch solchs hernacher abgeschaffet, weil die maltzeit umb 9 uhr gehalten wirtt.

Die hoffjunckern werden von des herrn tafel und tische gespeyßet, wie den auch hernacher von demselben essen die eddelknaben, weinschenck, silber und saalknecht, der vor der junckern auffwarttet. — Daß frauwenzimmer bekomt mittags und abendts acht essen, und werden hirvon die mägde, item feurbötere, so vor des herrn und des frauwenzimmers gemächern auffwarten, gespeyßett. Auff der cantzeley tisch werden morgens und abendts 6 essen gegeben, und werden hirvon deren, so an dem tische essen, jungen gespeyßett.

Sonsten wirtt insgemein vor alles gesind 4 essen morgens und abendts gegeben. Hofregl. 20.

Speyße ordnung.

Auff unser eigen tafel werden des morgens und abendes zwolff eßen gegeben.

Und werden von dießen 12 essen unsere hoffjunckern gespeyßet, und volgendts was davon uberbleibtt, wirtt fur unsere eddelknaben, weinschenck, silberknechtt und saalknechtt aufgetragen, und dieselbe damit abgespeyßett.

Unser frauwenzimmer bekomt des mittages sieben und des abendes sechß essen. Was von dießem tische abkombt, das wirtt auf den nebensisch getragen, und essen an demselben unsere cammermegde, junffern, megde und die feurbötere, so fur unser und des frauwenzimmers gemächere aufwarten.

In unser alttfrauwkammer wirtt auch ein tisch gehalten.

¹ Foruden den her gengivne Tekst forefindes der 2 andre, ligeledes udaterede, der begge betegnes som »Copia von einer Hoffordnung« og er næsten enslydende. Da de desuden i Form og Indhold ganske ligner ovenstaaende paa ubetydelige Afvigelser nær, skønnes et Aftryk af alle 3 Tekster at være uden videre Interesse. Paa disse 2 sidstnævnte Hofreglementer, men ikke paa det første, findes i ret ensartet Form en Tilføjelse, som aftrykkes herefter.

Daran essen unsere waschemegde, die alttfrau und ihre megde, und bekommen sie morgens und des abendes vier essen.

Imgleichen wirtt im brauw hauße ein tisch gehalten, und essen daran der schlüter, welcher brauwer und becker ist, mit seinem gesinde, der weißbecker und der bötticher, und bekommen sie des morgens und des abendes vier essen.

In unser hoffstuben wirtt erstlich ein tisch gehalten; dabey essen der amtschreiber, reittvogtt, futtermarschall, kuchen-schreiber, schneider und ettliche andere personen nach gelegenheit. Und wirtt auff dießen tisch des morgens und des abendes funff essen gegeben.

Von dießem tische oder essen wirtt ein nebensisch, daran der obgenanten jungen sitzen, abgespeyßett.

Auff alle andere tische, die in der hoffstuben gehalten werden, werden des morgens und abendes vier essen gegeben.

Zu mercken.

Alhie werden in der wochen drey fleischtage, nemblich Sontag, Dingstag und Donnerstag, und vier fischtage, nemblich Montag, Mittwochen, Freytag und Sambstag gehalten. Wan es nun ein fleischtage ist, so wirtt auff des amtschreibers tisch zu mittage ein essen koel oder erbßen, item eine suppe, des abendes ein salatt oder grütze, und dan 2 essen fleisch und 2 essen fisch gegeben. Wan es aber ein fischtag ist, so wirtt zu mittage ein essen koel, erbßen oder eine suppe, des abendes ein salatt, grütze &c, und dan ein essen fleisch und 3 essen fisch gegeben.

Auff alle andere tische, do vier essen gegeben werden, ist allezeit ein essen koel, erbßen oder grütze, und des fleischtages ein essen fleisch und 2 essen fisch, des fischtages aber 3 essen fische und kein fleisch.

Und werden an jeden tisch achtt, neun oder nach gelegenheit zum höchsten zehen personen verordenett, wie dan auch hinwiederumb unter 7 personen an keinen tisch gesetzt werden.

Dem nach man auch alhie nicht allezeit die menge und fülle an frischen fishen haben kan, so müssen die gesaltzen und dröge fische das beste thuen. Und weil man derselben vielerley artt hatt, wirtt am meisten fur das gesinde gespeyßett

von deme, der am wollfeilesten ist, und von deme, man den grösten vorahnt hatt.

Über tisch und in wehrender maltzeit bekombt ein jeder so viel brott und bier, als er zur notturfft nötig hatt. Das ubrige wirtt wiederumb in den keller getragen und dem schlüter uberantwortet.

So bekombt auch ein jeder des morgens und des abendes nach geendigter maltzeit ein pott bier mit sich in sein losament.

Fruhestuck wirtt niemandes gegeben. Ausgenommen bekommen die küche des morgens umb sieben uhr ihre verordnett brott und bier, wie dan auch auff dem nachmittage umb 2 uhr wiederumb ihr gebuer an bier.

Und obwoll dießes alles alßo angeordnet, und auch gemeinlich darnach gespeysset wirtt, nicht destoweiniger geschicht[!] oft und vielmahl hierin allerhandt verenderung, nachdeme die jhar sein und es die gelegenheitt gibt, als wan viel oder wenig mast ist, item nachdeme viel oder wenig frische fisch gefangen, item nachdeme der kauff auff allerhand gesaltzen und droge fisch ist, auch nachdeme die garten gewächße gerathen, welchs alles ein vleyssiger hauswirtt nach jedes ortts gelegenheitt besser in acht zu nemmen wissen wirtt, als es kan auffgeschriben oder verordnett werden. Hofregl. 37.

Verordnung, wie und welcher gestalt es hernacher in unser jungfrauen kammer soll gehalten werden.

1. Erstlich soll uns die hoffemeisterin, ihrer eigenen getahnen zusage nach, getreuw, hold und gewertig sein, schaden und nachteil aber, so viel ihr muglich, verhindern, und in allem unser bestes wißen. Was wir ihr itzo oder kunfftig in schwachheitt oder bey guter leibsgesuntheitt unsere person belangend vertrauwen mochten, dasselbe niemandt hinwiederumb offenbahren, sondern stett und fest bey sich bleiben laßen und biß in ihre sterbens grube verschwiegen behaltten, wie wir auch deswegen an sie keinen zweiffel haben noch tragen.

2. Unsere junfferkammer soll sie sich auff das vleyssigste und nach unser anordnung befohlen sein laßen, und den

junffern und megden in gottesfurchtt und allen tugenden mit gutem exempel furgehen.

3. Sie soll auch unsere junffern dohin halten, das sie zu rechter, geordenter zeit zu tische gehen und davon wiederumb auffstehen, und nicht gestatten, das sie uber der maltzeit unnutze rede und faul geschwatz halten und treiben, viel weniger böser und unhofflicher geberden sich gewehenen und gebrauchen, sondern vielmehr mit ernst dohin haltten, das sie vor und nach der maltzeit mit andachtt beten, Gott loben und dancksagen, und darnach eine jede zu ihrer arbeit sich verfüegen müge, dan leddig und mussig gehen stehet junffern nicht woll an.

4. Wir wollen auch nicht haben noch dulden, das die junffern sich untereinander zancken und hadern, sondern fried und freuntlich sich mit einander begehen und leben sollen.

5. So soll auch unsere hoffmeisterin darauff gute acht haben, das die jungffern zu rechter zeit zu bette gehen und wiederumb zu geburlicher zeit auffstehen, auch im an und ausziehen keine halbe nacht oder tag hinbringen, sondern abendts und morgendts sich Gott vleyssig befehlen und darnach ihr arbeit an die handt nemmen und die zeit mit müssiggehen nicht hinbringen.

6. Wen junffern oder megde etwas bestellen wollen, sollen sie solchs nicht aussen fur den thueren, sondern in der junfferkammer in kegenwartt der andern bestellen und verrichten.

7. Wen junckern in die junfferkammer kommen, solle unsere junffern sich nicht zu dreyste anstellen, sondern fein zuchtig sich verhalten, wie dan solchs feinen erbarn junffern eigenet und geburet, auff alle fragen nicht andtwortten, viel weniger zu leichtfertigen reden oder geberden sich verleiten lassen, dan solchs alles junffern nicht woll anstehett. Und soll unsere hoffmeisterin durchaus nicht gestatten, wan die junckern im frauenzimmer sein, das (sie) die junckern in der junffern schlaff oder beddekammer eingehen, die junfern entweder darein zu volgen oder daraus zu holen.

8. Es soll auch unsere hofmeisterin alle abend unser junfferkammer zuschließen und den schlüssel zu sich nemmen und selbst verwahren, domit sie zu jeder zeit und wan es die gelegenheit erfodertt, aus und eingehen konne, und niemandt ohne ihr vorwißen ein oder auskommen müge.

9. So soll auch unsere hofemeisterin und junfern an essen und drincken mit deme vorlieb nemmen und sich daran genegen lassen, was wir verordnett, und des unzeitigen foderens zwischen den maltzeiten aus keller und kuchen sich enthalten. Wurde aber einiger mangel furfallen, soll uns und sonsten niemand die hoffemeisterin solchs zuerkennen geben. Hofregl. 45.

Volgett, wie es mitt den megden in der junfferkammer soll gehalten werden.

Zum ersten wollen wir, das alle unsere megde nach der hofemeisterin befel, und nachdeme die arbeit, so sie unter handen haben, leiden will, zu rechter zeit zu bette gehen und wiederumb auffstehen sollen, und das dabey fur allen dingen in achtt genommen werde, daß feuwr und licht zur notturfft und nicht zum uberfluß gebraucht, dermassen auch verwahret werde, das bey nachtzeytten kein ungluch darauß entstehen muge.

Zum anderen sollen sie unser leinen geräht mit büken, waschen und mangeln vleyssig und woll in acht nemmen und dasselbe nicht verwarloßen, auch nicht mehr zeit zu verrichtung solcher arbeit nemmen als nötig, dieselbe arbeit auch dermassen und alßo anstellen, das sie gleichwoll die wochentliche predigte mit besuchen und anhören können.

Zum dritten sollen sie morgendts und abendts die junfferkammer rein ausfegen und darin aufreumen, domit alles fein ordentlich und ein jedes an seinen ortt stehe, und wan solchs geschehen, ihrer arbeit gewarten, wie sie dan auch des abendts die fenstern allenthalben, do sie des tages zu schaffen gehabt, sollen zumachen, domit dieselbe von ungewitter des nachts nicht zerschlagen werden.

Zum viertten, weil unsere megde zu zeitten auf dem gange und hinaus fur der thüer nach feuwer oder wasser gehen müssen, so wollen wir, das sie sich hiebey nicht verspeden oder mit unnutzen reden lange auffhalten lassen, viel weiniger mit den knechten und jungen viel zu schaffen haben, und nicht ohne ursach aus der cammer gehen sollen.

So wollen wir auch, **zum funfften**, das sie nicht ledig gehen sollen, sondern allezeit etwas zu arbeiten und zu verrichten haben und dabey vleyssig sein, sich mit einander nicht hadern und zancken, auch die knechtte, so zur auffwartung bescheden, mit fluchen und bösen wortten nicht ausschelten, wie dan hiebevör geschehen ist. Sondern eine jede soll in ihrer bestellung friedlich leben und das ihrige, was ihr befohlen, getreuwlich verrichten.

Doferne auch unsere hofemeisterin unter unsern megden leichtfertigkeit oder untrew vermercken wurde, soll sie dasselbe nicht verschweigen, sondern uns selbst anzeigen, und sollen hiemit unsere kammermegde so woll als die andere megde gemeinett sein. Hofregl. 49.

Volgett, wie es in der alttfrauwkammer soll gehalten werden.

1. Die alttfrauwkammer soll allezeit geschlossen sein, und niemandt ohne befel darin oder ausgehen, außgenommen der kerl, der darzu bescheden ist. Wer aber doselbst ettwas holen oder bringen will, soll seinen bescheitt durch das fenster in der thuer fodern.

2. Soll auch doselbst auf feuwr und lichtt gutte achtung gegeben werden, das dessen nicht mehr als zur notturfft verbraucht und gebrantt, dasselbe auch alßo verwahrett werde, das kein schade oder unrahtt daraus erfolge.

3. Mitt dem zeuge, so sie unterhanden zu waschen und zu scheuwren bekommen und haben, sollen sie alßo umbgehen, das es ihrentwegen keinen schaden bekommen muge oder sonsten verwarloßett werde. Sie sollen auch alle abend die fenster allent halben, do sie des tages zu schaffen haben, zumachen, das waschhaus zuschliessen und die thuere versperren, domit die fenster des nachts vom winde nicht zerschlagen und das hauß nicht offen stehe. Und soll sonderlich die altfrauw gutte und vleyssige achtt haben, das die megde nicht müssig gehen, sondern sie mit ernst zur arbeit treiben und auch sonsten zu alle tugent halten.

Doferne die hoffemesterin auch von der alttfrauwen oder ihren megden leichtferdigkeitt oder einige untrew vermercken wurde, soll sie uns dasselbe auch zu jeder zeitt anzeigen.

Obgeschriebenes alles wollen wir nicht allein, das unsere hoffemeisterin alßo bestellen und darauf gutte und vleyssige achtt haben soll, sondern wir wollen sie auch dobey schutzen und handthaben. Und do sie in dießen oder andern sachen weittere nachrichtung und bescheitt begerett, soll sie machtt haben uns darumb taglich und zu jeder zeitt zu fragen. Hof-regl. 51.

NAVNEREGISTER

H. o: Herred, S. o: Sogn, Best. o: Bestallinger, Dat. o: at Stedet forekommer som Dateringssted for Breve paa de anførte Steder. — Parentes om Tallet betyder, at vedkommende Person eller Sted omtales paa Siden, uden at selve Navnet nævnes.

- Aalevadsgaard, Musse H., 136, 233.
 Aalholm Slot og Len, 2, 6, 53, 65—68, 81, 103, 121, 136, 139, 157, 163, 186, 208, 217, 219, 221, 225, 231, 242 f., 244, 253, 259, 270, 284 f., 287, 301, 304, 323, 329 f. — Bygninger, 13, 33, 62, 84, 98, 109, 194, 218 f., 271. — Bønderne, 14, 24, 52, 63, 169, 189 f., 196, 211, 218 f., 233 f., 252 f., 258 f., 273, 314 f., 317, 321, 324 f., 328. — Skovene, 40,70, 114, 132, 136, 150, 172, 219, 277, 280, 291, 304 f., 308 f., 314, 369. — Driften, 21, 67, 81, 98, 112, 115 f., 149 f., 185 f., 192, 196, 301, 311, 329. — Regnskab, 43 f., 65, 70, 108, 119, 137, 190, 195, 351. — Fogeder o. a. Tjenestemænd, 81, 189, 205, 222, 231, 236, 274 f., 303, 312 f., 315, 325. — Handel med Korn, Kvæg etc., 15, 65 f., 68, 86, 117, 128, 146, 164, 180, 183, 186 f., 198, 220, 255, 260, 266, 269, 281, 295, 299, 319, 326. — Møllen, 86. — Urtehaven, 142. — Hestehaven, 149. — Dat. 12—14, 133, 136 f.
- Aalstrup, Lollands Sønder-H., 182.
 Aarhus, 61.
 Abel Snedker (Schnitker), 169.
 Abed, Lollands Sønder-H., 368.
 Abildgaard, Karen, 43.
 Abraham Hansen, Ridefoged, 194.
- Adolf, Hertug af Slesvig-Holsten, 233.
 Adser Jakobsen, Vognmester, Best. 365.
 Aggershus Slot, 70.
 Ahlefeldt (Anefelde), Frederik von, 233.
 Ahrensbök, Holsten, 177 f.
 Albret, Mester, Hofprædikant, 83.
 Alerup Sø, 11.
 Alhed Rasmusdatter, Tjenestepige, Branderslev, 239.
 Alslev, Nørre-, Falsters Nørre-H., 131.
 Amager, 257.
 Anders (Andreas) Bødker, 236. — Gartner, 199. — Hattemager i Helsingborg. — Møller i Vindeby, 141. — Smed (Schmedt) i Vindeby, 206. — Nielsen, Foged i Rødby, 222, 291, 325. — Olsen i Trovig (Torvig?), Birket S., Lollands Nørre-H., 169. — Pedersen i Løgerup (Laagerup?), Herredsfoged, 274 f. — Pedersen i Sandbjærg, 315 f. — Svensen, Lollands Nørre-H., 262. — Sørensen, Glarmester, Best. 370.
 Anderstrup, Musse H., 316.
 Andreas se Anders.
 Ane Olufsdatter, Tjenestepige p. Engelborg, 239.
 Anna, Prinsesse af Danmark, 1589 g. m. Kong Jakob af Skotland, 44, 46, 59, 62, 67 f., 70 f., 76 f., 79, 85, 87, 90 f., 133.

- Enkehertuginde af Meklen-
borg, 322, 326.
- Anne, Anders Pedersens (adelig), 119.
— Andersdatter se Galt. — Ben-
dix Niensens, tidligere Skriver paa
Nykøbing Slot, 12. — Hansdatter,
g. m. Lavrids Kristensen, Skræd-
der i Toreby, 302. — Heglemagers
i Toreby, Aalholm Len, 191. —
Lavridsdatter fra Vindeby, 260 ff.
— Thomasdatter (adelig), 29, 44.
— Villemsdatter i Tillitse, 293.
- Ansbach, Markgreve af, se Georg
Frederik.
- Antvorskov, 24, 61, 66, 98, 318. —
Slot og Len, 37, 46, 68, 90, 95. —
Dat. 363.
- Appelman, Drabant, 3.
- Arninge, Lollands Sønder-H., 293.
- Askioth, Kristoffer, Hofjunker, 163.
- Askø, Fuglse H., 23, 135, 314.
- Asmus von Lybæk, Færgemand v.
Guldborg Færge, 13.
- Asmus se ogsaa Rasmus.
- Adser Markvardsen, Præst i Vindeby,
262.
- Augsburg, 343.
- Augusta, Prinsesse af Danmark, g. m.
Hertug Johan Adolf af Slesvig-
Holsten-Gottorp, 121, 331.
- Augustinus Augustini, Abbed i Cismar
Kloster, 232.
- Avnede, Lollands Sønder-H., 141.
- Badt, Hans, i Harpelunde, 226.
- Barbare (Brabare) se Tisser.
- Barnekov, Johan, 76. — Kristen,
Lensmand p. Malmøhus, 215. —
Matthias, Køgemester, 149.
- Barnewitz, Jochim von, Kammer-
tjener, senere Kammerjunker,
Hofmester, Lensmand, 296, 314,
332, 369 ff.; nævnes 146, 188 f.,
197, 200, 208 ff., 217, 219, 227 f.,
248, 255, 269, 273, 285, 300.
- Barolt, Casper, Kamrjnkr., Best. 340 f.
- Basse, Peder, Lensmand p. Roskilde-
gaard, 255.
- Bastrup Sø, Lyng-Frederiksborg H.,
11.
- Battus, Antonius, Hofmedicus, Dr.
med., Best. 347 f.
- Beck, Lave, 1591 Lensmand i Ring-
sted Kloster, 30, 76, 168. — Sivert
(Sigfridt), Rentemester, 269, 292.
- Beem, Hans, Foged i Majbølle, 63.
- Been, Hans, 286.
- Beese, Antonius, Sadelmager og Rem-
mesnider, Best. 369.
- Behr, Andreas, fra Rothenburg ob der
Tauber, Hofbarber, Best. 358.
- Berckhan, Hans (Bergen, Hans, Tol-
der i Rødby?), 58, 95.
- Berendt Tromether, 34.
- Berethe, Hr. Peders Efterleverske, i
Ryde, 135.
- Berger, Niels, Købmand i Odense, 164.
- Berrid, Musse H., 155.
- Berridsgaard, Musse H., 33.
- Beuttin, Klavs, Slutter, Best. 363.
- Bild, Anne, Hans Skinkels, 29, 35, 61,
87, 90 f.
- Bilde, Beate, 146. — Henning, 146. —
Hilleborg, Ejler Krafses, 41. —
Jens; jfr. Karen Rønnov. — Jens
Oluf, 126. — Knud, 282, 286 f. —
Margrethe, Lave Brocks, 156,
160 f. — Oluf, Lensmand paa
Abrahamstrup, 31. — Peder; jfr.
Birgitte Rosenkrantz. — Sten,
221; jfr. Helvig Hartvigsdatter
Ulfeldt. — Sten, 126.
- Bille, Jens i Hunseby, 308.
- Bindenes, Ø Syd for Lolland, 244.
- Binus, Martinus, Apoteker, Best. 354,
senere Konditor, Best. for ham
selv og hans Hustru Katharina
357.
- Birgitte Smeds g. m. Peder Jyde, Borg-
mester i Nykøbing, 326 f.
- Birket, Lollands Nørre-H., 169. —
Musse H., 155.
- Bisserup (Bistrup, Sømme H.?) 104.
- Bjærgby, Lollands Nørre-H., 96.
- Blangs Mark, Lollands Sønder-H., 368.

- Blasius Smed, 42, 85.
 Blickshauffen, »Sund mellem Lolland og Falster«, 242.
 Blome, Didrik, 172. — Hans, Lensmand p. Haderslevhus, 115, 197.
 Bockwolde, Klavs von, i Neustadt, 248.
 Boe, Hans, Foged i Majbølle, (formentlig den samme som Hans Beem), 222.
 Bogø, Mønbo H., 135.
 Boll, Stüring, Hofjunker, 163.
 Bonde, Oluf i Brydebølle, 133, 245 f.
 Bordesholm, Holsten, 288.
 Boril Lauridsen i Skodsebølle, 13, 195, 319.
 Borkort Smed, 107.
 Brabare se Tisser.
 Brahe, Aksel, Lensmand p. Odensegaard og Næsbyhoved Slot, 76. — Jørgen Ottesen, Lensmand p. Landskrone Slot og i Færs H., 1590 p. Varberg Slot, 49, 80, 85, 162. — Peder, Lensmand p. Sølvißborg, 76, 155. — Sten Ottesen, Lensmand p. Ravnsborg og Halsted Kloster, 1588 p. Helsingborg Slot og Gønge H., 1592 p. Kalundborg Slot, 9, 23, 25, 32, 49, 76 f., 80, 175, 200, 235, 283, 311 f. — Tyge Ottesen, Lensmand p. Hven, 48, 89, 103, 105 f., 157.
 Bramstedt, Holsten, 103. Dat. 103.
 Brandenburg, Kurfyrste af, se Johan Georg.
 Branderslev, Lollands Nørre-H., 239.
 Brandin, Filip, Bygmester, 110, 113, 122, 124, 168, 170 f. — Hustru 202.
 Bregninge, Musse H., 222. — Ærø, 223.
 Bremersvold, Fuglse H., 332.
 Brems, Knud, i Grænge, 203.
 Brock, Lave; jfr. Margrethe Bilde.
 Brockdorff, Ditlev, 233. — Markvard, Hofsinde, 66, 79.
 Brockenhuus, Ejler, 107, 119. — Laurids, Lensmand p. Nyborg Slot, 1, 58, 61, 68, 75 f., 94, 200.
 Brundrag, Ø ved Lolland, Fuglse H., 221.
 Bruns, Eustachius, Drejer, 145.
 Brunsvig, 93, 95; se ogsaa Henrik Julius, Lyder, Mads.
 Bryde Skov, (Lollands Sønder-H.?), 368.
 Brydebølle, Lollands Sønder-H., 133, 180, 246.
 Bryske, Karl, Lensmand p. Københavns Slot, 199.
 Budde, Gotslaf, Lensmand p. Børglum Kloster, 40.
 Bukkehave, Fuglse H., 317.
 Bulcke, Kristoffer von der, Kancellikopist, Best. 353 f.
 Bursø, Fuglse H., 317.
 Busch, Hans, fra Brunsvig, Juveler, 42.
 Bützow, Meklenborg, 281, 321. Dat. 350.
 Bønnegaard, Falsters Sønder-H., 64, 69, 71, 101, 109, 111, 206. — Vandmøllen, 124.
 Bøtø, Falsters Sønder-H., 257.
 Chilow, Jakob, Vognmester, Best. 364.
 Christian I, Kurfyrste af Sachsen, 1, 3, 24, 96.
 — III, Konge, 47, 136.
 — IV, Konge, 7, 10, 45, 47, 56, 68, 75, 122, 166, 170, 191, 195, 200, 210, 216, 218 f., 224, 266 f., 276, 279, 282, 284, 286, 295, 300, 305, 307, 318, 321, 330 f., 345.
 Christiern, Konge, 322.
 Chur, Jakob, Slotsfoged p. Aalholm Slot, 285.
 Cismar, Holsten, 178, 180, 193, 196, 199, 201, 231, 233, 248, 257. — Skovene, 236. — Dat. 177 ff., 183—188, 256 f., 337, 347, 362.
 Coniatt, Kristoffer, 133.
 Daniel Fuglefænger, 18. — Hansen, Ridefoged p. Nykb. Slot, 154, 169.
 Danmare, Lollands Sønder-H., 125, 180, 235, 369.

- Didrik Gartner, 172. — Guldsmed fra Odense se Fyrning.
 Dines (Dionysius) Jørgensen, Præst i Hunseby, 213.
 Ditmarsken, 349.
 Doberan, 188. — Dat. 173, 255.
 Dorothea, Christiern I's Dronning, 47. — Datter af Hertug Hans af Slesvig-Holsten-Sønderborg, 57.
 Dorthe, Jørgen Rosenkrantz's, se Lange.
 Dresselberg, Anders, Lensmand p. Aalholm Slot og Øensgaard, 218 f., 221 f., 224, 228 ff., 233 f., 236, 241, 244, 250, 252 f., 255 ff., 264, 266, 268—277, 280 f., 284 f.; nævnes 217, 220, 242, 267, 282.
 Dressen se Jeremias.
 Dreyers, Ib, i Hyldtofte, 259.
 Dronningborg, Støvring H., 61. — Dat. 120 f.
 Dronningmølle, Holbo H., 2.
 Ebbe, Grevinde, 104.
 Egebølle, Lollands Sønder-H., 75.
 Egholm, Musse H., 329.
 Elisabeth, Prinsesse af Danmark, g. m. Hertug Henrik Julius af Brunsvig-Lyneborg, 67 f., 82, 90 f., 97, 99, 149. — Maltesdatter se Sehested. — Matthias Røfvers, 98, 101, 119.
 Else Hansdatter, Enke efter Niels Jespersen, Superintendent over Fyns Stift, 159.
 Elsner, Johannes, Sekretær, Best. 351.
 Endeman, Gert, Mundkok, Best. 361.
 Engebøllegaard (nedlagt), Taagerup S., Fuglse H., 211.
 Engelborg p. Slotø, Lollands Nørre-H. 239 f.
 Engelke, Daniel, Hofskrædder, Best. 359.
 Eppingen se Jørgen von.
 Erik Mogensen se Mormand.
 Erindlev, Fuglse H., 252 f. 290.
 Eskildstrup, Falsters Nørre-H., 36, 41.
 Esrom, Holbo H., 9.
 Etwich se Johan von
 Eustachius se Thümen, Eustachius von.
 Faaborg, 270.
 Faarsted Gaard, Lolland, 241.
 Faber, Daniel, Raad og Kansler, Dr. jur., Best. 347.
 Falck, Frants, Møllebygger, 117.
 Falk, Anne Jepsdatter, Klavs Eriksen Mormands, 43.
 Falster, 110, 114, 118, 159, 218, 330. — Kirkerne 267. — Skovene 130; nævnes 99, 256.
 Falster, Jakob, Søn af Vælske Jakob, 8. — Jens, 50, 226.
 Farnese, Alexander, Hertug af Parma, 3.
 Farum Sø, Ølstykke H., 11.
 Fejød, Fuglse H., 23, 135, 314.
 Fiskerby (Fiskebæk?), Falsters Sønder-H., 102.
 Flekkerø (ved Kristianssand), 78.
 Flensborg, 323, 349.
 Flintinge, Musse H., 123, 202, 291, 330.
 Foppe, Johannes, 288.
 Frederik I, Konge, 47, 322. — II, Konge, 30, 34, 36, 44, 69, 89, 128, 136, 147, 234, 283; nævnes 1, 10 f., 13, 18, 39, 46 f., 51, 350.
 Frederik, Vildtskytte, Best. 368.
 Frederiksborg, 27, 31, 71, 78, 80, 83, 91, 93, 95, 148, 163. — Slot og Len, 9, 20, 42, 60, 85, 127, 149, 160. — Dyrehaven, 92. — Dat. 7—11, 17—22, 35—47, 53 ff., 57—63, 65—69, 71—75, 79—86, 89—97, 119, 122—128, 130, 148, 151, 154—158, 163, 165, 190 ff., 247, 349, 352, 357, 359.
 Frejlev, Musse H., 15, 149, 203, 297 f.
 Friis, Albert, Lensmand p. Riberhus, 115. — Elisabeth, Jakob Hvitfeldts, 33. — Kristian, Lensmand p. Antvorskov, Kansler, 57, 65, 67, 95, 98, 127, 282, 286, 295, 311,

- 321, 330. — Niels, Lensmand p. Nykøbing Slot, 2 f., 12, 16, 20, 22 f., 28, 32, 36, 39, 42, 45 f., 48 f., 61, 64, 70—74, 82, 85 f., 88, 90, 98—102, 107, 110—115, 117—120, 122 ff., 126, 129—132, 134 ff., 143, 145, 148, 150—158. — Peder, 32, 48.
- Fugle Sø, Ølstykke H., 11.
- Fuglse, 189. — Herred, 14. — Kirkerne, 138, 158. — Ting, 274.
- Fyn Stift, 141. — Superintendenter, se Jakob Madsen, Niels Jespersen.
- Fyrning, Didrik, Guldsmed i Odense, 31, 159.
- Fæmø, Fuglse H., 23, 135, 293, 314.
- Gaabense Færge, Falsters Nørre-H., 81, 142, 158, 181, 216, 256.
- »Gabriel«, Skib, 79.
- Gadauw, Carsten, Amtsskriver, 199 ff., (209).
- Gagge, Holger, Renteskriver, 84 f.
- Galt, Anne Andersdatter, Morten Venstermands, 121, 311 f. — Gjord Pedersen, 119.
- Gedesby, Falsters Sønder-H., 45, 90, 100, 102, 110. — Dat. 101.
- Gedesgaard (Gedsergaard), 16, 45, 88, 90, 110, 118, 130, 132, 143 f.
- Gedeskro, 23, 42, 45, 90, 110, 118 f., 126, 143 f. — Dat. 159.
- Gedesskov, 102.
- Gedser, 102, 129, 151, 158, 170, 181, 185, 256 f., 258. Dat. 102, 170 f.
- Gedske, Peters, Mejerske p. Stadagergaard, 125.
- Gehmen se Johan von.
- Georg Frederik, Markgreve af Ansbach, 3.
- Gerringe, Fuglse H., 317.
- Gert Kontrafejer i København, 21, 117.
- Gertrud, Fadeburskvinde p. Kronborg Slot, 116. — Hans Rosenau's, Kongens Faktor i Lybæk, 12, 61, 88, 100, 111.
- Gineus, Johannes, skotsk Gesandt, 78.
- Gisselfeld, 56.
- Gjedde, Brostrup, Lensmand p. Gotland, 305 f.
- Gjord Pedersen se Galt.
- Gjõe, Absalon, 107, 117, 253. — Doritte, 225. — Falk; jfr. Ide Ulfstand. — Henning, 111, 158, 253. — Henrik, 164, 166, 168, 185, 276. — Karen, 117. — Mogens, 29, 75, 211, 259.
- Glambek, Klavs, Lensmand p. Skanderborg Slot, 1, 17 f., 20 f., 76.
- Gloslunde, Lollands Sønder-H., 180, 235.
- Glostrup, Lollands Nørre-H., 239 f.
- Godsted, Musse H., 136, 198, 222, 233, 291. — Birk, 259.
- Gotland, 286.
- Gottorp, 248. — Dat. 219 f., 256.
- Grabow, Gabriel, Husfoged i Cismar, 173, 178, 197, 199 f., 209 ff., 217, 231 f., 236, 248, 255 f. — Hans, Husfoged p. Nykøbing Slot, 184 f., 188, 201, 219, 228, 232. — Carl, Hofmarskal, Best. 337.
- Gregers Jørgensen, Husfoged p. Nykøbing Slot, 172.
- Grobe se Grube.
- Grobenis se Grömitz.
- Grubbe, Jørgen Ejlersen, Lensmand p. Halsted Kloster og Ravnsborg, 319—322, 325 f., 329—332; nævnes 318, 328. — Karen, 140. — Knud, Lensmand p. Lykaa, 1597 tillige p. Sølvitsborg, 227, 244. — Lavrids, Hofjunker, Landsdommer p. Lolland og Falster, Lensmand p. Aalholm Slot og Øensgaard, 215, 323 f., 326—31. — Peder, 18, 132 f., 142, 184 f., 195 f., 218 f., 235, 243, 319.
- Grube, Østholsten, 197, 231 f.
- Grænge, Musse H., 203 f.
- Græshave S., Lollands Sønder-H., 282.
- Grömitz, Østholsten, 231 f.
- Guldborg Færge, 13, 81, 181, 295.
- Gundslevmagle, Falsters Nørre-H., 16.

- Gurreby, Lollands Sønder-H., 75, 290.
 Guseber, Henrich, i Rostock, 181 f.
 Gutzkow, Gods i Meklenborg, 306.
 Gyldenstjerne, Aksel, Statholder i Norge, 59, 70, 76 ff., 80, 156. — Henrik Knudsen, Lensmand p. Baahus og i Han H., 48, 76, 79, 105, 149; jfr. Mette Rud. — Karen, Aksel Gyldenstjernes, 55. — Karen, Holger Rosenkrantz's, 43. — Peder, Marsk, Lensmand p. Vestervig Kloster, 115.
 Güstrow. Dat. 103, 256, 266—269, 344 f.
 Gørvel Pedersdatter (adelig), 62.
 Haderslev, 116, 352. — Slottet, 128. — Dat. 112, 159—162, 164.
 Halberstadt, Bispen af, se Henrik Julius, Hertug af Brunsvig-Lyneborg-Wolfenbüttel.
 Halland, 104.
 Halle, Jonas von, Skovrider p. Falster, 3, 17, 20.
 Halmstad. Dat. 76 f.
 Halskov, Falsters Sønder-H., 152 f.
 Halsted Kirke, Loll. Nørre-H., 50, 254.
 Halsted Kloster Len, 4, 9, 30, 58, 86 f., 93, 121, 140, 205 ff., 231, 247, 270, 316, 318, 330, 368. — gejstlig Jurisdiktion, 8. — Bygninger, 139, 269. — Bønderne, 17, 26 f., 37 f., 47, 49 f., 52 f., 71, 73, 80, 180, 190, 193, 205 f., 212, 227, 237, 243, 245, 249 f., 252, 263 f., 273, 277, 282 f., 290, 315, 317, 319, 325. — Skovene, 18, 27, 38, 47, 49, 53, 71, 125, 134, 153, 179, 183, 192, 194 f., 235, 301, 320 f., 329. — Driften, 91, 150, 193, 235, 266, 301, 304, 311. — Regnskab, 45, 59, 107, 139, 206, 228, 242. — Fogeder o. a. Tjenestemænd, 51, 93, 125, 145, 237 f., 289, 294. — Handel med Korn, Kvæg etc., 86, 127, 149, 179, 194, 196, 203, 218 ff., 228, 255, 281, 295, 311, 320 f., 322, 336. — Kirker, 141, 236, 254. — Dat. 13, 70, 112, 133—136, 162.
 Hann, Hans, 73.
 Hannibal Nielsen, Færgemand i Guldborg, 295.
 Hans, Konge, 47, 136.
 Hans den Yngre, Hertug af Slesvig-Holsten-Sønderborg, 176 ff., 222, 224.
 Hans Dravandt, 82. — Færgemand i Sundby, 63, 222, 291. — Guldsmid, 19; jfr. Hans Walther. — Kobbertækker, 33. — Smed (Schmitt), Kobbertækker, Best. 362. — Remsnider fra Helsingør, 97. — Sadelmager, 34 f. — Savskærer, 116. — Mester, Skarpretter, 231. — Skiferdækker, 84. — Fynbo, 116. — von Halle, Drabant, 3. — Jyde i Svinsbjærg, 225. — Polach, Graver, 37. — Andersen, Lollands Nørre-H., 262. — Andersen i Skelstrup, 317. — Boysen, Borger i Flensborg, Vildtskytte, 323, Best. 369. — Eriksen, Foged i Sædinge, 63, 222. — Hansen i Tillitse, 293. — Hansen i Stubdrup (Stubberup?), 114. — Hansen i Vindeby, 261. — Hinrichsen, 287. — Ibsen, Sognepræst i Købelev, Provst i Nørre-Herred, 241, 262. — Jakobsen (Johannes Jacobi), Rektor i Nykøbing, 270. — Jensen i Torpe, 234. — Justesen, Kapellan i Nykøbing, 214. — Jørgensen i Danmark, 125. — Knudsen i Støby, 293. — Kristensen, Lensskriver p. Nykøbing Slot, 192, 202, 268. — Lauersen i Store Sædinge, Foged i Horeby, 315. — Lauersen i Måbølle, 301. — Lavridsen i Vester-Kippinge, 234. — Lavridsen i Maarum, Holbo H., 23. — Madsen, Borger i Haderslev, 116. — Madsen i Flintinge, Foged, 291. — Mikkelsen, Mag., 1597 For-

- stander for Sorø Skole og Kloster-
gods, 255. — Mikkelsen, Rente-
skriver i København, 25. — Mor-
tensen i Frejlev, 298. — Nielsen i
Holleby, 263 f. — Nielsen i Rør-
bæk, 64. — Olsen i Hellinge, 227.
— Olufsen i Halsted, 205. —
Pedersen i Stokkemærke, 245 f. —
Pedersen i Harpelunde, 226. —
Pedersen i Kettinge, 189. —
Povlsen i Halsted, 205. — Ras-
mussen i Bursø, 317. — Thomas-
sen i Fuglse, 189. — Thomassen i
Toreby, 123. — Timsen, Hof- og
Hussmed, Best. 367, senere Vogn-
mester, Best. 365. — Wilhelm se
Nimitz.
- Harby (Hoby?), Lollands Sønder-H.,
148.
- Hardenberg, Erik, 107, 221.
- Hardenberg se ogsaa Krenkerup.
- Harnes, Ø ved Lolland, Fuglse H., 221.
- Harpelunde, Lollands Nørre-H., 226,
252.
- Hartmann, Hans, fra Flensborg, Ren-
temester, 170, 183, (190), 192,
199 ff., 246, 267 f., Best. 349.
- Hartzberg, Thomas, Enspænder, 3.
- Havervad. Dat. 115.
- Havløkke, Fuglse H., 292.
- Hedevig, Prinsesse af Danmark, 121,
247.
- Heiligenhafen, 177, 185, 188, 294, 299,
301, 320.
- Hejringe, Lollands Nørre-H., 368.
- Helleraadts Gab, Musse H., 149.
- Hellinge, Lollands Sønder-H., 227,
243.
- Helsingør, 22, 66, 128.
- Henning Hansen i Vindeby, 261.
- Henrik Julius, Hertug af Brunsvig-
Lyneborg, Biskop af Halberstadt,
g. m. Elisabeth af Danmark, 3,
41, 76, 88, 93 f., 96, 120 f.
- Henrik Slagter, 67.
- Herman Stenhugger i Helsingør, 128.
— Sværdfejer, 60.
- Herredskirke, Lollands Nørre-H., 249.
- Herreslev, Musse H., 142, 189, 291,
330.
- Herrisvad Kloster, Nørre Åsbo H. i
Skaane, 76.
- Herrnklaa, Henrik, Mundkok, Best.
360 f.
- Hesnæs, Falsters Sønder-H., 102.
- Hess, Jørgen, 21, 24, 81, 150, 152.
- Heyn, Johannes, Medicus hos Hertug
Ulrik af Meklenborg, 1, 18.
- Hindtze, Anna, Lille Købelev, 287 f.
— Dorothea, Lille Købelev, 287 f.
- Hjelm, Musse H., 63, 330.
- Hjelmholt, Lollands Nørre-H., 175.
- Hjortholm Sø, Sokkelunds H., 11.
- Hjul, Knud, 239.
- Hobe, Frederik, Lensmand p. Aalholm
Slot og Øensgaard, 1592 ogsaa p.
Nykøbing Slot, 2, 6 (Forlenings-
brev), 9, 13 ff., 18, 21, 24, 26,
28 f., 32 f., 39 f., 43 f., 53, 63,
69 f., 81, 84, 86, 98, 103, 108, 112,
114 f., 118 ff., 124, 129 f., 132,
136—139, 142, 146, 148, 152,
156 ff., 163 ff., 169—172, 180,
183 f., 186—196, 198, 200 f., 203,
206; nævnes 4 (Forleningsbrev),
26, 62, 65, 116, 155, 172, 204,
217, 225, 288; jfr. Sidsel Urne.
- Holck, Ditlev, Lensmand p. Køben-
havns Slot, 1595 p. Kronborg, 11,
27, 37, 66, 117, 126, 128, 138,
210.
- Holleby, Lollands Sønder-H., 263.
- Holst, Hans, Borger i København,
319. — Klavs, Købmand, 198. —
Peder i Meltofte, 265. — Rasmus,
Rottefænger, 129.
- Holsten, 57, 345, 349, 352. — Stat-
holderen (Henrik Rantzau), 38.
— Raadet, 38.
- Horeby (Holeby?, Fuglse H.), 222,
291.
- Horneby Sø, Lyng-Kronborg H., 11.
- Horslunde, Lollands Nørre-H., 221.
- Hove Sø, Ølstykke H., 11.

- Huege, Peder, Færgemand i Gedesby, 100.
- Huegelstrup, 101.
- Hugaf, Lavrids, Foged i Skottemarke, 63, 222, 291, 313.
- Hullebæk, Falsters Sønder-H., 331.
- Huns, Niels, Nagelsti, 63.
- Hunseby, Musse H., 213, 308 f.
- Huttenschleben, Klavs, Møller, Best. 363.
- Hven, 89, 158.
- Hvid, Anders, i Sandbjærg, 315 f. — Lavrids, i Maglemer, 213.
- Hvidt, Hans, fra Svinsbjærg, 225.
- Hvitfeldt, Arild, Rigens Kansler, Lensmand p. Tryggevælde, 38, 49, 65 f., 99, 128, 133, 138, 143, 151, 162, 166, 168, 190, 194, 197, 200, 235. — Jakob; jfr. Elisabeth Friis. — Peder, 148.
- Hyldtofte, Fuglse H., 211 f., 221, 245, 258 f.
- Häsling (c: fra Hasle), Anders, Skipper, Nykøbing, 227, 244.
- Høg, Elisabeth, 29.
- Høgsmarke, Lollands Nørre-H., 250 f.
- Højbygaard, Fuglse H., 221.
- Højreby, Søllested S., Lollands Sønder-H., 13, 195, 319.
- Ingeborg, Fadeburskvinde p. Kronborg Slot, 115. — Jensdatter i Hullebæk, 331.
- Isterød Sø, Lyng-Kronborg H., 11.
- Italien, 34.
- Ivenack, Meklenborg, 306.
- Jakob VI, Konge af Skotland, g. m. Anna af Danmark, 77 f., 80, 82 f., 85, 87, 92, 103.
- Jakob, Hr., Kapellan i Utterslev, 179. — Mester, Præst i Nysted, 65. — Skomager i København, 28. — Trommeter, 8. — Tømmermand, 195. — Weidemand, 8. — Andersen, Skriver, Borger i Nakskov, 296 f. — Ebbesen, Borgmester i Nysted, 13, 104. — Johansen, Snedker, 271, 277, Best. 359 f.
- Madsen, Superintendent i Fyns Stift, 52, 133, 147, 179, 208, 247, 249, 262, 270, (271).
- Jancke, Andreas, Vognmester, Best. 364.
- Jens, Enkedronningens Tjener, 217. — Smed i Skovballe, 262. — Smed (Schmidt) i Torpe, Herredsfoged ved Musse Herreds Ting, 289. — Smed i Vindeby, 262. — Hansen i Lystrup (Listrup?), 187. — Jakobsen g. m. Katrine Perlestickerske, 96. — Lavridsen, Foged i Bregninge, 222, 275. — Mikkelsen, Ærø, 223. — Nielsen, Tjenestekarl (Lollands Nørre-H.), 239. — Olufsen i Halsted, 205. — Povlsen, Foged i Rødby, 33, 63. — Robersen, 184 f.
- Jep Gammel i Vindeby, 262. — Kristensen i Hunseby g. m. Marine Lavridsdatter af Maglemer, 213. — Lassen i Vesterborg, 290. — Mikkelsen i Harpelunde, 226. — Olsen i Skovlænge, 227.
- Jeremias von Dressen, 24.
- Jesper Snedker, 25.
- Jochim, Dreng, 2.
- Johan Adolf, Hertug af Slesvig-Holsten-Gottorp, 255.
- Johan Georg, Kurfyrste af Brandenburg, 3.
- Johan Kældersvend, 60. — von Gehmen, Kældersvend og Vinskænk, Best. 360. — von Etwich, Vinhandler, 171. — Bjørnsen, Borger i Nykøbing, 159. — Mikkelsen, Præst i Nykøbing, 247.
- Johannes, Hr., Præst i Vesterborg, 227, 229.
- Jon Eriksen, 296.
- Hansen i Nybølle, 13, 195, 319.
- Jonas se Halle.
- Juel, Herman, Lensmand p. Dragsholm, 1595 p. Visborg Slot, 127, 243, 286 f. — Ingeborg, Manderup Parsbergs, 29.

- Jul, Søren i Torkilstrup, 74.
 Junius, Petrus, skotsk Gesandt, 78.
 Junker, Mads Lavridsen, i Torneby, 296 f.
 Juul, Ingeborg, Tyge Krabbes, 44.
 Jørgen Degn i Valby, 3. — Færgemand ved Guldborg Færge, 181, 210. — Sadelmager, 55. — von Eppingen, 133. — Lavridsen, Foged i Toreby, 63, 222. — Olufsen i Hyldtofte, Sognefoged, 211, 259. — Thomassen fra Toreby, 123.
 Kaare, Jørgen i Gurreby, 290.
 Kaas, Niels, Kansler, 2, 67, 83, 95, 115, 122, 146, 159, (219), (224).
 Kalundborg, 176.
 Kalø Birk, Musse H., 24, 228.
 Karen Hansdatter i Frejlev, 298. — Hansdatter, Tjenestepige p. Koldinghus, 21.
 Karine Nielsdatter i Helsingborg, 10.
 Karleby, Falsters Sønder-H., 74. — Vester- og Øster-, Lollands Nørre-H., 136, 179, 233, 237.
 Karsten Madsen til Langholm, 167. — Nielsen, Ridefoged p. Halsted Kloster, 318.
 Kasper Apoteker, 84. — Sadelmager, 7, 25, 32.
 Kastager, Lollands Nørre-H., 28.
 Katrine, Mester Anders's, i Ore Teglværk p. Fyn, 201. — Perlestikker-ske, g. m. Jens Jakobsen, 86, 88, 96, 123, 163, 228, 361.
 Kelstrup, nedlagt Herregaard, Fuglse H., 164, 253.
 Kettinge, Musse H., 189. — Birk, 259, 303.
 Kiel, 137, 139, 143, 146, 170, 177, 288, 294, 299 f., 321, 349. — Dat. 298—301.
 Killerup Mark, Musse H., 33.
 Kippinge, Vester-, Falsters Nørre-H., 234.
 Kirkeby, Nørre-, Falsters Nørre-H., 101, 164.
 Kirkesø ved Knardrup, Ølstykke H., 11.
 Kirkmand, Hans, Arkelimester paa Kronborg, 59.
 Kirstine Jespersdatter, Tjenestepige, Stifdatter af Povl Eriksen i Vesterbo, 240.
 Kion, Hans, Enspænder, 34.
 Klavs Møller, 113. — Vildtskytte, 32. — Bentsen i Gerringe, 317. — Johansen Hollænder, Forpagter, Foged, 109, 124, 182, 188. — Jørgensen, Svinesnider, Best. 371. — Olufsen i Skodsebølle, 13, 195, 319. — Thorsen i Hyldtofte, 259.
 Klavsskov (Klodskov) v. Nykøb. 159.
 Knap, Kristen, 225.
 Kneytel, Valentin Heinrich, Apoteker, Best. 354 ff.
 Kirsch, Hans, Urmager, Best. 359.
 Knoppert, Johan, Dr., Forstander i Ringsted Kloster, 57, 83, 89.
 Knud Jepsen i Musse H., 203. — Jeppesen i Vaalse, Falsters Nørre-H., 169. — Kristensen, Præst i Utterslev, 207. — Mortensen, 69. — Nielsen i Tillitse, 293. — Sørensen i Sørup, 101, 187.
 Knudshy, Baarse H., 122.
 Kock, Jens i Hunseby, 308.
 Koengen (ved Torvig, Lollands Nørre-H.,) 139.
 Kohlbladt, Povl, 288.
 Kolding, 56, 103, 106, 164. — Dyrehaven, 95. — Slot og Len, 21, 54. — Dat. 103—119, 121 f., 164.
 Koff, Adrian, 25.
 Korsebæk Sø (Kasbæk?) Lollands Nørre-H., 73.
 Korselitse, Falsters Sønder-H., 279, 305, 370.
 Kortorup (Kortorpe), Lolland Sønder-H., 324.
 Krabbe, Helvig, 29. — Jakob, 57, 76, 104. — Tage, Hofsinde, 37. — Tyge; jfr. Ingeborg Juul.
 Krafse, Ejler; jfr. Hilleborg Bilde.

- Krenkerup, Herregaard, nu Hardenberg, Musse H., 330.
- Kristen (Kristian) i Sørup, 74. — Graver, 22. — Skipper, 62. — Smed i Herreslev, 189. — Fynbo i Torpe p. Falster, 234. — Albritsen paa Ærø, 223. — Andersen i Halsted Kloster Len, 92. — Kjeldsen, Degn i Nørre-Kirkeby Sogn, 101. — Madsen Jyde i Langholm, 282 f. — Pedersen, Ridefoged p. Aalholm Slot, 205, 285. — Pedersen i Gedesgaard, 144. — Sørensen (Christianus Severini), Præst i Rudkøbing, senere i Horslunde, 221.
- Kristoffer Badskær, Borger i København, 161. — Degen, Foged i Godsted, 222. — Sognepræst til Halsted Kirke, 50, 249. — von Termel, Drabant, se Termel. — Jørgensen, Lensskriver p. Aalholm Slot, 285. — Jørgensen, Skriver, Borger i Nykøbing, 44, 54, 71, 102, 154, 170. — Nielsen fra Faarsted Gaard p. Lolland, 241 f. — Rasmussen i Egebølle, 75.
- Kronborg, 24 f., 30, 39, 59, 77 f., 93, 122, 163, 165, 173. — Slot og Len, 3, 116. — Dat. 1—7, 17 f., 21—36, 55 f., 63 f., 67 f., 70, 76, 84, 86 f., 91 ff., 146—149, 165.
- Kruckov, Ejler, 168.
- Kruse, Enevold Tygesen, Rentemester, 8, 42, 55, 60 f., 64 f., 67, 69, 82, 91 f., 95, 97, 109, 120, 127 f., 157, 165, 170 f., 191, 269, 279. — Jep, i Ulslev p. Falster, 118.
- Krøfvells, Anne, Borgerske i Rostock, 103.
- Krønge, Fuglse H., 108, 121, 230, 272.
- Kuld, Jens i Glostrup, Tingfoged v. Nørre-Herreds Ting p. Lolland, 239 f.
- Kærstrup, Fuglse H., 254.
- Købelev, Lollands Nørre-H., 168, 249 ff.
- København, 11, 27, 60, 80, 122, 161, 257, 279. — Borgmestre og Raad, 161. — Borgere, 21, 56, 164, 202, 295, 319. — Slot og Len, 11, 83, 94, 109, 137, 139. — Dat. 11, 44, 47—54, 75, 87 ff., 128, 150—155, 192 f., 229.
- Køge, 83.
- Køningsberg, 66.
- Laagerup, Bregninge S., Musse H., 274 f. — Sø, 14.
- Ladegaards Sø i Ravnsborg og Halsted Kloster Len, 73, 332, 368.
- Lambert Pandesvend, 115.
- Lamoral van Wessel, Sværdfejer, 28.
- Landet, Lollands Sønder-H., 52.
- Landkirke, Lollands Sønder-H., 180.
- Landskrone, 215.
- Lang, Ø i Rødby Fjord, 321 f.
- Lange, Dorthe Gundesdatter, Jørgen Rosenkrantz's, 71, 161. — Margrethe (adelig), 29. — Rasmus, Byfoged og Tolder i Helsingør, 60.
- Langeland, 163.
- Langemose, Herreslev S., Musse H., 142.
- Langesø, Uggeløse S., Lyng-Fredriksborg H., 11.
- Langesøe Slett, Vesterborg S., Lollands Nørre-H., 200.
- Langholm, nedlagt Landsby, Græshave S., Lollands Sønder-H., 282 f.
- Lasse Bjøre «den nørre», Lollands Nørre-H., 262.
- Lavrids Brings Vang, 134.
- Lavrids Hansen, Lensskriver p. Halsted Kloster, 318. — Hansen i Hellinge, 243. — Hansen i Skerne, 234. — Jørgensen, Provst i Musse Herred og Præst i Maribo, 214. — Jørgensen i Skerne, Falsters Nørre-H., 169. — Knudsen, Degn i Vester-Ulslev, 275. — Kristen-

- sen, Skrædder i Toreby, g. m. Anna Hansdatter, 302. — Olufsen fra Rødby, 172. — Pedersen, Præst i Sandby, 16.
- Lehsten se Leist.
- Leiel, Frederik, Borgmester og Tolder i Helsingør, 95, 103, 122, 128 f., 133, 159 f., 179.
- Leist (Lehsten), Joakim, Lensmand p. Frederiksborg, 10, 31, 38, 103. — Videcke (Wedige), Høvedsmand i Bützow, 103, 280 f., (321).
- Levetzow, Arnt, Kammerjunker, Best. 341.
- Lindenov, Kirsten, Sten Bildes, 76.
- Lindis, Halsted Kloster og Ravnsborg Len, 96.
- Lippe, Joakim von der, Dige- og Fiskemester, 9, 22, 66, 76, 131, 150, 152 f. — Kristoffer von der, Raad »von Haus aus«, Dr. jur., Best. 346 f.
- Lisbeth, Lisabeth se Elisabeth.
- Listrup, Falsters Sønder-H., 187. Lolland, 218, 256, 330. Lollands Albue, 177.
- Lund, Kapitlet, 30.
- Lundby, Falsters Nørre-H., 13. — Mølle, 99.
- Lunge, Anna, Knud Stenersens, 73, 140, 195, 239, 252.
- Luther, Martin, 342 f.
- Lybæk, 88, 158; se ogsaa Asmus.
- Lyder Grefvin von Brunsvig, 19, 26, 40, 42.
- Lydike Berider p. Antvorskov, 98.
- Lykaa, Bleking, 227.
- Lykke, Erik, 107. — Henrik, Lensmand p. Vordingborg, 216, 311. — Susana, 29.
- Lystrup se Listrup.
- Lützwow, Hartvig, Hofjunker, senere Hofmarskal, 163, 340, 363, Best. 337 f.
- Løjet Sø, Ølstykke H., 11.
- Machabæus, Kristen, Magister, For-
 stander for Sorø Skole, 31, 49, 67, 89, 128.
- Mads Klejnsmed, 120. — von Brunsvig, Møller, 2. — Lavridsen se Junker. — Nielsen i Vantore, Foged, 63, 222. — Svensen, Lollands Nørre-H., 262.
- Maglemer, Musse H., 213.
- Majbølle, Musse H., 63, 222, 291, 301. — Birk, 234.
- Malmö, Borgerne, 25. — Tolderen, (215).
- »Malmøsuaed«, 176.
- Manckelund, Vestlolland, 368.
- Margendall, Michel Mesker von, Drabant, 17.
- Margrethe, Fru, til Sæbygaard, 238.
- Mariager, 278.
- Maribo, 214, 271, 309. — Kloster, 9, 134, 260, 309. — Abbedissen, 134.
- Marie, Enke efter Lensskriver v. Halsted Kloster, Søren Jensen, 163.
- Marieborck, Johan, 45. — Hustru, 247.
- Marij, Johan se Marieborck.
- Marike p. Bønnedgaard, 206. — Holænders p. Bremersvold, (formentlig samme Person). 332.
- Markdanner, Kasper, Lensmand p. Koldinghus, 7, 21, 54, 57, 95.
- Marine Heglemagers i Toreby, Aalholm Len, 191. — Lavridsdatter fra Maglemer, 213.
- Marksø, Kettinge S., Musse H., 14.
- Markus (Fisker?), 157. — Køkkenskriver, 8. — Knudsen, Fisker, 176.
- Marstrand, 79.
- Maschwedel, Balthasar, Hofprædikant, Dr. teol., 277, 299, Best. 342 f.
- Mehden, Martin von der, Hofraad, Best. 345.
- Meier, Andreas, meklenborgsk Rentemester, (175), (184), (187), 188, 256. — (Drejer), Hans, Toldskriver i Helsingør, 173.
- Meklenborg, 151, 153, 157 f., 352.
- Melckor, 74.
- Melse, Falsters Sønder-H., 74.

- Meltofte, Lollands Nørre-H., 265.
- Meyer, Hans, Vogter i Dyrehaven, 17.
- Mikkel Graver, 131, 153. — vom Hartz, Graver (formentlig den samme som foregaaende), 247. — Hansen i Bregninge, 223. — Jensen, Snedker, Best. 360. — Mesker, Drabant, se Margendall.
- Mogens Andersen, Majbølle, 301. — Eriksen (Mormand?), 310.
- Molthan, Hans, Urtegaardsmand, 54, 100.
- Mormand, Erik Mogensen, Landsdommer p. Lolland og Falster, 108, 121, 152, 174, 200, 245. — Hustru, 270. — Klavs Eriksen; jfr. Anne Jepsdatter Falk.
- Morten, Staldknægt, 128. — Andersen i Gundslevmagle, 16. — Knudsen, Præst i Vester-Ulslev, 313. — Nielsen, Ridefoged p. Nykøbing Slot, 184—187, 190 f. — Pedersen, Tingskriver, 274, 289.
- Mund, Peder, Lensmand p. Frederiksborg og Abrahamstrup, 199, 210.
- Munk, Ebbe, Hofskænk, 1596 Lensmand p. Antvorskov, 129, 217, 255, 318. — Ludvig Olufsen, Lensmand p. Ørum, 75, 107. — Peder, Admiral, Lensmand p. Stegehus, 2, 27, 62, 106, 115, 122, 156.
- Musse Herreds Ting, 204, 253, 274.
- Mygfjed, Ø ved Lollands Sydkyst, 244.
- Møllemarke, Herreslev S., Musse H., 142.
- Møller, Niels, 215.
- Møllesund (Norge), 78.
- Nagelsti, Musse H., 63, 298.
- Nakskov, 26, 32, 53, 55, 97, 125, 140, 179, 215, 320 f., 326. — Borgere, 104, 296. — Borgmestre og Raad, 162.
- Nebbelunde, Fuglse H., 63.
- Nelleche (Nille), Syerske, 27, 126.
- Niclas Hansen, Kancellibud og Lensskriver ved Nykøbing Len, 220, 256, 279.
- Niels, Hr., Præst, 147. — Guldsmed i København, 31. — Andersen, Borger i Nykøbing, 98. — Bosen i Bjærgby, 96. — Degen i Stadstrup (Stødstrup?), 234. — Hansen i Orne, 205. — Hansen i Ryde S., 222 f. — Hansen, Tjenestekarl i Maglemer, 213. — Jespersen, Superintendent over Fyns Stift, se Else Hansdatter. — Jørgensen, Borger i København, 202. — Mikkelsen, Foged i Majbølle, 291, 301. — Mortensen i Øster-Karleby, 237. — Olsen i Sandbjærg, 315 f. — Olsen i Tillitse, 292 f. — Pedersen (adelig), 126. — Trudtsen, Guldsmed, 54.
- Niklaus Guldsmed i Kolding, 57.
- Nille se Nelleche.
- Nimitz, Hans Wilhelm von, 3.
- Nordlunde, Vester- og Øster-, Lollands Nørre-H., 136.
- Norge, 122, 150.
- Normann, Adam, Jægermester, 8.
- Nyborg, Slot og Len, 1, 61, 94. — Dat. 193.
- Nybølle, Ryde S., Lollands Sønder-H. 13, 195, 319.
- Nykøbing, 158, 248, 266 f., 331, 347 f. — Borgere, 12, 44, 98, 100, 154, 270, 306, 326 f. — Borgmestre og Raad, 201, 327. — Hospitalet, 277. — Færge, 167, 277. — Præster, 160, 214, 277. — Slot og Len, 17, 36, 39, 42, 49, 73, 85, 101, 107, 109, 127, 129, 135, 140, 148, 151, 155 ff., 159, 165 f., 168, 172 f., 191 ff., 194, 196, 199, 237, 239, 257, 267, 270, 277, 307 f., 359. — Bygninger, 11, 39, 69, 82, 98, 110 f., 114, 117, 120, 122 ff., 145, 165, 170, 172, 194, 201, 230, 278, 305. — Møllen, 12, 85, 117,

- 119, 131 f., 145, 150, 172. — Slagtehuset, 145, 150, 172. — Urtehaven, 54, 100, 130. — Bønderne, 74, 101 f., 114, 118, 123, 129, 145, 154, 169, 187, 196, 234, 307. — Skovene, 12, 23, 100, 115, 131, 159, 172, 229. — Driften, 16, 22, 46, 56, 73, 127, 131, 134, 152 f., 182. — Regnskab, 28, 64 f., 71 f., 111, 143, 171, 351. — Fogeder o. a. Tjenestemænd, 64, 118, 129, 154, 156, 169, 172, 184, 187 ff., 194, 197, 202, 231. — Handel med Korn, Kvæg etc., 61, 86, 88, 112 f., 130, 155, 168, 180, 183, 256, 281, 295, 300, 306, 323. — Dat. 11—12, 14—16, 69, 98—101, 129—133, 138—146, 158 f., 165—170, 173—182, 189 ff., 194—219, 221—255, 258—266, 269—298, 301—343, 345—371.
- Nyrup Sø, Lyng-Kronborg H., 11.
- Nysted, 136, 158, 242, 253, 303. — Borgmestre, 13, 104. — Kirke og Raadhus bygfeldige, 136. — Præster, 81. — Skoledrenge, 274.
- Næstved, 83.
- Nørlunde se Nordlunde.
- Nørre-H. (Lolland), 50, 53, 71, 226. — Kirkerne, 236. — Ting, 239 f., 277 f. — (Falster), 189.
- Nørre-Kirkeby, Falsters Nørre-H., 101.
- Nørresø ved Halsted, 205.
- Oberberg, Hans, Kammerskriver, senere Kammersekretær, 263, 278 f., 285, 316, 318, 322 f., Best. 351 ff.
- Odense, 159, 164.
- Offre (Ore) Teglværk, Gudme H., 201.
- Olstrup, Fuglse H., 198.
- Oluf Smed (Schmidt) i Ullerslev, 227. — Andersen, Sognepræst i Nørre Alslev, 131, 175. — Pedersen i Vindeby, g. m. Anna Lavridsdatter, 262.
- Orne, Lollands Nørre-H., 205.
- Orupgaard, Falsters Sønder-H., 44, 54, 154.
- Otto Christensen, Præst i Horslunde, 221. — Christensen, Ridefoged v. Halsted Kloster, 145, 162, 239, 240.
- Oxe, Albrecht, 53, 55, 97, 225. — Inger, Jørgen Brahes, 26, 32, 56, 132. — Peder, 132 f. — Sidsel, 74.
- Paaske, Niels, i Bukkehøve, 317. — Tømmermand, 12, 150.
- Padicke, Hans, 287.
- Papenheim, Alexander, Hofjunker, 163. — Borkard von, Lensmand p. Abrahamstrup, 99.
- Papke, Nikolai, Raad, Best. 346.
- Parma, Hertug af, se Farnese, Alexander.
- Parsberg, Manderup, Lensmand p. Aarhusgaard, 1589 p. Skanderborg, 20, 67. — Niels, Lensmand p. Roskildegård, 57, 65, 69, 80, 82, 90, 104, 128, 138; jfr. Elisabeth Sehested.
- Passow, Michel, 150, 152. — Polette, i Wismar, 124.
- Paulli, Henrik, Hofmedicus, Dr. med., Best. 348.
- Peccatel, Claus, Høvedsmand p. Ivenack, 306.
- Peder (Peter), Hr., Præst i Flintinge, 202. — Hr., Præst i Ulslev, 65. — Perlestikker fra Svendborg, 58, 91. — Skrædder, 85. — Fynbo, 123. — Jyde, Borgmester i Nykøbing, 327. — Andersen, Borger i Nykøbing, 100. — Bosen i Skredtorpe, 262. — Frandsen, Købmand i København, 164. — Hansen i Majbølle, 301. — Jørgensen, Sognepræst i Eskilstrup, 36, 41. — Kristoffersen, Kapellan, 249. — Lavridsen i Østofte, 271. — Madsen i Majbølle, 301. — Mogensen, Foged i Horeby (Holeby?), 222, 291, 315. — Mogensen i Horeby (Holeby?),

- Herredsfoged, 291. — Nielsen paa Vejlø, 317. — Nielsen, Ting-skriver ved Musse og Fuglse Herreders Ting og Kettinge Birk, 303. — Olufsen, Skipper, 227, 244. — Pedersen, Skipper, 165. — Povlsen, Perlestikker, 35. — Rasmussen fra Fæmø, 293. — Rasmussen i Hjelmholt p. Lolland, 175. — Rasmussen, Møller i Stadager, 63. — Skammelsen i Sønder-Ørslev, 154.
- Pederstrup, Herregaard, Lollands Nørre-H., 200.
- Pendige, Ane, i Meklenborg, 15.
- Pentz, Ditlev, 280 f. — Markvard, Amtmand p. Segeberg, 295.
- Philip, Hertug af Holsten (og Slesvig), formentlig Philip af Gottorp 1570—1590, 75, 115.
- Pillemand, Henrik, Foged, 73.
- Platte, Cort, »Hingstreuter«, 3.
- Plön, Holsten, 177 f.
- Polen, Kongen af, se Sigismund.
- Pors, Klavs, 283.
- Povl, Skriver fra Ahrensböök, 177. — Abraham, Borgmester i Nykøbing, 130, 170, 267. — Andersen, 305. — Eriksen i Vesterbo, 241. — Nielsen, Kornskriver ved Nykøbing Slot, 185. — Pedersen, Foged i Skottemark, 312 f.
- Prasen, Hans, Lollands Nørre-H., 262.
- Preen, Zacharias, Hvedebrødsbager »von Haus aus«, Best. 362.
- Prenzlau, Brandenburg, 343.
- Prip, Margrethe, 29, 43.
- Raa (Rhaa), Falsters Nørre-H., 174.
- Raagelunde, Musse H., 330.
- Radsted, Musse H., 330.
- Ramel, Henrik, Lensmand p. Aarhus, 268.
- Ranow, Hans, Mundkok, Best. 361.
- Rantzau, Brejde Henriksen, Lensmand p. Tranekær, 1596 p. Stegehus, 1601 Statholder i København, 115, 278 f., 295, 305, 307, 323. — Gert, Lensmand p. Kronborg, senere Statholder i Hertugdømmerne, 2, 3, 9 ff., 23, 60, 69, 77, 295. — Hans, Lensmand p. Rendsborg, 55, 232. — Henrik, Statholder i Hertugdømmerne, (38), 88, 100. — Jørgen, 233. — Peder, Lensmand p. Flensborg-hus, 115.
- Rasmus, Præst i Karleby, 179. — Degn i Tillitse, 294. — Skomager i Hunseby, 308. — Skriver, 46, 58 f. — Andersen, Bomand p. det gamle Slot Engelborg, 239 f. — Andersen i Halsted, 205. — Bousen i Kortorpe, 324. — Hansen, Herreslev, Foged, 291. — Hansen i Hunseby, 308. — Hansen i Hyldtofte, 259. — Hansen i Majbølle, 301. — Hansen i Vindeby, 262. — Jensen, 297. — Jensen i Halsted, 205. — Jensen, Borgmester i Nakskov, 162. — Jensen, Borger i Nakskov, 104. — Jensen, Kapellan i Utterslev, 207. — Jepsen i Skelby p. Falster, 148. — Lavridsen, Foged i Nebbelunde, 63. — Mogensen i Vantore, Foged, 291. — Nielsen, 20. — Olsen, Borger i Nykøbing, 306. — Pedersen i Aalstrup, 182. — Pedersen i Gundslevmagle, 16.
- Ratt, Hans, Guldsmed, 36.
- Rattenstorp, Østholsten, 197.
- Rattlow, Gregory, til Lensahn, 255.
- Ravnsborg Len, 4, 30, 47. — gejstlig Jurisdiktion, 8. — Bønderne, 17, 27, 49, 53, 73, 249, 252, 273. — Skovene, 18, 27, 49, 258, 305, 332, 369. — Regnskab, 59, 107, 139. — Handel m. Korn, Kvæg, etc., 174.
- Ravnsby, Lollands Nørre-H., 368.
- Reedtz, Peder, Lensmand p. Antvorskov Slot og Saltø, 23 f., 46, 68, 76, 128, 168.
- Reer, Rasmus i Branderslev, 239.
- Regeringsraadet, 2, 8, 10, 30, 33, 38,

- 40 f., 46, 56, 62, 78 ff., 128, 151, 157; nævnes 85 f.
- Reinicke, Jørgen, Foged i Rødby, 324.
- Rendsborg, 55.
- Reutz, Erasmus, Kansler og Raad »von Haus aus«, Dr. jur., Best. 345.
- Reynoldt Frantzos, Borgmester i Roskilde, 40.
- Ribe, 209, 323.
- Ringseby, Lollands Nørre-H., 136.
- Ringsehølle, Fuglse H., Kirken, 198, 290.
- Riserup, Falsters Nørre-H., 16.
- Roden, Musse H., 15.
- Rommersholm, Ø i Nakskov Fjord, Lollands Nørre-H., 241.
- Rosengaard, Urtehave ved Nykøbing Slot, 130.
- Rosengaard, Kristoffer, Lensmand paa Halsted Kloster og Ravnsborg, 1 f., 4 (Forleningsbrev), 8 f., 11, 17 f., 26 ff., 37 f., 45, 49, 52 f., 58, 80, 86 f., 92 f., 96 f., 104, 107, 112, 114, 116, 120, 123, 125, 127, 129, 132 ff., 138—142, 149 f., 153, 158, 163; nævnes 49 f., 54, 91, 115, 132, 147, 164, 206, 264.
- Rosenkrantz, Anna, 225. — Birgitte, Peder Bildes, 87. — Elisabeth, 129. — Holger; jfr. Karen Gyldenstjerne. — Inger, 128. — Jørgen, Lensmand p. Kalø, 3, 37, 59, 67, 93 f., 115, 122; jfr. Dorthe Lange.
- Rosensparre, Oluf, 1591 Lensmand p. Landskrone Slot, 1602 p. Mariager Kloster, 22, 127, 215 f., 293.
- Roskilde, 83, 95. — Borgmesteren, 41. — Bispegaarden, 41. — Marked, 69. — Gaard, 80.
- Rostock, 118, 153, 159 f., 164, 181 f., 299, 345 f., 348.
- Rostrup (Rostorp), Hans, Sekretær, 131, Best. 350. — Hans [den Yngre] Kancellikopist, Best. 353 f.
- Rud, Ejler, 28, 224. — Knud, Lensmand p. Korsør, 57, 162, 280. — Mette, Henrik Gyldenstjernes, 162.
- Rudbjærg, Halsted Kloster Len, 27, 50, 52 f.
- Rudolf II, tysk Kejser 1576—1612, 37.
- Rudolf, Evert, Huskok, Best. 362.
- Rummenholm se Rommersholm.
- Ryde, Lollands Sønder-H., 135, 222.
- Røcke (Recke), Hans, i Majbølle, 301. — Morten, i Majbølle, 301.
- Rødby 185, 188, 198, 294, 299, 331. — Borgere, 172, 244, 321.— Fogeden, 63, 222, 291, 325. — Færgen, 173, 256 f., 301, 320. — Dat. 182.
- Røfver, Matthias, Enspænder, Kromand i Gedser Kro, 23, 41 f., 45, 98, 126, 144.
- Røghølle, Musse H., 136, 233.
- Rønnov, Karen, Jens Bildes, 107, 119, 126, 146.
- Rørbæk, Musse H., 33, 64. — Skov, 155.
- Saalen, Simon von, 29, 40, 68, 99.
- Sachsen, Kurfyrste af, se Christian I.
- Safrasche se Stafrofski.
- Sakskøbing, 33, 330. — Borgmester og Raad, 73.
- Salting, muligvis Saltvig i Lollands Sønder-H., 368.
- Sandbjærg, Lollands Nørre-H., 311 f., 315.
- Sandby, Lollands Nørre-H., 16, 250 f.
- Saur, Michel, fra Friedberg (Hessen), Murer, Best. 367.
- Schirmeister, Hans, 175, 181, 217.
- Schmidt, Jochim, Enspænder, 3.
- Schnering, Martin, Hollænder, Færgemand ved Gaabense Færge, 181, 256, 258, 301, 320.
- Schonermarck, Jochim, 220.
- Schütz, Peder, Svinesnider, Best. 371.
- Schütze, Andreas, Livlæge og Hofmedicus, Dr. med., Best. 349.
- Schwolle, Jakob von, Barber, Best. 357 f.

- Seefeldt, Jakob, Lensmand p. Mariager Kloster, 76, 116.
- Segeberg, Dat. 122.
- Sehested, Elisabeth, Niels Parsbergs, 128. — Jørgen, 115. — Lisbeth Maltesdatter, Jakob Høgs, 29. — Sten Maltesen, Hofmarskal, 83, 115.
- Severin Niclas fra Husem, Skorstensfejer, Best. 371.
- Severin se ogsaa Søren.
- Sibrand, Winhold, Kansler og Raad, Dr. jur., Best. 344.
- Sidsel Grubis fra Frejlev, 203.
- Sievershagen, Holsten, 255.
- Sigismund, Konge af Polen, 3.
- Simon Fuglefænger, 8, 46. — v. Saalen se Saalen. — de Thre se Thre, Simon de.
- Sjæl Sø, Lyng-Kronborg H., 11.
- Skaane, 218.
- Skanderborg Slot og Len, 18, 21, 67, 164. — Dat. 119.
- Skeel, Albrecht Kristensen, Lensmand p. Ribarhus, 323. — Kristen, 66.
- Skelby, Falsters Sønder-H., 148.
- Skelstrup, Musse H., 317.
- Skenck, Agnete, Jørgen Prips, 28 f., 43 f.
- Skerne, Falsters Nørre-H., 169, 234.
- Skibelunde, Lollands Sønder-H., 148.
- Skinkel, Hans; jfr. Anne Bild. — Karen, 29, 35, 61, 87, 90 f. — Niels, 121.
- Skjoltrup, Falsters Sønder-H., 152.
- Skodsehølle, Lollands Sønder-H., 13, 195, 319.
- Skotland, 44, 77 ff., 90 ff., 133. — Konge se Jakob; — Dronning se Anna.
- Skotte, Albret, i Rodens Enghave, 15.
- Skottemark, Fuglse H., 63, 222, 291, 312 f.
- Skovballe, Lollands Nørre-H., 262.
- Skovlænge, Lollands Sønder-H., 227.
- Skram, Niels, Lensmand p. Dronningborg, 40, 61, 107.
- Skørringegaard, Falsters Sønder-H., 276, 279, 305, 370.
- Slesvig, 349.
- Sløsserup, Musse H., 330.
- Sock, Dam i Holleby, 263. — Las i Holleby, 263. — Niels i Holleby, 263.
- Soesmarke, Musse H., 24 f.
- Sorø, 67.
- Sparepenge p. Antvorskov Slot, 23.
- Sparre, Henning, 48.
- Spegelbjerg, Jochim, Enspænder, 103.
- Spiegel, Elisabeth Hansdatter, 94. — Hans, Lensmand p. Gladsakse, 49, 65, 94.
- Spinrat, Henrik, fra Saksjøbing, Pottemager, Best. 370.
- Spoull, Lavrids i Nørre-Kirkeby p. Falster, 164.
- Stadager, Falsters Nørre-H. — Gaard, 63, 69, 71, 73, 112 f., 125, 182, 188. — Mølle, 64, 99.
- Staffen Degen i Godsted, Tingskriver, 291.
- Stafrofski, Focas, Kongens Sølv-mester, 46, 68.
- Stage, Mads, i Højreby, 13, 195, 319.
- Stangerup, Falsters Nørre-H., 174.
- Stavreby, Falsters Sønder-H., 102.
- Steffen Nielsen i Birket, Lollands Nørre-H., 169.
- Sterenborg, Jørgen, fra Lybæk, 35.
- Stokkemarke, Lollands Sønder-H., 47, 134, 245, 325, 368.
- Stormarn, 349.
- Stovby, Falsters Sønder-H., 39.
- Stralendorff, Hans, Skænk, 34, 69.
- Strange Madsen, Borger i København, 56.
- Stuart, Vilhelm, skotsk Gesandt, 78.
- Stubbe, Christian, Hofskrædder, Best. 358.
- Stubbekøbing, 158, 173, 278. — Mølle, 64, 102, 172. — Kapellan, 160.
- Stubberup, Herreslev S., Musse H., 14. — Sø, 142, 194. — Falsters Nørre-H., 114.

- Stusden, Hans, Lollands Nørre-H., 262.
 Støby, Lollands Sønder-H., 293.
 Stødstrup (Stadstrup, Stodstrup) Falsters Nørre-H., 234.
 Suer, Morten i Frejlev, 297 f.
 Sundby, Musse H., 63, 222, 291.
 Sundby Færge, Lyng-Frederiksborg H., 20.
 Svave (Svob), Johan, Lensmand p. Vordingborg Slot, 27.
 Svinsbjærg, Lollands Nørre-H., 225.
 Sæbygaard, Lollands Nørre-H., 140.
 Sædinge, Fuglse H., 63, 222. — Birk, 317.
 Søborg Sø, Holbo H., 11.
 Søegaard (nær ved Halsted Kloster), 80, 123.
 Søholt, Fuglse H., 311.
 Sønder-H., Lolland, 50, 53, 71, 193.
 Søndersø, Smorum H., 11.
 Søren, Skovfoged i Majbølle, 301. — Hansen, Degn, Halsted Kloster, 141, 205 f. — Jensen, Skriver i Halsted Kloster, 51, 163. — Madsen, 176.
 Sørupgaard, Halsted Kloster S., 86, 88, 96, 123, 361.
 Sørup, Eskildstrup S., Falsters Nørre-H., 74, 101. — Gaard, 17, 36, 124, 145. — Vejrmølle, 119.
 Søvænger Skov, Lollands Nørre-H., 368.
 Taagense, Musse H., 39.
 Taagerup, Fuglse H., 29.
 Taars Færge, Lollands Nørre-H., 168, 333.
 Taube, Johan, 22.
 Termel, Christoffer von, Drabant, 3.
 Tessenow, Peder, Snedker, Best. 360.
 Tetrow, Bartolt, Huskok, Best. 362.
 Theger, Stephanus, fra Lybæk, 46.
 Thesmer, Morten, Enspænder, 3.
 Thoderød se Tuderød.
 Thomas Skriver, Byfoged i Nysted, 52, 104. — Jakobsen i Hunseby, 308. — Jørgensen i Anderstrup, 316. — Olsen i Riserup, 16.
 Thott, Anders, 22, 126. — Tale, Arild Ugerups, 42, 55, 84.
 Thre, Simon de, 21.
 Threlderod, Musse H., 149.
 Threlleborgeng, Falsters Sønder-H., 102.
 Thümen, Eustachius von, Staldmester, 8, 28, 31, 62 f., 68.
 Thurman, Christian, Rentemester, 306, Best. 350.
 Thyndring, Anders, Sognefoged i Vindeby, 261.
 Thøsing, Rasmus, Lollands Nørre-H., 262.
 Tillitse, Lollands Sønder-H., 292 ff.
 Tingengen, Græshave S., Lollands Sønder-H., 283.
 Tingsted Mølle, Falsters Nørre-H., 64, 99.
 Tisser, Barbare, »Doktorinde«, 57.
 Tjennemarke, Lollands Sønder-H., 368.
 Toreby, Lollands Sønder-H., 132, 142, 181, 296(?), 235, 302(?). — Musse H., 63(?), 123, 191, 222, 302(?).
 Torkildstrup, Falsters Nørre-H., 48, 74.
 Torneby, muligvis Toreby, Lollands Sønder-H., 296.
 Torpe, Musse H.(?) 289.
 Torpe, Falster, 234.
 Torvig, Lollands Nørre-H., 139, 169.
 Tostens Mose, Lollands Nørre-H., 252.
 Toxot se Schütze.
 Trebow, Frits, kgl. Fiskemester, 9, 19, 84.
 Trier, 351.
 Trognemusse, Græshave S., Lollands Sønder-H., 283.
 Trolle, Børge, 1597 Lensmand p. Kbhvns. Slot, 210. — Jakob, Sekretær, 1592 Lensmand p. Frederiksborg Slot, 88. — Jesper, Hofsinde, 79.

- Tuderød, nedlagt Landsby i Musse H., 155.
- Tvede Birk, Lollands Sønder-H., 277.
- Tyskland, 306, 331, 346.
- Tøens se Taagense.
- Ugerup se Taagerup.
- Ugerup, Arild; jfr. Tale Thott.
- Ugleholt, Stokkemarke S., Lollands Sønder-H., 26, 368.
- Ulfeldt, Helvig Hartvigsdatter, Sten Billeds, 221. — Holger, 112.
- Ulfstand, Hak Holgersen, Lensmand p. Kalundborg, 9, 29, 33, 64, 76, 106 ff., 112, 116, 221. — Ide, Falk Gjæs, 46, 106. — Vibeke, 29.
- Ullerslev, Lollands Nørre-H., 227.
- Ulrik, Hertug af Slesvig og Holsten, Frederik II's Søn, 7, 75, 146, 160, 181, 266, 326. — Hertug af Meklenborg, 82, 90, 118, 149, 151, 154, 157, 202, 220, 255, 257, 266, 344.
- Ulslev, Falsters Sønder-H., 118. — Musse H., 148. — Øster-, 233. — Vester-, 214, 275, 313.
- Urne, Frans, 190 f., 194, 197. — Knud Akselsen Urne, Lensmand p. Halsted Kloster og Ravnsborg, 1594 ogsaa p. Aalholm Slot og Øensgaard, 4, 9, 167—169, 171, 174 f., 179—184, 186, 189—196, 199, 203, 205 ff., 212, 215—219, 224, 226—230, 235—239, 242 f., 245, 247, 249—252, 254 f., 258 ff., 263 ff., 267, 270, 273, 277, 280 ff., 285—292, 294—305, 308—20, 323; nævnes 4 (Forleningsbrev), 166, 220, 240, 246, 262, 269, 276. — Sidsel, Frederik Hobes, 32, 208, 215, 217, 225, 268.
- Utterslev, Lollands Nørre-H., 28, 179, 207.
- Vaalse, Falsters Nørre-H., 169.
- Wagener, Bastian, Murer, Best. 367.
- Valentin Klavsen, Borger i Kalundborg, 176.
- Valkendorf, Henning, 75, 107. — Kristoffer, Rentemester, 1589
- Lensmand p. Vordingborg, 1592 p. Helsingborg Slot, 3, 7, 9 f., 17—22, 24 ff., 28 f., 31 f., 34—37, 39—42, 46, 54, 83, 93 f., 97, 99, 114, 116, 122, 132, 138, 155, 168, 247; nævnes 8, 56, 67 f., 115, 143, (219), (224), 227, 244.
- Valsleff, Kirsten, g. m. Peder Fris, 145.
- Walther, Hans, Guldsmed (den samme som Hans Guldsmed?), 35, 43.
- Vantore, Musse H., 63, 222, 291.
- Varberg, 71, 77 f., 85. — Dat. 77 ff.
- Warnemünde, 151, 158, 172, 185, 188, 256 f., 280 f.
- Vartov, Gamle-, Sokkelunds H., 38.
- Vedby, Falsters Sønder-H., 173. — Lollands Nørre-H., 331.
- Vegerløse, Falsters Sønder-H., 39.
- Weisschans, Valentin, Hofsaarlæge, Best. 357.
- Vejle Sø, Sokkelunds H., 11.
- Vejleby, Fuglse H., 135, 328.
- Wense, Wilhelm von der, Kammer-tjener, 131, 146, 158.
- Vensholm, Ø i Langelands Bælt, 73, 196.
- Venstermand, Jørgen, 288. — Knud, 166, 175, 199 f., 212, 225. — Lave, 182, 200. — Morten, Lensmand paa Øen — 1588, 1589 p. Frederiksborg, 1, 2, 18, 20, 49, 78, 91, 94, 104, 121, 128, 182, 230, 272; jfr. Anne Andersdatter Galt.
- Wesensten, Michel von, Enspænder, Kromand i Gedser Kro, 118 f., 126, 132, 144, 181.
- Vestenskov, Lollands Sønder-H., 180.
- Vesterbo, Lollands Nørre-H., 241.
- Vesterborg, Lollands Nørre-H., 227, 229, 290, 368. — Sø, 73.
- Viffert, Korfits, Landsdommer i Skaane, Lensmand p. Malmøhus og Lundegaard, 1, 23, 25, 30, 49, 65 f., 76, 80, 99, 127.
- Vignæs, Musse H., 24 f., 151, 314.

- Villom Frandsen, Guldsmed i København, 31, 60 — Nielsen i Hunseby, 308. — Olsen i Arninge, 293.
- Vindeby, Lollands Nørre-H., 116, 141, 206, 249, 260 ff.
- Wismar, 113.
- Wismar, Nicolaus, Hofprædikant, Best. 343.
- Wittstock, Brandenburg. Dat. 266.
- Wolff, Ditlev, Hofbarber, Best. 358.
- Wolfenbüttel, 96. — Dat. 122.
- Wonsholm se Vensholm.
- Vordingborg, 138. — Slot og Len, 27, 98, 122, 216. — Færges, 81, 142. — Dat. 16, 70, 97.
- Vorhouwer, Hans, Husfoged p. Nykøbing Slot, 257, 266, 298, 318.
- Worm, Jørgen Ernst, Kongens Kammerer, senere Enkedronningens Kammerjunker, 1, 8, 34 f., 121.
- Vramark, Herreslev S., Musse H., 142.
- Ærø, 222.
- Øensgaard Len, 1 f., 6, 14, 81, 217, 323. — Bygninger, 151, 189. — Bønderne, 136, 233, 259, 317. — Skovene, 40. — Regnskab, 70, 108, 137.
- Ørslev, Sønder-, Falsters Sønder-H., 154.
- Østersø ved Søsum, Ølstykke H., 11.
- Østersøen, 305.
- Østoft, Fuglse H., 13, 104, 271.

SAGREGISTER

- Aaresild, 250.
Achtername, 248.
ad nostrum placitum, 194.
Adel. Adelsburser aftakkes, 3. Adelsbørn hos Enkedronningens Sønner, 75, 146. Adelsdame begravnes, 140. Adelsdame til Enkedronningens Jomfrukammer, 35, 117, 146. Adelsdame skal følge Dronning Anna til Skotland, 43 f., 46, 87, 90 f., skal følge Hertuginde Elisabeth til Brunsvig, 94, 121. Adelsmand beder Enkedronningen staa Fadder, 22, 40, 264; anmoder Enkedronningen om Vildt til sit Bryllup, 9, 99; maa skyde 2 Hjorte, 130; skyder en Hare paa Enkedronningens Ene-mærker, 166; skyder i Cismar Klosters Vildtbane, 248; klager over, at Bønder har taget Jord fra hans Gaard, 48. Kongen holder en Adelsmands Bryllup, 128. Enkedronningens Edelkna-ber, 338, 340, 379.
Amtsskriver loves Bestalling, 210; faar alligevel ikke noget Bestal-lingsbrev, 211.
Andejagt, 17.
Aptek, 348, 355 f.
Aptekere, 84, Best. 354—57.
Arkelimester se Hans Kirkmand.
Astrag (Gulvfliiser), 269.
Astronomiske Instrumenter, 89.
Baandstager, 332.
Badskær, i Tjeneste hos Enkedron-ningen, søger Fritagelse for Vagt o. a., 161.
Bageri, 337, 340 f., 363.
Birk nedlægges, 277, 317. Landsdom-mer begærer Vederlag for fra-skiftet Birk, 108.
Bliant, 45.
Blodskam, 288, 293, 298.
Bolgalte, 136, 233.
Bordduge skal bleges, 203.
Borgfreden, Brud paa, 172.
Borgmestre. Enkedronningen klager til Regeringsraadet over en Borg-mester, 41.
Borthicher, 45.
Brasiliansk Kat ønskes af Enkedron-ningen, 160.
Bryggeri, 337, 340 f., 363.
Bryllup. Adelsmand begærer Vildt til Bryllup, 9, 99; Borgerlige faar Tilladelse til at indføre Øl sise-frit i Anledning af Bryllup, 17, 21, 58 ff., 98; Tjenestepige faar Korn og Øl, 21.
Bræddesøm, 173.
Brændsel; sælges, 27, 40, 228, 314; bortskænkes, 100, 130 f., 159. Enkedronningen giver Befaling til, at der hvert Aar skal hugges Træ til Brændsel for Hofholdnin-gen i Skovene ved Nykøbing, 229.
Brønd. Bønder tilbyder at bygge Brønd for at slippe for Vand-kørsel, 295.

- Bødkeriet, 340.
 Bøhnsøm, 173.
 Bønder skal grøfte og grave omkring Slottets Marker, 14; omkring en Folehave, 24; Bønder tilsiges at hjælpe andre Bønder med at pløje og harve, 14, 53; udlaanes til Høsthjælp, 32; udvises af deres Gaarde, 15, 28, 80, 101; overføres fra et Len til et andet, 37, 234, 317; tiltales for deres Fødested, 75, 123, 259; tilbyder at bygge en Brønd mod at slippe for Vandkørsel, 296. Bonde søger Ret til Græsning mod forhøjet Landgilde, 265. Bønder søger Stadfæstelse paa gamle Rettigheder, 47, 136, 322. Stadfæstelse ophæves, 234. Bønder søger om at maatte indtage et Stykke af en Fæled, 244; om Bygnings- og Hjultømmer fra Skovene, 27, 49. Bønder maa ikke drive Jagt med Hunde, 17. Bonde klager over et paatænkt Mageskifte, 282. Bønder klager over Skatter, 37; over, at en Lensmand vil formene dem deres Skovsparter, 308; over, at en Lensmand vil fratage dem en Skov og Mose, 328; over Mangel paa Saakorn, 120; over fejlslagen Høst, 74, 110, 118, 193; over, at Toldere i Holsten har taget Heste fra dem, 176 f.; over, at Øvrigheden paa Femern har tilbageholdt en strandet Skude, 172; over, at Opstemning af Vandet ødelægger deres Enge, 205; over, at den rette Torve- og Tingvej forholdes dem, 253; over en Adelsmand, der udelukker dem fra Fællesskov, 259; over at maatte gøre Arbejde, skønt de har betalt for at blive fri, 129; over andre Bønder, 250. Bønder vægrer sig ved at spinde Hør og Blaar, 249.
- Bøndergaarde nedbrændt, 63, 74, 148, 169, 189, 205 f., 301, 315.
 Bøndergods. Gaarde nedlægges, 15, 27; Jord lægges ind under større Gaard, 26, 38, 52, 102. Bortforlening eller -fæstning af Bøndergods, 13, 20, 36, 44, 47, 50, 54, 71, 80, 86, 92, 96, 101, 114, 139, 194, 196. Bortforlenet Bøndergods tages igen ind under Lenet, 17, 319. Bøndergods bortkommet fra Kronen, 148, 163; Øerne Brundrag og Harnes, 221. Udvist Bonde faar ny Gaard uden Stedsmaal, 80.
 Carmina over den afdøde Konge belønnes, 46.
 Daadyr bortskænkes til Kong Jakob, 92.
 Degn har fæstet en øde Jord, 3; søger om at faa et Stykke Jord af Fællesmarken, 294; hans Underhold, 81, 141.
 Diamanter, 19, 25.
 Doktorinde, 57.
 Domme, 239 ff., 262, 264.
 Drabanter, den afdøde Konges, aftages, 3.
 Dragning af Værelser paa Frederiksborg Slot, 80; paa Gedser, 88, 90; Borgersker skal deltage, 82 f.
 Dreng, Enkedronningens, skal have Klæder, 85; har Løn tilgode, 128; Apotekeren skal holde en kvalificeret Dreng, 356. Møllerens Dreng skal kunne passe Møllen, 364.
 Dromt (Kornmaal), 175, 306.
 Dugsvend, 338, 376.
 Dundyner, 84.
 Dyrehaven ved Frederiksborg, 60, 92; ved Koldinghus, 95.
 Dyrtid, 209.
 Dødsfald (Pest?), 266.
 Dørns, 210.
 Dørsøm, 173.
 Edelknaber (Pager), 338, 340, 379.
 Elritser hentes i Meklenborg, 157.

- Elsdyrsklove som Gave til Enkedronningen, 156.
- Enebærstager fra Sølvitsborg, 244.
- Enghave, 102.
- Enke efter Lensmand maa faa Halvdelen af Mandens Deputat af Viktualier, 208; Enke efter Landsdommer ligeledes, 270.
- Enspændere, 3, 34, 85, 103, 144.
- Faar, 175, 252, 321; maa ikke sælges til Tyskland; Redselfaar, 313.
- Faaredreng, 5, 7.
- Fadderskab. Enkedronningen anmodes om at være Fadder, 20, 40, 89, 117, 264.
- Fadeburskvinde, 5 f., 116.
- Falkelejer, 58, 95.
- Fisk. Indkøb til Hofholdningen af tørret Fisk, 209, 323.
- Fiskedage, 380.
- Fiskedamme, 22.
- Fiskemester se Joakim von der Lippe, Frits Trebow.
- Fisker, 339 f.; antages, 82, 92, 157; har Løn tilgode, 19.
- Fiskeredskaber, 9, 66, 84, 157.
- Fiskeri, Forbud mod, 11, 73. Tilladelse til Fiskeri, 18, 332. Enkedronningen klager over ulovligt Fiskeri, 167. Fiskemester skal fange Laxforeller til Enkedronningen, 76. Inddæmning af Stranden, 113. Damme gøres færdige, 152. Krebs udsættes, 153. Forleningen paa 2 Bundgarnsstader opsiges, 199. Kammerjunker har Opsyn med Fiskeriet ved Slottet, 341.
- Fjer kræves af Bønderne, 190.
- Flæsk forsendes, 296; F. forraadnet, 130.
- Fodermarskal, 338, 340 f., 376 ff., 380.
- Foged faar Nedsættelse i Landgilden, 63 f., 180, 222, 291, 312, 315, 325; vil være Borger og søger Fritagelse for Byskat, 73; faar indskærpet, hvilke Pligter han har, 182.
- Folehave indrettes, 24.
- Foler, 1, 18, 21, 24, 27, 61, 81, 94 f., 98, 148. Opsyn med Foler, 24, 81 f., 150, 152.
- Forfalskning af et Brev straffes, 96.
- Forgyldning se Guldsmedearbejde.
- Forkøb, Forbud mod, indskærpes, 181. Borgmestre og Raad i Nykøbing klager over, at en Borger i Kbhvn. og en Præst skader dem ved Land- og Forkøb, 201.
- Forpagtning af Gaard, 109.
- Foræring modtages ikke af Enkedronningen, 104.
- Fuglefænger, 8, 18, 339 ff.
- Fuglehærd i Dyrehaven, 60.
- Fyrbødere, 338, 379.
- Færgævæsen. Slottets Arbejdsfolk maa passere frit over Færgested, 113. Færgebro bygfældig, 168, 333. Færgemand faar Løn, 13, 81, 142; faar 6 Tdr. Korn, 100; maa ikke skaffe fri Kørsel uden Vognpas, 210, 295; skal tage Sejl og Ror fra den Købmand, der driver Forkøb, 181. Overførelse af meklenborgske Gesandter til Warnemünde, 151; af Enkedronningen til Warnemünde, 158; fra Warnemünde, 173, 184, 188, 256 f.; fra Heiligenhafen, 301, 320; af Enkedronningens Døtre fra Heiligenhafen, 188; af Enkehertuginde Augusta til Heiligenhafen, 331.
- Fødestavn, Rømning fra, 259.
- Gaard- og Jordkøb, 26, 32, 55, 97, 125, 170.
- Gadehuse maa ikke mere opføres, 304.
- Gangvod, 96, 361.
- Gartner, 340.
- Gesandter fra Skotland, 62, 78; fra Meklenborg, 151, 155.
- Graver, 37, 153, 247.
- Gravmæle, den afdøde Konges, 46.
- Græsning, Betalingen derfor nedsættes, 102.
- Guld, 31, 35, 43, 46.

- Guldsmedearbejde, 28, 36; »Pekeler« (Pokaler?), 31; Stifter, 40, 60, 63; Sølvfade og Tallerkener 35; Sadelbeslag, 54.
- Gæld eftergives, 102; inddrives, 88, 103, 107, 162, 164, 176, 182. Gæld hos Bønder for Korn, 257.
- Haandpenge til Hertuginde Elisabeth paa Rejsen ud af Landet, 97.
- Haandværkere [Betegnelsen er for nogle Vedkommende maaske kun et Navn]: Bager, 69; Brygger, 5 f.; Bødker, 236, 339 f., 380; Drejer, 145; Glarmester, Best. 370; Guldsmed, 31, 35 f., 43, 54, 57, 60, 159; Hattemager, 10; Hjulmager, 339 f.; Kleinsmed, 82, 120; Kobbertækker, Best. 362; Kontrafejer, 10, 117; Murer, Best. 367; Møller, 2, Best. 363; Perlestikker, 35, 58, 67, 86, 88, 91, 96, 123, 163; Pottemager, Best. 370; Sadelmager og Remmesnider, 25, 32, 34, 55, 58, 97, 109, Best. 369; Skiferdækker, 84; Skomager, 28; Skrædder, 85, 376, 380, Best. 358 f.; Slagter, 66 f.; Smed, 42, 85, 92, 107, 127, 189, 227, 262, 289, 340, Best. 367; Snedker, 38 f., 155, 169, 271, Best. 359 f.; Stenhugger, 128; Sværdfejer, 28, 60; Teglmester, 13, 98; Urmager, Best. 359; Væver, 122.
- Hakkelseskærer, 7, 92.
- Halsbaand, 19, 26, 56, 90.
- Harer, 103.
- Haver, 17, 20. Anlæg af Urtegaard, 54, 123, 142, 199. Planker opsættes om Urtehave, 130. Tilsyn med Abildhave, 63; med Haverne ved Nykøbing Slot, 341. Ansættelse af Urtegaardsmand, 100, 138, 142. Anmodning om Vækster til en Have, 199.
- Herredag, Indstævnelse for, 197.
- Herredsfoged stævnes for en Dom, 29, 225, 264; faar Eftergivelse af Landgilden, da han ingen Løn har, 274, 289.
- Heste, 21, 34, 80, 90, 93, 104; 8 Hopper sendes fra Skanderborg til Frederiksborg, 18. Enkedronningen vil have et Stod ved Nykøbing Slot, 46. Plads indhegnes til Hopper, 46, 56, 73, 96, 149. 8 Hopper overføres fra Frederiksborg til Halsted Kloster, 91. Hest sendes til Halsted Kloster, 150. Hopper sendes til Aalholm, 67, 115. 4 Heste og nogle Hopper sendes til Nykøbing, 127, 148. 2 Heste sendes til Dyrehaven ved Koldinghus, 95. Anbringelse af Ridehestene, 31. Jern til Beslag af Ridehestene, 42. Enkedronningen modtager Heste som Gave, 156, 318. Enkedronningen anmoder om Laan eller Køb af Heste, 55, 57, 59, 62, 68, 76; tilbagesender Heste efter at have prøvet dem, 285. Fodring og Pasning af Heste, 364 ff. Bortskækning af Heste, 1, 9, 24, 37.
- Hestetøj, 7, 364 ff.
- Hjulmageriet ved Slottet, 341.
- Hofbarberer (Saarlæger), Best. 357 f.
- Hoffet. Enkedronningens Børn, 10, 71; deres Tøj, 45, 56; Skotøj, 29; Frøknernes Vogne, 46; Sengesække til Frøknernes Rejseudstyr, 55; Frøknernes Udstyr, 25, 29, 40, 56, 66 ff., 78, 82, 91, 97, 99, 109, 121, 247. Opsyn med Frøknerne 160 f. Deres Rejse over Vandet, 188.
- Hofjunkere, 163, 337 f., 379, 382.
- Hofmarskal, 375 f., 378, Best. 337 f.; skal straffe Forseelser, 339.
- Hofmedici, Best. 347 ff.
- Hofmesterinde, 338, 381—385.
- Hofordning, 375—379.
- Hofprædikant skal tale med Kansleren om Takkegudstjeneste i Anledning af Dronning Annas Bryllup, 83, Best. 342 f.

- Hoveri afløses med Penge, 324. Fritagelse for Hoveri, 135.
- Humle, Køb af, 175, 217, 306.
- Humlemænd, 82.
- Hunde, 17, 126, 166. Bønderne skal holde deres Hunde bundne eller afhugge et af deres Ben, 252. Hunde ihjelbider Faar, 175, 252; skal skydes, naar de træffes paa Enkedronningens Enemærker, 369. Myndehvalpe, 31, 186.
- Husfoged, 188, 365.
- Huskok, Best. 362.
- Hvedebrødsbager, 170, 339 f., 380, Best. 362.
- Hvedebrødsbageri, 337, 340 f.
- Indfæstning, 92, 139. Fritagelse for Indfæstning, 3, 80. Øde Jord skal fæstes paany, naar der kommer en anden Lensmand, 101.
- Indførsel, 57, 191.
- Indlager, holde et ærligt, 197.
- Intercessionsskrivelse fra Enkedronningen til Borgmestre og Raad i Saksjøbing, 73; — — i København, 161; — — i Nakskov 162; til Didrik Blome om en strandet Skude, 172; til Hertug Hans den Yngre om nogle Bønder, der har mistet deres Heste, 176, 178; om Inddrivelse af en Arv paa Ærø, 222; til Superintendent om en Kapellan, 179, 249; om en Præst, 270; til en Adelsmand om at betale en Gæld, 182; til Gunst for en Herredsfoged, der stævnes for en Dom, 225. Intercessionsskrivelse fra Ulrik af Meklenborg til Enkedronningen om Bygmester Filip Brandins Enke, 202.
- Isgrube, Indretning af, 73.
- Jagt. Forbud mod, at Bønder driver Jagt med Hunde, 17. Bønder Hunde gør Skade paa Vildtbanerne, 252. Klage over Adelsmand, der jager paa Enkedronningens Enemærker, 166, 248.
- Jagt paa Sælhund, 241 f. Adelsmand faar overdraget Jagten paa et Gods, 306. Nedskydning af Dyr, 66. Lensmands Vildtskytte maa ikke skyde i Nærheden af Enkedronningens Residens, 329.
- Jern, 25 f., 42, 85, 127.
- Jomfru, Enkedronningens, 35, 62, 338, 379, 382. Jomfruer, som skal rejse med Dronning Anna til Skotland, 43 f., 46, 87, 90 f.; — med Hertuginde Elisabeth til Brunsvig, 94, 121.
- Jomfrukammer, Enkedronningens, 146. Bestemmelser for Jomfrukammeret, 383 ff.
- Jord. Begæring om mere Ager og Eng af en Kromand, 23, 118; af Præster, 135; af en Degn, 205 f.
- Jordbrud, 329.
- Jordebog skal udfærdiges af Lensmand, 53; — af Provsterne paa Lolland over Kirkernes Gods, 229.
- Jordegne Bønder, 53, 71, 135, 251, 308.
- Jus patronatus, 138, 212, 230, 272, 309.
- Jægergaarden paa Enkedronningens Slot, 341.
- Kakkelovne, 172, 370.
- Kalentegods, 159.
- Kalk, 269. Enkedronningen mangler Kalk til Byggeriet, 165, 278 f.; henter Kalk fra Mariager, 293.
- Kammerer, 375—78.
- Kammerjunkere, Best. 340 f.
- Kammerskrivere, Best. 352 f.
- Kancellikopister, Best. 353 f.
- Kanslere, Best. 344—47.
- Kapellan behøves af en gammel Præst, 179; klager over Præst, 207; søger ledigt Præstekald, 214; Kapellaner i Nykøbing og Stubbekøbing faar $\frac{1}{2}$ Læst Korn, 160.
- Kavtionister (for Pengebøde) paaminde, 290.
- Kirker. Bebyggelse af Kirkens og

- Kirkegaardens Grund, 11. Fjernelse af en Sten fra en Kirkegaard, 97. Mursten til bygfældig Kirke begæres, 137. Kirker byg-fældige, 138, 158, 198, 236, 254, 290. Povl Abraham skylder Kirkerne p. Falster Penge, 267. Strid om Patronatsretten til en Kirke, 272.
- Kok, 5 f. Kokkedrenge, 5 f. Huskok, Best. 362. Mundkok, 170, Best. 360 f.
- Kondita, 357.
- Konditor, Best. 357.
- Konfekter, 357.
- Kontrafej af Kongen, 10, 21.
- Kontrafejer se under Haandværkere.
- Korn. Køb og Salg af Korn, 188, 191, 219 f., 248, 256, 280 f., 299. Kornpriser, 299. Forbud mod Kornudførsel, 300. Se iøvrigt i Navneregistret under Lenene.
- Kornmaaler, 58.
- Krebs købes i Rostock og udsættes i Damme, 153.
- Kroer. Gedsler Kro overdrages til Matthias Røfver, 42, 45; til Michel v. Wesensten, 119, 144; faar gammelt Inventar overdraget, 132.
- Krydderier og Sukker, 24, 41, 84, 160, 354 f., 357.
- Kvæg. Bortskænkning af Køer, 46, 68, 104, 124, 235. Malkekøer til Livgedinget, 17; Tyr og Stude, 21; Køer, Kvier og Tyre, 68; Kvæg sendes til Stadagergaard, 112. Besætningen paa Bønned forøges med 10 Køer og en Tyr, 124; Gaarden skal være forsynet med 50 gode Malkekøer, 206. Salg af Køer og Kalve, 1, 113, 228. Kvæg bortdør for en Bonde, 118.
- Kældersvend, 5 f., 60, 69.
- Køddage, 380.
- Køkken, 337, 340 f.
- Køkkenskriver, 170, 337 f., 380. Hofkøkkenskriver, 377 f.
- Køkkentøj, 7, 320.
- Kørsel. Undersaatterne besværes med fremmed Kørsel, 210, 219, 224, 295. Enkedronningen bevilger en Hofjunker 25 Vogne, 215. Kongens Pasbrev giver ikke Ret til Befordring ud over Livgedingets Grænser, 253.
- Laas. Jord forfølges til Laas, 200.
- Ladegaardsfoged, 5—7; faar højere Løn, 236.
- Lakaj, 85.
- Landgilde, Eftergivelse eller Nedsættelse af, 2, 16, 23, 63 f., 74, 99, 101, 110, 114, 118, 133, 145, 148, 151, 154, 169, 189, 205, 207, 222, 227, 243, 245, 291, 301, 315, 325; maa betales i Penge i Stedet for i Naturalier, 187, 189, 194, 212, 218, 321; skal betales in specie, 183, 273, 300. Kornet skal indleveres saa tidligt som muligt af Hensyn til Salg, 311, 319 f.
- Landsdommer klager over, at et Birker fraskiftet uden Vederlag, 108; faar som Vederlag en Genant, 121. Landsdommers Enke faar bevilget Halvdelen af Mandens aarlige Deputat, 271.
- Len. Forleningsbreve, 4, 6. Alle Len af Danmarks Krone skal søges igen, 195. Overlevering af Len, 2, 217, 285, 318, 323. Fratrædelse, 316. Opsigelse af Len, 156, 285. Den gejstlige Jurisdiktion, 8 f., 15. Folkehold ved Lenet, 5 ff., 58, 82, 92, 123, 138, 179, 236.
- Lensmand. Hans Genant, 14 f., 18, 70, 81, 112; Lensmand faar Femteparten af den uvisse Rente, 93; irrettesættes af Enkedronningen, 237; Lensmands Enke maa blive boende til Mikkelsdag, 208. Lensmand skal føre Retssag, 29; rejse Paatale, 11; skal hjælpe Under-

- saatterne til deres Ret, 125, 164, 167, 253, 263, 297, 327 f., 331; udtaler sig om Bønder, der har klaget, 238, 263, 309; skal undersøge, om Vornedsønner uden Tilladelse er flyttet ind til Købstæderne, 259; skal nedlægge Bondegaarde, 15, 27, 101; skal undersøge, hvorvidt nogle Gaarde paa Langeland hører til Aalholm Len, 163; skal udleje Ladegaard, 16; skal indtage og udvide Enghave, 15, 102; indtage en Folehave, 24; indhegne en belejlig Plads, hvor nogle Hopper kan gaa, 46, 56, 73, 96, 149; Lensmand skal antage en Mand til at rydde Ladegaardsmarken for Tjørn, 14; skal antage en Graver til at grave Grøfter omkring Landegaardsmarken, 16; — omkring en Folehave, 24; — omkring en Have til Hopper, 73. Lensmand faar Huder, Skind og Tælle mod at holde Slottet med Lys, 15; skal lade udfærdige en ny Jordebog, 53; skal lade lave en Kiste til Lensbrevene, 247; skal lade fornede Træer omhugge til Brændsel, 40, 194; skal lade lave Langhalm, 301; skal lade pløje og saa paa en Gaard for Enkedronningens Perlestikkerse, 88; skal lade denne være utiltalt for den anvendte Saasæd, 123; skal lade brænde 60 Læster Kul, 191; skal lade hugge Tømmer til en Kvægstald, 311; skal sørge for, at der bliver drevet Sildefangst, 193; skal kræve af Bønderne, at de hver to og to udreder et Læs Halm, 196; skal kræve 1 Skaalpund Fjer af hver Bonde, 190; skal lade væve Sengebolster, 175, Drejlslærred, 179; lade spinde Hør og Blaar, 182; skal skaffe Enkedronningen graa og hvide Ærter til Udsæd, 186, 196; skal lade blege Bordduge, 203; skal sende Hør, Koste, samt Frugt og Havevækster til Enkedronningen, 237, Havesager, Tørfisk og Hvede, 248, Fisk, Høns og Æg, 183.
- Lensregnskab, 55, 127, 200, 268, 279, 289, 349 ff. Se iøvrigt i Navneregistret under de forskellige Len.
- Lensskriver skal erklære sig skriftligt i Anledning af en Klage, 202. Bonde klager over L., 237. L. faar Løn, 5 f., 51. L. skal have Opsyn med Slot og Len, 285, 318. L. faar 5 Retter Mad, 380. L., der har betalt Opgæld ved Veksling af Smaamønt, maa selv bære Tabet, 273.
- Løver af Sten til Brønden paa Haderslevhus, 128.
- Madskat. Enkedronningen anmoder Kongen om, at hendes Under-saatter maa betale Penge i Stedet, 307.
- Mageskifter, 28, 30, 39, 104, 280, 282, 286 f., 323, 331.
- Manggods (»Manckgut«, Fællesgods), 329, 368.
- Marked, Afholdelse af, forbydes af Hensyn til Brandfare, 140.
- Markskelessager, 173 f., 250 f., 255, 311.
- Markvogter, 58.
- Medicin, 348 f., 355 f.
- Mejerske, 125, 257, 332.
- Merling (tynd Line), 60, 66.
- Mundkok, 170, Best. 360 f.
- Mundkøkken, 338.
- Mursten. Indbyggerne i Nysted beder Enkedronningen om Mursten, 137. E. behøver Mursten, 98. E. søger at faa Mursten til Nykøbing Slot, 201.
- Mølle. Eftergivelse af skyldig Afgift, 2, 99. Nedsættelse i Afgiften, 2. Opbygning og Vedligeholdelse af Mølle, 12, 73, 85 f., 102, 117, 119, 131 f., 145, 150, 172. Tømmer til

- Mølle, 49, 136. Fæste af Møllested, 141. Klavs Hollænder tilbyder at skaffe Kværn og Redskab til en Mølle mod at faa den uden Afgift, 124. Køb af Møllesten, 215 f., 320. Kammerjunkeren har Opsyn med Slottets Mølle, 340.
- Møller, Lensmand maa antage en Møller, 82. Kammerjunkeren har Opsyn med Slottets Møller, 340. Best. 363.
- Møntvæsen. Mønten opsat, 102. »Som Mønten før gik«, eller »som Mønten nu gaar«, se 102 Anm. Bønderne klager over at skulle betale Daler, Mark eller Smaapenge in specie, 273. Kongeligt Mandat om Forholdet mellem dansk og lybsk Mønt, 300. Opgæld for Veksling af Smaamønt, 273. Enkedronningen indskærper, at Landgildepenge skal betales in specie, 300.
- Olden i Skovene, 178, 192, 230, 266, 320. Fri Olden til 20 Svin, 101, 144; til hjemmefødte Svin, 361. Ny Oldenanordning i Cismar Kloster, 231 f.. Oldengæld, 6, 252, 314; eftergives, 231. Bønder fra Øerne søger at faa deres Svin taget paa Olden i Vignæs Skovene, 314.
- Oldfrue, 339, 384. Bestemmelser for Oldfruekammeret, 384 f.
- Oldingegang, 173, 253.
- Oliteter, 355.
- Omlagsforretninger, 349, 352.
- Overdrev indtages, 251.
- Pandesvend, 66, 115.
- Penge. Udlaan af, 113, 124, 152, 268. Opsigelse af Laan, 48, 103, 105 ff., 119, 126, 146, 162, 170, 226, 245. Tilbagebetaling af Laan, 87, 119. Paamindelser om Betaling, 103, 105, 170, 215, 267. Anmodning om Laan afslaa, 112.
- Perler, 19, 26, 35 f.
- Pilekviste til Tagtækning, 291, 305.
- Portner, 339, 377.
- Potter, glaserede, 84.
- Præstegæsteripenge, 52, 133.
- Præster. Klager over Forarmelse, 36; over utilstrækkelig Ager og Eng, 135; over Præstegaardens Forfald 131. Præsters Privilegier, 51; deres Løn, 81. Præstegæsteripenge, 52, 133. Præst har forset sig, 147, 221, 229, 313; forbydes at prædike, 227. Suspenderet Præst maa atter prædike, 247. Præst trænger til Kapellan, 179, 249; forfordeler sin Kapellan, 207. Præst død, 214, 270. Præst kaldet, men bundet andetsteds, 221. Hofprædikant skal komme og være hos Enkedronningen i Kiel, 299; skal forhandle med Kansleren om Takkegudstjeneste i Anledning af Dronning Annas Bryllup, 83.
- Raad, Best. 344—47.
- Raadhus bygfældigt, 137.
- Reb, 19, 84.
- Rebning af Skov, 132, 143, 155, 259.
- Redesvend, 5 f.
- Rejser. Frk. Dorothea, Datter af Hertug Hans, rejser til Holsten, 57. Frk. Anna, Enkedronningens Datter, rejser fra Norge til Danmark, 70, 76 f. Enkedronningen rejser til Varberg, 71; til Brunsvig 93 ff.; til Meklenborg, 158. Kong Jakob rejser fra Skotland til Norge, 77, 79; til Danmark, 85. Hertug Ulrik, Kongens Broder, rejser til Danmark, 266. Hertug Ulrik af Meklenborg rejser til Danmark, 90. Den udvalgte Konge rejser til Norge, 122.
- Rentemestre, Best. 349.
- Rettergang, 29, 33, 53, 115 f., 125, 132, 142, 155, 159, 164, 166, 184, 187, 190 f., 194, 197, 202, 211, 235, 239, 243, 292, 296, 310. Bonde dømt for Voldtægt og Hor, 239 f. Dom i Ægteskabssag, 262. Kvin-

- der anklages for Trolddom, 191. Mænd vidner paa Tinge om Trolddomssigtelse, 204. Enkedronningen dømmer i Sager om Blodskam, 287, 292, 297. Forhør over Bønder, der klager over Ridefoged, 184, 186. Bonde appellerer til Enkedronningen i Arvesag, 263. Sag om Skovskel, 330. Enke klager over manglende Retshjælp, 327. Jord forfølges til Laas, 200. Strid om Halvparten af en Ø, 322. Inddrivelse af en Arv paa Ærø, 222 f. Herredsfoged stævnes for en afsagt Dom, 29, 225, 264. Lensmand vil fratage Bønder en Skov og Mose, 328. Ridefoged anklages, 125, 154, 184. 186 f., 190 f.; faar bevilget Foder til en Hest, 145; klager over en uvillig Skyldner, 163; skal beslaglægge Gods og Penge for Enkedronningen, 191; skal have Opsyn med Slot og Len, 285; forvalte Halsted Kloster Len, 318. Ridefoged spiser i Hofstuen, 338; faar 5 Retter daglig, 380; aarlig Løn, 5 f. Enkedronningen kan ikke bruge en gift Mand til Ridefoged, 189.
- Ridemænd, 19, 311 f.
Ridetøj (»Rytter«), 21.
Roning. Fritagelse for Lang- og Kortroning, 135.
Rotte- og Musefænger, 129.
Ruller af Messing eller Kobber, 8.
Ruser se Fiskeredskaber.
Rustvogne, 42, 216, 237.
Røgestuer, 337, 340 f.
Saarlæger se Hofbarberer.
Salg af Korn, Kvæg etc. se i Navne-
registret under de forskellige
Len.
Salstjener, 338, 376, 379.
Salt- og Madkælder, 340 f.
Sild, Fangst af, 176, 193; købes, 215.
Aaresild, 250.
- Sise, Fritagelse for, 17, 46, 58 ff., 96,
98, 126.
Skib. Enkedronningen anmoder om
Skib til Udenlandsrejse, 156.
Skibstømmer, Hugning af, 151.
Skiferdækker, 84.
Skifersten, 139.
Skifersøm, 269.
Skoledrenge i Nysted faar foræret
gammelt, molædt Klæde af Enke-
dronningen, 274.
Skolepersoner skal have Ret til Kirker
indtil en Mil fra Købstaden, 141.
Skorstensfejer, 371.
Skovene. Besigtigelse af Skove, 18,
224; Rebning, 132, 143, 155, 259;
Tilsyn med Skove, 144, 304.
Bortskænkning af Træ, 12, 27, 40,
100, 130 f., 159. Salg af Træ, 23,
280, 314. Bønder søger om Byg-
ningstømmer, Hjultømmer og
Brændsel, 27, 148, 180, 228, 314.
Bønder forhugger Skovene, 134,
304; klager over andre Bønders
ulovlige Skovhugst, 251; over, at
der nægtes dem Skovhugst, 48,
53, 71. Enkedronningen klager
over, at Regeringsraadet lader
hugge i hendes Skove, 151.
Skovfoged, 82, 118.
Skovrider, 17.
Skriver ved Herredsting faar bevilget
Løn, 274, 289, 303.
Skydehest, 76.
Slagtehus, 145, 150, 172, 337, 340 f.
Slagtning af Kvæg, 192 f.
Slotsfoged skal have Opsyn med Slot
og Len, 285.
Slotslov, 7.
Slotsskriver se Lensskriver.
Slutter, 173, 339, 381, Best. 363.
Smergel fra Hven, 158.
Smykker, 2, 19, 25 f., 56.
Sognevidne, 261, 272.
Spanske Kappe, 339.
Spisereglement, 338, 379.
Staahest (Stodhest?), 21.

- Staldgaarden ved Slottet, 341, 364.
 Staldkarl, 128, 340.
 Stedsmaalspenge, 80, 225.
 Stenkul, 25, 42, 85, 120.
 Stifter, 19, 40, 42, 46.
 Stigtykter, 308 f.
 Stod se Heste.
 Stodhest, 104.
 Straf for Forseelser, 339.
 Superintendent skal have Gæsteripenge, 52, 133. Enke efter Superintendent har faaet bevilget Kalente- og Vingods p. Falster, 159.
 Svin. Maa ikke ubrændte drives paa Olden i Skovene, 325. Lensmændene maa ikke indtage fremmede Svin paa Skovene, 192.
 Svinedreng, 5, 179.
 Svinesnider, Best. 371.
 Sydfrugter, 160.
 Syerske, 126.
 Sygdom (Pest?), 122, 248, 266; Hofbarberen maa ikke kurere for farlige og smitsomme Sygdomme, 358.
 Sølvkammer, 337, 340 f.
 Sølvknægt, 338, 379.
 Søpas, 176.
 Takkegudstjeneste, 83.
 Tallerkenbrød, 378.
 Teglovn, 13, 98, 201.
 Tiender. Bispetiende, 36, 41, 131.
 Præstetiende, 50. Degnetiende, 50. Korntiende bortforlenes, 13, 52, 104.
 Tingbøger m. m. kræves af en tidligere Lensmand, 169, 225.
 Tingsvidne, 225, 239 f., 251, 272, 302, 310.
 Tjenestepiger, 5 f., 21, 239, 338, 379, 384. Bestemmelser for Tjenestepigerne i Jomfrukammeret, 383 f.
 Trolddom, Sigtelse for, 191, 203 f.
 Trompetspil, Undervisning i, 8.
 Træsorter (Ask, Lind, Pære), 23, 25, 66, 95, 216.
 Tyveri, 197.
 Tærskere, 5 ff., 58.
 Tøj og Stoffer købes: Silketøj, 29, 40, 56, 68, 99; Bliant, 45; Gyldenstykker og Fløj, 40; Kammerdug og Kniplinger, 247.
 Tømmerkøb og -hugst, 25, 70, 167, 172, 194 f., 210, 219, 230, 254, 258, 277, 287. Kongen har bevilget Enkedronningen Tømmer paa Gotland, 241. Enkedronningen køber Tømmer p. Gotland, 286 f., 305 f.
 Tørlægning af Sø, 142.
 Udførselsforbud for Rug, Havre, Flæsk og Svin, 183, 196.
 Ugedagstjenere, 37, 53, 259.
 Underskriver, 5 f., 338.
 Urtegaard se Haver.
 Urtegaardsmand, 54, 100, 123.
 Vandkunst indrettes i Nykøbing, 230.
 Vaskepiger, 380.
 Vej istandsættes, 9, 140; flyttes, 33; forholdes Bønderne, 253.
 Velgørenhed, 49.
 Vildt. Anmodning om Vildt i Anledning af Bryllup, 9, 99; i Anledning af Begravelse 140. Tilladelse til at fange 5 Kalve af Storvildt, 100; til at skyde 2 Hjorte, 130. Indfangning af 30 Harer. En Hare skudt i Enkedronningens Fredsskov, 166.
 Vildtskytte, 8, 32, 170, 340 f., Best. 368 f.
 Vin, Forbrug af, 60, 338, 378. Køb af Vin, 129, 159 f., 171.
 Vineddike, 129.
 Vingods, 159.
 Vin- og Ølkælder, 337, 339 ff.
 Vinskænk, 338, 379, Best. 360.
 Vinterlejr, 77 f.
 Vogn, Frøken Annas, 62 f. Læder til Vogn, 25, 32. Vogne til Rejse, 93.
 Vogngaarden ved Slottet, 365.
 Vognknægte, 340, 364, 366.
 Vognmestre, 340, Best. 364—367.

Vognskud, 22, 25, 66, 95, 366. Vognsvend, 5, 7; har Besolding tilgode, 157. Vogntømmer, 20, 23, 236. Bønder søger om Vogntømmer, 228. Vægter, 82. Ægt, 37, 44, 51, 54, 71, 135, 235, 253, 284, 324. Ægteskabssager, 213, 260, 271, 275, 302. Øde Byggesteder og Jord, 3, 44, 54, 71, 99, 101, 154, 226, 259.	Øksne. Bortskænkning af Øksne, 15, 21, 111, 113, 118, 171. Handel med Øksne, 1, 49, 65 f., 69, 116, 127, 142, 149, 168, 174, 198, 210, 217, 255, 281, 294, 320. Forbud mod Salg af Øksne, 174. Øksnerøgere, 5 f., 138, 179. Øl, 251, 265, 338 f. Rostockerøl, 17, 46, 58 ff., 96, 98, 126. Østers sendes fra Norge til Enkedronningens Slægtninge i Tyskland, 150.
-

- Breve til og fra Kristoffer Gøje og Birgitte Bølle**, udgivne ved *Gustav Bang*. 1898—99. Pris 4 Kr.
- Aktstykker og Oplysninger til Statskollegiets Historie 1660—1676**, udgivne ved *J. Lindbæk*. 1.—2. Bind. 1903—10. Pris 10 Kr.
- Vitae Sanctorum Danorum**, udgivne ved *M. Cl. Gertz*. 1908—12. Pris 7 Kr.
- Missiver fra Kongerne Christiørn I.s og Hans's Tid**, udgivne ved *William Christensen*. 1.—2. Bind. 1912—14. Pris 10 Kr.
- Luxdorfs Dagbøger**, udgivne ved *Eiler Nystrom*. 1.—2. Bind. 1915—30. Pris 12 Kr.
- Scriptores minores historiæ Danicæ medii ævi**, udgivne ved *M. Cl. Gertz*. 1.—2. Bind. 1917—22. Pris 18 Kr.
- Kongelige Kammerregnskaber fra Frederik III.s og Christian V.s Tid**, udgivne ved *Emil Marquard*. 1918. Pris 6 Kr.
- Annales Danici medii ævi**, udgivne ved *Ellen Jørgensen*. 1920. Pris 10 Kr.
- Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie i dets første 50 Aar 1877—1927**. 1927. Pris 50 Øre.
- Inkvisitionskommissionen af 20. Januar 1772**, udgivet ved *Holger Hansen*. 1.—3. Bind. 1927—36. Pris 35 Kr.
- Repertorium diplomaticum regni Danici mediævalis. Series secunda.** Fortegnelse over Danmarks Breve fra Middelalderen med Udtog af de hidtil utrykte. 2. Række, udgivet ved *William Christensen*. 1.—8. Bind. 1928—36. Pris 75 Kr.
- Svaning-Hvitfeld.** Svanings Danmarkskrønike 1241—1282, sammenstillet med Hvitfeld og kildemæssigt oplyst, udgivet ved *Kr. Erslev*. 1928. Pris 3 Kr.
- Breve til og fra Mogens Gyldenstjerne og Anne Sparre**, udgivne ved *E. Marquard*. 1.—2. Bind. 1929—36. Pris 17 Kr.
- Reynold Junges Møntmesterregnskaber 1534—1540**, udgivne ved *Georg Galster*. 1934. Pris 4 Kr.
- Frederik II's Enke, Dronning Sophies Kopibøger 1588—1617**, udgivne ved *Svend Thomsen*. 1937. Pris 7 Kr.

Bestyrelsens Medlemmer er for Tiden:

Ellen Jørgensen.

Holger Hjelholt.

Poul Nørlund.